792.05
CE
v.6

I
420
VI
1923

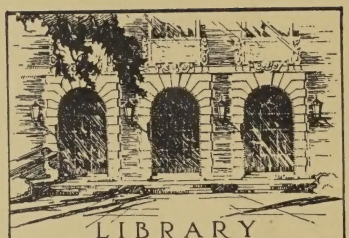

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

792.05
CE
v. 6

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM

ROČNÍK I. (VI.)

*

VYDALA

„MATICE DIVADELNÍ," SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOV. DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDIL:

JAKUB RYDVAN,

ODPOV. REDAKTOR.

REDAKČNÍ KRUH:

V. K. BLAHNÍK, DR. FR. HERMAN, JOZEF M. MIL'O, JAR. PETR, JAK. RYDVAN, INŽ. VOJTA ŠTEIN-TÁBORSKÝ A ADOLF WENIG.

I 420

Knihovna ministerstva školství a nár. osvěty v Praze.
Vyřazeno z Knihovny MŠK

V PRAZE 1923.

NAKLADATEL FR. BOROVÝ V PRAZE II., ŠTĚPÁNSKÁ UL. 37.

TISKEM POLYGRAFIE V BRNĚ.

3227, 20

792.05
CE
V.6

OBSAH.

Úvodníky.

R.: Diletant-diletantsky ochotník-ochotnicky 225; Div. oslavy 70. naroz. J. Vrchlického 65; Dopis místo úvodníku 145; Doslov 301; Konkurence na umístění nového Nár. div. 17; Novoty v Nár. div. 193; O Nár. div. 241; O původní tvorbu na div. 49; O seriosní div. časopis 209; O významu div. 98; Politika a div. 161; Projev intendanta zem. div. 177; Propaganda našeho umění v cizině 81; Propaganda cizího umění u nás 114; Rub slovanské vzájemnosti 33; Udělení stát. cen div. 257; Úvodem 1; Vrchol krise 129; Rydvan: Úvodem 274.

Básně.

Krásnohorská: Národ sobě 274; Volfová A.: Ty drahé naše Nár. divadlo! 292; Ze Shakespearových sonetů (překl. Klášterského) 210.

Články.

Ackermann R.: V jubilejním roce 285; Anketa návštěvn. Nár. div. 154; Barek J.: K soutěži na nové české divadlo v Praze 20; Blahník V. K.: Divadelní kultura 98, F. L. Rieger a divadlo 83, K požáru částavského divadla 22, Kruhový horizont 243, 262, Novoroční úvaha 1. Po 17 letech 282, Státní ceny pro herectví, režisérství a div. výpravu 258, 303; Tylovo proroctví 195; Borotínský Jar.: Český venkov pro Nár. divadlo r. 1881—83 276, Sladkovský a divadlo 146; Červinka V.: Moskevská divadla 131. Původní tvorba na divadlech 226, 244, Ruské drama a ruská inteligence 51; Dubský O., dr.: Moderní drama iberského poloostrova 146, Nové drama italské 66. 87; Herman Fr., dr.: Div. zákon a div. umělci 163, Div. zákon a ochotnictvo 235 Nár. význam Nár. div. 288, O div. zákon 98, Otázka Nár. div. 50, Působnost státu podle div. zákona 302, Stálá divadla podle div. zákona 130; Laudová M.: Srdce vrostlá do kamenů 292; Ložičař G., dr.: Dramaturgická studie 18, 38, Odstíny 67; Melniková-Papoušková N.: Dva teoretikové současného ruského divadla 3, 19, 36, Fedinův „Bakunin" 166, 179; Mušek K.: Zapomenutý 293; Novák Vojta: Hodnota jubilea 290; Otevřený list min. vnitra 170; Pallas G., dr.: Z většího díla o Ibsenově „Brandovi" 34, 52, 69; Petr Jar.: Na koho se zapomíná při jubilejích 291; Siebenschein H., dr.: O jevišti XVI. stol. 167, 178, 211, 227, 259, 304; Simon Jos.: Divadlo v době rokokové 5, 21, 37, 53, 68, 86, 102, 116, 149; Srb Ad.: K 40. výročí otevření Nár. div. 274; Strejček Ferd.: Kletba konkursů 278; Suchánková-Mlynářová A.: Hrstka vzpomínek 295; Šebesta Ed., dr.: Příspěvky k dějinám pražského divadelnictví z konce 18. a počátku 19. stol. 162, 189, 229, 306, Požáry a bezpečnostní opatření pražských divadel 194, 243, 260; Šourek Ot.: Česká hudba Nár. divadlu 281; Táborský Š. V.: Rok 1903 82, 101, 114, 133, 148, 212; Václavek Bedř.: Noví Moskevští 114; vkb.: Sonety Shakespearovy 210; Vlček B.: Luigi Pirandello 242, 260, Tři italská dramata 198, 228, 246; Vratislav-Táborský: Z hereckých pamětí 164, 199, 230, 245, 263, 305; W. A.: Příspěvky k dějinám stavby nového divadla v Praze r. 1901 34; Weissová-Cavallarová H.: Pozor na jazyk 296; Wenig Ad.: Zpěvohra v počátcích Nár. div. 277; Želenský K.: Ó, žij do příštích let! 286.

Hlasy kritik.

J. P.: Andrea del Sarto 88, Auclair Michal 39, Balladyna 150, Bezvýznamná žena 263, Brand 39, Cymbelin 117, Dítě 134, Dokola 263, Faust 200, Gabrielin návrat 230, Gajdar 7, Gzovská 7, Ingeborg 213 Jacquelina 200 Jak vám se to líbí 247, Jeroným Pražský 213, Jitro, den a noc 169, Kniha Jobova 307, Koncert 230, Král 103, Laboremus 103, Lidé 54, Milování 213, Mirandolina 7, Námluvy 134, Na východ od Suezu 307, Nelidská země 150, Nová firma 247, Nová Oresteia 169, Ohnivý buben 24, Ořechy 181, Oslava 70. narozenin Jar. Vrchlického 70 Pekelník 169, Plačící satyr 88, Sen noci svatojanské 169, Srdce trumfem 307, Stilmondský starosta 181, Sulamit 117, Šest postav hledá autora 263, Turandot 200, Ubohý blázen 263, Uzel 213, Včera a dnes 181, Večer třikrálový 24 Velkolepý paroháč 181 V pravou chvíli 117, Vzpoura 230, x = 0 54, Zdravá nemocná 88, Země mnoha jmen 150, Život je sen 103.

Z hlediště.

—ellan—: O dvou výjimečných představeních 134, Repris. dojmy z „Branda", „Lichoběžníku" a „Člunu na moři" 40; p. j.: Drama časově omezené 8.

Poznámky.

Angl. div. 251, 267; Aristofanova „Lysistrata" 251; Autor a kritik 119; Averčenk. akt. 234; Bernhardtová Sára † 105, 309; Biblické hry 90; Bor Jan, prof. na konservatoři 90; Brněnské div. 72, 202, 215; Censura 137, 236; Čapek K., dr. 105; Čapků hry 73, 184, 216, 309; České div. ve Vídni 120; Čes. opery v cizině 202; Členové stálých div. na venkově 137; Čsl. číslo „Choses de théâtre" 57, 184; Deyl R. 105, 183, 309; Dějiny Nár. div. 120; Div. archiv 56, 184, 217; Div. letáky 56; Div. podnikatelé a herci 72; Div. znalosti našeho tisku 216; Div. v říši květin 310; Dobrovolný Ad. 234; Dostojevského „Strýčinkův sen" 309; Duseová ve Vídni 218; Franc. div. 9, 73, 122, 137, 171, 234, 310; Fuksa Fr. 233; Hilar K. H., dr. 119, 214, 233; Herecký dům 215; Ital. div. 122, 137, 234; Javorčák J. 248; Jeřábek F. V. 104; Jihoslov. div. 26, 41, 42, 153, 184, 266, 309; Khol Fr. 136; Kinematografy v Čsl. rep. 122; Knihovna Matice Div. 8, 121, 312; Krise divadel 119, 218; Krise dramaturgů 201; Krise kočov. div. sp. 73, 90; Kritika div. 233, 250; Lomův „Převrat" a dr. Soukup 25; Malá divadla 202, 251; Matějovský Fr. 152; Moderní div. umění 267; Molnár F. 267; Muček K. 248; Náboženství a umění 105; Nár. div. v Praze 56, 72, 89, 105, 119, 121, 152, 171, 183, 201, 214, 232, 249, 250, 265, 266; Nedbal O,

136, 215; Nedošínský J. † 309; Německé div. 218, 251; Nová divadla 184, 234; Nový div. vynález 26; Nový typ dram. školy 251; Nový významný podnik 41; Odpolední předst. 183; Odvážnému štěstí přeje 233; Olomoucké div. 184, 216; „Opiči tlapa" 217; Oresteia Nová 120, 136; O „Výtvarném div." 73; Plzeň. div. 72, 171, 202; Podpora div. bádání 248; Politika a div. 56, 121; Polit. stránka div. zájezdů 202; Polská div. 8, 9, 218; Pomník J. N. Štěpánkovi 248; Porovnání včas 119; Požáry div. 26, 57, 122, 153; „Pražský žid" do maďarštiny 184; Pro neznámé autory 119; Přednášky o div. 233; Před začátkem sezony 214; Před zaháj. sněm. zasedání 233; Radův „Konec Don Juanův" 266; Reinhardt ve Vídni 267; Repertoar div. 8, 25, 41, 55, 71, 89, 104, 119, 136, 151, 170, 182, 200, 214, 232, 248, 265, 308; Ročenka něm. Shakespear. spol. 57; Ruské div. 57, 137, 153, 218, 251, 267, 309; Scén. výpr. div. 267; Sklenářová-Malá O. 136; Skochovo „Na terase" 217; Soumrak českého kabaretismu 217; Spoření ve státním rozpočtu 249; Stát. ceny div. 89; Stát. péče o div. 233; Stavovské div. 105; Studium dějin div. 121; Svaz div. ředit. 120; Sykot v div. 121, 310; Španěl. dr. 153; Šubertova busta 56, 152; Švandovo div. 56, 184, 202, 251, 310; Třebovský A. v Strindbergově „Otci" 42; Vážný hlas, hodný úvahy 215; Venkov. soubory her. v Praze 152; Vinohr. div. 56, 72, 136, 152; Vodrážka (David) Fr. 152; Vojanův dům 90, 120, 136; Vrchlického jubileum 55; Výhody a nevýhody polit. známky 250; Wolfová A. 248; Zájem o mimopražská div. 215; Zájezd čes. div. do Španěl a Francie 216; Zase div. zákon 249; Zvyk uvedení rež. na div. ceduli 266

OCHOTNICTVO.

Články.

—an: Ochotnictvo v pětiletí republ. 268; Blahník V. K.: Ochotn. div. v Československu 185; Borotínský J.: Ochotn. scény na venkově 43, 123; Herman, dr.: Černá kniha ochotn. 186, 203, My a div. ředitelé 203; Janský E.: Na různé adresy 74, Prázdniny 172; R.: K „Černé kronice" v „Národních Listech" 252; Síla Fr.: K zákazu zájezdů ochotn. jednot 186; Táborský Š. V.: Ochotn. a Nár. div. 296.

Pro ochotn. praksi.

Dávka z návěští 124, 187, 269; Francl-Frey-Rydvan-Šimáček: Kapitoly o repertoaru 106, 123, 138, 154, 219; Francl Fr.: Divadlo v přírodě 138; Hasičská hlídka 43; Herman: Spolkový rádce 10, 58, 91, 204, 236, 311; Kolkování 172; Konání valné hromady 43; K provoz. právům 155, 205; ng.: Histor. kostym na jevišti 10, 58, 106; Petr: O spojitosti mluv. slova a gesta 74, 268; Podávání žádostí za pov. div. předst. 269; Polic. popl. v Praze 172; Přísp. pro chud. a dobr. účely 43; Zem. dávka ze zábav 43.

Zprávy ochotn.

Náš poměr k ochotn. děln. 269; Názvy spolků 219; Ochotn. na Slovensku 59, 124, 253, 269; „Proletkult" 253; Venkov. och. pracovník o nové výpravě v Nár. divadle 219; Zase div. třídní? 205.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Autorské poplatky „Máje" 59, 312; Časopis. činnost 75; Člen. přísp. a výhody 107, 220; Dary Tylovu domu v Praze 27, 75, 155, 219, 254, 270; Dopis El. Krásnohorské 27; Důležitá upozornění 11, 27, 44, 59, 173, 236, 270; Důležitost naší statistiky 75; Jubilea 77, 138, 270; K Smetanovým oslavám 312; Kursy a předn. 187, 205, 220, 254, 270; K výroč. zprávě 92, 124; Loterie Tyl. domu 173; Na vysvětlenou 134, 236; Nová hra „Vel. pátek" 75, 124; Ochotníci za honoráře nehrají 155; Ochotn. a spisov. 254; Ochotn., div. řed. a herci 219; Ochotn. za hranicemi 44, 220; Posudky 12, 45, 60, 76, 109, 126, 156, 157, 189, 206, 222, 238, 255, 314; Repertoar ochotn. 29, 45, 60, 76, 109, 125, 157, 173, 190, 206, 222, 238, 314; Slavn. a sjezdy 155; Trousilová Jos. padesátnicí 75, 93; Tylova ústř. knihovna 270; Vojan a ochotn. 124, 138; Výkazy činnosti 92, 107; Wiesner Al. † 270, 312; Zákaz zájezdů ochotn. 11, 124, 173; Zajímavý a včasný posudek 138; Z jednot 12, 28, 45, 60, 76, 107, 125, 156, 188, 221; Z okrsků 11, 44, 107, 125, 139, 156, 173, 188, 206, 220, 237, 254, 270, 313; Z pražsk. okrsku 28, 60, 92, 107, 125, 139, 156, 187, 221, 254; Z ústředí 11, 27, 75, 92, 138, 173, 187, 205, 312; Žádosti za vysl. řečn. 92 a j.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Krčméry Š.: Do nového roku 13; Z hist. slov. ochotn. divadla 29, 46, 60, 77, 109, 126, 140, 157, 173, 190; M. K. J.: Slov. otázka div. 93; Slov. dram. literatúra 29, 110, 141, 191; Zprávy Ú. S. O. D.: Ochotn. div. předst. na Slov. v II. štvrtí r. 1922 13; Sjazd. ochotn. a rež. kurs v Turč. Sv. Mart. 141; Ze spolkov 13, 61, 159; Z ústredia 13, 46, 77, 93.

Knihy a časop. pomůcky, provozovací práva a j.

14, 30, 46, 61, 78, 94, 110, 141, 159, 173, 191 206, 223, 239, 255, 271, 314.

Vyobrazení.

Fr. Vratislav 165.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 10. ledna 1923.** **Sešit 1.**

V Praze dne 10. ledna 1923.

Psáti úvodníky je svrchovaným právem redakce, neboť ta jediné ví, co všecko chce udělati a neudělá, ale má tolik neochvějné víry v uskutečnění svých snů a tužeb, že pro ni mnohé bude ji odpuštěno. A tak píšeme jej i my se všemi těmito předpoklady: Zahajujeme nový ročník „Českého Divadla“, třetí při témže složení redakce, pátý vůbec a prvý s rozšířeným názvem i působností, jež co do oblasti zájmů zahrnouti chce také celé divadelní Slovensko. První sešit vychází v době, kdy jediný pražský umělecký závažný divadelní časopis zaniká, k nesporné škodě české divadelní kultury. Týdeník „Jeviště“ i dřívější náš měsíčník „České Divadlo“ vycházely nákladem, jímž vydáváme také toto čtrnáctidenní „Československé Divadlo“, přejímajíce zároveň i dobré tradice obou zmíněných listů. V části všedivadelní rádi bychom soustředili celý český svět divadelní v nejlepších jeho představitelích a pracovnících, formálně chtěli bychom nejen využíti osvědčených zkušeností dřívějších publikací, leč usilovati též o nové výrazové způsoby; žádný významný současný zjev a počin neujde našemu zřeteli a vynasnažíme se, aby náš list skýtal úplný, zřetelný obraz všeho, co na našem i zahraničním jevišti zaslouží zmínky. Při tom ovšem nebude lze nepovšimnouti si také práce ochotnické, která tvoří důležitou součást českého divadelnictví vůbec, nemůže býti nikterak listu na újmu, aniž opravňuje stavěti jej na roveň spolkovým věstníkům a paušálně znehodnocovati, jak se až dosud dálo. I kdyby nebylo té okolnosti, že české ochotnictvo ve svém složení je čelnou podmínkou prosperity listu, jeho úkol lidovýchovný, kterého podceniti nelze, zvyšuje závažnost jeho práce a plně zdůvodňuje jeho nárok na trochu té pozornosti, listem mu věnované. Více nechceme slibovati. Jen když aspoň z těchto řádek patrna je k dobrým činům dobrá vůle, jež dle přísloví i hory dovede přenášet. Pokusíme se o to, a výsledek na konci roku ukáže, kolik těch kopců se nám podařilo přeskupit. *R.*

V. Kr. Blahník:

Novoroční úvaha.

Skončení roku starého a počátek nového roku, ale i moment, kdy „České Divadlo“ prožívá důležitou a významnou změnu z měsíčníku na čtrnáctideník, dává možnost promluviti o tom, co bylo námi za poslední dobu učiněno na poli divadelního vzdělání, které ideály byly splněny, které a proč zůstaly ještě nesplněny.

Pečlivý a nezaujatý pozorovatel vývoje divadelního umění u nás musí doznati, že až do světové války děl se vývoj umění tohoto v národě našem zcela pravidelně. Po období divadelně probuzeneckém, které končí otevřením divadla Prozatímního, nastalo období snah o vybudování národního umění divadelního (jak v dramatu, tak v divadle), jež nejvýše vyspělo v Národním divadle za období působení Šubertova. Období další — od roku 1900 až do světové války — charakterisováno jest úsilovnou snahou učiniti z divadelnictví českého evropsky významné, nikoliv jen významu rakousky provincionálního. I v tomto období bylo vedle uměleckých a estetických předpokladů mnoho prvků ryze nacionálních, kterými se také divadlo snažilo dokázati neinformovanému a desorientovanému světu, že kultura česká jest kulturou samostatnou, neodvisle na úředních kulturních institucích rakouských se vyvíjející, a že divadelnictví české musí býti traktováno jako osobitý a vlastní umělecký výraz svérázného národa, nikoliv jako součást jakési kultury rakousko-uherského mocnářství nebo dokonce výsledek péče Habsbursko-lotrinské dynastie.

Dalo dosti práce, než zárodky tohoto přesvědčení pronikly v cizině, imformované většinou jen oficielními publikacemi. Proto ono období vývoje českého divadelnictví jest charakterisováno snahou přímo, nikoliv přes Vídeň a Budapešť, čerpati z výsledků velkého přerodu divadelního umění, jež Evropa zažila koncem minulého a počátkem tohoto století, jakož i snahou formulovati náš český poměr a stav k četným

a různým estetickým, hereckým, režijním i scénickým teoriím. To je ta snaha. která bývá obvykle nazývána snahou o docílení evropské úrovně českého divadelnictví. Bylo by nespravedlivo domnívati se, že obě první epochy vývoje českého divadelnictví této snahy neměly. Měly ji a dá se historicky a dokumentárně dokázati od samých počátků českého divadla, nestavily ji však za hlavní a jediný důvod. Světová válka, která jednak z důvodů blokády, zvláště však opět z důvodů vlasteneckých, ba možno říci od určité doby z důvodů revolučních, vrátila divadlo české na půdu ryze nacionalistickou.

Úplný chaos, který nastal koncem roku 1918 ve všech oborech lidského myšlení tím, že válka skončila náhle, poměrně za okolností úplně nepředvídaných, že nastával stav neválečný — neboť není možno rok 1919 a 1920 nazvati mírem — bez jakékoliv přípravy intelektuálů a těch oborů lidského snažení, jež by měly zůstávati válkou nedotčeny, jevil se také v divadelnictví a to dočasným vítězstvím některých nových proudů, pro něž byly snad připraveny někteří teoretikové, nikoliv však herci a divadelníci ve svém gros, a zejména ne publikum. S postupným uvědomováním si tohoto stavu nastala všeobecná snaha o prohloubení znalosti teorií divadelních, a tak se o divadle píše po válce stejně mnoho, ne-li více, než před válkou.

Také u nás doba poválečná jest v divadle charakterisována úsilovným snažením po novém umění osvobozeného lidstva. Zamítáno namnoze vše, co bylo staré, t. j. co bylo v umění divadelním provozováno před válkou, a utvořeno nejedno nové stůj co stůj, t. j. jiné, než bylo dříve. Tím se také stalo, že divadelní teoretikové i praktikové rozdělili se v dosti jasně diferencované dva tábory, konservativců a modernistů. Jasný rozdíl, který byl mezi Hilarem, spojeným s Hofmanem, a mezi Kvapilem, spojeným s Wenigem, jevil se i v kritice, v teoretickém nazírání, krátce ve všem, co s divadlem je spojeno. Ale i u nás právě tak jako jinde nalezly ony nové snahy málo připravenou půdu. Zejména publikum nebylo vychováno a vzděláno k tomu, aby jeho pochopení pro umělecké počiny moderní — mezi nimiž, budiž konstatováno, je mnoho vzácného, opravdového i hlubokého umění, vedle řady povrchních sensačností — šlo stejným tempem. A tak se stalo a stává, že leckterý dobrý, promyšlený a odůvodněný umělecký počin divadelní naráží na nepřipravenost publika do té míry, že bývá nepochopen nebo dokonce, ať úmyslně či shodou okolností, špatně chápán. Vinu ovšem nenesou ani tak výkonní umělci, jako spíše teoretikové a ti, jimž svěřena péče o divadelní kulturu národa: kritikové a divadelní spisovatelé.

Výtky, že se v našem národě divadlo hraje až tuze mnoho a že národ divadlu věnuje daleko více interesu, než jiným oborům duševní a umělecké práce, jsou staré a známé. Při tom však se o divadle u nás píše a myslí daleko méně, než zase o jiných oborech umělecké a duševní práce, které tak rády a často divadlu všeobecný interes závidí. Co problémů je u nás dosud neprobadaných v oboru divadelnictví. Jen namátkou jmenuji: nemáme dosud soustavných dějin českého divadla, ba ani pokusů o jejich napsání. Není objasněn divadelní význam Josefa Kajetána Tyla, jehož jméno přece neschází ani při té nejposlednější divadelní příležitosti, není objasněn velký význam Mikovcův pro vývoj režie a herectví, zcela všeobecné jsou jenom úsudky o významu Josefa Jiřího Kolára jako herce pro vybudování herecké generace české v druhé polovici století 19., naproti tomu povrchně přeceňován jest význam Nerudův atd. atd. Jak patrno, nemáme ani monograficky a celkově zpracovány dějiny tohoto velkého a ve vývoji národa důležitého odvětví uměleckého, zatím co literatura, hudba, malířství i architektura (sochařství méně) mají řadu dobrých, instruktivních a předmět vyčerpávajících publikací. To je asi důvodem, že u nás se stále ještě divadlo chápe více srdcem, než celou duší, že stále ještě jest divadlo u mnohých otázkou záliby nebo sportu, společenské povinnosti nebo dokonce mody a jen u málo koho otázkou touhy a hladu po umění.

Po převratu byly učiněny některé pokusy proniknouti divadelní kulturou do širších vrstev. Ony první pokusy, jež učinila skupina časopisu „Scéna“ před válkou, byly obnoveny přednáškami Dramatického Svazu, které však zůstaly nedokončeny. Také Klub solistů Národního divadla ve svých klubovních místnostech v Louvru učinil pokus pořádati pravidelné debatní večírky, při nichž chtěl soustřediti teoretiky i praktiky k vyrovnávání názorů. Po dvou nebo třech večírcích pokusy, zásluhou Dejla tehdy realisované, uhasly pro neúčast členů Klubu. Praha měla však svoje denní listy, každý týden vycházející „Jeviště“ a pod., jež ve stálém styku s publikem v kavárnách a čítárnách vykonávaly svůj úkol. Také programy premier a důležitějších představení přinášely mnohé dobré poučení. Daleko

opuštěnější po té stránce byl venkov. Tu však nutno zdůrazniti velkou práci, kterou vykonalo ochotnictvo, soustředěné v Ústřední Matici divadelního ochotnictva československého, které pořádalo a pořádá soustavné cykly přednášek z oboru divadelní historie a divadelní teorie. Byly kursy a přednášky s velikou návštěvou a nadšeným průběhem, byly také nezdařené podniky tohoto druhu, kdy ve městě i se značným interesem divadelním přišlo na přednášku sotva 20 lidí, a byly případy, že odjížděl řečník na přednášku na zapadlou vesnici resignovaně, jen proto, aby vyhověl žádosti tamní jednoty, a přijel pln nadšení nad návštěvou, průběhem i nad pochopením, jakého se dostalo jeho výkladům.

Práce, která se vykonala přednáškami po všech oblastech Čech i Moravy, i v Praze, jest velká a vykazuje zdárné výsledky. Práce ta však není skončena. Dnes došla tak daleko, že může „České Divadlo“ vycházeti čtrnáctidenně, že může pravidelněji a soustavněji informovati a poučovati, že může jistěji a důkladněji připravovati nejširší kruhy publika. Vzdělávací a uvědomovací práci, vykonanou přednáškami a kursy za poslední tři roky, nutno pokládati jen za první období: za probuzení interesu pro divadelně teoretické otázky. Dnes jsme už tak daleko, že naši lidé pochopili, že nestačí, když se to neb ono divadelní představení líbí, ale že je nutno, aby publikum také rozumělo, proč se to či ono na jevišti děje a je-li ten či onen výkon dosažitelným vrcholem umělecké možnosti. Na této cestě nutno pokračovati dle přesné soustavy a počáteční interes prohlubovati a vésti k jednotnému cíli.

Jakkoliv jsou tyto výsledky radostné, přece jsou zase stíny, jež radost z práce kalí. Je to zvláště ta okolnost, že tato významná a rozsáhlá práce Ú.M.D.O.Č. a Matice Divadelní zůstává nepovšimnuta a nepodporována od mnohých, kteří by mohli svými vědomostmi a svou součinností prospěti. Panuje stále mylný názor, že pracovati pro ochotnictvo, starati se o tisíce divadelních nadšenců po celé republice, jest jakýmsi podřadným činem divadelním, že v této práci jest místo jen pro méněcenný odborný materiál a že je nutno se styděti za to před divadelnictvím profesionálním, že někdo pracuje v tomto směru. Bylo by zbytečno rozsáhle vyvraceti tento podivný a o úplné neinformovanosti svědčící názor. Pravíme krátce, milejší je nám každý sebe menší zdařilý počin ve prospěch celkového zvýšení umělecké, mravní a kulturní úrovně českého divadelnictví, než přízeň profesionálů a než snad pověst, že jsme moderními divadelníky. Věříme, že naše řady postupně vzrostou a že ti, kdož byli již tolikráte zváni k součinnosti a nepřišli, asi ze strachu, že by se na ně dívalo jako na diletanty, přijdou sami, neboť poznají, že zde jest místo, kde se dá působiti a kde každé zaseté sémě nese ovoce. Tím zdokonalí se naše práce, tím zlepší se výsledky její, tím přiblížíme se zase k ideálům, jež nás vedou.

A to jest naše naděje na začátku nového roku i na začátku nového období našeho listu.

N. Melniková-Papoušková:

Dva teoretikové současného ruského divadla.

Dva antipodové, A. Tajrov a P. Keržencev, setkali se na divadelním prkně; dvě teorie, jedna odstraňující rampu, druhá činící z ní základ a symbol divadla. Bojují a soupeří navzájem. V Rusku neexistuje nyní nic mimo zápasu, vše soustřeďuje se na obhajobu svého přesvědčení a svých práv na život, myšlení a slovo. Z tohoto bouřlivého a nadšeného boje musí vzejíti nové hodnoty, zaměňující ty, které byly rozbity válkou a revolucí, nebo zmizely pro svou zbytečnost ze života jako listí minulého roku. Nejkrajnější a nejvíce si odporující setkává se na úzkém můstku, pouští se do boje a dokazuje svou správnost; a okolo stojí davy stoupenců a hlučně vyjadřují svůj souhlas nebo odpor a někdy i sami účastní se boje.

Již před válkou začaly pře a spory o divadlo a mnozí je již pohřbívali, ale nebožtík přes všechny panichidy je živ a cosi dělá. Když začalo revoluční přehodnocování všech hodnot, když přenesli třídní boj z politických meetingů do vědeckých a literárních schůzí, bylo zachváceno z části i divadlo tímto proudem. Velmi brzy se však ukázalo, že výpravy revolučních, narychlo upečených her v dělnických a rudoarmějských divadlech nestačí na boj s tak zv. „buržoasním“ divadlem; bylo potřebí teoretického zdůvodnění, projektů pro budoucnost. A tehdy v úloze takového teoretika a vůdce vystoupil P. Keržencev, jenž vrhl heslo: „Pryč se starým jevištěm a hercem profesionálem, ať žije divadlo mass, divadlo ulice!“ Zprvu bylo vše to pronášeno odvážně, směle, psalo se o tom v proletářských revuích, ale čím dále, tím mírněji zaznívaly tyto výzvy a blížily ke snům

J.J.Rousseaua a Romain Rollanda o lidovém divadle. Ve čtvrtém vydání „Divadelní tvorby", jež vyšlo v r. 1920, Keržencev stává se téměř úplně krotkým a kulturním, a tím také jeho teorie stávají se možnějšími a proveditelnějšími ve skutečnosti.

Současně však vznikl jiný proud, živený v podstatě týmiž šťávami, ale vzkvétající za to bujně a vábivě. Hlasatelem jeho byl v posledních letech A. Tajrov. „Divadlo příliš se přiblížilo životu, přestalo býti samým sebou, vraťme se k bufonádě a mysterii, k těmto dvěma hlavním základům skutečného divadla, zdivadelněme divadlo!" V poslední kapitole své knihy „Zápisky režiséra" (r. 1921) takto formuluje základní principy a cesty divadla: „Divadlo je divadlo. Jeho síla tkví v dynamismu scénického děje. Jednající osobou je herec. Jeho síla je v jeho mistrovství. Mistrovství herce tvoří nejvyšší a nejopravdovější obsah divadla. Emocionální nasycenost mistrovství je klíčem k jeho dynamismu. Scénický obraz je forma a podstata jeho výrazu. Rytm děje je jeho organisačním prvkem. Divadlo je tedy divadlo. A cesta k tomu, aby tento zdánlivý truism stal se radostnou pohádkou, vede nezbytně jedna: touto cestou je zdivadelnění divadla."

Citát, který jsme uvedli, je výsledkem jeho teoretických úvah a praktických prací v moskevském komorním divadle počínajíc r. 1914; v „Zápiskách režiséra" nalézáme pak dosti úplný popis cesty, po které šla jeho mysl a detailní vyprávění o metodách a cílech divadla. V řadě kapitol o herci a jeho technice, o režisérovi, úloze literatury v divadle, scénické atmosféře, kostýmu, divákovi Tajrov snaží se uvésti do vědecké sféry úvahy o divadle, o nichž sám praví: „Ze všech nauk vzrušuje mne jen jedna — zatím neexistující — nauka o našem umění" (t. j. divadelním). Probéřeme vývody Tajrova, učiněné na základě obšírné prakse, přibližně v tom pořádku, v němž o nich pojednal ve své knize. Východiskem Tajrova jako všech současných divadelních reformátorů je hluboké přesvědčení, že divadlo ztratilo tajemství svého bývalého kouzla a že oslabeno tím spěje ke katastrofě, neboť buď se zmítá v pavučině naturalistické každodennosti, nebo upadlo ve formalism a konvenčnosti.

A proto Tajrov prohlašuje, že nebude-li divadlo i nadále buditi radost svým opravdovým, čistě divadelním uměním a změní-li se jen ve vykladače literatury, bude lépe, přečteme-li knihu doma bez rampy a herce. Hlavní příčina této katastrofy spočívá v tom, že z divadla „odešlo umění a mistrovství herce" a že je udušeno diletantismem. Tu pak Tajrov přistupuje k popisu nutné a mrtvé dnes vnitřní a vnější techniky herce, komplikované nadto kolektivní povahou divadelního umění. Mimochodem vystupuje bojovně proti naturalismu a dokonce i realismu, ukazuje, že pravda života a pravda umění často nejen se rozcházejí, ale dokonce i navzájem si odporují. Celá pozornost herce musí býti soustředěna na oblast fantasie, z níž musí čerpati scénické obrazy, jež jsou výtvorem jeho umění. „Scénický obraz je syntesou emoce i formy, která byla zrozena tvůrčí fantasií herce." Tajrov tentokráte jaksi úplně zapomíná, že fantasie přece jen je opřena o viděné a slyšené, že jejími elementy jsou reality a že proto při fantastické tvorbě herec musí míti zásobu reálních znalostí, zkušeností a prakse, které Tajrov tak lehce zavrhuje.

Po herci přichází na řadu režisér. V této otázce Tajrovovy názory nejsou ani nové, ani originální. Uznávaje, že divadelní umění je uměním kolektivním, přeje si míti režiséra, který by nedopouštěl chaosu scénického děje a náhodných konfliktů, který by stál u kormidla, reguloval a dával směr možným kolisím, který by změkčoval a odstraňoval jedno a zesiloval neb vytvářel druhé pro harmonické zdokonalení. Ovšem je nutno, aby takovým režisérem byl skutečný mistr scény, ozbrojený všemi teoretickými a praktickými znalostmi, majícími vztah k divadlu. Ale režisér nikterak nesmí potlačovati herce, jako to dělal dosud ve všech divadlech; jeho umění musí se projeviti zvláště v procesu výpravy hry.

„Vymysliti si formu výpravy — vzíti při tom v úvahu tvůrčí kolektiv divadla, jeho síly a požadavky a aktuální směr divadla — je prvním úkolem režiséra."

V tomtéž pořádku Tajrov potom rozbírá úlohu literatury v divadle — odmítá ovšem vůdčí úlohu literatury na scéně — a úlohu divadla jako vykladače a ilustrátora literárních výtvorů. Ale v této kapitole více než kde jinde projevuje se veškerá neoriginálnost Tajrovových názorů. Užívaje neustále nového a modního slova divadelní kolektiv, nerozumí jím složitou divadelní jednotku, k níž náleží i herci i autor i režisér, malíř a dokonce i dělníci, nýbrž jen herecký sbor; takovým způsobem zaměňuje jen staré slovo novým a nepřináší žádných ještě neznámých pojmů a hodnot.

Mineme-li kapitoly o významu hudby a kostýmu v divadle, zastavíme se u úvah Tajrova o scénické atmosféře, t. j. prostě řečeno u dekorací a u té úlohy, kterou může a musí hráti divák v divadle. Když

vyslovil velmi správnou myšlenku, že úloha dekoratéra má prvořadý význam, „protože ta či ona scénická atmosféra může buď velmi pomoci herci nebo naopak docela mu překážeti, zabraňujíc mu aktivně uskutečniti jeho plány," přistupuje vlastně k polemice proti těm dekorativním směrům, které dosud panovaly v ruském divadle a které určitou dobu ovládaly i všechna evropská divadla. Tajrov velmi zajímavě vykládá cestu, která byla vykonána od makety přes náčrtek k neomaketě, bohužel však současně podle svého zvyku neurčuje, co rozumí neomaketou a jak se odlišuje od obyčejné a obecně uznané makety. Zdá se nám, že boj, který vede proti podřízení divadla dekoratérovi, proti snížení úlohy herce na úlohu barevné skvrny a konečně pro záměnu dekorací o dvou rozměrech dekoracemi o třech rozměrech, je již dávno vyhrán, z části pak právě tím Moskevským uměleckým divadlem, proti němuž tak se staví. Jasněji a podrobněji, než kdekoliv jinde, Tajrov odhaluje čtenáři základy zdivadelnění divadla a rozdělení celé divadelní podstaty na harlekynádu a mysterii. Je zajímavo, že tyto elementy nachází téměř ve všech hrách, dokonce i v těch, které mají realistickou povahu. Nejvýraznější realisací byla jedna z posledních výprav, totiž výprava Shakespearovy hry Romeo a Julie, při níž všechny milostné scény byly představovány ve stilu mysterie, a scény na př. se sluhy byly vypraveny jako grotesky. Béřeme-li v úvahu tyto názory Tajrova, stává se pochopitelným, že všechny rady o dekoracích, sliby o lomené ploše scény mají za cíl buď zesíliti mystické efekty, nebo obnoviti atmosféru comedie dell' arte. Hle, nejvýraznější příklad jeho praktických rad: „Představte si, že jste se rozhodli představiti na scéně sestoupení Panny Marie, jak musíte upraviti scénu, abyste docílili skutečného dojmu sestupování? Je jasno, že na přímé ploše podlahy tohoto dojmu nedostihnete. Podlaha musí býti lomená. Musí býti zbudována z řady ploch, různě vysokých, představujících v celku asi něco, jako je nekonečná stupnice, která vede herečku — Matku Boží postupně dolů.

Je-li vám třeba, aby divák měl dojem, že sestupuje, nedotýkajíc se téměř země, chcete-li ději sestupování Matky Boží dodati ráz slavnostně liturgický, vybudujete stupně tak, aby intervaly mezi nimi byly všude stejné (budou rytmicky odpovídati čtvrtině neb osmině) a dodáte takovým způsobem pohybu herečky splynulý rytm, v důsledku jehož u diváka vytvoří se dojem liturgického sestupování Matky Boží" atd. Jak je viděti, jsou to oblíbené schody konvenčního divadla, druhého to nepřítele Tajrova, kterým je dán jen jiný, quasi mystický smysl. Ale i když přijmeme jeho rady o lomené scéně, která je v některých případech nesporně nezbytná a užitečná, přece jen není jich možno použíti při každé výpravě; a pro sklony Tajrova k mysterii není přec možno vyloučiti tři čtvrtiny repertoáru.

(Pokračování.)

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

I.

Rokoko, tato svůdná kulturní vidina a hříčka, jak uvykli jsme nazývati dobu 18. věku, *„století filosofie a ženy,"* dobu galantnosti, hezké, charmantní, rozmarné a koketní svůdnosti, graciesní a lehkomyslné erotiky, rafinovaného rozkošnictví a přepychu, povrchnosti a líbivosti, lži a přetvářky, znalo — půvabné, okouzlující a dráždící k rozkoši a smyslnosti, žijící nádherou, rafinovanou pikanterií, hovící vkusu a modě, rychle vyžívající život v rozmarných hrách lásky, v mistrovství slova, v kluzké anekdotě, v obratném rozmlouvání, filosofickém hovoru, jiskřivém vtipu, v grotesce a posměchu, pestře oblečené v barevný šat, pudr a cop, líbezně usměvavé a švitorné, v divadelních postojích — vedle různých zábav, jakými byla na př. *hra* v *karty „pharaon", kulečník, domino, honba, tanec* a *plesy,* hry *„na slepou bábu"* a *„schovávačky"* v parcích a salonech, především *divadlo.* V salonech a v skrytu boudoiru, v kavárnách a při čaji cenilo se nejvíce vybroušené slovo, nápad, kratochvíle, na jevišti líbila se frivolnost chansonů. Na místě tragedie doby renaissanční a barokní nastoupila *satira,* za poesii *cynický posměšek* a *kuplet.* Smyslem života byl erotism, svůdná touha po požitku, a život sladkou hračkou lásky. Požívačné a rozkošné rokoko — toť jeviště masek, vždyť život je divadlo a často diváci lépe hrají, než herci z povolání. Život — toť škraboška či maska a tak se také chápe jako přetvářka, vše je naučená mimika z divadel. Lidé stali se herci, literatura napovědou, filosofie zábavou, divadlo životem a život jevištěm. Rokokový člověk — toť herec, tanečník, loutka, figurující pro divadlo. Příznačná své době *„Figarova svatba"* je pravým dítětem této epochy svou lascivitou, smíchem a dráždivostí, zahalenou v závoj naivity. A virtuosní době této, líčící úskoky a úklady, lsti lásky, zradu a potměšilosti, která volně nechává poletovati krátké

pastýřské kostýmy, dává prováděti kejkle v maškarních průvodech a oplétá se květinovými girlandami a révovím pastýřských scén, sladkým kouzlem pastýřských her na zelených pažitech a trávnících, živým plotem obklopených, dává zaznívati šelestivým a škádlivým menuetům a půvabné gavotě na improvisovaných baletech u vodotrysků nebo mezi jeskyněmi, můžeme nadepsati na oponu jeviště „*Théâtre d'amour*".

Rokoko jako doba smyslnosti, milostnosti a prchavé lásky, je také dobou *milostnic* či *maîtress*. Manželství není v úctě, zato milenka je předmětem zbožňování, a módní heslo tohoto ovzduší „*cherchez la femme!*" znamená voliti také vlivnou milenku. Kolem ženy točí se svět, a zejména kolem králových milostnic točí se celý dvorský život, vládní systém; ženy často určují běh politiky, udávají ráz a ton umění, literaturu i vkus. Jen si vzpomeňme na dvě vlivné milenky Ludvíka XV., *markýzku de Pompadour* a *paní Du Barry*. Obě jsou velikými ctitelkami divadla, a v době slávy těchto maîtress těší se divadlo, balet a opera veliké oblibě, a také nikdy divadlo nepřizpůsobilo se vkusu a náladě obecenstva, jako tehdy. *Hippolyt Taine* praví ve svých dějinách revoluce „*Ancien régime*" 1 sv., *Revolution* 3 sv.: „*Divadlo vychovává pro společnost, společnost pro divadlo. Život je hrou na jevišti, divadlem.*" Divadla jsou plná před i po revoluci, do křesel a lóží dochází dvorská šlechta nádherně oděná, herci a pěvci těší se veliké přízni dam, dámy platí za herce dluhy, na př. madame *Du Barry* za tanečního mistra Opery *Daubervala* *), nebo markýzka Pompadourka uspořádala loterii pro operního pěvce *Géliotta*, pořádala ples pro herce „Comédie française" *Granvala* a divadlo ve prospěch herce téže scény *Molého* **), který v nemoci na př. od svých ctitelek dostal 2000 lahví vína za jeden den.

Herečky bývaly hledanými maîtressami. Salon a boudoir je otevřen vždy hercům. Triumfem bylo ukazovati se veřejně na ulici s dámou od divadla, „*avoir pour sa maîtresse une artiste de l'opera*" náleželo ke kvalitě úspěchu. Světlo ramp divadelních propůjčovalo všem těm, kteří vstoupili do tohoto rámce divadelní a kulisní akce, v očích publika desaterónásobný půvab při srovnání s ostatními lidmi. A tak za všech dob jsou herečky nejžádoucnějšími milenkami a z herců volívaly si paničky ideální milence. Ač stála žena, veřejně vystupující, ještě v celém 18. stol. mimo zákon a společnost, byla na druhé straně s nejteplejší ctižádostivostí vyhledávána a bylo velikým úspěchem choditi s takovou, která svoji kariéru zahájila jako pouliční dívka v městském sadu. O přízeň slaveného zpěváka nebo tanečníka usilovaly zjevně před celým světem nejznamenitější dámy. Tak *Jellyotte*, atrakce a miláček publika a dvora, těšil se takové přízni dam, že tyto nahýbaly i natahovaly se z loží, aby se mu jen ukázaly. Pařížan *Mercier Louis Sebastien* (1740 až 1814)*) píše o vycházkách s dámským divadelním personálem v divadelních kapitolách své knihy „*Neuestes Gemälde von Berlin*" jako o výstavě krásek s kuplířem ředitelem v čele. Divadelní ředitel je královým kuplířem a angažuje pouze ty herečky, o kterých ví, že král jeví o ně interes, a že dovedou jeho vášně a záliby vzněcovati. Nejvíce to platí o baletu, který byl pro absolutní vladaře hlavní zábavou a byl zároveň aranžovaným harémem. A proto ředitel divadla byl direktně kuplířem svého pána, a proto se balet doplňoval jen takovými děvčaty, které dovedly smysly vzbuzovati. Vedoucím činitelem divadla byl obyčejně *královský komorník*, který zpravidla neměl uměleckého talentu, jen když se osvědčil jako obratný kuplíř. A tak divadlo bylo velikým domem kuplířství, a co platilo pro malou tanečnici na zastrčeném jevišti, platilo ještě více pro skutečné velké scény, kde žena či muž, všechno dohromady se kuplovalo, zaprodávalo, prostituovalo, diváci mezi sebou a scéna s diváky. *Ideálem všech bylo „verkuppelt zu werden"*.

Vedle komedií a žertů je to především *tanec* a *balet* na divadle, který lákal publikum, balet je středem divadelního kusu, nikdy nechybí, pro něj se chodí do divadla, jeho členky musily míti krásné nohy a ramena, aby vábily a dráždily posluchače. Nejmenší skupinou byl tančící pár, obyčejně to byl celý balet, a i nejmenší těleso divadelní vleklo s sebou celou družinu tanečníků a tanečnic, a toto umění propagovalo jedině erotické tendence. Všichni vladaři fedrují veselohry a balet, všeobecný jest vkus, moda, a nikdy žádné *umění* nebylo kvitováno s uspokojením, ba až se zuřivým po něm šílením a vymáháním od diváctva,

*) *Dauberval*, jinak zvaný *Jean Bercher* (1742-1806), žák Noverrův, byl se svou chotí vynikajícím členem Velké Opery jako tanečník a choreograf, pak baletní mistr. Veselé pantomimy a komické tance z venkovského prostředí byly jeho nejobvyklejším genrem.

**) *Molé François René* (1734—1802) byl 40 let vynikajícím členem tragedie, pak veselohry. V oboru vyšší komiky byl nedostižný.

*) Napsal „*Essai sur l'art dramatique*" (1773) a „*Tableau de Paris*" (1781).

jako *taneční*. Z dopisů z r. 1769 o umění tanečním a baletech slavného solového tanečníka würtemberského krále Karla Alexandra *Noverre*, jenž měl větší příjmy, než všechno úřednictvo země würtemberské, vysvítá, jak byl tanec a balet denní potřebou.

Casanova píše o dvorním divadle v *Štuttgartě*: *„Všechny tanečnice byly krásné a všechny se chlubily, že milostivého pána nejméně jednou šťastným učinily.“* Pro malou nožku, pro něžná ňadra nebo bujné poprsí, nebo také proto, že vévoda, hledaje ochrany před deštěm, spal celou noc v domě otcově, mohlo se státi, aby na př. dcera zahradníkova nebo lesníkova stala se členkou a obšťastnila tak baletní štáb některého vévody.

(Pokračování.)

Hlasy o pí Gzovské, Mirandolině a p. Gajdarovi.

Ve Stavovském a pokud se týká repris v Národním divadle vypravili starou Goldoniho komedii „Paní hostinská“, kterou přeložil r. 1893, právě sto let po smrti autorově, Jaroslav Vrchlický a kterou nyní nazvali „Mirandolina“, v níž již v červnu r. 1914 ukázala se pí Olga Gzovská jako člen umělecké družiny moskevské v Praze. A nyní po osmi letech přichází opět a s ní jako kavalír di Ripafratta mladý moskevský milovník p. Gajdarov. Jejich vystoupení vzbudilo přirozeně pozornost a jest provázeno kritickými hlasy, které se tentokráte většinou shodují:

P. Kodíček v „Tribuně“ vzpomněl při tomto představení na tragicko-komickou pomíjejícnost uměleckých děl, neboť když v 18. století Benátčan Carlo Goldoni vystoupil proti neživotné a mechanisující commedii dell'arte svými komediemi mravoličnými, životními, když žádal charakterisaci od herce a psal texty, potlačuje tak hereckou improvisaci a vkládaje do svých her určitou tendenci — v níž zvláště zahrocoval, jak patrno i v „Paní hostinské“, své invektivy proti šlechtě — vykonal tehdy pokrokový čin, který mu ovšem vynesl málo přízně. A dnes? Pan Kodíček, výbojný propagátor nového umění divadelního, chtěl by vzkřísiti znovu Gozziho, chtěl by znovu onu commedii dell'arte s jejími improvisacemi, výstřednostmi a komikou jen situační. A to proto, že jsme již přesyceni mravoličnými hrami. Ale i přes to „Mirandolina“ se mu líbí, zvláště pí Gzovská okouzlovala krásou hlasu, pohybu a stylovou charakteristikou a pan Gajdarov hrál skvěle.

V „Českém Slově“ p. Stanislav Lom nepochybuje, že se „Mirandolina“ studovala jen k vůli pí Gzovské, která však v meloplastických večerech uplatnila své umění výrazněji, než v „Mirandolině“, ale i zde upoutal její svěží lehkonohý zjev. Pan Gajdarov ukázal kousek kabinetního umění.

Pan dr. Fischer v „Národních listech“ nazývá „Mirandolinu“ roztomilou, ale v závěru rozvleklou komedií, v níž se opět po osmi letech zatřpytil mladý půvab pí Gzovské, která však utkvěla na svém původním podání, jako ostatně celé moskevské umělecké divadlo. Ale co je vlastním smyslem paní Gzovské, co nepodléhá času, je spontanní projev života, gracie, noblesa a propracovanost, vynikající v tomto rámci česko-ruského představení, v němž pěkně si vedli i domácí herci. Pan Gajdarov hraje s lehkou virtuositou. Ale celkem v obou hostech není to nábožné ruské umění, není to průkopnické, ani novotářské. A připomíná, že má v sobě jakousi sociální a charitativní účinnost, neboť druhý den po představení vzpomene si na to rozradostňující teplo jejího úsměvu, kterého by měli si všimnouti v zimě jejího domova. My tu přece máme charme pí Sedláčkové a někdy pí Baldové. Poklona hostu, že ano?

„Právu lidu“ (Antonín Veselý) jest těžko zaujmouti kritického stanoviska, nemůže ničeho říci k virtuositě role, kterou pí Gzovská hraje již asi po pětisté a když tato fraška jest dnes sotva snesitelná, zvláště mluví-li se česko-rusky.

V „Československé republice“ pozastavuje se sl. Hásková nad tím, že pí Gzovská zvolila si právě Mirandolinu, kterou zahraje dost českých hereček a proč si za partnera volí p. Gajdarova, který jest odlišného rázu a kvalit hereckých. Zřídka se sejdou a ruší vždy jeden druhého.

„Čas“ dívá se nejkritičtěji. Opomíjeje literární kvality díla, konstatuje, že režie (Vl. Gajdarov a Mušek) rozmnožila veselost Mirandoliny zvýšenou veselostí jednotlivých postav, jimž dodala větší pohyblivosti, šprýmovnosti, drastičnosti a jednotlivci pp. Wiesner, Matějovský, Focht, Kronbauerová, Kratinová přidělali komických, skotačivých kudrlinek a smíchu aby komedie byla dokonalou komedií a všichni byli na úrovni ruských hostů. Ovšem dnešní Mirandolina pí Gzovské není tou Mirandolinou jako před osmi lety, není již tak zcela mladá, její smích jest zralejší a rozumnější a dřívější koketerie nabyla nyní rázu panovačnosti a umíněného krocení.

V „Národní politice“ K. Engelmüller vzpomíná na české představitelky Mirandoliny a praví, že tato role byla ctižádostí i velkých hereček světových. Pí Gzovská v ní ukázala všechny umělecké přednosti své líbezné a půvabné bytosti, své hravé a koketní, svůdné ženství, přinesla jí radostný a svěží smích, všechnu pohotovost a hereckou zkušenost, stejně jako jemnost a gracii interpretace. Pan Gajdarov zahrál kavalíra s pěknou mírou charakteristiky, humoru a s jistotou každého slova a posunu. Zvláště jest spokojen s výkony našich herců.

V „Prager Presse“ profesor V. Tille vzpomíná na prvá vystoupení pí Gzovské před desíti lety, kdy se ukázala v Ibsenově „Noře“, v Beatrici v „Mnoho povyku pro nic“, ve Wildově „Salome“ a jako Maša v Tolstého „Živé mrtvole“, později i v „Mirandolině“, jež všechny dovedla herecky rozlišiti.

Pan Julius Pachmayer ve „Večeru“ žehrá, že Národní divadlo nemá stability ani pevné linie v repertoáru, že do Stavovského divadla láká obecenstvo jednou pí Gzovskou, po druhé pí Sedláčkovou a jest přesvědčen, že pí Sedláčková zahrála by Mirandolinu právě tak dobře, jako pí Gzovská, a diví se, proč správa divadla exponuje ruské hosty v takových rolích. Pan Gajdarov prý uplatnil krásné, vysoké žluté boty!

„Venkov“ a „Rudé právo“ o paní Gzovské nereferovali.

V brněnských „Lidových novinách“ p. K. Z. Klíma nazývá Mirandolinu pí Gzovské nezapomenutelnou a staromladou, hraje ji trochu něžně a trochu uličnicky, s praktickým smyslem pro hloupost mužů a s dokonalou skepsí k tomu, čemu říkají láska. Paní Gzovská která před válkou okouzlovala tanečním uměním kde kterého malíře a sochaře, získala mnoho sympatií i svým dramatickým uměním.

Všechny listy, pokud se o tom zmiňují, svorně uznávají, že naši domácí herci nezůstali v ničem za hosty, a třebaže mluva rusko-česká rušila soulad, spád a rytmus večera, přece účin byl velmi působivý. Nutno však připojiti, že přemíru pochvaly třeba

připsati na vrub zdvořilosti vůči ruským hostům. Jisto jest, že z „Mirandoliny“ vyvanula všechna vůně, že v ní barvy značně vybledly, že ani provedení ve stylu commedie dell'arte by jí nepomohlo k svěžesti a účinu a že v ní nemusili ruské hosty exponovati. Možno jen říci: „Laissez faire, laissez passer“. Ale pravda je režie, ta vnější byla nemožná. *J. P.*

Z HLEDIŠTĚ.

Drama časově omezené.

(Kousek paradoxa.)

Pan redaktor Kodíček v referátu o „Mirandolině“ povzdychl si nad tragikomickou pomíjejícností uměleckých děl. Ale u Goldoniho není konec konců tak tragická, neboť Goldoni hraje se i nyní, tedy po 130 letech po smrti autora a mimo to Goldoniho ani nenapadlo, že po letech vyskytnou se herečky, které v ní uplatní svou osobní roztomilost a čipernost, i když ze hry samé léta odnesou půvab novosti, zastrou kolorit a zploští pointy.

Ale co říci o básníkovi, který sám omezí trvání své hry na několik málo let, který ji zarámuje do doby určitého rozpětí, zasadí do určitých časových hranic, za nimiž se stane nemožnou. Jak se to přihodilo p. dru Čapkovi ve „Věci Makropulově“.

Totiž takto: Elina Makropulova, jíž Čapek popřál tak dlouhého života, narodila se r. 1585 v době Rudolfa II. ‚jenž vládl jak jest nesporně zjištěno, od r. 1576 do r. 1612. V šestnácti jejích letech, tedy r. 1601 vyzkoušel na ní její otec osobní lékař i atrochemik Rudolfův, svůj předpis o prodloužení života o 300 let — škoda jen, že také Rudolf II. neokusil toho elixíru života — takže v době Čapkovy komedie r. 1922 jest ji 337 let, vlastně abstrahujeme-li od těch 300 let, které získala elixírem, 37 let. V těchto letech jest Emilia Marty krásnou a skvoucí ženou, světovou zpěvačkou, jíž podléhají muži na potkání a jež žije právě v nejkrásnějším rozkvětu svého podmaňujícího ženství a strhujícího umění. Letos jest jí již 38 let a tak jí v komedii bude přibývati let od roku k roku a ubývati svěžesti, bude ztráceti charme a prohrávati lásky, až, nu, řekněme v 50 letech ztratí to všechno nadobro, neboť věc Makropulos nezajišťuje dlouhého mládí, nýbrž jen 300letý život. Tedy r. 1935 bude Emilia Marty hotova na prknech, která znamenají svět, ale i ve světě, který neznamená jen prkna. Bude li jí pak nějaký dobromyslný režisér chtíti pomoci a chtěl posunouti rok narození na rok 1586, bude to moci udělati nanejvýše do r. 1612, do roku úmrtí Rudolfova, tedy bude jí moci přidávati ten rok po 11 let, a ani to ne, protože na dítěti nelze zkoušeti takový elixír života. Jest tedy tato komedie časově omezena dvakráte, jednou rokem narození, po druhé mládím Emilie Marty.

Jedno jest jisto, Čapek je tu důsledným do krajnosti. Horlí proti dlouhodobému životu a vyměřuje své komedii také krátký život, neboť podle daných disposic může se tato komedie hráti tak do roku 1940.

j. p.

POZNÁMKY.

Program „Knihovny Matice Divadelní“, jejíž první číslo „Strakonický dudák“ právě vyšlo, jest tento:

1. sv.: J. K. Tyl: „Strakonický dudák,“ nár. bách. o 5 dějstvích v úpravě V. Tille;
2. sv.: Averčenko: „Pětka,“ pět veselých aktovek, přel. V. Červinka;
3. sv.: Edmond Konrád: „Návrat mládí,“ kom. o 3 jed.;
4. sv.: V. K. Blahník: „Podstata a smysl divadelního umění“ (1. sv. „Divadelního katechismu“);
5. sv.: Averčenko: „Pětka,“ pět druhých aktovek, přel. V. Červinka;
6. sv.: K. Piskoř: „Kukačka,“ ves. o 3 jed.;
7. sv.: Przybyszewski: „Hlubina,“ dram. o 3 jed., přel. Jakub Rydvan;
8. sv.: K. Ort: „Krkavčí hnízdo,“ ves. o 3 jed.;
9. sv.: V. Pakosta: „Šašek,“ ves. o 3 jed.;
10. sv.: J. K. Tyl: „Fidlovačka“ v úpravě Ad. Weniga;
11. sv.: V. K. Blahník: „Dějiny divadla“ (2. sv. „Div. katechismu“).

Knihovna jest určena především našim jednotám a bude na nich záležeti, aby hojným přihlašováním se za odběratele a úsilovnou snahou o rozšíření její rozsah, úprava a vydávání se zdokonalily a uspíšily.

Repertoár divadel. V této rubrice chceme zaznamenávati repertoár pražských divadel a dle možnosti i mimopražských, pokud bude odlišný od rep. pražského. Každé z osmi divadel pražských mělo by míti určitý profil, vyjádřený jeho pevným programem. Ale dnešní kritická divadelní doba přinesla značné odchýlení od původních směrnic, takže některá divadla žijí den ze dne. Jsou tu mnohé otázky, dosud nezodpovědělé, zvláště kardinální otázka, týkající se Národního divadla, má-li býti divadlem representačním a tím do jisté míry konservativním, nebo má-li se zúčastniti nového hnutí myšlenkového o nové divadelní umění. Tato otázka jest jistě příčinou, že Národní divadlo vykazuje repertoární nejistotu jež jest právě vyznačena v posledních dvou premiérách, „Ohnivém bubnu“, v němž hráli bývalí členové vinohradského divadla, a v Ibsenově „Brandu“, v němž se opět jednou ukázala „starší generace herecká“. — Vinohradské divadlo, vedeno Kvapilem a Wenigem, má svého Shakespeara, ale také hraje Vildraca, a dokonce hojně fraškovité komedie moderní Ameriky, — Na periferii udržuje zvláštní pikantní příchuť v repertoáru divadlo Švandovo, jež vedením režiséra Bora přináší mnoho originality repertoárové, herecké a scénické. A vpravdě lidovým divadlem zůstává stále Uranie, která pod egidou řed. Kubíka a dramaturga Borotínského našla si zlatou střední cestu. Nejmladší činoherní podnik Langrův v Nuslích znatelně postupuje k dosažení literárních cílů v repertoáru a snaží se mladými hereckými silami vytvořiti svůj umělecký výraz. Budeme sledovati tyto snahy pokud možno nejbedlivěji. *J. P.*

Šrámkovo „Léto“ v Poznani. Český kus na polské scéně je bílá vrána Proto stojí za trochu pozornosti kritické hlasy polské, které doprovázely provedení Šrámkovy komedie (s názvem „Blahoslavené léto“) na scéně „Teatru Polskiego“ v Poznani 25. listopadu Všechen poznaňský tisk až ostentativně (snad s hrotem vůči Varšavě) schválil dobrý úmysl ředitele Sczurkiewicze (který komedii Šrámkovu sám vystavil), seznamovat polskou veřejnost občas s českými dramatickými pracemi. Ale kus sám většinou kritika — zdvořile a chladně odmítla. Příznačný je v tom směru posudek kritika největšího tamního deníku „Kurjera Poznańskiego“ (sm.). Píše: „Šel jsem včera do divadla upřímně zaujat ale odcházel jsem

upřímně rozčarován. Zaujala mne intence našeho divadelního vedení, chtějícího seznámit nás s dramatickým písemnictvím Čechů, tak blízkých našich sousedů, hned za zdí, ale rozčaroval mne výsledek toho chvalitebného předsevzetí. Poeta náramně utvrzeného jména ve své vlasti, Fr. Šrámek, bezuzdně vychvalený českou kritikou, nezasloužil si po mém mínění pocty, aby byl na rozdíl od celého šiku svých kolegů, píšících také dramata, pozván na spřátelenou polskou scénu. Jeho „Léto“ má svěžest ovoce, ale i nedozrálost ovoce.“ Tím tónem, trochu povýšeným, trochu škodolibým, nese se celý referát, a v jiných listech je dosti podobně. Těžko se zbavit dojmu, že tu přec jen hraje určitou roli i jistá politická naježenost proti české práci, ač Šrámka — dramatika charakterisují tento i jiní kritikové celkem trefně. *Č.*

Nepovolaný kritik. Potká-li někoho štěstí, že se stane divadelním kritikem „Národních listů“, není tím řečeno, že už všemu rozumí a že se stal skutečně kritikem. Pan M. N. nebo Mil. Ný. (dr. Mil. Novotný?) smí psáti do sloupců, kde před ním psal prof. dr. Fischer, básník, dramat. autor a čelný div. kritik, a není divu, že dostal z toho závrať. Pan M. N. je sice také pracovníkem v Osvětovém svazu, měl by tedy znáti snahy, potíže, prostředky a prostředí všech, kdo pracují v jakémkoliv oboru lidovýchovy, zvláště pak v odvětví divadelního ochotnictví, ale to mu docela nevadí, aby se vrhal na ochotnictvo při každé příležitosti a aby zlehčoval jeho význam i neúnavnou práci jeho předáků. S pravou pochoutkou číhá na každou publikaci, pro ochotnictvo určenou, a uveřejňuje svou kritiku honem, aby spisu podrážel úspěšnost ještě dříve, než se dostane na trh. Někdy autoři čekají i měsíce, než se páni kritikové rozhoupají; pan Mil. Ný. je tedy aspoň ve svém spěchu vzorem, jak dokázal při vydání prvního čísla Rydvanovy „Repertoárové příručky“ a nedávno při Chaloupkově „Ochotnickém divadelnictví“. Nejsme advokáty těchto autorů a ponecháváme ochotnictvu, aby samo rozhodlo o ceně jejich práce, protože dětinské kothurny pana M. N. prozrazují příliš mnoho nezkušenosti a mladické povýšenosti. Nemůžeme však přehlédnouti, že pan kritik odbíhá rád od svého předmětu a s chutí nevyspělého temperamentu vždycky šlehne po ochotnictvu a po těch, kteří je vedou. V poslední kritice Chaloupkova spisu píše: „Říkáme si stále, že naše ochotnictví pokračuje a že stojí na vysokém stupni. Ale je mi jisto (?), že ti, kteří tak mluví, jsou zaslepeni a vidí si jen na špičky prstů.“ Pan M. N. píše do „České Osvěty“ pro ochotnictvo, ale z blízka ho vůbec nezná. Dělá kantora z dálky, což je pohodlnější a noblejší. Jiného dosud nic pro ně neudělal. Má v Praze tak blízko jeho středisko, kde by se mohl poučiti. „Čes. Divadla“ patrně nečte, protože by tak nepsal. Proč tedy ten odmítavý ton? Proč ten despekt, když by mu mohl a měl pomáhati, místo do něho kopati? Proč však útočí a uráží pracovníky, kteří vykonávají pro lidovýchovu více než mnohý mluvka, chlubící se funkcí osvětovou? Pan M. N. je rozhodně špatným pracovníkem osvětovým, nemá-li porozumění pro jiné osvětové pracovníky a buší-li do nich neinformován.. Je tu povrchní, jako je povrchním kritikem. Jeho divadelní kritiky, psané slohem kvartána, jsou obsahově tak slabé, že o nějaké umělecké potenci nemůže býti řeči. A takovému začátečníku svěřují se sloupce předního žurnálu! Právě takové jsou jeho kritiky literární, a ještě horší proto, že si v nich odlehčuje proti těm, kteří dovedou více nežli on. A proto tím spíše nutno odmítnouti jeho úmyslné snižování ochotnictva, protože si počíná nevěcně a neodůvodněně. Ovšem, kdyby byl skutečně tím, „jak je mu jisto,“ nejednal by tak!

Sjezd lidových divadel polských ve Varšavě. Ve Varšavě konal se ve dnech 19.—21. listopadu sjezd odpovědných pracovníků lidových scén polských, spolků a sdružení divadel vesnických a dělnických, organisace asi podobné, jako jsou u nás ochotnické spolky a společnosti divadelní. Delegátů dostavilo se přes 200 ze všech krajů polských, i z Těšínska, Horního Slezska a okupovaných území východních. Ve dvoudenních poradách, při nichž podávali referáty Zelwerowicz, Kochanowicz a Budzyński, nejvíc zájmu věnováno účelnému lidovému repertoáru, který namnoze má mít ráz výchovný a buditelský, a výběr ten má být především z domácího, polského repertoáru! Krom toho projednány zájmy organisační, pro něž usneseno zříditi jednotnou ústřednu ve Varšavě pro celý stát polský; ústředna bude mít název „Związek teatrów ludowych“ (Svaz lidových divadel), jednotlivé spolky a „kroužky“ uloží si zvláštní daň na její vydržování, a bude při ní zřízena i vlastní půjčovna divadelních krojů, zejména nákladnějších, historických atd. Není to důsledek porady polského zástupce se zástupci naší Ú. M. D. O. Č. v Národní radě čsl.?! *Č.*

Nové drama Curelovo. Prvním z dramatiků současné Francie jest François de Curel (nar. 1854). Kritika jej uznává mistrem, ale díla jeho neměla vždy strhujícího úspěchu u pařížského publika snad proto, že cítilo v něm něco z německého původu (jest šlechtic, matka jeho byla Němka, von Wendel), ale spíše proto, že způsob jeho her se liší kardinálně od běžných líbivých her francouzských s vnějším efektem. Curel přenáší děj do nitra svých osob. Tam odehrává se celé ono drama, které u Bourgeta v románech bylo psychologickým rozborem a u Curela „analytickým dramatem“. U nás seznámili jsme se v českém překladu s jeho „Duší v říji“ (hrána v Nár. divadle) a „Novou modlou“ (La nouvelle idole), v níž lékař provede na zdánlivě nevyléčitelné souchotinářské dívce pokus s vočkováním rakoviny, zachrání ji od souchotin, ale ona podlehne rakovině. Nejvýše možno klásti z jeho tvorby „Lví hostinu“ (le Repas du lion), v níž apoštol socialismu zešílí při svém učení o ozdravění společnosti. V těchto dnech vypravilo první divadlo pařížské, Comédie Française, novou hru Curelovu: „L'Ivresse du Sage“ o třech jednáních. Hra odlišuje se od her předešlých menší drsností. Námětem jejím je toto: Mladá dívka, kterou dal její velice bohatý strýc zcela skromně vychovati v Paříži, zamilovala se do slavného profesora filosofie Parleminse, jenž ji odmítl, aby se nezpronevěřil každodenními starostmi své myšlenkové práci. Dívka svěří se strýci, který je přítelem Parleminsovým a soudí, že profesor neodmítne Hortensie, až zví o jejím jmění. A nemýlí se. Zatím pověří Hortensii jako intendantku, aby vyrovnala se sousedem, statkářem a lovcem, jakousi otázku rozhraničení pozemků. Tu má Hortensie příležitost porovnávati oba muže: člověka učence, muže theorie a muže činu. Kdo z těch dvou se jí zalíbí? Muž, který popíše spoustu papíru, aby se marně snažil rozřešiti problém: „Proč milujeme?“ či ten, kdo se neobtěžuje takovým slovíčkářstvím a jde hned k věci? Není těžko rozhodnouti. A cesta, kterou k tomu dospívá, jest zajímavá. Statkář rychle vítězí nad svým sokem, a Hortensie, zasnoubená Parleminsovi jest šťastna, když její obdivovaný dosud mistr ji zprošťuje slova. Filosof se oddá opět opojení, jaké pociťuje při návratu do světa myšlenek, byv pokoušen světem, kterého si nevšímá. Opravdové to „Opojení mudrce“, z něhož však vyznívá šedá ironie Curelova, jak se projevuje v některých jeho hluboce založených hrách, nad povrchností většiny živola. Hra měla velký úspěch, snad přispělo k tomu jiné pochopení základní myšlenky. *Dr. Ota Dubský.*

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce. (Píše dr. Fr. Herman; I.) V minulém ročníku „Čes. Divadla“ uvedli jsme všecky předpisy a pokyny, které se týkají činnosti našich spolků ochotnických se zřetelem k jejich zakládání a pořádání div. představení i jiných podniků zábavních. Letos chceme ve „spolkovém rádci“ vyložiti četné zásady pro vedení vnitřních záležitostí spolkových, pokud směřují k tomu, aby byl zaveden a udržován pořádek ve správě a aby každý činovník znal svůj úkol. Členové Ú. M. D. O. Č. jsou buď spolky, utvořené na základě spolkového zákona, tedy na základě vlastních stanov, a pak odbory jiných spolků nebo organisací. Má-li býti jakékoliv sdružení řízeno správně, musí dbáti téhož pořádku, ať je spolkem či jen odborem. Spolek se řídí předpisy svých stanov, odbor předpisy stanov svého kmenového spolku. Ale v žádných stanovách není obsaženo, jak si má vésti výbor při schůzích, účtech a v dopisování s úřady nebo s jinými korporacemi a soukromníky. To není obsaženo ani ve spolkovém zákoně, ale vyvinulo se to praktickým životem ve spolcích tak, že se ustálily určité zvyklosti, jež se pro potřeby spolkové osvědčily. Co platí o spolcích vůbec, platí i o spolcích ochotnických, a k nim budeme hleděti zvláště při svých pokynech. Pokud nutno počítati i s dramatickými odbory nesamostatnými, mají se říditi týmiž pravidly, jako spolky, protože i ony řídí jejich vlastní výbor, který vede záznamy o jednání i účty, a protože jsou odbory, které trvají a působí v divadelnictví dlouhou řadu let, takže nabývají závažného významu historického. Často se stává, že se tyto odbory mění po letech v řádné spolky, jejichž činnost je pak pokračováním činnosti odboru, takže všecky dokumenty o působení jsou stejně důležité, jako u spolků. Dnešní doba žádá, aby se činnost ochotnictva a jeho organisace opírala o spolky řádné. Pouhý odbor spolku nebo organisace jiné není tělesem volným, ani tak samosprávným, aby mohl sám rozhodovati, samostatně před úřady vystupovati, a také jeho poměr k organisaci ochotnictva je dosti podvázán příslušností ke kmenovému spolku nebo sdružení. Povaha úkolů českého divadla a jeho kulturní a umělecký význam vyžaduje pevnějšího regulování cílevědomé činnosti ve společném rámci, což se těžko snáší s účelem pouhých dram. odborů, které bývají zřizovány spíše proto, aby pomáhaly výtěžkem ze svých představení uskutečniti zcela jiné úkoly kmenového spolku, než aby sledovaly jenom umění a lidovýchovu. Podle toho také jsou většinou výsledky těchto odborů zvláště po stránce umělecké. Tím není řečeno, že by dramatické odbory neměly býti organisovány; naopak, u nich je to ještě nutnější, než u spolků, poněvadž se touto organisací uplatňuje aspoň částečně umělecký smysl a kulturní pochopení. Vada spočívá jen v tom, že dram. odbory povstávají snáze než samostatné spolky, a tak se často tříští síly v místech poměrně malých. Osobní ješitnost a spory obyčejně rodí odbory ve spolcích, nastává přebíhání a přetahování členů, třebaže snad pracuje v místě řádný spolek ochotnický. Jde-li spolkům jiným o získání finančních prostředků, může se vždycky státi — a také se stává — dohoda se spolkem ochotnickým, aby střídal příspěvky z výtěžků svých představení ve prospěch těchto spolků, aniž bylo třeba tvořiti hned odbory nové. Jde-li jen o zájmy osobní, pozbudou tyto v krátkém čase své váhy a odbor nebo i spolek brzy zachází. Proto je povinností každé řádné organisace, aby budila pravý smysl pro život spolkový, aby bránila vzniku zbytečných sdružení nových a aby se snažila slučovati uvědomělé pracovníky a uměnischopné síly do vážného spolku řádného. Ú. M. D. O. Č. vzrůstá sice počtem svých členů, ale musí vzrůstati zvláště jejich vnitřní uměleckou hodnotou a vážnou výslednou jejich činností, má-li dosíci svých velkých úkolů. Víme sice, že některé velké kulturní korporace neupustí od svých dram. odborů, ale s těmi lze jednati i po stránce umělecké jinak, než s odbory sdružení, jež jsou umění a kultuře daleko vzdáleny. Bylo nutno předeslati tento úvod aby bylo jasno, že naše ústředí ví dobře o těchto rozdílech, že sleduje správnou cestu a že se snaží, aby naši členové byli vyzbrojeni pro činnost výchovnou i v poměru k ostatnímu životu spolkovému. Bude-li nový divadelní zákon řešiti divadelnictví jako prostředek umění a lidovýchovy musí rozřešiti i tuto otázku: kdo smí hráti divadlo, — a pak nám dá jistě za pravdu. Bylo nutno upozorniti na to také proto, že se dle toho upravuje vnitřní spolková činnost a že činovníci mají znáti sami význam tohoto rozdílu, aby ve svých střediscích působili na vyrovnání těchto nezdravých poměrů.

Historický kostym na jevišti. I. Bez her historických neobejde se repertoár našich ochotnických divadel, ba, celá řada historických dramat či veseloher českých autorů patří k těm kusům, jež stále se udržují na repertoáru ochotnictva u nás. A má-li býti historická hra řádně vypravena, jest se režiséru starati také o vhodný kostym historický pro účinkující. Máme u nás již řadu spolehlivých půjčoven divadelních kostymů, které vyhoví potřebě ochotníků; stačí udati dobu děje a seznam osob po případě u známých her běžného repertoáru jen název hry, a půjčovna dodá správné kostymy. Při hrách méně známých třeba seznam osob rozhojniti o případnou charakteristiku jejich, kterou buď autor sám v knize při popisu masky udává rovněž jako zvláštní autorovo vypsání kostymu, nebo o níž režisér při četbě kusu, po případě při studiu kostymních pomůcek knižních učinil si určitou představu. Bedlivý ochotník-režisér pak nespoléhá zcela na půjčovnu, leda, jde-li o garderobu kusu z té které půjčovny, kterou už někde viděl a přesvědčil se, že je správná, nebo když na určito ví, že půjčovna takovou správnou výpravu kostymů má. Chce-li se však ochotník-režisér svědomitě připravovati k svému úkolu, zvláště tam, kde se častěji hraje a kde historické hry nejsou ojedinělými zjevy repertoáru, učiní dobře, když buď sámshání si vhodné pomůcky ke studiu kostymů, nebo si hledí zjednati k nim přístup. Z kostymních děl původních je věru nemnoho; jsou to Zíbrdovy „Dějiny kroje v zemích českých od dob nejstarších až po války husitské“ a doplňující je Wintrovy „Dějiny kroje v zemích českých od počátku století XV. až po dobu Bělohorské bitvy.“ Bylo by dobře, kdyby řádná knihovna většího ochotnického spolku těchto dvou knih nepostrádala a kdyby režisér při výpravě hry z české historie a doby, vymezené v titulech děl těch, s nimi se radil. Najdeť tam poučení přehojného. Pro dobu od počátku druhé čtvrtiny XVII. století až po naše dny nemáme ovšem původního díla kostymního, ač celá řada původních her často dávaných odehrává se v době té. Tu třeba sáhnouti ke kostymním dílům cizím; často však stačí, najde-li si režisér pramen v dobře ilustrované knize, historickém románu n. p., nebo dovedl-li si opatřiti reprodukce obrazů a kreseb historických malířů, kteří pro svoje díla konali svědomitá studia historická. Z našich ilustrátorů je to především Ad. Kašpar, jehož ilustrace Jiráskových děl „Filosofská historie“, „F. L. Věka“ a nejnovější „Temna“ jsou bohatým zdrojem studia pro režii historických kusů nejen po stránce kostymní výpravy, ale i celkového scénování.

jako dobrá pomůcka k přehlednému poznání historického kroje různých dob poslouží letos vydaná česká kronika Peškova, nazvaná „Matka Vlast", s četnými ilustracemi Jos. Weniga. Z českých malířů byl to zvláště Václav Brožík, jenž ke svým velkým historickým plánům i k menším dílům konal kostymní studia velmi svědomitá, takže jeho obrazy jsou po této stránce velmi spolehlivé; s reprodukcemi jejich setkáváme se pak velmi často. Naše i cizí ilustrované časopisy ve starších i novějších ročnicích reprodukcemi výtvarných děl poskytují hojnost materiálu. Viděl jsem kdesi lacino pořizovanou pěknou sbírku obrázků pro kostymní výpravu divadelní. Ze starých neúplných ročníků i jednotlivých čísel nejrůznějších časopisů vystřihoval si kdosi obrázky — reprodukce obrazů a kreseb — seřaďoval je časově, nalepoval na listy silnějšího barevného papíru a nashromáždil si tak za řadu let velmi bohatý a pro svůj účel cenný materiál.

Pamatuji se, že se před lety u nás vyskytla myšlenka vydávání obrázkových archů kostymních po vzoru známých „Mnichovských", ale účelnějších pro naše ochotnictvo. Nevím, či nedostatek pochopení zavinil, že se věc neuskutečnila, ale přál bych si, abychom se k ní v příhodný čas vrátili. Obrazový názor je lepší než sebe svědomitější popis. Když pražský Sokol nedávno pořádal Šibřinky s rázem doby založení svého let šedesátých min. stol., vydal jako spolehlivé vodítko ke kostymování takový arch různých typů mužského i ženského kroje té doby, jež nakreslil J. Wenig. Takového něco mělo by být vydáváno ve větším měřítku, v širším rámci. Našemu ochotnictvu velmi by to posloužilo. —*ng.*

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Důležitá upozornění. Vydavatelskou zprávu posledního sešitu předešlého ročníku „Českého Divadla" a výzvu k odebírání listu zejména jednotlivci netřeba snad znovu opakovati. Tato závažná podmínka pro další zdokonalení listu je našemu členstvu známa a nadějeme se, že nepatrným ročním předplatným 25 Kč za 20 sešitů i s pošt. zásilkou nebude mu za těžko co nejvydatněji ji splniti. Jednotám a jednotlivcům, od nichž kancelář omylem požadovala předplatné 22 Kč, bude k poukázání doplatku zaslán šek pošt. spoř. — Sdružení pro povznesení znalosti památek v Praze (II. Nár. tř. 20 a) vytklo si vysoce záslužný úkol opatrování míst posledního odpočinku těch, kteří o národ se zasloužili a na něž národ zapomíná. Provedlo již řadu nákladných úprav (na příkl. rovu K. Havlíčka-Borovského, Sof. Podlipské, dram. spis. Š. K. Macháčka, dram. umělců Puldy a Hynkové-Wenzlové) a mnohé teprve provésti zamýšlí. K získání potřebných dalších prostředků obrací se m. j. i k jednotám ochotnickým s prosbou za účinnou podporu této akce, která je z důležitých národních povinností, uspořádáním aspoň po jednom divadelním představení. Je přesvědčeno, že čsl. ochotnictvo, které vždy, šlo-li o čin národně kulturní, stálo na svém místě, i tentokráte žádosti této v plné míře vyhoví, a ústředí neméně vřele za to se přimlouvá. — Nár. Jedn. Severočeská v Březně u Chomutova, menšinovém místě, jež tone v moři Němectva, žádá naše jednoty, aby po způsobu sokolském převzaly některá ochranu nad odborem a dětmi nově zřízené, těžce vydobyté tamní české školy. Ústředí, jako nevýdělečné sdružení ochotn. jednot, které hájí kulturní a právní zájmy svých členů, ale samo je bez finančních prostředků, protože nemá žádných povolených příjmů kromě členských příspěvků, učiniti tak nemohlo, leč některé schopné jednotě vyhovění žádosti té vřele doporučuje.

Zákaz spolkových zájezdů. Na protest Ú. M. D. O. Č. proti zákazu zájezdů ochotnických spolků vydalo ministerstvo vnitra oběžník zem. polit. správám, ve kterém poukazovalo na denní zprávy novinářské a prohlásilo za omyl tvrzení, jako by byly zájezdy zakázány vůbec. Zájezdy prý budou povolovány výjimečně v případech nutnosti z ohledů národních a kulturních. Opis tohoto oběžníku byl dán našemu ústředí na vědomí. Předsednictvo však se nespokojilo tímto vyřízením, poněvadž ministerstvo vyřídilo jen novinářské lokálky a nikoli právně odůvodněný protest a žádost, aby byl zákaz vůbec odvolán. Korporace, která má 1100 spolkových členů, jež representují téměř 40 tisíc občanů, zasluhuje, aby její žádost byla naším úřadem správně vyřízena jak formálně, tak i věcně. Proto Matice žádala znova, aby ministerstvo vyřídilo její žádost, a je odhodlána domáhati se rozhodnutí nejvyšší správní instance. Pokud je nám známo, budou i ostatní korporace, jež se k našemu protestu připojily, trvati na našem požadavku. Upozorňujeme na to své okrsky, aby ústředí v tom podporovaly.

Z ústředí. Referát o prosincové schůzi výkonného výboru příště. — Nově přijaté jednoty: Spdo. v Batňovicích, Kr. div. och. v Beřovicích, Sp. och. „Komenský" pro Borotice a okolí, Spdo. „Vrchlický" v Částrově, Spdo. v Hlavňově, Och. div. v Hořičkách, Vzděl. a podp. bes. „Barák" pro Hostivař a okolí, Čten.-och. jedn. „Tyl" v Hradišti, Och.-čten. jedn. v Nových Hradech, Div. sp. „Dobromil" ve Hřídelci, Spdo. v Kameničné, „Sokol" v Kladrubech a Klecanech, Kr. div. och. v Klenči pod Čerchovem, Div. jedn. čsl. soc. „Tyl" v Komořanech, Bes. „Svat. Čech" v Kostelci, „Sokol" v Kuchelné, Spdo. v Leštině, N. J. S. pro Novosedly n. Bělou, „Sokol" v Nynicích u Plzně, Kr. div. och. v Poříčí u Trutnova, Bes. „Vojan" Praha, Dr. odb čsl. mládeže soc. v Praze VII., Spdo. v Dol. Radechové, Kr. och. v Radovesnicích, Jedn. div. och. „Havlíček" ve Sloupnici, Spdo. ve Sloupně, Och. sp. Svišťany u Čes. Skalice, Čten.-och. jedn. ve Svikyni, „Sokol" v Šestajovicích, N. J. S. v Trmicích, N. J. v Třebčíně, „Orel" čsl. v Ústí n. Orl., Och. sp. „Tyl" ve Vejvanově u Radnic „Sokol" ve Velké, Spdo. „Libuše" Vlačice-Vyčepy, Org. čsl. soc. na Zbraslavi, Spdo. „Svoboda" v Žacléři a Spdo. v Žernově. — Vystupují: „Sokol" Chroustovice, Spdo. „Kolár" v Těchlovicích, Vzd. sp. „Ozvěna" v Husovicích, „Sokol" ve Zbiroze a N. J. P. v Týnci u Klatov.

Z okrsků. Ruthův okrsek v Ústí n. Labem konal ustavující valnou schůzi 12.-XI. za přítomnosti 16 zást. 8 spolků a za předs. A. Němce. Projednány a změněny stanovy ve příčině poplatků za pohost.

vyst. člena org. jed. (20 Kč), celé jednoty (Kč 50) a hosta na jevišti jedn. (10 Kč), ve příčině pravomoci předsedovy do 200 Kč a poplatku 1 Kč z každého člena odboru do pokl. okrsku. Zvoleni: předsedou Al. Němec (Ústí n. L.), místopř. Ferd. Grazinger (Teplice), jedn. Old. Havelka (Ústí), pokl. Václav Ciniburk (Trmice), členem Fr. Seidl (Košťany), náhr. Jaroslav Novák (Ústí), revis. Jos. Šebek (Trnovany) a V. Kühnel (Hroby). Ve volných návrzích mluveno o okrsk. knihovně, zájezdech s dobře nastudovanými hrami, pokynech k volbě repertoáru, o názvu okrsku a o získání jednot neorganisovaných. Schůze okrsk. rady konána 9.-XII. Usneseno m. j. vyžádati si zatím od odborů jednotnou zálohu do 50 Kč ke krytí výloh okrsku a v příští schůzi stanoviti za přítomnosti zástupců odborů percentuelní příspěvek okrsku z každého představení. Projednány body 1.—10. org. řádu, při čemž usneseno rozeslati oběžník odborům stran stanovení důvěrníků pro okrskové schůze, kteří by zároveň zasílali zprávy o repertoáru a vnitřních poměrech odborů, stran vedení knih pamětních, jichž schema připraví do příští schůze kronikář ústeckého „Jiráska“, doporučeno členům rady konati zájezdy a přednášky k povzbuzení zájmu k práci a organisaci, promluveno o řádném odvádění práva autorského a pojednáno o neutěšených poměrech teplických. — Prostějovský okrsek ve schůzi okrsk. rady 10.-XII. usnesl se odložiti předst. Dymonovy „Ňu“ na únor nebo březen, učinil poslední přípravy k valné hromadě, téhož dne konané, a vzal na vědomí oznámený repertoár: „Sokol“ ve Vícově 6.-VIII. Halla-Klatovský „Paruka“, „Tyl“ v Prostějově 18.-VI. Dyk „Ondřej a drak“, 17.-IX. Štolba „Zlatá rybka“, 1.-X. Krejčí „Povodeň“, 5.-XI. „Tovární prázdniny“ a 26.-XI. Svoboda „Ořechy“. Valné hromadě přítomno 15 delegátů 11 jednot. Po předs. prof. Jeřábka krátkém rozboru organisačního řádu podány zprávy funkcionářů, z nichž zpráva jedn. K. Zahradníka vyzvedá zejména význam přednášky V. K. Blahníkovy „O vývoji divadla“ s diapositivy, společné div. představení Šubertových „Probuzenců“, při němž účinkovalo 22 členů ze 6 jednot, valnou schůzi, obeslanou 3 delegáty pražského ústředí, účast na sjezdu hodonínském a budoucí součinnost důvěrníků jedn. spolků s okrskem a zpr. pokladníka (p. Jašek) vykazuje ztrátu Kč 829·40, které schváleny. Předsedou zvolen opět prof. Jeřábek J., místopř. dr. C. Svozil, členy výboru Jos. Křičenský, Jan Trunečka, Jindřich Zlámal, K. Zahradník (Prostějov), A. Ševčík (Držovice), Jos. Klapka (Ptení), Leop. Spurný (Konice) Stanislav Dokoupil (Kralice), náhr. A Robová (Žešov), Frant. Dvořák (Vrahovice) a inž. Fr. Benda (Prostějov), rev. R. Cetkovský (Žešov) a Jar. Mucha (Prostějov) a delegáty do Ústředí prof. Jeřábek a dr. C. Svozil. Ve volných návrzích usneseno, aby důvěrníci měli právo účastniti se schůzí okrsku vydání členských legitimací a poplatek 1 Kč za host. člena. Jako další příspěvek okrsku k hrazení výloh poslouží poplatek jednot z každého představení ve výši nejdražšího místa. Na následující schůzi nové okrskové rady zvolen jedn. opět K. Zahradník a pokl. J. Trunečka. Schůze stanoveny na druhou neděli v měsíci.

Z jednot. Bes. „Tyl“ v Radotíně ztratila dva dobré členy: Fr. Táborského, zemř. ve věku 21 let, a Bož. Dvořákovou roz. Kejvalovou, zemř. ve věku 20 let. Budiž jim země lehká! — Spolek paní a dívek v Ml. Boleslavi vypr. 2.-XII. v městském div. Želenského „Tažné ptáky“ na počest 300. vystoupení jako herce-ochotníka populárního komika, známého v celém okrese mladoboleslavském, pana Jos. Smutného, člena div. spolku „Kolár“. Jubilant hrál ředitele Kostečku a při otevření scény uvítán bouřlivým potleskem a obdarován věnci a dary. (*P...k.*) — Vzd. a pod. bes. „Tyl“ pro Hloubětín a okolí konal řádnou valnou hromadu 1.-I. Na Vánoční svátky sehrán Tylův „Pražský flamendr“. — Ochotnický spolek „Tyl“ v Prostějově sehrál v městském divadle do vánočního období v letošní zimní saisoně tyto hry: 17.-IX. Štolbovu ves. „Zlatou rybku“ v režii dramaturga prof. Jos. Simona, 1.-X. F. V. Krejčího „Povodeň“ za rež. Jiřího Lípy, 5.-XI. „Tovární prázdniny“, angl. hru od Stanley Houghtona, za rež. Květy Zahradníkové, 26.-XI. „Ořechy“, ves. od F. X. Svobody, za vedení K. Musila a 10.-XII. „Karikatury“, scénické studium od J. A. Kisielevskiho, rež. Vl. Pleský. Pro vánoční období pro tři představení připravena výpravná pohádka dánského básníka Holgera Drachmana (v překl. Bohd. Kaminského) „Byl jednou jeden král“. Jako roku loňského, tak opět letos pro každé představení na divadelním programu k informaci obecenstva dramaturg připraví rozbor autorovy dramatické činnosti a kritický posudek díla, přístupný ideovému a myšlenkovému chápání publika. *(Jos. Simon.)*

Posudky. Vzdělávací sbor vyšehradský. V řadě představení, jež sbor pořádá každou neděli, ať již svými členy nebo hosty, vzbudila zvláštní pozornost 3 akt. Hermanova veselohra „Pan major v. v.“, již sehrála tu Blahníkova družina 26.-XI. Veselohra tato, třebaže vzata z ovzduší bývalé armády rakouské, má všechny vlastnosti, jež jí zaručují úspěch. Historka zestárlého majora, jeho vadnoucího srdce, které vzplane k mladé půvabné dívce, o níž major ani netuší, že jest již choti jeho synovce, rozčarování jeho z poznání, že přišel pozdě, rozkošné situace, záměny, veselé i sentimentální chvilky, čiperný a svěží dialog, vděčné figurky, nikoli právě všední, přiléhající ironické šlehy na ženy, na jejich klepaření, na přehnanou úzkostlivost před nákazou bacily, má tolik půvabu a roztomilosti, pro něž možno hru počítati k nejlepším veselohrám českým. V záplavě dnešních veseloher, které nedostatek humoru, invence a vtipu nahrazují choulostivými situacemi, neomalenými dvojsmyslnostmi a vulgárnostmi, působí jako svěží kytka, jež mile pobaví a rozesměje. Provedení osvědčenou družinou Blahníkovou bylo, až na některé scény, jež by potřebovaly bystřejšího spádu, velmi podařené. Režisér vypravil hru splendidně jak scénicky, tak herecky, odlišil jednotlivé postavy velmi výrazně a ukázal svůj disciplinovaný ensemble ve světle nejpříznivějším. Z jednotlivců zvláště upoutala svým zjevem, lahodným orgánem a roztomilou hrou sl. Špírková, jež rozehrála v roli Heleny bohatou klaviaturu přízvuků, gest a úsměvů, způsobem quasi umělkyně vážné a myslící. Krásný výkon, vypracovaný do podrobností, bystře vystižených, podala pí Trousilová v úloze Tyldy, kterou vybavila neobyčejně životně a přesvědčivě. Z pánů sluší uvésti majora Zelenkova, Slavíčka p. Pokorného, poněkud suchého, ale dobře působícího, a kancelistu p. Zenkrova i představitele důstojníků. Nelze je všechny jmenovati, avšak třeba říci, že každý byl na svém místě. *(Pt.)* — Bes. „Komenský“ na Král. Vinohradech uvedla 12.-XII. na scénu původní frašku Pískořovu „Mumii“ a to s úplným zdarem. Autor byl by měl jistě radost, vida, jak zdatní ochotníci svěže a plynně sehráli hru, jež vyžaduje dobré herce a zvláště dobré souhry, aby působila. A působila. Vděčné obecenstvo nevyšlo od začátku hry, zvláště však od druhého dějství až na konec ze smíchu a bouřlivě kvitovalo úspěch účinkujících i hry. Referovati o jednotlivcích pro nedostatek místa nemožno; všichni se činili, všichni hráli s chutí, zvláště představitelé stěžejních úloh pí Merhautová (Mumie), Rajská (Klaudie), Simonová (Cyprinová), pp. Cettl (prof. Cyprin — výborný maskou), Pokorný (dr. Rubeš), Hořešovský (Florentin) a ne v poslední řadě p. Vágner, výborný interpret hypnotiséra Benedetta Mandoliniho. (—*rs*—)

Do nového roku.

Ústredie slovenských ochotníckych divadiel vstupuje do nového roku. Inštitúcia nezlyhala, stala sa organizáciou 106 divadelných krúžkov a odborov, založila pre ne spoločnú garderobu (16 krojov a iné veci), spoločnú divadelnú knižnicu (196 sväzkov), zveľadila repertoár troma vydaniami, ktoré sú i základom miestnych divadelných knižníc, aké zakladá si osobite každý jej člen.

Majetok Ú. S. O. D.-u je *spoločným majetkom* všetkých jeho členov, úlohy jeho sú tiež ich *spoločnými úlohami.*

Úlohy Ústredia slovenských ochotníckych divadiel v novom roku sú v prvom rade: dôkladne zveľadiť všetko, čomu základ sme už položili. *Garderoba*, povolaná vystrojiť akékoľvek divadelné predstavenia, musí vzrásť na viacnásobnú. Máme v repertoári kusy, vyžadujúce veľký počet ľudových krojov, mužských i ženských, niektoré vyžadujú špeciálne kroje jednotlivých krajov. Máme — menovite v českej dramatickej spisbe — historické hry, ktoré sa žiadajú na slovenské javiská a ktorých vystrojenie potrebuje bohatú garderobu historických kostýmov. Populárny je Jánošík, potrebuje svoje špeciálne kroje; naším vydaním vyšla Jiráskova „Vojnarka", — má svoje kroje; chystáme prepracované vydanie Kocúrkova, máme prepracované Incognito, Reštauráciu, všetko potrebuje kroje primerané, aby neutrpela úroveň nášho ochotníckeho divadla.

Knižnica, v terajšom jej stave, je neviazaná a v starších vydaniach neúplná. Stav musí sa napraviť v budúcom roku, keď bude ju treba doplniť i dobrým výberom literatúry o divadle.

Repertoár, ktorý je dnes na knižnom trhu, je nedostatočný. Ústredia povolané je zveľadiť ho novými vydaniami.

Sekretariát vybavoval svoje práce starostlive, čo sa vykonalo, vykonalo sa dôkladne. Organizačná, administratívna a poradná korešpondencia sekretariátu vykazuje 2500 čísiel. V novom roku, pri zveľadených prostriedkoch iste bude môcť vyhovieť *všetkým* svojim členom ešte v značnejšej miere.

Nezabúdajme pri tom na jedno. Pri tvorení Ústredia slovenských ochotníckych divadiel mysleli sme na rozkvet *celého* ochotníckeho divadelného života slovenského a zaujať sa ho viedlo nás spoznanie jeho neoceniteľného *národného* významu v minulosti. Mestečká i kraje, ktore sa v minulosti vzkriesily k národnému povedomiu, vzkriesily sa hlavne divadlom. Tento význam divadelného života trvá ďalej, dvojnásobne v krajoch odcudzených, alebo neprebudených. Máme tedy i pri Ústredí slovenských ochotníckych divadiel vysoký národný ideál v srdci. Na to myslíme my, jeho tvorcovia a na to nesmie zabúdať ani jeden z jeho členov.

Spoločnými silami povedomých jednotiek chceme rozprúdiť a zveľadiť divadelný život po celom Slovensku a tým rozprúdiť a zveľadiť zdravý život národný. Tento vysoký cieľ hoden je i obetí.

Do nového roku prajeme členom i Ústrediu pekný, zdravý rozkvet.

Štefan Krčméry,
podpredseda Ú. S. O. D.

Zprávy Ú. S. O. D.

Z ústredia: Prosíme všetkých, ktorí sa o ochotnícke divadlo zaujímajú, aby s pozornosťou sledovali divadelný život na svojom okolí a občasne nám podávali zprávy. — Vydania. Členom sme rozposlali pôvodnú drámu Vladimíra Hurbana Vladimírovho „Závej". Právo na predstavenie udeľuje z poverenia autora Ústredie slovenských ochotníckych divadiel. Azda bude povolená členom Ú. S. O. D. pri poplatkoch autorských z predstavenia sľava. Vytlačenú máme jednoaktovú frašku X. Menharda „Vzorný národovec". — Garderoba. Z vlastnej garderoby sme vypomohli členom pri štyroch predstaveniach. Nadobúdať do nej veci je ťažko a zveľaďovanie bude pomalé. Zatiaľ dostávajú členovia Ú. S. O. D. značnú sľavu v požičovni divadelných kostýmov. Podrobnosti sme oznámili obežníkom. — Časopis. Od 1. januára 1923 vychodí „Československé Divadlo" ako dvojtýždenník. Náklad sa samozrejme zvýšil, členovia ho budú dostávať predsa i naďalej zdarma. V tomto ročníku chceme uverejňovať články, podávajúce praktické rady usporiadateľom. Vhodné príspevky vďačne uverejníme, posielajte ich sekretariátu do Turč. Sv. Martina.

Ochotnícke divadelne predstavenia na Slovensku v druhej štvrti roku 1922. Podľa výkazu ministerstva s plnou mocou dľa úradného zistenia bolo na Slovensku v druhej štvrti roku 1922 ochotníckych divadelných predstavení: v župe nitrianskej 139, trenčianskej 67, liptovskej 65, zvolenskej 62, turčianskej 30, tekovskej 29, gemerskej 23, šarišskej 19, hontianskej 17, zemplínskej 14, oravskej 13, abanjskej 7, spišskej 5 a v meste Bratislave 4. Spolu bolo teda v tomto štvrtroku na Slovensku odohrané okolo 500 divadelných predstavení. Keď uvážime, že vo výkaze chybujú dáta zo župy bratislavskej a novohradskej, počet tento iste dosahuje 600. Číslice tieto ukazujú — i v dobe jarných a letných prác poľných na vidieku — čulý ruch divadelný. Malým počtom sa vykazuje len východ. V štyroch východných župách Slovenska (Abanj, Spiš, Šariš, Zemplín) bolo dohromady len 45 divadelných predstavení, čo je počet pomerne veľmi nepatrný.

Nové spolky. Dňa 20. novembra bolo sriadovacie valné shromaždenie „Družiny divadelných ochotníkov v Dekýši". Prijaté vzorné stanovy Ú. S. O. D. Členov má družina 26. Vyvolení činovníci: predseda J. Cho-

van, podpredseda J. Liškay, tajomník M. Kuka, pokladníčka A. Chovancová, správca domu J. Kuka Krancovic, režisér J. Nehnevaj, št. učiteľ, ktorý sa o založenie spolku staral. Spolok vystúpi prvý raz na Vianoce predstavením „Ježiškovho stromčeka", vianočnej hry od Fr. Urbánka.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy a časopisy: Nakl. J. Svátka v Praze II. Spálená 38, vyšlo 1. číslo nového (VII.) ročníku „Československého svérázu" (vychází měsíčně, předpl.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžinky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Pp. ochotníkům vřele doporučujeme k sehrání

Celovečerní hry se zpěvy.

Novinky letošní sezony:

Kráska ze Šumavy. Lidová hra se zpěvy a tanci o 3 jedn. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil Jar. Nachtmann. (6 žen a 8 mužů. Myslivna.) Cena Kč 10·—.

Děvče z předměstí aneb **Všecko přijde najevo.** Fraška se zpěvy a tanci o 3 jedn. Napsal J. K. Tyl. Upravili Em. Brožík a Rud. Piskáček. Hudbu na nové texty napsal Rud. Piskáček. (11 žen, 8 mužů a komp. 2 pokoje a zahrada.) Cena Kč 10·—.

Staří záletníci. Fraška se zpěvy o 5 jednáních. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil Rud. Piskáček. (7 žen a 3 muži. Pokoj, kajuta, restaurační zahrada, les a nádražní čekárna.) Cena Kč 9·—.

Růže ze Šibiře. Výpravná národní hra se zpěvy a tanci v 7 obrazech. Napsal Karel Fořt, Dyna Hallová a Josef Kubík. Hudbu složil Emilián Starý. (9 žen a 14 mužů. Les, skály, komnata, háj, krčma, paluba na lodi a pokoj.) Cena Kč 9·—.

Náhražkový král. Fraška se zpěvy a tanci o 4 jednáních. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil A. V. Kudela. (7 žen a 7 mužů. Pokoj a salon.) Cena Kč 7·50.

Noční manévry. Vojenský vaudeville o 3 jedn. Napsal a hudebně aranžoval Xaver Jager. Hudbu složil Em. Starý. (5 žen a 7 mužů. Pracovna.) Cena Kč 8·—.

Děti Žižkova aneb **Dítě lásky.** Lidová hra o 5 jednáních se zpěvy a tanci. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil Emilián Starý. (9 žen a 10 mužů. Pokoj, krám, zahradní hostinec a salon.) Cena Kč 6·—.

Paruka. Veselohra se zpěvy o 3 jednáních. Napsal Halla-Klatovský. Zpěvní vložky složil B. Kudera. (3 ženy a 7 mužů. Les.) Cena Kč 6·—. Partitura Kč 15·—.

Z českých mlýnů. Fraška se zpěvy a tanci o 3 jednáních. Napsal Karel Fořt. Hudba od Em. Starého. (5 žen a 13 mužů.) Cena Kč 9·—. Klavírní výtah Kč 31·50.

Šípy Amorovy. Fraška se zpěvy o 5 jedn. Napsal Petr Fingal. (7 žen a 10 mužů. Salon, krajina a hrad.) Cena Kč 6·—. Partitura Kč 8·—.

Nakladatel Fr. Švejda v Praze VIII.

i se stříh. příl. čtvrtletně Kč 10·—, na půl roku Kč 19·—, na rok Kč 37·— i s poštovným), jehož oblibě v našich rodinách nejlépe nasvědčuje počet vydaných již ročníků časopisu. — Al. Veselý, Nová Sibřina 80, p. Běchovice, vydal novou 3 akt. hru z venkovského života „Otčím" (2 dekorace: nádvoří statku a selská světnice, 10 osob jedn.), která napínavostí dějovou a ušlechtilou morálkou nezůstává nikterak za prvním sociálním dramatem tohoto autora „Udolán", hojně hraným našimi ochotníky.

Obsah: R.: Úvodník. — Blahník: Novoroční úvaha. — Melniková-Papoušková: Dva teoretikové současného ruského divadla. — Simon: Divadlo v době rokokové. — J. P.: Hlasy o pí Gzovské, „Mirandolíně" a p. Gajdarovi. — Z hlediště: Drama časově omezené (j. p.). — Poznámky. — Ochotnictvo: Pro ochotnickou praksi (dr. Herman: Spolkový rádce; —ng: Historický kostym na jevišti. — Zprávy Ú. M. D. O. C. (Důležitá upozornění, Zákaz spolk. zájezdů, Z ústředí okrsků, jednot, Posudky); Slovenské ochotnícke divadlo (Š. Krčméry: Do nového roku; Zprávy Ú. S. O. D.).

Redakční rada: V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Štein-Táborský a Adolf Wenig.

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 20 Kč, s pošt. 22 Kč, jednotlivá čísla 2 Kč. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se

RYDVANOVA

Repertoarová příručka

je nepostradatelnou pomůckou každému režiséru při výběru repertoaru a znamená značnou úsporu ve vydáních každého spolku i jednotlivce.

Vychází nákladem autora JAK. RYDVANA, Praha 152-VI, Neklanova 44, zpravidla v měsíčních sešitech po Kč 2·50, předpl. na 5 (10) seš. Kč 12 (24·—) i s pošt. zásilkou.

toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Veselé hry k masopustnímu období:

Manželská zeď.
Fraška ve 3 jedn. od R. Maříka. 3 p. 5 d. Jeden pokoj.

Když služebnictvo stávkuje.
Fraška ve 3 jedn. od R. Maříka. 5 p. 5 d. Jeden pokoj.
Obě hry jsou výborné rukopisné novinky.
Celé obsazení — knihy i role — se půjčí.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje.
Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.
Divadelní knihkupectví **„THALIA“**, divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.
Žádejte seznam divadelních her.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provadí
ALOIS FRONĚK, dekorační malíř
na KLADNĚ.
Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Divadelní závod
fy Frant. Petránek v Kolíně n. L.
Půjčovna maškarních a divadelních obleků. Doporučuje P. T. ochotnickým jednotám divadelní výpravy v přesném, dobově věrném provedení, v cenách nejlevnějších. Rozpočty a informace obratem. Založeno roku 1901.

Prodej lampionů, kotilionů, maškarních plesových čapek, praporců, dekorač. ozdob atd.

Všecky divadelní hry
Jos. Skružného
jsou na skladě. Adresujte:
Jos. Skružný, Praha II,
Riegrovo nábřeží 20.

Ochotnickým divadlům
doporučujeme své sbírky:

České divadlo, obsahující hry: Mrtvé moře (Kč 9·—), Rozkošná příhoda (Kč 8·—), Sedlák svým pánem (Kč 6·—), Kouzlář politik (Kč 6·—), Sen (Kč 4·—), Řezbáři (Kč 3·—), Dědic (Kč 6·—), Na faře (Kč 6·—), Na vlnách revoluce (Kč 6), Chudý muž musí mít za ušima (Kč 7), Revisor (Kč 8·—), Ďáblice (Kč 6·—), Charleyova teta (Kč 8·—), Pražský flamendr (Kč 6·—), O grunt (Kč 7·—), Démon zlata (Kč 7·—), Filištinská komedie (Kč 7·—), Dáma s kameliemi (Kč 8·—), Nevolnice (Kč 8·—), Zlaté rouno (Kč 8·—), Tovární prázdniny (Kč 10·—), Druhé skrutinium (Kč 8·—), Psyché (Kč 9·—), Miss Hobbs (Kč 10·—), Zlatíčko (Kč 8·—), I chytrák s. spálí (Kč 12·—), Obětovaná (Kč 11·—), Povodeň (Kč 9·—), Špatní pastýři (Kč 12·—), Liják (Kč 9·—), Zdviž (Kč 6·—), Tkalci (Kč 12·—), Berounské koláče (Kč 6·—), Škola žen (Kč 11·—), Smrt Dantonova (Kč 10·—), Pro štěstí (Kč 7·—).

Činohra, obsahující hry: Babička (Kč 8·—), Zástěrková protekce (Kč 9·—), Španělská muška (Kč 8·—), Jindra (Kč 8·—), Jindra, hraběnka Ostrovínová (Kč 8·—), Miláček dám (Kč 11·—), České dušičky (Kč 6·—), Hanzi Hromádka (Kč 10·—), V strážním domku (Kč 6·—), Zelené oči (Kč 8·—), Kaňka v rodině (Kč 10·—), Bílá myška (Kč 8·—).

Rolničky, Divadelní hry pro děti i pro loutky. Svazek 1. Milostivý den. O 3 jedn. od E. Krásnohorské (Kč 6·—). Sv. 2. Švanda dudák. O 3 jedn. od St. Javora (Kč 5·—). Sv. 3. Sněženka. O 3 jedn. od K. Jírové (Kč 4·—).

Dále knihy:

Svatvečer. Verše B. Šalouna. Z obsahu lze vybrati proslovy k 6. červenci, 1. květnu, 28. říjnu, 8. listopadu, 31. prosinci, k zahájení her, k tragedii, veselohře, k oslavě Tylově, Komenského a jiných Kč 9·—.

U nás v Mokrosouši. Kniha povídek a humoresek známého divadelního autora Karla Šípka. Obsahuje zajímavé divadelní vzpomínky. Kč 14·—, váz. Kč 20·—.

Obrazy z Dějin národa českého od Fr. Palackého. Sill. Kč 9·—, váz. Kč 12·—.

Cestou ze Sibiře. Dojmy čsl. legionáře od A. Hartmanna. Sill. Kč 18·—, váz. Kč 24·—.

Žádejte seznamy! Dodá každý knihkupec, zejména **Zora,** společnost s r. o., nakladatelství, umělecký závod, Praha-Karlín, Královská 50.

Plátna
na opony, kulisy, dekorace různé vyrábí a dodává firma
M. V. Škop, mechan. tkalcovna
v Polici nad Metují.

Divadelní kroje
dobově věrné, vkusně pracované a čisté pro veškeré divadelní hry, národní slavnosti, obžinky, dětské dny a maškarní plesy zapůjčuje co nejlevněji největší půjčovna republiky
Alois Kraus, Jablonec n. Nisou.
Založeno 1886.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. – V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětské svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení. — Slušnost.* Dvě veselohry po 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Kč 1·60.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Penize.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 25. ledna 1923.** **Sešit 2.**

V Praze dne 25. ledna 1923.

O vánočních svátcích končila v Umělecko-průmyslovém museu výstava plánů, jež byly předloženy v konkurenci na umístění a stavbu nového divadla. Po stránce architektonické a po stránce regulace měst bylo o konkurenci této již psáno v denních listech). Hledisko toto je však značně odlišné od hlediska ryze divadelního. Se stanoviska architektonického byl označen výsledek konkurence za velmi platonický, se stanoviska divadelního nutno prohlásiti výsledek ten za trapný a výstražný. Konkurence nejlépe dokumentovala úplný chaos, který ve věcech divadelních nyní panuje. Tato negativní stránka konkursu nepadá však na vrub architektů a výtvarníků, nýbrž na vrub divadelníků. Byla řada zásadních pochybení v celé této akci. První, co při stavbě jakéhokoliv divadla nutno míti na paměti, jest to, že divadlo jest vlastně jen jeviště a místnosti, k němu přiléhající, sloužící ku přípravě divadelních představení. Tedy to, co Němci ve své terminologii nazývají slovem „Bühnenhaus“. K tomuto jevišti je pak připojeno vhodně upravené místo, odkud se lidé na jeviště dívají a kde slyší to, co se na jevišti mluví neb zpívá. Nutno tedy vždycky vycházeti od jeviště, jeho konstrukce a jeho potřeb. Není nikdy pokračováno správně, začíná-li se s projektem divadla odjinud, na př. od fasády, počtu míst v hledišti a pod. Otázku však, jak má jeviště vypadat, musí rozřešiti divadelníci. Ti musí říci, jakým způsobem se bude hráti divadlo v době nejbližší příští, co na jevišti z technických vymožeností divadelních je potřebno, co nutno a co zbytečno, divadelníci musí dovoditi účelnost toho či onoho dosavadního zařízení a jeho potřebu v budoucnosti. Měla tedy této konkurenci předcházeti vážná anketa divadelníků, kteří se měli pokusiti tyto otázky rozřešiti a dáti architektům směrnice. Již na př. ta okolnost, že se projektovalo divadlo, o němž není dosud stále ještě jasno, bude-li to opera či činohra, znemožňovala jasný pojem o tom, jak má část jevištní vypadati*

To byly asi důvody, proč jsme v plánech, vystavených v Umělecko-průmyslovém museu, viděli tak málo ujasněných starých i nových myšlenek o konstrukci jeviště. Bylo tam sice applikováno několik novějších konstrukcí, zejména několik dobrých řešení pojízdných scén výměnných, kombinovaných s okrouhlým nebo kopulovým horizontem, ve většině případů však vykukoval z jeviště známý Semper a jeho příručka o stavbě divadel. Také všecky chyby, kterých se nevyvarovalo divadlo Vinohradské, objevovaly se v četných návrzích a plánech.

Nutno ovšem býti spravedlivým i k divadelníkům. V dnešní situaci divadla jest skutečně velmi těžko říci, jak se bude za deset let divadlo hráti. Je těžko předpovídati, je-li třeba divadla připraviti na veliký rozmach dekorační techniky a stavěti jim velká prostranství jevištní pro davová dramata, nebo obrátí-li se divadelní vývoj spíš k intimitě, k náznaku, jež velikých prostranství, velikých zařízení technických nepotřebují. Nejméně však bylo třeba, aby se byla vypracovala v kruzích divadelních praktiků a teoretiků soustavná studie o poznatcích s dosavadními našimi divadly, o výhodách a nevýhodách zařízení divadla Národního, Vinohradského a j. My nemůžeme riskovati, abychom postavili zase nové divadlo, jež by bylo vybudováno na názoru jednotlivce, jeho vkusu, nám je třeba divadla, které by dlouho vyhovovalo a bylo vzorem moderností a účelnosti. V takovýchto chvílích pociťujeme těžce nedostatek nějaké ústřední divadelní korporace, která by dovedla nejen na všecky okolnosti upozorniti, ale i v podobné pro divadelnictví velevýznamné akce účelně zasáhnouti. R.

**) viz též článek Barkův v tomto sešitě.*

Dr. Gustav Lžičař:

Dramaturgická studie.

I.

Divadelní kritik jednoho z čelnějších denních listů dotkl se letmo otázky, má-li individualita jednotlivého herce značnější význam pro celý ensemble.

Zdá se mně, že otázku tuto není možno ani jinak zodpověděti, nežli tak, že individuální bytost jest pro tu kterou úlohu rozhodna, a je-li úloha v rukou bytosti mocné individuality, že tato rozhoduje o hře celku.

Herec může poskytnouti provedení úlohy jemu svěřené jen své tělo vlastní, ale jak mnoho tu jest rozdílů. Tu upoutá diváka vřelý hlas, jindy výrazné, krásné oči, tu srdečný tón, jindy tón řízný a úsečný. Některá úloha vyžaduje mužného kroku, pádnějšího gesta, kdežto zase úloze jiné svědčiti bude větší hybnost hercova, více a různých pohybů a postojů. Čím více se blíží herec nebo herečka svojí individuální bytostí povaze úlohy, kterou hraje, tím výkon bude dokonalejší.

Mnozí ovšem tvrdí, že provedení úlohy závisí od toho, jak ji herec pojal.

Nepopírám, že lze mluviti o tak zvaném pojetí úlohy, ale domnívám se, že v nejčastějších případech běží tu o pouhé přizpůsobení úlohy vlastní individualitě hercově a že pak ovšem nabývá úloha podle povahy, hlasu, způsobu mluvy, podle gesta, kroků a ostatních pohybů toho kterého herce zvláštního, od sebe se lišícího zevnějšího výrazu. Třebaže si učinil herec představu o některé úloze, propůjčí jí přece jen svoji postavu, vysokou nebo nízkou, svůj hlas, buď vyšší nebo nižší, své gesto, své mnohdy příznačné držení těla. Nemám tu ovšem na mysli tak zv. manýru, to jest určitý způsob hry, kterého na př. užívají herci, u určitého divadla řadu let činní a u obecenstva oblíbení, jimž se nedostává pružiny k nové činnosti a jimž postačí, vytvoří-li místo skutečné postavy toliko její schema.

S plným uznáním dlužno se vysloviti o tvorbě Vydrově, kterému se v řadě úloh podařilo vytvořiti postavy, od sebe se lišící. Tak na př. jeho Amfitryon v Molièrově stejnojmenné hře značně lišil se od Othela ve hře Shakespearově, od Robespiera v Büchnerově hře „Smrt Dantonova“, od jeho vodníka Ivana v Jiráskově „Lucerně“; avšak spád a barva jeho hlasu, máchnutí ruky a pohyb ústy při výrazu pohrdání, podpírání si levé ruky v bok připomnělo nám ihned Vydru.

Jen skutečnému umělci podaří se vytvořiti postavy, naprosto se od sebe lišící nejen zevnějšími, nýbrž i vnitřními rysy. V tom zůstane nezapomenutelným František Kolár, který vyvolal postavy svých úloh takřka ve svém nitru a ze slov a z charakteru, jimi se projevujícího, zachytil vnější i vnitřní jejich rysy tak, že každá z nich měla plastičnost a oplývala opravdovým životem. Nyní vyniká v tom Zakopal.

Po této stránce proměnlivosti nemůže ovšem žena svého zevnějšku tak měniti, jako jest to možno muži parukou, líčidlem, vousem, držením těla, a jest také v rozmanitosti gesta omezena, neboť by to bylo na újmu jejímu půvabu. V novější době jsou herečky, které bez zřetele na zevnější svůj půvab se snaží svým zevnějškem co nejvíce se přiblížiti charakteristickému rázu postavy, kterou tvoří. Poukazuji na zevnější zjev věštkyně Maněfy a na obě příživnice v Ostrovského komedii „I chytrák se spálí“ v provedení členů uměleckého divadla moskevského. Grečová jako Maněfa byla tlustá babice nažloutlého, nabubřelého obličeje, z něhož zírala malá, pichlavá očka s červeným nosem; oči její byly proto tak malé, že neváhala oční víčka uměle si zvětšiti. Nikdo by v ní nebyl tušil onu svůdnou Vasilisu v Gorkého „Na dně“. Orlová a Astarová, jež hrály příživnice a jež svými vychrtlými těly a s vlasy, do vrkoče nahoru sčesanými, vzbuzovaly skutečně dojem žen, žijících z milosti bohaté báryně Turusiné, užily dokonce škrabošek, aby i jejich tvář měla jakýsi přihlouple oddaný výraz.

Výkon herečky zpravidla omezen jest tak, že určité fysické vlastnosti herečky napřed již jí vykazují určitý druh úloh. Herečka štíhlé postavy, prostřední výše, jemného obličeje, modrých očí, plavých vlasů jest zajisté obrazem mládí, representantkou dívčího věku, mladé ženy, a nelze jí svěřiti úlohu tragické povahy. Naproti tomu jest tragickou hrdinkou žena vznešené postavy, výrazných očí, jichž žár vyjádří každou vášeň, antického obličeje, mohutného hlasu, v jehož tónech se zachvívá hnutí vášně, něžný cit srdce. S úlohou subrety představujeme si spojeno živé gesto, bystré oko, temperament, hbitou mluvu, pěkný vzrůst.

Tak možno říci, že herecký talent záleží z největší části ve fysických schopnostech, jež si však obecenstvo sotva kdy jasně uvědomí. Ježto pak jsou schopnosti fysické jednotlivců velmi různé, jest různý i jejich výkon herecký. (Dokončení.)

N. Melniková-Papoušková:

Dva teoretikové současného ruského divadla.

(Pokračování.)

Vezmeme-li na příklad Gogolova Revisora, který nesporně má nejen realistickou, nýbrž i hluboce symbolickou a mystickou povahu, stane se jasno, že Tajrovovy metody ve výpravě a v dekoracích jsou velmi relativní a ohraničené. Kromě toho všechny Tajrovem navrhované skoky a pohyby herce, lomená schodiště, světelné efekty atd. lehce mohou se změniti v divadelní triky a feerii, která z části se projevila ve výpravách Moskevského uměleckého divadla (na př. Byronova Kaina) a proti nimž tak energicky vystoupil sám Tajrov.

Je-li však divadlo s jedné strany kolektivem a musí-li v takovém případě býti členem jeho tvůrčího celku i divák — neboť bez něho veškerý děj ztrácí smysl, a s druhé strany, je-li jeho základem mysterie — v níž všichni jsou účastníky — diváky, pak přirozeně bychom očekávali, že Tajrov přisoudí velké a nové místo úloze diváka. Ale již v prvních větách čteme, že „aktivní účast diváka nikterak nevede k obrození divadla a že aktivní účast diváka, živená šťávami náboženského kultu, jenž není vlastnímu divadlu jako takovému (!), musela odpadnouti a nikdy již nemůže se obroditi. Nikterak nejsme ctiteli Reinhardtových pokusů, uvésti diváka na jeviště, které mimochodem řečeno skončily dosud jen nesmyslným a nevkusným zasahováním do děje statistů, rozsazených po balkonech, ale pokládáme za špatné to divadlo, které nevyvolává v divákovi pocit přítomnosti na jevišti, které může nebo dokonce chce hráti samo pro sebe. Divadlo samo sebou vzniklo jako umění veřejné a divadlo bez diváka je nesmyslem. Aktivní účast diváka v současném divadle není třeba chápati v tom smyslu, že měšťák v žaketu nebo fraku má běžeti na scénu, kde je hráno antické drama nebo středověká mysterie, nýbrž ve smyslu těsného morálního spojení jeviště a hlediště, ve smyslu vzájemného rozohňování diváků a herců. V každém opravdovém divadle, ať klasickém, realistickém nebo konvenčním, musí tak býti, jinak obecenstvo, zůstávajíc chladným, uhasí vznět herce, který ze služebníka Dionysova a mus změní se v odporného kejklíře.

*

Je-li možno z Tajrovovy knihy přes její vzájemně si odporující these a malou praktičnost učiniti závěr, že se snaží vytrhnouti divadlo ze života, učiniti z něho skvělou podívanou, uzavřenou ve třech stěnách současného jeviště, pak Keržencev naproti tomu soustřeďuje veškero své úsilí, aby vynesl děj na náměstí a ulici, aby podle terminologie Jevrejínova zdivadelnil život. Předbíhajíce náš další výklad, chceme ukázati na některé rysy vzájemné shody mezi Tajrovem a Keržencevem, které existují přes zásadní odlišnost jejich názorů, totiž na jejich opovržení k psychologickému divadlu, k tomu divadlu, které bylo vytvořeno s takovým úsilím během věků. Místo prohloubeného studia rostoucích potřeb divadla a psychologických příčin jeho úpadku a letargie, oba tito teoretikové hlásají jako proroci, že vynalezli jiné prostředky ke vzkříšení a přetvoření divadla. Dokonce i vnější metody, přes vzájemně si odporující ideologii, jsou někdy u nich shodné. Tak na př. Tajrov zakončuje svou knihu přikázáními pro nové divadlo; cosi podobného nalézáme i u Kerženceva, pouze místo „zdivadelnění divadla“ je napsáno: „Divadelní politika povede k vytvoření nového divadla zničením divadla. Ale tato politika nebude ničiti divadla — samy požadavky života jsou nyní tak přespřílišné, že zničí většinu divadel, a zvláště ta z nich, která stále ještě nepochopila revolučního smyslu epochy velkého ničení a gigantské tvorby, kterou nyní prožíváme. Opravdové divadlo socialistické epochy bude vytvořeno úsilím proletářů. Divadlo obrodí se po buržoasní periodě úpadku a rozkladu jen vytvořením proletářského divadla.

To je jediná cesta vedoucí k novému divadlu.“

Jsme nuceni vystoupiti ihned s mnohými námitkami, z nichž nejhlavnější je ovšem ta, že kultura určité epochy vytváří se zároveň s jejím růstem, a že v žádném případě jí nepředbíhá. Dokud nebude socialistické nebo proletářské epochy ve všech projevech, dotud nebude možno i samostatné objevení se takového divadla.

„Je nesmyslné“ — správně píše V. Ivanov ve své knize „K hvězdám“ — „požadovati v revolučních dobách od uměleckých výtvorů, aby měly temata a hesla revoluční! Je-li prožívaná revoluce opravdovou, pak neodehrává se jen na povrchu života a pouze v jedněch jeho formách, nýbrž v největších hlubinách vědomí.

Opravdový talent nemůže nevyjadřovati poslední hloubky současného vědomí a proto opravdový talent v takových dobách nutně slouží revoluci, byť by se i zdálo, že je jiný a že je sám sobě nepřítelem. Nejmenší rysy jeho výtvorů obsahují jed obecného přehodnocení vyživších se hodnot.“

Tato slova bezpodmínečně jsou správná i pro obor divadla, v němž současní teoretikové kromě toho, že předbíhají budoucí směry, neomluvitelně zaměňují revoluční divadlo s divadlem revoluce. Týká-li se věc politiky a současnosti, není nic lehčího než přeměniti divadlo v meeting a přivábiti tak k účastenství obecenstvo; ale to nemá nic společného s problémem vlastního divadla, ani s jeho estetickým řešením. Keržencev, jehož jala hrůza při pohledu na současné buržoasní divadlo, snaží se je léčiti vnějškově „proletářskými" prostředky. Ale dříve, než půjdeme dále v rozboru knihy „Tvůrčí divadlo", dovolíme si zastaviti se u svérázného názoru autora na „buržoasní" divadlo. (Dokončení.)

Josef Barek:

K soutěži na nové české divadlo v Praze.

Národní divadlo nehoví dnešním našim potřebám a požadavkům ani svojí velikostí (počtem míst), ani uspořádáním (upotřebitelností) jeviště. Nedostatky jeviště pociťovaly se již dávno a spočívají zvláště v jeho stísněnosti a naprosté téměř nemožnosti jakékoliv adaptace, směřující k uvolnění jevištních prostorů. Moderní jeviště žádá jiné proscenium, postranní posuvná jeviště a zadní přípravnu scény. Takové stavební změny jsou v budově Národního divadla vyloučeny. Po převratu neobyčejně zvýšená návštěva divadla přivodila zjevnou krisi a energické volání po divadle druhém. Tehdy o způsobu řešení krise zahájily Nár. Listy anketu a Karel Čapek navrhoval, aby na místě jízdárny kasáren Jiřího z Poděbrad bylo zřízeno veliké provisorní divadlo činoherní, což by dle jeho domnění spojeno bylo s nejmenšími obětmi finančními. Ve sledu této myšlenky studoval intendant Ackermann důkladně tuto otázku a k jeho výzvě zhotovena celá řada studií a skizz arch. Vlast. Hofmannem. O získání místa bylo dokonce již vyjednáváno s vojenskou správou. Krise se zatím vlekla dále, až vyvrcholila zabráním Stavovského divadla herci Národního divadla. Otázka druhého divadla stala se tak ožehavou aktualitou, a v té době přišel ministr inž. Lad. Novák s projektem *státní* opery v sadech Vrchlického, při čemž měla zůstati činohra v *zemském* ústavu Národního divadla*). Tím ujímá se iniciativy stát, a posléz k popudu ministerstva školství a národní osvěty vypsána ideová soutěž na vyhledání místa pro nové české divadlo operní a činoherní. Úkolem soutěže bylo vyšetřiti nejvhodnější staveniště pro velké divadlo (2500 osob) na pravém břehu Vltavy ve vnitřní Praze, t. j. v části, ohraničené Vltavou, ul. Myslíkovou, Karlovým náměstím, zemským museem a nádražím Wilsonovým a Denisovým. Podle podmínek soutěžních byla vyloučena staveniště III., IV. a X. assanačního obvodu, vyhrazená pro stavby budov universitních. Vykupování a bourání celých komplexů stavebních bylo se vystříhati. Způsobilost navrhovaného místa, pokud se plošné výměry týče, bylo soutěžícím prokázati půdorysným řešením budovy s příslušnými řezy a estetický účin případnými perspektivami.

Celkem bylo odevzdáno 36 projektů, při jichž klasifikaci posuzovala porota projekty užšího výběru jednak z hlediska regulačního a pak dle disposice a celkového vyvinutí. Projekty rozděleny ve čtyři hlavní skupiny:

Do první skupiny zařazeny projekty se situováním budovy na místě kasáren krále Jiřího z Poděbrad a s orientací k západu nebo k jihu, nebo kose k náměstí.

Situování hlavní fronty k západu shledáno lepším než k jihu, ježto se nevytváří nové velké náměstí, které by konkurovalo s náměstím Staroměstským a mimo to tímto situováním zdůrazňuje se význam budoucí Revoluční (Okružní) třídy. Pro uplatnění pohledové jest však situace tato méně výhodná. Tento projekt má samostatný prostor před vchodem, důležitý pro nerušenou divadelní frekvenci.

Situování hlavní budovy frontou k jihu jest méně výhodné pro obloukovou komunikaci z Poříče do tř. Revoluční, ježto při hloubce staveniště nelze dobře získati oddělený prostor pro divadelní frekvenci.

Situování, na koso viditelné, s komunikací Poříče a třídy Revoluční, má tutéž vadu volného prostoru před divadlem, jako při orientaci k západu. Vystupováním boků hledišťové části zhoršuje se oblouková komunikace obou jmenovaných tříd, která se tím prodlužuje.

Ve druhé skupině na místě dnešního finančního ředitelství projekty, předpokládající bourání komplexu „u Hybernů", mají výhodu volného vývinu půdorysu a hmoty, avšak za cenu příliš velikou. Poloha divadla jest velmi representační, avšak při komunikačním náměstí ne právě nejvýhodnější a se stanoviska dopravního přímo nevhodná.

Hlavní fronta divadla, obrácená proti

*) Pro úplnost připomínají se studie inž. Skopce o adaptaci jeviště Národního divadla, námět J. Hilberta, týkající se zadaptování celnice na divadlo, a konečně situační studie stavitele Materny na nám. Republiky.

neurčité frontě Obecního domu, ponechává zde zúženou frekvenci, vystupuje příliš přes nynější linii Poříče a vytváří náměstí za budovou bez přímého vztahu k ní.

Do skupiny třetí zařazena divadla situovaná v sadech Vrchlického, a dle náhledu jury bylo by zde i přes jisté obtíže, spojené se získáním místa, umístění divadla nejspíše možno. Architektonické uplatnění jest však odvislé od budoucí úpravy neb přeměny Wilsonova nádraží a předpokládá úplnou přeměnu a značné zmenšení sadů Vrchlického a vyrovnání obtíží terénu. Při tom zůstala by budova pod nivem pozorovatele, vystupujícího z nádraží Wilsonova. Poloha má klid místa méně frekventovaného, je však také méně representační.

Ze skupiny čtvrté, do níž zařazeny projekty na jiných místech, mimo uvedené, uvažováno situování u mostu Štefánikova. Toto místo shledáno pro příští dobu výhodným možností dobrého situování divadla s celým příslušenstvím a možností jeho architektonického uplatnění.

Situování divadla vedle Národního divadla, na pozemcích bloku sv. Voršily, rozvinuje známou myšlenku umístění nového divadla, kdy pro vývoj Národního divadla uvažovalo se v jeho bezprostředním sousedství vystavěti scénu novou tak, aby dependence byly oběma divadlům společné. Situace tato přináší ovšem výhodu pro správu a provoz divadelní, avšak tato okolnost o sobě nemůže býti výhradným účelem nového divadla. Situování na místě, komunikačně nevýhodném, zatěžuje beztak již zúžený prostor předmostí, zvláště musí-li se počítati při plném obsazení divadel s počtem 4300 osob. Architektonicky dostává se nové divadlo na tomto místě do nepříznivé soutěže s divadlem Národním, jemuž by se musilo rozhodně podříditi.

Jury neudělila žádné z určených cen a odměnila pět projektů: arch. Janáka, Kvasničky, Hniličky - Krohy, Novotného, Štěpánka po 9000 Kč a zakoupila čtyři projekty: arch. Machoně-Kubíčka-Pecánka (dva projekty), arch. Hofmanna-Barka a arch. Schmiedla-Honsiga po 5000 Kč.

Z uvedených posudků vysvítá, že jury neuznala žádný z projektů za plně vyhovující a říká pouze, že v sadech Vrchlického by bylo umístění divadla nejspíše možné. Otázka vyhledání místa pro nové divadlo nebyla tedy soutěží rozluštěna; celá věc ocitá se vlastně v témže stadiu, jako byla před soutěží, a v zásadě stojí se opět před dilemna: nám. Republiky nebo sady Vrchlického? Je jisto, že získání staveniště na náměstí Republiky bylo by daleko obtížnější a asi tak třikrát dražší, než v sadech Vrchlického, nehledě ovšem k nutnosti zaopatření náhradních objektů buď za kasárny, nebo za budovu finančního ředitelství. Náměstí Republiky jest exponovaný komunikační uzel; divadlo by tam působilo účinně, ale volnost architekta pro vývin disposice je tu značně omezena. Dnes jest místo v sadech Vrchlického proti náměstí Republiky arci odlehlé a méně representační, ale v budoucnosti tomu tak nebude. Sady Vrchlického jsou v té formě, jak dnes existují, prostě neudržitelné při vybudování nádraží Wilsonova v centrální nádraží pro dálkovou dopravu. Výškový rozdíl Sadové třídy před nádražím (přibližně úroveň kolejového systému nádraží) a hlavní podélné aleje sadů bude jistě využit budovateli nové budovy nádražní pro zjednodušení výstupu z nádražní dvorany na nástupiště, a tak odstraněna vada, již zle vytýkal při řešení Wilsonova nádraží zesnulý prof. české techniky Velflík. Tím odpadla by také výtka staveništi divadla, že by bylo pod nivem pozorovatele, z nádraží vystupujícího.

V přítomné době krise divadelní sice trvá, situace jest však podstatně změněna, neboť krise, způsobená mimo jiné obrovskými návštěvami, se změnila na krisi, vyvolanou ochabnutím návštěv; popřevratové obecenstvo, které nikdy nemělo s divadlem nic společného a v době velkých a snadných zisků se tam pouze chodilo houfně ukazovat, mizí. Až se však hospodářské podmínky změní tak, že inteligenci bude opět umožněna návštěva divadla, propukne krise plnou silou poznovu, a běží tedy o to, aby otázka druhé české scény neusnula tou měrou, aby v rozhodném okamžiku překotným řešením se nepostavilo divadlo, které by jednou mrzelo nás i budoucí.

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

II.

V době absolutismu, jinak zvané také „*Ancien régime*“, bylo divadlo hlavní zábavou a bylo také hojně navštěvováno. Prováděny byly po většině vážné kusy divadelní. Když však oposice a moderní občanské idee zahájily boj proti absolutismu, tu celou silou své tendence protivladařské uplatnily jej v hrubých pantomimách a žertech. Brutální zvědavost publika hověla zdramatisované pornografii

nejhrubšího zrna a forma musila se projeviti způsobem stejně křiklavým, jako stejně velmi surovým a ostrým.

Divadlo jest projev veřejnosti. Již tím jest jeho fanatismus dostatečně vysvětlen, a hlavním účelem jeho bylo pobavení, zábava; proto divadlu v 18. stol. se holdovalo ve všech kruzích. Starému či přežilému režimu nepřátelská epocha plakátovala nejprudší pocity o intimitě kruhů vysokých. Před oči publika staví se výhradně galanterie šlechtická a *herec aktivně* a *divák pasivně* se vzdělávají na erotice jiných. Tuto potřebu uspokojila komedie a žert, jichž obsah zhusta nebyl nic jiného, než zdramatisovaná pornografie hrubého kalibru.

Angličan *Jeremiáš Collier* r. 1698 plným právem kárá svou dobu a píše horlivě proti kultu nemravnosti na scéně, když praví: *„Jsem přesvědčen, že nic tak nepropadlo v naší době smilstvu a chlípnosti, jako divadlo a herny“.*

To platilo pro divadla všech zemí, a styl komedií je mimický popis flirtu, program komedií byl *triumf, klamání* a *šalba*. Zkažená doba nesla nahnilé ovoce, nesla to sama sebou! A také skutečný a pronikavý obrat oproti neobmezenému panství necudností, smilstva a cizoložství na scéně nastoupil, až když občanské idee pronikly vítězně do skutečného života. Kde se to stalo nejdříve, tam přišlo k očistě divadla od špíny, kalu a oplzlostí. Program většiny komedií je úzký, těsný, je klam, šalba se svými nahodilostmi a triumf všeho způsobu špatností a světáctví, kluzké galantnosti, pruderie a frivolita; ve vážných kusech byly velmi oblíbeny scény násilného smilstva.

Za nejhlavnější úlohu autorovu platilo vždy jen věrně, podle skutečnosti groteskním způsobem vylíčiti každou erotickou situaci, každou choulostivou scénu. Silné slovo musilo tu býti a kde slovo zklamalo, musil to říci pohyb ruky, nebo naznačiti jiné gesto, mimika a vše, co s tím bylo spojeno jako nutné.

Tento druh komedií slul u Němců *„Pickelheringkomedien“* — *„slanečkové komedie“*, tedy něco velmi ostrého, opepřeného, kyselého, kluzkého, pikantního, něco, co opravdu podrážděno a jako ostrá rybička vzpruží žaludek k zostření chuti, tak polehtati měl bránici posluchačovu kluzký žert. Klasický příklad ilustruje tento *„Pickelhering“*, jenž je ústřední figurou kusu, tím, že ztrácí na jevišti kalhoty.

Rodnou zemí těchto mimických necudností a oplzlostí byla *Anglie*, odkud přišly počátkem 17. stol. do *Německa*. Vývoj forem šel zde jako ve Francii a Italii ruku v ruce s rozvojem absolutismu. Obscenní tato sviňáctva, pikantní situace a choulostivé milostné scény projevovaly se *žerty, čtveráctvem, různými šelmovstvími, pošetilostí* a *bláznovstvím* v různých kratochvílích a hrubých fraškách. (Pokračování.)

V. Kr. Blahník:

K požáru čáslavského divadla.

Letošní sezona špatně začíná pro česká divadla. Při samém zahájení vyhořelo skladiště *Městského divadla v Plzni*, minulý týden shořelo pěkné a významné *Dusíkovo divadlo v Čáslavi*. Požár divadla nás vždycky rozrušuje, neboť nám připomíná onen nešťastný den 12. srpna 1881, kdy vzplálo sotva dokončované divadlo Národní a v několika hodinách obrátily se v hromadu ssutin a popele všecky nádherné sny celého národa, všecky naděje, k divadlu Národnímu připoutané. Čáslavského divadla je věru škoda, nejen proto, že zničena byla budova, která mohla ještě sloužiti svému účelu, ale také proto, že se k ní pojí znamenitá tradice soustavného a dobře prováděného zušlechťování národa divadlem.

Jako každý požár budovy divadelní, tak i požár čáslavský musí býti mementem správcům budov divadelních a divadel vůbec, i těch, která nejsou v samostatných budovách. Statistika požárů divadelních při vší své tragičnosti a při všech škodách morálních a uměleckých, jež každým požárem divadla jsou zaviněny, vykazuje v poslední době jednu potěšitelnou okolnost, že totiž požáry divadelní nevyžadují již nyní takového počtu obětí lidských, jako dříve, ba poslední požáry divadelní obešly se vůbec bez obětí lidských proto, že došlo k ním v době, kdy nebylo představení. Nicméně ukazuje nám každý takový požár, že ti, jimž svěřena jest stálá péče o budovy divadelní, musí býti nejspolehlivějšími ze spolehlivých. Budovu divadelní a všecka její zařízení nutno *stále* revidovati a zkoušeti, nikdy není možno spokojiti se s nějakým běžným napravením některé nepravidelnosti ve fungování určitých zařízení. Jenom tehdy, je-li budova divadelní ve všech podrobnostech pod *stálým* dohledem a *úzkostlivou* péčí, možno zmenšiti nebezpečí, které vždy v divadlech jest. Vidím-li někde divadlo, ať již stálé nebo vestavěné do sálu, ve stavu zanedbaném, nedostatečném, a dozvím-li se, že péče oň svěřena jest jen ad hoc některé málo placené síle, pak připomínám vždy veliké risiko a velikou odpovědnost, jež na sebe béřou všichni,

kdož v takových místnostech divadla provozují a pořádají. Nejen tehdy, když některý požár divadla staví nám na oči veliké následky nedostatečného ošetření divadelní budovy, ale *zcela pravidelně* mají býti podnikány *komisionelní zkoušky všeho zařízení*, zejména zařízení světelného a topného, od nichž nejvíce požárů vzniká. Zároveň mají býti přezkoumány a zlepšovány možnosti bezpečnostních zařízení. Ten, komu divadlo patří, nemá po této stránce ničeho zanedbati. Požár divadla čáslavského, byť i při něm nepadl žádný život v obět, budiž takovým imperativem k řádnému prozkoumání a přezkoušení divadelních budov. Po této stránce bylo by záhodno nešetřiti peněz a k takovým komisím přibrati divadelního odborníka vedle odborníků stavebních, hasičských i policejních. Náklad, věnovaný na podobné přezkoušení divadla, se vždycky zrentuje bezpečností, která je tím jen zvyšována.

Při této příležitosti možno pohlédnouti do černé kroniky divadelní, přehlédnouti totiž statistiku požárů divadel. První, kdo se touto otázkou obíral soustavně, byl německý architekt *Fölsch*, který v důsledku své přednášky roku 1870 ve spolku architektů a inženýrů ve Vídni zahájil rozsáhlá studia, jichž výsledkem byla kniha, vyšlá roku 1878, s dodatkem z roku 1882 pod titulem „Über Theaterbrände und ihre Verhütung". Fölsch dovozoval svoje zkušenosti a these na základě statistiky 630 různých požárů divadelních v období 1569—1881. Na základě jeho prací pokračoval anglický architekt *Sachs*, který uložil svoje výzkumy v díle, vydaném v Londýně roku 1898 pod titulem „Fires and public entertaiments". Sachs doplnil statistiku Fölschovu a zpracoval z období 1569—1897 počet skoro 1200 různých požárů divadel a divadelních budov. Z nich 80 spadá na vzdálenější a těžko zkontrolovatelnou dobu 1569—1796, a více než 1100 požárů do století 1797—1897, při nichž zahynulo skoro 10.000 lidí. Z této statistiky budiž vzato na příklad: na požáry nejpočetnější bylo desítiletí 1887—1896, v kterémžto období bylo 351 požárů, v nichž zahynulo 3412 lidí. V desítiletí předešlém (1877—1886) bylo 311 požárů s 15.777 mrtvými, krutým bylo také desítiletí 1836—1846 se 47 požáry, s celkem 1891 mrtvým. Nejtragičtěji byl rok 1881, kdy bylo celkem 16 požárů divadel v Evropě, mezi nimiž i naše Národní s celkem 658 mrtvými, a 13 požárů v Americe. Mezi největší požáry divadelní v posledních padesáti letech náleží požár čínského divadla v Tientsinu se 600 mrtvými roku 1872; Théâtre municipal v Nizze s více než 200 lidskými obětmi roku 1881; 8. prosince téhož roku požár Ringtheatru ve Vídni se 450 lidskými obětmi; roku 1883 požár cirku Berdičeva se 360 mrtvými; roku 1885 cirku v Richmondu se 100 mrtvých, roku 1888 Korejského divadla v Kjoengu se 650 mrtvými, nejstrašnějším požárem toho druhu vůbec byl v dubnu 1893 požár čínského divadla v Kamli s více než 2000 obětmi na životech lidských; 4. května 1897 vyhořel dobročinný bazar pařížský, při čemž zahynulo 124 lidí a pod. Sachs ukázal ve své statistice, že za posledních 30 let minulého století bylo v Evropě celkem 362 požárů divadel s 1224 obětmi, v jiných dílech světa 342 s 591 obětí. Do tohoto počtu však nevzal 94 požárů s celkem 4783 mrtvými, při nichž shořela různá divadla dřevěná a bambusová v Indii a v Číně.

Sachs i Fölsch obírali se otázkou délky života divadelních budov a přišli k úsudku, že průměrná délka života budovy divadelní jest asi 20 let. Po uplynutí této doby nutno se vší opatrností pozorovati veškeré nepravidelnosti, které by se snad vyskytly. K nejnebezpečnějším letům divadelních budov náleží prvních pět let po otevření a doba mezi 40. a 50. rokem trvání. Příčiny jsou jasné. V prvních pěti letech nebývá ještě vše vyzkoušeno, po 40 letech naopak zase bývá vše zastaralé, mnozí zřízenci zestárli na svých místech a nahrazují přesné dodržování služby a největší opatrnost spíše routinou a důvěrou, že se jakživo nic nestalo. Oba autoři zkoumali také nebezpečí doby a zjistili, že největší počet požárů přichází v době druhé hodiny po skončení představení. Zato poměrně malý počet požárů vyskytá se během představení, a to proto, že při představení je zvýšená pozornost i opatrnost. Velká většina požárů vzniká ve skladištích dekorací, v garderobách a pod. a na jevišti. Ze 400 pozorovaných případů, pro které byly zjištěny veškeré okolnosti, 360 případů vzniklo v části jevištní a skladištích dekorací, jen 20 případů v hledišti a 73 případů bylo zaviněno založením ohně, požáry v sousedství a pod.

Tato černá kronika divadelní měla by býti pečlivě studována všude a příčinám požáru divadel měla by býti věnována nejúzkostlivější pozornost. U nás v poslední době vedle dvou požárů, výše citovaných, shořelo pěkné Městské divadlo v Teplicích-Šanově, také v noci po představení. Nejde jen o velké škody a ztráty, jež se požárem stanou, jde také o to, že na dlouhou dobu

je vzata možnost provozovati řádně umění divadelní a tím vykonávati blahodárný vliv na mravní i ideový vývoj národa. Vedle dobrých zařízení bezpečnostních nejlepší ochranou proti požáru v divadlech je zvýšená opatrnost, pečlivost a přesný, bezvýhradný pořádek v celé budově. Jen při pořádku lze získati přehledu. Tam, kde jsou dekorace bez ladu a skladu nakupeny, kde se válí rekvisity, kde je vše zaneseno vrstvou prachu a sazí, tam nemůže se ani zasvěcený dobře orientovati, a nebezpečí požáru jest veliké. Tato otázka není jen otázkou majitelů a pořadatelů, je také otázkou obecenstva, které by ve vlastním zájmu mělo řádné prohlídky vymáhati a samo pečovati, aby po stránce bezpečnosti stála jejich divadla na výši situace.

Hlasy o „Ohnivém bubnu" a „Večeru tříkrálovém".

Nejvíce nadšený referát o „Ohnivém bubnu" *) přináší překladatel v „Tribuně", jenž stejně nadšeně psal úvodní slovo do divadelního programu a uvádí, že předností tohoto díla jest odřeknutí se vnějšího dramatismu a pokoušení se o vytvoření napětí obrazového, že naplňuje smyslové dění v jednoduchých lidech takovou silou, radostí, čirostí a vehemencí, že rozmnožuje radost z reality této země. Tedy ne formální úmysly, ale intensita zařazuje toto dílo do poesie symbolické. V epickém rozvoji díla, v němž tři ušlechtilí lidé: Kabango, Mabima a Bagamoio se zrádcem Lanzirico jsou pronásledováni černochy; jest přece jen kus osudového dramatu, žitého nejen lidmi, ale i symboly myšlenky a ideálu. Čtyři osoby dramatu jsou symboly: zrádce Lanzirico symbol passéismu, rozhodnost a brutální síla jest Bagamoio, Mabima ztělesňuje výraz tvůrčí síly a Kabango, toť budoucnost, futurismus. Konečně překladatel může nejlépe vyjádřiti symboly, proto je překladatelem, ačkoli zdá se, že p. Kodíčkovi jest čeština, dobrá čeština také passéismem. Jest přece přirozeným požadavkem českého žurnalisty, zvláště když se spojí s žurnalistou italským, že dodají překlad dobrý, ale v tom zklamali. Pokud se týká herecké reprodukce, povedlo se mu jak náleží ocenění výkonu p. Vydry „— místy projevovala se jakási řečnická nervosa, která jako by zahazovala půlky vět a polykala slabiky. Mužný lyrismus role ztratil leckdy jasnost a melodickou bezpečnost. Byl to však neobyčejný výkon . . . ." P. Vydra neovládl textu role a mluvil místy nesmysly — to je ta celá nervosa! Jen nazývati věci pravým jménem. — „Národní Politika" praví, že Marinetti v „Ohnivém bubnu" podává v ušlechtilé a bizarní formě totéž, co chtěly jeho právem vysmívané experimenty a podněty, hlásající odklon od umění a života minulého. Jest to literární dílo vybrané a vzácné úrovně. Hra byla režisérsky dokonale ovládnuta a vypravena expresionisticky v žhavé až smyslné barvitosti. — „Právo Lidu", vidí v „Ohnivém bubnu" obnovenou starou hru výpravnou, zdramatisování látky, která vzrušuje dospívající mládež, jakousi divadelní indiánku. Přiznává však autorovi mnoho sugestivní síly, když ústy čtyř osob snaží se do slov přelíti celý výdech exotického prostředí. Ale nepřiznává mu charakter čistě básnický, ani symbolický, jest to prostě extempore italského futuristy. A chválí „velmi pečlivý překlad". — „Československé Republice" je „Ohnivý buben" hrou nejen impresionistickou, ale téměř čiře realistickou, dramatem však není, má málo děje a mnoho řeči. Herecky se nepodařila, ale výprava byla skvělá ukázala, jak se dělají takové věci u nás a jak jinde. Tato scéna má hloubku, světlo a vzduch. U nás podobné věci mají ostré linie, úhly a barvy. Hudba jest jen dech hudby a zvuky naznačují, co má být jen naznačeno. Zkrátka, ať Marinetti chce nebo nechce, jest to stará kultura. — „Národním Listům" jest „O. b." dramatem symbolickým. Ohnivý buben jest zabíječem snů lidských. Ohlašuje příchod nepřátel, temnotu, malost a škleb, ale nezničí plodu úsilného života, života v bohu. A nediví se, že p. Claudel nazval Marinettiho jedním ze tří básníků největších a vidí podobnost „Ohnivého bubnu" s „Výměnou", v nichž oba básníci staví v dramatu symboly. — „Českému Slovu" je „O. b." exotickou hrou, podivným názvem a věčně lidskou cestou za ideálem. Jest to hra symbolická a její předností je sytost konkretního myšlení. Prostředí africké jest výhodou i nevýhodou, výhodou, že staré téma osvětluje zajímavěji, nevýhodou, že odvádí zájem stranou. — „Čas" píše, že čtyři osoby a tři akty v africké poušti není věru nadbytek a málokdo by s nimi dovedl udělati tolik, co Marinetti. Děj není vlastně žádný — co udržuje dramatické napětí, jsou boje, útoky, které zůstávají tuchou a předudem na obzoru a dialogickým předpokladem. Má to někde ráz trhových panoramat, a představení ráz fejetonové cestopisné směsi, dialogy jsou však tak vydatné a syté, tak jadrné a pružné, svěží a sebevědomě výmluvné, že překonají všechny námitky. Jediný povšiml si i překladu. Hned na začátku I. aktu . . . Ale je toho více! — „Rudému Právu" představují čtyři osoby dramatu staré umění, zabité na prahu budoucnosti uměním novým. Drama hřmotu začíná šumem samumu, stoupá sykotem hadů a vyvrcholuje troubením slonů a rachotem ohnivého bubnu. Tyto zvuky jsou vesměs účinné, náladové, neohlušující, ale dokreslující obraz v hloubce i barvě. Rovněž barevné symfonie scénické jsou velmi působivé, výraz výtvarný jest v tomto společném díle lyrika, malíře a hudebníka novotou, tyto formové zkratky, barevná naléhání jsou mnohem odvážnější než jeho konvenční lyrika, která je dramaticky velmi plochá. — Ve „Venkově" Jaroslav Kolman měl při premiéře pocit sobecké radosti a upřímné lítosti zároveň, a to s ohledem na nekompromisní ideál básníkův, neboť „O. b." jest zcela dobré drama pro tradiční vkus a bude jím. — „Čech" praví, že v „Ohnivém bubnu" jest Marinetti vážným umělcem, drama jest symbolické, je to tragika idealisty, který není ve vlasti prorokem a v jehož malé družině jest zrádce. Lyrismus tu převládá a je všelidský a ušlechtilý. — V „Prager Presse" Marinetti, všeobecně uznaný vůdce futuristů, vychází prvý ze slunečního záření africké pouště, z jejích barev, z nichž pathos hrdiny zvláště vyniká. Kolektivní účin lesku, zpěvu, tance odpovídá čtyřem osobám dramatu, které nemají nic individuelního, nýbrž představují charakterové typy. Dílo upomíná na Claudelovu „Výměnu", jež jest však dramatu bližší, než tento „O. buben". — „Lidové Noviny" píší, že dle obecného přesvědčení je Marinetti více futuristou než básníkem, ale včerejší premiéra dokázala, že je více básníkem než futuristou. Je spíše lyrikem, než dramatikem, je pln originelních přirovnání, rytmů, cítí tragiku svého hrdiny, nechá ho mluviti jako skutečného člověka, zápasiti s překážkami nadlidskými, dává mu zvítěziti úměrně

*) „Ohnivý buben", africké drama žáru, barvy, hřmotů, vůní. Napsal F. T. Marinetti, přeložili Ugo Dadone a Josef Kodíček. Scénická hudba Balilly Pratella, výprava E. Prampoliniho. Režie K. Dostála. Premiéra 20. pros. 1922 ve Stavovském div.

k jeho síle a sebevědomí. To je všechno passéismus. Či je futurismem africká pouš? Nebo břišní tanec pí Kupferové, nebo výprava p. Prampoliniho? . . . Marinetti napsal pěkné básnické dílo, ale s passéismem se v něm rozešel. Jest ovšem starší, ale proč právě na něm chtěla správa ukázati futuristu Marinettiho?

*

O nově vypraveném Shakespearově „Večeru třík rálovém", jenž proveden byl 21. pros., rozepsaly se všechny listy velmi sympaticky. V „Nár. Politice" vzpomíná K. Engelmüller jeho prvního provedení r. 1850 ve Stavovském div. a praví, že od tohoto prvního provedení až do r. 1916, do jubilejních oslav Národního divadla, byl hrán 70krát. Nyní po 71. jej vypravil Jar. Kvapil, po třetí v jihoslovanském ovzduší, na pobřeží Dalmacie, v rámci, jejž Wenig krásně obrazově stylisoval. — „Právo Lidu" plným právem konstatuje, že Shakespeare jest nám stále blízký, kdežto Molière se nám vzdaluje. Vzpomíná také na provedení této pohádky moskevskou družinou a připomíná, že české nezůstalo za ní. Naopak obsazení Violy a Sebastiana pí. Iblovou a p. Tůmou plně nahradilo vtip moskevských, kteří obsadili tyto dvě role jednou osobou. — „Rudé Právo" nazývá „Večer tříkrálový" rozkošnou hříčkou, která vždy bude lákati režiséry k nové výpravě. Byla to Kvapilova stará láska, již znovu s Wenigem malířsky, kostymově a herecky vypravil, a to skvěle. — „Čech" praví, že scénické provedení vyžaduje řadu rychlých proměn a bylo rozřešeno Kvapilem a Wenigem originelně a malebně. — „Národní Listy" (píše tentokráte Mil. Ný.) nejsou spokojeny se scénickým vypravením, byly by spíše pro jednoduché jeviště, jako měli moskevští. Hercům vytýkají, že veselost jen napodobují, že nedovedou se tak svobodně smáti jako Rusové. — Také „Čas" postřehuje ztráty v některých scénách Kvapilovy režie, ale vysoce oceňuje herecké výkony, v nichž nalézá mnoho vhodných podrobností a oceňuje krásné vyrovnání mezi milostnou lyrikou, pijáckou rozpustilostí, erotickou romantikou a realistickou taškařinou. Chválí usilovný zřetel k básnickému slovu. — „Československé Republice" je to přehezký štědrovečerní dárek pro velké děti, dárek půvabný a ušlechtilý, jenž jest plodem studia Kvapilova a Wenigova, kteří, vypravili tuto pohádku tak umělecky, že jest nejen pobavením, ale i školou uměleckého nazírání. — „České Slovo" praví, že Shakespeare potřebuje jen úzkého kontaktu s obecenstvem, aby jeho slova nebyla jen poslouchána, ale plynula jako sen divákovi před očima a okouzlila ho dokonale. Právě malá divadla mohou toho dokonale využít a zvláště ochotníci by mohli ze Shakespeara mnoho vytěžit. — V „Tribuně" chválí se výprava i hra, která naplnila kouzlem tento večer, kouzlem, jemuž jest oddati se sladce a příjemně, i když se referent narodil na jiné stilové planetě. Referent se patrně narodil v Africe, protože se rozplýval nad „Ohnivým bubnem". *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár divadel. Národní divadlo v lednu střídá mimo reprisy novinek „X = 0" a „Lidí" „Branda" s „Převratem" a neunavujícím „Životem hmyzu", ve Stavovském pak „Ženu majetkem" a „Mirandolinu" s pí Sedláčkovou, „Komedií plnou omylů," „Ohnivým bubnem," „Mnoho povyku pro nic" a „Soudem lásky". Připravuje Björnsonovu komedii „Král", Calderonovu „Život je sen" a „Juditu". Opera nemá novinek, opakuje „Štědrovečerní sen", „Královnu loutek", „Carmen" s hosty Alexovou a Leonem, „Labutí jezero," „Salome", „Rusalku", „Komedianty", „Lazebníka sevilského", „Hofmannovy povídky", „Jakobína" a „Manon". — Vinohradské mělo také dvě novinky: „Michala Auclaira" a „Plačícího satyra", jež doplňuje věčně bavící „Firmou", „Hrou se smrtí" a „Večerem tříkrálovým", k nimž přistupují reprisy „Věci Makropulos", „Princezny Pampelišky" a „Lucerny". — Švandovo divadlo kromě komorních her a často opakované „Lulu" pěstuje také rozmarný repertoár „A já ti říkám, že po tobě házela očima," „Redutu" nebo „Paní presidentovou" a „Fernandovu svatební smlouvu". V komorních hrách uvedlo J. Marie „Lichoběžník" a Fr. Wollmanna grotesku „Člun na moři". Ruské komorní divadlo provedlo Ostrovského „Chudoba cti netratí". — Uranie hoví potřebám lidovým co nejlépe, uvádí milé idyly jako „V tom domečku pod Emauzy", hned nato „Kontrolora spacích vagonů" nebo „Pražského flamendra", pak „Růženčinu svatební noc" nebo „Dámu ze spacího vozu". Nejvíce všímá si původní produkce, z níž ohlašuje od Tévera „Za zlatem", Hradčanského „Krkavčí hnízdo", F. S. Holečka „Lživé proroky", Hermanovy „Dobrodince" a Štechovu „Zmatenou pohádku". — Tylovo divadlo v Nuslích všímá si repertoáru retrospektivního, hrálo „Jana Výravu", hrálo „Fedoru", ale i sensační kusy jako „Nevinně odsouzen", časem operetu „Mamselle Nitouche", také „Venouška a Stázičku," nebo i takové hlouposti jako „Ve jménu Jeho Veličenstva". Připravuje Hasenclevera „Z jiného světa", Waltrovu „Nejpohodlnější cestu", Grabeho „Napoleona", Shakespearův „Sen noci svatojanské" a „Kupce benátského", Strindbergova „Karla XII.", Zavřelova „Boleslava Ukrutného," Bozděchova „Barona Goertze" a Voborníkova „Jeronýma". — Mimopražská divadla mají mnohdy zajímavější repertoár než Praha. Tak aspoň Bratislava, Brno i Plzeň, Olomouc a Mor. Ostrava (jejíž ensemble zajíždí do Opavy) mají občas pozoruhodnou hru, jež bohužel zapadne po několika reprisách.

Lomův „Převrat" a dr. Soukup. V „Socialistické Pravdě" odsuzuje senátor a býv. ministr dr. Frant. Soukup Lomův „Převrat" způsobem, který dra Soukupa charakterisuje jakožto muže malicherného, jenž všechno chce vidět se stanoviska politiky. Dr. Soukup vykládá „Převrat" zcela falešně, podkládá-li autorovi úmysl, uvésti presidenta a ministra zahraničních věcí na jeviště. Autor „Převratu" nato odpovídá, že mu nešlo o persifláž osob, nýbrž pouze o ducha našeho převratu, a pokud se některé pasáže přibližují pravdě, pak tato pravda počestných lidí neurazí. Jest jistě pravdou, tvrdí-li St. Lom, „že jsme tak daleko, abychom si mohli říci pravdu do očí." Protože to znamená velkou mravní otužilost, kázeň a velký slib do budoucnosti. Je jistě zajímavo, že nikdo se v tomto směru nad „Převratem" nepozastavil, až dr. Soukup. *j. p.*

Na prahu roku 1923? Mezi sylvestrovskými programy právě uplynulého roku našli jsme jeden zvláště zajímavý. Vinohradská zpěvohra pořádala na Sylvestra zvláštní představení aktovek, při nichž byla provedena: „Návštěva v dívčí ložnici," „Prosím Vás, dejte mi facku," „Omlazovací pilulky" a „Půlnoční scéna". A proti tomu se nikdo neohradí, na to nikdo nepoukáže. Je přirozeno, že na Sylvestra se nemohou

hráti bůhví jaké vážné a cenné věci, aspoň v Praze ne, ale není třeba, aby už v názvu byla sprostota. Měl by se skutečně někdo najíti, kdo by úpěnlivému volání ředitelství vinohradské zpěvohry vyhověl a dal jednu — aspoň — tomu, kdo něco podobného vymyslil a trpí.

Místo polemiky. Ve „Zvonu" se mi jakýsi anonym, skrývající se za značkou „Bivoj", posmívá pro určitou partii mého článku „Štechův případ". Článek můj nebyl rytířstvím, jak se pan „Bivoj" domnívá na první pohled poznávati, nýbrž byl povinností, kterou cítím netoliko z příbuzenských vztahů, jimiž jsem byl k Šubertovi vázán, ale i z důvodů zásadních, které byly jen posíleny odporem, vzniklým v tomto směru proti knize Štechově v širokých kruzích divadelních na venkově. Jejich úcta k památce Šubertově je větší, než víra ve Štechovy argumenty. „Botou" nazývá pan „Bivoj" moji aplikaci Masarykova volání „Odvolat, odprosit". Použití jeho po mém soudu bylo docela na místě. Masaryk v případě Švihově nevěřil, že by bylo možno, aby český člověk takovým způsobem jednal, a proto ani nezkoumal obvinění, — naše divadelní veřejnost taktéž nevěří a nechce ani zkoumati, že by muž, prokazatelně tak čistého charakteru, jako Šubert, byl schopen činů nízkých a nečestných jak o nich vypráví Štech, a že by byl takovým paralytikem, jak ho Štech líčí. Stejně ostře by se ohradila proti každému, kdo by chtěl ve spojitosti s divadelní a liter. činností J. K. Tyla mluviti hanlivě o jeho rodinných poměrech. Čtenářstvo „Českého Divadla" dobře tomu rozumělo, jak jsem poznal z řady projevů, které mne po vyjití článku došly. Nerozumí-li tomu redakce „Zvonu", není pomoci. Jedno však bolí. To jest, že proti Šubertově vážné obhajobě zesměšňováním jejím přikládá políbko list, vedený spisovateli, kteří se Šubertem rostli a pracovali, kteří se mohli o mnohém přesvědčiti z autopsie a kteří mu i osobně za leccos vděčí. *V. Kr. Blahník.*

Požár Dusíkova divadla v Čáslavi. (Zasláno.) V krátké době přivalily se na Čáslav dvě pohromy. 15. srpna l. r. obrovská vichřice způsobila městu i obyvatelům statisíce škody. Jen město vynaložilo 150.000 Kč, aby škody na stromoví a krytinách aspoň zhruba odstranilo. Co však to všechno je proti neštěstí které město postihlo na Nový rok, kdy shořelo do základů Dusíkovo divadlo ... Jen čtyři obvodní zdi trčí k nebesům na místě ladného, účelného Dusíkova divadla, které bylo jedním z největších divadel ve východních Čechách (v divadle bylo 438 sedadel). Vše propadlo zkáze, plameny zničily zařízení, kulisy, šatnu, nábytek. Zničeno světelné zařízení, zničen skvostný lustr — místo pýchy a chlouby Čáslavanů zbyla hromada černých trosek. K místu, které všechny po kultuře žízníci napájelo, bohaté jako chudé, spěchají lidé a nářek se nese po městě a okolí. Zaplakali mnozí, přemnozí. Kulturní život začal se rozvinovati v Čáslavi již před rokem osmačtyřicátým. Již r. 1841 ustavili v Čáslavi Spolek divadelních ochotníků, který v hostinci u Kraleviče předváděl české hry. Místo však nevyhovovalo ani ochotníkům, ani obecenstvu. Když mysl českého lidu připoutala stavba Národního divadla v Praze, zrodila se i v Čáslavi myšlenka postaviti divadlo. Ustavilo se družstvo, vyzván lid k součinnosti. Provolání neslibovalo marně, že ukončena bude stavba důstojná, ba velikolepá k níž s hrdostí pohlížeti budou občané u vědomí, že nebyli mezi posledními, již ji vybudovati šťastně napomáhali. Již 28. února 1869 nové divadlo slavnostně otevřeno Jeřábkovou veselohrou „Cesty veřejného mínění" a pojmenováno po světovém umělci a čáslavském rodáku Dusíkovi. K divadlu přičleněny místnosti pro čtenářskou Besedu. Stavba stála skoro 25 tisíc zlatých. Dusíkovo divadlo i Čtenářská Beseda staly se střediskem kulturního života v Čáslavi. V divadle hráli ochotníci, divadelní společnosti, vystupovali jako hosté naši nejslavnější umělci, herci i pěvci. V divadle konány schůze, sjezdy. Mnozí měli v divadle místečko a byli v divadle šťastni a spokojeni. Mnohé Čáslavany zavál osud do světa. Avšak i po letech přišli-li do Čáslavě, rádi se šli podívat do Dusíkova divadla, do svého divadla, na své místo. Po 50 roků přičiňovali se čáslavští ochotníci, aby Dusíkovo divadlo bylo chloubou města. Hry čáslavských ochotníků měly zvuk a jméno, předvedení bylo vzorné, výprava dokonalá. 50 roků shromažďovali starý nábytek a kroje, aby mohli dobově vypraviti hry. Nashromáždili poklady, unikáty. Inventář dekorační nezadal ani velkým scénám. Světelné efekty upraveny ideálně. Divadlo vyzdobeno, a to vše dnes patří minulosti. Nic z krásy té nezbylo, než hromada ruin. Požár Dusíkova divadla způsobil městu i okolí škodu nesmírnou. A způsobil veliký zármutek u všech, kteří v něm krásné chvíle prožili jako herci i jako diváci. Se zármutkem však přímo spontánně projevuje se vůle, železná vůle, že Čáslav musí míti co nejdříve nové, vzkříšené Dusíkovo divadlo. Věříme, že vůle ta provede práci nadlidskou. Tisíce máme, miliony potřebujeme. Dá je nadšení občanů čáslavských a všech, kteří po světě jsou roztroušeni a žijí se starou láskou v srdci, s láskou k městu a jeho chloubě, Dusíkovu divadlu. Všichni ti jistě přispějí k vybudování nového Dusíkova divadla v Čáslavi. *K. Cibulka,* starosta města.

Nový divadelní vynález. Basista Národního divadla v Praze Ludvík Mandaus vynalezl a zkonstruoval nový ústřední osvětlovací přístroj jevištní. Nový přístroj soustřeďuje při opeře pod dirigentovým pultem osvětlování celého jeviště úplně v souhlasu s akcenty hudby, takže lze dosáhnouti světelně výtvarného, z hudby vycházejícího výrazu jevištního. Podstata patentovaného již přístroje spočívá v kotouči s proměnnými zářezy, jichž uspořádání mění intensitu elektrických výbojů a rozvádí proud o rozličných kvalitách do osvětlovacích těles. Myšlenkou blíží se přístroj základům kinematografické projekce. Mandaus podnikne v nejbližší době studijní cestu po zahraničních, zejména italských jevištích, aby svůj vynález uplatnil. Uprava kotouče je věcí režiséra-umělce, nikoli technika-osvětlovače. K obsluze přístroje stačí jediný člověk, ovšem hudebník, který se řídí taktovkou dirigentovou jako člen orchestru nebo zpěvák.

Z jihoslovanských divadel. Do dramatické školy v Lublani, již při Národním divadle zřídilo tamní „Udruženje gledaliških igralcev", bylo přijato 60 chovanců a chovanek; 14 do specielního kursu, ostatní do všeobecného. Na škole přednáší: dramaturg Oton Župančič, ak. malíř Ivan Vavpotič, prof. Koblar, arch. Kregar, režisér O. Šest, člen činohry R. Železnik a j. — Dramaturgem Národního div. v Lublani byl jmenován vynikající básník slovinský Oton Župančič. — V Záhřebě byl založen „Spolek přátel divadla", jenž si vytkl za účel povznesení scénického umění a zjednání výhod pro své členy. Chce způsobiti těsnější styk mezi divadlem i jeho pracovníky a mezi obecenstvem, vydávati týdeník „Komedie", pořádati přednášky o divadle, recitační a koncertní večery, kinematografická představení uměleckých filmů pro členy, vydávati divadelní knihovnu, pořádati kurs pro herce, vypisovati ceny na nejlepší scénická díla a pořádati dva veliké elitní plesy s originelním uměleckým arangementem. — Nejstarší člen záhřebského Národ. div. Dragutin Freudenreich slavil 26. října 1922 jubileum čtyřicetileté herecké činnosti. Vystoupil toho dne v titulní roli hry „Graničarji", která hrána po 200 kráte a již napsal jeho otec Josef Freudenreich jenž byl rovněž vynikajícím hercem a dramatickým spisovatelem. Památka jeho uctěna 29. října 1922 odhalením pamětní desky v Záhřebě na domě, v němž zemřel. — Národní

divadlo v Lublani oslavilo 1. prosince 1922 jubileum nejstaršího slovinského hudebního skladatele A. Foerstera a jeho opery „Gorenjski slavček". Letos je tomu 50 let, co tato první slovinská opera měla premiéru. — Z českých děl provedlo Nár. div. v Lublani s velikým úspěchem Čapkovu hru „R. U. R.", Smetanovo „Tajemství", Janáčkovu „Její pastorkyňu" a v novém nastudování Smetanovu „Prodanou nevěstu", jež za veliké pochvaly kritiky provedena též v Bělehradě. — Padesátileté jubileum zbudování Nár. div. v Bělehradě bylo oslaveno v lednu m. j. premiérou Nušićova dramatu „Nalezenec". *J. K. S.*

V Blahníkově článku „Novoroční úvaha" v 1. seš. zůstalo několik sazečských chyb, které si čtenář lask. sám opravil.

OCHOTNICTVO.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Dopis Elišky Krásnohorské. Z usnesení výkonného výboru zaslán ústředím proslulé české básnířce k dovršeným pětasedmdesátinám blahopřejný projev, na nějž slavná stařenka odpověděla dopisem, který zaslouží, aby byl našemu ochotnictvu sdělen: „Slavné Ústřední Matici divadelního ochotnictva československého v Praze. Slovutní pánové! Výkonný výbor Ústřední Matice proslulého, velezasloužilého ochotnictva divadelního vyznamenal mne vzácnou svou pozorností, věnovav mně ku pětasedmdesátým mým narozeninám přelaskavé své blahopřání. Vysoce si vážíc této známky přízně vážené korporace, pro národní uvědomění a pro umělecké ušlechtění našeho občanstva tak důležité, dovoluji si Vám, slovutní pánové, vzdáti vřelé, uctivé díky za vlídnou Vaší vzpomínku a prositi, abyste prominuli, že okolnosti, jaké přináší s sebou choré stáří, zavinily opozdění mého upřímného díků vzdání. Nejkrásnějších úspěchů přeje Vaší blahodárné, kvetoucí činnosti na všecky časy v úctě dokonalé Vám oddaná Eliška Krásnohorská. V Praze, dne 10. ledna 1923."

Důležitá upozornění. Našim spolkům! Některé spolky dosud nezapravily členského příspěvku za předešlý rok. Poněvadž ústředí platí za ně časopis, nelze tuto liknavost napříště trpěti. Kdo včas nezaplatí — a to platí i pro placení příspěvků na rok 1923 — nedostane časopisu a po marném upomínání bude vyloučen. Upozorňujeme, že se vyloučení nebo vystoupení z Matice hlásí okres. polit. správě a všem zástupcům dram. autorů, čímž přestávají všecky výhody, našim členům poskytované. — Sdružení pro povznesení znalosti památek v Praze (Nár. tř. 20) žádá nás, abychom k výzvě v předešlém sešitě našeho listu upozornili, že každý dar nejméně Kč 200·— kvitován bude vkusným diplomem.

Jihočeské divadelní ochotnictvo Jihočesk. Národ. divadlu. Divadelní ochotn. českobudějovické za součinnosti ochotnictva venkovského, sdruženého v Macháčkově okrsku, usneslo se ve své schůzi dne 22.-XII. na této akci k zachraně a udržení Jihočesk. Národ. div. v Čes. Budějovicích: V únoru uspořádána bude ve všech místnostech českobuděj. Besedy odpolední a večerní „Zimní slavnost jihočesk. div. ochotnictva" za spoluúčasti všech národních a osvětových spolků. Slavnost předcházeti bude pouliční sbírka. Slavn. výbor vyzývá veškeré ochot. spolky, kroužky a dramatické odbory jihočeské, aby pouliční sbírky uspořádaly i ve svých obcích. Jelikož na osudu Jihočesk. Národ. div. má zájem zajisté každý upřímný Čech, zvláště div. ochotnictvo jihočeské, jest přímo národní povinností každého ochotn. spolku, by obětavě přidružil se k projektované akci. Veškeré informace podá V. Reitmajer, Čes. Budějovice, Krajinská tř. 41.

Dary pro Tylův dům v Praze. Alois Wiesner, Žižkov, Kč 100·—, Sbor dobrov. hasičů Měchenice Kč 50·—, pokuty z pokladničky Kč 17·—, V. Trojan, Chuchle, Kč 20·—, Bes. „Tyl", Praha VIII, z představení Kč 300·—, „Proudy", spolek rodáků z Povltaví, Vinohrady, z představení Kč 50·—, Doj. „Vrchlický". Třebíč, Kč 124·—, Sdo. Zichovec Kč 75·50, úhrnem Kč 736·50.

Z ústředí. Schůze výk. výb. 10.-XII., přítomni byli z venkov. deleg. pp. uč. Vrána z Čes. Budějovic, Maněna z Loun a Meiner z Plzně. Posmrtná vzpomínka věnována p. Javůrkovi. Po zprávách venkov. delegátů zvlášť p. Meinera o zdařilém průběhu kursu režisérského v Plzni a o protestní schůzi 17.-XII. proti zákazu vzdělávacího, výchov. a uměl. zájezdů, který by ohrozil činnost zejména Plzeňského okrsku a kteráž schůze konána za účasti Osv. Svazu i Ústředí děln. divadel, o představeních Vrchlického „Rabínské moudrosti" k vzpomínce desátého výročí úmrtí básníkova ve třech obcích a o Družstvu pro postavení Tylova pomníku v Plzni, které disponuje 62.000 Kč a chystá se najisto k stému výročí narozenin Tylových r. 1926 myšlenku uskutečniti, podána zpráva o div. kursu ve Vídni, na němž přednášel V. K. Blahník a kde utvořen bude zahraniční okrsek. Starosta dr. Herman referuje o časopise a velkodušném daru Pražského okrsku 2500 Kč, kterým umožněno vydávání listu čtrnáctidenně a zasílání jeho org. jednotám bez zvýšení členského příspěvku, o loterii, okrscích a divadelním zákonů při čemž k iniciativnímu vypracování vlastního návrhu vyžádal si starosta plnou moc výboru. Návrh zavedení 3měs. garanční lhůty přijímatelské po vzoru smíchovské bes. „Bittner" pro ostatní pražské jednoty odkázán Pražskému okrsku, slíbena morální podpora Sdružení pro post. Vojanova herec. asylu, táborský

okrsek nazván Šmahovým, ústecký (n. Lab.) Růthovým. Schváleno zavedení výstupních lístků a s přáním další úspěšné spolupráce rozdány místostar. Maněnou diplomy čestn. členství pp. Blahníkovi, dru Hermanovi, Meinerovi, inž. Šteinovi-Táborskému a Weinertovi (ochuravělému Wiesnerovi dodán deputací).

Z Pražského okrsku. Okrsk. rada 3.-XI. vzpomněla zvěčn. členů inž. Neudörfla a Javůrka, projednán protest jury k posouzení her „Volného sdružení přátel divadla" v Žižkově, přistoupeno za člena Mor.-slez. Národ. div. s přísp. 200 Kč jednou provždy. Na ust. valnou hromadu bes. „Tyl" v Radotíně, vzniklé z dram. odb. kovopracovníků, 5.-XI. vyslán Trousil. Usneseno zakoupiti psací stroj za 1200 Kč. V pres. schůzi 10.-XI. deleg. Trousil a Weinert (předs.) na schůzi obvodu bělohorského 19.-XI. v Břevnově k urovnání konfl. Družstva lid. div. s Tylovou družinou, stanoveny půjčovní hodiny pro Tylovu knihovnu bezvýlučně toliko na úterý od 5—7 a schváleno zakoupení knih ze soukr. knihovny v Podolí. Na plenární schůzi 12.-XI. v rest. Bohuslavově v Celetné ul. mluvil starosta ústředí dr. Herman o Tylově domu, div. zákonu a úspěšné podpoře snah ústředí Pražským okrskem, Val. Trousil o organisaci ochotn. Velké Prahy, obvodech, repertoáru, kritice, o přeběhlictví členů a výstupních lístcích, o kursu kritiků a řečníků (bes. „Želenský" v Karlíně zavádí domácí kritiku a kvalifikuje členstvo dle docílených bodů), načež schváleno věnovati z výnosu Šibřinek na „Čsl. Divadlo" obnos 2500 Kč a předsedou Šibřink. výboru zvolen opět osvědčený R. Weinert. Na pres. schůzi 17.-XI. oznámena valná hrom. obvodu žižkovského (27.-XI. deleg. Trousil), odložení schůze nuselského obv. 3.-XII. a konání člen. schůze dram. sp. „Proudy" (20.-XI., deleg. Weinert a Felber). P. Hojkovi poděkováno za práci zámečn., kterou v kanceláři obětavě provedl. Na pres. schůzi 24.-XI. oznámeno ukončení přípravných prací pro kurs kritiků a řečníků; doba oznámena bude oběžníkem. Pro Tylovu knihovnu zakoupeno knih za 200 Kč. Přednáška V. K. Blahníka v dram. kr. železn. úř. (Praha II, Příčná 6) konána 30.-XI.; kroužek provedl 6.-XII. Hermanova „Pana majora v. v.". Na okrsk. radě 1.-XII. oznámeny schůze obv. nuselského a smíchovského 3.-XII. a vinohradského 13.-XII., kde projednáno vyloučení a opětné přijetí p. Řezky (deleg. V. Trousil). Zbraslavský obvod ustaven 17.-XII. Okrsk. rada 5.-I. vzala na vědomí val. hrom. dram.-pěv. bes. „Tyl" v Chuchli 7.-I., čt.-och. jedn. „Tyl" v Žižkově 14.-I., smíchovský obv. 14.-I. Stran příspěvků Pražského okrsku na Tylovu knihovnu rozhodnuto bude po Šibřinkách. Do komise knihovní zvoleni: pí Turečková, inženýr Sommer a inž. Ludvík. — Oznámená představení jednot P. o.: Bes. „Jirásek", Žižkov, „Chytrák krajánek" (autor?), Menš. scéna „Tyl" sehr. Klírovu „Živou reklamu", „Želenský", Karlín, 19.-XI. Olivovu „Bujnou krev", „Motýl" v Bellevue dto. Veselého „Udolán", „Tyl", Praha VIII, 23.-XI. Fastrovu „Krásnou Lidu", „Bujarost" 26.-XI. Kaňku", „Lubor" ve Vysočanech dto. Svobodovy „Ořechy", „Čechie" Radotín, Olivovo „Pojd na mé srdce", „Vojan", Košíře (Klamovka), 3.-XII. „Malého lorda" a „Tyl", Radotín, Tylova „Strakonického dudáka" s předn. inž. Legáta.

Z jednot. Jdo. „Tyl" v Plzni vzpomněla 26.-XI. svého 30tiletého působení slavn. schůzí za přítomn. zást. Tylova II. okrsku, star. F. Meinera a místostar. J. Sýkory, na níž předs. V. Volf zdůraznil vývoj tohoto největšího plzeňského ochot. spolku (vznikl z čsl. baráčníků, zal. r. 1892) a poukázal na bohatou činnost humanní i divadelní. Podotknouti sluší, že právě v „Tylu" vznikla myšlenka vybudovati v Plzni „Tylův dům", aby ochotn. plzeňské i vůkolní mělo svůj stánek pro pořádání div. představení a činnost kulturní. — Dram. sdruž. ochotníků v Říčanech bylo založeno r. 1921. Vzniklo sloučením říčanských spolků ochotn. „Havlíčka", „Dram. odboru invalidů" a „Dram. odboru čten. bes." Hlavní činitelé v tomto zorganisování práce ochotnické byli zasloužilý režisér V. Š. Figar, rež. St. Novák a p. Sedláček, který zvolen prvním předs. „Sdružení". Od doby založení „Sdružení" provedeny na jevišti „Bio Sokol": Jiráskova „Vojnarka", v níž tit. roli vytvořila zvěčn. Hanna Benoniová j. h. a Antonína B. Vrbský j. h. (rež. V. Š. Figar), G. Preissové „Její pastorkyňa" (rež. dto.), Štolbova „Zlatá rybka" (rež. St. Novák), Karasův „Mučedník brixenský", E. Rady „Vrah", aktovky „Protest", „Poslední večeře" a „Lásky div" (rež. Figar), Kubíka a Hallové „Vlastencové z Boudy" (rež. Novák, dvakrát), rok 1922 zahájen angl. ves. Valterovou „Jeho kočička", Fingalovými „Hranami" (rež. Figar), dále prov. „Podzimní manévry" a Stroupežnického „Naši furianti" (dvakrát. rež. Novák), Tylův „M. Jan Hus" (rež. Figar), Skružného „Kofíček Marie Terezie" (režie Hecová-Richtrová), Lautensakova „Komedie na faře" (rež. Figar), 28.-X. byla provedena Maříkova hra „Ve spárech rak. orla" (rež. dto.) a 16.-XII. soc. hra V. O. Plavce „Ze života malých" (rež. Novák). V létě byla pořádána přednáška V. Trousila z Prahy „O úkolech ochotnictva". Divadlo na Říčansku se slibně rozvíjí, avšak jeho rozvoj mohl by býti větší, kdyby bylo více pochopení kulturních snah v řadách členstva, které se tříští pod vlivem malicherných osobních nevraživostí a půtek. Odvrhněme již konečně plané kritisování druhých a věnujme se plnou silou práci „na národa roli dědičné"! *(Červenka.)* — Spdo. Tyl v Doubravce sehrál 15.-X. F. F. Šamberkovu ves. „Rodinná vojna" s obvyklým úspěchem (rež. J. Bürger). Referát Českého Deníku a Českého Západu zmiňuje se o výkonech pochvalně. Spolu s Druž. legionářů v Doubravce uspoř. oslava 28. října symfonickým koncertem „Plzeňské filharmonie" za dir. JUDra T. Kössla. Program, v němž provedeny byly skladby B. Smetany, dra A. Dvořáka a V. Nováka, započat byl případným proslovem prof. J. Zdeňka z Plzně. Morální úspěch slavnostního večera byl dokonalý, finanční oslaben příslovečným nechápáním hudebních požitků českým obecenstvem vůbec. Hudební referenti Deníku a Západu tuto okolnost podškrtli ve svých referátech nemilosrdně. 19.-X. sehrány byly G. Dawisovy „Katakomby" za rež. Artuše Mattase. Referáty Česk. Směru a Česk. Západu zmiňují se o provedení velmi vlídně, zdůrazňujíce příkladnou souhru, režii a noblesu hry. Představení poř. ve prosp. míst. odb. Nár. jedn. Pošum. v Doubravce. 25.-XII. sehrán za hostování řed. Vend. Budila Jiráskův „Pan Johanes" (rež. Alex Nováček a MUDr. Šimandl). Naplněný sál svědčil nejen o oblibě her mistra Jiráska, ale i o neutuchajícím zájmu o velikého mima, jímž řed. Budil doposud je. Spontánní potlesk, jenž při prvních slovech pana ředitele obrovskou dvoranou Legionářského domu se rozlehl, dosvědčil mu, že divadelní obecenstvo z Doubravky a okolí jej ctí a miluje. Provedení bylo ve všech směrech dokonalé, o čemž svědčí lichotivý referát v Západě. 1.-I. proveden na jevišti „Tyla" družinou řed. Mlčkovského dvakrát Verneuilův „Kolotoč". Konversační tato hříčka se velmi líbila, provedení bylo vzorné. Správní rok končí spolek obvyklým karnevalem, jenž bude pořádán 13.-I. a o nějž se jeví u veřejnosti veliký zájem. *(Gaj.)* — Och. sp. „Mošna" v Hloubětíně konal 1.-I. X. řádnou valnou hromadu, o svátcích vánočních sehrána třikrát Kubíka-Starého opereta „Podzimní píseň lásky", 13.-I. pořádán VI. karneval s rázem „V říši vodníkově". Oslava 10tiletého trvání konána bude 22. a 29.-VII. a 4. a 5.-VIII. Bližší později.

Posudky z pražských org. jednot. Dram-sdružení „Čechie" v Radotíně sehrálo 26.-XI.

Olivovu veselohru „Pojď na mé srdce“ za režie pana Bláhy. Hru scénoval pan Hašek. Hráno bylo celkem slušně, režie rovněž uspokojila. Pěkný výkon podala sl. Bejšovcová v roli Jiřiny. Sl. Hruškové doporučuji více živosti ve hře. Sl. Polanecká zhostila se úlohy dobře, pouze nalíčením neodpovídala roli. Je starou bolestí, že mladé dámy, hrají-li starší obor, nechtějí nebo bojí se nalíčiti staře. Sl. Otýsková jako nová adeptka přinesla roli nejlepší vůli. Až zdomácní na prknech a zhostí se začátečnické trémy, bude dobrou a platnou silou sdružení. Výkon sl. Procházkové jsem bohužel neviděl celý, ale vstupní scéna byla dobrá. Z mužských úloh byla nejlépe podána role Bendy p. Blahou. Dobrým byl i p. Holý v úloze Vašaty. Rovněž i p. Kubr, jehož nadbytečné užívání hlasu rušilo však poněkud hru. Zato nemožným byl výkon p. Hrušky v roli detektiva. Divadlo má býti školou života. Tedy na divadle předvedené figury mají odpovídati skutečnému životu. Role p. Peškova byla by snesla lepšího vyjádření kontrastu mezi světáckostí Vašaty a tichostí a mírností láskou k Jiřině hořícího Beneše. Jinak se soubor celkově uplatnil velice dobře. Rychlejší spád celé hry by však nebyl na závadu. Organisačně prokázala „Čechie“, že má smysl pro úkoly ochotnictva. Hrálo se ve prospěch Tylova domu a každý návštěvník obdržel zdarma los věcné loterie. Širší veřejnost byla tím informována o našich úkolech a šířen zájem i v těch kruzích, kam jinak by známost o velké organisaci ochotnictva nevnikla. *(Wt.)*

Ochotnický repertoár. Spdo. „Vicena“ v Ústí n. Orlicí (hotel Friml) 2.-II. Ibsenův „Stavitel Solness“ (přel. Jar. Kvapil, rež. J. V. Radechovský), 3.-VIII. Šrámkův „Měsíc nad řekou“ (rež. J. Tesař), 10.-X. Rudolfovo „V tichém hnízdečku“ (rež. O. Jappl). — Čt.-och. sp. „Pokrok“ v Habrech (Ráj) 21.-V. Sokola-Tůmy „Gorali“. — Nepolit. dramat. vzděl. spolek „Tyl“ v Šestajovicích (zám. park Jirenský) 23.-VII. Mahenův „Janošík“ (rež. A. Jasanský). — Čten. och. bes. „Čepela“ (Lid. div. Vinohrady) 28.-VIII. Kubíka-Hallové „Bílý lev“ (rež. J. Horyna). — Spdo. „Tyl v Třeboníně. (host. V. Mrňáka v Nové Lhotě) 6.-VIII. Skružného a Ludvíka „Kometa Hanzelínova“ (rež. J. Zimmermann).

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotníckeho divadla*).

Pavel Křižko v úvahe o kremnickom školstve tvrdí, že divadlá hrávaly sa na školách už v 17. storočí a znamenitý monograf zvolenskej župy, Ján Slávik, dokladá nám zaznamenania o školských divadlách v Brezne v rokoch 1667—1673, 1677—1693. Hraly sa zväčša staré latinské kusy, podistým i zdramatizované biblické deje, ako ich i knižne spracúvali Slováci Pavel Kyrmezer (O bohatci a Lazárovi, 1566) a Jur Tesák (Ruth, 1617), a možno i polemické hry medzi katolíkmi a evanjelíkmi. Divadlo patrilo k výchove tak, ako dišputa. Hodno by bolo stopovať, ako súviselo študentské divadlo s pôsobením Komenského v Šarišskom Potoku. Iste súviselo. Bujnák zaznačuje zvesť o divadle v Ošďanoch z roku 1870. Učiteľ Michal Mišovitz hral tam so svojimi žiakmi a „hrou svojou i k slzám i k smiechu pohnul poslucháčov . . . .“

To boly školské počiatky. Skoro za nimi, azda v druhej polovici 18. storočia, mohla vzniknúť ľudová spevohra o betlehemských valachoch, rozšírená v mnohých variantoch po celom Slovensku a uverejnená v Kollárových Zpiewankách (1835, Weselohra s Betlehemem na Vánoce), podistým rechtorská práca, ale milá prostonárodným tónom a vtipom, ktorý zabezpečil jej popularitu do dnes. Nápevy k nej sosbieral A. H. Krčméry v martinskom vydaní Slovenských spevov.

Kto vie, kedy dostalo sa na Slovensko lútkové divadlo. Pavel Kuzmány píše o ňom v svojich rozpomienkach z detstva, tedy z rokov 30-tych. Pravdepodobne známe bolo už i prvej a prišlo k nam z Čiech. Z Čiech chodili lútkári i pozdejšie. Revúcki študenti pamätajú sa na lútkové divadlo Práškovo, neskôr známy bol Strážan. Lútkové divadlo zabávalo primitívnymi romantickými hrami o Faustovi, o Rinaldovi Rinaldinim; Kuzmány spomína Dona Šajna.

(Pokračování.)

*) Nehľadiac na drobné recenzie, máme v našej literatúre vzácné spomienky na slovenské ochotnícke divadlá v týchto článkoch: Priebeh života slovenského divadla v Turčianskom Sv. Martine. Spísal Jozef Kohút (Slov. Pohľady, 1911); Vlastný životopis Pavla Mudroňa (Slov. Pohľady, 1915); Vlastný životopis Jána Franciscího (Slov. Pohľady, 1910); Kronika slovenského ochotníckeho divadla v Liptovskom Sv. Mikuláši. Napísal Rehor Uram Podtatranský. Tlačené u Klimeša a Pivku v Mikuláši 1909. Veľkú časť materiálu, ktorý podávam v tejto úvahe, sosbieral som dotazníkmi s celého Slovenska. Dotazníkový materiál ukladám v archíve Matice Slovenskej.

Slovenská dramatická literatúra.

Soznam divadelných hier.

Vydali sme tlačou soznam slovenských divadelných hier, ktoré sú na knižnom trhu. Uvedené je ich 93, neboly nám však všetky prístupné a tak niektoré vystaly. Objavily sa odvtedy i nové vydania. Zaznamenávame niektoré, v soznam nie uvedené. K. Schönherr: „Viera a otčina.“ Tragédia národa v 3 dejstvách. S. Zdychavský: „Janošík.“ Činohra v 5 dejstvách. V. Hurban: „Reštaurácia.“ 5 aktov z Kalinčákovej povesti. Gregor-Tajovský: „Statky-zmätky.“ Hra v 4 dejstvách. „Sľuby.“ Obraz z ľudu v 1 dejstve. Myrta: „Svetluša.“ Veselohra v 3 dejstvách. „Ďuro ide na svatbu.“ Obraz zo života v 4 dejstvách. Börnstein: „Oklamaní klamári.“ Veselohra v 3 dejstvách. Štolba J.: „Tak je to na tomto svete!“ Veselohra v 1 dejstve. Chystáme soznam, v ktorom by okrem dát i v tomto soznam uvedených, bol ešte i krátky obsah deju. Vyžaduje však väčšiu prácu a tak výjde lačou až pozdejšie.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy a časopisy: Nakl. B. Kočí, Praha I. Masarykovo nábř. 14: J. Beran „Za tatíčkem". Dětská vánoční hra se zpěvy III. (za 6 Kč), líčící náladu prvních vánoc v osvobozené vlasti, kdy jedni byli plni štěstí z osvobození národa, druzí však tonuli v obavách o své drahé, v dálce dlící a dosud se nevrátivší. Psána je hřejivými slovy v duchu dětských představ a jednoduchá výprava umožňuje její provedení i na malých jevištích. — Nákl. Svazu báňských a hutních úředníků v Kladně začíná vycházeti již III. ročn. 14deníku „Naše hory a hutě", který kromě zajímavých statí odborných přináší v román. příl. práce vynik. česk. spis. J. Š. Baara („Za rtutí"). Předpl. 26 Kč.

Obsah: R.: Úvodník. — Lžičař: Dramaturgická studie. — Melniková-Papoušková: Dva teoretikové současného ruského divadla. — Barek: K soutěži na nové čes. div. v Praze. — Simon: Divadlo v době rokokové. — Blahník: K požáru Dusíkova divadla v Čáslavi. — J. P.: Hlasy o „Ohnivém bubnu" a „Večeru třikrálovém". — Poznámky. — Ochotnictvo: Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Dopis El. Krásnohorské, Důležitá upozornění, Jihočeské ochotn. Jihočeskému Nár. div., Dary Tylovu domu v Praze, Z ústředí, Pražsk. okrsku, jednot, Posudky, Repertoár); Slovenské ochotnícke divadlo (Š. Krčméry: Z historie slovenského ochotn. div.; Slov. dram. literatúra).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Štein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá,* kteréž prohlášení jen nedopatřením do 1. sešitu se nedostalo. Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Divadelní kroje

dobově věrné, vkusně pracované a čisté pro veškeré divadelní hry, národní slavnosti, obžinky, dětské dny a maškarní plesy zapůjčuje co nejlevněji největší půjčovna republiky

Alois Kraus, Jablonec n. Nisou.

Založeno 1886.

Divadelní závod

fy Frant. Petránek v Kolíně n. L.

Půjčovna maškarních a divadelních obleků. Doporučuje P. T. ochotnickým jednotám divadelní výpravy v přesném, dobově věrném provedení, v cenách nejlevnějších. Rozpočty a informace obratem. Založeno roku 1901.

Prodej lampionů, kotilionů, maškarních plesových čapek, praporců, dekorač. ozdob atd.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

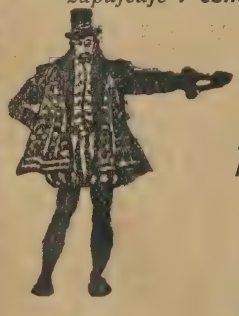

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší českoslov. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

V nejbližších dnech vyjde pozoruhodná divadelní

novinka:

Divadlo na venkově.

Napsal Karel Scheinpflug.

Cena 18 Kč.

Objednati lze v každém knihkupectví a v nakladatelství fy FR. BOROVÝ v Praze II, Štěpánská 37.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provádí

ALOIS FRONĚK, dekorační malíř

na KLADNĚ.

Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Veselé hry k masopustnímu období:

Manželská zeď.
Fraška ve 3 jedn. od R. Mařík. 3 p. 5 d. Jeden pokoj.

Když služebnictvo stávkuje.
Fraška ve 3 jedn. od R. Mařík. 5 p. 5 d. Jeden pokoj.
Obě hry jsou výborné rukopisné novinky.
Celé obsazení — knihy i role — se půjčí.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje.
Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA“,** divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.
Žádejte seznam divadelních her.

P. T. ochotnické spolky
se upozorňují na nové, právě vydané
VESELOHRY KARLA PIŠKOŘE,
které z části byly již s úspěchem uvedeny na jevištěch pražských předměstských divadel a pro snadnost provedení mohou býti se stejným zdarem hrány na jevištích ochotnických:

MUMIE. Fraška o 3 jedn. Přijato k provozování ve Švandově divadle na Smíchově. (Úlohy: 7 pánských, 4 dámské. Dekorace stud. pokoj. Kč 10·—

PROZATÍMNÍ MANŽELSTVÍ.
Komedie o 4 jedn. Hráno již na mnoha ochotnických jevištích. (Úlohy: 6 pánských, 4 dámské. Dekorace: atelier a zahrada). Kč 10·—

TA, JÍŽ NELZE ODOLATI. Veselohra o 3 jedn. Repertoirní hra Švandova divadla na Smíchově a divadla „Uranie“ v Praze VII. (Úlohy: 7 pánských, 5 dámských. Dekorace: pokoj.) Děj v Praze o všesokolském sletu 1920. Kč 13·20

Nejnovější svazky:

KDYŽ SE OBCHOD VYDAŘÍ.
Veselohra o 3 jedn. Přijato k provozování v Tylově divadle v Praze-Nuslích. (Úlohy: 9 pánských, 5 dámských. Dekorace: salon a kancelář.) Kč 9·—

NA SOPEČNÉ PUDĚ. Veselohra o 3 jedn. (Úlohy: 9 pánských, 5 dámských. Dek.: zahrada a pokoj. Kč 9·—

AKROBATI. Hra o 1 jedn. Repertoirní hra býv. Lidov. divadla na Žižkově. (Úlohy: 3 pánské, 3 dámské. Dek.: podkroví.) 3. vyd. Kč 3·50

ZÁVĚŤ TAK POROUČÍ. Veselohra o 1 jedn. (Úlohy: 3 pánské, 1 dámská. Dek.: pokoj.) Kč 3·50

Neopomeňte zařaditi některé z těchto her do svého repertoiru pro nastávající divadelní období.

Koupite lze ve všech knihkupectvích, jakož i u
nakladatele FR. BOROVÉHO
v PRAZE II, Štěpánská ulice čís. 37.

Příležitostné hry

k oslavám výročí našeho osvobození, k oslavám Husovým, Havlíčkovým a jiných velikánů, k 1. máji atd.

(Ke každému provozování her * označených je třeba předchozího svolení nakladatelství Fr. Švejdy v Praze VIII.)

* **Růže ze Sibiře.** Výpravná národní hra se zpěvy a tanci v 5 jednáních (8 obrazech). Napsali Karel Fořt, Dyna Hallová a Josef Kubík. Hudbu složil Emilian Starý. (9 ž. a 14 m. Les, skály, komnata, háj, krčma, paluba na lodi a pokoj.) Kč 8·—.

* **Na polském zámku.** Hra z bojů o naši svobodu o 3 děj. Napsal Pavel Rudolf. (5 ž. a 7 m. Zahrada a salon.) Kč 6·—.

* **Vrah.** (Bestia triumfans.) Hra o 4 jednáních. Napsal Ed. Rada. (6 ž., 7 m. Nemocniční pokoj, pokoj a ordinační síň.) Cena Kč 6·—.

* **Arcivévoda.** Činohra z posledních dnů světové války o 3 jednáních. Napsal H. Clarus. (6 ž. a 11 m. Pokoj a kancelář.) Cena Kč 6·—.

* **Krev není voda.** Dvě aktovky z doby revoluce. **Pod bičem.** (2 ž. a 6 m. Náves.) — **Na druhou stranu.** (1 ž. a 8 m. Krajina.) Napsal Ferd. Pisecký. Cena Kč. 5·—.

V příboji. Hra ze současného života o 3 dějstvích. Napsala Anna Hegnerová. (9 ž. a 6 m. Salon, jídelna a pokojík.) Cena Kč 5·—.

* **Shledání** Dramatický obrázek ze života legionářů na ruské frontě o 1 dějství. Napsal Fr. Zimar. (2 ž. a 5 m. Les.) Cena Kč 3·—.

* **Návrat českého legionáře.** Hra o 3 jednáních. Napsal Karel Fořt. (4 ž. a 9 m. Pokoj a herna.) Cena Kč 6·—.

Psohlavci. Hra o 3 dějstvích (7 obrazů). Dle románu Aloise Jiráska napsal Ant. Fencl. **Jediné autorem románu povolené zpracování.** (4 ž. a 12 m., komp. Náves, zámecký dvůr, soudní síň, radnice, komnata.) Cena Kč 8·—.

Lešetínský kovář. Lidová hra o 4 dějstvích. Dle básně Sv. Čecha pro scénu upravil Tom. V. Hubený. (2 ž. a 13 m. Náves, háj a kovárna.) Cena Kč 6·—.

Mučedník Brixenský. Hra ze života Karla Havlíčka Borovského o 4 dějstvích. Napsal J. F. Karas. (3 ž. a 6 m. Dva pokoje.) Cena Kč. 8·—.

Kostnické plameny. Historická hra o životě a utrpení Mistra Jana Husa ve 3 obrazích. Napsal J. F. Karas. (3 ženy a 8 mužů. Jizba a vězení.) Cena Kč 7·50.

* **Ztracenci.** Hra z pobělohorského temna o 4 aktech. Napsal J. F. Karas. (4 ženy a 9 mužů. Náves, síň, jizba.) Cena Kč 10·—.

Bělohorská mračna. Historická hra o 4 dějstvích. Napsal J. F. Karas. (3 ž. a 8 m. Jizba a předsíň.) Cena Kč 6·—.

Lenin. Komedie. Napsal V. Grubiński. Z polského přeložil Jakub Rydvan. (2 ž. a 10 m. Pracovna.) Cena Kč 5·—.

* **Zkáza.** Sociální drama o 4 jednáních s proměnou. Napsal K. L. Macháč. (6 ž., 13 m. a 1 d. Světnice, krajina, pracovna, kotelna a salon). Cena Kč 9·—.

* **Kapitál.** Činohra o 3 jednáních. Napsal K. Holý. (7 ž. a 2 m. Kancelář.) Cena Kč 10·—.

Průboj. Sociální drama o 6 dějstvích. Napsal Ed. Hegner. (3 ž. a 10 m. Dělnický domek.) Cena Kč 7·50.

* **Víra, naděje, láska.** Dramatická studie o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (3 ž. a 6 m. Zahrada.) Cena Kč 6·—.

Továrník. Hra o 3 dějstvích. Napsal Q. M. Vyskočil. (2 ž. a 6 m. Pracovna.) Cena Kč 6·—.

Slečna komptoiristka. Obraz z dělnického života ve 4 jednáních. Napsal Ot. Pospíšil. (4 ž. a 11 m. 2 kanceláře, 2 pokoje.) Cena Kč 7·50.

* **Navždy svoji.** (Rudý květ.) Efektní hra sociální o 3 jedn. Napsal Xaver Jager. (5 ž. a 13 m. Salon a čekárna soudní síně.) Cena Kč 4·80.

* **Protekce.** Sociální drama ze současného života občanského o 5 jednáních. Napsal Halla-Klatovský. (5 ž. a 9 m. Pokojík a salon.) Cena Kč 6·—.

Trosečníci. Sociální drama ze života „bývalých lidí“ o 4 jednáních. Napsal Ed. Hegner. (3 ž. a 9 m. Jizba, lesní mýtina a dráha.) Cena Kč 10·—.

* **Spasitelka.** Hra o 4 jednáních z dob útisku českého živlu před světovou válkou z posledních dob Rakouska. Napsal Karel Ludvík Macháč. (9 ž. a 11 m. Výčep, jizba a pokoj.) Cena Kč 9·—.

Švadlena. Hra ve 3 dějstvích. Napsal Q. M. Vyskočil. (3 ž. a 2 m. Pokoj.) Cena Kč 5·—.

Nakladatel FR. ŠVEJDA v Praze VIII.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

		Kč
1.	V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd.	5·—
2.	V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd.	4·—
3.	V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd.	4·—
4.	V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·—
5.	V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd.	5·—
6.	V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd.	3·60
7.	K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd.	6·—
8.	V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·50
9.	K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd.	2·60
10.	K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd.	2·60
11.	V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd.	6·—
12.	V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd.	5·—
13.	V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd.	6·50
14.	K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd.	5·—
15.	V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd.	3·20
16.	V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd.	5·—
17.	V. B. Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd.	5·—
18.	K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd.	3·50
19.	K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed.	1·80
20.	R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed.	6·—
21.	V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou.	6·50
22.	V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr.	8·—
23.	F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed.	3·50
24.	J. Velenský: **Šípková princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed.	3·50
25.	J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed.	4·—
26.	F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed.	3·50
27.	R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed.	7·—
28.	F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed.	3·—
29.	F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed.	2·50
30.	F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom.	3·—
31.	J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr.	5·—
32.	O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle K. J. Erbena	3·50
33.	J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvy a tanci o 4 j.	6·—
34.	Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd.	4·50
35.	Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed.	5·—
36.	Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed.	5·—
37.	Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed.	—·—
38.	Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků.** Pohádka o 6 obr.	4·—
39.	Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed.	5·—
40.	Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed.	5·—
41.	Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy	2·50
42.	Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení	2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

		Kč
1.	Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice	2·—
2.	Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd.	7·—
3.	Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání.	2·50
4.	Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice	1·50
5.	Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj.	1·80
6.	Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec.	—·—
7.	Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj.	2·—
8.	Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les.	2·—
9.	Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon.	3·—
10.	Pospíšil O.: **Na selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd.	6·—
11.	Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž.	7·—
12.	Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž. 3. vyd. Světnice na statku.	5·—
13.	Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž.	1·30
14.	Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj.	3·—
15.	Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost.	1·50
16.	Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd.	6·50
17.	Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti.	3·—
18.	Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed.	6·50
19.	Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd.	6·—
20.	Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd.	7·—
21.	Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd.	8·—
22.	L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd.	4·—
23.	Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd.	3·—
24.	J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk.	4·—
25.	R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed.	7 —
26.	V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky.	7·—
27.	J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd.	3·—
28.	O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed.	3·—
29.	O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání.	—·—
30.	O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání.	3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) V Praze dne 10. února 1923. Sešit 3.

V Praze, dne 10. února 1923.

(Rub slovanské vzájemnosti.) Bylo jistě mnoho o ní mluveno při lednových divadelních slavnostech bělehradských, mezi jichž účastníky kromě nezbytné politické přítěže bylo přece jen několik čelných představitelů divadelního světa slovanského. Několik, ne všichni! A proto také sjezd slovanských divadel, kterým slavnosti zakončeny, v poslední chvíli, bez důkladných předchozích příprav a toliko příležitostně improvisovaný, přes zdání opaku ani nemohl míti oficielního rázu a jeho jednání náležité závaznosti.

Je toho tím více litovati, že otázky, tam projednané a přijaté náměty byly by s to uskutečniti mnohý z ideálů, jež nám, kteří už předtím také trochu na tomto úhoru pracovali, vždycky na mysli tanuly. K podnětu ředitele bělehradského Národního divadla Milana Grolla usneseno založiti společnou informativní revui všech divadel slovanských, ředitel záhřebské scény Benešič přimlouval se za zařazení zvláště výrazných dramatických děl jednotlivých slovanských větví do kmenového repertoáru veškerých slovanských jevišť, náš dr. Hilar nastínil praktické způsoby zamýšlené spolupráce slovanských scén, jejíž potřeba je všeobecně uznávána, ježto podobné kroky děly se souběžně již i na jiných stranách (v Krakově a Varšavě šéfem vinohradské činohry Jar. Kvapilem), a také sofijský divadelní ředitel Cankov, blízký sice, avšak obzvláště vzácný host v Bělehradě, vřele vítal příští úzký styk slovanského umění.

Kdyby ty všecky krásné návrhy nezůstaly — jako vždycky — jenom pouhými návrhy, nebyly toliko nesplnitelným přáním těch, kdož myšlenku slovanské vzájemnosti nemají jen na jazyku, ale i v srdci a duši a jimž tato solidarita není jenom konvenční zdvořilostní frází u zeleného či bílé prostřeného stolu! Nemohou zmásti nás v tomto úsudku ani nejnovější novinářské zprávy, že v poradách je pokračováno při nadcházejících divadelních oslavách v bulharské metropoli, kde tato dohoda má nabýti již zřetelnějších forem.

Je nutno jen trochu se zamysliti, všimnouti si rozhodujících dnes vztahů politických mezi jednotlivými slovanskými kmeny: Ty nenasvědčují právě o přílišné touze po nejužším sblížení a vzájemném sebepoznání a porozumění. Spíše naopak projevují snahu odpudivou, smýšlení a sklony málo přátelské. V těch svých poznatcích a smutných zkušenostech netřeba nám ani Jihoslovanům, kteří jediní osvědčili v čase dobrém i chvíli zlé opravdovou bratrskou přízeň, jíti daleko pro doklady.

A tak je jisto: Pokud po té stránce nebude mezi námi jasna a shody, a k těm není dnes nejmenších předpokladů, aniž k nim dojde jen tak obratem, dotud nelze také pomýšleti a docíliti shody ve věcech kulturních, třeba specielně u nás Čechů a i Jihoslovanů upřímné vůle by nescházelo. Dnešní doba cení nadevše okamžitý materielní prospěch. A z kulturní práce není hmotného zisku. V takovém ovzduší, prosyceném sobeckostí, nebude a nemůže kvésti žádný ušlechtilý vznět, najmě divadlo, vyžadující vysluní a tepla oddané lásky a nejněžnější péče.

A proto přes nejkrásnější sliby a vzletné řeči zůstane vše asi přece jen při starém, Svaz slovanských divadel, i když iniciativou jednotlivců vejde v život, pouze na papíru, a bude na našich vůdčích činitelích divadelních, aby zanechavše neplodných utopií a neuskutečnitelných snů, věnovali veškeré úsilí povznesení domácí tvorby divadelní, z níž největší prospěch před zraky ciziny, která nepřestává nás stotožňovati s myšlenkou slovanskou, bude míti i tato myšlenka. *R.*

A. W.:

Příspěvek k dějinám stavby nového divadla v Praze z r. 1901.

Probíraje se pozůstalými papíry po svém zemřelém strýci Fr. Ad. Šubertovi, našel jsem půlarch, na němž bývalý ředitel Národního divadla poznamenal si obsah rozmluvy s inženýrem V. Havlem, chtěje si jej patrně uschovati pro potřebu pozdější. Ve svém díle „Dějiny Národního divadla v Praze 1883—1900“ záznamu toho neužil, ač tam na str. 609 mluví o tom, že „r. 1903 se počalo se strany Společnosti*) pracovat o spojení s týmže Družstvem Národního divadla, proti němuž Společnost r. 1900 pak vystoupila“. Z dokumentu, níže uvedeného, vysvítá, že o takovém sloučení jednalo se, třeba neoficielně, již r. 1901, tedy rok po převzetí správy N. d. Společností. Tohoto fakta Šubert neuvedl asi proto, že šlo o soukromou rozmluvu, jak ze zakončení záznamu vysvitá, a že nechtěl vyzrazovati něco, co by inž. Havlovi snad nebývalo vhod. Snad se mu i zavázal, že o tom pomlčí. Dnes je také inž. Havel mrtev a uveřejnění záznamu nebude bez zajímavosti pro ty, kdo sledují snahy o rozvoj divadelnictví v Praze od počátku našeho století.

Fr. Ad. Šubert tedy zaznamenal:

„Dne 8. května 1901 o 4 hod. odpol. přišel ke mně inž. p. Václav Havel (majitel domu č. 1969, v němž „Unie“ má od 1. května 1901 najaty místnosti) do kanceláře „Unie“ na Karlovu náměstí č. 34 v Praze. Vycházeje od stavby druhého českého divadla, o které se jednalo jeho i mým prostřednictvím s Družstvem Národního Divadla, a o níž učinil výbor Družstva dne 7. května 1901 ve smyslu mého návrhu a mých důvodů odmítavý návrh, žádal mne p. V. Havel za moje soukromé mínění, zdali by mohlo dojíti k dohodnutí se a sloučení Společnosti N. D. s Družstvem N. D. Pravil, že dr. Třebický jednal s jedním členem Společnosti a zvěděl od něho, že Společnost nebyla by proti sloučení. Žádal o radu, jaké kroky by se měly činiti. Odpověděl jsem, že se obávám o věci mluviti z toho důvodu, že snad bezděky jsem dosud zaujat v té věci následkem příhod z r. 1900. Po opětném dotazu p. inž. Havla odpověděl jsem, že případné sloučení Družstva se Společností bylo by po mém soudu velikým prospěchem Národního divadla, poněvadž správa jeho mohla by se opírati o hotový kapitál, kterého Společnost již nyní nemá a do budoucna tím méně míti bude, poněvadž má Družstvu složiti ještě 50.000 K a stojí před letem, které vždycky znamená citelnou ztrátu peněžnou a to zvláště, když není pro leto připraven nějaký velký balet. Dále jsem řekl, že Družstvo absolutně nepočítalo na sloučení se Společností, chtějíc klidně vyčkati dalších 5 let, ať by už v té době druhé divadlo stavělo či ne. Dále, kdyby se mělo jednati o sloučení, že by absolutně první krok — a sice otevřeně a poctivě — musel být učiněn od Společnosti, protože Družstvo bylo brutálně od správy divadla odpuzeno — kdyby došlo ke spojení obou družstev, že by stavba druhého divadla mohla se provésti snadně, skoro hravě. — P. inž. Havel řekl, že on a jeho soudruhové, seskupení ve výboru „Lidové banky“, jež by chtěla býti účastna stavby druhého divadla, chtějí se odebrati v záležitosti sloučení družstev k zemskému výboru a nejvyššímu maršálkovi, aby přezvěděli, zdali by tato instance byla příznivá sloučení. Pravil, že první krok se strany Společnosti pokládá také on sám za nezbytný a otázav se, měl-li by jednati s p. drem Riegrem, pravil, že by k němu šel, jen když by prostřednictvím jiné osoby byl ubezpečen, že Společnost onen první krok k dohodnutí by učinila. — Varoval jsem, aby o mé osobě nikde se nezmiňoval, ježto nechci vyvolat ani nejmenší zdání, že bych měl ve věci jakéhokoliv interesu osobního, pravil jsem, že cokoliv jsem řekl, jest jen moje soukromé mínění — snad jakkoliv předpojaté — a že nemluvím za Družstvo aniž vůbec koho jiného. P. inž. Havel dodal, že přišel jen o mé mínění a soukromou radu, vše ostatní že jest věcí jeho a těch, kdož o věc se interesují. Po hovoru trvajícím asi půl hodiny odešel.

$19\frac{9}{5}01.$ F. A. Šubert.

Stavbu druhého divadla českého chtěl pro Družstvo provésti na svém pozemku (Palackého nábřeží) p. arch. Jenšovský za přibližnou sumu 360.000 zl. r. m. na splátky po 30.000 zl. ročně.“

Až potud Šubertův záznam. Uvádím jej bez každé další poznámky.

*) rozuměj „Společnost Narodního divadla“, jež převzala N. d. v r. 1900.

Gustav Pallas:

Z většího díla o Ibsenově „Brandovi“.

I. Vznik „Branda“.

Netřeba připomínati, čím byla Italie umělcům, kteří ji navštívili. Také pro Ibsena

značí pobyt v ní veliký převrat uměleckého nazírání a celého života. Příčin bylo několik. Především již samo vnímání antického umění výtvarného. Trvalo sice dosti dlouho, nežli si Ibsen svůj poměr k němu vyjasnil. Píše o tom Björnsonovi (16. září 1864): „K antice nemohu ještě přijíti v pravý poměr — nechápu její spojitosti s naší dobou, postrádám iluse a především osobního a individuelního výrazu v uměleckém díle, právě jako u umělce, a nemohu si pomoci: vidím často jenom zvyklosti tam, kde dle tvrzení jiných jsou zákony. Připadá mně, jako by díla antické plastiky, právě jako naše ‚Kämpeviser', více byla stvořena současným světem, nežli tím neb oním mistrem. Ale proto také nalézám, že tolik našich sochařů náležitě chybuje, když básní ‚Kämpeviser' do hlíny a mramoru. Michelangelovi a jeho škole rozumím lépe — ti chlapíci měli odvahu dopustiti se občas nějakého bláznovství. Architektura mě více uchvátila. Ale ani antika, ani její pozdější dědicové nemluví ke mně tak jako gotika. Pro mne je milánský dóm nejúchvatnější, co si mohu v tomto oboru představiti. Muž, který mohl vytvořiti plán takového díla, byl by mohl ve svých volných hodinách také míti nápad, aby vytvořil měsíc a vpravil jej do nebeského prostoru. Mnohého z toho, co jsem zde zběžně naznačil, jistě nepodepíšeš, ale myslím, *že to v celku souhlasí s mým stanoviskem a že se moje umělecké chápání bude dle toho rozvíjeti.*"

Bylo to dále slunné podnebí jihu, k němuž nesla se touha obyvatele Severu. A pak již sám klid, jehož se mu v rozvířených poměrech domácích nemohlo dostati; tu žil opodal hluku a bojů, sám, své práci a svým zájmům. Ovšem, že jeho vzpomínky zalétaly hojně do vlasti; a byly hořké, trpké, při veškeré lásce jeho k domácí půdě a jejímu lidu. Píše o tom Björnsonovi (16. září 1864) z Říma: „Politické okolnosti ve vlasti mne velmi zarmoutily a ztrpčily mi mnohý požitek. Lži a sny — to bylo tedy všecko. Ná mne budou ovšem události posledních dob míti velký vliv. Musíme udělati přes staré dějiny naše škrt; neboť dnešní Norové nemají patrně nic více co dělati se svojí minulostí, nežli řečtí piráti s pokolením, které plulo do Troje a bylo bohy chráněno."

Leč vzpomínky se vzdáleností vyčistily, vyjasnily; vzdálenou perspektivou nabyly měkčích rysů. „Neboť žiješ-li v cizině, máš aspoň tu výhodu, že se ti jeví národní život ve vlasti vyčištěným a jen ve výtahu. Jsi ušetřen toho, co se děje na ulicích, a to je velký zisk," píše později z Říma své tchýni (r. 1867), a dodává jinde: „Vzdálenost šíří obzor, a pak sám přicházíš z dohledu dobrých lidí. Jsem jist, že obyvatelé Výmaru byli ve své době nejhorším Goethovým publikem" (Dopis Björnsonovi r. 1867).

Byly to dále otázky a problémy rozmanité, zvláště však náboženské, jež hýbaly celým světem, zaměstnávaly všechny duchy té doby, a jichž odraz ovšem básník viděl na prvním místě v té podobě, jak jevily se v kultuře a veřejném životě jeho národa, ale mimo to jak se klasickým ovzduším, v němž bylo mu žíti, vyjasňovaly a ustalovaly.

Také se zabýval básník hned od počátku thematem nového dramatu; bylo to něco, „s čím jsem byl tehdy v nitru hotov", píše, a co vyžadovalo rychlého vtělení do umělecké formy. Uvedené dojmy uspíšily jeho napsání. Byla to dramatická báseň „Brand", o jejímž vzniku prozrazuje sám (v dopise ze 4. března 1866): „Prožil jsem na cestě mnoho, snad více niterně než zevně, a snad zejména poměry ve vlasti — ve srovnání s tím, co jsem poznal venku ve světě — působily na mne. Výsledkem toho je moje kniha." A jinde dodává: „Důležité a rozhodující při tom bylo, že jsem získal značně vzdáleností od našich vlastních poměrů. Vidíme nejjasněji, jsme-li hodně vzdáleni, detaily matou. Musíme ven z toho, co chceme posuzovati; jaro líčíme nejlépe v zimě."

Dějová scenerie „Branda", toť příroda norská, jak existovala pro Ibsena, příroda hor, ledovců, sněžných plání (tedy docela jiná, nežli u Björnsona, který viděl jenom vonná, travnatá údolí na úpatí těchto hor). Příroda norská je zde po prvé tradována velkým básníkem ve své velkolepé hrůze a skutečné drsnosti, bez jakéhokoliv zjemnění. Vidíme ji přímo na scéně s lidmi, kteří v ní žijí, a s náladami, které ji obetkávají, jak poznal ji básník sám na svých potulkách, když tu sbíral mezi lidem dokumenty národní tvůrčí síly poetické.

Bylo to v červenci roku 1862, kdy Ibsen přišel na těchto potulkách také do údolí „Fortunadal", obklopeného kolkolem horskými srázy. Na samém pokraji jedné závratně strmé skalní stěny spatřil rozvaliny farského stavení, které zničila zřítivší se lavina; obyvatelé se odtud odstěhovali do jiného stavení, které však viselo na neméně nebezpečném místě, v naivní důvěře, že lavina po druhé je mine. Statečná mysl farské rodiny, přírodní život lidí ve skalních samotách, jakož i ovšem sama divoká scenerie přírodní působily na Ibsena dojmem tak mocným, že se rozhodl vylíčiti je v epické básni (k sepsání jejímu došlo, ale byla pak přepracována v drama). Sem také hodlal vložiti řadu dalších vzpomínek životních a

mezi jinými také příběh lakomé selky Rönnany Nilsdatter Grafferové z Lomu, která trávila konec života svého v bědné osamocenosti nad svým nahrabaným zlatem, až bědně zahynula. Toť originál matky Brandovy. Později, v Římě již, seznámil se Ibsen se svou krajankou, slečnou Theou Brunnovou, která tu dlela s matkou za uzdravením, ale záhy zemřela (4. dubna 1864) a brzy také její bratr padl jako dobrovolník v dánské armádě. Toť model půvabné Anežky v „Brandovi“. (Pokračování.)

N. Melniková-Papoušková:

Dva teoretikové současného ruského divadla.

(Dokončení.)

Keržencev úmyslně pomlčuje o většině těch nových hledání, kterých nemůže neznati (Anglie-Craigh, Švýcary-Appia, Francie-Coppeau) a zmiňuje se jen o Reinhardtovi a s ním také polemisuje.

I když připustíme, že nové proudy v Holandsku a Anglii ještě nezná; přece jen není možno redukovati celé dnešní divadlo na music-house New Yorku a na kabarety Paříže. New York je pro něho nejdivadelnějším a v tomto ohledu nejcharakterističtějším městem a proti němu vystupuje. Rádi bychom se připojili k jeho rozhořčení a protestujícímu hlasu, kdyby neříkal, že lehký ráz amerických divadel je jedinou nynější podívanou starého a nového světa.

Přecházeje k Rusku Keržencev rozčileně tvrdí, že repertoár hlásá přesně vyhraněné ideály panujících tříd (mluví ovšem o minulosti), zapomínaje však, že všechno jeho vlastní úsilí je soustředěno právě na to, aby ovládl jeviště pro propagandu komunistických a proletářských myšlenek.

A tu, když přechází k divadlu pro lid, které nemá nic společného s bývalým lidovým divadlem — laciným a moralisujícím —, Keržencev rozvíjí široké plány. Nespravedlivě obviniv „buržoasní“ divadlo, že nikterak se nestará o diváka, Keržencev veškeru pozornost soustřeďuje právě na něho a používá všech možných prostředků, aby uvedl diváky do děje. Proto především pryč se starým uzavřeným divadlem, ať žije náměstí jako jeviště; za druhé repertoár musí býti redukován na slavnost a zobrazení revolučních událostí. Jako u Tajrova je vše mysterií, tak u Kerženceva vše je meetingem a demonstrací. Ano, divadlo beze vší pochyby musí projeviti definitivně svou dynamickou podstatu; musí přestati býti divadlem pouze ve smyslu circenses; divák musí se shromažďovati, nikoli aby pozoroval, nýbrž aby tvořil. Již v starověku Aristoteles ukazoval na pasivitu zážitků diváků a divadelní rampa již definitivně odloučila obecenstvo od těch, kteří se stali jednajícími osobami. Má jeviště překročiti rampu nebo má vstoupiti divák na jeviště a jaké cesty vedou k tomuto splynutí? Ať bude divadlo za tím účelem přeměněno podle požadavku Maeterlinckateoretika v divadlo „mládí a krásy“, ať bude divadlo učitelskou stolicí nebo cirkem, rampu nemůže po našem názoru nic odčarovat. Vnějšími prostředky je možno vyvolati repliky obecenstva, jak tomu často bývá při představeních v Italii a ve Francii, ale svým duchem zůstane divadlo tímtéž. Těžiště spočívá ve vnitřní, a ne ve vnější, umělé stránce otázky; je nutno vytvořiti atmosféru, jež je s to vnésti dynamickou energii do nového divadla a tím spojiti jeviště a hlediště. Je nepochybné, že budoucí divadlo musí býti také nástrojem té tvorby, která vznikne ze samé podstaty ducha. Je-li dovoleno hádati, pak myslíme, že to bude tvorba mythu, která vznikne z opravdově symbolického umění, které přestalo býti osamoceným a které našlo harmonický souzvuk s lidovou duší. Tyto formy mohou býti mnohem ohebnějšími, než se to na první pohled zdá a politické drama a komedie, hlásané Keržencevem, dobře mohou býti mezi ně zařazeny, budou-li ohlasem všenárodním. Nesmí se zapomínati, že i tragedie Hellenů bývala často politickým dramatem, neboť při slavnostech Dionysa obec za náboženského nadšení přirozeně věnovala pozornost i státním otázkám. Ještě ve větším stupni je viděti vzájemný vztah státnosti, politiky a společnosti na Aristofanově komedii vysokého stilu.

Soudíme, že přes dosti podrobné zpracování (Keržencev má kapitoly, zvláště věnované „Socialistickému divadlu“, „Vytváření proletářského divadla“, „Novým cestám divadla“, „Lidovým slavnostem“, „Selskému divadlu“ atd.). Keržencev přehlédnul samý pojem divadla a nepozorovaně ho zaměnil slavnostmi, jichž součástí mohou býti divadelní představení, ale které organicky s divadlem nejsou spojeny. Ač slibuje divákovi spoluúčast při představení, nedovede určiti způsob vnitřního spojení, bez něhož vznikne stejná nehybnost, jakou vidíme u většiny současných divadel.

Bylo by možno napsati ještě nemálo stránek o nesprávném a jednostranném postupu, jak estetického teoretika Tajrova, požadujícího uzavřenost a specialisaci, tak i proletářského režiséra Kerženceva, fedru-

jícího náměstí a ochotnictví. Mnohé z thesí obou těchto stran mohly býti velmi správné a užitečné, kdyby měly kromě vnější i vnitřní základnu.

Všechny reformy toho druhu vedou k té či oné technice a nechávají stranou věčnou podstatu. Pro skutečné obrození divadla je nutno najíti cestu, která by je vedla současností k budoucnosti a na které divadlo mohlo by vytvářeti, vyvíjejíc se závislosti na požadavcích a ideách doby, hodnoty pro pokladnici lidstva.

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

Styl většiny těchto komedií a žertů je *mimický opis flirtu*, drzé chmaty a nemotorné, sprosté, nešikovné chování v lásce, nejen až k aktu obou pohlaví, ale i dále k různým výstřednostem zabočující.

Původně představiteli, nositeli rolí byli jen muži, tedy i úloh ženských. A to slibovalo také úplně dáti představu původnímu stylu a groteskním úmyslům. Muž v roli ženy mohl mnohem neomalenějším způsobem avance opakovati neb odmítnouti, které agresivní partner přijímal.

Avšak najednou pocítila se nevyhnutelná potřeba, aby žena byla přibrána a postavena na scénu jevištní.

Absolutismus rozvinul největší porozumění pro rafinovanost, a nevyrovnatelně přiléhavým a potřebným se shledalo, aby ty největší lascivity bylo možno slyšeti z úst pikantních a krásných hereček. V tomto čase objevuje se žena na jevišti, je to asi počátkem druhé pol. 17. stol., nejprve v Anglii r. 1660, o něco později ve Francii a Německu, a žena promptně vyplnila v tomto směru časový vkus.

Macauley v „Dějinách Anglie“ zmiňuje se o anglických komediích za doby restaurace, že jsou snůškou bezuzdnosti a nevázanosti.

Nic nerozehřálo, neuchvátilo nedočkavé, zvrhlé posluchačstvo v epilogu tak, jako když od oblíbených, veseloherních hereček byly recitovány oplzlé a kluzké verše, když od krásného děvčete, o němž se věřilo, že ještě neztratilo nevinnosti, bylo něco podobného slyšeti, a sybaritsky vnímati bylo pravou pochoutkou rozníceného publika.

Nejvíce vzrušovalo se v tom směru publikum, jestliže jednání bylo přeloženo do hraběcích nebo princezniných komnat, boudoirů nebo ložnic. Pak se to stalo zvykem a, jak píše *„Tableau aux Paris“* z r. 1783, byly přednášeny písně chansonettami s vějířem před tváří, jako by se styděly, v nichž věty, plné dvojsmyslnosti, oplývaly hlučnými, neohrabanými vtipy a žerty. V celém nazírání na tuto dobu panovala nejhlubší zkaženost, a všechny tyto ženy, jichž duch a zkaženost se líčí, jsou hraběnky nebo markýzky, presidentky nebo vévodkyně, žádná není občanskou paní.

Divadlo v době rokokové bylo dostaveníčkem lásky, místem flirtu, prodejné lásky, a celé uspořádání a zařízení divadel (stěny byly plné zrcadel, pod nimi stály otomany, sofa, vyčalouněný nábytek byl nejpříjemnějším oltářem k rozkošem, k „obětem lásky“, v pozadí v koutku loží lákala odpočívadla) bylo jako stvořeno k holdování Venuši.

Proto každé divadlo hemžilo se veřejnými nevěstkami a dlouho do 19. stol. byly typickým zjevem pro všecky země. Také květinářky, prodavačky oranží a novin, dále biletářky, statistky, baletky a choristky, rekrutující se z řad polosvěta, jsou charakteristickými figurami tehdejšího divadla. Dějiny divadel rokokových musily by vypravovati o orgiích, které se odehrávaly v ložích i na galerii a které byly na denním pořádku jako bacchanalie na scénách většiny divadel. *„Espion Anglais“* vypravuje o panice jednoho pařížského divadla, když v něm vypukl požár, jak před nebezpečím z koutů loží vybíhaly dámy úplně nahé, jen v botkách a hedvábných punčoškách. Tehdejší galanterie nevyžadovala u dámy, aby byla ustrojena, a tak se říkalo o dámě, že jest již oblečena, jestliže měla boty a hedvábné punčochy. Před publikem popouštěla se uzda nejcyničtějším žertům, které se odehrávaly před zraky německých knížat a francouzských vévodů s galantním dvorským ženským světem. A galerie stejně přizvukuje, a není jistě vymyšlena příhoda citovaného již *Merciera* o chování publika, když v knize *„Paradies“* zmiňuje se o jistém řezníkovi, který aplaudoval svou herkulovskou pravicí nejinak než na holé, nahé zadní části svého děvčete, takže to celé hlediště slyšelo.

A u *O. v. Rosenberga* v jeho *„Londýnských obrázcích“* dočteme se, že společnost třeba do londýnských divadel v *Drury-Lane* a *Coventgarden* chodí velmi míchaná. Stejně lze spatřiti tu vévodkyni jako „děvče radosti“ či nevěstku. Na galerii má každý volný vstup. Nevázané veselí a bujný žert mezi mladými muži a dívkami z nejlepších rodin jest něco zcela obvyklého. V meziaktích pak ve velkém sále prvního poschodí, pod velikým lustrem, kde září plynová světla, shromažďují se celá hejna

pouličních dívek všelikého druhu, starých a mladých světáků na občerstvení u bufetu a k důvěrným stiskům a hovorům v zákoutích salonů. Žerty srší, smích perlí se na nalíčených rtech, všude panuje nestoudnost a vládne drzost. (Pokračování.)

Dr. Gustav Lžičař:

Dramaturgická studie.

(Dokončení.)

Slyšel jsem velmi často srovnávati Sedláčkovou a Kronbauerovou v úloze Elisy Doolittleové ve veselohře „Pygmalion" a nestejně je posuzovati. Jak Sedláčková, tak i Kronbauerová mohou vložiti v tuto úlohu také jen vlastní své schopnosti a v důsledku toho pravím, že v prvých třech dějstvích jest výkon Sedláčkové rozhodně lepší nežli Kronbauerové, výkon této v dějství čtvrtém a pátém však dokonalejší nežli hra Sedláčkové. To plyne přirozeně ze schopností obou. Prostoduchý, naivní výraz v obličeji a v tónu hlasu Sedláčkové, barva jejího hlasu, její pohyby celými pažemi a její houpavý krok můžeme pokládati za původní rysy postavy Líziny a rádi jí uvěříme, dokud tyto převládají. Avšak od okamžiku, kdy Elisa se stala dámou, kdy vedle citu a srdce vládne i její duch, je nám klidné, výrazné oko Kronbauerové, její umírněnější gesto, klidnější pohyb, ale hybnější mluva vítanější.

Ve hře Sedláčkové převládá tedy talent, jehož má nesporně více, do výkonu Kronbauerové mísí se častěji rozum. Jedna okolnost rozhodne dojista u mnohých diváků ve prospěch Sedláčkové, to jest, že jest příjemná a milá, čímž se vždy obecenstvo získává. Švandová na Smíchově líbí se obecenstvu namnoze toliko proto, že jest milá ve hře.

Leč ani Sedláčková ani Kronbauerová nejsou tak mocné individuality, aby mohla jejich hra působiti na celý ensemble, zejména na tempo a na souhru. Takovým způsobem působí na své okolí Důrasová, jež se však svým temperamentem dává snadno strhnouti ku přepínání. Takové působení jednotlivce na jeho okolí musíme přiznati i Hübnerové a Ptákové. Čilejší živost na jevišti vzbuzuje větší pozornost obecenstva, jako naopak výkon herců, na němž obecenstvo pozoruje roztržitost a nedbalost, zeslabuje pozornost v hledišti. Obecenstvo totiž vždy sleduje mnohem více každý pohyb na jevišti, nežli mluvené slovo, a těkají-li i jen oči herce, místo aby se upírały na spoluhráče, stává se též obecenstvo roztržitým. Zajisté tím působivější jest výkon herců na ostatní ensemble. Co života se vnáší vstupem hercovým na jeviště, bylo pozorovati při vstupu Višněvského v úloze Kuligina v Čechovových „Třech sestrách"! Tím ovšem nemám v úmyslu dotknouti se vzorného výkonu ostatních i vynikající hry ensemblu moskevského.

Výkon Vojanův nemohu sice srovnávati s uměním Višněvského, ač ovšem i Vojanův Dr. Rank v Noře, Lear, Richard III., zejména pak jeho krásná mluva převyšovala výkon ostatních spoluhráčů; než rovněž hra jeho zvyšovala snahu herců, s ním hrajících, a pozornost obecenstva. Příčinou toho byl především respekt k jeho osobě.

O tom, jak jest odvislá výkonnost a schopnost ensemblu i návštěva obecenstva od hry jednotlivce, přesvědčila nás této doby zase hra Berty Šiblové-Zuzákové ve Švandově divadle na Smíchově. Její sňatek odvedl ji sice z dráhy umělecké, ale obecenstvo, jež před více lety navštěvovalo divadlo, jí nezapomnělo. Jeť Šiblová bytostí zvláštní individuální síly, jejíž výkon herecký nemůže zůstati bez ohlasu ve výkonech těch, kteří společně s ní hrají, i v účasti obecenstva. Na ní se osvědčuje, že pro výkon herecký jest třeba zejména tělesné pohyblivosti a temperamentu a že mu není na závadu malá postava. Její měkký a vřelý hlas, svěží tvář, výrazné modré oči, světle plavý vlas, úměrná postava vzbuzuje dojem mládí a spatřujeme-li, kterak každé hnutí mysli vyjadřuje její obličej, gesto, pohyb, seznáváme, co ztratilo naše dramatické umění jejím odchodem. Mohlať býti jednou z těch, o něž by se bylo mělo naše umění herecké v dalším svém vývoji opírati.

Poukazuji zvláště na opravdovou a přirozenou její hru. Jak mnoho slýcháváme s jeviště slov i vět, kdy tón a spád mluvícího prozrazuje, že mluví slova ta zpaměti, jak se jim naučil, a nikoliv ze hnutí mysli, z citu, které v něm vzbudila jeho fantasie, vystihujíc charakter a situaci postavy, kterou hraje. Neboť pomocí své fantasie vnořiti se má herec v postavu na jevišti, v její poměry a situaci tak, že slova, která mluví, a činy dostavují se samy sebou tak, jak to odpovídá charakteru úlohy.

Šiblová hraje na Smíchově Gilbertu, mladou choť venkovského statkáře Achilla Château-Laplaute ve francouzské veselohře „Cesta za štěstím". Co opravdovosti zní v jejích slovech v dialogu s Achillem v 1. jednání, když se přiznala, že má milence! Třikrát opakuje slova: „Mám milence", ale s jakým spádem hlasu, v jakém tónu! Ve scéně se psaním v dia-

logu s Antoinem v 2. jednání střídá se v její tváři bleskurychle tu hněv, brzy škádlení, tu opovržení, zase pevné rozhodnutí atd. Připomínám její vroucí objetí, provázené sladkými slovy, ve scéně s Achillem v jednání třetím. Při tom je její řeč plynná a hbitá. Přirozeně snažili se její spoluhráči Plachý jako Achille a Skála jako Antoin přizpůsobiti se rychlému tempu její hry, byli jí povzbuzení a snad také puzeni ješitností, aby se jí vyrovnali citem a opravdovostí hry. Že došlo takto k pěkné souhře, nemůže nás překvapiti.

Leckterá z provedených her v městském divadle vinohradském děkuje z týchž příčin za svůj úspěch Zakopalovi, sloupu naší tvorby herecké.

Hlasy o „Brandovi" a „Michalu Auclairovi".

O Ibsenově „Brandu"*) se posudky velmi různí, jak v ocenění myšlenky, tak v provedení. Ale přinesly některé zajímavé postřehy a srovnání. „Čas" srovnává Branda s Petroniovým**) Trimalchionem, nalézaje v obou symbol národní síly, o jejíž budoucnost není se třeba báti. Trimalchio zastával se otroků, protože v nich viděl nesmírnou životní sílu, výše a výše stoupající. A Brand je také dokladem, kam až může se odvážiti síla národní duše, jaká břemena smí si navaliti, aby je vynesla do nebetyčných vrcholů. Tato síla vytryskla z týchž zdrojů u Trimalchiona, jako u Branda, neboť rodiče Brandovi byli chtivými dobyvateli hmotných statků. A Brand odvažuje se všeho, jde za heslem „všecko, nebo nic", ale nikoli z askese nebo ze zbožnosti, ale právě z té překypující síly ke strádání, utrpení a odříkání. Provedení bylo stíženo špatným překladem a úpravou. Z „Branda" zůstala jen kostra a náčrtek, pouhý stín, a třebaže všichni hrající snažili se zachovati ibsenovskou výšku, nedocílili toho. — „Právo lidu" srovnává ho s Dostojevského „Idiotem". Praví: „Není náhodou, že přibližně v téže době, kdy vznikl „Brand", za okolností zcela obdobných vyrostl Dostojevského „Idiot". Pro nás Čechy je srovnání těchto dvou snů o dokonalém lidství zvláště poučné. Ukazuje jak na týž podnět reagovali veleduchové germánský a slovanský, jak projevili své raçové vlastnosti: Severan již svým dramatickým založením, Slovan svým meditativním charakterem, jak Ibsen vytvořil krajně aktivního hrdinu. Dostojevskij hrdinu krajně pasivního, jak každý vytvořil krajnost svého druhu, která hraničí u obou s šílenstvím. Stojíce mezi Ibsenem a Dostojevským, můžeme také uvažovati o té přemíře odporu k člověku vůbec, kterým přímo prosáknut je „Brand", a přemíře lásky k člověčenstvu, kterou přetéká „Idiot". Celé minulé století jako by bylo v těchto dvou typech obsáhnuto ve svém zápase o lepší příští lidstva." — „Venkov" nazývá „Branda" těžkým soustem a spatřuje v tom tragiku všech smělců, kteří chtěli „všecko, nebo nic" a šli s tím na divadlo. — „Rudému právu" je provedení „Branda" uměleckou událostí a praví, že jevištní uskutečnění mile překvapilo. — „Národním Listům" jest Brand už dnes cizí figurou. Naše myšlenky prý už nebudou hledati slávy a vítězství tam, kde je hledal Brand, tak bychom nedošli nikam. Jen pesimism by lehl na naše dny. Brand také k němu dospěl, vše se mu vysmálo, na nebe nestačil a země byla nízká a špinavá, že na ní nebylo možno zůstati. A hráti se nemusil, ubral dojmům z četby, a provedení jen Ibsena poškodilo, hercům nebylo rozuměti a mnoho bylo přehnáno. Možno jen říci, že drobné úložky byly obsazeny lépe, než titani a zápasníci. — „Čsl. republika" dobře uvádí, že vypravení této ideové básně do jejích plných rozměrů a hloubky musilo by předcházeti aspoň jednoroční studium, aby každé slovo, každá věta stála jako mince, ražená do zlata. Takto byl to jakýsi méně záživný výtah, protože mnohé musilo býti vynecháno. Režie přitiskla hru hodně k zemi, představitelé hlavních rolí byli dobří, ale některé episody příliš karikovány. — „Lidové Noviny" uvádějí, že Ibsenův „Brand" lákal režiséra, který miluje na scéně vše, co postrádá klasického klidu a jasné harmonie. V Brandovi jest mnoho mladické neodpovědnosti a myšlenkové nehoráznosti a mnoho zní jen deklamátorsky, ač jest tu cítiti již lví spár příštího dramatika. A přece tu a tam jsou chvilky intimní lidskosti, teplo života, kde Brand je člověkem. Ty scény povědí více, než titanické věty o bohu, výšinách chrámu, vnitřní svobodě a nekompromisnosti. Výkony p. Deyla, pí Kvapilové byly pěkné, pí Hübnerové nejmohutnější. — „České Slovo" vyslovuje podivení že mohl vzniknouti spor o závěru „Branda" a významu deus charitatis. „Brand" není kompromis, „Brand" je vybojovaný boj, a nikdy nebylo napsáno čistšími a jasnějšími slovy, že jen ten, kdo dovede dáti sebe celého, vítězí i když padá. Ovšem provedení nebylo v ničem veliké, to nebyly příběhy básníka lidství, jen příběhy umíněného pastora v tom tvrdém podání p. Deyla. Zato výkon pí Kvapilové vyvolával pohnutí. — V „Nár. Politice" nazývá se „Brand" velkolepým, zbožným traktátem o povinnosti, v něm vytvořil básník typ fanatika pevné, neohrožené vůle. Jenže má trhlinu, jeho tragika není všude zdůvodněna, Brandovy činy nejsou vždy moudré, zanechávají trpký dojem něčeho přeidealisovaného a lidsky nemožného. V provedení konstatována snaha podati to nejlepší, ale také skutečnost, že celek nechytil. — Z posudků patrno, že „Brand" scénicky nedosáhl toho účinu, a tak, jak byl mluven, ani dosáhnouti nemohl. To již Brno vypravením „Per Gynta" v německém divadle, jenž jest pořád lidštěji, třebaže rozlomen ve dvě bytosti, získalo více. Jevištně jest „Per Gynt" stejně těžký, jako „Brand", ale to jest příznak dnešní divadelní problematičnosti, že vypravují se hry, které žádají dramaturgické úpravy a režijního vtipu. A my následujeme „skvělých vzorů" německých!

Dějová náplň „Michala Auclaira"*), nové hry Vildracovy, jednoho ze skupiny mladé Francie, ze skupiny zvané opatství cretenilské**), jest tato: Zuzanka, pošt. úřednice, jest zasnoubena mladému knihkupci M. Auclairovi, jenž buduje sny o tom, jak, až dokončí své odborné vzdělání v Paříži, ožení se s ní a v rodišti stane se knihkupcem, založí

*) „Brand," dramatická epopej o 5 aktech. Napsal Henrik Ibsen, přel. K. Kučera, dramaturgicky upravil Vojta Novák, scénická výpr. J. M. Gottlieba a scénická hudba K. B. Jiráka. Premiera 22. prosince 1922.

**) Petroniovy „Satiry" vyšly u L. Bradáče v překladu K. Hrdiny. Caius Petronius, básník v době Neronově, pověstný arbiter elegantiae (viz Sienkiewiczův román „Quo vadis").

*) Charles Vildrac „Michal Auclair", hra o 3 jednáních, přel. J. Hrdinová. Premiera na Vinohradech 2. ledna 1923 v režii B. Stejskala j. h.

**) Proti této skupině (Duhamel, Vildrac, Mercerau a Romains) vydává právě nakladatelství Brossardovo v Paříži letáky, zvané „Les Cahiers de l' Anti France", v nichž jim vytýká, že za války neosvědčili dost vlastenectví.

čítárnu a bude kulturním pracovníkem. V prvém aktu kreslí si tuto růžovou budoucnost, ovšem zapomíná na „věčné ženství", neboť nebylo snu, jejž by žena neporušila. Ve II. aktu již Zuzanka je ženou jiného, švihácképo poddůstojníka Blondeau-a, jenž zvítězil nad idealistickým Auclairem svou hmotností. Auclair se vrací a nejen že netrestá zradu snoubenky, naopak podepře toto viklající manželství penězi i radou, otevře manželům nové průhledy do dalšího života, když Blondeau vzdá se vojenské služby a přestoupí do služby civilní. Kritika přijala toto dílo s respektem k Francii. — „Tribuna" píše, že tu zmizela francouzská „la gloire", jež se stáhla do vnitřního citu a soucitu a že dojem neerotičnosti až nelidsky převažuje. — „Rudé právo" vyvrací mínění, že by Vildrac byl komunistou; jest z mladých literátů, kteří mají dosti odvahy k boji proti tupému měšťáctví, proti militarismu imperialismu a násilí a odlišuje se od starých forem, že netvoří hrdinu z jednotlivce, nýbrž ze souboru, z celku. Provedení mnoho z jemnosti hry porušilo. — „Lidové Noviny" spatřují v Auclairovi něco ze stařika Luky z Gorkého „Na dně", který rozjasňuje svět a vrací životu Blondeau-a a Zuzanku, dá jim štěstí, o něž ho připravili. Je v tom nedivadelní poesie, autor dovede krásně ukázati nejútlejší svazky lidského soužití. Provedení chválí. — Dle „Českého Slova" Vildrac zrealisoval v typu M. Auclaira básnickou filosofii činorodé lásky v novém, bratrsky soucitěném poměru člověka k člověku. To jest cesta k nové sociální víře. Provedení i režii chválí. — „Právo lidu" vzpomíná plným právem na R. Svobodovou, která by se jistě potěšila z této hry, protože všechnu tíhu života nadnáší vírou v osvěžující prameny naděje tryskající v člověku potud pokud v něm neumdlí tvořivá síla mladosti. Svobodová totiž chápala poslání literatury v tomto obohacujícím smyslu, jímž V. naplnil své drama. A uvádí tu ještě velmi příléhavé srovnání s „Měsícem nad řekou", jak Francouz nasazuje na nejvyšší tóny mládí zatím co český autor zachycuje jen resignaci. Herecky byla hra dobře provedena, ale výprava v I. aktu trochu divně kontrastovala svým primitivismem s reálností druhých aktů. — „Národní Politika" srovnává Auclaira s Brandem. Oba jsou idealisté toužící po novém člověku, oba jsou nejzazšími extrémy idealismu. Brand je přísný, tvrdý, asketický karatel, Auclair jest rozzářený samou dobrotou srdce, radostí a štěstím. Přesto, že zkusil nejtrpčí zklamání, rozdává blaha. Jest tu mnoho předealisováno, přičí se to pravému citu a lidské vášni. Hráno bylo dobře, třebaže žádný z výkonů nevynikl nad běžnou úroveň. — „Československá republika" uvádí, že „M. A." jest prostý obrázek, nakreslený proto aby dodal životní odvahy prostým divákům a ukázal, že nikoli hodnosti a postavení, ale vnitřní klid dodává lidskému životu smyslu. — „Čas" ve článku „Také revoluční drama" cituje slova Vildracova před pařížskou premiérou: „Oba kusy (t. j. Koráb Tenacity a M. Auclair) se různí jako novela a román. V prvním jsem povahy toliko nastínil, v druhém jsem se snažil je prohloubit a více rozvinout. Vyličil jsem spor citů, stavě proti sobě osoby, velmi jasně a podrobně kreslené. V ‚Korábu' nebylo hrdiny, v ‚Auclairovi' hrdina jest. Lze-li děj obou kusů přirovnávat, v druhém se tón povznáší, stává se lyričtější. Psal jsem ty tři akty celý rok, pracuji pomalu; odložím práci, zapomenu a znovu se zase do ní dám. Ukončil jsem v říjnu 1921 a napsal jsem od té doby Poutníka" a vyzdvihuje v Auclairovi rys hlasatele a průbojníka lidového vzdělání. A to je jednou ve francouzském dramatě revoluční hrdina, který něco znamená. Ne už ledajaký převratový deklamátor, který kazatelskými řečmi chce uchvacovati hned celý národ, nýbrž kulturní dělník, který chce býti uvědomělým knihkupcem, šiřícím plodnou, živnou četbu do zanedbaných vrstev. Vytýká výpravu I. aktu a v provedení chválí promyšlenou úpravu dialogů a scén i překlad. — „Čech" charakterisuje Vildraca jako básníka malých lidí, jejichž život, vzájemné vztahy, slabosti sleduje prostě, beze všeho umělkování. Představení mělo teplý, vnitřní úspěch. — „Národní Listy" praví, že nad všemi lidmi tohoto dramatu rozprostírá se plno dobroty, a i tam, kde vybuchuje hněv, lze cítiti laskavé srdce. — Mnoho těch vlídných poklon nutno přičísti na vrub zdvořilosti k Francouzovi, jenž loni byl v Praze hostem. Ale jest jisto, že hlásání passivních ctností tímto způsobem nepovede k cíli. Jestliže ani takový odvážný deklamátor, jako Brand, nezvítězil a nepřesvědčil, jak chce přesvědčiti Auclair. Zbývalo by ještě podívati se, jak to dopadlo u Blondeauových, jak rozvinul svou kulturní činnost Auclair a jaké byly výsledky. *J. P.*

Z HLEDIŠTĚ.

Reprisové dojmy z „Branda", „Lichoběžníku" a „Člunu na moři".

Čtěte „Branda" a je vám, jako byste se napili z živých pramenů bible. Nehostinné norské fjordy a sněžné plochy strmých skal přestávají býti skutečnou přírodou a mění se v duchovou sféru, přístupnou jen t. zv. světcům či bláznům, jdoucím nekompromisně cestou dobývání království božího na zemi. Při čtení zcela dobře chápete titanský Brandův postoj v dorážejících vlnách malosti a prostřednosti, smrt Agnes — ženy, jež spatřila Jehovu — zdá se vám nevyhnutelnou. Rozkoš z cítěné velikosti vás zalévá, když tiše si říkáte jednotlivé verše.

A pak vidíte kus na divadle. A podivno, jak ty hory jsou skutečné a tvrdé! Hadr na zemi, představující převislou skálu, na níž lehkomyslně laškují dva motýli, Agnes a Ejnar, příliš vám říká, že pod ním není propasti. Fjord nevinně se na vás usmívá svou lakovanou plochou, a pohodlné cesty do hor — to nejsou stezky, po nichž jste dávali vzlétnouti rozleptané duši Brandově. Zpředli jste si kraj z mlhovin, v němž nepřekvapuje vás zjevení duchů — v jedn. V. ovzduší pravděpodobné neskutečnosti — a zde se vám podává nepravděpodobná skutečnost. Zlatá zrna moudrosti a poesie mizí vám v dlouhých monolozích, jistě těžko zapamatovatelných pro herce a těžko pochopitelných pro diváka. Ani dobrý a horlivý herecký výkon nedává vám zapomenouti na rozpor dramatu čistě duchovního s jevištním představením. Brand v představách týčil se vám od země do nekonečných nebes, nepřemožený a nově doufající i v katastrofě — na scéně zdá se vám jen nadměrně tvrdým, nepochopitelným člověkem, snad proto, že se stále jen pohybuje mezi rampou a sufitami. —

Raduji se z původních prací. Proto šla jsem si poslechnout do Švandova divadla dvě novinky, „Lichoběžník" od J. Maria a „Člun na moři" od F. Wollmana. První není dílem zvláště originelním, ale silně působí poetickou mluvou (ač trpí chvilemi neživotností) a pak pěkným podáním. Obecenstvo bylo spokojeno a jenom litovalo ubohou paní Miladu, usuzujíc takto: Manžel, po druhé zamilovaný, najde jistě ve světě lásku třetí. Pokojný profesor dá se možná zlákati k návštěvám anatomického ústavu lékařky Renaty a vzplane v něm nejen láska ke kostem a hnátům, ale i k té, jež je preparuje. Renata — bože, co té schází — vrátí se do pitevny, a pan dvorní rada možná že se s ní zasnoubí na smrtelné posteli, vida ji zapomínající. Odkáže jí jistě své vzácné sbírky. Tak všechno dobře skončí. Jenom ta ubohá vrtošivá panička ztratila muže i milence a celý život snad bude nucena hráti domino ve dvou s bojovnou Pepičkou.

Druhá věc „Člun na moři“, ve které jsou nejdůležitějšími činiteli škatulka „sardinií“ (jak důsledně říkáno), sýr, voda, syrová rýže atd., jak se zdá, nerozehřála publikum. A přece kus vyhovuje všem požadavkům dramatu i krvežíznivosti biografového publika. Ze čtyř osob tři zemrou celkem nemilou smrtí: Žena hladem a žízní, muži se provalí střeva, když po dlouhém postu požije „sardinii“ a sýra, a komunista skočí docela neodůvodněně do moře. Jenom neochvějně klidný Čiňan Ting-Tong zůstává na člunu trosečníků a svou roli končí tím, že vyloží se z lodi jako z okna, zády k publiku.

Já pro svou osobu chápu všechno: záletnou aristokratku, průměrného slabocha miliardáře i tupost Ting-Tongovu. ba dokonce velmi se mně líbí, jak autor naznačil pomalé odpadávání uměle naneseného povrchu civilisace pod pěstí hladu — ale nechápu, proč člověk tak duševně silný, jako je komunista Prehnal, ozdobuje efektně za zpěvu moře mrtvou ženu šperky a proč končí sebevraždou — totiž proč skončí jinak, než žil, ne jako člověk, jdoucí za pevným cílem, nýbrž jako snílek a fantasta.

Před divadlem říkaly si při rozloučení bodré paničky s nakroucenými vlasy: „To se potom člověk jde do divadla pobavit a uklidnit! —*ellan*—

POZNÁMKY.

Repertoár divadel od 15. do 31. ledna. V Národním a Stavovském divadle stále ještě plní domy „Ze života hmyzu“, jímž zahájena lidová odpolední představení za snížené ceny 17. ledna. Premiera Straussovy opery „Salome“ 18. ledna přijata velmi pochvalně, také činoherní novinka, Björnsonův „Král“ 27. ledna splnil své poslání. Mimo ně vyplnily repertoár střídavě reprisy: „Ohnivého bubnu,“ „Komediantů,“ „Královny loutek,“ „Převratu,“ kterému právě udělena Náprstkova cena, „Mnoho povyku pro nic,“ „Žena majetkem“ s pí. Sedláčkovou, „Soudu lásky,“ „Hofmanových povídek,“ „Lazebníka sevilského,“ „Mirandoliny,“ „Kati Kabanové,“ „Z pohádky do pohádky,“ „Evy,“ „Troubadoura,“ „Don Juana,“ „Dalibora“ s Emmou Destinovou, „Cesty oknem“, „V studni.“ „Procitnutí jara.“ Připravuje se konečně cyklus Smetanův a Ostrčilova „Legenda z Erinu“.— Vinohrady v odpoledních představeních opakovaly stále působící „Lucernu“, a americká veselohra „Firma“ dočkala se ve dvou měsících 50 repris. Svěžímu zájmu těší se Averčenkova „Hra se smrtí“, Šrámkův „Plačící satyr“, Čapkova „Věc Makropulos“, Shakespearův „Večer třikrálový“, a z prachu zapomenutí vytažen Svobodův „Poslední muž“. Zvláštní pozornost vzbudila pohostinská hra srbského tragéda Mihajla Kovačeviče v „Otellu“. 31. ledna byla premiera Björnsonova dramatu „Laboremus“. Připravuje se Shakespearův „Cymbelin“, k 70tým narozeninám Vrchlického „Láska a smrt“ a Bartošovy „Námluvy“, jimž dělá censura potíže. — Švandovo divadlo v komorních hrách přineslo dvě hodnotné původní hry „Lichoběžník“ od Jar. Marie a Wollmanův „Člun na moři“. Jinak vyhovuje běžnému vkusu „Paní presidentovou“ a „Sibiročkou“ od Čarské. Uvedlo Shawova „Čokoládového hrdinu“ a Trist. Bernardův „Kurník“. — Uranie vzkřísila ze starého repertoáru „Flachsmana vychovatele“, opakovala „Dámu ze spacího vagonu“, „V tom domečku pod Emauzy“, „Děti Vltavy“, a provedla nové hry „Případ v protějším domě“, Teverovu rudolfinskou hru „Za zlatem“ a Schönthanovu „Milionovou vdovičku“. — Tylovo divadlo v Nuslích má repertoár velmi rozptýlený. Vedle „Jana Výravy“, „Jeho Veličenstvo krále“, „Formana Henčla“, „Zabijáka“ a „Červeného taláru“ připravuje Shakespearův cyklus: „Hamleta,“ „Otella,“ „Kupce benátského“, „Romea a Julii,“ „Krále Leara“ a „Zkrocení zlé ženy.“

Nový významný podnik. V neděli dop. konala se v síni Umělecké Besedy porada o utvoření „Tylovy společnosti“, která má organisovati vědeckou práci v oboru divadelního umění, soustřediti odborníky a přátele divadelnictví a propagovati div. kulturu. Podnět vyšel z „Matice Divadelní“ a byl zatím v užším kruhu odborníků velmi příznivě přijat. V cizině jsou již dávno takové společnosti, kdežto u nás je dosud nedostatek pramenů studia i odborné literatury. Nová společnost bude zatím pečovati o odbornou knihovnu, div. archiv a o přípravu pro div. museum. Současně však bude postupovati podle programu, aby vzbudila zájem o studium a připravila odborníkům potřebné pomůcky, a jakmile získá dostatečný počet pracovníků, utvoří tři sekce: dramaturgickou (dějiny a theorie dramatu, dramaturgie, estetika, kritika a edice starších spisů), divadelní (theorie div. umění, režie, herectví, výtvarnictví, div. školy, organisace poměrů divadla vůbec a sociologie div. umění) a historickou (dějiny divadla všeobecné a české, vydávání pramenů dějin, div. archiv, museum, bibliografie a praktická činnost publikační). Společnost má vydávati div. sborník, bude zřizovati odbory ve velkých městech republiky a bude pěstovati styky s odbor. korporacemi doma i v cizině. První porada zvolila komisi, která má opatřiti vyjádření ještě ostatních odborníků, vypracovati a zadati stanovy a svolati ustavující schůzi. V komisi této jsou: m. r. J. Vodák, pí. Suchánková-Mlynářová, arch. Hofmann, Zika-Borotínský, prof. Petr. V. K. Blahník, Sommer-Rydvan a dr. Fr. Herman. Návrhy z kruhu zájemníků jsou vítány a možno je zaslati na dra Fr. Hermana, Praha II-357.

Jubileum srbského Národního divadla. Národní div. v Bělehradě ve dnech 16.—18. ledna letošního roku oslavovalo 50 letí svého trvání. Kulturní jubileum tak významné bylo podnětem, že z Bělehradu rozesláno pozvání i všem významným scénám jihoslovanským k účasti. A tak došlo v prostřední den slavnostní (17. ledna 1923) v sále městské radnice bělehradské k první schůzce představitelů slovanských divadel, ač neúplné, přec jen pozoruhodné: vedle hostitelů-Srbů byli tu Chorvati ze Záhřeba a Slovinci z Lublaně nejbližší pokrevenci, spjatí ve státní celek, Češi, zastupující Prahu (Nár. divadlo), Brno a Vinohrady, Poláci a Bulhaři. Není divu, že samozřejmě vynořily se debaty a z nich pěkné podněty: aby se slovanské scény dohromady semkly, aby ve svých repertoárech vyhradily co možná hodně místa slovanskému repertoáru, aby styky mezi nimi byly rozhojněny a utuženy. To se může týkati nejen vzájemné výměny vynikajících sil hereckých, nýbrž i režisérských, umělecké výpravy (slohové, krojové, dekorativní vůbec), nýbrž i ducha porozumění a prolnutí. Nám Čechům v tom směru slušelo by trochu iniciativy, již proto, že tohoto programu jsme aspoň tak trochu dbalí — ovšem ne vždycky a ne dost důsledně. — Scházeli arci Rusové — největší kmen slovanský, který v divadelnictví jak svou dramatickou produkcí, tak reprodukcí stojí nesporně nejvýš! I tady vidět, jaká to je pohroma, když národ není samostatný, když vláda jeho věci vyrvána je mu z rukou. Doufejme všichni, že je to pohroma jen dočasná! — Bělehradské jubileum časově bylo vlastně o 3 léta zpožděno: 50 let srbského Národního divadla uplynulo již r. 1919. Způsobily to neklidné, zpola válečné ještě doby, krom toho čekalo se, aby jubileum mohlo býti slaveno v nové, důstojné budově, která teprve loni na podzim mohla býti odevzdána veřejnosti. Slavnosti jubilejní zahájeny byly příležitostnou scénou ředitele Národního div. Bronislava Nušiće „Před divadlem 30. října 1869“ (to byl vlastně den zahájení bělehradského divadla) a komedií J. S. Popoviće „Bělehrad dříve a nyní“, rázu retrospektivního. Krom toho sehrány

úryvky z dramatu Jovana Dragičeviće „Hajduk Veljko“ z hrdinských dějin srbských. Druhý den slavnosti vyhrazen zmíněným již poradám slovanských divadelníků; třetího dne, závěrečného, sehrána Smetanova „Prodaná nevěsta“, která tak povýšena jaksi za všeslovanskou operu slavnostního, radostného rázu. Tou zakončen také oficiální pořad slavností bělehradských. — Pozvání do Bělehradu, jak slyšíme, došlo českých scén dosti pozdě, skoro na poslední chvíli, jak se říká. Přes to Národní divadlo pražské, Vinohradské městské i brněnské Národní postaraly se o vyslání delegátů. Nemůže nás nezajímati především delegace naší první státní scény. A ta zaslouží si zvláštní poznámky svým výběrem: do Bělehradu jeli ředitel Nár. divadla pan Šafařovič a šéf činohry dr. Hilar. Samozřejmě! Ale s nimi jel tam i pan Ackermann, z moudrosti pražského „politického klíče“ již na čtvrtý rok intendant první české státní scény... Budiž! Je-li to již nutné zlo v Praze — jakáž pomoc, že toto nutné zlo vystupuje v zastoupení representační české scény i v cizině... Snad ho tam zachránil aspoň ten veliký titul — co na tom, že nám v Praze nemůže imponovat?! Doufejme, že imponoval aspoň v Bělehradě! Ale čtvrtým delegátem Národního div. v Bělehradě byl — pan Rejmon. Teprve po velmi podrobném pátrání jsme zjistili, že je to přísedící zem. správního výboru a že nosí, prý docela jistě, v kapse legitimaci jedné z našich vedoucích politických stran.. Stačí to tak nesporně, aby pan Rejmon zastupoval český národ, českou kulturu, českou literaturu dramatickou při velké kulturní slavnosti slovanské v cizině? Co o něm ví česká literatura? Co české divadlo? Co slovanské divadelnictví? Jsou snad bělehradské slavnosti divadelní nějaký vodovod nebo kanalisace, kam se na zemské útraty posílají prosluli „odborníci“ samosprávní na laciné výlety do ciziny? To je stín české delegace na bělehradské slavnosti! *Bis.*

Srbský herec Mihajlo Kovačevič v kritice „Nár. Listů“ našel velmi málo uznání. Měl prý jen výraznou, jihoslovansky řezanou tvář, prudkost a výbušnost, hlouběji prý do úlohy Otella nenahlédl. Také prý jeho pojetí se rozpadalo v mnoho menších scén atd. Vedle nádherné figury Jaga-Vávry prý zanikl. Zato dostalo se kritikem největšího uznání hře Vydrově v úloze Otella. Pojal-li Vydra Otella jako primitivní duši, jak píše kritik „Národních Listů“, jiného srdce a mozku, nežli bílých tváří, nechci se přít, tvrdím však, že výkon Kovačevičův byl nám daleko bližší. Byly to činy prostého syna přírody, vzbuzující v nás účast a soucit, a to bylo právě tím, že hra Kovačevičova měla duši a nasvědčovala tomu, že cítí, co nám zobrazuje jeho mimický výraz, jeho gesto a jeho držení těla. Již proto přiblížil se Kovačevič Shakespearovu Otellu, ježto jej líčil tak, jak by si počínal každý jiný člověk za daných okolností. Líčiti Otella jako divocha poskytuje herci ovšem možnost vyšperkovati svoji hru na pohled skvělými nuancemi a příměsky, ale nesvede kritického diváka. Proto hra Vydrova připadala mi jako chladný obraz z barevných sklíček, bez citu a bez duše, vypočítaná toliko na dojem a vyplněná mnohým tónem i gestem podle obvyklé jeho manýry, což samozřejmě nastává, nevychází-li hra z vnitřního cítění. Takovému dojmu měl sloužiti patrně jeho skok přes pohovku ve 3. jednání a šinutí se jeho mrtvého těla po stupních od lože Desdemonina hlavou dolů. Oč byla milejší prostá hra Kovačevičova! Od dějství k dějství na celé jeho bytosti patrna byla hrozná činnost Jagova. Jeho prostinká, něžná duše 1. a 2. dějství upadala víc a více v osidla Jagova, opředena víc a více jeho zlobou, takže se katastrofa dostavila jakoby sama sebou. Že cit ve hře hercově vyvolává i součinnost citu divákova, potvrdil plný potlesk po 3. dějství. Až se Kovačevič ještě zhostí některých nedostatků ve svém hereckém výkonu, svou přirozenou a oduševnělou hrou znova poskytne nám příležitost nadchnouti se pro ušlechtilé, ideální bytosti Shakespearovy. Než líbilo-li se kritiku „Národních Listů“, že Jago-Vávra ve všech situacích s týmž spádem hlasu, velmi nahlas a dosti nejasně mluvil, ba častěji křičel, že si pleskal po stehnách, že v jeho mluvě tu a tam se ozývalo každé jiné ovzduší, jen ne hry Shakespearovy (oslovení Cassia: „čoeče“), zamlouval-li se mu odchod, provázený hvízdáním, mně zdá se zase, že do „nádherné figury“ mu jako Jagovi mnoho chybělo.

Dr. Gust. Lžičař.

Alex Třebovský v Strindbergově „Otci“ vystoupil pohostinsky při představení hradčanského „Dalibora“ v sále Malostranské besedy 14. ledna a výkon ten poskytl nejlepší příležitost zblízka oceniti vyspělou divadelní techniku předního člena první naší scény, která přenášela jej hravě i přes místa nejtěžších interných otřesů. V duši divákově však nezůstavovala onoho drásavého pocitu, jakým na příklad působila sice amatérská, leč v celkovém pojetí mnohem lidštější a divákovu vnímání přístupnější postava titulního reka v podání J. Zelenkově, který hrál jí s tímtéž souborem týden nato ve „Vzdělávacím sboru vyšehradském“. „Otec“ je nejenom složitým problémem psychickým, ale i hereckým, a pokusy oň značí již samy o sobě velkou odvahu a risiko ztroskotání, nejsou-li podloženy dávkou routiny a hojností tvůrčích podnětů, kterých nejenom zmíněnému dramatickému umělci povoláním, ale ani herci z ochoty nechybělo. Zvláštního zřetele zasluhují také interpreti ostatních postav, kteří pod obezřetným vedením rež. V. K. Blahníka dovedli vytěžiti ze svých úloh víc, než by namnoze skutečný herec učinil. Tak hned Laura P. Erbové, která překvapila skvělou a důslednou charakteristikou ženské rafinovanosti, vystupňované k mezím bestiality, jevící se nejenom vnějškově cynismem vzhledu, ale i vnitřně zřejmými známkami citové prázdnoty. Neméně dokonalým výkonem byla kojná Markyta Jos. Trousilové. Zejména její scéna se svěrací kazajkou citově drtila. A také Val. Trousilová v Bertě šla místy hodně do hloubky. K. Sendler hrál pozorně a rozmyslně svého pastora Svat. Borůvka dal roli dra Oestermarka ušlechtilý vzhled inteligenta, trpícího bolestmi jiných, a pro sluhu Nöjda měl Vlad. Kolář sympatickou prostoduchost. Celek herecky i výpravně zladěn byl v tóny těžké atmosféry, a je nespornou zásluhou režiséra, že při dvojím odlišném podání stěžejní role dovedl vždy tento celek přizpůsobiti tak, aby nepozbyl jednolitosti. *Rydv.*

Přednášky s promítanými obrazy o historii divadla vůbec a českého zvláště těšily se v minulém roce značné pozornosti. Matice Divadelní dala pořídíti na 500 diapositivů dle výběru a návrhů V. K. Blahníka, který sestavil zajímavou a obsáhlou přednášku o dějinách divadla, počínajících starověkem a končících dobou nejnovější. Přednášky mohou býti rozvrženy na několik hodin, mohou býti zestručněny na všeobecný přehled, mohou jednati o každé periodě zvlášť, nebo se obmeziti na dějiny divadla českého. V poučném výkladu přihlíží autor také k režii a k výtvarnému umění divadelnímu vůbec, probíraje zvláště nejnovější směry, které se uplatňují i u nás. P. Blahník absolvoval řadu těchto přednášek na českém venkově, přednášel v sedmi večerech Husovy školy v Praze, obecenstvem velmi četně navštěvovaných, dále v pěti kinematografických představeních Osvětového Svazu v bio Passage a konečně i v divadelním kursu ve Vídni, pořádaném čsl. děl. jednotou „Barák“. Tyto přednášky mají velkou cenu pro svou instruktivnost, vysvětlujíce posluchačům přístupně to, co by jinak těžko z odborných spisů chápali. Žádosti o ně dlužno podávati včas, protože už nyní je řada večerů zadána.

OCHOTNICTVO.

Jaroslav Borotínský:

Ochotnické scény na venkově.

O kulturním poslání českého divadla na venkově v poslední době mnoho bylo psáno a řečeno. Jednak byly to denní listy a i krajinský tisk, který ochotně otevřel své sloupce práci našeho ochotnictva.

Organisace našich ochotnických scén a venkovských divadel měla v mnohých kruzích horlivé zastance a průkopníky, zejména tam, kde činnost svoji zahájili pracovníci a posluchači různých kursů režisérských nebo divadelních škol. Výsledky kursů „Ústřední Matice divadelního ochot. československého", dále „Matice Divadelní", nebo v poslední době „Svobodného učení selského", kde ochotnické práci bylo věnováno několik hodin, jsou potěšitelné. Agrární organisace na českém venkově za součinnosti agrárních akademiků a dorostu vykonaly tu mnoho. Slyšme na př. hlas venkovského pracovníka, který s lidem žije a s lidem pracuje a který v článku „Divadlo na venkově" zdůrazňuje, jak je nutno věnovati divadelní otázce všechnu péči a lásku. Tak Kl. Kubánek jako zkušený praktik napsal, že náš český venkov chce kulturně žíti, že vymaňuje se „z ovzduší stálých a jediných „tancovaček" a snaží se divadlem vychovávati sebe a působiti na jiné. A kdo zná venkov, ví, jak působí dobře hrající divadelní odbor na duševní život ve vesnici.

Nepíšeme však této stati za účelem, bychom potvrzovali pravdu již dávno uznanou, že: „Divadlo je školou života" a uvažovali o vlivu divadla na lid. Jde nám o daleko významnější stránku herectví na venkově, o stránku vnější, organisační, o to, aby účinek divadla byl vskutku hluboký, aby hrající nebyli ve své opravdové snaze podlamováni obtížemi, v cestu se stavějícími, aby práce jejich byla radostná a povzbuzující.

Konečný tento výsledek má samozřejmě několik podmínek. Je důležito vštípiti si v mysl základní životní postřeh že každá práce, každá snaha musí míti cíl, musí býti nesena vůlí, musí býti cílevědomou. Jinak vede k nezdaru a zklamání. A je to dvojnásob nutno si uvědomiti při herectví, neboť zde nezdar dvojnásob mrzí."

Statistická data poslední doby jasně a přesvědčivě tu dokazují, jak otázka dobrých ochotnických scén, lidových divadel venkovských dere se do popředí všeho kulturního života a získává si nejen pozornosti, ale i přízně a podpory na všech stranách. Český venkov miluje divadlo a český venkov divadlu věnuje všechno. Podívejme se jen na osvětové sbory župní a místní, které byly ustaveny v každém soudním okrese ve smyslu zákona čsl. vlády ze dne 7. února r. 1919 a sdružují „v sobě kulturní pracovníky v okresu bez rozdílu politických stran. Činnost osvětových sborů vymezena byla zákonem na organisaci lidovýchovných kursů Je to pojem velmi úzký a dr. Velemínský jej rozšiřuje a je toho názoru, že okr. osvětovým sborům připadne pořadatelský a dozorčí úkol nad vzdělávací činností místních osvětových komisí, nad knihovnami a čítárnami. Je však jisto, že na venkově čítáren není a tak brzo nebude, knihovny pro chabé finanční podpory a nesmírnou drahotu knih jsou ve stavu zřizování a dozor nad nimi patří vlastně okrskovým knihovnickým dozorcům, a okres. sbory tápají v mlhavé nelogičnosti zákonů. Vytyčují proto jako cíl okresních osvětových sborů: dozor a vedení kulturní, osvětové činnosti v okrese vůbec."

České divadlo a jeho kulturní poslání spadá i sem. I sem však spadá trpká a hořká výtka divadelního pracovníka, který hořekuje: „O naše divadla na venkově se nikdo nestará, nepodá jim pomocné ruky, ač jí mnohdy potřebují, co hrají, jak hrají, jaké mají jeviště, kde je opatřiti — to nikdo neporadí, nedoporučí výběr vhodných českých kusů, takže při desorientaci na snadě jsoucí, se mnohdy celé divadelní úsilí zvrhá na čiré kasovní zájmy a ztrácí kouzlo veškerého uměleckého posvěcení."

Zde třeba působiti, zde třeba, aby naše osvětové sbory župní a místní přiložily ruce k dílu tak, jak káže organisační pohotovost všech ochotnických jednot, sdružených v Ú. M. D. O. Č. nebo „Matici Divadelní". Pokyny ústředí jistě budou tu zdravou a mocnou základnou pro budoucí rozvoj ochotnické scény, aby se vyvíjela přirozeně, zdravě a cílevědomě do budoucna.

Vzpomínáme, co řekli jsme loňského roku v našem „Českém Divadle" o poslání ochotnictva, kde náš přední spisovatel a dramatik Fr. X. Svoboda zdůraznil:

„Potřeba ochotnického divadla je životná. Jest proto nutná v organismu našeho života a zvláště života venkovského. Vždyť tam na venkově nemají ani času, aby četli, divadlo ochotnické jim četbu nahradí, a dobře nahradí. Venkovské scény měly by více věnovati se repertoáru českému. Měly by hráti význačné české autory, protože ochotnická představení jsou četně navštěvována, lid si žádá divadla a prostřednictvím jeho dostává se český spisovatel k srdci českého člověka. Kdo tu může více vykonati, nežli český ochotník." —

Český venkov žije dnes ve znamení ochotnických představení, a rádi vidíme, jak naši režiséři venkovští pečlivě dbají, aby při výběru prací dostaly se na scénu vesměs práce lidové, cenné, zdravé a působivé našich osvědčených dramatiků starších i slibných prací mladých. Naše domácí dramatická produkce je tak dnes bohatá, že není třeba více sahati k velkovýrobě divadelních fabrikátů a slátanin německo-maďarských divadelních agentur.

Česká ochotnická scéna nechť poctivě slouží české dramatické tvorbě. To budiž i národním příkazem národní cti.

Pro ochotnickou praksi.

Zemská dávka ze zábav. Na opětovné dotazy sdělujeme, že zem. dávce ze zábav podléhá každé divadelní představení, při kterém před, mezi neb po účinkuje hudba nebo následují tance, při čemž nerozhoduje, zda jest to hudba ochotnická (členská), nebo hudba placená, či jen klavír. Dávka tato obnáší při vstupném do 1·— Kč 10 hal., od 2·— do 5·— Kč 20%, od 5·— do 10·— Kč 30% ze vstupného. Vstupenky nutno předložiti k okolkování obecnímu úřadu, který má též právo kontrolovati každý zábavní podnik nebo představení, zda dávce nepodléhají, po př. zda vstupenky jsou správně zem. dávkou zdaněny. Kontrolní orgán obce nemá však práva kontrolovati spolkovou pokladnu. Z divad. představení bez hudby se zemská dávka neplatí. *Taj.*

Hasičská hlídka dle požárního řádu při divad. představení býti musí. Poplatek za tuto určuje zpravidla obec.

Konání valné hromady nutno tři dny předem oznámiti okres. polit. správě (polic. ředitelství) a do týdne po ní nově zvolený výbor spolku. Mimo toho nutno oznámiti též přesnou adresu jednatele poštovnímu úřadu a žádati, by tomuto byly veškeré dopisy na spolek adresované doručovány.

Příspěvky pro dobročinné a chudinské účely. Nově přijaté spolky upozorňujeme na znění výnosu

ministerstva vnitra č. 26.687 6 z 2./VI. 1921, dle kterého: „se činí současné opatření aby okresní správy politické a policejní ředitelství ochotnickým spolkům, které jsou sdruženy v Ú. M. D. O. Č. a opatří žádost za povolování ochotnických představení potvrzením ústředí neb okrsků Ú. M. D. O. Č., vycházely všemožně vstříc a nepředpisovaly jim zejména žádných příspěvků pro dobročinné účely, není-li v místě s méně než 10.000 obyvateli konces. společnost." Jednoty a spolky, kterým se příspěvky pro dobročinné účely předepisují, nechť zašlou řádně kolkovanou žádost za povolení hry spolu s frankovanou obálkou (pro okres. polit. správu) svému okrsku, který opatří žádost potvrzením ve smyslu tohoto výnosu a žádost odešle na příslušnou okres. polit. správu. Žádost kolkuje se Kč 3·— a mimo toho nutno k žádosti přiložiti Kč 3·— na povolení. *Taj.*

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Důležitá upozornění. Výkaz činnosti za r. 1922. Žádáme všechny jednoty, aby do konce dubna nám oznámily: 1. počet pořádaných představení, 2. mnoho-li odvedly na dobročinné a kulturní účely, 3. kolik na autorských (provozovacích) poplatcích a 4. jaký obnos byl zaplacen za knihy za uplynulý r. 1922. — Členský příspěvek jest splatný do konce března 1923. Udejte počet členů a vyžádejte si složenek. — Diplomy pro čestné a zakládající členy (bez tekstu) od akademického malíře Adámka jsou v ústředí již na skladě. Cena 10 Kč. Na přání obstará ústředí též kresbu tekstu za 35 Kč.

XI. divadelní šibřinky Pražského okrsku konány budou v sobotu, 17. února na Žofíně. Ráz jest: „Jindy a nyní." Členské vstupenky dostati lze v kanceláři ústředí Praha-II, Smetanova 16, od 4 do 7 hod. več. Šibřinkový časopis obdrží návštěvník, který bude míti vstupenku předem zakoupenou, zdarma u pokladny. Poukázky na kostymy za sníženou cenu možno si v naší kanceláři vyzvednouti. V den šibřinek nehraje žádná řádně organisovaná pražská jednota divadelní představení a těšíme se, že účast všeho členstva na šibřinkách bude co nejhojnější. Pro netančící pořádá se v dolejším sále kabaretní večer při volném vstupu.

Z ústředního sekretariátu. Pohyb členstva. Během r. 1922 hlásilo se do ústředí 217 spolků, z nichž přijato 212. V r. 1922 vystoupilo 11 spolků, likvidovalo 56 a vyloučeny 93 spolky. Slovenskému ústředí předány 23 spolky. Stav členů k 1.-III. 1923 jest: 37 spolků zahraničních a 1031 tuzemských, z kterých však bude po dokončení revise činnosti spolků ještě asi 30 spolků vyřazeno (vyloučeno).

Ochotnictvo za hranicemi. Zahraniční odbor českých spolků v cizině byl v poslední době rozmnožen o dva: Čtenářskou div. jednotu „Vojan" v Berlíně a Československou dělnickou jednotu „Barák" ve Vídni. — „Vojan" si stěžuje na tísnivé poměry v Berlíně, kde by musil platiti za jednu div. knížku 100—120 marek. Spolek hraje ročně 5—6 her a zamýšlí uspořádati zájezd do Prahy. Z ústředí Ú. M. D. O. Č. bylo mu zasláno několik her, darovaných autory nebo ústřední knihovnou. — Jednota „Barák" ve Vídni byla založena r. 1898 a čítá asi 1200 členů. Představení pořádá ústředí i odbory. Odbor ústředí má 27 členů účinkujících. Letos oslavuje „Barák" 25leté jubileum. — Pan J. B. Tůma, redaktor z New Yorku poslal četné výstřižky z anglických listů o premiéře hry „Ze života hmyzu", která se tam hrála pod názvem „Svět, v němž žijeme". Různost kritiky prozrazuje, jak Američan, i vysoce vzdělaný, těžko chápe evropskou kulturu. Ani jeden z kritiků nepochopil Čapků jak v „R. U. R.", tak ve „Hmyzu". Přesto však je 4 týdny předem vyprodáno a výprava je bohatá. — Spolek čsl. soc. „Barák" ve Vídni ve snaze o prohloubení veškeré kulturní práce uspořádal za podpory Ústřední školy děln. a naší Matice kurs pro divadel. ochotníky vídeňské menšiny nikoliv jako podnik stranický, leč všeobecně užitečný i přístupný. Výkonní div. ochotníci měli v něm najíti poučení pro svou praksi hereckou, režisérskou i scénickou, ale i div. obecenstvo poučení o tom, jak na divadlo pohlížeti, co na něm ceniti, co zamítnouti a znemožniti jako škodlivé. A toho dosáhli. Škoda, že kruh posluchačů omezil se toliko na jednu vrstvu, dělnickou. K přednáškám získán z pražsk. ochotn. ústředí spis. V. K. Blahník, který ve třech velkých přednáškách během dvou dní nejen osvětlil všeobecný. národní i kulturní význam divadla, jeho vliv na vývoj národa českého a povinnosti těch, kdož divadlo pořádají, ale zejména obsáhle probral praksi hereckou, mimickou, deklamační i režijní. Svoje přednášky doprovodil řadou zajímavých světelných obrazů z dějin českého a moderního divadla. Byly vyslechnuty s neobyčejným zájmem, a když na konec vřelými slovy oceňoval práci těch, kdož za svízelných okolností v menšinách divadlem snaží se udržeti lid ve stálém kontaktu s pravým uměním a když varoval procítěnými slovy přede všemi poklesky, jimiž kulturnímu rozvoji národa mohou býti učiněny těžké škody, bylo publikum, četně shromážděné, tak hluboce pohnuto, že nenalézalo ani slov, jimiž by mu vřele poděkovalo. Ovšem nedostatek času zavinil, že jen v hlavních rysech mohly býti probírány jednotlivé partie. Základ však byl této práci učiněn a ihned projektováno další působení v tomto směru, jehož výsledkem bylo by dobré vzdělání produkujících ochotníků, jakož i zvýšení úrovně uměleckého chápání průměru diváků. V kursech takových bude co nejdříve a systematicky pokračováno. Zároveň projevena snaha soustřediti vídeňskou práci divadelní a jednotným postupem ve zřízení prvního zahraničního okrsku dolnorakouských jednot ochotnických zaručiti prospěch zejména celé vídeňské menšiny. — Upozorňujeme své zahraniční spolky, aby v brzku zaslaly členský příspěvek na rok 1923, který zůstává nezměněn, ačkoliv časopis „Českoslov. Divadlo" bude míti dvojnásobný počet čísel a bude jim zasílán zdarma.

Z okrsků venkovských. Erbanův okrsek v Hořicích připravuje přednášku J. Jelínka z Prahy „O kostymování"; 16.-XII. první hra okrsk. cyklu „Růže ze Sibíře" od Fořta-Kubíka-Hallové v měst. div. hořickém. Při vánoč. představení švédské Sandbergovy ves. „Hedvábné punčochy", prov. Pelikánovou jedn. v Hořicích, bylo možno prohlédnouti si nové prakt. sestavování a upevnění kulis, navržené A. Černým. Z ostatních jednot sehráli och. vé Lhotě Šárové 3.-XII. Rudolfovo „Manželské duetto", och. ve Vřešťově 10. a 17.-XII. E. Radova „Vraha", och. v Třeměšovsi Cislerovy „Vesnické rebelanty" a „Sokol" v Rohoznici 10.-XII. Fořtovu „Krásku ze Šumavy" (rež. Unnzar). Z okrku vystoupila nečinná Hosp.-čt. bes. v Cerekvici u Hořic. — Smetanův okrsek v Čes Třebové konal schůzi okrsk. rady 17.-XII. v Litomyšli za přítomnosti 14 deleg. 9 jednot.

Zpráva pokl.: příjem Kč 339·79, výdej Kč 214·60. Předs. F. Kšír podává zprávu z ústředí, jehož schůzí osobně se účastní. Předn. V. K. Blahníka uskuteční Litomyšl, event. i Vys. Mýto. Sděleno, že litomyšl. úřední věstník, kde by bylo možno zavésti okrsk. hlídku nevychází, doporučena akce pomníku B. Smetanovi v Litomyšli a stanovena příští schůze do Chocně event. Brandýsa n. Orl., kde jedn. jeví nečinnost. Oznámená předst. org. jednot za prosinec: Čt.-och. jed. „Tyl", Brandýs n. Orl., 25. a 26. Maříkovo „Když služebnictvo stávkuje". Spdo Čermná 26. Olivovo „Proč bychom se netěšili" (rež. A. Hampl), Spdo. „Hybl", Čes. Třebová, 17. Koppel-Ellfeldova „Renaissance" (rež. K. Balaš), Spdo. „Havlíček", Kerhartice, Štolby-Tůmovského „Staří blázni" (rež. E. Paukrt), Spdo. „Šembera", Litomyšl, 3. a 25. Drachmannovo „Byl jednou jeden král" (rež. O. Šťastný, dir. J Metyš), Čt.-och. sp. „Havlíček", Oujezd u Chocně, 17. Luttnové-Ptáčkové „Květy v bouři", Spdo. Ústí n. Orl. Jonášova „Filištínská komedie" (rež. J. Lahulek). — Ruthův okrsek v Ústí n. L. konal schůzi okrsk. rady 28.-I. v Teplicích. Usneseno k získání prostředků finančních (okrsek disponuje nyní hotovostí Kč 112·50) vybírati z každého představení výpravné hry jednotný okrsk. příspěvek 5 Kč, z obyčejných her 10 Kč. Ve volných návrzích usneseno m. j. urgovati odpověď Ladeckého okrsku v Mostě, aby mohl býti vypracován katastr Ruthova okrsku, revokována volba p. Grazingra z Teplic jako neorganisovaného za místopředsedu a jednáno o potížích ustavení samostatné jedn. ochotn. v Teplicích. Návrh kronikáře sp. „Jirásek" na vedení pamětních knih bude rozmnožen a odborům zaslán. — Ladeckého okrsek v Mostě konal valnou schůzi 4.-II. s přednáškou V. K. Blahníka „Historie divadla" (se svět. obr.). — Macháčkův okrsek v Čes. Budějovicích společně s tamními národ. spolky pořádá od 16.-II. do 11.-III. zimní slavnosti ve prospěch záchrany a dalšího provozování Jihočesk. Nár. div. v Čes. Budějovicích, při čemž 18.-II. konána bude konference režisérů s tématem: „Praktické pokyny režisérům, jak si počínati při rozdávání úloh, volbě hry atd." — Dramatický kurs na Kladně zahájen bude 18.-II.

Z jednot. Spdo. ve Slaném oslaví v druhé polovici května t. r. padesátiletí svého kulturního poslání. Vzpomene této periody svých dějin kromě jiného vydáním památníku a prosí proto své bývalé a nynější členy, aby laskavě přispěli do něho vzpomínkou na některou událost a milou chvíli, prožitou v jeho řadách při divadelním představení a jiných příležitostech. Příspěvky přijímá do konce dubna Spol. div. ochotn. (Redakční komise) ve Slaném. — Čt.-och bes. „Mošna" v Benešově u Semil zvolila na valné schůzi 1.-I. předs. V. Sedláčka, jedn. Fr. Krčmu, pokl. J. Petráka a rež. Fr. Hamáčka a J. Suchardu; Och.-vzd. klubem ml. gen. „Rozkvět" na Proseku zvolen 5.-I. předs. Jos. Strejček, jedn. St. Kácl a pokl. V. Janda; „Vojanovou družinou" v Libni 11.-I. předs. H. Zvach, místopř. Fr. Kračmera, taj. K. Holič, pokl. Jos. Kühnl, knih. J. Barvínek, úč. V. Ráth zap. J. Adámek, spr. domu R. Zvach, revis. Fr. Dufák a Jos. Horčák, deleg. Matice J. Barvínek a O Osten; Spdo. ve Velkém Boru 12.-I. předs. J. Zoubek, místopř. M. Němcová jedn. K. Pastejřík, pokl. J. Raška, rež. Ant. Pihera, knih. Fr. Němec, náhr. Fr. Zábranský a T. Jendelová, rev. Jos. Pihera a Jar. Makulík; Druž. pro zříz. a vydrž. lid. div. v Podolí 13.-I. předs. Fr. Žák, řed. K. Končel, jedn. Jar. Baloun a pokl. J. Strnad, del. Matice J. Rozhon; Dram. kr. „Jirásek" na Smíchově zvolil 23.-I. předsedou V. Sychru, místopř. Jar. Kripnera, jedn. Boh. Povolného, pokl. Boh. Hánu, čl. výb. A Huňáčka, dra V. Halíka a Jos. Laubeho, náhr. E. Kripnerovou a O. Příhodu, rev. Jos. Bautze a Fr. Lamače, rež. F. V. Figara a A. Zímu. — Čt.-och. jedn. „Vlasť" na Kr. Vinohradech oslavila 15letou činnost 14.-I. dop. slavn. valnou schůzí, říz. předs. Rychtrem, který přednesl také historii spolku od doby založení po dnešek. Památka 10 zemř. členů uctěna povstáním, zpráva rež. vykazuje většinou předst. her původních, předs. zvolen opět B. Rychtr, rež. Vl. Mich diplomy uznání nebylo dostatečně šetřeno, ježto podělení jimi i členové, kteří jsou ve spolku teprve rok činní, takže u starších členů budilo to rozhořčení. Večer sehrán Tylův „Jan Hus" za rež. B. Lenka (posudek příště).

Posudky. Malostranská Beseda provedla 29.-XI. jako premiéru 4akt. (a 1 prom.) tragedii prof. J. Voborníka „Lví nevěsta". Autor „Husitské trilogie" centrálními postavami: Isabelou, Juliánem, Richardem a Felixem nastiňuje boj idealismu proti materialismu. Zanícenými slovy v krásné formě hájí nedotknutelnost a posvátnost lásky a odsuzuje zneuctění manželství mamonem. Poukazuje na pocit blaného vědomí, které skýtá člověku práce, konaná z čisté lásky k bližnímu. Filosofická these autorova nese se pedagogicky pozvolna rozvíjeným dějem pevné stavby. Vytříbené scény s vrcholným, vyhroceným rozpětím tragiky přecházejí účinně v konversační ton a celek svědčí o dokonalé znalosti autorově jevištních požadavků. Provedení tragedie lze již posuzovati přísnějším měřítkem. Požadavkům, které kladly role Isabely a Juliána, plně vyhovovali oba interpreti: sl. Ptáková i p. Slánský. Jich výkony, ač v povaze tak odlišné, tvořily plnou harmonii jistotou ovládání výrazů obličeje, pohybů těla i hlasového fondu. P. Doležal jako Richard zaujal nejen svým zjevem, ale i procítěnou, umírněnou hrou. Také Felix p. Jelínkův byl vhodně vykresien. Jeho schopnosti měly v této hře možnost většího rozvinutí, čemuž však vadila snaha správně zachytiti slova napovědova. Leonard v podání p. Milotově byl dobrou figurou, ale příliš pasivní. Ostatní role byly vhodným doplňkem a přispěly k ucelenosti obrazů Režii p. Jelínkově podařilo se případnou, velice pěknou výpravou docíliti pro hru rámce, který by byl ke cti i profes. divadlu. Svorná snaha členů souboru a práce autorova kvitována byla potleskem četného obecenstva. Úspěch hry budiž příkladem i ostatním souborům, pachtícím se za cizími, často bezcennými pracemi. Premiera tato dokázala, že malostranské obecenstvo není nepřístupno excelentní dramatické tvorbě a bude proto jen k prospěchu opakování literárních večerů. Bylo by však opravdu škoda, kdyby „Lví nevěsta" zůstala bez povšimnutí správ našich divadel. (*Eský.*)

Ochotnický repertoár. Spolek divad. ochot. „Bozděch" ve Volyni 12. a 13.-VIII. Scheinpflugův „Geysir" (rež. K. Slabý). — Spdo. „Vojan" v H. Bečkovicích (na Cindole) 13. a 15.-VIII. Selfbyho „Kvítek prérie" (rež. V. Vokolek). — Spdo. „Jizeran" v Loukově (hotel Gerl) na oslavu 30 letého trvání spolku 12.-VIII. Stroupežnického „Václav Hrobčický z Hrobčic", kterým před 30ti lety 6.-I. 1892 zahájil činnost; odp. koncert, večer veselice. Spdo. „Jirásek" v Chocni (v Hrádníkách) 13. a 20.-VIII. Mahenův „Janošík". — Spdo. „Tyl" v Plaňanech po 30 leté přestávce 20.-VIII. J. Vrchlického „Noc na Karlštejně" (rež. A. Knap). — Spdo. v Slaném (divadlo Obč. zál.) 27.-VIII. Stroupežnického „Naši furianti", 10.-IX. Scheinpflugův „Geysir", 1.-X. Svobodův „Poslední muž", 29.-X. opak. Scheinpflugův „Geysir" s pohost. hrou O. Scheinpflugové, člena Vinohr. div., 12.-XI. v Mostě (Janský dvůr) opak. „Poslední muž" (rež. B. Vacek). — Spdo. v Třebějicích (hostinec pana Štefana) 3.-IX. Štolbovy „Staré hříchy." — Spdo. „Vrchlický" v Třebíči (Moravia-Bio) 9.-IX. Jar. Vrchlického „Rabínská moudrost" (rež. J. Huňáček.), 1.-X. odp. Kňourkův „Bláha Švik, nešťastný švec".

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotnického divadla.

(Pokračovanie.)

V 30-tych rokoch minulého stoletia dostala slovenská spisba vzácneho dramatického spisovateľa v Jánovi Chalupkovi, rovesníkovi Klicperovom. Od roku 1832 začal uverejňovať svoje známe komédie. Tlačil mu ich najmä Gašpar Fehérpataky, rodák z Paludze, vyučený knihár, ktorý sa roku 1821 osadil v Liptovskom Sv. Mikuláši. Uviedol na javište Chalupku. V opustenom kostole niekdajšieho kláštora mníchov-jezuitov (terajší okresný súd), na jednoduchom javišti — hovorí Rehor Uram — predstavená bola prvá pôvodná veselohra „Pán Tesnošil, alebo Len aby sme v hanbe nezostali".

Prišli sa pobaviť na predstavenie i liptovskí zemäni, ale museli si vyčítať z ironie Chalupkovej, čo sa ich týkalo, keďže vymohli, aby ďalšie predstavenia vrchnosť zakázala.

Vtedy však sa ochotnícky prúd hýbal už aj inde. O dva roky po mikulášskom predstavení (1839) hrala už mládež v Turčianskom Sv. Martine a do roku 1844 odbudla už šesť divadelných predstavení. Z menoslovu hercov (Ján Kalinčák, Jozef Horvát, Ondrej Hodža, Ján Kučera) vysvitá už súvis tejto veci s pohybom čulej bratislavskej mládeže. Sami boli väčšinou Štúrovi žiaci, Ján Kučera vykonal i pamätní cestu z Bratislavy do Levoče.

A tu sa míkajú milé príspevky k činnosti, ešte vždy nedocenenej, Štúrovej družiny.

Starý rukopis Samuela Jurkoviča, učiteľa sobotišťského (Nitrianska župa), nachodiaci sa teraz v majetku jeho vnuka architekta Dušana Jurkoviča, podal nám milú črtu k pôsobeniu bratislavskej družiny Štúrovej v rokoch 40-tych.

(Pokračovanie.)

Zprávy Ú. S. O. D.

Z ústredia. I. riadné valné shromaždenie Ústredia slovenských ochotn. divadiel bude dňa 18. februára t. r. o 2. hod. popoludní v miestnostiach Kasína v Turčianskom Sv. Martine s nasledovným programom: 1. Otvorenie a vymenovanie dvoch členov na uhodnovernenie zápisnice; 2. Čítanie a schválenie zápisnice zakladajúceho valného shromaždenia; 3. Referáty činovníkov; 4. Voľba správy a prehliadačov účtov; 5. Voľné návrhy; 6. Zakľúčenie. Každý skutočný člen môže vyslať dvoch delegátov, ktorí majú hlasovacie právo. Ak by sa nesišiel potrebný počet delegátov, koná sa o pol hodiny pozdejšie nové valné shromaždenie, ktoré rozhoduje bez ohľadu na počet prítomných delegátov. Voľné návrhy treba podať najpozdejšie 8. dňami pred valným shromaždením správe. *Predsedníctvo.*

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Belletrie. Nakl. J. Svátek, Praha II, Spálená 38, uvádí v život novou sbírku vybrané, lid. a laciné četby pro obecní, vojenské a soukromé knihovny, „Obecní knihovnu", která má z rukou čtenářstva i veř. knihoven vypuditi knihy pochybné ceny. Za pečlivý výběr ručí jméno red. sbírky, spis. Jos. Jahody i autorů Brodského, Číslera, Fingala, Havlína, Ign. Herrmanna, Hofmeistera, Karase, Müldnera, Schäfera, Vachka, Vrby, Ziegloserové a j. Vy-

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžinky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

NOVINKY „DIVADELNÍHO SBORNÍKU".

(Ke každému provozování her * označených je třeba předchozího svolení nakladatelství Fr. Švejdy v Praze VIII.)

* **V mrtvé sezoně.** Veselohra o 4 dějstvích. Napsal Jos. Houžvic. (12 m., 2 ž.; kancelář, zahrada.) Kč 6·50.

Poslední pouto. Hra o 1 jedn. Napsal Ot. Pospíšil. (6 m., 1 ž.; pracovna.) Kč 4·—.

Advokáta Ventury syn. (Milování není láska.) Lidová hra z maloměstského života o 4 jedn. Napsal Viktor Nejedlý. (5 m., 5 ž.; pokoj, zahrádka, palouk.) Kč 12·—.

Branského Frantina. Drama o 5 dějstvích s proměnou. Napsal Petr Fingal. (18 m., 6 ž., komp.; náves, světnice, krajina.) Kč 8·—. Hudební doprovod Kč 10·—.

* **Ta naše valuta.** Veselohra o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (6 m., 5 ž.; pokoj) Kč 7·50.

* **Dědkové.** Veselá hra ze života venkovského o čtyřech dějstvích. Napsal Frant. Jenne. (8 m., 5 ž.; náves, světnice.) Kč 10·—.

* **Tři hubičky v tunelu.** Veselohra o 3 jedn. Dle starší látky zpracoval Jiří Balda. (5 m., 6 ž.; pokoj, ordinační pokoj.) Kč 7·50.

Sražený orel. Drama o 4 dějstvích. Napsal Jan Morávek. (6 m., 8 ž., komp.; pokoj, voj. kancelář, lazaret.) Kč 7·50.

Lupičem z přinucení. Taškařice o 2 dějstvích. Napsal Louis Hněvkovský. (2 m., 3 ž.; pokoj, komnata.) Kč 4·50.

* **Pod olověnou deskou.** Drama o 3 dějstvích. Napsal V. O. Plavec. (8 m., 7 ž.; salon.) Kč 8·—.

Krkavčí hnízdo. Komedie o 3 dějstvích. Napsal J. O. Hradčanský. (6 m., 4 ž.; 2 pokoje.) Kč 7·50.

Adam a Eva. Fraška o 3 dějstvích. Napsala Božena Zajcová. (6 m., 6 ž.; salon, terasa.) Kč 8·—.

Jejich líbánky. Veselohra o 3 děj. Napsal Jar. Pasovský. (2 m., 7 ž.; 2 pokoje.) Kč 8·—.

Nakladatel FR. ŠVEJDA v Praze VIII.

chází týdně v seš. o 32 str. po Kč 1·90, poštou Kč 2·—. I. sv. bude Jos. Jahody „Pekelná sázka a jiné veselé povídky".

Obsah: R.: Úvodník. — W.: Příspěvek k dějinám stavby nového div. v Praze z r. 1901. — Pallas: Z většího díla o Ibsenově „Brandovi". — Melnikova-Papoušková: Dva teoretikové současného ruského divadla. — Simon: Divadlo v době rokokové. — Lžičař: Dramaturgická studie. — P.: Hlasy o „Brandovi" a „Michalu Auclairovi". — Z hlediště: Reprisové dojmy z „Branda", „Lichoběžníku" a „Člunu na moři" (—ellan—). — Poznámky. — Ochotnictvo: Borotínský: Ochotnické scény na venkově. — Pro ochotnickou praksi. — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Důležitá upozornění, XI. div. šibřinky Pražsk. okrsku, Ochotnictvo za hranicemi atd.). — Slovanské ochotn. div. (Š. Krčméry: Z historie slovensk. och. div.; Zprávy Ú. S. O. D.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Josef K. Miller, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Štein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá,* kteréž prohlášení jen nedopatřením do 1. sešitu se nedostalo. Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provádí

ALOIS FRONĚK, dekorační malíř

na KLADNĚ.

Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Veselé hry k masopustnímu období:

Manželská zeď.
Fraška ve 3 jedn. od R. Mařík. 3 p. 5 d. Jeden pokoj.

Když služebnictvo stávkuje.
Fraška ve 3 jedn. od R. Mařík. 5 p. 5 d. Jeden pokoj.
Obě hry jsou výborné rukopisné novinky.
Celé obsazení — knihy i role — se půjčí.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy. 7 p. 4 d. Dva pokoje.
Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.
Divadelní knihkupectví **„THALIA"**, divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.
Žádejte seznam divadelních her.

Právě vyšla pozoruhodná divadelní novinka:

Divadlo na venkově.

Napsal Karel Scheinpflug.

Cena 18 Kč.

Objednati lze v každém knihkupectví a v nakladatelství fy FR. BOROVÝ v Praze II, Štěpánská 37.

Divadelní kroje

dobově věrné, vkusně pracované a čisté pro veškeré divadelní hry, národní slavnosti, obžinky, dětské dny a maškarní plesy zapůjčuje co nejlevněji největší půjčovna republiky

Alois Kraus, Jablonec n. Nisou.

Založeno 1886.

Právě vyšlo! Právě vyšlo!

Knihovna Matice Divadelní.

Svazek 1.

Josef Kajetán Tyl:

Strakonický dudák.

Národní báchorka se zpěvy o třech jednáních.

Scénicky upravil V. TILLE.

Stran 82. Za Kč 6·—.

Ve všech knihkupectvích a u nakladatele

FR. BOROVÉHO V PRAZE II.

Štěpánská 37.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětske svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Beroušková.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Strotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ustř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 25. února 1923.** **Sešit 4.**

V Praze dne 25. února 1923.

V teorii se vždycky odsuzovalo, když se odmítalo umělecké dílo z předsudků národních nebo politických. Obdiv a úcta k umění má býti všude stejná, protože umění stojí vysoko nad stranami, nad dobou i jejím lidstvem. Ale v praksi stojí vždy a všude proti nesmrtelnosti smrtelnost, a tak vidíme, jak politika zasahuje až do umění svou dravou rukou a nenávidí i umění nepřátelského plemene. U nás je ještě tropnější dojem, že politika jde až do útrob uměleckých dílen a staví za stoly své stoupence a ne odborníky.

V Německu dnes vyhánějí francouzské umění z divadel, zatím co my chystáme Hebbelovu „Juditu“ pro Národní divadlo, třebaže autor český národ urazil a třebaže se o reciprocitě nedá vůbec mluviti. Dostane-li se některá česká hra za hranice, bývá to pro nás událost mimořádná a bývá to nejméně Německo. Ale ani slovanská divadla nejsou k nám tak příliš pozorna, aspoň jistě ne tolik, jako my k nim i v mále toho, co jejich hrajeme.

A tak si zbýváme sami. Nedostatečný ohled na českou tvorbu u stálých divadel byl stále pranýřován až do posledních let, kdy nás válka isolovala a kdy se v nás hnulo přece trochu svědomí. V roce 1922 bylo na stálých divadlech celkem 23 původních novinek. Z toho počtu vyniká Městské divadlo vinohradské šesti, Národní divadlo čtyřmi (jedna z nich ve Stavovském). Zajímavo je, že v Uranii bylo sehráno šest novinek původních, na Smíchově čtyři, a jména autorů (Zavřel, Suchý, Svoboda, Schäfer, Langer a j.) ukazují, že nám velké scény nedostačují a že kruh jejich vyvolených je příliš úzký. Je to také důsledkem opanování určitého uměleckého směru, který se výhradně pěstuje a bezohledně vnucuje.

Celková cifra však také dokazuje, že by ani oněch deset či dvanáct větších divadel neuživilo naší dramatické literatury a že složka, která ještě stojí autorům za umělecké tvoření a nakladatelům za vydávání her, je jinde, mimo stálá divadla. Uvážíme-li, že Národní divadlo vypravilo nebo znova nastudovalo za rok třicet her a že z těch je jen devět původních (pět starých), je to bilance, se kterou se neshledáme na žádném jevišti cizím. Kdyby nebylo tolik vniterního popudu v našich autorech a živelního nutkání k umělecké tvorbě, jež je českému člověku tak vlastní, tvořila by se jen období, representovaná několika jmény, a české divadlo by se nikdy nedočkalo vlastního typu.

Pochvaluje-li si někdo výsledek předešlého roku jako velmi příznivý pro původní českou tvorbu, můžeme to chápati jen tehda, srovnává-li se doba předtím, mnohem nepříznivější. Ale nelze uznati totéž, hledíme-li k spravedlivým požadavkům českého umění, k jeho budoucnosti a zejména k oné praksi, které se nechceme přiblížiti na škodu vlastní proto, že si příliš zakládáme na svých teoriích. Této praksi našich velkých divadel daří se ovšem také proto, že dosud je ještě návštěva vydatná, která chodí na svá křesla spíše proto, že může zaplatiti vysoké vstupné, než z umělecké chtivosti. Doba, kdy i tento přepych přestane, není daleka, a pak se snad vrátí do divadel obecenstvo, které prahne po uměleckém požitku, divadlu aspoň trochu rozumí a nebude spokojeno se vším, co a jak se mu předvádí.

Dokud je marné volání, aby se umění odpolitisovalo, dotud také původní tvorba nebude tak vážena, jako u jiných národů. *R.*

Dr. Fr. Herman:

Otázka Národního divadla.

Poměry v Národním divadle jsou odleskem nynějších poměrů všeobecných a proto zůstávají stále nerozřešenou otázkou. Volá-li se po odpolitisování umění, platí to zvláště o naší první scéně. Politika obsadila důležité místo intendanta neodborníkem a ředitele tak význačného podniku uměleckého dělá úředník intendantury. I do umělecké komise prosadila svého straníka. Z této komise, která je jen na papíře, vystoupil v poslední době Al. Jirásek, a nikdo z veřejnosti se ani nezeptal, proč. Tak zbývá v Nár. divadle jediný dr. Hilar, který mu přináší své nevšední schopnosti, který však také odpovídá za všecko. Jak politika prosákla do ovzduší umění, kde je vždy jen živlem ničícím a cizím, ukázalo se nyní i v otázce Nár. divadla v Bratislavě.

Mimo tyto nezdravé zjevy trpí Národní divadlo také neujasněností uměleckých cílů. Je jevištěm novodobého zápasu o hledání nových cest uměleckých, které odbíhají od přirozenosti a vnucují obecenstvu samozvaný vkus, sbírajíce jej po uměleckých nivách cizích. Co se dnes tvoří, nevzniká většinou z české duše, nepřýští z toho, co je v naší krvi, a je příliš vzdáleno od typického života českého. Způsob, jakým se tak děje, stírá uměleckou individualitu a schopnosti výkonného umělce, který se vsunuje do šablony gesta i mluvy, takže přestává býti českým hercem, jenž správně česky mluvil a hrál, jako náš český člověk hráti dovede. Je zřejmo, že se tento umělecký směr musí ohlížeti po takovém repertoáru, který vyhovuje pokusům o novou výpravu a tedy poskytuje více možností divadelnímu technikovi než divadelnímu umělci, čímž trpí výsledek po stránce básnického obsahu. Proto také zůstává domácí repertoár obmezen na autory, kteří se vrhli do nového proudu uměleckých fantasií a hledání cílů mimo život bez ohledu na duševní potřeby lidí.

Je těžko žádati po velké scéně, aby plnila výchovné úkoly divadla, protože velkým scénám náleží především uplatňovati umění a jeho pokrok. Dosud se nestalo Národní divadlo typickým divadlem českým, jako jsou divadla národů jiných, najmě slovanských. Je snad těžko stanoviti hranici mezi pokusnictvím a udržením domácího typu, protože i typicky české divadlo nemůže stanouti na jediné formě. Ale Nár. divadlo nevytvořilo a dnes se ani nepokouší vytvořiti vlastní svůj typ a v tom zůstává pozadu za ostatními, strhujíc s sebou české divadelnictví vůbec.

Pokrok musí se opírati nejprve o pevnou vlastní posici. Od nové doby čekali jsme v tom směru mnoho, ale záplava hesel zachvátila i umění a šlapajíc po všem, co dosud žilo, honí rozblouzněné hlavy od pevné půdy, dosud ani řádně nezorané. Dovedla-li však doba převratu využiti vlivu demokracie pro vlivy politiky v divadle, je podivno, že demokracie nešla dále, kam vlastně měla dojíti, totiž až k lidu, jemuž měla otevříti brány chrámu umění. Měla žádati a vynutiti, aby se mohly nejširší vrstvy lidu účastniti nejlepších požitků uměleckých ve velkých divadlech a aby se jim nezavíraly dveře takovým vstupným, které mohou platiti jen zbohatlíci. To se nestalo; ale i v těch malých mezích děje se ještě něco horšího. V Nár. divadle se hraje skutečně jen pro ony šťastlivce, kteří sedí v přízemí, v ložích a na balkonech. Ostatní místa nejsou nijak „lidově levná“ a jsou obsazena právě obecenstvem, které má k umění divadelnímu rozhodně blíže, než ostatní. A přece se režie na toto obecenstvo neohlíží a odbývá je tak, jako by bylo v divadle z milosti. Přední sufitový závěs spouští se tak nízko, že zadní prospekt zakrývá a z druhé galerie vidíme jen herce u rampy. Zato z první galerie vidíme nezakryté zbytky dekorací, nebo různé machinace, podporující divadelní efekty, jež zůstávají skryty pouze níže položeným místům, aby se jejich majitelům nepokazila iluse.

Pro správu Nár. divadla bylo by velmi prospěšno, kdyby si opatřila zvláštní důvěrníky ve hledišti, kteří by na tyto věci upozorňovali z vlastní zkušenosti. Tito důvěrníci by zpozorovali také, jak se někdy dělají na otevřené scéně vtipy a jak se někdy solisté operní i dramatičtí smějí a baví na újmu souhry a vážnosti hry. Slyšeli by však také úsudky obecenstva, viděli by nepořádek s nastupováním na místa, a jejich referáty by měly jistě značnou cenu pro divadelní správu.

Tak si dnes naříká na naši první scénu obecenstvo, kritika, vlastní správa na velký náklad a neméně i umělci. Členové uměleckého souboru, kteří do nedávna tvořili jeho jádro a byli chloubou ústavu, jsou očividně zanedbáváni, kdežto noví stále se přibírají. Souvisí to zejména s novým směrem uměleckým, který opanoval celé pole a nechce snésti soutěže ani se zdravou a osvědčenou tradicí. Je zcela přirozeno, že se často vzpomíná na předešlý režim. Dr. Hilar je nesporný umělec, ale jeho umění se soustřeďuje na dovedně sestrojený stroj, který pak už jen vyrábí nové efekty a novou hru. Oslnivost výpravy bije svou

tíhou a citové nálady dusí chladem. Dřívější režie, representovaná Kvapilem, také se nevyhýbala novým prostředkům, ani novým cestám, ale byla podložena citem a vkusem básníka. Hilarova režie začala tvořiti novou dobu, prokázala velikou schopnost, ale utkvěla více na formě, přehlížejíc vniterní hloubku, kterou má umění sestupovati až k srdci diváka.

V poslední době se mluví o změnách v Nár. divadle. Mluví se již o tlačenici na místa vedoucí. Snad se dočkáme toho, že se utvoří několik departementů a několik křesel ředitelských, jako se to obdobně děje v některých ministerstvech, aby se někdo stal radou nebo sekčním šéfem. Náprava je tu jistě žádoucí a nutná, ale nebude-li se řešiti se smyslem pro potřeby umění a s pochopením pro potřeby uměleckého ústavu, budou poslední věci horší prvních. Chceme-li býti spravedliví, nesmíme tak viniti ani dra Hilara, který má zřejmě nejlepší umělecké intence, ani konečně ty, kteří zato nemohou, že se jim svěřilo vedení Nár. divadla. Vinna je doba, správa veřejných věcí a vinen je hlavně nedostatek odvahy těch, kteří jsou povoláni, aby vymohli umění to, co mu náleží. Vinni jsou odborníci, že se nedovedou semknouti ve vážný celek, jehož hlas by nemohl býti přeslechnut. A vinna je konečně celá česká veřejnost, že si dala vnutiti takový režim politických legitimací a že dosud svou pasivitou udržuje nezdravé poměry při životě.

Přemoci tyto potíže je ovšem nesnadno, ale mnoho by se dalo dosíci dobrou vůlí a obětováním osobní choulostivosti. Věc sama za to stojí!

Vinc. Červinka:

Ruské drama a ruská inteligence.

Nikoli o literární studii jde v této stati. Ruské drama ve svém historickém vývoji aspoň v hlavních a stěžejních dílech je české literární a divadelní veřejnosti známo. Vzdělaná část českého čtenářstva i návštěvníků divadel zná poměrně dobře a cení vysoko ruský realistický román, ruskou povídku, jako ruské drama. Gribojedov, Gogol, Ostrovskij, Čechov, v posledních letech i Andrejev, jsou aspoň v hlavních kusech známi českému divákovi. Pravda je, že poslední pětiletí ruských revolučních zmatků a sociálních převratů vedlo samo k tomu velmi naléhavě, abychom se dnes trochu jinak dívali na všecka veliká díla ruského písemnictví, než tomu tak bylo do války.

Na zajímavém podkladě debat, které v poslední době objevily se v ruském tisku domácím i emigrantském, a které částečně vedou se také v kruzích literátů a divadelníků ruských, možno ukázati, jak tito sami dívají se dnes na nejpodstatnější kusy svojí dramatické literatury: spatřují v nich jako v jemně brouseném zrcadle výstražné chyby a nedostatky minulosti, jichž dřív neviděli.

U srbského Národního divadla v Bělehradě působí delší dobu již vynikající ruský režisér a herec J. L. Rakitin. V listopadu tohoto roku Rakitin na pozvání Srbského divadla ve Skoplji podnikl tam zájezd, aby v odlehlém koutě severní Macedonie, ve městě slavné minulosti, ale nyní kulturně zaostalém, vypravil několik dramatických prací ruských. Po svém návratu do Bělehradu měl s ruským publicistou A. Rennikovem zajímavou debatu o svých dojmech a zkušenostech.

„Představte si," — vypravoval mu: „přijedu do města, které leží hodně stranou, jako ruský emigrant, režisér, sedím tam v nevytopeném divadle, které svým vzhledem připomíná spíš kůlnu, než divadlo, a zkouším Čechovův ‚Višňový sad'. Srbský herec, dobrý umělec, pod mým vedením hraje studenta Trofimova, výborně vžívá se do své role a vypravuje ve známém monologu Srbům slovy Čechovovými o tom, co je to vlastně Rusko:

‚U nás v Rusku veliká většina té inteligence, kterou znám, nic nedělá a není vůbec schopna nějaké práce . . . Říká si sama, že je inteligence, služebnictvu tyká, s mužíky zachází jak s dobytkem, učí se špatně, nečte nic vůbec vážně, a hlavně pranic nedělá! . . . O vědě jenom mluví, v umění vyzná se špatně . . . A ohromná většina z nás, 99 se sta, žije jak divoši; jak se komu co znelíbí, hned pěstí do zubů, nadává, jí odporně, spí ve špíně, v dusnu, všude plno švábů, smradu, vlhka, mravní nečistoty . . . Ukažte mně, kde jsou u nás ty jesle, o kterých se tolik a tak často mluví, kde jsou ty čítárny pro lid? Není než špína, podlost ‚asiatství . . ., atd. v témž duchu.

Když jsem tu ve Skoplji studoval toto Čechovovo drama," tak asi vykládal volně dál J. L. Rakitin, „zdálo se mi, že moje povolání je nejnevděčnější ze všech, jaké vůbec možno složiti na bedra ruského emigranta. Naši inženýři zde v Srbsku jsou hojně zaměstnáváni, uplatňují tu svoje síly, naši lékaři našli tu široké pole činnosti, naši profesoři a učitelé působí na školách, naši herci,

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY

zpěváci, umělci všech druhů zaměstnáni ve svých oborech a pilně pracují. A já nyní přijel do Skoplje s Čechovem a mám tu s autoritou velikého básníka, která povídá takovou trpkou pravdu, hlásati Srbům, že většina naší inteligence nic nedělá, je vůbec neschopná užitečné práce, že 99% z nás jsou divoši, a že u nás není nic, než špína, divočina, podlost a asiatství . . ."

Ruský publicista namítl, že mohl tedy vybrat něco jiného, co by ukázal Srbům z velké ruské literatury dramatické: přece snad nedopadá to ve všech kusech ruských s inteligencí tak zle? . . . A ve vzájemné debatě začali rozebírati hlavní kusy ruského repertoáru. Jak by bylo s Gogolovým „Revizorem"? Oč je vlastně takový Chlestakov lepší než Trofimov? Snad jen o něco chytřejší, mazanější . . . „Revizora" Rakitin vypravil již v Bělehradě, a . . . „když jsem tam srbského herce učil", povídá, „jak městský hejtman ukazuje kupcům pěsti, přiznám se, že mi při tom bylo málo veselo! . . ."

Gogol by se vlastně vůbec neměl vyvážet do ciziny, nemá-li být dočista po ruské reputaci, — na tom shodli se oba přátelé úplně; neboť obnažuje velmi nepříjemně snad všechny nejodpornější stránky ruských poměrů. Všichni Slované sice mají mnoho příbuzných rysů, a ta příbuznost není ovšem jen ve ctnostech, nýbrž i v nedostatcích, avšak nač vlastně seznamovati Srby s takovými typy, jako je Gogolův městský hejtman, anebo Chlestakov? Ale snad tedy jiného klasika? Snad Lva Tolstého? Také Tolstého „Plody osvěty" dávaly se v Bělehradě. Ale i tam odporné typy statkářské inteligence, jako jsou Koko a Vovo, dělají Rusům malou čest. A s „Vládou tmy", kde tak příšerně chrastí kostičky zabíjeného nemluvněte, je teprve potíž . . . Lev Tolstoj jako dramatik, zdá se, už naprosto se nehodí pro export, neboť příliš drasticky a pravdivě líčí selskou tmu a zaostalost i odstálost inteligence.

A jak bylo by s „Mazánkem" Fon Vizinovým*)? I ta negramotná ruská statkářka, prababa všech násilnických, ukrutných statkářek z epochy nevolnictví, co jich jenom má ruský román a ruské drama, i ten její zhýčkaný a zkažený Mitrofánuška jsou typy, které raději měly by se cizině zatajovat . . . A Gribojedov? Tu jde o jméno drahé doma, v Rusku, ale takového jeho Molčalina, Skalozuba a Repetilova z „Hoře z rozumu" už v žádném případě není radno ukazovat cizincům, nechceme-li my, ruští inteligenti v emigraci, mít už nadobro a navždy pokaženou reputaci. Tak asi uvažovali oba ruští přátelé — herec-režisér a žurnalista.

Celá ta debata nesla ovšem ráz čistě ironický. Ale ukázala názorně a hodně upřímně, jak v klasickém ruském dramatě s krutou pravdivostí obráží se skutečný život ruský v typech věčně živých a svěžích, jak ruští klasikové byli a jsou ještě dnes pravdiví a upřímní, a jak výrazný rys sebekritiky, docházející až do flagellantství, vtisknut je velké většině dramatické literatury ruské.

Ruské drama, zrovna jako ruský román, jsou výrazem živého svědomí. Není vinou ruských autorů, že staré generace domácí inteligence dopadají při tom tak zle. Zůstává starou pravdou, že snad v žádné druhé ze světových literatur neobráží se skutečný život národa ve všech svých složkách tak intensivně a průkazně, jako v literatuře ruské. V tom je právě její velká cena a nesmrtelnost.

*) Tuto starou komedii Fon Vizinovu (z r. 1782) hodlali loni vypraviti v Nár. divadle, ale odložili — prý — na letošek.

Gustav Pallas:

Z většího díla o Ibsenově „Brandovi".

(Pokračování.)

Kromě toho byly to, jak řečeno, veřejné a soukromé poměry domácí, jež jej tehdy zaměstnávaly. Dává svému lidu vystupovati v „Brandovi" se všemi jeho slabostmi a nectnostmi. Jak se utvářel jeho názor právě v době, kdy pracoval již na „Brandovi", o tom opět svědčí jeden jeho dopis Magdaleně Thoresenové (3. prosince 1865): „Rozhodující pro mne bylo, že jsem se octl ve značné vzdálenosti od našich poměrů, abych viděl prázdnotu za těmito umělými lžemi našeho tak zvaného veřejného života a ubohost tohoto veškerého osobního omílání frází, jemuž nikdy nechybí slov, běží-li o to, žvanit o ‚velké věci', jež však nemá nikdy vůle, síly nebo pocitu povinnosti pro velikou věc. Jak často slýcháme v Norsku mluviti s nejhlubší soběstačností o norské rozvážlivosti, kterou se vlastně neoznačuje nic jiného, nežli ona vlažná střední temperatura krve, která znemožňuje počestné duši, aby provedla hloupost velkého stilu. To stádo je dobře secvičeno, to se nedá popřít; má určitou stejnorodost, která je svého druhu vzorná; *jeden* krok a takt pro všechny." — Toť tedy další model pro „Branda", lid norský.

A s tím je spojen další rys, zbabělost, kterou národ jeho projevil v posledních dnech. Píše v pokračování uvedeného dopisu: „Zde (v Italii) je tomu jinak. Přivezl jsem si od nás trochu zachovaného lidství, ale zde cítím, že jest něco, co znamená více, nežli míti bystrou hlavu — a to jest: míti celou duši. Znám matky v Piemontu, Janově, Novaře, Alexandrii, které vzaly svoje čtrnáctileté chlapce ze školy, aby je poslaly k dobrodružnému tažení Garibaldiho do Palerma; a tenkráte ani nebeželo o zachránění vlastní země, nýbrž o uskutečnění myšlenky. Kolik našich lidí by tak jednalo, kdyby Rusové vtrhli do Finska? U nás vždy se ukáže nemožnost, jakmile nároky překročují požadavek denního života."

To byly prvé impulsy k polemickému tónu básně, nepoměr mezi idealismem Ibsenovým a líným realismem jeho národa. To Ibsen zvláště projevil již v úvodě ke zmíněné epické formě básně, nadepsaném „Spoluvinníkům". Tu poukazuje na mrtvý život ve vlasti, na národ, který si při víně vypráví o velkých činech předků, ale sám je zbabělý, národ, pro který nebyl Spasitel ukřižován, pro něj platila jenom rána potěhem, již zasadil mu věčný žid. Tento úvod, prudký a vášnivý, byl v dramatickém zpracování vypuštěn, rozhodně ve prospěch díla.

Ještě o jiných podnětech, jež vedly ku přetvoření uměleckých a ideových hodnot básníkových, dalo by se mluviti. Zvláště o učení Kierkegaardově, které se k Ibsenovi dostalo prostřednictvím originelního myslitele *G. A. Lammerse*, propagátora myšlenek Kierkegaardových. Ten založil ve Skienu sektu „apoštolsko-křesťanská obec" a získal mnoho přívrženců v blízkém i dalekém okolí*). Lammers požadoval na člověku naprostý souhlas mezi náboženstvím mluveným a konaným, mezi slovy a skutky. Proto se jeho snaha nesla zejména k sesílení vůle lidské. Hlubokou analysou povahy lidské došel přesvědčení, že nejintensivnější prostředek vysoké mravní a volné sebevýchovy je samovolné přiznání se ke svým vinám (tento motiv dobrovolného vyznání rozvedl Ibsen v řadě dramat). Tím získává člověk čistého svědomí, povahového zvrouc-nění a tím se i přibližuje k nejvyšší idei mravní, kterou jest Bůh.

*) Sektářství kvetlo a kvete posud v zemích skandinavských; vyplývá to z náboženské hloubavé povahy lidu. Jednu švédskou sektu vylíčila Selma Lagerlöfová v románu „Jerusalém" (český překlad Em Miřiovského vyšel ve Světové knihovně), kde ukázala, do jakého extrému zachází tu náboženská blouznivost.

Lammers šel ve svém učení do výstředností; naprosto odmítal citové stránky, úplně vylučoval jakékoli respektování lidství v člověku, pro něho neexistovalo milosrdenství a smilování, také neznal kompromisů, jak sám svým životem potvrdil: Nemoha snésti laxní morálky církve státní, raději z ní vystoupil a, zřeknuv se výnosného úřadu svého, uvrhl rodinu i sebe do bídy. Na konec přiměl své stoupence, že vytáhli s ním do polí a na hory, aby tu v odloučenosti se přiblížili Bohu a jemu sloužili. Sekta po čase zanikla; mnoho přívrženců zemřelo nezvyklými poměry, ostatní po čase vystřízlivěli a vrátili se k rodinám.

Tento náboženský enthusiast vystupuje v básni Ibsenově v jedné osobě se svým vzorem, Kierkegaardem, a tvoří titulní její roli.

(Dokončení.)

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

Služba Venuši v divadle byla nabízena v různě zahalených a podávaných formách. Do divadla se hrnou děvčata nejrozmanitějšího zaměstnání, není chvíle, aby lože nebyla připravena pro důvěrná „tête a tête", kdy klíčnice či strážkyně lože umožní setkání některého galantního kavalíra s baletní tanečnicí, statistkou v divadle nebo s kněžkou lásky. Divadelní lože mají tajné vchody, portiéry, stahovací okna, pohodlná křesla i lůžka. Pikantní figurka ke galantním dobrodružstvím jest nejjistějším doporučením k zalíbení se, jak nám třeba naznačuje francouzská mědirytina *„V divadelní lóži"* od *J. M. Moreau de Jeune*, kde dva kavalíři gustirují biletářkou přivedenou dívku, z nichž jeden ji béře za bradu. Podle malby *Baudouinovy* dělaná francouzská mědirytina *„U ředitele baletu"* ukazuje nejlépe, co umožňovalo přijetí za členku sboru. Ředitel a taneční mistr s houslemi prohlížejí budoucí adeptku tanečního umění, které kuplířka odkrývá oběma rukama nožky. Všechny nezbytné talenty pro scénu prošly ne cestou ctnosti a úmorného studia, nýbrž kluzkou dráhou života. Jistá cesta ke štěstí jest krása, pikantnost, dokonalé vnady, svůdné tělo a povolnost k lásce všeho druhu. Ve všech zemích z veřejného domu byla nejčastěji vyjetá cesta na jeviště a zde skvoucí, rozkošný fysický zjev, milá osobnost uzpůsobovaly státi se i knížecí maîtressou, jako se stalo na př. herečce *Nell Gwynové*, maîtresse anglického krále Karla II. Býti členem divadla a zejména

baletu znamenalo nepodléhati policejní kontrole, nýbrž jedině státi pod dozorem královského komorníka.

Sladká doba rozmarných, svůdných a hýřivě štědrých královských milostnic Ludvíka XV., doba „královen galantního světa", jako byly tři *sestry Nesleovy*, z nichž nejkrásnější, duchaplná *Marie de Châteauroux* první zahájila řadu oficielních milenek královských, respektive choti na levý bok, pak *Jeanette Antoine Poissonová*, pozdější *markýzka de Pompadour*, vládnoucí v letech 1745—64, po ní od roku 1768—74 do smrti královy marnivá, koketní, roztomilá a slavná demimondka rokoková *Marie Jeanne Gomart de Vaubernier, hraběnka du Barry*, obdivovaná i nenáviděná, která zničila Francii a s níž zahynulo rokoko pod guillotinou kata *M. Samsona* roku 1793, přály obzvláště divadlu.

Tak *markýzka de Pompadour*, žena neodolatelná, duchaplná a neobyčejně vzdělaná, která již v mládí hrála divadlo, zřídila ve Versaillích divadlo u dvora ve schodišti vyslaneckém jako pravidelnou scénu, na níž se jednou týdně hrálo jako ve Velké Opeře. Byly provozovány veselohry, aktovky, opery a balety, na př. dáván byl *Voltairův* divadelní kus *„L'enfant"*, kde v úloze Lise vystoupila sama markýzka, jindy vystoupila ve hře herce i autora *Dancourta*)* od Théâtre Français *„Trois cousines"* v úloze Çoletty, také hrán *„Moderní předsudek"* od *La Chausseéa* s manželem, zamilovaným do své vlastní ženy, a provedena opera *„Bacchus a Erigone"*. *Divadlo „des petits cabinets"*, nazývané tak proto, že zřízeno bylo v malých komnatách u schodů vyslanců, stalo se dostaveníčkem četných přátel a ctitelů Thalie a tancechtivé Terpsichory.

(Pokračování.)

Hlasy o „X=0" a „Lidech".

„X = 0" **) jsou čtyři scény z trojské války ve třetím roce jejího trvání; symetricky střídá se řecký stan s trojskými hradbami a symetricky žalují dva vojíni, vždy jeden státník a druhý umělec, řečtí a trojští, na válku, ale, vědomi své povinnosti k vlasti, zabíjí zákeřně Řek Trojana a Trojan Řeka. Přijetí této drobotiny bylo velmi různé. „Nár. Politika" a „Čsl. republika" odmítla ji pro její antimilitaristickou tendenci, „Venkov" pro její bezcennost, neboť poznání lyrického defaitismu není tak nutné. „Lidové Noviny" píší, že tento proverb má v sobě více 0 než x. „Právo lidu" a „České Slovo" i „Rudé Právo" jej přijímají velmi vřele, „Tribuna" dokonce žádá, aby byl povinnou četbou na školách a povinným divadelním představením, protože ukazuje nesmyslnost válečného zabíjení. Dnes zaniklý „Čas" charakterisuje Drinkwartera jako lyrického básníka, jemuž byl ve vlasti přílišný moralismus, a příléhavě praví: „Drinkwarterovi lidé dovedou naříkati ale nedovedou zachytiti ruku, chystající se k ráně." O provedení praví Jar. Hilbert ve „Venkovu": „Kdo nebyl dlouho v divadle, trpí způsobem, jak se mluví na jevišti. Takové nadnášení tónů, kvílení, dutost, taková talmi vznešenost až rozladí. To je lyrika na scéně. A přirozenost jest dnes v klatbě módy, affektovanost, jak ji nasadil p. Dostál, je něco, co nevyvolává vzruch z umění, nýbrž pocit utrpení." A „Čsl. republika" dodává: „Lyrický vzlet byl zeslaben bezkrevnou režií a hrou. To je nová škola: hluchý, dutý pathos, slova a pohyby chladně vypočítané, vše pomalé a bezúčelné. To jsou mátohy a ne řečtí a trojští muži." Toto napsala dáma sl. Hásková a to první pán. A oba mají pravdu. To všichni cítí, ale tito dva to řekli a Čsl. Divadlo se k nim připojuje.

O dramatu B. Vikové-Kunětické „Lidé" *) shodují se posudky v konstatování, že jest to nejslabší a nejméně dramatické dílo této autorky. Podle temperamentu odmítají je buď briskně, nebo shovívavě, ale odmítají je všichni. Nejbriskněji „Tribuna", jež nechce ani analysovati tuto hru, protože je to nejtrapnější dílo poslední doby. Syrové spiritistické hokuspokusy střídají se tu s rádoby hlubokou filosofií, aby vyústily v odporné sexuální chuti a zcela nezdůvodněnou symboliku. „Venkov" myslí, že „Lidé" vznikli v době jakéhosi uměleckého pomatení. Byl to večer trapný, kdy člověku vypovídala chvílemi i dobrá vůle poslouchati duševním násilnostem a slovesné zfrázovitosti. „Právo lidu" praví, že jakési sexuální blouznění nasazuje si tu masku touhy po absolutnu, že jest v tomto díle rozeznati úpadkové rysy. V těch mátožných a rozplizlých rysech kmitne se leccos pozoruhodného, ale celek dýchá čímsi nezdravě zmateným, co nelze omluviti „dramatickou visí". Také „Čech" nazývá toto drama monstrem, jež působí zkličujícím dojmem na zdravé lidi, je to hra jiskřivých frází. To nejsou lidé, to jsou stíny, zachvácené horečkou. „Českému Slovu" jest tato hra věcí umělecky i lidsky přež tou. Její ušlechtilé vzrušení nebylo pojato úměrně hodnotným uchopením básnickým a uměleckým. „Lidové Noviny" píší, že „Lidé" jsou divadelně beztvarou, nežívou a hluchou hromadou ssutin. Ještě v prvním aktu je cosi jako dramatická nálada, ale odtud je všechno prázdná poušť, tím zprahlejší, čím vášnivěji se vemlouvají lidé i autorka v dramata touhy po lidském vykoupení. Lze se jen podivovati slovnímu bohatství, jímž autorka vládne v této poušti a lze uznati všechny klady jejího mravního a sociálního kreda, ale toť vše. — „Čas" a „Československá republika" hledají v této hře jistý smysl. „Čas" praví, že V. Kunětická po hrách emancipačních a bojujících za sociální uznání ženské bytosti, odvážila se k dramatu neúkojné metafysické touhy, která zmítá nejen ženou, nýbrž celým množstvím strádajících a blouznících, k dramatu prudkého zápasu mezi materialismem a

---

*) *Dancourt Florent Carton* [recte *sieur d'Ancourt* (1661—1725)], francouzský herec a spisovatel, jenž, opustiv advokacii, sňatkem s dcerou herce *de la Thovillière* stal se hercem. Po 30 let (1685-1718) byl členem *Comédie Française* jako neodolatelný komik výrazné hry, jenž se těšil přízni dvora Ludvíka XIV. Napsal 60 komedií, z nichž zvláště vyniká charakterní veselohra *„Chevalier à la mode"*. Duchaplný prosaik v živém a vtipném dialogu tepal satirecky svou dobu, na pikantnosti bohatou. Jeho celá rodina byla herecká, paní *Therese* (1663-1725) i obě krásné dcery, talentované divadelní herečky *Manon* (1684—1745) a *Mimi* (1685—1779).

**) „X = 0", tragický proverb od Johna Drinkwartera v překl. Marie Fantové a režii K. Dostála. Premiéra 11. ledna 1923. Scénoval Gottlieb.

*) Vypravilo Národní divadlo v režii p. Vydry po prvé 12. ledna ve Stavovském divadle.

spiritualismem, mezi vyznavači hmoty a ducha. Ale to je velký úkol, jejž napoprvé nezdolala. „Čas" podrobně analysuje psychologii hrdinky Evy, jež vdala se za majitele dvora, aby hmotným vyžitím zbavila se marného toužení duševního. Ale to mělo býti řečeno určitěji a zevrubněji a také by musila vysvětliti své sblížení s páterem Horským, hlasatelem hmotné nesmrtelnosti, jehož odmítne a zase touží vydati se jeho žádostivosti a hned na to vztahuje opět ruce po vykupiteli. Ovšem Eva není vlastně hrdinkou, jest pouze osou dramatu, které je nadepsáno „Lidé", pro něž asi měla autorka vzor v Gorkého „Nocleháren" a mezi nimiž stojí Eva brzy jako výčitka, brzy jako výzva, hned jako výsměch a živá urážka. Autorka vyslovila jí vrcholný závěr, že mezi bezradně toužící ženou a „lidmi" zeje mezera, kterou bylo by překlenouti nějakým společným heslem — vykupitele. Ale to je pouhý zvuk, jenž nic nepraví. Celkem jest prý to pokus, který chtěl ženské drama vytáhnouti až v nejčistší, nejřidší vzduch metafysických sfér. O provedení praví, že hlavní role a scény byly sehrány do hloubky a všichni vykřesali ze svých rolí, co bylo možno nejlepšího. — Podobně „Československá Republika" hledá hlubší smysl v „Lidech", jež jsou jednou z nejzajímavějších her letošního repertoáru. Odlišují se od ostatních her Kunětické velmi nápadně, ale ne tak, aby s nimi nesplývali. Ženy Kunětické byly hledající a zřídka spokojeny v manželství. V této hře jde žena dále a její tragické klesání připomíná B. Němcovou, která v jednom dopise svému manželi píše: „Tělo moje jste měli, ale touhy moje šly dále, kam, tomu jsem nerozuměla." Spatřuje v této visi tu a tam tvář ženského Fausta, který konečně najde vykupitele v sobě, ve vlastním duchovním světě, v němž svítí světlo lásky a slitování. V dramatě je mnoho nejasného a má málo naděje na jevištní úspěch, protože jest založeno na hodnotách nadosobních. Jest však tím významno, že, třeba napsáno r. 1906, působí časově svým odporem proti materialismu doby. Režie udělala, co mohla, podařily se jí některé scény, zejména II. aktu. Pí Dostálová v roli Evy měla místa neskonalé krásy, pí Hübnerové bylo se jen podivovati, dobrá byla i pí Vrchlická, jen p. Vydra nebyl ve svém. — V „Národní Politice" se praví, že uvedením této hry se neposloužilo ani hře, ani autorce: Hra svým námětem i celým zpracováním příliš rozrušuje a neuspokojuje. Přes všechny své literární i umělecké kvality, přes hutné slovo, jakým vystihuje těžkou náladu kraje i života horských písmáků a blouznivců, přes nejednu mohutnou scénu působí tato hra stísňujícím dojmem výstřednosti, která ustrašuje a děsí a bolí víc, než zajímá. Je to vír slov, tuch, přeludů, tajemných mystických záhad a bludů. Provedení bylo v intencích autorky dobré. — „Národní Listy" (Mil. Novotný) píší, že by mnohé jinak dopadlo, kdyby drama bylo psáno dnes, že by šlo spisovatelce o docela jinou konkretnost, pevnost a jednolitost. Jako v jiných pracích, tak i v této svádí žena boj s nezdařeným manželstvím, v němž muž představuje hnusnou tělesnost a žena vyšší, krásnou ideálnost. Do hry zasahují filosofické, náboženské a lidové sny o záhrobí a věčnosti rozklady o věčnosti hmoty a spiritismu. Režie i herci našli ve hře mnoho dobrého, neboť bylo viděti hojně tvořivé chuti i v dekoracích p. Hofmana. — Tedy nad autorkou zlomena hůl, ale nelze se zbaviti trapného pocitu, jak mnozí příkře odsuzují domácí produkci a jak se rozplývají nad pracemi cizími. Přečtěme si „Tribunu" jak přijímá se zbožným zanícením takovou zbytečnost „X = 0" nebo přehodnocuje „Ohnivý buben"! Nelze říci že „Lidé" jsou dobrým dramatem, na to jsou příliš roztříštěni, ale slušelo by se všimnouti si jich bedlivěji, než několika řádky. Herecké stránce věnuje se málo pozornosti, jen Jar. Hilbert při „X = 0" řekl poctivé slovo. Herectví jest u nás v úpadku a jen ta okolnost, že na ten úpadek, na tu bezduchost reprodukce jsme si zvykli, jen tato okolnost brání, abychom viděli jasněji. Ale jest jisto, kdyby mnohý z herců v té své dnešní dekadentní formě ucházel se o angažování v Nár. divadle, že by bez milosti propadl. To se postřehne, nejde-li se do divadla nějaký čas. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 1. do 15. února. V činohře Národního divadla a Stavovského vypravena premiéra Calderonovy romantické hry „Život je sen" 4. února, mezi jejímiž reprisami opakovány: „Ze života hmyzu", „Převrat", po delší přestávce: „Kolotoč", „Brand", „Žena majetkem", „Lucerna", „Král" a jedno představení ruského komorního divadla „Šlechtické hnízdo" od Turgeněva s pí J. Polevickou. K 70. narozeninám Vrchlického se hraje „Noc na Karlštejně", z novinek ohlašuje se Zeyerova „Sulamit", Slowackého „Balladyna" a Šaldova groteskní komedie „Dítě". V opeře mimo stále přitažlivou „Salome" vzbudilo pozornost pohostinské vystoupení E. Destinové v „Daliboru" a „Donu Juanovi", mimo něž opakována: „Prodaná nevěsta", „Bludný Holanďan", „Z pohádky do pohádky", nově vypravena „Hubička" a pohostinské hry Tina Pattiery v „Aidě"; „Tajemství", „Carmen", „Lazebník sevillský" a „Manon" hrány s panem Mařákem a Destinovou. — Vinohradské divadlo, aby nezůstalo za Národním, vypravilo Björnsonovo drama „Laboremus", hned na to Mussetova „Andrea del Sarto" a týž týden ještě Daviesovu veselohru „Zdravá nemocná", k nimž opakována „Firma" a „Večer tříkrálový". V úterý masopustní vypravena Holbergova komedie „Ithacký Ulyxes". K 70tým narozeninám Vrchlického připravilo „Lásku a smrt", studuje Shakespearova „Cymbelina" a Bourdetovu veselohru „V pravou chvíli". — Švandovo divadlo mělo masopustní repertoár, jejž vyplnil rozpustilý „Kurník" a jeho protějšek „Křehká nádoba" a výborná Shawova veselohra „Čokoládový hrdina" jež hrány čtrnáct dní při slušné návštěvě. V ruském komorním divadle vypravena „Věra Mircová" s paní Polevickou. — Uranie „osvěžuje" činoherní repertoár operetami, hraje se „Traviata", opakují se činohry „Za zlatem", „Naši furianti", 10. února měla premiéru pohádky „Jak hloupý Honza chytře čaroval" a „Vlastencové z Boudy". Mimo to „Jindra" a Tylův „Flamendr". — Tylovo divadlo v Nuslích hraje Shakespearův cyklus, ale mezi cyklové večery zařazuje i naivní věci: „Rozplakanou Pepičku", „Jindru", „Souboj s bohem", „Když valuta stoupá", „V jařmu macechy". Novinkou byla Heranova „Babiččina Viktorka".

Vrchlického jubileum. Sedmdesáté výročí narození Jaroslava Vrchlického je trochu zatlačeno ve svém významu nedávným desátým výročím jeho úmrtí. Naše pražské největší scény slaví ovšem Vrchlického způsobem, který je přímo k pláči. Vinohradské divadlo nastudovalo „Lásku a smrt", Národní divadlo nově nastudovalo „Noc na Karlštejně" s paní Dostálovou. To je vše, čím myslí tato divadla, že splácí dluh

Vrchlickému. Zatím co se provádějí veliké věci cizích autorů, nesáhne žádné z divadel po mohutné „Hippodamii“, žádné divadlo nevypravilo soubornějšího cyklu her Vrchlického. Sejde s očí, sejde z mysli!

Demonstrace v Národním divadle. Na počest sjezdu komunistů hrána byla opera „Carmen“, a studenti na galerii zpívali „Hej Slované“, aby tím protestovali. Několik mladíků bylo zatčeno a „dům umění“ byl komunisty šťastně vně i uvnitř uhlídán. Krátká zpráva proletěla novinami, a nikdo si toho více nevšiml. A přece je věc vážnější. Nár. divadlo je prvním uměleckým ústavem, a bylo by si přáti, aby se nejširší vrstvy lidu co nejvíce do něho dostaly. Zatím však pro drahotu plní hlediště jen boháči. Zato na druhé straně provozuje se s Nár. divadlem pravý reklamní i výdělečný obchod, jde-li o politické strany. Je to nedůstojné Nár. divadla, aby oslavovalo kdejaký sjezd politických stran, a děje-li se tak, zůstane to skvrnou v dějinách tohoto ústavu, kterou tam zanechají po sobě živly nepovolané a vetřelé. Umělecký ústav není přece holka pro všecko, aby pořádal slavnostní představení politickým sjezdům. Jeho slavnosti mohou splývati v jedno se slavnostmi celonárodními nebo význačně uměleckými a kulturními. A tu právě se činí největší potíže, jde-li o takový kulturní podnik. Všecky vážné živly — a zejména naši umělci měli by se energicky opříti tomuto politikaření s Národním divadlem a měli by vymoci zásadní rozhodnutí, že politika do chrámu umění nepatří, a že divadlo ani jeho umělecký soubor nemá a nesmí sloužiti za dekoraci politickým podnikům všech barev!

Šubrtova busta. Konečně po osmi letech od úmrtí prvního ředitele Nár. divadla, Frant. Ad. Šubrta, bude jeho památka uctěna postavením busty ve foyeru Nár. divadla. Bustu zhotovil velmi zdařile akademický sochař Kofránek, jemuž se podařilo zachytiti ušlechtilé rysy Šubrtovy tváře v plné oduševnělosti. Busta tato bude netoliko poctou prvnímu řediteli Nár. divadla, ale i vzácným doplňkem umělecké výzdoby tohoto ústavu. Jsme žádostivi, spojí-li Nár. div. postavení busty Šubrtovy také s vypravením některého jeho kusu.

Masopustní představení ve Vinohradském divadle. Herci Vinohradského divadla, jedné z předních scén republiky, myslili, že velmi dobře oslaví masopustní úterý a že se jim povede znamenitý vtip, sehrají-li Holbergovu hru o Ullyxovi v obráceném obsazení. Dámy hrály mužské role, páni role ženské. Tento vtip býval oblíbeným tahákem aren na periferii velkoměst, že se však herci předního divadla k tomu propůjčili a že použili k tomu scény, která chce řešiti vážné úkoly, každého podivuje. Nejhorší vysvědčení dali si herci Vinohradského divadla sami, neboť ukázali, že nedovedou uplatniti pravou veselost a pravý vtip, nýbrž musejí sahati ke komice drastické, jakou je jistě převlékání do šatů druhého pohlaví. Obecenstvo má dnes lepší vkus nežli oni. Když přešel první zájem o masky, publikum se nudilo, místo aby se bavilo. Jak se k tomu podniku staví umělecká správa divadla, byla by jiná otázka. Pro takové hansvuřtiády v divadle však místa není.

Politika a divadlo Nedávno se stalo, že při jedné reprise Shawovy komedie „Čokoládový hrdina“ několik bulharských studentů spustilo naivní demonstraci, neboť viděli ve hře urážku svého národa. Demonstrace byla ihned překonána, ovšem policií. Ředitelství Švandova divadla, totiž umělecké jeho vedení pokládalo však za svou povinnost použiti tohoto drobného případu ke své reklamě dlouhým zaslánem v novinách. Odsuzujíc toto zatahování politiky do divadla, upadlo však ředitelství do téže chyby, neboť určitou partii věnovalo politické kritice nerozvážnosti bulharských studentů. Je jisto, že politika do divadla nepatří a že divadlo dlužno posuzovati jen se stránky ideové a umělecké. Jen umělecký moment může rozhodovati. Tak na příklad dnes je akutní otázkou, bude-li se nebo nebude hráti Hebbelova „Judita“ na Národním divadle. Jsou proti ní četné námitky. Udržitelnou jest však jen jedna. Není zapotřebí hráti Hebbela, dokud nesplnilo Národní divadlo své povinnosti vůči domácí a nám bližší slovanské a románské tvorbě. Je možno ale hrát Hebbela přesto, že kdysi v loyální básni napsal dva nebo tři řádky proti Čechům. Přesto, že nerozuměl českým poměrům a že z něho promluvil kdysi pravý Germán se vší záští proti Slovanstvu a národu českému, zůstává Hebbel velikým básníkem. Zajímavo je, že vůči básníkovi tak ohromných kvalit je stanovisko národa krutší, než vůči různým literárním příživníkům. Proti tomu, aby se hrála cenná a důležitá Hebbelova báseň, haranguje se veřejnost, nikdo ale ani nemukl, když se v předměstském divadle hrála málo vtipná vojácká veselohra od Rody-Rody, který nejhrubšími a nejsprostšími vtipy a anekdotami po celá léta i v těch nejkrutších dobách urážel Čechy, Srby a Slovany vůbec. Neméně zajímavé je v divadelnictví, že přesto, že Reinhardt podepsal známý hanebný manifest intelektuálů proti Francii, je a musí býti uznáván za velikého divadelního umělce. Politika a divadlo nemají nic společného a nutno je vždycky rozlišovati. Strážcem toho mají býti divadelníci sami. Proto nebylo ani správné, ani vkusné, odvážilo-li se ředitelství Švandova divadla vůči bulharským studentům, kteří tam demonstrovali, vyčítati pohostinství, kterého Praha, národ, nikoliv ředitelství Švandova divadla poskytuje slovanskému studentstvu.

Jenom ne do důsledků. Pražská policie zakázala smíchovské Areně hru „Byt k občasnému používání“. Netřeba vysvětlovati proč: Deník „Československo republika“ správně upozornil na nezdravý morální účinek takového divadla, které láká mládež odpornou reklamou a kazí mravy cizími nechutnostmi. Hned se však přihlásil „hlas z obecenstva“ a hájil operetu takového stylu, který hoví lidem toužícím po zasmání. Následovala nato odpověď podrobnější, ale „Čsl. republika“ honem prohlásila, že uveřejněním tohoto projevu pokládá věc za definitivně vyřízenou. A neměla by býti definitivně vyřízena. Naše censura i oficiální kritika měly by si všímnouti i menších divadel, zejména Areny. Mluví se stále o výchovném úkolu divadla, ale nikdo se nestará právě o taková divadla, která jsou navštěvována vrstvami, jež mravní výchovy potřebují nejvíce. Ostatně plakáty s kluzkými a odpornými nápisy plní reklamní tabule a nedělají nám mnoho cti.

Divadelní archiv je důležitou pomůckou pro účely studia div. otázek i pro účely museální. Matice Divadelní učinila počátek se sbíráním podobizen současných umělců všech českých divadel, z nichž mnozí vyhověli její žádosti a poslali své podobizny, opatřené autografem, ale značná část ještě nevyhověla. Darem pí. Kavkové-Innemanové byla sbírka rozmnožena zvláště podobiznami starších, takže čítá dnes půl třetího sta kusů. Pro archiv je také důležito sebrati obrazy nebo pohledy na divadelní budovy, fotografie scén a plány vnitřků divadel (hlediště). Žádáme proto jak umělce, tak zájemníky, aby pro archiv poslali všecko, co spadá do jeho oboru, aby tak mohl vzniknouti dokonalý obraz českého divadelnictví v počátku naší republiky. Zásilky buďtež adresovány na dra Fr. Hermana, Praha II. 357.

Divadelních letáků, listů Svazu dramatického, vyšlo číslo 2.*) pod názvem „Projevy praktiků“. Přispěl tam rež. K. Dostál článkem „Na okraj bojovného dne“, Vlastimil Hofman „Divadlo a moderna“, dr. Karel Čapek „Divadelní prakse“ a dr. K. H. Hilar

*) První leták věnován je „Krisi českého divadla“ a jednotlivé články napsali: Josef Kodíček „Moda a konservatismus“, Stanislav Lom „Divadelní trans“, Jan Bartoš „Na čem záleží“, Frant. Zavřel „Ke krisi současného divadla“ a Otakar Fischer „Aktuality“.

„Intence". Dostál v temperamentním článku o novém umění divadelním vymezuje pojmy naturalismu a impresionismu v herectví a praví, že impresionistické cítění bylo posledním bratřícím elementem lidstva před válkou. Dnes v chaosu, který prožíváme, nutno jíti k novému pořádku: neguje naturalismus i impresionismus, účtuje s metodami přírodních věd, neboť jimi nelze nalézti prameny života, hledá duchovou, t. j. skutečnou podobu člověka a duchový výraz světa a žádá na jevišti osobitost. Hofman mluví o krisi divadla a vítá ji, protože je tu něco, co lze překonávati; moderní divadlo hledá novou řeč a prostor, a k tomu se směřuje pokusy, jimž bude konec, až nastane konec kyče, jistota a souvislý vývoj, jenž jest cílem moderního umění. Čapek zdůrazňuje, že divadlo není jen ústav umělecký, nýbrž také hospodářský a technický, že problémy hospodářské a technické nejsou sice vznešené, ale důsažné, mluví o věcných nákladech divadla a problému universálních kulis, o zjednodušení scény a o poměru režie a herectví. V těchto praktických úkolech spatřuje možnost pokroku, neboť v celém divadelnictví platí jen dvě věci: správná organisace a individuální iniciativa. Hilar ve článku „Intence" také vzpomíná naturalismu v divadle a definuje nové divadlo jako obraz vesmíru. Drama je divadlem všehomíra, jest výrazem všeobecného tvoření nových zákonů, nové mravnosti, nového světového lidského řádu. A v novém divadle půjde vždy o otázku celého lidství, ať stavíme Molièra, nebo Strindberga, či Hebbela nebo Shakespeara. Vzpomíná také na jednu Američanku, která přijela do Prahy studovati české divadlo, viděla Shelleyovu „Cenci", Marloweova „Eduarda II.", Strindbergovu „Královnu Kristynu" a vyjádřila se, že u nás je divadlo zájmem národa a umění, kdežto jinde, v Americe, Londýně zájmem společnosti a politiky. V Anglii Shakespeare se ne-hraje ani nečte. A z těchto slov anglického hosta vyplývá že duch pokroku souvisí s bytostnou tužbou všech metafysických živlů našeho národa. Unavené evropské divadelnictví, rdoušené obchodnictvím, hledá ideálu. A dívá se k nám. Pokládá nás za čistší, neporušenější. *(j. p)*

Stanislavskij v Americe. Slavná družina Moskevských, nám v Praze stále nezapomenutelná, se svým vůdcem a ředitelem A. K. Stanislavským je již od počátku ledna v Americe, zahájivši pohostinské hry v New Yorku. Úspěch u obecenstva i kritiky je dokonalý, jejich večery jsou stále vyprodány. Zajímavo je však, že bezprostředně při svém vstupu na půdu svobodné Ameriky měli Moskevští dosti nepříjemné potíže, jak se o nich dověděl teprve nyní ruský emigrantský tisk ze soukromých zpráv a přímých dopisů některých členů družiny. Ačkoliv družina Moskevských jela do Spojených států na pozvání několika velkých ředitelů, úředníci státní, kteří pověřeni jsou kontrolou v přístavech, podrobili všechno členstvo velmi důkladnému křižovému výslechu, dříve než dovolili mu vstoupiti na pevninu. Dotazováno bylo po svém politickém přesvědčení a poměru k sovětské vládě. Teprve, když nejen Stanislavskij sám, nýbrž všichni členové jeho družiny souhlasně prohlásili, že slouží výlučně umění a politikou se nezabývají, směli opustiti loď. Přísnou kontrolu zavinila patrně kampaň části amerického tisku, který bezprostředně před příjezdem hostů vyslovil jisté pochybnosti o poměru Moskevských k vládě, a ozvalo se dokonce několik hlasů, že Stanislavskij přijel vydělávat těžké americké dolary se závazkem, odvádět část zisku sovětské vládě. Těmto divokým pověstem ulomil hrot teprve interview Stanislavského, objeviví se v zápětí nato v několika velkých denících amerických v New Yorku, Chicagu, Bostonu, Clevelandu i jinde, v němž ředitel a vůdce družiny prohlásil, že nemá pražádných hmotných závazků k sovětské vládě, ano že nemá dokonce ani žádných „zisků" — aspoň prozatím ne, přes skvělé zevní úspěchy svojí družiny v Evropě, v Berlíně, v Praze a v Paříži i všude jinde, kde právě v posledních měsících pohostinsky vystupovala. Naopak — prozatím že mají deficit několika tisíc dolarů, pochopitelný při početnosti družiny a pomocných sil uměleckých a technických, které s sebou vezou, při množství zavazadel a dekorací (5 vagonů) atd. A. K. Stanislavskij ubezpečil krom toho americké reportéry, že nejede jen do Spojených států snad za výdělkem, nýbrž že přijíždí na pozvání, projevené již před válkou několikrát a v poslední době usilovně opakované, že chce Ameriku seznámiti s ruským uměním a americký lid sblížiti s duší ruského národa, — kdyby pro nic, tedy již z vděčnosti za to, co americký národ a stát v posledních letech udělal pro Rusko svou pomocí hladovým ruským dětem a celým širým krajům. Nepřichází tedy sbírati tisícové zisky, a budou-li, nemá v úmyslu „děliti se o ně" s kýmkoli, ale bude rád, nebude-li z celé té obrovské okružní cesty, jak ji zamýšlejí provésti, aspoň deficit . . . Tato důstojná odpověď, hodná umělce zastavila okamžitě veškerou kampaň novinářskou, a Moskevští přijímáni jsou všude s otevřenou náručí a jejich velké umění si lehce podmaňuje všechny a všecko. *(Č.)*

Požár divadla. Kronika požárů div. budov byla rozmnožena o požár Národního divadla v Sofii, které bylo zničeno dravým živlem v době jubilejních tamějších slavností. Tím je ovšem ztráta jistě tragičtější. Sofijské Národní divadlo je pro nás důležité tím, že tam celá řada našich umělců divadelních hostovala, nebo byla angažována. Jako každý požár, tak i tento nutí ke zvýšené opatrnosti a pozornosti. Odkazujeme v tom směru na nedávný Blahníkův článek „O požárech divadel", uveřejněný v našem listě.

Československé číslo „Choses de théâtre". Nejlepší francouzská divadelní revue „Choses de théâtre" odhodlala se uspořádati za podpory našeho zahraničního ministerstva zvláštní číslo o divadelnictví československém. Věci byly smluveny a vlastně hotovy již v létě, ale dodnes číslo nevyšlo. Protože bylo veřejně oznámeno, musíme si dáti líbiti, že redakce „Choses de théâtre" v každém čísle oznamuje, že z důvodů, jež jsou mimo dosah redakce, československé číslo dosud nevyšlo a že se redakce kojí nadějí, že už pomaloučku bude hotovo. Nebylo by možno takový podnik zorganisovati, aby byl nejen representační, ale i včasný?

Ročenka německé Shakespearovské společnosti. Německá Shakespearovská společnost rozesílá právě svou ročenku za rok 1922, jež je 58. ročník této cenné publikace a v níž soustředěno veškeré badání shakespearské i divadelní. Letošní ročník obsahuje vedle slavnostní přednášky Alberta Ludwiga o Oechelhäuserovi jakožto zakladateli Shakespearské společnosti, Scheidrovu studii o Gerstenbergovi jako popularisátorovi Shakespeara. Dále uveřejňuje tu Meta Horssenová studii o Kleistovi a Shakespearových dramatických postavách, Wolfgang Keller práci „Shakespeare jakožto upravovatel cizích dramat", Merbach studii o Shakespearovi jako postavě románové a konečně Karel Ege, úvahu o Shakespearově účasti na Jindřichu VIII. Vedle těchto prací přináší ročenka všecky obvyklé rubriky: Obsažné referáty o všech knihách, jež vyšly o Shakespearovi, jeho tvorbě a jeho době. Obsažnou bibliografii časopiseckou, přehled dramaturgický, v němž mezi jiným je pěkná úvaha od prof. Stahla o literatuře o Reinhartovi, a konečně přehled provedení čelných Shakespearových děl na některých scénách německých. Bibliografie Shakespearská obsahuje tentokrát 342 čísla a dosahuje cifry 8723. Byť i bychom měli proti praksi německé Shakespearské společnosti svoje námitky, přece jenom nutno se s respektem skloniti před vytrvalou a cílevědomou prací, společností tou prováděnou.

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce (píše dr. Fr. Herman; II.). Valná schůze je nejvyšším a čelným orgánem spolkovým. Na první valné schůzi vzniká spolek a každoroční řadná valná schůze posuzuje činnost výboru, usnáší se o nejdůležitějších věcech a udává směrnice činnosti další. Kde jsou poměry spořádané, má býti a skutečně je výroční valná schůze svátkem celého spolku, k němuž se konají dlouhé přípravy a na který se členstvo těší. V této schůzi scházejí se všichni členové, aby se seznámili mezi sebou a aby aspoň jednou za rok projevil každý člen svůj opravdový zájem o spolek, o jeho cíle, působení a prospěch. Proto má předsednictvo dbáti o to, aby jednání valné schůze bylo důstojné a aby obsah jeho byl věcný, zajímavý, neúnavný a dobře připravený. Větším dílem se hledí na tyto schůze jako na formalitu, program se pečlivě ani nesestaví, jednání se odbude, a z celé schůze vlastně nikdo nic nemá. Důležitý zřetel se upíná jen k volbám. A to je nesprávné. Vede to k tomu, že se o valnou schůzi málokdo z širšího členstva zajímá, že bývá účast slabá a že pak tím trpí i součinnost během roku. Proto podle průběhu a návštěvy valných schůzí lze souditi na činnost spolku, jeho výboru a hlavně na pochopení a zdatnost vedoucích činitelů. Valnou schůzi svolává výbor ve lhůtě a formou, stanovami předepsanou. Přípravy ke schůzi konají se ovšem už dříve. Činovníci mají míti včas připraveny zprávy, účty mají býti uzavřeny a revisory prohlédnuty. Všecky návrhy, o nichž má rozhodovati valná schůze, mají býti výborem projednány a připraveny. Tu jde o návrhy, které předkládá výbor. Návrhy ostatních členů mají býti předloženy výboru včas, aby se mohl o nich ještě před valnou schůzí poraditi. Rovněž příprava volby činovníků má býti provedena důkladně. Na tom nejvíce záleží, komu je svěřeno vedení spolku. Nelze ponechávati valné schůzi, aby sama sestavovala kandidátní listinu. Výbor má ji vždycky předložiti sám, a nemůže-li, má pozvati několik členů mimo sebe aby se uradili a kandidáty navrhli. Valná schůze má ovšem právo měniti kandidáty, nebo se může vyskytnouti návrh listiny jiné, ale vždycky je nutno, aby odstupující výbor opatřil náležitý podklad pro konání volby. Při tom ovšem rozhoduje v první řadě prospěch spolku, a všecky osobní zájmy mají býti vyloučeny. Výbor sestaví pak program jednání valné schůze, ač předseda má právo určiti jeho postup. Nato se členstvo pozve do schůze, jak to určují stanovy. V pozvání je určen den, hodina místo a po případě program, nebo aspoň význačný předmět jednání. Obyčejně se připomíná, že se bude za půl hodiny konati schůze za každého počtu přítomných, kdyby se předepsaný počet členů včas nesešel. Nejméně tři dny před schůzí musí býti tato oznámena politickému úřadu. Oznámení je bez kolku a obsahuje udání času, místa a účelu schůze; obyčejně se sděluje také program. Ohlášení musí podepsati osoba, která je dle stanov k podpisování spolkových listin oprávněna, jinak by je úřad nemusil vziti na vědomí. Někdy se valné schůze pořádají jako schůze veřejné, což musí býti v oznámení uvedeno. Kdyby se tak nestalo, jest úřad oprávněn zjistiti, budou-li na schůzi jen členové spolku, a může proto žádati od předsedy, aby předložil seznam členů, podle kterého by pak provedl kontrolu. Na veřejné valné schůzi mohou býti přítomni i nečlenové, ale jednání smějí se účastniti pouze členové a zvaní hosté, totiž osoby, zvláštní pozvánkou výborem zvané. Osoby neznámé jen poslouchají. Do valných a členských schůzí může býti vyslán zástupce úřadu, jehož povinností je, aby se choval zdvořile a taktně, třebaže též rozhodně. Tento zástupce se má představiti předsedajícímu a má mu býti vykázáno přiměřené místo, aby mohl s předsedajícím mluviti a aby shromáždění snadno přehlédl. Obyčejně sedí u stolu předsednického. Oslovovati řečníka přímo, nebo zasahovati do debaty nesmí, nýbrž upozorňuje pouze předsedu. Zástupce úřadu může rozpustiti schůzi z důvodů, ve spolkovém zákonu uvedených ale musí zjistiti svědky daného případu a oznámiti, pro jakou příčinu a na základě jakého předpisu zákona tak činí. Rozdává-li výbor členům jednatelskou nebo účetní zprávu nebo jiné výkazy, musí tři výtisky předložiti politickému úřadu. Podání to je bez kolku. V den valné schůze má býti všecko připraveno, aby se zahájení schůze neoddalovalo a aby se teprve mezi jednáním některé věci nesháněly. Tak zejména: listina pro podpisy přítomných, kniha zápisů o schůzích, zprávy činovníků atd. Důležitou podmínkou je, aby nejen včas, ale vůbec byli přítomni všichni členové výboru. Působí trapným dojmem, když často ani přední činovníci nepřijdou na valnou schůzi, kde má jednak celý výbor tvořiti viditelný předvoj spolku a jednak jednotliví jeho členové mají před ostatními členy skládati účty ze svého působení. Nepřítomnost taková nejen budí nedůvěru k osobě, ale působí také nakažlivou vlažností k zájmu o celý spolek. A když už je tedy všecko náležitě připraveno, dostatečný počet členů zapsán, činovníci na svých místech, zahájí předseda jednání schůze.

Historický kostým na jevišti. (II.) Při určování, jaký historický kostým má ta která osoba na jevišti obléci, nestačí jen dobová správnost kostymu. Třeba vzíti také v úvahu stáří, stav, povahu jednající osoby, po případě i okolnosti, za kterých se osoba na jevišti objevuje. Jiného kostýmu bude třeba vyhledati mladému muži, jehož šat může býti po případě jasných, veselých barev, jiný usedlému člověku nebo starci, vyhýbajícímu se v šatě nápadnosti, jiný veselému děvčeti, jiný vážné stařeně. U starých lidí nevadí, odpovídá-li střih jejich kroje módě a době jejich mládí; pozorujeme-li tuto okolnost za dnešní doby, tím spíše bývalo tak v dávných letech, kdy šívaly se oděvy z látek k neroztrhání. Opatřil li si tehdy mladý muž důkladný šat sváteční, mohl jej nosit až do stáří, tím spíše, že ho tak často neoblékal. Zámožnost osoby zračí se samozřejmě hlavně v šatě, v nákladnosti materiálu a ozdob. Pokud se povahy osoby týče, jinak bude ošacen muž, úzkostlivě dbající úpravnosti oděvu, jinak na př. dobrodruh nebo piják, jemuž ani nenapadne mysliti na to, jak je jeho oděv upraven, jinak důstojník u dvora, jinak voják v poli. Každá téměř historická doba měla své šviháky, fintily, hejsky (mezi nimiž nebyly vždy jen prázdné hlavy). Ve starém Řecku byl to mladý Alkibiades (454—404 př. Kr.), žák Sokratův, pozdější státník, u Římanů Petronius, za Nerona „mistr vkusu“ (arbiter eloquentiae) u dvora císařského — a tak dále i v dobách pozdějších. Takovíto lidé nacházeli ovšem vždy hned velikou řadu otrockých napodobitelů, kteří obyčejně „módu“ svých vzorů až nevkusně přeháněli. Rozumí se, že i v dámské módě byly takové vůdčí osobnosti a jejich napodobitelky. A tak v každém historickém období shledáváme se s módou šatů, až do směšnosti přeháněnou. Takový přehnaný kostym historický nemá ovšem na jevišti oprávnění, leda v případech výjimečných, má-li působiti směšně, naznačovati fintilství svého nositele. Vůbec napomáháme často komičnosti zjevu kostymem, zvláště některými jeho podrobnostmi, ale neradno tu přeháněti na úkor historické pravdivosti. Třeba

i dbáti zvláštních okolností, za jakých se osoba na jevišti objevuje. Pronásledovaný uprchlík, voják, z bojiště se ubírající a p. jistě i na svém šatu nesou známky situace; nepřijdou ve vyžehleném šatě, ani v bezvadně bílém tuhém límci, který se snad ku kroji té doby nosil. Šat je po případě i místy rozedrán. Občanský šat všední bude odlišen od šatu, do jakého se občan oblékal, šel-li do shromáždění, před pány atd. Toť řada námětů, o nichž bude režisérovi uvažovati, určuje-li kostym pro tu kterou divadelní hru. —*ng.*

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Důležitá upozornění. Valné shromáždění Ú. M. D. O. Č. konati se bude v neděli, 18. března v 9 hodin dopol. v dolejším sále Žofína. Přítomnost zástupců všech okrsků je závazná. Všem členům (spolkům a odborům) bude rozeslána výroční zpráva s programem, seznamem org. jednot a pokyny pro spolk. činitele. K výroční zprávě přiložen bude složní list k zapravení členských příspěvků. Letos bude opět volba členů předsednictva a výkonného výboru. Návrhy z řad členstva pro valné shromáždění buďtež zaslány výkonnému výboru nejdéle do 10. března. V pořadu schůze je přednáška „o národních úkolech ochotnictva". — Členské příspěvky nutno zasílati Matici včas. Je to jediný zdroj příjmů, který hradí všecky výdaje ústřední správy. Tyto příspěvky neplatí jednoty nebo odbory samy, nýbrž každý jejich člen platí 1 Kč, aby si uvědomil, že je příslušníkem organisace. Pouze tam, kde je méně členů než 25, doplatí spolek tolik, aby roční příspěvek činil nejméně 25 Kč. Ústředí zavádí kontrolu počtu těchto členů, a proto je nepřípustno, aby byl zasílán minimální příspěvek, ačkoliv je členů spolku více. V případech nesprávného placení bude napříště postupováno podle stanov jako pro porušení kázně. — Divadelní kroužek N. J. S. v Braňanech obrací se s prosbou k celé české veřejnosti a zvláště ku všem div. spolkům i jednotlivcům, divadlo milujícím, o hmotnou podporu své lidovýchovné kulturní a vzděl. činnosti divadlem v národnostně ohroženém území. Pořizuje nejnutnější divadelní dekorace. Příspěvky přijímá J. Urbánek, Braňany 51, p. Železnice n. Bělou u Bíliny.

Autorské poplatky „Máje". V poslední době množí se případy nedorozumění o poplatcích autorských, „Májem" požadovaných. Tak zvané minimální sazby (pro naše organisované spolky 60 K za celovečerní hru a 30 Kč za aktovku) zůstávají v platnosti a spolek „Máj" slevuje je v případech mimořádných na zvláštní žádost, podanou výboru „Máje". Upozorňujeme na podrobné pokyny, v této věci uveřejněné v „Čes. divadle" č. 4. v dubnu 1922, str. 57.

Z ústředního sekretariátu. Největší ochotnickou jednotou jest Beseda „Tyl" v Praze VII., která v r. 1922 čítala 215 členů a za tyto též organ. příspěvek á 1 Kč z člena vyrovnala. — Ochotnická beseda poštovních zaměstnanců v Praze III. složila ve prospěch organisačního fondu (Ruthova) 100 Kč, jež s díky kvitujeme. — Beseda „Kolár" na Vinohradech, která byla pro neplacení členských příspěvků od r. 1920 vyloučena, byla znovu zařazena, poněvadž dluhující členské příspěvky vyrovnala.

Ochotnictvo na Slovensku. Ústredie slovenských ochotníckych divadiel po přijetí dalších 18 ochot. spolků vchází do nového roku celkem se 110 skutečnými členy. V divadel. knižnici Ústředí vyšlo dosud 5 svazků; členům rozesláno po jednom výtisku zdarma, celkem 520 svazků v ceně 1710 Kč. Za první čtyři svazky dostalo Ústředí redakčního honoráře 1750 Kč. K zásilkám knih přikládány byly vždy hektograf. oběžníky k informaci členstva o činnosti Ústředí. Na základě usnesení výboru počala se při ústředí zřizovati „ústřední divadelní knižnice", již slovenští nakladatelé věnovali po 2 výtiscích divadel. her, jimi vydaných. Knižnice ta čítá dnes již 195 svazků. Úkolem jejím jest sebrati veškery slovenské divadelní hry a půjčováním (za hrazení pouhých pošt. výloh) zpřístupniti je všemu ochotnictvu. Knihy jsou ovšem zatím ještě nevázané. Aby se vyhovělo dalšímu usnesení výboru: sestaviti a vydati seznam všech divadelních her, sestaven z pomůcek, zatím po ruce jsoucích, provisorní seznam dramat. literatury slovenské spolu s nejdůležitějšími údaji, z něhož každému spolku-členovi zasláno po jednom výtisku zdarma. Ve věci ústřední garderoby vstoupeno prostřednictvím Ú. M. D. O. Čs. ve vyjednávání s pražskou půjčovnou divadelních kostymů p. Huňkové, jež vyhověla žádosti ústředí a stanovila snížený poplatek 12 Kč za každý vypůjčený kostym. Nevýhodou jsou tu však velké dopravní výlohy, které tento jinak přijatelný obnos velice zvyšují. Činnost sekretariátu jeví se v tom, že od založení do konce roku (tedy celkem za 6 měsíců) došlo Ústředí 374 dopisů, 220 oznámení div. představení od služnovských úřadů a 28 seznamů učitelstva od školních inspektorátů; odesláno bylo 416 dopisů, 1475 hektograf. oběžníků, 381 výt. časopisů a 381 svazků knih. Členům při volbě představení udělovány rady, objednávány knihy, tisky, zaopatřována autorská povolení a pod. Pokud jde o finanční stav ústředí, jest litovati, že státní podpora, se kterou bylo najisto počítáno a která by Ústředí plně umožnila vykonati celou tu rozsáhlou práci, před kterou dosud stojí a jejíž význam, žel, dosud se všude správně nedoceňuje, udělena mu nebyla, z formálních prý nedostatků žádosti, a bude jen v zájmu naší společné národní věci, ke které slovenské ochotnictvo svojí uvědomovací činností pracuje, bude-li nová žádost Ústředí vyřízena tak jak si toho opravdu zasluhuje. Ústředí konalo svoji II. čtvrtletní schůzku 25. ledna. Přítomný zem. inspektor bratislav. referátu p. Mačenka informoval se podrobně o stavu a činnosti ústředí a v novém jednání o státní podporu přislíbil všechnu svoji podporu. Správně ukázal dr. Krčméry na neudržitelnost stanoviska M. Š. N. O., které zamítnuvši žádost Ústředí, slíbilo podporovati jednotlivé spolky, neboť ochotnický život slovenský, celé jeho niveau jen tehdy se zdvihne, zdvihne li se jeho Ústředí. Proto také udělena byla Ústředí podpora Matice Slovenské, jež nejlépe ví, jaký význam mělo ochotnictvo slovenské za útlaku maďarského a jaké jsou jeho úkoly v dobách dnešních. Nato usneseno svolati I. řádné valné shromáždění Ústředí na den 18. února ve 2 hod. odp. do kasina Národního domu v Turč. Sv. Martině, připraven program shromáždění, navrženo k volbě předsednictvo Ústředí (Gašparík, Sochaň, dr. Krčméry, Štarke a Slezák) a výkonný výbor (Spevokol v Turč. Sv. M., R. T. J., Remesl. jedn. Ústredie slov. rol. dorostu, Ú. M. D. O. Čs. v Praze Živena v Turč. Sv. M., míst. odbor Matice Slov. v Klenovci, zást. dramat. spis. sloven., „Kollár"

v Košicích, „Kollár“ Vrútky, Č. O. Leg. Vrútky.) Cestovní výlohy, až dosud hrazené Ústředím, mají napříště hraditi samy spolky, delegáty vysílající. *bvk.*

Z Pražského okrsku. Hasičská dávka v Praze. Pro celou velkou Prahu byla novými pravidly, ministerstvem schválenými, stanovena sazba (pokud spadají do takových podniků představení ochotnická) tím způsobem, že se za hodinu a za muže platí do 10 hodin večer 8 Kč, po 10. hodině večerní 12 Kč. Při normálním představení, které se začíná v 7 hodin, by platil spolek za dva hasiče 48 Kč a kdyby po divadle byla jiná zábava, trvající jen do 12 hod., zaplatil by za ony dva hasiče 96 Kč! Takovou sazbou byla by ohrožena veškerá činnost našich spolků, a proto podala okrsková rada žádost presidiu správní komise hl. města Prahy, aby sazbu dávky snížila na míru nejmenší, aby ji stanovila nikoli dle hodin a počtu hasičů, ale za celý večer a podle rozsahu místnosti, a aby byl vysílán jen nejnutnější počet hasičů na hlídku. — Representační představení P. o. uspořádáno bude ke konci března. Hráno bude starosty ústředí dra Fr. Hermana bibl. drama „Veliký pátek“. Bude třeba asi 40 hlavních rolí a 20 komparsů, i mají býti oznámeny adresy a obor skutečně prvotřídních sil hereckých z jednotlivých spolků ochotn., které by chtěly a mohly ve hře účinkovati. — Účast členů jednot P. o. na div. podniku „Všelidové scény“, kterým bude premiéra „Nové Orestei“ dra Arnošta Dvořáka v dubnu v průmysl. paláci na výstavišti v Král. Oboře zajištěna. Spolek vyžádal si 45 atletů, 40 představitelů starců, zpěvně školených a 40 žen. Zkoušky konány jsou v sále restaurace pivovarské zahrady na Král. Vinohradech. — Okrsk. rada konala schůzi 2. února, při níž usnesena podpora výše zmíněného podniku „Všelidové scény“ a oznámeny schůze a valné hromady „Rozkvětu“ na Král. Vinohr. 5.-II., obvodu Praha VII, Bubeneč, Dejvice, Podbaba a okolí (ustavující) 11.-II., v Radotíně dtto., obvodu smíchovského 4.-II. a bes. „Dalibor“ na Král. Vinohradech dtto. Při pres. schůzích 12., 19. a 26.-I. předložil protest stran zákazu zájezdů a pravidla o výstupních lístcích obvod žižkovský, a „Bujarost“ stížnost do nálezu nezpůsobilosti místnosti v „Bellevue“. Ze žižkov. obvodu deleg. do ústředí Froněk, do P. o. Maixner, z obv. smíchov. Bräuer, Hojka a Moc. Oznámeny valná hrom. „Vlasti“ na Žižkově (14.-I.), div. předst. „Tyla“ v Bohnicích (Stroupežnický: „Václav Hrobčický z Hrobčic“) a oslava 45leté ochotn. činnosti R. Makovce z besedy „Kolár“ na Smíchově, jemuž poslán blahopřejný projev.

Z jednot. V Upici zemřel 10.-II. dlouholetý předseda Spdo. Jos. Nedvídek, továrník. Čest jeho památce! — Bes. „Tyl“ v Radotíně vyloučila ze svého středu Jos. Bejšovce pro nekorektní jednání. Beseda připravuje pro neiblížší dobu Želenského „Tažní ptáci.“ — Spdo. v Žebráce pořádal 10.-II. Šibřinky v sále hotelu „Jelen“ při místní sokolské hudbě. Dotazy vyřiz. P. Hněvkovský a J. Kubla. — Sdr. div. och. v Pacově konalo IV. valnou schůzi 18.-II. v host. Všetečkově. Téhož dne konal valnou schůzi Ochot. sp. ve Žlebech. Poté předn. V. K. Blahníka „O vzniku a vývoji divadla“ se světeln. obr. — Děln. vzděl. a dram. sp. „Marx“ v Holicích u Olomouce sehrál za r. 1922: Čapkovo „R. U R.“, Skružného „Ferdinand spí“, Maříkovu „Tragedii korun. prince Rudolfa“ (!!!), Kolárova „Pražského žida“ a Kühnlův „Slib za pecí“ (rež. J. Kratochvil), autor. popl. zapr. 206 Kč, obeslán ochotn. sjezd v Prostějově a Hodoníně, I.-V., poř. oslava svátku práce, 5.-VII. koncert ve prospěch hladovících v Rusku, 4.-VIII. národ. slavnost s alleg. vozy ve prospěch post. pomníku padlým, dvě celodenní vycházky, 14 vzděl. večírků a 8 cvič. hodin sbor zpěvu. Spolk. knihovna čítá 184 div. her. Spolek se těžce probíjí kupředu na poli kulturním, ježto přes polovice členstva trpí zvláště v zimě nezaměstnaností.

Posudky. Spdo. v Žebráce sehrál 28.-X. k výročí samostatnosti Kolárova „Pražského žida“ za režie pp. Hněvkovského a Kubly, kteří zároveň zdařile interpretovali kata Mydláře a Valeriana. Elegantním Peldřimovským byl p. Průša, intrikánským Příbíkem p. Křikava, výbornou Rebekou pí. Piková. Nutno uznati nejen u osvědčených herců, ale i začátečníků velikou píli, věnovanou studiu rolí, a snahu podati výkony co nejlepší. Při představení prvně a bezvadně fungovalo nově zřízené elektr. osvětlení jeviště. 25.-XII. na ukončení zimní sezony proveden dra Hermana „Pan major v. v.“ s p. rež. Hněvkovským v roli titulní, flegmatickým inž. Danešem p. Průšovým a temperamentní Helenou sl. Kultové. Neodolatelně komický byl Slavíček p. Kubly, dobrý Vilém p. Erazima a zdařilé vystoupení po několikaleté přestávce pí. Schovánkové. — Dram. odb. vzd. bes. „Palacký“ na Smíchově oslavil 25leté trvání dobrým předst. Čechova-Šimkova „Lešetínského kováře“ za rež. R. Dvořáka a s živým obrazem. Dle ref. Jos. Šťastného p. Pravda titulní roli pouze oddeklamoval, zato v Lidušce projevila velmi slibný talent sl. Tůmová a oduševnělý výkon podal p. Kaigl v roli Václava. Z ostatních vynikli zejména sl. Benešová v úloze zešílivší Barušky, pí. Hacmacová jako stařena Háta, p. Grill v intrikánské roli správce továrny a páně Pazderův soused Brázda.

Ochotnický repertoár. Dram. odb „Sokola“ v Podbabě-Šárce (přír. div.) 10.-VIII. Rudlofovo „Na Kozlanském klepáči“ (rež. Fr. Šťastná). — Spdo. „Vojan“ v Brně (katol. tov. Stará ul. — Köfilerova) 10.-IX. Mrštíků „Maryša“ (rež. J. Balcar). — Bes. „Šamberk“ Košíře (Karlova ul.) 10.-X. Balákа-Vrbského „Zlatý Jiří“ (rež. J. Šikl), 17.-IX. Heijermansovo „Na faře“ (přel. F. V. Krejčí, rež. A. Šťastný), 24.-IX. Molnára a Halma „Právní zástupce“ (režisér J. Michl), 1.-X. Pailleronova „Myška“ (rež. F. Medunová), 8.-X. Caillaveta-Flerse-Reya „Rozkošná příhoda“ (přel. G. Schmoranz, rež. B. Šiklová), 15.-X. „Svůdná dívka“ (?!, rež. J. Šikl), 5.-XI. Raupachův „Mlynář a jeho dítě“ (rež. dto.), 12.-XI. Grésaca-Croisseta „Můstek“ (rež. M. Benešová), 19.-XI. Arnolda-Bacha „Bytová nouze“ (rež. E. Jirků), 26.-XI. Stobitzera-Friedmanna Fredericha „Slečna matinka“ (přel F. S. Jaroš, rež. A. Šiklová). 2.-XII. Mikulášská zábava.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotnického divadla.

(Pokračovanie.)

V rukopise tomto pisateľ pútavým denníkovým spôsobom rozpráva, ako prišiel k nemu v prostriedku júla r. 1841 „horlivý, šlechetný mladík“, supplikant, sbierajúci príspevky pre alumneum bratislavské. Mládenec bol 21 ročný bratislavský teolog Ondrej Braxatoris. Shovárali sa o národných veciach, o slovenskej literatúre — a prišli i na otázku divadla. V Palkovičovej Tatranke boly sa práve v tie časy ozvaly hlasy za divadlo, iste tiež zo študentských kruhov, a mladý študent so starším učiteľom radili

sa o tom, ako by sa mohla myšlienka uviesť do života, lebo divadlo bude mať iste veľký buditeľský význam, hoci by obecenstvo hľadelo na ochotníkov zprvoti, ako na komediantov. Keď dve dcéry učiteľa Jurkoviča (medzi nimi budúca žena Jozefa M. Hurbana) prisľúbily, že vďačne by zahraly ženské úlohy, Sládkovič usniesol sa so svojím hostiteľom, že hľadať budú hercov, on sám Sládkovič, a hoci by bol i na jeden deň chôdze vzdialený, príde a bude spoluúčinkovať . . .

Rozišli sa, Sládkovič šiel ďalej svojou supplikantskou cestou a Jurkovič šiel na Moravu navštíviť svoju najstaršiu tam vydatú dcéru. Ale myšlienka nezaspala. Skoro po návrate Jurkovičovom, 3. septembra 1841, prišli k nemu horliví mládenci „gakoby z nebe spadlj, s tvářj radostj zářjcj" Daniel Kolény, August a Jozef Roy a Samuel Štúr — Sládkovič ich poslal, vyložiac im nadšene plán ochotníckeho „Národného Divadla". Sám prísť vtedy nemohol.

Sládkovičom zverbovaní mládenci, v usrozumení s Jozefom M. Hurbanom, vtedy kaplánom na Brezovej, založili 5. septembra 1841 „Slovenské Národní Divadlo", ku ktorému potom přistúpili ako členovia ešte Vratislav Rymavský (Ján Francisci), August Krčméry, L'udevít Šulek, Eduard Škultéty, Anna Kolény, Zuzanna Kolény a iní

Predstavenia mohli riadiť pravda len cez vakácie, letné i veľkonočné. Prišli herci do mestečka, ubytovali sa po známych domoch v mestečku i na okolí, pred dňom predstavenia poroznášali tlačené programy po celom okolí (Kolény niesol ich z Myjavy až do Senice), že im obecenstvo preplnilo dvorany až na úmor.

Prvé predstavenie „Národného Divadla" bolo na Myjave 29. marca 1842, hrali „pamětné pro Nitrany" divadlo: „Hrabě Beňovský", a tu sa dokázal Andrej Braxatoris, vystupujúci s pseudonymom Krasyslav (Viď i „Nitra" I.), ako najlepší herec spoločnosti.

Hral úlohu Krusteva, o čom píše umný Jurkovič: „Krusťew konečne zasluhuje bezewšeho odporu palmu, byľ on prwnj mezi dobrými, a mysljme, že mu tuto přednost i přátelé geho postaupj. Hral oprawdu mistrowsky. Koncentraci mnoholetých bjd a nešestj s negblaženegšjm vzpomjnánjm na domov, na djtky a manželku, Čáku oswobozenj z jedné, z druhé strany odpor spiklých a poměr k řediteli, wše zpředmětnil p. Braxatoris wýborně. I zjskal sobě welikau pochwalu. Naposledy byli wšickni wywoláni — tlesk sotwa se utišiti mohl." (Pokračovanie.)

Zprávy Ú. S. O. D.

Zo spolkov. Ochotn.-vzdelávajúci spolok „Kollár" na Vrútkach usporiada v dňoch 6.—26. februára pre svojich členov divadelný kurs. Na programe sú prednášky: 1. Dejiny slovenského divad. ochotníctva. 2. Slov. literatúra (zvlášť dramatická), 3. Divadelné umenie, 4. Vývoj scény, 5. Štúdium kusu a roly, 6. Recitácia a divadelná deklamácia.— Vzdelavateľný spolok „Zora" v Smrečanoch predstavil dňa 26.-XII. Urbánkovu veselohru „Za živa v nebi". Predstavenie bolo zdarilé. Zvlášť dobre sa vynímali p. J. Húska v úlohe Miša, sl. Z. Šimúnová v úlohe Katky a p. Birický v úlohe advokáta Javorského.— Novoutvorená „Družina divadelných ochot. v Dekýši" zahrala dňa 26. a 31.-XII. Urbánkov obraz zo života „Ježiškov stromček" s pekným úspechom. Na fašiangy chystá nové predstavenie. Hrať bude „Strašidlo" veselohra od Fr. Urbánka.— Ochotnícky repertoár. Vzdel. sp. „Hviezdoslav" v Jasení 26.-XII. „Slovenská sirota", obraz zo života od O M. Horvátovej. Osvetový Sväz v Harikovciach 29,30.-XII. a 1.-I. „Ježiškov stromček" obraz zo života od Frant. Urbánka. Občianska Beseda v Bobrovci 6,7. I. „Vojnarka", dráma od Al. Jiráska.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy divadelní. Nákladem Fr. Borového, Praha II, Štěpánská 37, vyšel jako 1. svazek „Knihovny Matice Divadelní" Tylův „Strakonický dudák" ve scén. úpr. prof. V. Tille s výstižnou jeho předmluvou, které lze použíti k úpravě proslovu před představením, a s velmi podrobnými režijními poznámkami (za Kč 6·—). — Nakl. J. F. Buček v Prostějově vydal 5akt. drama Waltera Hasenclevera „Ze záhrobí" (přel. dr. E. R. Polanski) za Kč 12·—. — Nakl. družstvo Máje v Praze I uspořádalo v poslední době II. vydání Stroupežnického 5akt. hist. drama „Černé duše" (Kč 7·—) a Císlerovy 4akt. šumav. hry „Na šenavské pile" (Kč 9·—), vydalo úspěšné novinky holešov. div. Uranie: L. Novákovu „Pražskou příhodu" (4 jedn., za Kč 8·—) a Císlerovy „Vesnic é rebelanty" (3 jedn., za Kč 8·—) a doplnilo svou „Div. knih. Máje" drobnostmi Barancevičovou „Vrabčík" (Kč 3·—) a Dobinovou „Mnoho hluku pro nic za nic" (Kč 2·—) —

Dětské hry. Nákl. Ústř. nakl. a knihk. učitelstva čsl. v Praze VII vyšly ve sbírce „Dětské

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

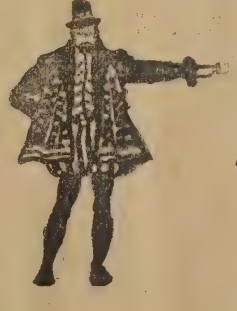

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

divadlo“ poh. rytíř. hra Jul. Tauferové „Princezna Včelka“ za Kč 6·60, El. Krásnohorské vánoční hra „Král králů“ za Kč 3·80 a H. Kieswetterové 1 akt. histor. hra „Poklad vyhnanců“ za Kč 2·60.

Pomůcky. Rekvisity k Piskořově hře „Mumie“ zapůjčí za 50 Kč „Intimní scéna“, jedn. p. J. Terš, Praha-II., na Rybníčku 14.

Obsah: R.: Úvodník. — Dr. Herman: Otázka Nár. div. — Červinka: Ruské drama a ruská inteligence. — Dr. Pallas: Z většího díla o Ibsenově „Brandovi“. — Simon: Divadlo v době rokokové. — P.: Hlasy o „X=0“ a „Lidech“. — Poznámky. — Ochotnictvo: Pro ochotnickou praksi (Spolkový rádce, Historický kostým na jevišti). — Zpr. Ú. M. D. O. Č. (Důležitá upozornění; Autor. poplatky „Máje“; Ochotnictvo na Slovensku atd.) — Slovenské ochotn. div. (Krčméry: Z historie slov. och. div.; Zprávy Ú. S. O. D.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milfo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Štein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá,* kteréž prohlášení jen nedopatřením do 1. sešitu se nedostalo. Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

„CENTRUM“
knihovna našich i cizích scén.

Sv. 1. Vášeň. Drama o 4 jednáních. Napsal Michail Petrovič Arcybašev. Přeložil Rudolf Kautský. S velkým úspěchem provozováno v „Uranii“ a v Nár. divadle v Čes. Budějovicích. Kč 8·—
Sv. 2. Sokyně. Hra ze slavonské vesnice o 3 dějstvích. Napsal Joza Ivakič. Přeložil Jan Hudec. Novinka připravená k provozování ve Švandově divadle na Smíchově. Kč 10.—
Sv. 3. Vzpoura. Drama o 3 děj. Napsal Fr. Zavřel. Novinka Měst. divadla Kr. Vinohrad. Kč 8·—
Sv. 4. Noční hlídač. Komedie o 3 jednáních. Napsal Sáša Guitry. Přeložil Karel Cvančara. Repert. hra Městského divadla Kr. Vinohrad. Kč 8·—
Sv. 5. Na popeleční středu. Drama o 1 dějství. Napsal Eugen Brand. Kč 3·—
Sv. 6. Malé komedie. Napsal Milan Begović. Přeložil Karel Hádek. Přijato pro komorní hry na Smíchově. Kč 10·—
Sv. 7. Strakonický dudák. Nár. báchorka se zpěvy a tanci o 3 děj. Napsal J. K. Tyl. Textově i scénicky upravil Jaroslav Kvapil. Kč 8·—
Sv. 8. Hra se smrtí. Komedie o 3 děj. Napsal Arkadij Averčenko. Přel. V. Červinka. Novinka Městského divadla Kr. Vinohrad. Kč 10·—
Sv. 9. Clun na moři. Tři akty. Napsal Fr. Wollman. Provozováno v Komorních hrách ve Švandově divadle na Smíchově. Kč 6·—
Sv. 10. Okamžik. Veselohra v 5 děj. Podle Goetheho od Hermana Bahra. Přeložil Em. Lešehrad. Kč 12·—
Sv. 11. Páví oko. Komedie o 3 jedn. Napsal St. Cyliak. (V tisku.)

Nová tato sbírka bude přinášeti výhradně dramatická díla vysoké literární úrovně a nebude jistě jediného přítele dramatického umění, ať jednotlivce či našich spolků ochotnických, divadelních společností atd., kteří nestali by se jejími odběrateli.

Nakladatel Fr. Švejda, Praha VIII.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provádí

ALOIS FRONĚK, dekorační malíř

na KLADNĚ.

Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Hej! Doporučujeme tyto novinky:

Veselohry o třech jednáních: Piskoř, „Ta, jíž nelze odolati.“ Kč 12·—. „Španělská muška.“ Kč 9·—. „Zlatý důl.“ Kč 9·—. **Aktovky:** „Zlaté srdéčko“ Kč 5·— „Zlatá srdéčka.“ (Pokrač. hry „Zlaté srdéčko.“) Kč 5·— „Poslední přání umírajícího.“ Kč 8·—. „Kdo má klíč od půdy.“ Kč 5·—. „U tří rarášků.“ Kč 6·—. Neruda: „Prodaná láska.“ Kč 3·—. Šmíd: „Batalion.“ Kč 6·—. „Švec milionář.“ Kč 5·—. „Divadlo hrůzy,“ sv. 1—5. Kč 33·—. Seznam veselostí 40 hal., úplný illustrovaný 2 Kč. Na skladě v každém knihkupectví, neb přímo v nakladat. **Jos. Švába,** v Praze III, Mostecká ul. 55.

Divadelní kroje

dobově věrné, vkusně pracované a čisté pro veškeré divadelní hry, národní slavnosti, obžinky, dětské dny a maškarní plesy zapůjčuje co nejlevněji největší půjčovna republiky

Alois Kraus, Jablonec n. Nisou.

Založeno 1886.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje. Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Símy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Maříka 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA“,** divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady. Ripská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

Ochotnickým divadlům

doporučujeme vybrané nové a v nových vydáních vyšlé divadelní hry:

	Kč
Archleb Luděk, **Osudný manévr.** (2. vyd.) Veselohra z vojenského života. — 4 jed. Mýtina, dvůr, pokoj, zahrada. — 15 pánů, 6 dám	10·—
Čečetka F., **Sluníčko.** Veselohra. — 3 jed. — Pokoj. — 5 pánů, 6 dám	7·—
— **Učitelka.** Hra. — 3 jed. Pokoj. — 3 páni, 2 dámy	4·—
Červinka Ad., **Boží mír.** Satyrický obraz. — 3 jed. — 2 pokoje. — pánů, 3 dámy	9·—
Dovská B., **Zlaté časy.** (2. vyd.) Veselohra. — 3 jedn. — Zahradní veranda. — 7 pánů, 6 dám	8·—
Herman Frant., **Dobrodinci.** (2. vyd.) — 3 jed. — Pokoj, zahrada. — 6 pánů, 3 dámy	12·—
Horáková Al., **Malá diva.** Hra. — 4 jed. — Salon, 2 pokoje. — 9 pánů, 8 dám, 1 dítě	7·—
— **Páni.** Hra. (2. vyd.) Světnice, zahrada. — 9 pánů, 7 dám	5·—
— **Žena legionářova.** Obraz ze života. (2. vyd.) — 3 jed. — 2 pokoje. — 5 pánů, 5 dám, 1 dítě	6·40
Kalivoda A., **Socialisace.** Sociální drama. — 3 jed. — Písárna, pokoj. — 9 pánů, 3 dámy, 1 dítě	4·80
Konrad F., **Javor** čili **Děti a smrt.** Idyla. — 3 jed., předehra a dohra. — Lesní krajina, světnice. — 4 páni, 1 dáma, 4 hoši	10·—
Krásnohorská El., **Přišla do rozumu.** (3. vyd.) Veselohra. — 3. jed. — Zápraží, 2 světnice. — 6 pánů, 4 dámy	9·—
Leda, **Paní protekce.** Hra. — 3. jed. — Kavárna, atelier. — 8 pánů, 2 dámy	4·50
Lokay A., **Kandidáti ženitby.** (2. vyd.) Fraška. — 3 jed. — Pokoj. — 7 pánů, 6 dam	6·—
— **Nerozluční přátelé.** (2. vyd.) Veselohra. — 3 jed. — Salon. — 5 pánů, 4 dámy	8·—
Lokay A., **Růžová pouta.** — (3. vyd.) Veselohra. — 3. jed. — Pokoj. — 5 pánů, 7 dám	6·—
— **Vosí hnízdo.** (2. vyd.) — Veselohra. — 3 jed. — Pokoj. — 7 pánů, 5 dám	8·—
Malloch P. M., **Černé oči.** (3. vyd). Drama lásky. — 3 jed. — Světnice, zahrada. — 4 páni, 3 dámy	8·—
Rudloff Jar., **Křivé broky.** Pytlácká historka. — 1 jedn. — Světnice. — 5 pánů, 2 dámy.	
— **Comedia del' arte.** Dram. akt. — Zámecká síň. — 8 pánů, 1 dáma	5·—
— **Dědečkovy housle.** (2. vyd.) Veselá historka se zpěvy. — 3 jed. — Zahrádka, 2 světnice. — 14 pánů, 4 dámy, 2 děti	4·80
— **Na kozlanském klepáči.** (2 vyd.) Vesnická historka se zpěvy. — 3 jed. — Světnice, zahrádka, hospoda. — 16 pánů, 6 dám, 1 dítě	7·—
Šimek Ed., **Lešetínský kovář.** Činohra. (Autorisované zpracování.) — 3 jed. — Náves. — 10 pánů, 3 dámy	4·—
Weiss J., **Poslední Slavata.** Hist. obraz. — 5 jed. — Náměstí, vlčí jáma, zahrada. — 7 pánů, 4 dámy	1·30
Želenský K., **Tažní ptáci.** (2. vyd.) — Veselohra. — 3 jed. Světnice, hostinec. — 17 pánů, 6 dám	10·—

Pro dětská divadla:

	Kč
Krásnohorská El., **Medvěd a víla.** (3. vyd.) Dramatická báchorka o 3 dějstvích. Pro mládež věku nejméně 14 let	7·40
Sokolová Vilma, **Pohádka o zlatém klíči a živé vodě.** (2. vyd.) Divadelní hra pro děti o třech jednáních se zpěvy a tanci	4·80

Objednati možno v každém knihkupectví neb přímo v

Nakladatelství ŠOLC A ŠIMÁČEK, společnost s ruč. ob. **v Praze,**
Jeruzalemská 11.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

		Kč
1.	V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3 vyd.	5·—
2.	V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd.	4·—
3.	V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd.	4·—
4.	V. B. Plumlovska: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·—
5.	V. B. Plumlovska: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd.	5·—
6.	V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd.	3·60
7.	K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed a 1 obr. 2. vyd.	6·—
8.	V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·50
9.	K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd.	2·60
10.	K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd.	2·60
11.	V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd.	6·—
12.	V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd.	5·—
13.	V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd.	6·50
14.	K Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd.	5·—
15	V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd.	3·20
16.	V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd.	5·—
17.	V. B Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd.	5·—
18.	K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd.	3·50
19.	K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed.	1·80
20	R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed.	6·—
21.	V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou.	6·50
22.	V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr.	8·—
23.	F. Bouchal: **Dědoušek Mech** Pohádka o 3 jed.	3·50
24.	J. Velenský: **Šípková princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed.	3·50
25.	J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed.	4·—
26.	F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed.	3·50
27.	R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed.	7·—
28.	F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed.	3·—
29.	F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed.	2·50
30.	F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom.	3·—
31.	J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr.	5·—
32.	O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle K. J. Erbena	3·50
33.	J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvy a tanci o 4 j.	6·—
34.	Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd.	4·50
35.	Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed.	5·—
36.	Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed.	5·—
37.	Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed.	—·—
38.	Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků** Pohádka o 6 obr.	4·—
39.	Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed.	5·—
40.	Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed.	5·—
41.	Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy	2·50
42.	Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení	2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL

		Kč
1.	Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice	2·—
2.	Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m, 3 ž. Pokoj. 2. vyd.	7·—
3.	Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání.	2·50
4.	Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice	1·50
5.	Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj	1·80
6.	Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec.	—·—
7.	Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj.	2·—
8.	Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les.	2·—
9.	Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon.	3·—
10.	Pospíšil O.: **Na selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd.	6·—
11.	Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž.	7·—
12.	Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž 3. vyd. Světnice na statku.	5·—
13.	Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž.	1·30
14.	Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj.	3·—
15.	Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost.	1·50
16.	Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd.	6·50
17.	Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti.	3·—
18.	Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed.	6·50
19.	Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd.	6·—
20.	Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd.	7·—
21.	Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd.	8·—
22.	L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd.	4·—
23.	Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd.	3·—
24.	J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk.	4·—
25.	R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed.	7·—
26.	V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky	7·—
27.	J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd.	3·—
28.	O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed.	3·—
29.	O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání.	—·—
30.	O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání.	3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I

„Československé Divadlo" je orgánem Ustř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 15. března 1923.** **Sešit 5.**

V Praze, dne 10. března 1923.

Divadelní oslavy sedmdesátého výročí narození Jar. Vrchlického, jak se jich zhostila přední divadla pražská, nutí nás, abychom se k nim ještě jednou vrátili. Nejde nám o případ Národního divadla, které si za slavnostního řečníka pozvalo prof. F. X. Šaldu, o němž ví dnes každý, kdo jenom trochu sleduje literaturu, že se staví na stanovisko zcela odpůrčí proti hodnotě a ceně díla Vrchlického. Byla to pouze ukázka vkusu nejen umělecké správy divadelní, ale i samého přednášejícího, který je dědicem Vrchlického universitní stolice. Ujme-li se tento zvyk, doufejme, až bude Národní divadlo oslavovati nějaké výročí Husovo, že si pozve za slavnostního řečníka jesuitu.

Nám jde dnes o ryze divadelní stránku. Národní divadlo sehrálo nově nastudovanou „Noc na Karlštejně“, Vinohradské divadlo „Lásku a smrt“. Je zcela přirozenou zvyklostí, že v podobných slavnostních případech angažuje divadlo své nejlepší, řekli bychom representační síly. Bylo tedy v první řadě povinností ke jménu a památce Vrchlického, aby představení tato režírovali šéfové divadel. Přes to, že takový požadavek je zcela zřejmý, režíroval v Národním divadle Vojta Novák a na Vinohradech Bohumil Stejskal. Šéfové Dr. Hilar a Jaroslav Kvapil se jenom dívali, jak to špatně dopadlo. Ona dvě slavnostní představení mají ještě jiný zajímavý detail. Národní divadlo, které je všeobecně nyní vydáváno za divadlo výbojné, experimentální, pokrokové, nejmodernější, vypravilo „Noc na Karlštejně“ tím způsobem, že vybrakovalo dekorační skladiště a řeklo p. Gottliebovi, aby z toho udělal výpravu. A tak třeba I. jednání ukázalo nám starý gotický oblouk, který známe z Kvapilova scénování „Hamleta“, a za tímto obloukem se nám presentovaly Schmoranzovy dekorace z opery „Karlštein“. Tím se stalo, že toto experimentální, výbojné a moderní divadlo vypravilo slavnostní představení Vrchlického způsobem, který by nedělal cti ani průměrné a průměrně bohaté ochotnické scéně. Naproti tomu divadlo Viinohradské, na které se často pohlíží jako na divadlo konservativní, nechceme-li říci zpátečnické, svěřilo režii p. Stejskalovi, který je nadšen expresionismem, a výpravu hry p. arch. Feuersteinovi, který překonal sám sebe. A tak se zase stalo, že toto konservativní divadlo presentovalo publiku Vrchlického hru v rouše, nad kterým i ti nejshovívavější diváci kroutili hlavou a které by se zcela dobře sneslo v Hašlerově kabaretu při Camarově aktovce, která persifluje kubistické a expresionistické výstřelky tak zvané moderní režie.

Co se stalo, odestáti se nedá. Bude lépe, když se na podobné trapné případy zapomene. Bylo by však třeba, aby z nich byla vyvozena zkušenost. Zkušenost ta však nutně dochází k závěru o přesné odpovědnosti uměleckých šéfů činoher. Je-li někdo šéfem činohry, ať je to dr. Hilar z Národního, nebo Jaroslav Kvapil ve Vinohradském, je odpověden za všecko, co se v divadle děje, nikoliv jen za několik zvláště význačných představení, jež si pan šéf vezme k režii. Proto chvíle, kdy divadlo vystupuje jako mluvčí národa, kdy má býti vzdána někomu pocta, je chvíli cti šéfa divadla. Dopadla-li oslavná představení sedmdesátého výročí Vrchlického v Praze tímto způsobem, pak je nutno neúspěch v první řadě připsati k tíži účtu šéfů. Je možno býti v poměru k Vrchlickému, který neodůvodňuje nějakého zvláštního nadšení, ale v takovém případě nepořádáme oslavných představení vůbec. Věc má však ještě háček, že naše divadla znovu ukázala svoje ledví v poměru k autorům domácím, zejména k těm, kteří nejsou právě v módě. Je možno, že Vrchlický není nejlepším a největším básníkem českým na poli dramatické poesie, ale svou činností zasloužil si aspoň tolik, aby mu Národní divadlo věnovalo tu péči a ochotu i ten náklad, jaký věnuje třeba bratrům Čapkům. Ovšem našim divadlům, zejména Národnímu divadlu a nemálo i divadlu Vinohradskému jsou domácí autoři nutnou přítěží, se kterou se s výjimkou několika málo případů také dle toho zachází. Zatím, co si celé divadlo od šéfa až do posledního dělníka láme hlavu, jak by se inscenovala a zařídila hra cizího autora, je rozšířeno mínění, že pro domácího autora je dobrá ještě tak Uranie nebo v nejlepším případě Smichov. Staré pořekadlo, že ve své vlasti není nikdo prorokem, se v divadle a za poměrů našich předních pražských scén k domácí produkci objevuje v plné pravdivosti. To je problém, na který by se nemělo zapomínat, který by měl znovu a znovu býti ventilován, a měly by býti hledány cesty, jimiž by české divadelnictví v plném rozsahu bylo donuceno vyrovnávati se nejprve s tvorbou domácí. Případ slavnostních představení Vrchlického nutnost tuto jen potvrzuje. *R.*

Dr. Otakar Dubský:

Moderní drama italské*).

Zatím co francouzské drama dosáhlo svého vrcholu v sedmnáctém století, mělo drama italské teprve na konci 18. století své dva hlavní zástupce dramatické: *Goldoniho* a *Alfieriho.* Goldoni, zvláště vlivem francouzského dramatu, v prvé řadě komedií Molièrových, vytvořil italskou veselohru, Vittorio Alfieri pak stal se zakladatelem italské tragedie. Počátkem 19. století jest opět divadlo italské v úpadku. Vlivu „jakobinských" kusů podléhá *Vincenzo Montis*, autor *„Gaia Graccha"*, a možno říci, že divadlo italské v 19. století zůstalo v područí dramatu francouzského. Dramata píší bratří *Giovanni* a *Ippolito Pindemonte*, první ve stopách Alfieriho (na př. *„Orso Ipato"*, *„Agrippina"* a j.), druhý, spíše lyrik, napsal hru *„Armin"*, v níž znova uvádí na scénu chóry. Lyrikem a napodobitelem Alfieriho byl také *Ugo Foscolo* (*„Thyestes"*, *„Ajax"*, *„Ricciarda"*). Láska a vlast jsou jeho hlavními motivy i v dramatě jako v jeho známém románě *„Jacopo Ortis"*. Směr vlastenecké tragedii udává *Giovan Battista Niccolini* svou hrou *„Nabucco"*, jejíž hrdiny jsou Napoleon a papež Pius VII. Teprve *Manzoni* (1785—1873) přináší na scénu italskou vlivy Shakespearovy a německých klasiků Goetha a Schillera. Jeho *„Hrabě z Karmaňoly"* má vzorem Goethovu hru *„Egmont"*. Již v letech 1812—1818 vznikla romantická hra *„Francesca di Rimini"* od *Silvia Pellica*, jejíž motiv u nás pokusil se zpracovati také Jan Neruda. Motiv ten již dříve rozvedl *Edoardo Fabbri.* Přechod od Manzoniho tragedie ke tragedii Dumasa staršího tvoří hry hraběte *Carlo Marenca* (*„Corso Donati"*, *„Ugolino"*). „Mladá Italie" honosí se řadou jmen dramatiků (na př. *Francesco dall' Ongaro, Giuseppe Revere, Filippo de Boni* a j.), jejichž díla jsou plná politického řečnění. Klasické látky zpracovává *Pietro Cossa* ve svých epigonských hrách ze starého Říma, na př. *„Nero"*, *„Messalina"*, *„Plautus a jeho doba"*, nebo *„Kleopatra"*, *„Julian Apostata"* a j. Shakespeara překládá *Giulio Carcano.*

V letech 1860—1875 vzniká specielně italská dialektická dramatika. Goldoni jest stále vzorem nejlepším dramatikům. Vyniká zvláště piemontské nářečí ve hrách, jejichž nejlepším druhem jest hra *„Utrpení pana Traveta"* od *Vittorio Berzezia.*

Moderní hra mravní po způsobu francouzském jest v Italii zastoupena ve hrách *Paola Ferrari.* Ferrari pěstoval také lidovou hru (*„Lék pro nemocné děvče"*) a skoro všechny ostatní druhy, ani dětské hry nevyjímaje. Jeho *„Proza"* jest čistě občanskou hrou. Vliv francouzský se jeví v jeho veselohrách: *„Příčina a následek"*, *„Souboj"*, *„Sebevražda"*, a v činohrách: *„Dvě dámy"*, a *„Albert Pregolli"*. Z mladších autorů ve směru her Ferrariho měl úspěch svou hrou *„Manželé"* *Achille Torelli.*

Přísný realism, „verism", jest zastoupen v italském dramatě pracemi *Giovanni Verga*, jehož *„Sedlák kavalír"* stal se světoznámým zásluhou opery Mascagniho. Jinak tvoří verism některé složky v italském dramatě (tak na př. také u *Annunzia*) vlivem francouzského naturalismu. Při tom udržela se stará technika, současně spolupůsobil Ibsen, který pronikl do Italie z Francie. K čistému verismu hlásí se dialektické hry *Goffreda Cognettis: „Santa Lucia"* (název města) a *„Basso Porto"* (čtvrť města Santa Lucia), řada scén, v nichž se líčí život nejšpinavější Neapole. V Miláně píše *Carlo Bertolazzi* dramata ze života lidu. Zvláštní vliv měl verism na dramatika *Giuseppe Giacosa*, který psal zprvu kostymní hry veršem (*„Šachová partie"*), potom veršoval měšťácké komedie (*„Manžel, který se zamiloval do své ženy"*). Týž Giacosa napsal *„Hříšnou lásku"*, která se může pokládati za typicky „fotografickou" metodu přísného realismu. Ještě v *„Prdvech duše"* držel se autor tohoto druhu, ale v díle *„Jako to listí"* vrátil se k Augierovi. Rovněž tak jenom povrchně proniká realismus u *Gerolama Rovetty.* Ukončuje sice svou hru *„Skutečnost"* sebevraždou otce i dcery, ale jinak se kloní spíše k sarkasmu a ironii (*„Dorinina trilogie"*, *„Bezectní"*) a v jednom kuse, který nazval *„Romantika"*, kreslí vlastenecky dobu povstání lombardsko-benátského. Historická hra jeho *„Molière a jeho žena"* zklamala; naproti tomu dokázal zručnost dramatickou v moderním dramatě *„Excelence papa"* o sesazení ministra.

Ibsen zdomácněl v Italii v 90tých letech. Vedle něho působili na dramatickou produkci zvláště Björnson a Hauptmann. Nejvíce vlivů z vnějšku od těchto autorů přijal *Roberto Bracco* (* 1865), vnitřně pak nejblíže stojí norskému umění *Annibale Enrico Buttl. Bracco* promítal podle vzoru Ibsenova s oblibou konflikty do nitra ženy (*„Paní"*, *„Konec lásky"*, *„Tragedie duše"*), potom se pokusil také o sociální dělnické drama *„Právo žíti"*, sebe sama však nalezl nejlépe v brzo tragických, brzo ironických dra-

*) Autor bude sledovati postupně ostatní dramatickou tvorbu evropskou za posledních let, jak započal již literaturou francouzskou v předminulém ročníku tohoto časopisu.

matech čisté vášně („*Masky*“, „*Nevěrná*“, „*Triumf*“, „*Don Pietro Caruso*“, „*Hořký plod*“). Bracco, povoláním celní úředník a redaktor, odbývá vyšší společnost dosti nevlídně. *Butti* (* 1868) zabývá se zvláště problémem vědy a víry. Zamítá atheismus, jakož i víru v dogmata, a hlásá čistý idealism. Jeho hlavním dílem jest trilogie „*Atheisté*“ („*Honba za požitkem*“, „*Luciper*“, „*Bouře*“). Satiricky zpracoval totéž téma v „*Utopii*“. Spiritualism, dosti cizí Italům, jeví se také u *Alfreda Oriani* (* 1852, † 1909), zvláště v jeho hamletovském kuse „*Nepřemožitelný*“. „*Dcera Gianniova*“ jest dělnické drama se silným dějem, ale jen pozadí jeho jest sociální, konflikt sám jest psychologický. Také *Bertolazzi*, který psal vedle dialektických her i hry spisovnou italštinou, sem náleží. Jeho „*Egoista*“ a „*Spárna*“ — tak zve ve velkoměstě zbohatlý muž svůj rodný dům na venkově — jsou moderními kusy a thesí. Bylo by možno připojiti ještě hraběte *Gerolama Enrica Naniho* („Mal' occhio“), který překládal Sudermanna. (Dokončení.)

Dr. Gustav Lžičař:

Odstíny.

(Dramaturgická studie II.)

Stavovské divadlo hraje nyní častěji Shakespearovu veselohru „Mnoho povyku pro nic“, v níž pohostinsky vystupuje paní Sedláčková v úloze Blaženy. Nevím, co přimělo správu divadla k tomu, že svěřila tuto úlohu, která vyžaduje řízného humoru, hbité mluvy a schopnosti vyjadřovati slovem i pohybem nezkalenou radost ze života, zároveň však i hluboký cit, paní Sedláčkové. Nehodlám rozepisovati se o jejím výkonu. Poukáži toliko na jedinou scénu její úlohy. Podle úmluvy, aby byl učiněn pokus sblížiti Beneše s Blaženou, má býti v Blaženě vzbuzeno přesvědčení, že ji Beneš vroucně miluje. K tomu cíli nastrojena věc tak, aby Blažena vyslechla hovor Heřin s Voršilou v zahradní besídce. Ve třetím jednání usednou obě na lavičku v pravo na jevišti, zakrytou vzadu keři, a tam je Blažena vyslechne. Sedláčková postaví se však těsně za lavičku mezi křoví tak, že jen dolejší část jejího těla zakryta jest lavičkou, hlava a poprsí její tvoří s Herou a Voršilou jeden celek, rampovým světlem plně ozářený. V tomto postoji rozhrnuje chvílemi větvičky křovisk, trhá s nich listí a hází je na hovořící dívky. Nehledě k tomu, že se obě hovořící dívky tváříti musí přímo směšně naivními, aby nevzbudily dojem, že nikoho za sebou netuší, zmařen je tím vtipný záměr i v očích diváků a humor celé scény. Neníť též nikterak třeba, aby diváci spatřovali v plném světle mimický výraz obličeje Blaženina, který samozřejmě po celou dobu naslouchání nemůže vyjadřovati v celku nic jiného, nežli zvědavé napětí, provázené tu a tam úsměvem a uspokojením. Sedláčková shledává patrně ve způsobu naslouchání zvláštní odstín, zvláštní nuanci své hry, ačli-že snad neprovádí tu nuanci režisérovu.

Co jest to nuance, odstín? Nuance jest bližší vysvětlení slova v divadelní hře tonem, mimickým výrazem, gestem hercovým, jeho postojem, případně i pohybem celého těla hercova, v jehož rukou spočívá, aby dal hře odstíny, jichž je ku snazšímu porozumění charakteru úlohy, k vysvětlení činů osoby, kterou hraje, třeba.

Jediný pohled hercův, změna ve výrazu obličeje, pohyb ruky jeho poskytne diváku často možnost seznati v tom okamžiku nitro té které postavy na jevišti, její úmysly daleko snáze, nežli se podaří vyjádřiti dramatickému spisovateli i řadou slov. Charakter osoby, kterou herec hraje, zachytí tento ze slov a z jejího konání. Je-li charakter role vyznačen příliš hrubými rysy, anebo nedosti jasně, dostane se mu teprve hrou hercovou příslušných odstínů, pevného tvaru. Mnohá úloha stává se zajímavou ve hře různých herců právě různými detailními výkony jejich, zejména odstíny. Provedení role je pak pro nás tím poutavější, čím lépe ji známe a čím jasněji můžeme výkony různých herců srovnávati. To pociťoval jistě každý, kdo viděl v úloze Cyrana z Bergeracu Seiferta, později Vojana, konečně Nového, Deyla a Jičínského. Pro hry a úlohy, základní povahou různé, dlužno ovšem voliti i odstíny různého druhu, t. j. úlohy realistické může herec zpestřiti zase jen barvami realistickými. Zpravidla dá herec úloze odstíny, jež odpovídají především jeho individuální povaze, zejména jeho tělesné hybnosti, způsobu mluvy, založení mysli.

Účelem každé nuance však jest objasnění, vysvětlení postavy na jevišti, odhalení jejího nitra. Není-li tu takového účelu, jest nuance neodůvodněna a stává se zbytečnou. V dialogu s Jagem ve třetím jednání přeskočil Vydra jako Othello pohovku, dělící jej od Jaga, vrhaje se naň. Viděl jsem toto drama s Vydrou v úloze Othella pětkrát, ale právě zmíněná scéna činila na mne dojem zprvu trapný, při reprisách vzbuzovala ve mně především obavu, aby se Vydrovi skok podařil, od-

vádějíc moji pozornost od ostatní hry. Tanulo mně neustále na mysli, že pouhé klopýtnutí Vydrovo, zakymácení se pohovky mohlo by krásnou scénu zmařiti a snad Vydru pro celou další hru u obecenstva zesměšniti.

Velmi zdařilých odstínů užil Vojan v Merežkovského „Smrti cara Pavla I.“. Jeden z nich byl tento: Nástupce trůnu Alexander odevzdal caru při cvičení psaní Anny Gagariny. Car Pavel I. — Vojan — poodstoupil několik kroků zpět za pilíř paláce, aby mohl psaní nerušeně čísti. Zakryl tím sebe zrakům přítomných synů i dvořanů, zakryl tím zejména své pohnutí, způsobené láskou ke Gagarině, jehož svědky míti nechtěl v okamžiku, kdy si přál býti přísným carem vojevůdcem. Velmi se mně kdysi líbila nuance, jíž užila Sedláčková v de Vignyho veselohře „Strach má velké oči“: Vévodkyně loučí se s komornou Rosetkou, domnívajíc se, že ji vévoda, jenž o půl noci žádá, aby směl do její ložnice vstoupiti, přichází zabíti. Ve chvatu a strachu dává Rosetě darem svůj náhrdelník, pustí jej však do nočního šatu a setřásá jej ze šatu na zem. Nemohu si představiti lepšího vystižení situace vévodkyně — Sedláčkové. Dosti zdařile vyjádřil Zakopal jako Tartuffe hanbu a bolest, kterou mu působí obvinění, Damisem pronesené Orgonovi, o nestoudných záměrech vůči choti Orgonově Elmíře v třetím jednání Molièrovy hry tím způsobem, že si zakryl tvář a položil se na zem.

Zvláštní význam zachovala si v užívání odstínů tradice, to jest zvyklostí zachovávaný způsob hry v některých scénách. V pátém dějství Molièrova „Lakomce“ zhasl Harpagon-Zakopal několikrát jednu ze svící, postavených před policejním komisařem. To činíval již ve druhé polovici 18. století nejslavnější německý herec Bedřich Schräder. Slavný anglický herec Garrick tasil kord, následuje jako Hamlet ducha svého otce v prvním jednání Shakespearovy hry. Na jevišti Národního divadla zachovával tuto nuanci o 120 let později Vojan a ve hře uměleckého divadla moskevského nyní Kačalov.

Kterak nuance, odstín ve výkonu různých herců poskytne téže scéně zcela nového půvabu, ba vytvoří z ní takřka scénu zcela novou, možno doložiti srovnáním hry Sáry Bernhardtové a Eleonory Duseové v „Dámě s kameliemi“. Odhodlaně usedla Marguerita Gautier-Bernhardtová, aby napsala dopis Armandovi, že se stala milenkou jiného. Počala psáti, ale list za listem trhala a zahazovala, zatínajíc chvílemi zuby do držátka. Duseová napsala sice dopis rychle, vylíčila však hrozný duševní boj a své rozpaky, nežli ku psaní se rozhodla, takto: Zdrcena kráčela ke dveřím, vedoucím do zahrady, ohlédla se a obrátila, vrátila se pak a počala plakati nejprve tiše, potom stále prudčeji, až ve hrozném vzrušení omdlela.

Těmito řádky snad jsem prokázal význam nuance, je-li jí účelně užito a není-li zbytečným příměskem ve hře hercově.

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

Za *Dubarry*, která zdědila lásku k divadlu po své předchůdkyni, hraje se ve Versaillích dvakráte týdně divadlo, jednou jest ples (v oblibě byly maškarní reduty). Hraje se u krále, u jeho dcer, u milenek, v parcích i v salonech. Dubarry stejně jednala a podporovala divadlo, jako Pompadourka, a proto divadelní umění učinilo obě nesmrtelnými. Velikáni, jako *Granval* a *Molé*, herci „Comédie française“, nebo taneční mistr Opery *Dauberval**) těšili se veliké přízni hraběnčině. Cituji konec dopisu, psaného v Paříži 10. dubna 1774 tanečním mistrem hraběnce Dubarry: *„Kéž žezlo umění a filosofie, vypadší z rukou zbožňované Markýzy, dosud jimi oplakávané, přejde v ruce Vaše a vrátí jim novou Minervu!“* A na jiném místě píše: *„Na spisovatelích a umělcích jest, aby Vás důstojněji oslavovali.“* Je také známo, že za tohoto muže, pro marnotratnost a hazardní hru prodlouženého, aby neujel věřitelům a ctitelkám do Ruska, jak hrozil, zaplatila madame Dubarry 50.000 liber sama s příslušníky dvora, kteří

*) *Dauberval* (recte *Jean Bercher*), francouzský tanečník a choreograf (1742—1806), žák *Noverrův*†). Veselé pantomimy a tance komické byly jeho genrem. Byl nazýván *„le Préville de la danse“*. Složil několik baletů, které čerpají látku z prostého prostředí venkovského, jsou vážného charakteru, čímž čelil velkým feeriím (slavnostem) a baletům mythologickým. — †) *Noverre Jean Georges* (1727—1810), znamenitý tanečník a největší reformátor baletu, vedle osobní gracie a vytrvalosti tanečníka hlavní váhu položil na dramatickou stránku tance a baletu. Působil ve Francii, Německu, ve Vídni (kde na př. při slavnostech na oslavu sňatku velkovévodkyně Josefiny s králem neapolským v září 1767 po prvé slavil veliké triumfy. Pobyl tu deset let v divadle u brány korutanské, které vlivem Josefa II. zadáno bylo znamenitému tanečníku a skladateli baletů *Františku Hilverdingovi*, a v divadle hradním, na němž byla otevřena scéna *pro operu buffu*, kde *Noverre* a *Vestris*, klasičtí baletní reformátoři, postavili tanec na nové základy), Miláně, Lisabonu. Noverre je tvůrce nových forem tanečních, básník, estetik, teoretik i učitel. Vychoval celou školu žáků.

se na něho skládali po 10, 15, 20 a 25 louis. Dubarry cenila ho jako vzácného tanečníka a přispěla upisovací akcí, daní, uloženou těm, kteří se jí přišli pokloniti, k jeho záchraně. V podpoře divadelnictví po vzoru Dubarry předstihovaly se i jiné dámy, tak *madame de Genlis*, milenka vévody *Filipa Orleánského* a zároveň vychovatelka jeho dětí, nepřítelkyně královny *Marie Antoinetty*, jak se jeví v „Zápiscích", kde neskrývá roztrpčení proti „Rakušance", *„malé Zrzce"*, jak ji nazvala Dubarry, pak *madame de Popelinière*, paní bohatého finančníka, nebo *paní de Verrière*, a mnohé jiné po nich ve svých domech zřídily divadelní scény.

Před zraky milenky královy provozovány byly četné premiéry, tak *„Melanie"* od *La Harpeho*, v domácnostech i v zámku *Trianonu* proveden *Rousseauův „Devin du village"* (selanka „Jitro venkova") a *„Zemire a Azor"* s hudbou *Grétryho**). *„Figarova svatba"*, nejpříznačnější dílo své doby od *Beaumarchaise***), jejíž Cherubín, „páže lásky", jest zamilovanou figurkou svůdného rokoka, jako dnes „Růžový kavalír", měla premiéru na statcích hraběte *Vaudrenila*. U kardinála arcibiskupa *Rohana*, krasavce, obklopeného ženami, který blahovolně otevřel svůj pohostinný dům zamilovaným koupelím párků a blaženě se usmíval „nocím lásky", k hlučnosti residence posloužily co nejlépe různé mytologické scény, představované na jeho jevišti. A v *„Petit Trianonu"* pořádány byly kostymované pastorale (pastýřské výjevy) a anakreontské arkadie. Toto kostymování jest opět typickým pro dobu rokoka, pro její karneval a intriky lásky.

(Pokračování.)

*) *Grétry André Ernest Modeste* (1741—1813) hudební skladatel veliké vznětlivosti a fantasie, vřelý, pravdivý, živý, citový, zpěvný. Když r. 1767 přišel do Paříže, oddal se skládání komických oper, jejichž předností jest hudební charakteristika smysl pro scénický instinkt, graciésní vtip (u Grétryho „ésprit"). Melodická jeho hudba zvoní veselím, dýše tklivostí, a scény srší jenom komikou.

Pro Grétryho skládal texty k operám komickým *Jean Franc Marmontel* (1723—1799), historiograf, filosof i tragik francouzský.

**) *De Beaumarchais Pierre Augustin Caron* (1732—1799) po bujném mládí duchaplný a slavný spisovatel francouzský, původně hodinář, známý duchaplnou konstrukcí hodinek v prstenu, jdoucích 30 hodin, pro Pompadourku. Nejznámějším stal se komedií *„Figarova svatba"*, *„La folle journeé, ou le mariage de Figaro"*. Intriky a nepřátelství dlouho oddalovaly provedení „Svatby Figarovy". Dávána jen soukromě, první veřejné představení bylo v Paříži 27. dubna 1784. Úspěch byl nevídaný, byl vrcholem slávy Beaumarchaisa. Hrána hned 100krát a Beaumarchais stal se nejpopulárnějším mužem ve Francii. Napsal ještě jiné operní texty pro kankán komické Musy, přirozený vtip mu nejvíce pomáhal na divadle, ale duchem výmluvnosti, vtipem a ohněm nejpopulárnější zůstávají oba *„bouřlivácí revoluce"*, *klasické veselohry „Figarova svatba"*, pak *Mozartem* komponovaná, a *„Lazebník sevillský"*, podle které veselohry složil text libretista *da Ponte* pro Rossiniho. *„Figarova svatba"*, lascivní i naivní zároveň, tepající společenské zlo, veselá i dráždivá, je výhodná tím, že se může hráti i těm, proti kterým je namířena.

Gustav. Pallas:

Z většího díla o Ibsenově „Brandovi".

(Dokončení.)

II. Idea „Branda".

„Brand" je předem dílo umělecké prvého řádu. V něm rozvádí básník svůj sen o říši krásy mravní a vtělil svoje zásady o povolání umělcově: Brand — Ibsen — básník vůbec; tím je „Brand" credem Ibsenovým a dílem svrchovaně subjektivním. „Brand — toť jsem já sám v nejlepších svých okamžicích", praví o tom Ibsen. A jindy píše: „Hlavní věcí je zůstati opravdovým a věrným sám sobě. Nezáleží na tom, zdali chceš to či ono, ale na tom, abys chtěl to, co nezvratně chtít musíš, neboť jsi ten, který jsi, a jiným býti nemůžeš. Vše ostatní vede jenom ke lži." Toť základní idea, kterou Ibsen v „Brandovi" zpracoval. Podepřel ji zušlechtěným, zidealisovaným křesťanstvím, jehož nauku shrnul v pojem odříkání. Ale tím zároveň ji popřel v té podobě, jak ji chápe nynější doba. Popření lidství, jeho sklonů a žádostí, tedy asketismus není cílem naším.

Pozdější vývoj básníkův značí jasnější, reelnější výraz této zásady. Stále opakuje, že cílem člověka je vedle vyjasnění svědomí a mravní očisty, jež jsou předpokladem každého vytvoření osobnosti, také pomysl neméně důležitý, který jedině umožňuje, aby se duševní život bral směrem přímým, a to jest štěstí. Jakmile to vyřkl, přicházely nové otázky, a i ty značily další vyjasnění, zvláště poměr muže k ženě, v němž nalezl básník přední motiv každého štěstí, lásku. A z toho ovšem zase návrat k prostému lidství. A do tohoto lidství přesunulo se pak těžiště díla básníkova; odřekl se velkých požadavků o dokonalosti, duševní vyvýšenosti a velikosti, a stanovil požadavek: prožíti život v dokonalém štěstí.

Je v „Brandovi" i základní pomysl Ibsenova díla, idea třetí říše. Boj mezi smyslovostí a duchovostí, popření prvého sice, ale s konečnou korekturou: spojení, smíření obou v lásce. Ale to básník již naznačuje jiným směrem nežli dřív, v duchu evolucionalismu: Současné pokolení se zdokonalí, nikoli aby samo dosáhlo cíle, ale aby stavělo pro příští generace, jsouc samo dobrovolnou obětí toho vývoje. V tomto požadavku dobro-

volného zániku je tragika Brandova a tragika lidská vůbec.

Mnoho je v „Brandovi" také satiry, vzniklé z krisí v nitru básníkově. V citovaném již dopise (z 28. října 1870) píše Ibsen také: „V době, kdy jsem psal „Branda", měl jsem na stole štíra v prázdné pivní sklenici. Občas zvíře churavělo. Tu jsem mu vždy hodil kus měkkého ovoce, na které se zuřivě vrhalo, aby do něho vstříklo svůj jed. Potom se opět uzdravilo. Není tomu podobně s námi básníky? Přírodní zákony platí také v duševním oboru."

Z těch bolů, satirou vyjádřených, je zejména zklamání nad svým národem. Nejenom že tupě a bezcitně hleděl na ubíjení vlastních bratří, ale že je povrchní, má úzký obzor, nedostatek otevřenosti a jakékoli iniciativy. A zvláště, že je polovičatý.

„Jen projdi zem tu křížem v kráž
a u všech zvídej, všech se taž,
a uzříš, ode všeho cos
že každý přejal ve svůj los.
Je trochu vážný v svátku chvíli,
je trochu zbožný, jak byl děd,
zas na kvas trochu chtivě pílí —
neb praotec též tak si ved' —
je trochu vřelý, zpěv kdy družný
velebí malý lid, však mužný,
jenž, skálopevný, skal svých lem
uhájil proti vrahům všem —
zas trochu štědře sliby plýtvá,
zas trochu přesně slovo pitvá,
jež při kvase dal v nadšení,
kdy nadešel den splnění.
Než všeho, jak dým, troškou jen;
stín, přednost nejdou z míry ven,
tříšť malé duše je, tříšť obra,
zla jenom tříšť a tříšť jen dobra; —
a každá tříšť — to horší je —
co z druhé zbývá, ubije."

Vytýká dále, že slabý tento národ nemá již ničeho, nežli chlubné tlachání o velikosti předků, a vyzývá jej, aby se opět vzmužil, neboť „trpaslík proto není rek, žeť Goliášův potomek". Vytýká svůj poměr k tomuto lidu, který jej kamenoval za to, že chtěl jej vésti k vyšším cílům. A při tom opět projevuje básník bol nad tím, že tolik prostřednosti je na světě, tolik kompromisů a nejistoty, tolik ústupků a ohledů na modní hesla a tak málo velkých činů, tak málo opravdových osobností, lidí celých, kteří by dovedli také čeliti nivelujícímu vlivu současného společenského zařízení státního a církevního, jež obě činí spoluzodpovědným za vše.

U každého člověka platí: „Vše nebo nic!" Buď jakýkoli, smyslný nebo duchový, ale buď tím ve velkém stylu.

„Buď otrokem si veselí —
buď jím však život po celý.
Jen nebuď dnes a včera tím
a po roce zas jinačím.
Čím jsi, buď celý, z plných sil,
ne kuse jen a v tříšti chvil.
Jeť Bakchant jasná ideje,
však opilec rub žalný je, —
jest Silén krásná figura,
však pijan jeho nestvůra."

Málokde dokázal básník tolik znalosti duše lidské, jako v tomto díle; málokde ponořil se tak hluboko do duše lidské, v níž analysou došel ku poznání citů nejskrytějších, poznání, kterak i velká idea vyplývá z egoismu. Egoismus pak nalézá a vytýká ve všech stránkách duševních, zvláště u mužů. V „Brandovi" však ještě také projevil mimo to naději v ušlechtilého člověka příštího, jejž potom formuluje stále určitěji, čím výše stoupá na svojí umělecké pouti.

Zvláštní pozornosti zasluhuje forma, poetický výraz básně, ten úsečný, lapidární ton, v němž takřka co slovo, to nový podnět k přemýšlení, co věta, to nová zásada, pravda. Verše, rýmované většinou, mají zabarvení dle osob hovořících. Řeči Brandovy obsahují celý zákoník morálky básníkovy, formulovaný slohem prostým, plastickým, takřka biblickým či žalmovým. Vedle toho něžná mluva půvabné jeho ženy dýše svěžestí, opravdovou poesií; tu zas vše se obrací na čisté lidství, v jejích slovech měkne, co u Branda je tvrdé, ostré. Její poměr k dítěti, ta skutečná radost, štěstí, a pak její smutek, skok po ztraceném, ten marně zadržovaný příval bolu, pronášený slovy teplými, oddanými — toť jsou nejkrásnější, vroucně lyrická místa celé básně.

Hlasy o oslavě 70. narozenin Jaroslava Vrchlického.

Sedmdesáté narozeniny Jaroslava Vrchlického připomněla divadla vinohradské, Národní i Urania („Marie Calderonová"). Prvé v předvečer 16. února vypravením 5aktové tragedie „Láska a smrt" v režii B. Stejskala a výpravě Feuersteinově, Národní v jubilejní den 17. února s přednáškou F. X. Šaldy a „Nocí na Karlštejně" v režii V. Nováka a výpravě Gottliebově. „Tribuna" píše, že nejcennější z nich byla přednáška Šaldova, jenž Vrchlického definoval jako básnického měšťáka, jenž ve skvělém, namnoze však povrchním a papírovém rozletu snažil se dohoniti v 19. století, oč přišla naše literatura v renesanci. Formuloval jeho zásluhy vývojové a vystihl jeho osobní tragiku a nedostatky velkého díla. A dodává, že nechť je Vrchlický hrán, neboť je málo lepších nad něho, ale co je mrtvé, nelze oživiti. Vrchlický dramatik nezdvihá se nad dekorační divadelnost, a všechny pokusy o jeho oživení selhaly. „Tribuna" přimlouvá se za provedení „Hippodamie" a „Bar-Kochby". Lituje, že provedení obou her bylo pod úrovní. Na Král. Vinohradech nepodařilo se B. Stejskalovi najíti jednotného proudu režijního, a Feuersteinova výprava byla trapným omylem. V provedení jest oceniti výkon pí. Iblové. Znovunastudování „Noci na Karlštejně" nepřineslo nic nového. Celek byl v mezích schmoranzismu, jenž znovu u nás utěšeně rozkvétá. — Stanislav Lom v „Českém Slově" přijímá ze Šaldovy přednášky

poznání, že dílo Vrchlického bylo velkou, světově orientovanou duchovou přípravou ke stavbě svébytné národní kultury a také zjišťuje, že „Noc na Karlštejně" nepřinesla nic nového ani režijně, ani herecky a že hře z Vrchlického divadelní tvorby nejpůsobivější nedostalo se nového života, to „Soud lásky" byl vypraven lépe. O „Lásce a smrti" píše, že v ní pociťuje velkou duši básníkovu, jež tu zachvěla křídly. Jde tu o život, jeho štěstí a smysl, ale bylo to utopeno v břečce, pokud se týká provedení. — „Právo Lidu" správně poznamenává že Nár. divadlo volbou F. X. Šaldy k proslovu chtělo si patrně autoritativně oddekretovati svůj pasivní poměr k Vrchlickému a své chování k dramatickému dílu Vrchlického. Celkem v Šaldově řeči nalézá mnoho rozporů a kolísání a advokátských argumentů o provisornosti předválečné práce kulturní u nás. A zdůrazňuje, že v Nár. divadle vládne úžasná lhostejnost k památce Vrchlického a že v přednášce nebylo ani slova o dramatickém odkazu básníkově. Představení bylo výmluvným protestem proti podivné slavnostní řeči, jejímž smyslem bylo konstatování přežilosti díla Vrchlického, působilo svěže a účinně. Uplatnily se tu nejlepší herecké síly s pí Dostálovou (Eliška), pí Odstrčilovou (Alena), p. Novým (Karel IV.), Matějovským (Arnošt), Želenským (cyperský král Petr). O „Lásce a smrti" píše, že jest to dílo plodného, kulturně tvořivého ducha, k němuž třeba se stále vraceti již proto, že je v něm značný kus naší rychle získávané dramatické erudice. Herecky je vděčné a dobře bylo provedeno, ale výprava byla podivným experimentem. — „Rudé Právo" mluví o Vrchlickém jako o nesmírně výkonném dělníku kulturním, pracujícím s básnickým posvěcením ve všech oborech literární tvorby. Přednášku Šaldovu kvituje s povděkem a provedení „Noci na Karlštejně" chválí. Na Vinohradech prý však chtěli více, než u Vltavy, a vybrali si zneuznanou tragedii, nehranou již od r. 1897, která se poslouchala velmi dobře, ale výprava se nepovedla. Lyrika z r. 1884 a kubistika z r. 1923! — „Národní Listy" vytýkají Nár. divadlu, že se o nic nestaralo, nic nepřipravilo a z nouze sáhlo po tom, co dá nejméně práce. F. X. Šalda přednesl ve „výtahu" své feuilletony z „Tribuny", v nichž konstatují vážné rozpory. „Noc na Karlštejně" vyvrátila mnohá tvrzení Šaldova. O „Lásce a smrti" píše M. Rutte v témže listě, že jest to hra velkého patetického stylu, jenž se zrodil skřížením Shakespeara a romantiky, který usiloval o vášnivé gesto, dravý proud slov, romanticky zauzlený děj a apotheosu tragické lásky. Vinohradští snažili se ze všech sil, aby večer byl slavnostní, ale celek trpěl dvojakostí a rozeklaností stylu. Pozoruhodný byl Alvaro p. Tůmy a výkon pí Iblové. — „Čech" praví, že Nár. divadlo zůstalo v oslavách Vrchlického za ostatními scénami, protože je předešlo Vinohradské i Urania a je také nespokojen s Šaldovým proslovem, jehož kritické analysy hodí se na universitní katedru, ale nikoli k slavnostnímu večeru, a vytýká mu, že posoudil Vrchlického z třídního hlediska, že jeho slovo působilo studenou sprchou a že nezná upřímné piety k velkým lidem. Představení „Noci na Karlštejně" působilo svěže. „Láska a smrt" dokazuje, jak Vrchlický se dovedl vmysliti ve velká, stěžejní díla světových autorů a jak šťastně tvořil v jejich duchu. Je to drama, na něž hledíme jako na objevení vzácného literárního skvostu. — Národní divadlo soustavně, jak patrno, je tepáno za oslavy Vrchlického a to plným právem, není listu, mimo „Tribuny", jenž by mu nevytkl nedostatek piety, a „Československá republika" zvláště příléhavými výrazy vytýká mu — ovšem trochu podrážděně — Šaldu. Doslova praví: „Že promluvil zrovna p. Šalda, vyplývá ze vztahu našeho divadla k tradici, a náleží k jednomu z oněch políčků, jichž tak mnoho dostává slušný občan v této mravně rozvrácené době. Pan Šalda, který upřel kdysi Vrchlickému básnický talent vůbec, klasifikoval ho nyní za básníka měšťáctva. Nevadí, že snaží se opentliti tuto definici, a lhostejno, že ze všeho, jak definuje básníka, jakého potřeboval měšťák, plyne, že právě takového básníka potřebuje a bude potřebovati kdokoli z inteligence české, ať měšťák či vzdělaný dělník. Ale to prostě, jak se p. Šalda snaží hoditi Vrchlického do starého haraburdí, byla by podívaná hnusná, a člověk by si musil zoufati, kdyby za chvíli na to, kdy dozněl hrobový hlas literárního sýčka a začal mluviti svojí hrou Vrchlický, lid sám nedal p. Šaldovi srozumitelnou odpověď, kdo náleží dnešku a bude náležeti i zítřku. Rozhodně není to p. Šalda, byť sebe více hleděl se udržeti nad vodou apartními paradoxy, byť sebe více snažil se snižováním jiných povyšovati sebe. Rozhodně není to p. Šalda, byť stokrát přišel „Césara pohřbíti, ne velebit". I bez něho a jeho velebení zůstane živa Vrchlického poesie, a bude žíti ještě tehdy, kdy po p. Šaldovi dávno nebude stopy." Národní divadlo mělo pomýšleti na historickou trilogii, jak ji navrhoval p. Weingartner v „Nár. Listech" a nikoli „Noc na Karlštejně", kterou hráli kde v které Lhotě. Pro Nár. divadlo je to hanba, i když jde o hru pěknou, která stále baví obecenstvo, třebaže tempo hry bylo rozvleklé a souhra v některých dialozích nebyla nejlepší vinou režie. Na Vinohradech ve hře „Láska a smrt" bylo vidět, co zmůže dobrý režisér, jak dovede smeliti hru, i když nemá k disposici herců nejlepších. Vytýká nesmyslnou kubistickou výpravu, která nesouvisí s dílem. — Podobně vyjadřuje se K. Engelmüller v „Národní Politice" o Šaldovi, který již ve „Tribuně" snížil význam Vrchlického; vraceti se k Vrchlickému je pošetilost, tarasící pokrok a vývoj, řekl Šalda, ale je nutno, i když uznáme zbytečný návrat k němu, spravedlivě oceniti jeho dílo. Nevracíme se ani k Smetanovi, ani k Manesovi, ale cítíme, že bez nich bylo by smutno a prázdno v naší kulturní oblasti. Slova Šaldova byla stínem tohoto večera, ale snadno byl zaplašen vtipnou a rozkošnou „Nocí na Karlštejně". — „Venkov" o „Lásce a smrti" mluví velmi rozhořčeně, hlediště prázdné, hra zastaralá, v samém jádru nemohoucná, reprodukce místy ochotnická, kterou dorazil Feuerstein kubistickou výpravou: válce, klikyháky, surové a syrové malování, zkrátka hrůza — člověk přál Vrchlickému, že se 70tých narozenin nedožil. O „Noci na Karlštejně" — opomíjeje Šaldův proslov — mluví s jistým uspokojením, že si uchovala svěžest a příjemnost až do dneška, pěkně byla provedena a vkusně vypravena. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 15. února do 1. března. Do této polovice měsíce připadly 70té narozeniny Jaroslava Vrchlického, jež Nár. d. oslavilo „Nocí na Karlštejně" s pí Dostálovou j. h. Novinkou bylo znovunastudování Zeyerovy „Sulamit" a Mahenova „Janošíka". Jinak opakovala činohra „X = 0" a „Komedii plnou omylů", „Život je sen", „Tvrdohlavou ženu", „Ženu majetkem", „Ze života hmyzu", „Krále", „Pražského žida", „Převrat", a z neznámých důvodů znovu si vzpomněla na „Kolotoč". Opera měla hosta Tina Patieru po Radamesovi v „Aidě" v roli Richarda z Warwicku v „Maškarním plese", v „Bohemě", v „Komediantech", v „Tosce" a „Troubadouru". Mimo to hrála „Psohlavce", „Salome", „Hubičku", „Figarovu svatbu", „Královnin omyl", „Lazebníka sevillského", „Troubadoura" s Mařákem, „Evu", „Labutí jezero", „Hoff-

manovy „povídky“, „Eugena Oněgina“, „Kouzelnou flétnu“. — Vinohrady oslavily Vrchlického narozeniny tragedií „Láska a smrt“, uvedly novinku Bourdetovu „V pravou chvíli“, opak. nezmarnou „Firmu“, „Plačícího Satyra“, „Laboremus“, měly pohostinské vyst. ruské umělkyně J. A. Polevické ve Viničenkově „Černé Panteře“ a v „Adrienně Lecouvrerové“, „Zdravou nemocnou“ a „Večer třikrálový“. — Švandovo divadlo hrálo „Křehkou nádobu“, „Lulu“, „Kurník“, uvedlo dvě práce jihoslovanského autora B. Lovriče: „Syn“ a „Ulice“, jež režíroval bělehradský režisér E. Nádvorník, a opakovalo „Školu kokot“, „Paní presidentovou“ a „Čokoládového hrdinu“. — Urania k oslavě Vrchlického sehrála „Marii Calderonovou“, hrála „Vlastence z boudy“, „Pana Náci, jenž hledá práci“, „Když vrabčák z hnízda vyletí“, „Není valuta, jako valuta“, „Dámu s kameliemi“, „Kontrolora spacích vagonů“ a j. — Tylovo divadlo v Nuslích hraje „Rozplakanou Pepičku“, „Sen noci svatojanské“ a snad již naposledy „Ve jménu jeho veličenstva“, „Hříchy lásky“, Jiráskovu „Kolébku“, „Z českých mlýnů“, „Jindru“, „Závoj Pierotčin“.

Hry cizích souborů na scéně div. Národního. Dovídáme se z hodnověrného pramene, že pro měsíc březen a duben vyjednáno již šest pohostinských představení 20členého souboru pařížského divadla Coppeauova „Vieux Colombier“, které přiveze s sebou 2500 kg zavazadel. V repertoáru bude míti m. j. známý „Koráb Tenacity“, Mussetův „Rozmar“ a hru Prosp. Mériméea. Kromě toho koncem dubna uspořádán býti má na Národ. div. také cyklus pěti představení „Ruského romantického divadla“ v originelní výpravě. O repertoáru tohoto divadla, které dlí v Berlíně, ví se jen tolik, že bude prý s jedinou výjimkou totožný s prvním a druhým berlínským programem.

Ještě Národní div. pražské. K četným výtkám, jež se stále hromadí na Národ. div., nutno zdůrazniti zvláště jednu, totiž umělé odstavování některých členných, o Nár. div. i o české divadelnictví vůbec zasloužilých členů tohoto ansamblu. Je jistě nápadno i nespravedlivo, když se po celou sezonu neobjeví na scéně umělec tak hlubokého a dobrého zrna, jakým je Jar. Hurt. Jsou-li nějaké rozmíšky a nechutnosti mezi uměleckou správou a některým členem, je tuze malicherné a dětské, má-li to míti ozvěnu také v umění a produkci. Jak k tomu přijde publikum, aby mu určití herci byli vnucováni a nebyla mu dána možnost viděti při práci ty, které rádo na jevišti vítá! A není to jenom Hurt, jsou to i jiní!

Rekonstrukce jeviště Vinohradského div. Užší správní komise hlav. města Prahy povolila ve své schůzi 2. března 1923 10.000 Kč na vypracování projektu a zhotovení plánu na rekonstrukci jeviště Měst. div. Vinohradského. Tím se stává první reelní náběh k rekonstrukci alespoň jedné přední naší scény. Máme, bohužel, to neštěstí, že jeviště jak Národního tak Vinohradského divadla, tedy našich prvních scén, technicky naprosto nevyhovují. S div. Národním nelze mnoho počíti, neboť rekonstrukce tamních technických jevištních zařízení vyžadovala by ev. změnu stavební, což by bylo nejen obtížné, ale i riskantní. Proto s jevištěm Národ. div. nejde mnoho dělati. Jeviště Vinohradského div. má býti v budoucnu rozšířeno do hloubky a opatřeno pohodlnějšími postranními místnostmi výpravními. To ovšem vyžaduje také přístavby. V první řadě se však pomýšlí na to, aby byl vybudován okrouhlý horizont, značně vysoký, a nový vhodný osvětlovací systém. Zdaří-li se rekonstrukce v plném rozsahu, jak je zamýšlena, bude Vinohradské div. nejlépe zařízenou českou scénou.

Péče města Plzně o divadlo. V rozpočtu města Plzně na rok 1923 objevuje se také položka „na schodek českého divadla 1,500.411 Kč“. Je to značná položka, kterou město Plzeň umožňuje udržování českého divadla, a položka ta váže umělecké činitele tohoto divadla k velké odpovědnosti umělecké i hospodářské.

Národ. div. v Brně. Dle novinářských zpráv byl konečně po dlouhých odkladech jmenován nový dramaturg pro Národ. div. v Brně. Místo to uvolnilo se odchodem Jiř. Mahena. Nejdříve bylo zamýšleno nejmenovati nikoho a svěřiti také agendu dramaturgickou řed. Štechovi. Jeden z důvodů Mahenova odchodu byl způsob, jakým ředitel Štech s jeho uměleckými plány a radami zacházel. V loňském ročníku „Českého Divadla“ bylo konečně o věci také mluveno. Nyní byl jmenován brněnským dramaturgem dosavadní dramaturg div. plzeňského, spis. Vilém Skoch. Takřka současně pronikly do veřejnosti zprávy, že má býti z brněnského divadla propuštěna řada členů operetního ansamblu a místo nich mají býti angažováni noví, které si Skoch přivede z Plzně. Bylo by třeba prohlásiti, co je na té zprávě pravdy. Pokládali bychom za velmi nebezpečné, kdyby funkcionáři při přechodu z jednoho podniku do druhého přetahovali s sebou i výkonné členstvo. Tento způsob zavedl u nás dr. Hilar, který po odchodu do div. Národ. postupně přetahoval všecky čelnější členy Vinohrad. div. k sobě, svou choť v to počítaje, čímž značně rozvrátil kolegiální pospolitost a vnitřní poměry ansamblu Národ. div. Jest to však velmi nebezpečné pro vývoj našeho divadelnictví, neboť to zaviňuje stálou nejistotu a labilnost ansamblů.

Divadelní podnikatelé a herci. „Organisace čs. herectva“ žádá nás za otištění této zprávy: „Divadelní podnikatelé, „ředitelé“ společností, na venkově cestujících vyvolali v poslední době uměle divadelní krisi, aby mohli hercům snížiti gáže měsíčně na Kč 500·— až 600·—, aby vynutili subvence ministerstva Národní osvěty a aby mohli obviniti obyvatelstvo jednotlivých měst a míst, kam podnik přijede, že nenavštěvuje divadlo a neplní povinnosti vůči „kulturním podnikům“ (!?). Vinu dnešních divadelních poměrů nutno však hledati pouze v udílení a provozování divadelních koncesí, kde sta ubohých hereckých existencí na sta herců, kteří náleží mezi zaměstnance, sociálně nejslabší, plahočí se s mnohými neinteligentními, hospodářsky i umělecky chabými divadelními podnikateli jedině proto, že náhoda, pochybené ohledy k stáří neb i jiné okolnosti umožnily jim získati divadelní koncese. Divadelní podnikatelé z velké většiny učinili z divadel pouhý výdělečný podnik, určený k jejich obohacování a činnost podniků těchto jest ve všech městech československé republiky až příliš dobře známa. Divadelní podnikatelé tímto způsobem zbohatli a bohatnou dále a nyní, kdy zisky své pokládají na ohrožené, odhodlali se ubohé měsíční gáže herců Kč 600·— až 700·— snížiti o 20% a nepatrné 5—8 Kč honoráře o 33% a sice bezpodmínečně od 1. února 1923. Následkem toho měla by největší část venkovských herců měsíční gaži Kč 500·— — 560·—, které ovšem naprosto nestačí k nutné životní existenci. — Poměry, z toho vzniklé, budou míti jistě za následek další úpadek českého divadla na venkově. Divadelní podnikatelé donucovali členy svých společností k přijetí snížení gáže vyhrožováním výpovědí, a v některých případech skutečně také členstvo výpověď dostalo. Sporné záležitosti oznámeny byly ministerstvům vnitra, národní osvěty, sociální péče a zemským správám politickým v Praze a v Brně za účelem zavedení úředního řízení. Zároveň však upozorňuje se divadelní a pokrokové obyvatelstvo, aby poměrům jednotlivých divadelních podniků, na venkově cestujících, věnovalo zvýšenou

pozornost a zájmům herců svou přízeň. Majitelé divadel, ať již ochotnické a dělnické spolky, sokolské jednoty neb soukromníci a Osvětové svazy upozorňují se, aby od divadelních podnikatelů, na venkově cestujících, žádali písemné prohlášení Organisace československého herectva v Praze, že podnik zaměstnává řádné členy O. Čs. H. a vyhovuje všem podmínkám řádného kulturního podniku jak se stanoviska divadelního, tak i finančního."

Krise u kočovných společností divadelních. Se všech stran docházejí zprávy o mzdových sporech u kočovných divadelních společností. Gáže herců jsou snižovány pod existenční minimum. Je pak přirozeno, že lidé, chvějící se o to nejnutnější, nemohou se v plném klidu věnovati umělecké práci. Naproti tomu však nedocházejí zprávy, že by ředitelé divadelních společností zvyšovali péči o úroveň a výpravu svých představení, ba naopak zprávy o stavu a dojmu, který divadelní společnosti po sobě zanechávají, jsou málokdy pro ně lichotivé. Víme dobře, kde je kámen úrazu. Jsou to podnikatelé, divadelní ředitelé, kteří se domáhají všemožné veřejné podpory, snižují platy, stlačují výdaje na výpravu a administrativu, ale při tom je dosti pozoruhodno a divné, že herci z povolání stojí stále v dosti příkrém boji proti divadelnímu ochotnictvu. Vždyť obě tyto skupiny divadelních zájemníků mají téhož nepřítele: divadelního ředitele. Herci z povolání trpí jím v ohledu sociálním, ochotnictvo v ohledu mravním a uměleckém. Organisované ochotnictvo československé projevilo mnoho pochopení pro požadavky a potřeby herectva a doporučuje svým členům, aby podporovali jen ty ředitele, kteří uznávají kollektivní smlouvy, sjednané s Organisací čs. herectva. Kdyby však herci z povolání spojili se s ochotnictvem, měli by vůči ředitelům, proti nimž se jejich vlastní list hemží námitkami a stížnostmi, lehčí postavení a mohli by spíše leccos vymoci, co nyní zdá se nedosažitelno.

O „Výtvarném divadle" napsal pěkný článek ve „Volných směrech" J. Kodíček, z něhož vyjímáme toto: Moderní divadlo jest divadlem výtvarným. Jeho dekorace není doprovodem slova, nýbrž součástkou jeho nitra právě tak jako gesto hercovo režijní rozestavení osob není ozřejmění slova, nýbrž výrazem jeho dynamiky. Tím přichází se znova k pathosu, jenž ovšem nemá nic společného s parádou vnějšku. Jest to pathos všech částí jevištní reality, pathos abstraktní a reální zároveň. Divadlo jde vývojem jako výtvarné umění Tam se postupovalo také od romantického pathosu přes naturalistickou přesnost k abstraktu, k magické záři niterného skutečna. A jako ve výtvarném umění byla to dlouhá cesta než se nalezl pojem obrazu jako formálního východiska, v divadelním umění jest také dlouhá cesta, než najde svůj princip samo v sobě. Ale divadlo jest dnes umění kolektivní a závislé na různorodých částech vývojových. Z romantického illusionismu vyšlo, hledalo kořen v nejpodrobnějším popisu skutečnosti a vytvořilo mohutný základ k dnešnímu stavu. Naturalismus jako symbolismus byl mu učitelem. Kvapilem, Vojanem a Kvapilovou přešlo se k novoromantické stylisaci, jež jest vyznačena zjednodušením scény, harmonií barev a světla, jak jej scénicky vyjádřil Reinhardt, u nás Wenig, Gottlieb a Hrstka. Kvapilem začíná režie jakožto podstatná složka jeviště, po něm Zavřel a Hilar jej vedli v zálibách romanticky dekorativních, krátce zasáhl Kysela a Brunner a dnes uplatnil se Hoffmann, Feuerstein jako spolupracovníci Hilara, jehož přivedli k definitivnímu rozhodnutí se pro modernu. S režiséry Borem Dostálem, Novákem a Čapkem přišli malíři Jandl a Josef Čapek. To jest mladá generace divadelní, která nastupuje dědictví doby předchozí a jest její nadějí a slibem. *j. p.*

Čapkova komedie „Věc Makropulos" byla hrán v Londýně a v Berlíně. Týdeník „Times" v sešitě z 1. února píše: „Velmi zajímavo by bylo dohadovati se, jaké drama by se asi vyvinulo, kdyby tato scéna tvořila východisko a nikoliv závěr dramatu". Vycházeje z Čapkovy předmluvy a přihlédaje k anglickému čtenáři, zmiňuje se Selver o poměru komedie Čapkovy k Shawově hře Back to Methurselah, ale shledává shody obou dramat jen náhodnými a povrchními; základní motiv jest podle anglického kritika obměnou legendy o Věčném židu a připomíná znalci české literatury prý Langrovu povídku Věčné mládí; Čapek však vyvodil ze staré látky zcela nové účiny, prokázav pozoruhodnou originalitu. Zápletky dějové, seskupené kolem hrdinky Eliny Makropulos, hodí se podle Selvera spíše pro jeviště, než pro knihu, ale tak končí anglický kritik svůj rozbor, dík Čapkovu živému a duchaplnému rozhovoru stejně jako jeho schopnosti zobrazovati lidské bytosti náleží Věc Makropulos neméně literatuře, než divadlu. — Také berlínské Das literarische Echo, rozbírajíc poslední dvě komedie Čapkovy, chválí jeho neklamný smysl pro divadlo, jeho jadrnou mluvu všedního dne, jeho duchaplný vtip a soudí, že tyto přednosti zachránily jeho „Věc Makropulos", která spojuje detektivní napětí s dialogem, sršící vtipem aby osvětlila poněkud fraškovité časové téma dlouhověkosti; stavěje Karla Čapka proti Stan. Lomovi, zdůrazňuje referent Čapkova blýskavého ducha, jeho konkretní věcnost, jeho překvapující spád. — Nejnověji se oznamuje, že na maďarském divadle v Kluži bude provedeno R. U. R. a v Bukurešti na rumunském jevišti připravuje se „Ze života hmyzu". *j. p.*

Nová hra Brieuxova. Pronikavého úspěchu dosáhla v letošní pařížské saisoně nová hra Eugena Brieuxe, který je u nás znám zejména „Červeným talárem" (z r. 1900, v němž vystupuje proti špatným soudcům dle soudního případu z baskického kraje) a „Utajované zlo" (z r. 1901, jehož provozování bylo zprvu censurou francouzskou zakázáno, autor pojednává v něm totiž o pohlavních nemocech). Nová jeho hra se jmenuje „Advokát". Námětem jejím je spor proti mladé ženě, jež zavraždila svého muže. Záležitost její svěřena mladému advokátovi, kterého žena ta miluje a který rovněž není dalek lásky k ní. Jde o to, zda zamilovaný zvítězí nad advokátem, či zda advokát přemůže zamilovaného. Jeho povinností jest nebrániti jí, poněvadž ví že jest vinna. A přece ji obhájí a přičiní se o její osvobození. Po rozsudku přichází vinnice poděkovati svému obhájci a přizná se mu k pohnutkám, které vedly ji k vraždě. Její muž chtěl zabíti advokáta, na kterého žárlil. Ale ani obhájce, ani jeho klientka nedojdou štěstí, ježto nesou oba svou tíži, ona ze skutku, on ze své viny, že ji obhájil, ač věděl, že jest vinna. Rozejdou se oba hrdinně a „v kráse". Jak vidno, i v této hře jest patrna tendence chrániti manželství, jak zřejmo to zřetelněji také v jiných hrách francouzských z poslední doby, které se staví přímo proti rozvodu, jejž právě předchozí generace uvedla do mody. *Dr. O. Dubský.*

Matice Divadelní.

Valná schůze „Matice Divadelní" koná se v sobotu 17. března t. r. v 6 hod. večer ve spolkové místnosti v Praze II. Ostrovní ulice 16, s tímto pořadem: Zahájení a čtení zápisu, zpráva jednatelská, pokladní a přehlížitelská, volba výboru, návrhy výboru a návrhy volné. Výroční zpráva je vydána tiskem.

OCHOTNICTVO.

E. Janský:
Na různé adresy.....
(Nová řada.)

Je opravdu podivuhodné, jak proti ostatním národům nemáme dosti úcty k své vlastní práci a jak stále pošilháváme za hranice. Tato národní vada jeví se ve veškerých našich počinech. Jak v průmyslu neb v obchodě, tak i v umění poukazuje se stále na výsledky cizích pracovníků a často bez ohledu na hodnotnost díla samého, jen když importovaná práce má značku jiného státu. Tento nezdravý zjev je s to, aby velice poškodil naší tvorbu, a zvlášť v divadle se rozšířil měrou přímo hrozivou.

Sledujete-li náš divadelní repertoár, zjistíte, že z největší části sestává z překladů cizích děl *). Francouzskými a německými veselohrami přímo se hemží. To, co v jich vlasti pro banálnost a bezcennost skoro vůbec se nehraje a upadlo již v úplné zapomenutí, u nás se scény takřka nemizí a hraje se do omrzení; mnohdy v překladu, nad jehož češtinou hrůzou vstávají vlasy.

Nikde snad nejsou domácí dramatičtí autoři tak opomíjeni, jako u nás. Je-li česká věc uvedena na scénu, už to je zvláštností, a za záslužný čin pokládá se to, co má být povinností každého českého divadelníka. Nelze přece tvrditi, že naše hry nedostihují svou kvalitou importované, cizí výtvory.

Nelze býti proti tomu, aby na naše jeviště byla uváděna díla jiné dramatické tvorby, ale musí to býti opravdu hry hodnotné, dobře přeložené, které jako ukázka vynikající, nebo aspoň dobré cizí literatury mohou býti našemu obecenstvu předloženy.

Snadno, velmi snadno spočítáte, kolik našich dramatických spisovatelů bylo svými díly uvedeno do ciziny, kolik našich her je zařazeno ve světový repertoár. I zde se jeví naše česká povaha. Stále poklonkujeme před cizinou, ale cizina prací našich autorů skorem si nepovšimne. Uváděním cizích her na naše scény podporují se zahraniční autoři, zatím co naši spisovatelé mnohdy trpí nedostatkem. Je tedy nejen uměleckou, ale i národní povinností podporovati hraním českých her domácí autory!

Naše domácí dramatická tvorba má možnost plně uspokojiti a kryti potřebu obecenstva a není tedy třeba sahati ke hrám cizím. Repertoár ochotnických scén většinou se řídí dle toho, co ten který člen souboru zná a navrhuje, nebo dle běžného repertoáru profes. divadel. Pokud schopnosti souboru odpovídají aspoň poněkud požadavkům hry, lze, jak jsem již řekl, připustiti překlad na scénu, jde-li o práci skutečně umělecky i literárně hodnotnou. Mnohdy však tak nebývá. Na námitky místo věcného rozboru bývá odpovídáno: „Když to hráli v Xském divadle tak dlouho, tak to jistě je dobré.“ Je nesprávné prostě kopírovati repertoár divadla, které v místě je; každý soubor má se snažiti, aby sám byl iniciativním. Obecenstvo nutno neustále vychovávati a nepředkládati mu duševní potravou to, co jinde bylo mu již, nebo snad bude v obměně poskytnuto. Není přec možno, aby vědomosti representantů uměleckých souborů o dramatické literatuře byly úzce spjaty pouze s běžným repertoárem stálých divadel. Nutno jíti dále! Ochotnické scény nemají tak velké finanční povinnosti, jako profes. divadla, nejsou nuceny absolvovati určitý počet představení a mají tudíž větší možnost věnovati výběru her největší péči. Hledáním nových pramenů a nových her prohlubuje se též vzdělání činovníků souborů a provedením neznámé, nebo již zapomenuté dobré hry uspokojí se obecenstvo a získá se jeho další přízeň.

Jak řídké jsou premiéry na ochotn. jevišti! Mnohý autor má v zásuvce svého psacího stolku hru, kterou by rád spatřil na jevišti, ale okolnosti, někdy i skromnost brání mu, aby se sám o její provedení postaral. Cílý režisér, zvěděv o existenci nové hry jemu známého nebo doporučeného autora, má si sám vyžádati rukopis k přečtení a přičiniti se, je-li hra dobrá, o její provedení. Nevyhovuje-li, najde vždy způsob, jakým lze šetrně pověděti autorovi pravdu. Stane se, že po přečtení hry zdá se býti nemožnou její inscenace za daných okolností. Režisérova tužka, opatrně vedená, vykoná však velice záslužný kus práce a lze jí vděčiti za přemnohou úspěšně uskutečněnou premiéru.

Vymaniti se z područí importované bezcenné hry, pěstovati domácí tvorbu a iniciativně, samostatně pracovati ke všeobecnému prospěchu budiž snahou těch, jimž skutečně záleží na kulturním a uměleckém poslání ochotnického divadla.

*) V poslední době poměry aspoň na scénách ochotnických o mnoho se zlepšily, leč přece ještě nejsou takové, aby stále nebylo třeba o té věci mluviti. Pozn. red.

Pro ochotnickou praksi.

O spojitosti mluveného slova a gesta. (Píše J. Petr; III.) Přejdeme ke skupině b), jež obsahuje přechodné city k afektům. Sem počítáme soucit, soustrast, zármutek, lítost a bolest. První dva city záležejí ve vžití se do citového pohnutí osoby druhé, zároveň působí tu i ta okolnost, že vnímáme výrazové pohyby, provázející tento cit u osoby druhé, a snažíme se bezděčně je napodobit. Pozorujme cit soustrasti a soucitu: Těmito city vstupujeme již do oblasti citů vzrušených a vzrušujících, které zahrnujeme jednotným jménem afekt, vášeň. Lépe řečeno, jest to cit přechodný, protože vyvíjí se ze stavu klidu a stoupá k vzrušení, při čemž jednotlivé duševní stavy jsou vymezeny. Nietzsche označil jej jako sobecký výraz úzkosti. I když opomíjíme tuto filosofii, musíme uznati, že se vyvíjí z naší účasti a našeho soucítění. Jest blízko smutku, nejmírnější výraz tohoto citu. Zrak je zamlžený, ton hlasový se měkce chvěje, může stoupati až k slzám, zvláště u žen, jež snadněji podléhají citům, než muži. Rozlišení obou vysvitne z příkladu:

Přítel praví: „Neštěstí na tebe dolehlo příliš těžce, ale uvaž, že tak trapná nemoc je horší než smrt, která vlastně byla osvobozením.“

Přítelkyně řekne: „Ach ubohá přítelko, nemohu tomu ani uvěřiti, vždyť to není možné, vím, jak trpíš, jak....“ zbytek slov ztrácí se v slzách. Krásný příklad najdete v „Radúzovi a Mahuleně“ od J. Zeyera na str. 231: „Ty ubohá, vstaň... Ty mnoho trpělas, to vidno je a tak zkalil se rozum tvůj.“

Smutek není ještě afektem, jako na př. stud a ponížení, při nichž se svaly obličeje uvolňují, smutek ukládá svalům jistý odpor, který se projevuje ve výrazu obličeje, jako při projevu bolesti. Smutek jest výrazově mírnější, bolest jest vyjádřena ostřejšími formami. Krásně jest vyjádřena bolest na slavném sousoší „Smrt Laokoontova“ od sochařů rhódských Agesandra a synů jeho Polydora a Apollodora v I. stol. př. Kr., ať již v obličeji Laokoonta nebo staršího syna, jenž soustrastně pohlíží k otci a k mladšímu bratru, jenž již v objetí hadů dotrpěl. Nelze dosti doporučiti studium sochařství a malířství řeckého co do postojů, do vztažení ruky, výrazu obličeje. Ale i jinak v životě jest tolik příležitosti studovati tyto city. Sotva je kdo na světě, jenž

neměl někdy zármutku. Od dítěte, jemuž vzali zamilovanou hračku, od milenky, jež ztratila milence, až k matce, jíž zemřelo dítě. Co je tu různých odstínů, nuancí ve výrazu vět, čela, úst, polohy hlavy. Zvláště silný a krásný výraz smutku jest v „Radúzovi a Mahuleně“ (str. 233):

Mahulena: „Sama .... ve mně soumrak, mrtvo, chlad.... Což jsem to já, a to vše se stalo mně?“, nebo drásající bolest, jíž vyjadřuje: „Mé srdce krvavý je květ. Co bolí mně, co bolí?“

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Řádná valná schůze Ú. M. D. O. Č koná se v neděli 18. března t. r. v 9 hod. dopol. v dolejším sále na Žofíně s tímto pořadem: Zahájení a čtení zápisu, zpráva jednatelská, pokladní a přehlížitelská, návrhy výkonného výboru, promluva red. a spis. Jiřího Pichla „O národních úkolech ochotnictva“, volba předsednictva a výkonného výboru, volné návrhy. Účast delegátů všech okrsků je závazná! Tito delegáti nechť přinesou s sebou plnou moc okrskové rady. Účast ostatních členů je vítána. Výroční zpráva je vydána tiskem a obsahuje podrobný seznam všech členů Ú. M. D. O. Č. Upozorňujeme na různé pokyny, v ní uvedené.

Nová divadelní hra „Velký pátek“ od dra Fr. Hermana vypravena bude v době Velikonoc Pražským okrskem za režie V. K. Blahníka v Uranii (Praha VII). Na biblickém podkladě rozvinuje autor obraz počátku ideje křesťanské spíše historicky a filosoficky, než dramaticky. Hlavní postavy biblické (Kristus a Maria) nevystupují. Ve hře je zaměstnáno na 70 osob. Výprava scénická a obleky jsou pořizovány dle návrhů mistra J. Weniga. Podnik Pražského okrsku budí velkou pozornost a veškeré přípravy diktovány jsou uměleckou snahou. Doufáme, že tato veliká práce nebude obětována jen pro jedno nebo dvě představení.

Paní Trousilová padesátnicí. Dne 19. března 1923 dovrší paní Josefa Trousilová 50 let svého života. Z těch padesáti let je 35 let činnosti ochotnické a neméně let činnosti v Ústřední Matici div. ochotnictva čs., zejména v Pražském okrsku. Za ta léta prošla všemi dámskými obory a byla vždy ceněna jako snaživá a talentovaná herečka. To dokazuje také ta okolnost, že hrála ve všech velkých, representačních podnicích ochotnických, zejména když vystoupilo ochotnictvo české na scéně Národního div. Ještě v poslední době, kdy hraje v souboru režis. V. K. Blahníka, vytvořila řadu krásných postav ženských, z nichž jmenujeme: Paní Heystovu ve Strindbergových „Velikonocích“, Kopeckou v Jiráskově „Otci“, hraběnku z Rousillonu v Shakespearově hře „Konec vše napraví“, Markytu v Strindbergově „Otci“, Katuši v Svobodě dramatu „Přes tři vrchy“, Matyldu v Hermanově „Panu majorovi v. v.“ atd. Pí Trousilová přes těch padesát let, které ji překvapily, nevypadá tak, že by chtěla jeviště a činnost ochotnickou zanechat, i je naděje, že ji ještě uvidíme v mnoha nových rolích a při všech dalších podnicích ochotnických. Nemalou zásluhu si získala také tím, že po dlouhá léta umožňuje svému manželu, Val. Trousilovi, jehož jméno je úzce spojeno se začátky i vývojem ochotnické naší organisace, činnost ve službách českého divadelního ochotnictva a tím věci národní. Mnoho zdraví a mnoho síly k pokračování v práci, slibně začaté a svědomitě po léta konané!

Redakce.

Úmrtí. V těchto dnech zemřel v Praze p. JUC. Bohuš Frýdl, úředník měst. elektr. podniků, který ještě před několika léty býval zdatnou silou na scénách našich ochotnických divadel a za Ladeckého režie hrával s kolegy adepty tehdejší dram. školy Národ. div. na Vinohradech. Byl výborným recitátorem a představitelem milovnických rolí. Čest jeho památce!

Dar. Och. div. jedn. „Vrchlický“ v Třebíči pořádala 6.-I. pro členy a jich hosty přátelský večírek (bez vstupného) na zakončení činnosti ve starém období 1922. Výbor. schůzí 17.-II. rozhodnuto věnovati čistý výnos tohoto večírku v obnosu 300 Kč fondu pro postavení „Tylova domu“ v Praze.

Časopisecká činnost našeho ochotnictva. Vedle čtrnáctideníku „Čs. Divadlo“, který slouží zároveň jednotám za spolkový věstník, vydává II. Tylův okrsek v Plzni vlastní svůj „Věstník div. ochotnictva na čes. západě“, jehož vyšlo již čís. 9, obsahující hojnost zajímavých místních spolkových zpráv i pokynů, z nichž i my dávno již čerpáme pro svou rubriku „z okrsků“. Nelze sice každému okrsku vydávati dnes vlastního věstníku, který po stránce spolkové a organisační je nejlepším a nejvhodnějším doplňkem ústř. orgánu, leč přece bylo by záhodno, aby okrsky podle okolností mohly vymoci si aspoň v místních listech kousek místa pro své zprávy. Tak je tomu u Smetanova okrsku v Čes. Třebové a mělo by býti i jinde.

Důležitost naší statistiky byla a je uznávána všemi činiteli, kteří byli a jsou v čele naší organisace. Archiv ústředí vykazuje řadu pokusů o sebrání statistických dat o činnosti našich spolků, je tam řada obdobných usnesení, ale dosud nebyla provedena ani jednou úplně, dokonale. Poslední zdařilejší statistiku sebral zvěčnělý starosta a spisovatel Jan Ladecký, ale ani ta není úplná, ač je už na tu dobu dosti poučná. V poslední schůzi výkonného výboru předložil čilý předseda Ladeckého okrsku v Mostě, p. Hrdlička jenom počátek takové statistiky, jež byla získána od 16ti tamních spolků. Těchto 16 spolků sehrálo v roce 1922 celkem 210 div. představení, jež vykazují 191 hru původní (!) a 19 cizích. Podle výkazu 14ti spolků (dva dosud nevykázaly) bylo zaplaceno z těchto představení 7753 Kč autorům a na veřejně prospěšné účely 38.963 Kč (!). Uvažme tedy, co by pro nás znamenalo, kdybychom mohli ročně uveřejniti za celou svou organisaci, kolik bylo sehráno českých her, co to znamená pro literaturu a knižní trh, kolik bylo zaplaceno autorům a jak přispívá ochotnictvo na veřejné účely! K tomu musíme dospěti a k tomu nám musí dopomoci naše členstvo. Není to žádným jeho zatížením. Ústředí dodá všem spolkům po novém roce dotazníky, a spolky je řádně vyplní a včas zase ústředí vrátí. A okrsky budou dbáti o to, aby se tak stalo. V těchto přehledech uvidíme jako v zrcadle svou vykonanou práci a jimi umlčíme podceňování a přehlížení ochotnictva!

Z ústředí. Nově přijaté jednoty: Spdo. „Komenský“ v Babí u Náchoda, Spdo. „Thalia“ pro Bílsko, Ounětice a okolí, „Sokol“ v Boskově a v Brušperku, Vzděl. a záb. jedn. „Vlastimil“ v Brzicích, Baráčníci v Bubenči, Spdo. „Tyl“ v Dobrovanech, Spdo. „Klicpera“, Doubravice, Spdo. v Chotovinách, Pěv.-och. div. sp. „Hlasoň“ v Kamenici u Konecchlumí, Čt.-och. sp. v Kacově, „Sokol“ ve Kbelích, Spdo. v Klokočí, „Sokol“ v Jehnědí, Krdo.

v Kondraci, Krdo. „Humanita“ v Košířích, Spdo. „Jirásek“ v Kozlích, Och.-pěv. sp. „Pokrok“ pro Holubov a okolí, Čt.-pěv. sp. v Krhové, p. Krásno, Kr. ochotníků v Kunicích, Spdo. v Kyjově, Vzd. a podp. sp. „Liběhrad“ v Libšicích n. Vlt., N. J. S. pro Libňatov a okolí, Dram. odb. při míst. osv. komisi v Lípě n. Orl., „Sokol“ v Manětíně, Och., záb. a vzd. sp. „Havlíček“ v Maršově u Úpice, Div. odb. Čten. bes. v Městci n. Děč., Čt. bes. s dram. odb. v Mileticích, Dram. odb. str. čsl. soc. v Motyčíně, Spdo. v Mysletíně, Div. a vzd. spol. „Svornost“ v Nadslaví, okr. Jičín, „Sokol“ Nedomice-Ovčary, Čt.-och. bes. v Oujezdě, p. Cerhovice, Hasiči v Palečku, „Sokol“ v Podmoklicích u Semil, Dram. odb. Kroj. sdruž. čs. s V. Prahy, Dram. sdr. „Komedie“ v Praze, Ochotn. bes. pošt. a telegr. zaměst. V. Prahy v Praze III, Div. odb. Obč. bes. v Prčici, „Sokol“ v Prostějově, Jdo. v Radošovicích, Čt. bes. v Radošíně Jdo. v Rakousích u Turnova, „Sokol“ v Ročově Hor., Spdo. v Rovensku, Div.-och. sp. „Klicpera“ v Něm. Rybné, Spdo. ve Vel. Řetově, Spdo. v Senožatech, Čten.-div. bes. „Svat. Čech“ v Slavhostících, Spdo. „Tyl“ v Sobětuchách, Dram. kr. „Havlíček“ v Soprči Hasiči ve Staňkově městýsi, Spdo. „Havlíček“ v městýsi Střevači, Hasiči v Suché u Nechanic, Krdo. „Máj“ v Tehově, „Sokol“ v Troubelicích, Čten.-och. bes. v Červ. Újezdě, Dram. a vzděl. kroužek „Čechoslovák“ v Úpici, Čt.-och bes. ve Veselé u Lomnice, N. J. S. v Nové Vsi, Osv. sdr. div. ochotn. ve Vesci, Div. spolek „Horák“ ve Věcově, Spdo. „Tyl“ ve Vodolce, Čt.-och. sp. „Havlíček“, Jažlovice-Votice, „Sokol“ ve Votvovicích, „Sokol“ ve Vrčeni, Dram. a vzděl. bes. „Tyl“ ve Vršovicích, Pěv.-div. jedn. „Krakonoš“ ve Vysokém n. Jiz., Čt.-och. j. „Škaniva“ v Zahořanech, Och kr. „Svornost“ ve Zlaté, Hosp.-čten. bes. v Žiželovsi, Dram. odb. I. jedn. čes. střelců v Olšanech a okolí; do zahranič. odboru (za zakl. členy) přijat Rev. Jos. Drbal, Howells, Nebraska, Vzděl. a záb. sp. „Havlíček“ ve Vídni.

Z jednot. Vzděl. bes. nár.-soc. na Kr. Vinohradech sehrála 12.-XI. Štolbovo „Ach, ta láska!“, 19.-XI. Skružného „Románek na horách“, 17.-XII. Průchovo „Pro tatíčka presidenta“ ve prosp. vánoč. nadílky dětem menš. školy v Ploškovicích, již vzala pod svou ochranu. 31.-XII. poř Sylvestr. záb. (vše za rež. Škrábka), 6.-I. konána valná hromada, 14.-I. sehrán Olivův „Zápas o nevěstu“ (rež. Brandejs) a 28.-I. Hilbertovo „Jejich štěstí“ (rež. Škrábek). Představení konána v Nár. domě vinohr. — Čt.-och. j. „Tyl“ v Žižkově konala valnou hromadu 10.-I. „u Kurelů“, Menš. scéna „Tyl“ v Praze 27.-I. u Kazdů v Karlíně (poté přátel. domácí humor večírek) a bes. „Motýl“ 28.-I. „u Čečelínů“ v Praze-VI. (předtím členská schůze). Ve valné hromadě Spdo. „Zelenský“ na Hradešíně zvoleni: předsedou a del. do ústředí Em. Peřina, místopř. A. Doktor jedn. Jos. Vojáček, pokl. Jos. Jelínek, rež. Jar. Čermák; Dram. odb. čsl. nár. soc. v Slaném zvolil 21.-I. předs. Al. Věchta, jedn. A. Fencla, rež. Lad. Vacka a pokl. Boh. Hampla; Vzd. a och. bes. „Tyl“ v Praze-VIII. téhož dne: předs. A. Bobka, místopř J. Háse, do výb. Al. Špitálníka, K. Cvrčka, pokl., J Dolejšího, J. Šramla. M. Lašťovkovou, Jos. Pechlátovou, R. Trnku ml., A Rybáka Mir Pecha a arch. St Panýra, jedn., náhr. P. Brdka, C. Světa, B. Borovičku a V. Žaluda. Za uplynulý rok zřízeno bylo prací členstva vlastní jeviště dnes již téměř hotové, jak se zařízením provaziště, tak s různými světelnými efekty. Odborníci odhadli je minimálně na 20 tisíc Kč. Sehrány byly tyto hry: Skružný „Hanzelínova Kometa“ a „Koflíček Marie Terezie“, Fingal „Španělská vesnice“, Fastr „Krásná Lída“ (2×), Jonášova „Oplancija“ a opereta „Večerní námluvy“. Z veselého večera o Vánocích odvedeno 300 Kč na „Tylův dům“. V létě pořádána byla velká slavnost rázu „Moravská pouť“, v zimě 6.-I. II. karneval. Počet členstva se členy hudeb. odb. a vojíny dosáhl čísla 332. *(Stáňa Panýr).*

Posudky. Jos. Šťastný, ref. Praž. okrsku, píše o soutěži ochotnických spolků žižkovských 29.-X., v níž prvního místa dobyla Mládež čsl. soc. vzorným proved. Kvapilova „Přítmí“ v náladové výpravě a bystré souhře dam Johnové, Hoffmannové a rež. Sokola, kteří také teksty ovládali bezvadně místa druhého och. bes. „Jirásek“ nastud. Stroupežnického „Zkažené krve“ (rež. Landsinger) s výborným obsazením rolí (kromě tkalce Šlapáka p. Fialou) pány Langrem, Sklenářem, Černým a zvláště K. Černou (Baruška), na třetím místě byl soubor, předvedší Nešverovu kabaretní scénu „Hrobu hlas“ (rež. Šindler), na čtvrtém nejslabší „Volné sdružení přátel divadla“ s Vrbského „Revanche“ (rež. Knížka, v souboru vyniká Jiř. Jílská). — Dram. odb. „Sokola“ v Líbeznicích provedl 3.-XII. Fastrovy „Pražské švadlenky“ zpěvně i herecky velmi uspokojivě (rež. Šimůnek). Ref. Lajoš projevuje názor, že odbor je na nejlepší cestě propracovati se k slušným výkonům na prknech divadelních. — Dram. odb. „Sokola“ v Dobříši sehrál 27.-XII Scheinpflugův „Geysir“. Ve hře podala velmi dobrý výkon a roli Loly správně pochopila sl. Zimová. Dobře sehrány též role Jiřího a Věry, toliko místy mimicky nevhodné. Jinak celková režie hry uspokojila. Rušivě však působilo provedení scény vidění ve IV. jed., kde dalo se hřmotné vytahovadlo vhodněji nahraditi rozhrnovací záclonkou. Nedochvilnost v začátku představení a nepoměrně dlouhé přestávky nejsou dobrým doporučením odboru přízni publika.

Zábavy. Kr. div. och. v Chrásti pořádal 27.-I. ples „u Opleštilů“, jehož čistý výnos použit na úpravu jeviště; Dr. sdr. „Čechie“ v Radotíně 3.-II. III. šibřinky „u Hamanů“ s rázem: „Jak bylo, jest a bude“; Jdo. „Jirásek“ v Ústí n. L. 3.-II. divadelní mumraj v dvoraně Nár. domu s rázem: „Z pohádky do pohádky“; Div. sp. „Havlíček v Domažlicích 4.-II. maškarní ples v Sokolském domě a Čt. och j. „Šamberk“ v Hrdlořezích 24.-II. taneční vínek v rest. p. Suchého. — XI. div. šibřinky Pražsk. okrsku, konané 17.-II. ve všech prostorách Žofínských, vydařily se nejen po stránce finanční, ale i morální, nezadávajíce v ničem dobré své pověsti dřívější. Návštěva byla opět — jako obvykle — přehojná, zábava až do pozdních hodin ranních co nejnenucenější. V pestré směsici masek převládal oblíbený typ pierotů a pierotek, ačkoliv bylo viděti i několik drahocenných úborů a splendidně vypravených skupin, které zejména ukazovaly na úzký vztah holdujících zde Terpsichoře k divadlu. Výprava sálu z divadelních dekorací byla půvabná a zvláště její zeleň příjemně lahodila oku, rovněž dolní malý sál, kde pořádán péčí A. Špatenky programově bohatý, výběrem rozmanitý a v podrobnostech nevšední zájem poutající kabaretní večer, vyzdoben něžně a vkusně barvami růžovou a bledě-modrou s amblémy masek (návrh a provedení K. Sendlera). Hudbu, která všeobecně uspokojovala, řídil p. Ludvík, Almanach šibřinkový, opět po dvouleté přestávce vydaný, uspořádal osvědčený Břet. Ludvík a úhledný sešitek z velké části vyplnil plody vlastního ducha. Nutno poděkovati všem, kdož o zdar podniku se zasloužili. tak zvláště obětavému předs. šibř. výboru R. Weinertovi, jedn. L. Felbrovi a pokl. p. Bräuerovi dámám i pánům pořadatelům i našim jednotám, které imposantní účastí svého členstva na tomto radostném výsledku spolupůsobily.

Ochotnický repertoár (podle zaslaného návěstí). „Sokol“ v Komárově (host. p. Hájka) 16.-IX. V. B. Plumlovské „Sněhurka“ (rež. O. Svozilová). — Spdo. „Havlíček“ v Březhradě (u Čejků) 17.-IX. „Bytová nouze“ (rež. K. Pešek). — Kr. div. och.

„Palacký“ v Lobkovicích (host. „U přívozu“) 17.-IX. „Staré hříchy“ (rež. V. Halík a Fr. Köppl), 8.-X. Lunzerovo „Láska kvete v každém věku“ (rež. V. Halík) — Och. sp. „Vltavan“ v Týně n. Vlt. (letní sokol. cvičiště) 17.-IX. M. Horského opereta „Ženská vojna“ (hudba Ed Marhnea, rež. J. Švehla). — Čt.-och. sp. „Jitřenka“ v Chudeříně (host. Chocholy) 17.-IX. Želenského „U Dušánků“ (rež. V. Urban) s předn. V. K. Blahníka „Poměr obecenstva ku ochotnictvu a účel ochotnictva“. — Intimní scéna v Praze (Arena na Smíchově) 18.-IX. Šamberkův „Jos. Kaj. Tyl“ (rež. Jos. Fiala). — Spdo. v Soběslavi (Nár. host.) 21.-IX. Hilbertovo „Hnízdo v bouři“ (rež. Jiří Plachý, scén. Boh. Portych). — Jdo. „Jirásek“ v Ústí n. Lab. (Nár. dům) 24. a 28.-IX. (2×) na zahájení Jiráskův „Pan Johanes“ (rež. J. Bartoš, scén. J. Mikule), 22.-X. Želenského „Tažní ptáci“ (rež. Fr. Brunclík), 1.-XI. Císlerův „Ředitel panství“ (rež. Al. Němec), 19.-XI. Šimáčkův „Jiný vzduch“. — „Sokol“ v Lišné (Sokolovna) 24.-IX. a 1.-X. Jiráskova „Lucerna“. — Jdo. v Čáslavi 23. a 24.-IX. Krzywoszewského „Tetřev hlušec“ (přel. Jak. Rydvan), 7. a 8.-X. Hilbertův „Podzim doktora Marka“, 22.-X. „Ženuščin přítelíček“ (zprac. Rudolf). 11. a 12.-XI. Císlerovi „Vesničtí rebelanti“ (rež. všech Jos. Skřivánek). — „Tyl“ na Horách Kutných opak. 24.-IX. operetu „Lucifer“ (rež. Jos. Richter, malíř) s hudbou zvěčn. kutnohor. kapeln. Fr. Macha. 28.-IX. Molnárův „Dábel“ (přel. V. Štech, rež. dto.). 7., 8. a 15.-X. Skružného „Macíčkova dovolená“ (rež. Fr. Štěpánek), 21. a 22.-X. Moserův „Bibliotekář“ (rež. J. Richter), 1. a 5.-XI. K. Světlé-El. Peškové „Kříž u potoka“ (rež. Fr. Štěpánek). — Spdo. „Dobromil“ v Hřídelci u Hořic (host. J. Pavla) 26.-XI. Ad. Bognera-Ahasvera „Pytlák Martin“. — Div. j. v Opavě uspoř. pohost. hry mor.-slez. Nár. div. a Olomouc. div.: 20.-IX. „Rabínská moudrost“, 24.-IX. Fibichova „Šárka“ a Gounodův „Faust“, 27.-IX. Petrovičův „Liják“, 1.-X. „Traviata“ a „Dimitrij“, 9.-X. Šamberkovo „Jedenácté přikázání“, 16.-X. Scheinpflugův „Geysir“. — „Beseda“ v Mochově (u Jančáků) 24.-IX. Hlavatého „Bílá myška“ (rež B. Fereš). — „Sokol v Korouhvi (na Rychtě) 24.-IX. Fořtovu „Kletbu mamonu“. — Spdo. „V. Budil“ na Letné (Baumanův sál) 24. IX. Fastrovo dr. „V pavučinách“ (rež. V. Kolenatý), 22.-X. Maříkovo „Z nařízení bytové komise“ (rež. F. Šmrhal). — „Sokol“ v Čes. Lípě (Nár. dům) 24.-IX. Skružného „Koflíček Marie Terezie“ (rež. V. Pazderka). — N. J. S. v Čes. Lípě 15.-X. ve prosp. „Tylova domu“ v Praze Halbeovo „Mládí“ (rež. J. Seidl). — Och. div. v Luži 27. a 28.-IX. Legerovi „Staří páni“ (rež. K. Čulík). — Pelikánova jdo. v Hořicích (měst. div.) 27. a 28.-IX. Šimáčkův „Jiný vzduch“ (rež. L. Tuma ml.), 5. a 6.-XI. „Španělská muška“ (rež. J. L Forman). — Hasiči v Ostrovci (host. V. Pazáka) 28.-IX. Olivovo „Láska divy tvoří“ (rež. J. Blažek). — „Sokol“ v Nedvězí 28.-IX. Svobodovy „Směry života“ (rež. V. Rathouský). — Družstvo div. o. ve Skutči (Sokolovna) 28.-IX. O. Pospíšila „Za cizí hříchy“ (rež. Jos. Polák ml.). — Spdo „Erben“ v Miletíně k 50letému jubil. Fr. Bydžovského I.-X. Fořtova ves. „V českém ráji“ (rež. B. Polák). Jubilant v roli JUDra. Hanilce. — Spdo. „Tyl“ v Poličce (měst. div.) 1. a 2. X. „Geysir“ (rež. F Martinů), 15. u 16.-X. „V českém raji“ (rež. B. Altnerová). — Spdo. „Tyl“ ve Žlebech (Na Šumavě) 1.-X. F. V. Krejčího „Povodeň“ (rež. Jar. Štěpánek).

Jubileum. Vzd. bes. „Bujarost“ Praha-I. ul. K. Světlé 37, Bellevue oslavuje 30letí 25.-III. dop. slavn. valn. hromadou a večer předst. Jiráskovy probuzenské idylly „M. D. Rettigová“.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotnícke ho divadla.

(Pokračovanie.)

Jurkovičove zápisky spomínajú ešte romantické drama „Zaira“, kde Sládkovič hral Lusignana „knjže z krwě králů Geruzalemských“, škoda len, že nevedú ďalej v zaznamenávání účinkovania štúrovcov, shromaždených v prvom „Slovenskom Národnom Divadle“.

Milo-naivne osnované „Národnie Divadlo“ je len epizodou. Dôležitejšie je ešte to, čo táto mládež, cez vakácie rozsypaná po Slovensku, každý jej člen osebe, alebo dvaja — traja sdružení podnikali. Jaroslav Vlček vyratuje v Dejinách literatúry slovenskej „do päťsto bratstiev miernosti, jednôt gazdovských, nedeľných škôl a verejných knižníc“ a do tohoto treba pripočítať ešte divadlá. Palkovičova Tatranka (1842) referuje, že „Divadelné hry provozují tu i tam po Slovensku pořád častější a hustější...“ To bolo z práce týchto mládencov.

Málo konkrétnych dát ostalo nám o veci, ale sú milé. Myjavci spomínajú účinkovanie mladého kaplána L'udevíta Semiana zo 40-tych rokov, Dohnány v dejinách slovenského povstania spomína pamätné divadlo na Brezovej roku 1846., Pavel Dobšinský spomína mladého Janka Čajaka, v predmluve k jeho básňam, ako dobrého herca zo študentských čias v Levoči, svojou útlou postavou hodil sa vraj dobre i do ženských úloh. Čule hrávalo sa i v Tisovci, v hniezde „troch sokolov“. Z pred revolúcie pamätajú ešte predstavenie, kde pri vystúpení silného Rajnohu (iste v Kocúrkove) sosypalo sa celé javište, ako domček z karát. Kus odohrali, po vynesení trosák, na podlahe.

Slovenské ochotnícke divadlo začalo sa predstavením z Chalupku a Chalupkove kusy od tých čias neschádzajú s repertoáru. Hrávaly sa najmä „Kocúrkovo“, „Všetko naopak“ a „Starúš plesnivec“. Udomácnil sa na slovenskom javišti i Klicpera, zakladateľ českej dramatickej spisby. Populárna bola u nás jeho veselohra „Divotvorný klobouk“ a romantická hra „Loketský zvon“. Časť repertoáru vyplnily preklady nemeckých rytierskych, romantických hier podľa vkusu doby. (Pokračovanie.)

Zprávy Ú. S. O. D.

Z ústredia. Valné shromaždenie Ústredia Slovenských Ochotnických Divadiel. V nedeľu 18. m. m. Turč. Sv. Martin oživil opäť svoje nezapomenuteľné tradície. Toho dňa — ako v dobách, keď stál Martin v popredí všetkého kultúrneho a ná-

rodného života na Slovensku — sišli sa sem opäť zo všetkých strán osvetoví a národní pracovníci, avšak teraz nie už ako štátu nepohodlní či dokonca nebezpeční, ale ako dôležití činitelia na poli ľudovej výchovy a uvedomovaní národného, ktorí sa vo svojej oslobodenej vlasti zaujali nie posledné miesto medzi tými, ktorí sa stali strážcami a širiteľmi národnej myšlienky a kultúry a tým i, najmä v obciach blízko hraníc ležiacich, opravdovými baštami nášho štátu. Sišli sa sem zástupcovia všetkého divadelného ochotníctva slovenského, aby tu, na tejto tradičnej pôde navzájem sa poznali, porokovali o svojej práci a potrebách a upevnili svoju mladú organizáciu, ktorá tak rychlým a mohutným vzrastom najlepšie dokázala, že je nútna a účelná pre zdravý vývoj ochotníckeho života slovenského, a že úkoly, ktoré si vytýčila, sú hodné všetkej jej energie a obeti. Valné shromaždenie zahájené bolo o 2. hodine v Kasíne Národ. Domu predsedom J. Gašparíkom za účasti 83 delegátov (32 z Turca, 17 z Trenčianska, 13 zo Zvolenska, 10 z Liptova, 4 z Hontu, 3 zo Spiša, 2 z Nitry, 1 z Bratislavy a 1 z Užhorodu) Z valného shromaždenia zaslané boly pozdravné telegramy min. školstva a nár. osvety, škol. refer. A. Štefánekovi a pozdravný list Ústrední Matici divadel. ochotníctva československ. v Prahe. Po tej bola prečítaná tajomníkom Bartošom obšírna zpráva o činnosti v uplynulom správ. období (25./VI.—31./XII.). V nej zdôraznená bola zvlášte činnosť organisačná (Ústredí má 119 členov skutočných, 6 prispievajúcich a 6 činných, z čoho je 5 dram. spisovateľov slovenských, ktorí prihlášením za člena sverili hájenie autorských práv Ústrediu a súčasne znížili členom Ústredia poplatok z predstavenia z 10% na 7%. V tomto roku prevezme Ústredie hájenie autor. práv i od „Spolku českých spisovatelů-beletristů Máj“ a tým získa i nové výhody pre svoje členy), činnost vydávatelská (Ústredie obohatilo slovenský repertoir dosiaľ o 9 dobrých divad. hier a výdalo dočasný soznam slov. divad. hier pre spolkové knihovne členské zasiela Ústredie zo svojich vydaní po 1 výtisku zdarma, takže členovia dostali dosiaľ 520 sväzkov v cene 1710 Kč), žurnalistická (sem patrí predovšetkým redigovanie slov. rubriky v „Čsl. Divadle“, ktorý časopis dostávajú jednotlivé spolky od Ústredia zdarma), zakladanie garderoby (dosiaľ 16 ľudových krojov, mimo to vyjadnaná sleva pre členy Ústredia v požičovni div. kostymov v Prahe), založenie ústred. divad. knižnice (dosiaľ 128 sväzkov slov. divad hier a 8 divad. príručiek), sledovanie ochotn. života na Slovensku (kronika ochotn. divad. činnosti každej obce) a konečne korešpond. styk s členmi (došlo 374 dopisov, odoslané bolo 416, obežníkov a i. 2728). (Dokončenie.)

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy divadelní. Nakl. Šolc a Šimáček v Praze II, Jerusalemská 11, zaslalo naší Tylově knihovně a žádá za doporučení těchto her našim členům: F. Čečetka „Sluníčko“, ves. III. (5 m., 6 ž.), „Učitelka“, hra III. (4 m., 6 ž.); Červinka Ad. „Boží mír“, satirický obraz III. (11 m., 3 ž.); Herman Fr. „Dobrodinci“, ves. III. (6 m., 5 ž.); Horáková A. „Malá diva“, hra IV. (8 m., 8 ž., 1 dětská role); „Páni“, hra III. (9 m., 7 ž., děti), „Žena legionářova“, obraz ze živ. III. (5 m., 5 ž., dítě); Kalivoda Ant. „Socialisace“, sociální drama III. (10 m., 3 ž., dítě, pisárna, pokoj); Rudloff Jar.: „Dědečkovy housle“ a „Na Kozlanském klepáči“, vesnické hist. III. se zpěvy, „Křivé broky“, pytlácká hist. I. (5 m., 2 ž.) a „Comedia del' Arte“, dramat. akt (8 m., 2 ž.); Rudolf Pavel „V tichém hnízdečku“, ves. III. (3 m., 2 ž.); Šimek Ed. „Lešetinský kovář“, čin. III. (10 m., 3 ž., vojsko, lid) a Želenský Karel „Tažní ptáci“, ves. III. (15 m., 6 ž., 2 chlapci).

Pomůcky divadelní, knižní materiál. Starší zachovalé jeviště a dekorace se koupí. Nabídky s udáním ceny a popisem na sekretariát ústředí. — Zřizování nových dekorací. Před zadáváním malby dekorací informujte se o firmě, které malbu zadáváte, aby neopakoval se případ, který se stal S. d. o. v Hostomicích p. Brdy. Spolek tento zadal dodávku dekorací jisté firmě na Smíchově, která již v březnu 1921 přijala zálohu i materiál, avšak do dnešního dne, vzdor písemnému závazku, urgencím a hrozbám dekorací nedodala a spolek tak citelně poškodila. Doporučujeme našim jednotám následující spolehlivé dekorační firmy: A. Petránek v Praze-II, Karlovo náměstí, A. Froněk v Kladně 1657 a J. Černý v Kutné Hoře. Při pořizování nových dekorací dopište těmto firmám o rozpočty a nejlevněji nabízející firmě objednávku zadejte. Odvolejte se vždy na členství v Ú. M. D. O. Č. a naše doporučení.

Provozovací práva. Novinky „Centra“, divad. zast. spol. s ručením obmezeným, Praha-VII, Nad Rudolfovou štolou čís. 6: Felix Tevér: „Za zlatem.“ Hra III. Provoz. právě se značným úspěchem v Uranii; Frant. Langer: „Velbloud uchem jehly.“ Hra III. Připrav. v Intimním divadle na Smíchově; Q. M. Vyskočil: „Konec Petrovských.“ Veselohra III. Provoz. na Nár. div. v Brně a přijato na Nár. div. v Mor. Ostravě; A. Averčenko: „Hra se smrtí.“ Přel. V. Červinka. Veselohra III. Provoz. v Mor. Ostravě; H. Bataille: „Žena — majetek“. Přel. A. Bernášek. Hra IV. Provoz. s úspěchem ve Stav. div.; A. Pinero: „Pořádek v domě.“ Přel. K. Mušek. Hra III. Nejlepší hra autora „Druhé paní“, hrané ve Stav. div.

„K celému nákladu „Čsl. Divadla“ v č. 5 je přiložen prospekt knihtiskárny B. Pospíšila v Čelakovicích, o celověč. 4akt. hře Ant. Kalivody „Les“.

Obsah: R.: Úvodník. — Dr. Dubský: Moderní drama italské. — Dr. Lžičař: Odstíny. — Simon: Divadlo v době rokokové. — Dr. Pallas: Z většího díla o Ibsenově „Brandovi“. — P.: Hlasy o oslavách 70tých naroz. Vrchlického. — Poznámky. — Ochotnictvo: Janský: Na různé adresy... — Pro ochotnickou praksi (Petr: O spojitosti mluveného slova a gesta III.). — Zpr. Ú. M. D. O. Č. (Valná schůze, Nová div. hra „Velký pátek“, Pí Trousilová padesátnicí, Časopis. činnost našeho ochotn., Důležitost statistiky atd.) — Slovenské ochotn. div. (Krčméry: Z historie slov. och. div.: Zprávy Ú. S. O. D.).

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžinky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Štein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Konkurs

ohledně zadání městského divadla ve Znojmě.

Městská rada ve Znojmě zadá veřejnou soutěží pro českou sezonu

městské divadlo ve Znojmě

na tři měsíce, a sice od 1. ledna do 31. března 1924.

Divadelnímu podnikateli předá se na smluvní dobu divadlo s celým inventářem, město obstará otop, světlo, divadelní a technický inspekční personál (policejní inspekci, divadelního lékaře a hasiče obstará divadelní podnikatel), dále čištění a udržování divadla.

Mají se hráti mimo činoher a operet i opery. V pondělí se nehraje. Divadlo má 560 míst, hrubý příjem denně za stávajících cen asi 3000 Kč.

Žadatel složí po zadání kauci v obnosu 1500 Kč.

Bližší podmínky jsou k nahlédnutí v návrhu smlouvy u městské rady ve Znojmě.

Uchazeči podejtež řádně doložené žádosti (i co se týče umělecké a finanční způsobilosti) do 31. března 1923 u městské rady ve Znojmě.

Městská rada ve Znojmě, dne 6. března 1923.

Starosta:

Dr. Josef Mareš.

Velect. paní **A. Huňkové**, *maj. divad. a kostym. závodu* ***v Praze I, Ovoc. trh 17.***

Vzdáváme Vám tímto upřímný dík za ochotné a nezištné propůjčení bezvadných a dobových kostymů k různ. div. hrám, Mikul. zábavě a Karnevalu, laskavě nám dodaných, a doporučujeme Váš opravdu solidní závod všem ochotn. jednotám i všem spolkům co nejvřeleji.

Za Sp. div. ochot. „Tyl" ve Vodolce:

Fr. Sajdl, tč. předseda. **Dr. Langer,** tč. režisér. **Fr. Kuliš,** tč. jednatel.

Vážné hry, vhodné k Velikonocím:

Pod olověnou deskou. Drama o 3 dějstvích. Napsal V. O. Plavec. (8 m., 7 ž.; salon.) Kč 8·—.

Sražený orel. Drama o 4 dějstvích. Napsal Jan Morávek. (6 m., 8 ž., komp.; pokoj, voj. kancelář, lazaret.) Kč 7·50.

Hrany. Drama o 5 jedn. Napsal Petr Fingal. (11 m., 5 ž.; hospoda, mlýn, les, světnice.) Kč 8·—.

Dědkové. Hra ze života venkovského o 4 dějstvích. Napsal Frant. Jenne. (8 m., 5 ž.; náves, světnice.) Kč 10·—.

Branského Frantina. Drama o 5 dějstvích s proměnou. Napsal Petr Fingal. (18 m., 6 ž., komp.; náves, světnice, krajina.) Kč 8·—.

Advokáta Ventury syn. (**Milování není láska.**) Lidová hra o 4 jedn. Napsal Viktor Nejedlý. (5 m., 5 ž.; pokoj, zahrádka, palouk.) Kč 12·—.

Librová nevěsta. Obraz z venkovského života o 5 dějstvích. Napsal J. F. Karas. (6 m., 4 ž.; 2 světnice.) Kč 8·—.

České děvče — srdce zlaté. („**U zklamaného milence**".) Obrázek z venkovského života o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (11 m., 5 ž., komp.; vesnice.) Kč 8·—.

Světáci. Hra o 3 dějstvích. Napsal Václav Krofta. (11 m., 3 ž.; světnice.) Kč 10·—.

Bouří života. Hra o 3 jedn. s proměnou. Napsal K. L. Macháč. (12 m., 9 ž., 1 d.; salon, vila.) Kč 12·—.

Víra, naděje, láska. Dramat. studie o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (6 m., 3 ž.; zahrada.) Kč 6·—.

Továrník. Hra o 3 dějstvích. Napsal Q. M. Vyskočil (6 m., 2 ž.; pracovna.) Kč 6·—.

Slečna komptoiristka. Obraz z dělnického života ve 4 jedn. Napsal Ot. Pospíšil. (11 m., 4 ž.; 2 kanceláře, 2 pokoje.) Kč 7·50—.

Rodina Sukových. Hra o 4 dějstvích. Napsal Ed. Hegner. (7 m., 9 ž.; ulice, pokoj.) Kč 10·—.

Za srdcem. Drama o 3 jedn. Napsal Ferd. Tomek. (4 m., 4 ž.; salon.) Kč 6·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Nakladatel Fr. Švejda, Praha VIII.

Žádejte seznam divadelních her.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provádí

ALOIS FRONĚK, dekorační malíř

na KLADNĚ.

Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.

(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy. 7 p. 4 d. Dva pokoje. Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Símy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Mařík 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví „**THALIA**", divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětske svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn II. vyd 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ustř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 30. března 1923.** **Sešit 6.**

V Praze, dne 25. března 1923.

(Propaganda našeho umění v cizině.) V Londýně byla založena Mezinárodní společnost pro současnou hudbu. V nedávném sezení byl zvolen delegátem do poroty pro vybírání skladeb, jež by měly býti provedeny na mezinárodním hudebním festivalu, každoročně pořádaném, za Československo šéf opery německého divadla v Praze, Alexandr Zemlinský. Český zmocněnec navrhoval do této poroty šéfa opery Národního divadla pražského, prof. Ostrčila. Ten však nebyl přijat, neboť se všeobecně o něm tvrdilo, že není v cizině znám. A tak se stalo, že celá česká, vynikající a skvělou tradicí podložená hudba, která ve své minulosti měla již Smetanu, Blodka, Bendla, Fibicha, Dvořáka, má v současnosti Foerstra, Janáčka, Suka, Ostrčila, Nedbala a jiné, je v Mezinárodní společnosti zastupována Němcem, nota bene Němcem, který ani není státním občanem naší republiky.

Při této příležitosti, která samozřejmě pro kruhy hudební znamená trpké zklamání, rozvinula se zajímavá debata o významu a hodnotě tak zvané oficielní umělecké a kulturní propagandy v cizině.

My s hlediska divadelního musíme se připojiti k těm hlasům, které tvrdí, že propaganda, jak je dnes prováděna, přes to, že stojí mnoho peněz, neznamená mnoho, ne-li nic. Po stránce divadelní je nejtrpčím a nejsmutnějším úkazem, že naše umění je zcela odmítáno a despektováno právě národy, pro něž se u nás jeví a udržuje největší enthusiasm, zvláště Francouzi. Případ hry bratří Čapků „Ze života hmyzu“ jest nejfrapantnější. Zatím co hru vypravil i Berlín, pro nějž je podobná výprava za dnešních valutních poměrů jistě značně obtížná, zatím co hra má své úspěchy v Severní Americe, pařížské divadlo žádalo vysokou státní podporu od republiky československé, má-li se „snížiti“ a hráti českého autora. V Bruselu byl několikráte hrán Jiráskův „Otec“ a zase dost.

Bylo již i na tomto místě poukázáno, že naše divadelnictví tuze dbá toho, co se o něm řekne a napíše za hranicemi, každý, kdo má jen trochu styků s novinami a přijde do Prahy, je provázen po divadlech, a napíše-li článeček do některého třeba provinciálního listu v cizině, je o tom mluveno jako o události. Při tom se nikdo ani tuze nepídí, jde-li o odborníka, který je oprávněn posuzovati umění, nebo o obyčejného, nahodilého diváka.

Mělo by více smyslu, kdybychom se starali o vnitřní rozvoj a hodnotu svého umění. Našim umělcům divadelním má v první řadě stačiti potlesk a láska domácího publika, víra celého národa, nemají jen šilhati za hranice a do cizích orgánů. Jen vlastní silou a ne zaplacenou reklamou můžeme dosíci konečného vlivu na evropské a světové umění. Propaganda je nutna, informování je potřebno, ale musí se prováděti soustavně a pečlivě. Na př. zvláštní číslo francouzské divadelní revue „Choses de théâtre“ dosud ještě nevyšlo. Pan profesor Tille, který je pořádal, měl by vysvětliti příčinu. V cizině to působí dojmem, jako bychom neměli ani co říci o českém divadelnictví a těžko shánělí několik stránek onoho čísla.

Prof. Hubert Doležil, redaktor hudebního listu „Smetana“, napsal velmi výstižně v „Českém Slově“: „Jak divně to zní, vydávati miliony za několik produkcí v cizině, když doma nedovedeme zabezpečiti jediného svého orchestru, nedovedeme mu dáti důstojného a náležitého místa k výkonům, když dáváme živořiti svým divadlům, když nemáme dosud ani hudebního musea, nemůžeme provésti soupis a zabezpečení hudebních památek v zemi nebo přikročiti k vydávání lidových písní, vše jen pro stereotypní nedostatek financí, ba když svému Smetanovi nedovedeme k jeho jubileu postaviti pomník a dokonce ani získati na úředních místech vhodné pro něj místo! To je žalostný rub celé té naší světovosti! Pro tyto naše bolesti je věru jiný lék: opatřme především naši hudbu doma vším, čeho k svému vývoji potřebuje. Učiňme z Prahy a jiných větších měst skutečná hudební střediska, chtějme v tomto svém domácím životě hudebním dostati se na úroveň šťastnější ciziny. Tak o nás tato cizina zcela jistě zví a přijde z vlastního interesu a spontánně k nám pro poučení a poznání, jako my chodíme k ní z vlastního svého zájmu.“

Tato vážná slova platí v plném rozsahu také o divadle. *R.*

Vojta Š. Táborský:

Rok 1903

Byl pro české divadlo nešťastný. Neúprosná smrt měla v něm bohatou žatvu, kosíc životy nejlepších jeho představitelů. Starý, pevný kmen činohry našeho Národního divadla počal kolísati, nejzdatnější její sloupové, na nichž spočívala všecka tíha umělecké práce, padati: *Pštross, Slukov, Bittner, Ortová-de Pauli,* za nimi, jako by chtěla kruh mladších svých druhů chrániti, jedna z nejstarších průkopnic českého divadla, vrstevnice Tylova a švekruše jeho — *Anna Turnovská-Rajská.* Řadu jmenovaných umělců a umělkyň zahájil muž, nad jiné vynikající, jenž nehynoucích zásluh získal si také o české divadelnictví, o postavení divadla Prozatímního i Národního, *Fr. Lad. Rieger.* A v témže roce odešel na věčnost též zasloužilý divadelník a český dramatický spisovatel *Fr. Ruth.*

Je tomu letos již plných 20 let! A přece se mi zdá, jako bych všecky je viděl dnes před sebou. Nesešli tak brzy z paměti těch, kdož je znali, zde zbyli a na ně vzpomínají... Jak rád bych také já uctil dvacáté výročí jejich úmrtí milou, hřejivou a pietní vzpomínkou! A zároveň věnoval vřelou vzpomínku i celému kádru velikých jich současníků. Omezené místo nedovoluje mi však, než abych napsal pouze několik stručných životopisných dat.

Frant. Lad. Rieger (naroz. 10. pros. 1818 v Semilech, zemř. 3. března 1903 v Praze) studoval na gymnasiu v Jičíně, kde se již tehdy počala ujímati mezi profesory a studujícími myšlenka národní. Zatouživ po Praze, dal se zapsati na akadem. gymnasium, kde ředitelem byl v té době Jos. Jungmann, jenž, poznav Riegra, posiloval v něm národní uvědomění. V Praze seznámil se Rieger s řadou nejmladších vlastenců: Erbenem, Hajnišem, Máchou, Pichlem, Rubešem, Strobachem, Štulcem, Tomkem, Tomíčkem, Trojanem, K. Tupým (B. Jablonským), Tylem, Vrťátkem, V. Svobodou, a stal se literátem, básníkem. Po odbyté filosofii, chtěje prospěti národu, procestoval Čechy, Moravu a s přítelem Vrťátkem r. 1834 pěšky skoro celé Slovensko, kde navštívil Palkoviče, Hodžu a Hurbana (v Prešpurku), Kollára, Štúra, Chalupku, Tomašíka, Fejerpatakyho (v Prešově, Kežmarku a Levoči) a j. Při té příležitosti pobyl mezi tamní studující mládeží, řečnil ve školách a pobádal k lásce a práci pro národ. Prchnuv před maďarskými úřady, odebral se do Krakova a vrátil se přes Moravu domů, dal se zapsati na universitu pražskou a v druhém roce na vídeňskou. Další život Riegrův je znám: stal se buditelem a pracovníkem národním, jedním z největších politiků, státníků a národohospodářů českých a vůdcem národa. Vymohl na říšské radě vídeňské i na pražském sněmu mnohá práva českému lidu, českou universitu a jazykové nařízení, zabrániv uzákonění němčiny jako státního jazyka a j., založil i „Národní Listy" a zanechal nám vedle jiných význačných spisů dvoudílný naučný slovník, po něm nazvaný.

Neméně významna je i jeho práce na poli českého divadelnictví. Jako jiní tehdejší vlastenci Rieger dobře postřehl, že je to divadlo, jež nejlépe může sloužiti k povznesení a prospěti vážnosti českého jazyka, české kultury a tudíž i významu českého národa. Dohodl se s předními vlastenci, že budou usilovně pracovati na vybudování stálého českého divadla, v němž by se české hry mohly pěstovati pravidelně a trvale, bez odvislosti na divadle německém, tehdy stavovském. Již na podzim roku 1844 dály se za tím účelem první schůzky, jichž účastnili se m. j. dr. Josef Frič, Strobach, mlynář Slavík, Perner, Fr. Palacký, a usneseno podati k českým stavům žádost, aby Čechům přenechali jednu z divadelních svých privilejí. Žádost, datovanou 15. lednem 1845, s podpisy 134 jmen nejvážnějších a bohatých mužů (mezi nimi — vedle jmenovaných — dra Pressla, Jos. Jungmanna, F. Pštrossa, dra Staňka, Ferd. Fingerhuta [Náprstka] i Ondřeje Haase, pozdějšího našeho národního nepřítele, majitele „Bohemie", Jana šlechtice Nádherného a j.), podali stavovskému výboru. Stavové vyřídili žádost příznivě a slíbili postoupiti privilej českých her Čechům, jakmile se utvoří akc. společnost k postavení divadla. Proto byla svolána schůze, k níž dostavili se na podnět Riegrův i někteří členové české šlechty a pražských nejzámožnějších tříd. Předsedou zvolen hrabě Matyáš Thun, zapisovatelem Rieger, a výsledkem bylo zvolení 30členného výboru, jenž se měl o další starati. Povolení k zřízení této společnosti bylo však uděleno — bylo to za vlády Meternichovy — až v revolučním roce 1848. A teprve r. 1850 vznikl „Sbor pro zřízení Národního divadla", jehož účelem bylo sebrati potřebný kapitál k vystavění důstojného chrámu českého umění. Nadšení bylo veliké, ale národním sbírkám dařilo se následkem absolutismu let padesátých špatně. Byrokracie činnost Sboru soustavně dusila, a uvědomění národní nebylo ještě tak silné, aby lid mohl tomu čeliti. Rieger, stav se r. 1861 v zemském

výboru intendantem českých her (v Stavovském), způsobil, že byl přijat na sněmu kníž. Karlem Schwarzenberkem a hrab. Jindř. Clam-Martinicem podaný návrh, aby zemský výbor sám upravil záležitosti zemského divadla ve smyslu přání a potřeb obou národností, po případě aby vystavěl zvláštní české divadlo. Tím docílil, že byla v něm. divadle dávána tři česká představení týdně (dvě večerní, jedno odpolední). Dále vymohl, aby k vystavění Národního divadla mohl se vynaložiti z peněz zemských obnos až do 300.000 zlatých r. m. a aby se prozatím stavělo divadlo menší. Toto Prozatímní divadlo zbudovalo se přes velký odpor jedné strany, která chtěla míti hned velké Národní, na malé ploše $158^1/_2$ □⁰ (na ploše nynějšího zadního traktu Národního divadla) v době od 12. května 1862 do listopadu téhož roku, takže již 18. listopadu 1862 byly v něm zahájeny hry Hálkovým „Králem Vukašínem". Jak prozíravým byl Rieger, dá se nejlépe posouditi z toho, že předvídal, že obrovský náklad na stavbu velkého Nár. divadla nebude lze sbírkami tak záhy získati a že stavba Nár. divadla mohla opravdu teprve r. 1881 býti uskutečněna. Byla by tedy česká Praha bývala skoro plných 20 let bez svého divadla.

Vystavění Prozatímního mělo velký význam pro české dram. umění. Nebylo sice pro ně hned obecenstva, ani herců, ani literatury (do 19. března 1864 hrálo se pouze třikrát v týdnu, teprve poté denně), ale právě za té doby se poměry tak zdárně utvářily, že mohlo se pak důstojným způsobem, s uměleckým tělesem činoherním i operním a poměrně bohatou domácí i cizí literaturou, vstoupiti do Národního, před nemalý již kmen vybraného divadelního obecenstva...

Po svém tchánu Fr. Palackém byl Rieger zvolen předsedou Sboru, ale dlouho jím nebyl. Již r. 1865 byl nespokojenou stranou, stěžující si, že stavba Nár. divadla nepokračuje dle přání, ze Sboru vytlačen.

Prozatímnímu divadlu vedlo se špatně, takže ředitel Liegert (řídící zároveň i něm. divadlo zemské) se vzdal a navrhl — k návodu Němců — zemskému výboru, aby byla na obou zemských scénách provozována jen jedna opera, ovšem německá. Rieger vzepřel se tomu, ujal se sám řízení českého divadla a postoupil je později řediteli Thoméovi. Tím zmařil plán Němců zničiti české divadlo. V letech 1900 až 1903 byl Rieger předsedou „Družstva Národního divadla" [utvořeného r. 1880 po předchozím „Divadelním družstvu" (r. 1866), „Rozmnoženém družstvu" (r. 1870) a „Mladočeském družstvu" (r. 1876)], jemuž bylo ustoupiti i s ředitelem F. A. Šubertem od správy Národního divadla, když za intendantury dra Herolda bylo 2. května 1900 zadáno zemským výborem nové správě „Společnosti Národního divadla" (ředitelem jmenován byl G. Schmoranz, šéfem opery K. Kovařovic).

Rieger velmi těžce to nesl. Ihned vytkl si úkolem zříditi druhé české divadlo v Praze jako zvláštní scénu činoherní a součást Národního divadla. Stejně tak staral se o zřízení Národního divadla v Brně. Ještě krátce před svou smrtí zúčastnil se na pražské radnici jednání v příčině místa pro tuto druhou českou scénu, ba i na smrtelné posteli ještě o tom mluvil... Rieger byl také zakladatelem pensijního fondu pro členy Národního divadla a kromě jiné literární činnosti přeložil i několik divadelních her do češtiny. (Pokračování.)

V. K. Blahník:

František Ladislav Rieger a divadlo.

Spolek výtvarných umělců „Manes" vydal nedávno ve své znamenité sbírce illustrovaných monografií „Zlatoroh" obšírnou studii dra H. Trauba o Fr. Lad. Riegrovi. Studie tato jest velmi pečlivě sestavena a objasňuje osobnost Riegrovu se všech hledisek. Také působení Riegrovo ve prospěch divadla českého jak po stránce politické, tak i organisační a umělecké bylo velké a došlo konečného i oficielního výrazu v jmenování Riegra intendantem Zemského divadla. Přispějeme jistě k rozšíření znalostí zasloužilých mužů o české divadelnictví, jestliže otiskneme ze studie dra Trauba partie, přímo se vížící k divadlu. Doporučujeme však zatím knihu pozornosti našich přátel právě tak, jako ostatní monografie, ve sbírce Zlatoroha vydané.

Z činnosti F. L. Riegra před rokem 1848 vypravuje dr. Traub:

„Porozuměv, že je třeba národu vlastního a samostatného *divadla* českého jako hlavního prostředku vzdělávacího a uvědomovacího, chopil se rázně práce. K jeho podnětu zahájeny kroky, aby se stavové vzdali jedné divadelní privileje ve prospěch divadla českého, a sepsány byly hned stanovy, podle nichž se mělo zříditi divadlo na akcie (1845). V čelo hnutí, pokládaného tehdy, jak po letech vyprávěl Rieger Kronbauerovi, za něco interesantního, které vyvíjelo se přes všechny překážky slibně a jehož duševním vůdcem, jak poznamenává správně dr. Kadlec, zůstal

Rieger, vstoupil hr. Thun k naléhání právě Riegrovu, jenž byl zvolen též do prvního výboru. Nebylo arciť vinou jeho, kterého (s Tylem) J. V. Frič v Pamětech nazývá proto hlavou ‚dramatického spiknutí', že vláda vídeňská, jsouc nepřízniva věci, nevyřídila žádosti vůbec až do roku 1848, kdy pak pro naléhavější věci politické neměl Rieger času obírati se divadlem, ačkoliv ještě na podzim r. 1847, meškaje právě ve Vídni, neopomenul podle vlastních záznamů sestaviti žádost k císaři o povolení, zatím co druzí si toho nehleděli vůbec. Nestalo se tedy náhodou, že Tyl věnoval svého ‚Slepého mládence' (1847) právě Riegrovi, ‚milému příteli svému', jakožto ‚skrovnou připomínku na blahé naše zámysly o divadle národním', a jaké do něho vkládal v této příčině naděje, dosvědčují verše, vepsané vlastnoručně do výtisku, věnovaného Riegrovi:

‚Chtěl jsem psát, ne lhavě
Vymejšleti, co by žhavě
Do prsou Ti padlo,
Aby, — co do obecného hlasu
Jako parnem časů
Sotva počalo, zas pouvadlo —
Dechem Tvým se opět vzepnulo.
A kol opuštěné Muzy
Jako skvoucí chrám se zklenulo
Ku radostné věrných synů chůzi,
Chtěl jsem psát, leč všecka slova
Splynula jen v tichou zmínku,
Abys dílo zvedl znova,
Bychom neuvázli při počinku.'

(Dle zápisu *Turnovského.)*

Riegrovo působení ve „Sboru pro zřízení Národního divadla" je zaznamenáno takto: „Počátkem r. 1851 byl zvolen Sborem pro zřízení Národního divadla do výboru a později jednatelem; nebylo jeho vinou, že Sbor po celé desítiletí nemohl rozvinouti náležitou činnost, ochromen jsa pověstným policejním ředitelem Sacher-Masochem a ještě horším, jeho nástupcem Päumannem, kterého Tomek nazývá jízlivým nepřítelem všeho českého."

O působení Riegrově v Prozatímním divadle píše autor toto:

„A konečně studentskou, abych tak řekl, láskou, probuzenou — tuším — stykem zvláště s Tylem, přilnul k *divadlu,* jehož se stal právě intendantem, představuje si úkol svůj tak, že intendance je ‚brzdou, kteráž má zabraňovati, aby ředitel nezabředl při vedení divadla do výdělkářství, (5. března 1866). Byla již řeč o tom, jak se staral o počátky českého divadla, jak z Francie posílal rady a pokyny pro divadlo, vybíraje, doporučuje i překládaje vhodné kusy divadelní pro domácí scénu, tím více pak, když mu byl svěřen vrchní dozor nad divadlem. Tu byl prostě ve svém živlu. Z jakých skrovných, ne-li nepatrných počátků, v době, kdy jiní národové měli už velká divadla, bylo se scéně české probíjeti a vyvíjeti, než dospěla k samostatnosti z nedůstojného poručí německého, přestavši býti popelkou. Reakce politická za Bacha znemožnila jakoukoli plodnou práci, proto i Sbor pro zřízení Národního divadla, jehož byl Rieger členem výboru, žil jenom na papíře. Teprve s obnovenou ústavností bylo možno oživiti také spolek tento. O valném shromáždění, konaném po tříleté nucené přestavce r. 1861, provedeny jsou z podnětu Riegrova změna stanov a reorganisace spolku. Do té doby nebylo vlastních herců českých, a česká představení konala se ve Stavovském divadle, jsouce trpěna jen z milosti v neděli a ve svátek. Riegrovým zasáhnutím učiněn malý krůček kupředu, že se konala ještě téhož roku aspoň dvě česká představení týdně, roku 1862 ‚dokonce' už tři. Rieger prosadil v zemském výboru — nikoliv bez odporu — usnesení pro sněm, aby se postavilo zemským nákladem zvláštní divadlo české, do té doby však, než bude stavba uskutečněna, aby se z prostředků zemských zbudovalo ihned a bez odkladu divadlo *Prozatímní.* Co bylo mu proto zkoušeti výčitek, jako by tímto projektem pohřbil myšlenku důstojné stavby divadelní; zatím mu budoucnost dala zcela za pravdu a zjednala skvělé dostiučinění, když se ukázalo, jak bylo prozíravé nestavěti naráz divadla velikého, nýbrž sbírati a skládati, až bylo možno zbudovati dílo monumentální, na něž by si ovšem v letech šedesátých nebyl nikdo ani troufal pomysliti. A pak nesmíme zapomenouti, že bylo třeba také vychovávati obecenstvo a připravovati vhodné síly výkonné, jichž se tehdy ještě nedostávalo. Povolaný odborník F. A. Šubert nazývá Prozatímní divadlo, jehož se ujal Rieger s takovou rozhodností, že bylo do půl roku úplně hotovo, ‚úhelným kamenem' divadelnictví českého. Zásluhou Riegrovou se stalo, že od jara 1864 měl národ přece již divadelní představení denně."

Z trapných chvil českého divadelnictví, totiž osobních i politických sporů, jež nejednou ohrožovaly zdárný vývoj našeho divadla, uvádí dr. Traub toto:

„Rok 1864 neskončil bez nové disharmonie, tentokráte stál rozpor ve znamení *Národního divadla.* Na počátku r. 1862 oživen, jak řečeno, Sbor pro zřízení Národního divadla a zvolen předsedou jeho Rieger, i byly v něm zastoupeny oba směry nebo křídla jednotné strany politické. Ale původní

horlivost a nadšení ochablo, k tomu přistoupily rozepře o stavbu Prozatímního divadla, spor o otázku polskou, hrozící opravdovou roztržkou v národě, a činnost výboru byla ochromena. Tak se stalo, že od r. 1863 nebyla svolána po dvě léta valná hromada; důsledkem toho pak bylo, že při nových volbách Rieger nezvolen už předsedou, ba ani členem výboru, ačkoliv je pravda, že prohlásil předem, že nepřijme volby. Přes to zůstal věren divadlu, pečuje o ně v úřadě intendantském jako pravý otec. Aby odvrátil hrozící nebezpečí i národní ostudu, že by totiž následkem finanční tísně ředitele Liegerta česká opera, utěšeně prospívající, byla propuštěna a německá že by dávala jednou týdně zpěvohru v českém divadle, vedl správu divadelní na čas sám, až byly jeho přičiněním poměry opět urovnány."

Slavnosti položení základního kamene k Národnímu divadlu vzpomíná slovy:

„R. 1868 naskytlo se opět několik příležitostí, aby národ, podav svědectví o své síle životní, utužil zároveň vědomí národní. Byla to velkolepá slavnost *položení základního kamene k Národnímu divadlu*, shromáždivší všecek národ kromě zástupců veškerých kmenů slovanských. Riegrovi připadl čestný úkol, aby udeřil na základní kámen jménem klubu poslanců českých (učinil tak slovy: ‚Jako národ náš v tuhém boji kráčí k vítězství a slávě, tak Národní divadlo zdvihni se per augusta ad augusta') a o slavnostní hostině (17. května) ujal se slova k ohnivé řeči, vzpomenuv toho, že koruna svatováclavská jest symbolem práv národních, historických i slávy české, a přál si, aby národ kráčel jako v minulosti nadále po dráze osvěty a vzdělanosti, bojuje pro osvětu vší Evropy, neboť ‚jsme šlechtou mezi národy ostatními a diplomem k tomu slavná naše historie'."

Z posledního období Riegrovy činnosti uvádí:

„V poslední době svého života vrátil se k staré lásce z mládí, k *divadlu*, jemuž se plně oddal. Zvolen jest opět předsedou Družstva Národního divadla (r. 1900), jehožto vyloučení od správy divadelní těžce nesl, pročež vytkl si za úkol zřízení druhého činoherního divadla českého v Praze; potřebu jeho pro rozvoj umění vytkl po prvé r. 1890, avšak nedožil se ho už. Když totiž bylo Družstvu odňato vedení Národního divadla a učiněn proto návrh správního výboru na likvidaci, byl to stařičký Rieger, jenž nadšeně zastával myšlenku, aby se Družstvo nerozcházelo, nýbrž aby všechny své síly věnovalo uskutečnění druhé české scény v Praze jako zdravé soutěže. Sám pak myšlenkou tou zaujat byl tak, že — jak F. A. Šubert dí — s ní šel Rieger do hrobu. Myšlenka ta nečelila však *proti* Národnímu divadlu, nýbrž uskutečnění její mělo diametrálně s ním působiti v zájmu uměleckého i národního života. A stejně tak zaměstnávala ho i otázka důstojného českého divadla v *Brně*. Čechové brněnští domohli se sice vlastní budovy již v letech osmdesátých — slavnostnímu zahájení r. 1883 byl Rieger přítomen — ale bylo to umístění nedostatečné a naprosto nedůstojné. Když otevřena slavnostně přestavěná budova Národního divadla v Brně (27. října 1894), Rieger dostavil se opět k slavnosti, a při té příležitosti jmenován byl čestným členem Družstva. Když pak rozvířila se i v Praze horlivější agitace pro důstojnou novostavbu Národního divadla brněnského, postavil se v čelo akce, nedbaje prvních příznaků vážné choroby, cukrovky, dvojnásob nebezpečné v jeho věku, ani nemoci, která ho z jara 1902 upoutala po delší dobu na lože. S plným jeho souhlasem jako předsedy Družstva byla zahájena sbírková akce ve prospěch stavebního fondu pro Brno darem, svou dobou značným (20.000 K), jakož předsedal ještě veřejné schůzi v Měšťanské besedě (9. listopadu 1902), sezvané ve prospěch brněnského Národního, kteráž zase jeho přičiněním vyzněla v krásný projev solidarity veškerého národa."

Celkový poměr F. L. Riegra k divadelnímu umění charakterisuje dr. Traub:

„A což teprve jeho přímo vášnivá láska k *divadlu*, s nímž srostl takřka od mládí a jemuž zůstal věren, jak již vzpomenuto, do smrti, vida v něm hlavní prostředek k povznesení národnosti i nejdůležitějšího činitele kulturního. To byla mimo politiku snad záliba největší, a v trudných dobách politických neúspěchů i štvanic hledal rád a nalézal v ní útěchu a rozptýlení. Jako se staral o české divadlo v letech čtyřicátých — divadlo v Růžové ulici bylo otevřeno r. 1842 jeho prologem, jakož pěkný rozbor, jak praví prof. Máchal, napsal Rieger r. 1844 o Klicperově „Popelce Varšavské" — tak nepřestal pečovati o ně do sklonku svého života. Byl po kolikáté předsedou Sboru pro vystavění divadla, po léta jeho intendantem, pečuje o zájmy divadelní jako pravý otec, a i v dobách nejhorších (v 60. jako v 70. letech), když divadlo z politických příčin začalo hynouti, přiskočil, aby se ho ujal. ‚Celé divadlo' — píše své choti 20. července 1877 ‚točí se kol mne, já mám vše spořádat, srovnat,

jako bych mohl dělat zázraky.' Proto mohl napsati právem už ve ‚Slově' o Národním divadle (1875), že ‚dočká-li se kdy Sbor divadelní objektivního dějepisce, tento najde v aktech jeho dosti dokladů mé činnosti a mého vybízení jiných k činnosti'. Ačkoliv bylo mu způsobeno právě pro divadlo, jak píše Škardovi a druhům (1876) ‚již tolik křivdy a bolesti', lásky té nezradil nikdy, a zvláště Národní divadlo v Praze zůstane, abych mluvil slovy Šubertovými, velikým památníkem buditelských a osvětových jeho snah. Krásnohorská vzpomíná, že Rieger náležel mezi nejpilnější a nejvděčnější navštěvovatele divadla, a Šubert napsal již k jeho sedmdesátinám, že nebyl jen přítelem, takřka patronem českého divadla, nýbrž i ‚prototypem ušlechtilého divadelníka', člověka, jenž chovaje skutečně k divadlu přátelství a zájem, interesuje se o vše, co je s ním spojeno. Jako z jeho podnětu došlo na stavbu Prozatímního, tak vyslovil první myšlenku na zřízení druhého divadla (19. října 1890), ukázav ke stálému vzrůstu obecenstva Národního divadla, ‚jímž se staly v poslední době možnými i odpolední hry o všedních dnech'. Dovídáme se dále, že když šlo r. 1892 o zájezd Národního divadla do Vídně, přivedla jej tam z Prahy — právě rok po nejtěžší ráně osudu — láska k divadlu a starost o zdar vystoupení toho, takže zůstal po celou dobu pohostinských her ve Vídni, sleduje, jak píše Šubert ve svých divadelních vzpomínkách, od samého počátku do ukončení všechno, co bylo s vystoupením ve spojení. Jak se těšil z konečně dohotoveného ‚chrámu českých uměn' (30. října 1881), řka o valném shromáždění Sboru pro zřízení Národního divadla (30. března 1890): ‚Dokonali jsme právě dílo veliké, jež poslouží českému jménu k nemalé cti, jež poslouží českému národu k povznesení duchovnímu i politickému a vážné důstojnosti dodá českému umění u sousedů blízkých i vzdálených.' Láska k divadlu a porozumění pro úkoly jeho obrážejí se zvláště ve slovech, jimiž odevzdával (18. listopadu 1883) jménem Stavebního družstva novou budovu Národního divadla Družstvu provozovacímu i herectvu. Pravil tehdy: ‚Postaveno *národem* má vznešenější úkoly, má pěstovati netoliko *ušlechtilou zábavu,* má netoliko předváděti skutky šlechetné a vznešené příklady obětavosti a lásky k vlasti i mateřské, nemá toliko za úkol trestati a kárati vady a poklesky lidské ve výstřednostech jejich: ono má býti též *školou ušlechtilosti jazyka a vzorem mluvy české.* Avšak ono má ještě jiné úkoly. Je to jediné stálé divadlo české, zde mají se zjeviti díla *našich* básníků a skladatelů hudebních.' Ostatně názor svůj na umění vůbec a divadelní zvláště pronesl po prvé a lapidárně ve sněmu (1863), řka: ‚Netoliko chlebem živ jest člověk, nýbrž také slovem božím, a slovem božím v tomto smyslu jest pro mne ne pouze učení náboženské a morálka, slovem tím jest pro mne vše, co povznáší člověka nad materii, co činí jej lidštějším a větším, a k tomu náleží podstatně umění.' Divadlo mělo býti podle něho vždy ústavem uměleckým a vzdělávacím, majíc vliv podstatný a prospěšný ‚při nejmenším alespoň na společenské mravy lidu, na jeho způsob života, na obyčej jemněji se vyjadřovati, na jemnější chování společenské' (1866). Z jeho spolupodnětu se stal ředitelem Národního divadla redaktor ‚Pokroku' F. A. Šubert (nic neznamená, tvrdí-li tento, že na zvolení jeho ani Rieger ani nejbližší okolí jeho nemělo vlivu), jenž se plně osvědčil na svém místě, jako se Rieger přičinil, že byl L. Stroupežnický jmenován dramaturgem divadelním, rovněž nikoli na škodu věci. Zkrátka lze říci, že kde viděl talent, pomáhal, podporoval, animoval a zastával se podle hlediska, které sdělil kdysi s dcerou Marií (3. května 1881): ‚Všecko, čemu se může člověk naučit, má u mne jakživo menší cenu, než co mám od mámy.' Mohla proto nová správa Národního divadla položiti k soše jeho po zásluze vavřínový věnec s nápisem ‚Ideálnímu příteli českého dramatického umění'. Zdá-li se někomu Rieger až příliš všestranný, třeba říci, že to byla všestrannost krásná, ukazujíc harmonicky ucelenou povahu."

Úsudky dra Trauba jsou cenným příspěvkem k dějinám českého divadla.

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

Také slečna *de Rancoux* od divadla *„Comédie française"*, herečka-krasavice, která vzněcovala celou Paříž, měla pojištěnu náklonnost krále Ludvíka XV. a zasypávána byla dary z lože královské. Po představení v úloze Didony byla i od Dubarry v boudoiru odměněna dary, a také herečka téhož divadla, *slečna Duboisová,* s níž se oženil její milenec, známý operní tanečník *Dauberval,* těšila se přízni hraběnčině, když poslušna rozkazů jejích, vrátila se k divadlu, aby ji mohla nadále obveselovati. Dvanáct let milovala Daubervala a dokázala, že si

ji svůdce žen a nevěrník, s nímž měla dítě, vzal za ženu a tak dostál povinnosti, kterou mu uložila Dubarry.

Ze světových divadelních div nejznámější jsou v Anglii herečka *Ellen Gwynn* či *Nelly Gwyn*, milenka krále Karla II., *Miss Robinson*, anglická herečka krásného zjevu, favoritka v harému anglického následníka a vévody *z Chartres*, jejíž měkký, okouzlující půvab mistrně zachytil slavný rokokový malíř *Gainsboroughs*)*, nebo herečka *Miss Dora Jordan*, maîtressa anglického vévody *z Clarence*. Tak se jevil a rušně plynul v rokoku divadelní život ve Francii, zejména v Paříži, neboť rokoko značí vlastně Francii, Versailles a Paříž. V 18. sloletí Francie vládne celým světem, a Anglie a německé malé dvory knížecí opičí se po ní.

Erotické zápasy, strategie lásky, věrnost i nevěra, dobývání žen, odevzdávání se, zapomnění, zkrátka vše, co plní srdce po stránce citové, různé rozdíly a pocity, milostné vztahy mezi mužem a ženou s virtuosní technikou a galantní pointou předváděny jsou na jevišti v dialogických scénách. Tak se na př. produkuje *Voltaire* svými *„Grands nuits de Sceane“* na malém divadle pařížském, v salonech *„Palais Royal“* vládne esprit, žert, graciésní epigram, improvisace divadelní, dialogy, v sále čtvrti *Porcherons*, kde zřízeno bylo galantní divadlo, proveden *„Jaloux de soi méme“* (Žárlivý sám na sebe) za přítomnosti nejvznešenějších osob, jako byla vévodkyně *Saint-Pierre*, maršálková *Villars*, paní *Flamarens*, *Céreste* a *Argental*.

Interesantními scénami německého rokoka jest divadlo v Drážďanech, a sice jeviště *Gozziho*, divadlo bavorské u Mnichova v *Nymphenburce*, pak v *Lipsku* a v *Ludwigsburku*.

Na všech zmíněných místech pěstována se zdarem opera a balet. (Pokračování.)

Dr. Otakar Dubský:

Moderní drama italské.

(Dokončení.)

Stoupencem hesla *„l'art pour l'art“* jest *Marco Praga* (* 1862). Dospěl k umění, které sice také chtělo kresliti skutečnost, bylo si však příliš vědomo sebe sama. K verismu bylo v témž poměru jako Becqueova „Pařížanka“ ke „Krkavcům“ od téhož autora. Snad znal *Praga* „Pařížanku“, když psal *„Mladé dívky“* (jde o polopanny Prévostova druhu) a ještě odvážlivější *„Ideální manželku“*. Následovaly hry *„Alleluja“*, *„Mama“*, *„Morálka dějin“*, zpracované rovněž pečlivě, ale hrané bez úspěchu. Oba bratří *Traversi* (*Camillo*, * 1857, a *Giannino*, * 1860) přiklonili se ke směru, zahájenému *Pragou*. Camillo napsal *„Rozenos“*, vypravování o rodině, kde matka a dcery živí se láskou. *„Tanec smrti“* kreslil právě tak sarkasticky typy zruinované šlechty. Naproti tomu dialektická hra *„Chůva“* a sociální drama *„Děti“* sledují jiné cíle. *Giannino Anna Traversi* měl nejšťastnější ruku při kresbě ironických obrazů ze společnosti (*„Z ješitnosti“*, *„Manželova škola“*, *„Výstup na Olymp“*, t. j. k šlechtictví; *„Manželská věrnost“*, *„Světácká dobročinnost“*). Ale jako jeho bratr psal i on vážné hry, na př. *„Počestná paní“*. U *Uga Ojetti* (* 1871) sploštil se tento směr na pouhou eleganci.

Z autorek italských dramat bylo by jmenovati: *Amalii Rosseli* (*„Duše“*, *„Iluse“*); *Clarici Tartufari* (*„Logika“*, *„Zcela moderně“*) a *Thérésah* (Corinna Teresa de Ubertis).

Také v nejnovější době pěstuje se historické drama, pro které někteří s oblibou volí verš. Udržuje se na průměrné výši. *„Martin Luther“* od *Ignazia Mastropasqua* jest nápadný svou látkou, politik a filosof *Giovanni Bovio* napsal hry: *„Kristus na slavnosti osvobození“*, *„Pavel“*, *„Sokrates“*, *Arrigo Boito „Nerona“*, *Giovan Antonio Cesareo „Francescu di Rimini“*, *Enrico Corradini* vlivem Nietzscheova nadčlověka *„Julia Caesara“*, *Pietro Calvi „Caracallu“*, *„Biancu Capello“*, *„Ferdinanda Lassalla“*, *„Marii z Magdaly“*, *Sem Benelli „Brutovu masku“* a *„Hostinu posměváčků“*, *Domenico Oliva „Robespierra“*.

Ačkoliv moderní italské drama autorů, jako Rovetta, Praga, Bracco, stěží dosahuje výše francouzského směru, od něhož jest především odvislé, proniklo přece daleko za hranice a mělo dokonce i vliv na př. na Hermanna Bahra. Příčinou toho jest úspěch velkých dramatických umělců italských: po generaci *Ernesta Rossi* a *Adelaidy Ristoriové* následovali *Ermete Zacconi*, *Ermete Novelli* a *Eleonora Duseová*, kteří rozšířili drama své vlasti v cizině. *Eleonora Duseová* zasloužila se na př. o uznání největšího italského dramatika *Gabriela d'Annunzio* (* 1864) v Italii i v cizině. Bez ní byl by snad d'Annunzio dosáhl uznání kritiky odborné, ale nikdy by nezvítězil na scéně. D'Annunzio jest čistě lyrickým básníkem a vedle toho jeho snaha se nesla k ryzímu umění. To obojí vylučuje divadlo předem. D'Annunzio není dramatikem v dnešním slova smyslu, ač jest o tom přesvědčen.

*) Jest to nádherný portrét s chrtem ve sbírce Wallace Collection v Londýně.

Mnoho v něm jest příbuzného s řeckým uměním a tím i s Alfierim. Omezuje počet osob, děj zkracuje jen na nejnezbytnější, sleduje typické, symbolické. Lze stanoviti mnoho vlivů na jeho látku, ale zpracování jest vždycky jeho vlastním majetkem. Vrcholem d'Annunziovy tvorby jsou tragedie: *„Mrtvé město“*, *„Gioconda“*, historické tragedie *„Francesca da Rimini“* a *„Koráb“*, ze života lidu *„Ioriova dcera“*, tragédie *„Sláva“*. *„Svatého Šebestiána“*, v němž se přiblížil starým mysteriím, napsal ve verších francouzských.

Hlasy o „Plačícím satyru“, „Andreovi del Sarto“ a „Zdravé nemocné“.

Poslední Šrámkova práce*) líbila se obecenstvu a „Čas“ praví, jak by se mohla nelíbit, když Šrámek je zavádí do milého zátiší, kde mizí doba se svými starostmi a neklidem, zmizejí všechny politické, sociální, národní i mezinárodní psychologické i zdravotní otázky, literární i umělecké, že skýtá dojem pokojné idyličnosti, lehký závojový opar je rozestřen po těch mírných, tichých, jedno- nebo dvouhlasných výjevech, rozvíjejících se v poťúčkovém a průhledném toku. A nelze ani jinak v této chudičké historce o ovdovělé pí Lidě Setunské, světové zpěvačce, bohaté a dosud krásné, která poskytuje ve svém zámečku útulek třem invalidním spisovatelům, Kalvachovi, nejstaršímu, Melitovi a Zlochovi nejmladšímu, jenž miluje pí Lidu a jest jí milován. Do této hry zestárlých lásek vpadá mladá 16letá Ančka (sestra Stázky z „Léta“), dravá, žádostivá i žádoucí, která popletla hlavu všem starým pánům, ze zbrklosti skočí do vody, ale zachrání ji mladý student, k němuž Ančka vzplane trvalým citem, zatím co Zloch, do ní zamilovaný, odmítnuv pí Lidu, ztrácí vše. Ančka rozboří tuto idylu, Kalvach umírá, Melita teskní a Zloch ujede. „Čas“ k tomu dodává, že by nebylo příčiny k nespokojenosti, kdyby to vše nebylo tak prázdno vší myšlenkové síly a kdyby se to nepříčilo pojmům o dramatikových povinnostech k ovládnutí života. Zvláště musí se odmítat Šrámkův nyní pomalu ustálený názor na mládí. Neumí vidět ženské mládí krásněji a úrodněji, než ve věčném honu za důkazy a projevy mužského milostného rozechvění... K úspěchu mu pomohlo herecké provedení, pojaté a udělané podle Moskevských. — „České Slovo“ píše, že jest to nejhlubší z divadelních prací Šrámkových, jenž dovedl tento povídkový příběh naplniti kouzlem mythu, v němž touha po štěstí probíhá jako satyr, který na konec musí zaplakat marností. Výprava i hra pomohla mu ke krásnému úspěchu. — „Čechu“ jest „Plačící satyr“ symbolem těch, kteří postrádali lásky, jichž zestárlá srdce marně po ní touží nyní bolestněji, smutněji. — „Rudé Právo“ nazývá „Plačícího satyra“ sladkostí, která v „Měsíci nad řekou“ zhušťovala náladové chvíle dějově, ale tu se rozplývá v řídkém roztoku. Tři dějství plynou spokojeně, nevzrušeně k spokojenosti obecenstva i autora, rozkochaného smyslovým opojením 16leté prostořeké a půvabné dívčinky. Hráno bylo s láskou, ta však nestačila, aby vyplnila prázdnotu některých postav. — „Právo Lidu“ nazývá „Plačícího satyra“ epilogem k „Létu“ a „Měsíci nad řekou“. Autor mu dal legendární aureolu, vyslovuje tu protrpěnou zkušenost, že život může dáti jen tolik, kolik jsme ho schopni pojmouti. Provedení chválí. — „Venkovu“ není děj této komedie celým jejím obsahem, pravý obsah jest nálada silně sentimentálního pojetí lásky, skoro vesměs plačící, nebo aspoň truchlící nad svojí nepodařeností. Lyrik Šrámek, tentokrát méně vervní než jindy, rozplakal ve hře satyrů staré muže, na nichž ukázal, co uniká, když se léta hromadí. Představení pokoušelo se o výraz jevištního impresionismu, jak jej vytvořili Rusové, ale nezdařilo se nejlépe. — „Tribuně“ jest „Plačící satyr“ formálně příbuzný „Měsíci nad řekou“, týž měkce sladký úder na klávesy, stejné spoléhání na sugesci lyrických a přírodních passáží, táž smyslová citlivost, táž převaha citu a gracie. V pomalém ději, plném pohody a detailů, kmitne se co chvíli jemné a vtipné místo dialogické, jindy zaskřípne nedostatek vkusu. Není mnoho nového, co přináší. Karel Čapek dal provedení čistotu, precisnost a lásku k drobnému člověku, která jest pro něho charakteristická. A herci hráli pěkně. — Kazetka v „Lidových Novinách“ praví: „Když satyr pláče, je zřejmo, že to s ním jde s kopce“. „Ça irait — mais ça ne va pas“ — šlo by to — ale nejde to. Ve Šrámkově hře je to tak dojemné, že to zní spíše jako moldánky, než jako pláč. Nedoporučuje se analysovati tyto lidičky a jejich příběh, žijí příliš z ruky autorovy, který si s nimi hraje, aniž víte, proč a za jakým účelem a jaký to má míti hlubší smysl. City a citečky těchto padesátníků a šedesátníků nemají v sobě nic dramatického. Hrálo se pěkně. — P. M. Rutte, jenž převzal v „Nár. Listech“ divad. referát po dru Fischerovi, rozepsal se o psychologických zájmech Šrámkových a praví, že nová hra Šrámkova zesiluje tesknou melodii odcházejícího mládí z „Měsíce nad řekou“ v neústupný, příznačný motiv a končí symbolem, jejž autor vepsal již v název: nad osudy lidských srdcí pláče kamenný satyr, symbol erotického osudu... Umělecké těžiště Šrámka tkví v lyrismu, v onom měkkém světle, v němž se tváře lidí někdy odhmotňují a slova se rozohňují skrytou touhou a tesknotou. Jeho lyrismus jest příliš měkký a hraničí až na sentimentalitu. Vinohradští hráli se zřejmou chutí a režie vystihla dobře ducha hry. — „Národní Politika“ konstatuje, že Šrámek příliš nepotěšil, že přímo zklamal touto nehotovou věcí, která hatí a kalí leccos pěkného, co pro české divadlo vykonal. A nápad to byl dobrý, tento útulek pro zestárlé spisovatele v nějakém zámečku. Tu je prostředí pro veselohru, satiru, komedii, ale bylo chudě využito, neboť rozvlekl na tři akty něco bez dramatického vzepjetí, bez scény, jež by hlouběji zasáhla, bez pronikavější kresby. Vinohradští dali si záležeti, scéna pěkně vypravena, až na ty světelné efekty, a v režii to pěkně klapalo. Hra měla u obecenstva úspěch. — „Československá republika“ vytýká vady: přílišnou sentimentálnost a nedramatičnost. Aby se ve hře nic nedělo, musila by tu býti aspoň silná myšlenka nebo hluboký cit. Obojí jest tu prostinké, vadí prázdnota děje, která zvláště v I. a III. aktu působí trapně a zvláště III. akt byl slabý nevhodnou volbou herců. Pěkné byly obě ženské postavy, Ančka sl. Scheinpflugové a Lida pí Iblové. Výprava byla pěkná. Autor i režisér ukázali se obecenstvu, takže bylo zcela spokojeno. — Nu, Šrámek ztroskotal přes mnohá vlídná a přátelská ujištění, že to není tak zlé. Ovšem zlé to není, Šrámek může napsati ještě horší věci, ale „Plačící satyr“ může zplakati nad sebou, nad autorem i nad obecenstvem, jež se strašně baví při věcech nejsmutnějších.

Obsah dramatu Mussetova*) je chudičký, je to

*) Plačící satyr, komedie o 3 aktech od Fráni Šrámka, v režii K. Čapka, ve výpravě B. Feuersteina. Po prvé na Vinohradech 15. ledna.

*) „Andrea del Sarto“, drama o 3 dějstvích od Alfreda de Musseta. Přeložil M. Haškovec a J. Horák, vypravil F. Kutta, režisér F. Hlavatý. Premiéra na Vinohradech 6. února.

drama lásky, na jedné straně mladistvé a šťastné, na druhé straně lásky zralé a nešťastné. Andrea del Sarto, florentský malíř na dvoře francouzského krále Františka I., na výsluní své slávy ožení se s Lucrezií del Fede, ženou rozmařilou a záletnou, k vůli níž zpronevěří peníze královy, jíž obětuje svou čest, slávu a jméno, jest jí oklamán, protože se Lucrezie vzdá jeho mladému žáku Cordianimu. Andrea del Sarto zničen, opuštěn — otráví se. Denní listy přijaly tuto Mussetovu první dramatickou práci celkem vlažně, uznaly ji jako literární kuriositu v blízkém vztahu k autorově vlastní nešťastné lásce, uznaly jej jako jemného psychologa a delikátního básníka, ale přiznaly také, že nemusil býti hrán v této době, a zvláště, když byl hrán pod úrovní, jako na Vinohradech. Shodují se všechny v tom, že režie nepochopila hru, že jednotlivcům chyběla i tvůrčí chuť, jež by chtěla z jednotlivých postav vytěžiti více než obvyklé pohyby. Nebylo na Vinohradech chatrněji připraveného představení, než toto, jež zavinil režisér. Taková hra vyžaduje vytříbené a jemné režie a herců kteří plnou kulturu mluvy dovedou spojiti s něhou a půvabem tělesného výrazu. Herci, nemajíce uměleckého vůdce, tápali až hrůza.

O anglické veselohře Huberta Henryho Daviese „The Molusc“ (Měkkýš), neprávem překladatelem J. Horákem nazvané po molièrovsku „Zdravá nemocná“ (jejíž premiéra následovala hned po „Andreovi del Sarto“ 7. února, také v režii F. Hlavatého) vyslovili se všechny listy shovívavě. Jde tu o absolutní lenivost Dalcie Baxterové, která se neobejde bez pomoci jiných při žádné maličkosti. Její lenost vnutí manželovi hezkou guvernantku, s níž by se málem dopustil nevěry, kdyby včas nezakročil bratr pí Baxterové, který hezké guvernantce nabídne sňatek. Hra chce zesměšniti typ lenivé ženy a chce ukázati škodlivé důsledky v životě rodinném, kde jest žena zhýčkanou nestvůrou a muž poddajnou bačkorou. A na druhé straně ukazuje typ zdravé, pracovité ženy, jež plní svou povinnost. „Právo Lidu“ dobře vytklo, že dvě premiéry, za sebou vypravené týmž režisérem, jest rekordní výkon, ale jistě zjev nezdravý, jak ostatně dokázaly výsledky. „Andrea del Sarto“ byl odbyt tak, že by se ochotnická scéna za to musila styděti. „Měkkýš“ byl však hrán svěže, což konstatují i ostatní listy, vyzdvihujíce výkon pí Bečvářové, jež podle „Českého Slova“ vyhrála pravdivě komické sobectví zdravé-nemocné. „Nár. Politika“ praví, že to byl jeden z nejlepších výkonů pí Bečvářové, jež tu prokázala svérázné tvůrčí schopnosti a „Nár. Listy“ přiznávají, že režisér p. Hlavatý ukázal znovu, kde jest jeho pole režisérské. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 1. do 15. března. Národní divadlo v činohře opakovalo „Noc na Karlštejně“, „Převrat“, „Život je sen“, „Ohnivý buben“, „Sulamit“, „Žena majetkem“, „Král“, „Ze života hmyzu“, znovu nasťudovalo Mahenova „Janošíka“ (reprisa jako slavnostní večer na oslavu 73. narozenin presidentových), „Pražského žida“. Připravuje Slowackého „Balladynu“, Šaldovu komedii „Dítě“, Curelovu „Nelidskou zemi“, Crommelynckovu grotesku „Velkolepý paroháč“ a Shawova „Pekelníka“. V opeře opět vzkřísilo úspěšně „Madame Butterfly“, hrálo „Hubičku“, „Labutí jezero“, „Lazebníka sevilského“, „Pohádku o Honzovi“, „Libuši“ (slavnostní představení 7. března), „Mignon“, „Prodanou nevěstu“, „Evu“, „Čerta a Káču“, „Šelmu sedláka“, „Evžena Oněgina“, „Tannhäusera“, „Kouzelnou flétnu“, „Fausta a Markétku“ s p. Zecem j. h. Novinkou byla Ostrčilova „Legenda z Erinu“. — Divadlo vinohradské mělo reprisy: „Láska a smrt“, „V pravou chvíli“, „Princezna Pampeliška“, „Večer třikrálový“, neodolatelnou „Firmu“, „Zdravou nemocnou“, „Věc Makropulos“, „Tartuffe“ a na oslavu presidentových narozenin jako premiéru Shakespearova „Cymbelina“. — Švandovo divadlo hrálo stále přitažlivý „Kurník“, „Křehkou nádobu“, „Lulu“, „Vojnarku“, ruské komorní divadlo „Revisora“, Lovričova „Syna“ a „V ulici“ a novinku německého básníka Fr. Werfla „Kozlí zpěv“ v překladu Arnošta Dvořáka. — Urania: „Blahoslavený první manžel“, „Když vrabčák z hnízda vypadne“, „Vlastencové z boudy“, operetu „Andulčina první láska“, hry „Nevinně odsouzen“, „Zkrocení zlé ženy“ a dětskou hru „Čtverák všudybyl“. Připravuje Holečkovy „Lživé proroky“. — Tylovo divadlo uvedlo: „Geysir“, „Carova kurýra“, „Když vrány táhnou“, „Trampoty pantáty ze Lhoty“, novinku „V říši hypochondrů“ a „§ 502“.

Sólisté Národního divadla v Praze nebudou také ušetřeni platových srážek, jako jiní veřejní zaměstnanci. Celkové požitky budou jim sníženy o 10% a kromě toho budou nuceni nadále sami platiti čtvrtinu daně z příjmů. Nespokojeným s úpravou hrozí se výpovědí a krok tento odůvodněn snahou po zmenšení shodku Národ. div. Dosud činil osobní náklad v Národ. div. 12 milionů korun ročně.

Cizí režiséři v Nár. divadle. Zemský správní výbor povolil ve schůzi 7. března t. r., aby scénická a kostymní výprava národní polské hry „Balladyna“, od Slowackého byla svěřena manželům Xenii a Josipu Boguslavským v Berlíně, a dále povolil pohostinskou režii slovanských umělců: ředitele Osterwy z Varšavy a vrch. režiséra Nár. divadla v Záhřebě Gavelly, na scéně Nár. divadla. Vzájemnost styků se slovanskými divadly nezačíná se tedy předváděním význačných her slovanských, nýbrž hostováním osob, a u těch zase nikoli hostováním vynikajících herců, nýbrž režisérů. Je vidět, jaký směr převládá a co se nejvíce dnes u divadla cení.

Státní ceny divadelní. U příležitosti rozdělení státních cen za nejlepší divadelní práce, po prvé provozované v roce 1922, byla ventilována zajímavá otázka. Jak sdělil Miroslav Rutte v „Národních Listech“, učinila porota, ve které zasedali pp. Engelmüller, dr. Fischer a dr. Tille, mimo jiné usnesení doporučiti, aby pro příští rok byly zřízeny ještě další tři ceny, jimiž by byli poctěni dva herci a jeden režisér ke dni 28. října za nejlepší výkony v minulém roce. Miroslav Rutte k tomu připojil poznámky: „Tento návrh poroty lze upřímně uvítati, neboť práce herců a režisérů je pro rozvoj našeho dramatického umění složkou velmi závažnou, a jest jistě spravedlivo, aby přišla v úvahu tam, kde jde o mravní a hospodářskou podporu našeho divadelnictví.“ Dále pak praví: „Nechť jsou tedy stanoveny 3 ceny pro herce a režiséry a 3 ceny pro dramatické spisovatele; ale pak je nutno, aby do jedné z těchto skupin zařazeni byli i odborní spisovatelé divadelní, aby knihy o režii, herectví a divadelních problémech, divadelní kritika a essaistika byly zahrnuty do obou těchto skupin v oboru dramatickém a nezabíraly ceny literární.“ Námět poroty i názor M. Rutteho jsou velmi vážné a znamenaly by skvělou podporu našeho divadelnictví, zvláště kdyby zaručovaly, že režisérské a herecké výkony i mimo Prahu budou vzaty v úvahu, že i venkovské (myslím nepražské) divadelnictví, které vykazuje nejednou velké činy a významné skutky ve vývoji divadla a jeho vlivu na

vývoj národa, nebude šmahem opomíjeno. Ale právě o to asi dobrý úmysl ztroskotá!

Biblické hry. Letos objevily se u nás tři biblické hry. V „Hajnovce" na Vinohradech hrála německá společnost „Pašijové hry", na Strahově se hrál „Král židovský" a ochotnictvo pražského okrsku vypravuje v Uranii „Velký pátek". Pašijové hry, mají-li působiti mohutným dojmem, jsou obtížným úkolem scénickým i hereckým. Biblické postavy, zvláště Kristova, trpí obyčejně nedokreslením důstojného pojetí a posvátného nymbu. Proto ruský velkokníže Konstantin Konstantinovič napsal „Krále židovského" tak, že nevystupuje tu nikdo z těch, kdo byli přímo účastni tragedie Kristovy. V pěti obrazech předvádí většinou několik osob z lidu a pak jedině Piláta s chotí Prokulou, jimž dává na jevišti jen vypravovati o tom, co se s Kristem děje. Duševní převrat Prokuly, Josefa a Nikodema tím ovšem trpí a děj zůstává plochý, bez dramatického účinu a vznosu. Divák těžko chápe předváděné činy, když jejich zdůvodnění je mimo jeviště. Zato dikce, sloh liberální a myšlenky jsou pěkné. Dram. odbor lidové strany na Hradčanech vypravil hru vkusně a snažil se i zevnějškem (zákaz potlesku) zvýšiti dojem posvátnosti. Nepodařilo se mu to však souhrou a jednotlivými výkony.

J. Bor profesorem režie na divadelním oddělení pražské konservatoře. V minulých dnech jmenován byl dramaturg a vrchní režisér smíchovského divadla Jan Bor profesorem režie teoretické i praktické na dramatickém oddělení pražské konservatoře. Divadelní veřejnost musí uvítati s povděkem, že vůbec ke jmenování došlo. Došlo k němu poněkud pozdě, protože vyučování ve čtvrtém ročníku, kde podle programu měla býti režie přednášena, začalo již v měsíci září. Také individuelně volba profesora jest velmi vhodná, neboť Bor jest divadelníkem velmi schopným, který k praktickému provádění divadelního umění přistoupil po dlouholeté přípravě literární a teoretické. Jest ovšem otázka, je-li toto rozhodnutí plně správné co do jednotnosti nauky, kterou by takový vzdělávací ústav měl representovati a k jejímuž prohloubení by měl přispívati. Ryze divadelní předměty jsou tedy na pražské konservatoři v rukou pí Laudové-Hořicové a pana Hurta, kteří vyučují umění hereckému, mimice a deklamaci, pana Bora režie a dra Novotného, který přednáší dějiny divadla. Kdo zná a pozoruje vývoj uměleckého názoru těchto profesorů, ten se nemůže zhostiti dojmu, že jejich umělecké, estetické i produkční názory se často velmi málo kryjí, nejdou-li někdy docela proti sobě. Není vyloučen proto případ, že jeden profesor bude vykládati opak toho, co posluchači před chvílí slyšeli z úst druhé autority. Divadelní oddělení konservatoře, jehož existence udržuje se jen obětavostí několika nadšených lidí, trpí zejména nedostatkem samostatnosti a možnosti vlastního rozvoje. Divadelníci mají tam poměrně málo váhy. Jedinou cestou k nápravě a k vybudování dramatického oddělení konservatoře ve vědecký a významný, ve věcech divadelních na slovo vzatý ústav, bylo by její osamostatnění a definitivní vybudování pevného, vybraného profesorského sboru, který by měl možnosti realisovati všecky svoje plány ke zlepšení vyučovací praxe a zvýšení celkové úrovně této školy.

Vojanův dům. Akce pro vybudování hereckého asylu na Zbraslavi, který by nesl jméno Vojanovo, jest v plném proudu. Ještě na jaře má býti započato se stavbou na pozemcích, které k tomu cíli věnoval majetník zbraslavského panství Bartoň. Prostředky k provedení stavby jsou do té míry zajištěny, že bude možno bez dlouhých průtahů stavbu dokončiti. Tím ovšem nebude ještě skončena péče o herecký asyl, neboť bude nutno získati potřebný fond k zajištění jeho vydržování. Doporučujeme všem příznivcům divadla, aby při vhodných příležitostech na Vojanův dům pamatovali a přispěli k vybudování tohoto ústavu, jehož prospěšnost a potřebu jistě každý uznává.

Vážná věc. Poslední týden přinesl zase zprávy o nových projevech divadelní krise. Velká, významná a kdysi na tak vysokém stupni stojící společnost sdružených měst východočeských prodělává novou krisi, ač se z první, kterou asi před rokem zavinil řed. Nováček, ještě nezotavila. Ředitel Marek a režisér Frič odešli, že dále nemohou podnik finančně vésti. Podnik jest zatím veden jako herecká svépomoc. Zároveň docházejí Jobovy zprávy z Moravské Ostravy. Krise olomoucká a českobudějovická, krise celé řady kočovných společností nejsou ještě odstraněny. Ministerstvo národní osvěty jistě sleduje tyto zjevy, ač v jednom svém prohlášení postavilo se na stanovisko, že stát podporuje divadelní umění, ale nemůže hraditi deficitů. Věc jest však vážnější, než konkurs několika ředitelů a družstev. Jest tu důležitá sociální otázka personálu, jemuž hrozí za těchto poměrů zproletarisování v nejhorším slova smyslu, a je tu také otázka pokroku umění. Nechceme-li, aby se naše divadelnictví, s výjimkou několika zvláštní postavení zaujímajících podniků, vrátilo do neblahých dob, z nichž se dlouhým a trpkým vývojem nedávno dostalo, musíme zjevy nynější krise pečlivě studovati. Bylo by třeba sebrati dokonalý materiál příčin kritického dnešního postavení celé řady divadel a svolati co nejdříve odbornou, vědeckou anketu o těchto věcech. Tento zjev nelze řešiti jen odkazem na hospodářskou všeobecnou stagnaci, příčiny jsou jistě hlubší. Nutno je znáti k vyřešení krise dnes a k zažehnání nebezpečí pro budoucno.

Doma není nikdo prorokem. Při poslední premiéře na Vinohradech, Shakespearově „Cymbelinu" ve zpracování a režii Kvapilově našel se dokonce kritik, který tvrdil, že Kvapilova divadelní práce dnes již nic neznamená, že jediným režisérem v Evropě, který může a dovede Shakespeara režírovati, je berlínský Jessner. Kdo viděl Jessnerova „Richarda" a „Othela", ten žasne nad takovýmto srovnáním. Vždyť princip Jessnerovy stylisované scény v obrazově stavěném a v barevných kontrastech svítivém náznaku není nic jiného, než to, co po léta Kvapil dělal. K tomu však Kvapil dovede připojit skutečnou básnickou intuici, co právě zase Jessnerovi schází. Názory konečně mohou býti různé, ale hoditi přes palubu dvacítiletou práci Kvapilovu na poli provádění Shakespeara u nás, je tuze odvážné, ne-li drzé.

Pro neznámé autory. Bolest, kterou pociťujeme velmi trapně, že totiž velká a representační jeviště naše jsou dnes přístupna jen několika vyvolencům, kterým se hraje vše, co si vzpomenou napsati, pociťována je i jinde. Máme zkušenosti, že autor, který jest právě v modě, dostane v režii předního režiséra na scénu i takovou hru, kterou by si jiný spisovatel ani nedovolil zadati, kdežto jinému autorovi, který není příliš agresivní, vracejí se dobré věci s vytáčkami — často i nečtené — jen proto, že není znám, nebo se rozhodujícím činitelům nezdá dost nobl. Zajímavou akci zahájila nyní francouzská společnost dramatických autorů. Vyjednala s řadou předních scén, k nimž se připojili ochotně i scény menší, že každoročně provedou v dokonalém nastudování 4 hry nehraných a neznámých autorů, kteří by se jinak na scénu nedostali. Dramatická veřejnost si právem od této akce slibuje, že může přispěti k obrození dramatické tvorby. Autoři dramatičtí se přece jen nejlépe školí tím, že vidí svoje díla provedena scénicky. Taktéž se doufá, že divadelnictví se dostane ze suchopáru jmen jen několika protekčních spisovatelů nebo spisovatelských firem. Námět, daný francouzskou společností, bylo by dlužno vhodnou formou uskutečniti i u nás, aniž bychom čekali, jak se tam osvědčí.

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce (píše dr. Fr. Herman; III.). Valná schůze je způsobilá usnášeti se, je-li přítomen dostatečný počet členů. Předsedající musí tedy věděti, jaký je po té stránce předpis stanov, a podle toho zahájí schůzi. Je velmi vhodno, aby předseda promluvil k členstvu několik úvodních slov a nezahajoval jednání jen suše a formálně. V tomto úvodu má možnost poukázati k významným událostem uplynulého roku, nebo k událostem, jež možno očekávati v roce začínajícím. Jsou-li přítomni vzácnější hosté, jest jeho povinností, aby je uvítal. Vždy však musí vzdáti čest památce členů, v předešlém roce zemřelých. Oznámí, jak dlouho ve spolku působili a jak se o spolek zasloužili. U nás je nutno věnovati posmrtnou vzpomínku také osobnostem, které vynikly v oboru českého divadelnictví vůbec. Přítomní povstanou hned na počátku tohoto projevu a předsedající pak dá zapsati o tom zprávu do zápisu o schůzi. Na to se přečte zápis poslední valné schůze, a není-li proti němu námitek, pokládá se za schválený. Tyto námitky mohou se týkati jen nesprávného záznamu, nikoli však zapsaných usnesení. O těch mluví pak jednatelská zpráva. Pak se pokračuje v projednání pořadu, na kterém je vpředu zpráva jednatelská, pokladní a přehlížitelů účtů. Zpráva jednatelská má býti obsažným výtahem přehledu o činnosti spolku v uplynulém roce. Všecky důležité podniky mají býti seřazeny buď dle odborů, nebo dle časového postupu. Není třeba zbytečných frází, ani lichotek osobních. A přece dovedný jednatel sestaví svou zprávu tak, že se poslouchá se zájmem a že autorovi dává svědectví o jeho zdatnosti. Předseda se pak otáže přítomných, mají-li nějaké poznámky k přednesené zprávě. Tu má členstvo možnost, aby podrobilo vedení spolku a jednání výboru věcné a slušné kritice. Při každé debatě činí si předseda poznámky, kdo se hlásí o slovo, a v tom pořadí pak slovo uděluje. Rovněž musí si znamenati návrhy, aby o nich pak mohl dáti hlasovati. Je-li o téže věci několik návrhů, hlasuje se nejprve o návrhu nejširším, který podle své povahy působí na změnu návrhů ostatních. Na př. přijme-li se návrh na odročení, pozbývají ostatní návrhy ceny. Byla-li takto zpráva jednatelská prodebatována, nebo nebylo-li proti ní námitek, hlasuje se o jejím schválení. Usnesení je platné, hlasuje-li pro návrh nadpoloviční většina přítomných. Jen v těch případech, o kterých je ve stanovách výslovně uvedeno, že je třeba větší většiny (t. zv. kvalifikované), musí se dle toho hlasování říditi, a předseda vždy prohlásí, že bylo této většiny dosaženo. Je-li pro některé záležitosti (na př. větší výdaj, změna stanov, rozejití spolku) předepsán určitý počet přítomných členů, musí předseda i tuto okolnost zjistiti a prohlásiti. Po jednatelské zprávě přednáší pokladník zprávu pokladní, která má obsahovati příjmy spolku, rozdělené dle povahy a zahrnující také hotovost pokladní a uložené kapitály u peněžních ústavů nebo v cenných papírech. Vydání mají býti rovněž seřazena dle odborů činnosti. K této zprávě připojuje se hned také zpráva přehlížitelů účtů. Přehlížitel sdělí před valnou schůzí, že byly účty pokladní prozkoumány, s doklady porovnány, hotovost zjištěna a že bylo nebo nebylo shledáno vše v pořádku. Přehlížitelé mohou při své zprávě učiniti různé návrhy nebo poznámky, směřující k zlepšení spolkového účtování i spolkového hospodářství. Nemají-li závažných námitek, doporučí valné schůzi, aby zprávu pokladní schválila. Jednání o zprávě pokladní a přehlížitelské řídí se týmiž zásadami, jako při zprávě jednatelské. Jsou-li tyto všecky zprávy rozdány tiskem nebo v opisech, může některý člen mimo výbor navrhnouti, aby nebyly čteny. Byl-li tento návrh schválen, otáže se předseda, přeje-li si někdo ke zprávám slova, a pak dává hlasovati o schválení zpráv. Nyní je vhodná doba pro projednání návrhů, výborem valné schůzi předložených, po případě stížností, do usnesení výboru podaných. Zde i při každé jiné debatě je nutno, aby předseda sledoval řečníky a aby dbal toho, aby se neodbíhalo od věci a aby se zbytečně debata neprotahovala. Nemůže-li tomu zabrániti, může se valné schůze otázati, má-li býti pro jednoho řečníka určena doba. Do pořadu našich valných schůzí měla by býti zařazena vždy krátká přednáška nebo promluva, buď o významu ochotnictva (uměleckém, kulturním nebo národním), nebo o významu organisace, nebo konečně i promluva o praktické otázce poučné. Tato přednáška se nejlépe hodí po projednání návrhů výboru a před volbami výboru. Nejprve zařídí předseda, aby byly rozdány hlasovací lístky, ustanoví skrutátory, zapisovatel čte jména přítomných členů, kteří lístky skrutátorům odevzdají, a zatím, co tito lístky v ústraní počítají, odbude se přednáška. Koná-li se volba zdvižením ruky (aklamací), sečká se s volbou až po přednášce. Před volbou dotáže se předseda, má-li někdo jiný nebo pozměňující návrh stran kandidátů. Není-li tomu tak, volí se podle návrhu výboru, při čemž má každý člen právo, buď na lístku jméno změniti, nebo nehlasováním projeviti svůj nesouhlas. Hlasovati se může (bez lístků) o všech kandidátech najednou, nebo o každém zvlášť, zejména je-li nějaký návrh odchylný. Zpravidla se volí předseda i místopředseda z plena zvlášť a pak ostatní výbor. Platí tu ovšem ustanovení stanov. Po sečtení hlasů oznámí skrutátoři výsledek, nebo jej zjistí při hlasování aklamací předseda. Jde-li o volbu předsedy zvlášť, nemůže tento říditi volbu a postoupí na tu dobu řízení schůze místopředsedovi. Volí-li se však celý výbor i s předsednictvem najednou, zůstává předseda až do provedení volby na svém místě. Po volbě otáže se předseda nově zvolených členů, zda volbu přijímají. Kdyby ji někdo odmítl, musí se konati za něho volba nová. Proto je nutno zajistiti si souhlas navržených před volbou. Ke konci valné schůze jsou volné návrhy. Nejdříve se projednávají ony návrhy, které byly včas výboru předem (dle stanov) předloženy. O těch může se schůze platně usnášeti. Návrhy, teprve na schůzi učiněné, mohou býti hlasováním přikázány výboru k projednání. Kdyby však šlo o návrh vážný a snad i spěšný, dotáže se předseda, ehce-li valná schůze o něm rozhodnouti hned. Jednání valné schůze ukončuje předseda doslovem, zjistiv, že pořad byl vyčerpán, a vybízí členstvo stručně, aby dbalo prospěchu spolku, aby podporovalo společnou naši ideu a cíl, a aby ochotně pomáhalo výboru v jeho práci.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Osobní. Dr. Fr. Herman, starosta Ú. M. D. O. Č., jmenován byl valnou schůzí nár. dem. „Scény“ a valnou schůzí „Organisace filmového herectva“ čestným členem. — Dr. inž. Jos. R. Ludvík, prof. obch. akademie v Karlíně a člen výboru „Matice Divadelní“, veřejně prohlášen doktorem věd přírodních. — Prof. Milan Svoboda, šéf činohry Slovenského Nár. divadla a býv. horlivý pracovník okrsku Ú. M. D. O. Č. v Roudnici, byl 20. března t. r. prohlášen na universitě „Komenského“ v Bratislavi doktorem filosofie. — Jan Zelenka, dlouholetý člen Pražského okrsku, býv. předs. pracov. odb., člen Blahníkovy družiny, vstoupil v manželský svátek se

sl. Valdou Štolcovou. Srdečně mu k této nové roli a ostatním přátelům k získaným poctám blahopřejeme!

K výročním zprávám byly přiloženy složní lístky k vyrovnání členských příspěvků neb ku použití při event. objednávkách. Celá řada spolků zasílá nám příspěvky k úhradě tisku výroční zprávy, což s povděkem kvitujeme.

Výkazy o činnosti za rok 1922. Žádáme všechny naše spolky, by nejdéle do konce dubna t. r. nám oznámili: 1. počet pořádaných představení, 2. kolik odvedli na dobročinné a kulturní účely. 3. kolik na autorských poplatcích a 4. kolik zaplatili za knihy za celý rok 1922. Při udávání počtu představení uveďte počet her původních českých a cizích překladů. Údaje tyto mají veliký význam pro ochotnictvo a očekáváme, že spolky ve svém zájmu žádaná data nám bez dalších urgencí oznámí. Statistiky ty lze podati též prostřednictvím okrsků, pokud ovšem fungují, které nemíněno tím přehlížeti.

Žádosti za vyslání delegáta, řečníka, referenta buďtež zasílány včas, poněvadž ústředí má k disposici jen nepatrný počet pracovníků a při nejlepší vůli není vždy možno všem žádostem vyhověti.

Z ústředí. Výkonný výbor 25.-II. za přítomnosti venk. del. pp. Kšíra, Hrdličky a Maněny vyslechl s povděkem zprávu o usnesení Praž. okrsku na zakoupení Ladeckého knihovny pro Tylovu ústřední knihovnu a o daru Kč 2500·— na časopis. Přijato 70 jednot tuzemských a 2 zahraniční. Přihláška dram. odboru Lid. spol. v Novém Městě n. Met. odložena do vyjádření příslušného okrsku v Náchodě. Projednán pořad valného shromáždění a návrhy výk. výb., jež obsaženy jsou ve zprávě o valném shrom., a oznámena likvidace Tylovy loterie. — Valné shromáždění 18.-III. za účasti delegátů 15 okrsků a přečetných hostí věnovalo vřelé posmrtné vzpomínky inž. Neudörflovi a Javůrkovi, jakož i jiným zvěčnělým spisovatelům dram. a pracovníkům div. Zápis o loňském valném shromáždění přečten a schválen, zprávy jedn. a pokladní publikovány tiskem a po písemně oznámeném uspokojivém výsledku revise uděleno výboru absolutorium. Doplňkem oznamuje ústř. tajemník Weinert likvidaci okrsku v Horní Cerekvi, dram. kurs na Kladně, referentský kurs Praž. okrsku, zavedení výstupních lístků, hrazení polovice jízdného venkovským delegátům Ú. M. D. O. Č., vyloučení neplatících 93 spolků, krajský sjezd ve Slaném, koupi Ladeckého knihovny a přibližný výnos Tylovy loterie 115.000 Kč. Poté promluvil starosta obce Vinohrad a red. „Čes. Slova" Jiří Pichl „O národních úkolech ochotnictva". V podstatě mluvil o závažném podílu českého ochotnictva na obrození národním i o dnešním významu jeho práce pro mravní a duševní povznesení nejširších vrstev lidových. Tento význam zvětšil se dosažením národní samostatnosti, v níž je tím více třeba pěstovati myšlenku národní. A české ochotnictvo plní své poslání národní co nejsvědomitěji, ne prázdným frázováním, leč šířením kultury a vzdělanosti živým slovem jevištním, jež má kouzelnější moc, než život sám, jehož je zrcadlem, v němž zrcí se chyby člověka, ale i jeho nejlepší ctnosti a přednosti. Je společenskou školou a úspěch výchovné jeho methody rozřešil by naráz mnohou palčivou otázku sociální atd. Ochotnictvo české koná však také kus národní práce na poli dobročinnosti. A tato práce, jejíž výsledky jsou tak překvapující, sama stojí za to, aby ochotnický život žil. Má-li však tato obsáhlá činnost dosíci úspěchu, je třeba vlastního zdokonalení a stálého sebevzdělávání ochotnictva, které je učitelem a proto musí býti také samo vševědem. Krásný a působivý proslov vyslechnut byl s nejživějším zájmem a kvitován srdečným potleskem. Trefně doplnil jej starosta dr. Herman ukázkou názorů našich nadřízených i nejvyšších úřadů na činnost ochotnickou případem turnovským (bude publikován, pozn. red.), které — nejmírněji řečeno — svou neinformovaností překvapují. Schváleny návrhy výkonného výboru, aby druhý místostar. A. Maněna z Loun, red. tohoto listu inž. V. Sommer-Rydvan, předs. Ladeckého okrsku v Mostě V. J. Hrdlička a člen výk. výb. K. Sendler jmenováni byli členy čestnými a dámy Jos. Trousilová a knihovní Tylovy ústř. knihovny A. Turečková členy zakládajícími; aby II. Tylovu okrsku v Plzni k další úspěšné činnosti poskytnuta byla subvence; aby nově přistupující členové platili od 1. ledna zápisné na udržování „Čsl. Divadla" 10 Kč; aby zavedeno bylo jednotné užívání legitimací a odznaků spolkových; aby po ukončení každého roku pořízena byla řádná statistika členstva i činnosti; aby udělena byla výk. výb. plná moc k utvoření nových okrsků a doplnění organisační sítě. V současně provedené valné schůzi Sboru pro postavení Tylova ochotn. domu v Praze zvolen místopředs. Val. Trousil a do výboru K. Sendler. Výsledek voleb výk. výb.: Star. dr. Fr. Herman, I. nám. inž. V. Štein-Táborský, II. nám. A. Maněna z Loun, ústř. taj. R. Weinert, I. jedn. Val. Trousil, II. jedn. K. Malý, pokl. J. Bräuer, úč. r. Beneš, náhr. E. Silná-Arnoldová, inž. V. Sommer-Rydvan, Josef Froněk a J. Vaníček, rev. J. M. Svoboda z Kostelce n. L. a J. Dvořák, za venk. okrsky pp. Hrdlička z Mostu, Kšír z Čes. Třebové, Meiner z Plzně, uč. Vrána z Čes. Budějovic a prof. Zahradník z Prostějova (Morava), za čestné a zakl. členy pp. Bř. Ludvík a Jíra. Ve volných návrzích ventilována m. j. otázka utvoření reservního fondu, otázka daně z obratu, zvýš. poplatků za hasič. hlídky, změny sídel některých nefungujících okrsků, jež vesměs předány ke konečnému projednání výk. výboru.

Z pražského okrsku. Klub kadeřníků v Praze III. a okolí pořádá v březnu a dubnu kurs pro mladší své členy a věnoval část hodin též praktickému výcviku v divadelním líčení. Účast kursu jest velmi četná a zájem o předmět divadelního líčení neobyčejný. Mladí frekventanti pracují chutě a zručně a řada jich (p. Tomeček z Proseka) vykazuje znamenitý úspěch. Kurs řídí p. Foltys, o divadelním líčení přednáší p. Chmelík. Podnik jest záslužný a doporučení hodný. — Spolkům Pražského okrsku. Policejní ředitelství oznámilo, že žádosti za povolení jakýchkoli veřejných představení, zábav, přednášek, koncertů atd. nutno podati nejdéle 8 dnů před jejich pořádáním v hudebním oddělení v Dittrichově ul. 19. Opožděné žádosti nebylo by možno včas vyříditi. — Valná schůze P. o. konaná 11.-III. v Číšnickém domě v Praze II. za přítomnosti 101 zástupců, spolků (celkem 131 osob). Zahájena posmrtnou vzpomínkou na inž. Neudörfla a Javůrka a schválením zpráv jedn. a pokladní s dodatkem, aby účty uzavírány byly vždy koncem roku. K návrhu V. Trousila zvolena komise z obvodových činovníků k přezkoušení kandidátní listiny a podání samostatného návrhu, jenž vyzněl ve volbě aklamací pp. R. Weinerta, V. Trousila, L. Felbra, K. Sendlera, Fr. Pokorného, A. Turečkové, Fr. Hanky, H. Malého, A. Ježka, F. Maixnera, B. Mareše, J. Šťastného a J. Hojky, náhr. J. Ambreva, F. Kracmanová, A. Klápy, J. Barvínka, por. Síly, J. Vaníčka a F. Semeráda, rev. účtů J. Turečka a F. Bobka a do výk. výb. V. K. Blahníka, L. Felbra, K. Sendlera, A. Wiesnera a F. Kracmanové. Referováno o zvýšení dávky hasičské, která by měla býti vyměřována dle velikosti sálu bez ohledu na počet hodin, a navrženo výk. výb. Ú. M. D. O. Č. jmenování K. Sendlera za dlouholetou činnost čestným členem. Zavedeny výstupní lístky s podmínkou, že obvodům bude před prováděním dodán návrh dotyčných pravidel a směrnic k dobrozdání. Ve volných návrzích přečten jednací řád obvodu žižkovského, mluveno o výchovném poslání ochotnictva, nutnosti sledování myšlenky vzdělávací, zavedení vnitřního pořádku ve spolcích

a vymýtění z nich osobních zájmů, připomenut veliký úkol zbudování Tylova ochotn. domu v Praze a apelováno na obvody, aby zvýšenou činností byly oporou okrsku. — I. schůze nové okrskové rady konána 2.-III. za předs. R. Weinerta, v níž oznámen Vinohradským obv. K. Malý jako del. do ústředí a V. Ježek do okrsku. „Rozkoš" Vinohrady deleguje do Vinohr. obvodu MUC. Em. Svobodu. 4.-III. konána informační schůze v Řevnicích a ustavující valná hromada ochotn. spolku. Del. „Bujarosti" oznamuje slavn. valnou hromadu 25.-III. na oslavu 30letého trvání spolku. „Vojta Slukov" na Vinohr. oslavil 15leté trvání valnou schůzí 4.-III. (del. p. Vaníček). Zpráva pokl. okrsku vykazuje příjem K 8779·06 a výdej K 915·64. Výtěžek XI. div. šibřinek činí K. 17.911·91, z nichž vyplaceno na „Čsl. Divadlo" 2500 K a na zakoupení Ladeckého knihovny K 5000. — Pres. schůze konány 7., 16., 23.,-II. a 9.-III. Všeřd. scéně oznámeni hlásící se členové ke komparsům do „Nové Oresteie", div. sdr. „Rieger" v Žižkově předává okrsku pohledávku 40 K za Hanou Pencovou pro Tylův dům; poděkováno p. V. Fojtovi za vazbu knih pro Tylovu ústř. knihovnu; „Tyl" v Chuchli zřídí letní divadlo a k jednání s majitelem pozemku přizván p. Trousil, který také má mluviti za P. o.; obvod bubenečsko-dejvický konal ust. schůzi 25.-II. (del. Trousil); sp. „Vlast" Vinohrady předložil platební rozkaz vinohrad. polic. komisařství na K 30 za div. předst. při stolním zařízení; Bes. „Stankovský" konala valnou schůzi 9.-III. (del. Trousil).

Intimní slavnost u Blahníkovy družiny. Družina tato sehrála v neděli 11.-III. opět veselohru dra Hermana „Pan major v. v." pro Nár. Jedn. Sev. v Praze VII. na Letné („na Rybářce") s velkým úspěchem. Po prvním jednání uspořádána byla intimní slavnost za jevištěm. Na počest padesátin pí. Jos. Trousilové, jež je velmi platným členem uměl. souboru této družiny a jež zároveň dovršila 35 let svého působení ochotnického, byl totiž uspořádán tklivý projev, zdůrazňující ústy režiséra Blahníka význam této vzácné ochotnice a zejména srdečný poměr přátelský, vzbuzující úctu i lásku k milé spolupracovnici. Družina věnovala jí obraz, představující její masku ze Strindbergova „Otce". K projevu připojil se také přítomný autor „Pana majora v. v." a starosta Ú. M. D. O. Č. Slavnost neměla vnějších okázalostí a nebyla určena pro veřejnost, ale prokázala, že Blahníkova družina netoliko vyniká přesným a takřka vzorným uměleckým vývojem, ale zvláště srdečnou a pravou snášelivostí, která je předpokladem pevné umělecké disciplíny a zárukou úspěchů.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Slovenská otázka divadelnícka.

Slovenská otázka divadelnícko-ochotnícka, točiaca sa nateraz okolo Ústredia slovenských ochotníckych divadiel, je z otázok, ktoré každodenný život prináša na prestol a ktoré svojim ostrím postihujú priamo slovenský ľud. V časopiseckých zprávach, v rozličných politických článkoch stále volá sa ešte po kultúrnom povznesení Slovenska, hľadajú sa spôsoby, ktoré by ho napomáhaly a jednako nedosahuje sa toho, čoho ľud náš potrebuje. Prečo, kde sú príčiny? V nevystihnutí psychologie slovenského ľudu, v nepoznaní jeho duše? Možno! My po prevrate ľud náš počali sme vychovávať naopak, začali sme ho povznášať skoro len politicky, čo pravda zavinily okolnosti, že voľby musely byť vykonané v takej krátkej dobe, neukojili sme jeho kultúrne potreby, na ktoré každý národ už podľa svojej povahy nároky má. Slovenský ľud nedostal zdravú krv do svojej tepny, jeho duša nerozvinula sa tak, ako by to dnes bolo žiadúcne. Agitovalo sa politicky — zaostávalo sa kultúrne, ba využívalo sa i umenia v prospech politiky. Preto bolo na čase oživotvorenie Matice Slovenskej v auguste 1919, ktorá pred rokom utvorila tiež Ustredie slovenských ochotníckych divadiel, aby myšlienka divadelnícka rozniesla sa i medzi ľud.

Ústredie toto má už asi do 100 členov. Každý z nich má povedomie, že je členom spolku preto, aby tento poskytol pomoci v činnosti divadelnej a aby Ústredie rozšírilo myšlienku divadelnícku tiež tam, kde toho zvlášte treba, na pr. na hranice Slovenska, na menšinové územie — ak možno o ňom hovoriť — pre podporovanie a zábezpeku nášho živlu. Do stanov uložené snahy Ústredia karakterizujú najlepšie jeho význam a spolok, či sväz — to je jeho úradné označenie — pri dobrej vôli vykonal by taký kus práce, že každá naša dedina zápolila by na poli ochotnícko-divadelnom. Postačí však vôľa bez prostriedkov, nezakrnie tam, kde sa zrodila? Akiste! Preto treba dať Ústrediu fyzickú možnosť vykonávať svoj program, treba ho finančne zabezpečiť. Predsedníctvo Ústredia, vediac, že finančne o svojich členov opierať sa nemôže, obrátilo sa na ministerstvo školstva a národnej osvety o udelenie subvencie. Žiadosti jeho nebolo vyhovené. Rozumie sa, že Ústredie s tým nemohlo byť spokojné, obrátilo sa na príslušné miesta ešte ráz. Ufáme sa, že teraz význam jediného ústredného orgánu slovensko-divadelníckeho ocenený bude nielen morálne, ale i finančne. Dôvody azda netreba tu uvádzať. Sú ony zrejmé z toho, čo sa u nás na poli divadelnom vykonalo alebo vykonať mohlo. Keby žiadosť o podporu i druhý raz bola zamietnutá, Ústredie muselo by sa obmedziť na to najpotrebnejšie a jeho súčtovania boly by pre všetkých nás trapné. Nádejeme sa, že k tomu nedôjde! *J. K. M.*

Zprávy Ú. S. O. D.

Z ústredia. Valné shromaždenie Ú. S. O. D. (Dokončenie.) — Pokladná zpráva, prednesená p. Štarkom, vykazovala na príjmoch Kč 24.920·12 (člen. prísp. Kč 9880·—, dary Kč 450·—, z vypožčanie kostymov Kč 171·80, za tlačivo Kč 45·—; od Matice Slovenskej na honorár p. Socháňovi Kč 12.000·— a na zaukrytie nedoplatku Kč 2373·82), vydanie v tej istej výši (p. Socháňovi za organ. práce v dobe

pred utvoreniem Ústredia od M. Slov. Kč 12.000·—, p. tajom. Bartošovi honorár za 6 mes. Kč 6000·—, porto, tlačivá, nájem a kancel. potreby Kč 4200·02, za časopis „Č. D.“ Kč 963·—, inventár Kč 1757·10). Majetok Ústredia činí v predmetoch invent. Kč 2451·55. Po zpráve revizorskej udelené bolo predsedníctvu a širšiemu výboru absolutorium, prijatý bol rozpočet na rok 1923 a z valného shromaždenia poslaná bola žiadosť ministerstvu školstva a nár. osvety, aby svojou mimoriadnou podporou zaukrylo Ústrediu schodok rozpočtový Kč 37.180·—. Do nového správ. výboru zvolený bol za predsedu J. Gašparík, za podpredsedov Dr. Š. Krčméry a P. Socháň, za tajemníkov V. K. Barvínek a E. Klementis, za pokladníka P. Štarke, za režisera a správca domu R. Slezák a prehliedače účtov J. Šimo a J. Fišer. Pre vzdialenejšie kraje ustanovení boli krajoví sekretári, a to v Bratislave Lad. Svoboda a v Košiciach Fr. Lacina. Ostatní členovia výboru zvolení boli podle kandidátky, doporučané odchádzajúcim výborom. Pri jednaní o volných návrhoch usnasené, že sa má správ. výbor pokúsiť o oslobodenie svojich členov od platenia dane z obratu, ďalej vymôcť platenie obecnej prirážky len z tanečnej zábavy a nie z príjmu predstavenia, nižšie poplatky autorské a i. Pred skončením val. shromaždenia srdečne sa rozlúčil s odchádzajúcim tajomníkom P. Bartošom podpredseda Ústredia a tajomník Matice Slovenskej S. Krčméry. Vrelými slovami tlumočil potom pozdrav Matice Slovenskej a prosil shromaždenie, aby si lásku k svojej ústrednej organizácii zachovali a ochotnícku ideu po celej vlasti rozširovali. Prvé riadne valné shromaždenie Ústredia je skončené. V celku možno o ňom hovoriť, že prekvapilo — mile prekvapilo ak počtom delegátov, tak i živým záujmom, iniciativnosťou návrhov a priateľskou a srdečnou náladou, ako sa za celého zasedania javila. Delegáti odniesli si so sebou do miest svojho pôsobenia povzbudenie k novej, intensivnejšej činnosti a o svojom Ústrediu presvedčenie, že vykoná všetko, čo bude možno, aby posililo sloven. ochotníctvo v jeho čistom zápalu pre národnú a umeleckú vec a že v dôsledku toho silné Ústredie je najlepšou zárukou silného a zdarne pôsobiaceho slovenského ochotníckeho hnutia vôbec. *brk.*

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy div. Nákl. Fr. Švejdy v Libni vychádzející „Div. sborník“ obsahuje v nejnovějších svazcích O. Pospíšilovu akt. „Poslední pouto“, Vikt. Nejedlého 4 akt. hru z maloměst. života „Advokáta Ventury syn“, Baldovy 3 akt. ves. „Ta naše valuta“ a „Tři hubičky v tunelu“, 4 akt. ves. Fr. Jenneho „Dědkové“, Morávkovo 4 akt. drama „Sražený orel“ (k oslavám samostatnosti), 2 akt. taškařici L. Hněvkovského (Q. M. Vyskočila) „Lupičem z přinucení“, 3 akt. drama V. O. Plavce „Pod olověnou střechou“ (Kč 8·—) a J. O. Hradčanského 3 akt. kom. „Krkavčí hnízdo“ (Kč 7·50). Ceny ostatních her a bližší údaje ve zvláštním seznamu. — Nakl. B. Kočí, Praha I, Masarykovo nábřeží 14, žádá za doporučení těchto her: Dvořák Arn. a Klíma Lad. „Matěj Poctivý“, ves. III., Klíma Stanislav „Nad Tatrú sa blýská“, 6 scén z bojů za osvobození Slovenska; Šorm Fr. „Panic“ ves. III. (8 m., 4 ž.); Zavřel Fr. „Dravec“, drama III. (5 m., 2 ž.) a dětská hra výchovné tendence o boji prot. tuberkulose MUDra Drimla „Začarovaná země“. — Dr Ot. Štorch-Marien, Žižkov, Fibichova 1307, poslal nám nový 7. svazek „Knih dneška“: hru Ch. Vildraca „Michal Auclair“, v překl. Jos. Hrdinové a v bibl. úpravě Jos. Čapka (K 15·—). Hra provedena v měst. div. Vinohr. s úspěchem.

Pomůcky. Divadelních her několik svazků, hodících se pro menší jeviště, prodá Spdo. „Klicpera“ v Trutnově. — Čapkovy hry „Věc Makropulos“, osm nepoškozených knížek, prodá Šamberkův okrsek ve Slaném s 20% slevou po Kč 15·—. Hra nemohla býti sehrána pro konkurenční představení druhého tamního ochotn. sdružení. Nabídky na předs. Boh. Vacka. — Hru „Vesnický román“ od Kar. Světlé ve zpracování El. Peškové, která knižně je rozebrána, rád by koupil nebo si vypůjčil za náhradu výloh aspoň ve 3 výtiscích od některé jednoty, která hru tu hrála, Čten.-ochot. spolek „Neruda“ ve Bdíně p. Mšec u Nového Strašecí.

Provoz. práva. Novinky divadelní agentury „Centrum“. (Dokončení.) — Fracarolli: „Fíkový list.“ Veselohra III. Hráno v Intimním divadle na Smíchově; Holstrup a Larsen: „500 %.“ Přel. Milada Lesná-Krausová. Veselohra III. V Nár. div. v Brně a Bratislavi; B. Björnson: „Král.“ Hra IV. Přeložil V. Šuman, Nár. div. v Praze, a „Laboremus“. Hra III. Přel. V. Šuman (Taktéž překlad Hanuše Hackenschmieda) Městské div. na Královských Vinohradech; J. Drinkwater: „X = 0.“ Hra I. Přeložila A. Fantová. Nár. div. v Praze. Rukopisy ke hrám těmto i povolení ku provozování lze získati (Praha VII., Nad Rudolfovou šachtou 6).

Obsah: R: Úvodník. — Táborský: Rok 1903. — Blahník: Fr. Lad. Rieger a divadlo. — Simon: Divadlo v době rokokové. — Dr. Dubský: Moderní drama italské. — P: Hlasy o „Plačícím satyru“, „Andreovi del Sarto“ a „Zdravé nemocné“. — Poznámky. — Ochotnictvo: Pro ochotn. praksi (Herman: Spolkový rádce). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (valná shrom. ústředí a Pražského okrsku, Výkazy

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Spolek Národní divadlo moravsko-slezské se sídlem ve Sl. Ostravě

vypisuje

konkurs

na místo ředitele Národního divadla moravsko-slezského, event. zadá provozování tohoto divadla soukromému podnikateli. Uchazečům budou na požádání zaslány podrobné podmínky pro obě eventuality. Řádně doložené nabídky s podrobným vypsáním dosavadní činnosti a běhu života jest zaslati nejdéle do

15. dubna 1923, 12. hod. polední

na adresu:

Spolek Národní divadlo moravsko-slezské ve Sl. Ostravě.

o činnosti za r. 1922. Zádosti za řečníky, K výročním zprávám atd.). — Slov. och. div. (J. K. M.: Slovenská otázka divadelnická, Zprávy Ú. S. O. D.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Josef K. Miller, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšně, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma. — Pokrač. článku Krčméryho „Z historie slov. och. divadla" odloženo pro aktuelnost článku „Slovenská otázka divadelnická" na příště.

Divadlo „Beseda" v Mochově prodá

1 úplně zachovalou pokojovou dekoraci,

vhodnou pro menší venkovské jeviště, rozměr 450×250, hloubka 350 cm.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje. Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Šimy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Mařík 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Mařík. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA"**, divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

Veškeré malby divadelních dekorací dle vlastních návrhů provádí

ALOIS FROŇEK, dekorační malíř

na KLADNĚ.

Přeměna starých jevišť na nová jeviště moderní. — Solidní ceny.

Hry k 1. máji.

Zkáza. Sociální drama o 4 jednáních s proměnou. Napsal K. L. Macháč. (6 ž., 13 m. a 1 d. Světnice, krajina, pracovna, kotelna a salon). Cena Kč 9·—.

Kapitál. Činohra o 3 jednáních. Napsal K. Holý. (7 ž. a 20 m. Kancelář.) Cena Kč 10·—.

Průboj. Sociální drama o 3 dějstvích. Napsal Ed. Hegner. (3 ž. a 10 m. Dělnický domek.) Cena Kč 7·50.

Víra, naděje, láska. Dramatická studie o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (3 ž. a 6 m. Zahrada.) Cena Kč 6·—.

Továrník. Hra o 3 dějstvích. Napsal Q. M. Vyskočil. (2 ž. a 6 m. Pracovna.) Cena Kč 6·—.

Slečna komptoiristka. Obraz z dělnického života ve 4 jednáních. Napsal Ot. Pospíšil. (4 ž. a 11 m. 2 kanceláře, 2 pokoje.) Cena Kč 7·50.

Navždy svoji. (Rudý květ.) Efektní hra sociální o 3 jedn. Napsal Xaver Jager. (5 ž. a 13 m. Salon a čekárna soudní síně.) Cena Kč 4·80.

Protekce. Sociální drama ze současného života občanského o 5 jednáních. Napsal Halla-Klatovský. (6 ž. a 9 m. Pokojík a salon.) Cena Kč 6·—.

Trosečníci. Sociální drama ze života „bývalých lidí" o 4 jednáních. Napsal Ed. Hegner. (3 ž. a 9 m. Jizba, lesní mýtina a dráha.) Cena Kč 10·—.

Spasitelka. Hra o 4 jednáních z dob útisku českého živlu před světovou válkou z posledních dob Rakouska. Napsal Karel Ludvík Macháč. (9 ž. a 11 m. Výčep, jizba a pokoj.) Cena Kč 9·—.

Švadlena. Hra ve 3 dějstvích. Napsal Q. M. Vyskočil. (3 ž. a 2 m. Pokoj.) Cena Kč 5·—.

Pod olověnou deskou. Drama o 3 dějstvích. Napsal V. O. Plavec. (7 ž., 8 m.; salon.) Kč 8·—.

Sražený orel. Drama o 4 dějstvích. Napsal Jan Morávek. (8 ž., 6m., a komp.; pokoj, voj. kancelář, lazaret.) Kč 7·50

Víra, naděje, láska. Dramat. studie o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (3 ž., 6 m.; zahrada.) Kč 6·—.

Náramek arcivévodkyně. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Vl. Jičínský. (6 ž. a 5 m. Pracovna a pokoj.) Cena Kč 9·—.

Karel Poslední. Fraška o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (4 ž. a 8 m. Pokoj). Cena Kč 7·50.

Chci žíti. Drama o 3 jednáních. Napsal Josef Mervart. 4 ž. a 8 m. Pokoj a zahrada.) Cena Kč 7·50.

Noví lidé. Hra o 3 děj. Napsal Emil Pražák. (7 ž. 6 m. a 1 d. Pokoj.) Cena Kč 7·—.

Růže ze Sibiře. Výpravná národní hra se zpěvy a tanci v 5 jednáních (8 obrazech). Napsali Karel Fořt, Dyna Hallová a Josef Kubík. Hudbu složil Emilian Starý. (9 ž. a 14 m. Les, skály, komnata, háj, krčma, paluba na lodi a pokoj.) Kč 8·—.

Na polském zámku. Hra z bojů o naši svobodu o 3 děj. Napsal Pavel Rudolf. (5 ž. a 7 m. Zahrada a salon.) Kč 6·—.

Vrah. (Bestia triumfans.) Hra o 4 jednáních. Napsal Ed. Rada. (6 ž., 7 m. Nemocniční pokoj, pokoj a ordinační síň.) Cena Kč 6·—.

Arcivévoda. Činohra z posledních dnů světové války o 3 jednáních. Napsal H. Clarus. (6 ž. a 11 m. Pokoj a kancelář.) Cena Kč 6·—.

Krev není voda. Dvě aktovky z doby revoluce. **Pod bičem.** (2 ž. a 6 m. Náves.) — **Na druhou stranu.** (1 ž. a 8 m. Krajina.) Napsal Ferd. Písecký. Cena Kč. 5·—.

V příboji. Hra ze současného života o 3 dějstvích. Napsala Anna Hegnerová. (9 ž. a 6 m. Salon, jídelna a pokojík.) Cena Kč 5·—.

Shledání. Dramatický obrázek ze života legionářů na ruské frontě o 1 dějství. Napsal Fr. Zimar. (2 ž. a 5 m. Les.) Cena Kč 3·—.

Návrat českého legionáře. Hra o 3 jednáních. Napsal Karel Fořt. (4 ž. a 9 m. Pokoj a herna.) Cena Kč 6·—.

Psohlavci. Hra o 3 dějstvích (7 obrazů). Dle románu Aloise Jiráska napsal Ant. Fencl. **Jediné autorem románu povolené zpracování.** (4 ž. a 12 m., komp. Náves, zámecký dvůr, soudní síň, radnice, komnata.) Cena Kč 8·—.

Lešetínský kovář. Lidová hra o 4 dějstvích. Dle básně Sv. Čecha pro scénu upravil Tom. V. Hubený. (2 ž. a 13 m. Náves, háj a kovárna.) Cena Kč 6·—.

Mučedník Brixenský. Hra ze života Karla Havlíčka Borovského o 4 dějstvích. Napsal J. F. Karas. (3 ž. a 6 m. Dva pokoje.) Cena Kč. 8·—.

Kostnické plameny. Historická hra o životě a utrpení Mistra Jana Husa ve 3 obrazích. Napsal J. F. Karas. (3 ženy a 8 mužů. Jizba a vězení.) Cena Kč 7·50.

Ztracenci. Hra z pobělohorského temna o 4 aktech. Napsal J. F. Karas. (4 ženy a 9 mužů. Náves, síň, jizba.) Cena Kč 10·—.

Bělohorská mračna. Historická hra o 4 dějstvích. Napsal J. F. Karas. (3 ž. a 8 m. Jizba a předsíň.) Cena Kč 6·—.

Lenin. Komedie. Napsal V. Grubiński. Z polského přeložil Jakub Rydvan. (2 ž. a 10 m. Pracovna.) Cena Kč 5·—.

Nakladatel Fr. Švejda, Praha VIII.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

		Kč
1.	V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd.	5·—
2.	V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd.	4·—
3.	V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd.	4·—
4.	V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·—
5.	V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd.	5·—
6.	V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd.	3·60
7.	K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd.	6·—
8.	V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·50
9.	K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd.	2·60
10.	K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd.	2·60
11.	V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd.	6·—
12.	V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd.	5·—
13.	V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd.	6·50
14.	K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd.	5·—
15.	V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky“ od Boženy Němcové. 2. vyd.	3·20
16.	V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd.	5·—
17.	V. B Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd.	5·—
18.	K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd.	3·50
19.	K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed.	1·80
20.	R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed.	6·—
21.	V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou.	6·50
22.	V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr.	8·—
23.	F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed.	3·50
24.	J. Velenský: **Šípková princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed.	3·50
25.	J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed.	4·—
26.	F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed.	3·50
27.	R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed.	7·—
28.	F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed.	3·—
29.	F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed.	2·50
30.	F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom.	3·—
31.	J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr.	5·—
32.	O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle K. J. Erbena	3·50
33.	J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvy a tanci o 4 j.	6·—
34.	Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd.	4·50
35.	Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed.	5·—
36.	Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci“ o 4 jed.	5·—
37.	Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed.	—·—
38.	Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků** Pohádka o 6 obr.	4·—
39.	Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed.	5·—
40.	Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed.	5·—
41.	Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy	2·50
42.	Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení	2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

		Kč
1.	Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice	2·—
2.	Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd.	7·—
3.	Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání.	2·50
4.	Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice	1·50
5.	Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj.	1·80
6.	Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec.	—·—
7.	Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj.	2·—
8.	Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les.	2·—
9.	Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon.	3·—
10.	Pospíšil O.: **Na selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd.	6·—
11.	Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž.	7·—
12.	Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž. 3. vyd. Světnice na statku.	5·—
13.	Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž.	1·30
14.	Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj.	3·—
15.	Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost.	1·50
16.	Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd.	6·50
17.	Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti.	3·—
18.	Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed.	6·50
19.	Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd.	6·—
20.	Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd.	7·—
21.	Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd.	8·—
22.	L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd.	4·—
23.	Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd.	3·—
24.	J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk.	4·—
25.	R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed.	7·—
26.	V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky	7·—
27.	J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd.	3·—
28.	O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed.	3·—
29.	O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání.	—·—
30.	O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání.	3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo“ je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (Ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 10. dubna 1923.** **Sešit 7.**

V Praze, dne 16. dubna 1923.

O významu divadla vykládá se dnes lidem, kteří se mají získati pro umění, aby měli ze správného názoru mravní užitek a aby se proto dovedli na umělecké dílo dívat, a kteří jinak nemají možnosti ani povinnosti pochopiti důležitost a kulturní cenu tohoto umění. Průměrně vzdělaný člověk už ví, čím je umění pro lid a čím bylo a je divadlo pro náš národ. Celý vzdělaný svět váží si divadla jako přednostního prostředku vzdělávacího a jako vydatně prospěšného zdroje uměleckého tvoření, které spojují v sobě řadu uměleckých složek a poskytují nejširší tvůrčí rozpětí. Tím spíše nutno požadovati těchto znalostí od těch, kteří na nejvyšších místech veřejné správy často zasahují svým rozhodováním do zájmů uměleckých a kteří jsou vlastně povoláni, aby v zájmu veřejném význam a působnost umění chránili. Kdyby nebylo ani všeobecného pokroku vzdělanosti v dnešní době, zdá se býti samozřejmo, že se taková odpovědná místa svěřují nebo mají svěřovati lidem, kulturně aspoň tolik vyspělým, aby pro svůj úřad stačili a aby místo ochrany spíše veřejných zájmů nepoškozovali.

Proto tím více překvapuje, že tato samozřejmost u nás neplatí. Před krátkým časem šlo o vyvlastnění pozemku pro stavbu divadla ve větším městě. A tu ministerstvo sociální péče prohlásilo, že divadlo není veřejně prospěšným a kulturním podnikem, pro který platí zákon o vyvlastnění. — V prosinci minulého roku přihlásilo se zase ministerstvo financí s podobným názorem. Šlo o osvobození divadelních představení od daně z obratu. Nezáleží konečně na tom, že žádost byla zamítnuta, ale je zajímavé odůvodnění tohoto rozhodnutí, ve kterém ministerstvo praví, že „pořádání divadelních představení nelze prohlásiti za činnost všeobecně prospěšnou, poněvadž postrádá pro účastníky výchovného, vyučovacího neb jinakého všeobecně prospěšného rázu“.

Ať už se vyřizují žádosti nebo stížnosti našimi ministerstvy jakkoli, ale ať se tyto úřady nepouštějí do kritiky významu a ceny divadelního umění! Jeden odbor nejvyšší instance vládní vyvíjí rozsáhlou činnost v tom směru, aby se divadlem co nejvíce působilo na zušlechtění lidu, pomáhá subvencemi a cenami, a druhé odbory téže veřejné správy popírají jeho význam. Někdo z nich má přece pravdu, jinak by podpůrná akce a všecka osvětová činnost byla nesvědomitou hračkou, kdyby platil názor druhých. A je-li pravda na straně první, pak si vydává druhá strana vysvědčení nedostatku kulturního rozhledu a uvědomění.

Není-li si jedno ministerstvo jisto, nemá odborného souseda tak daleko, aby si nemohlo vyžádati jeho dobrého zdání. Chce-li však někdo sám všemu rozumět, pak ovšem vyjdou na veřejnost taková rozhodnutí, která porážejí všecku samozřejmost. Ani fiskalista není zbaven povinnosti, aby znal nejvšeobecnější základy kulturního vzdělání. Nezná-li jich, ať své rozhodnutí neopírá o úsudky, kterých není schopen. A musí-li takových důvodů použíti, ať se informuje napřed u povolaného odboru osvětového. Pro dnešní dobu znamenají takové přehmaty příhanu kulturní, a veřejnost nemůže se s nimi spokojiti. *R.*

Dr. Fr. Herman:

O divadelní zákon.

Brzy po převratu ozvaly se horlivě hlasy, volající po úpravě zastaralých předpisů kulturních, a jevila se i u povolaných činitelů chuť pustiti se do nejnaléhavější otázky, jak vypracovati nový divadelní zákon. Už dřívější poměry byly neudržitelné, ale zvláště doba dnešní (div. censura, poměr herců k ředitelům, politika v umění, neoprávněné a nekulturní výnosy ministerstva vnitra atd.) ukazuje, *jak je nejvýš nutno, aby naše divadelnictví bylo vzato do ochrany zákona* a aby touto úpravou byla zjednána spolehlivá a skutečně přiměřená základna pro svobodný a zdravý rozvoj domácího umění divadelního, a aby toto umění bylo vyrváno spárům výdělkářských vyssávačů i nepřípustných zájmů, umění vůbec vzdálených. Uvážíme-li, že jediným dosud platným zákonem je „Divadelní řád" ze dne 25. listopadu 1850, že otázku loutkových divadel, která mají dnes přece značnou kulturní cenu, řeší dosud platný dekret dvorské kanceláře ze dne 6. ledna 1836 a že k těmto základním předpisům, značně dotčeným už spolkovým zákonem z roku 1867, byly přilepovány po léta výnosy ministerstev (zvláště vnitra) zcela libovolné, většinou jen vnitřní, ale pro divadelnictví tím citelnější, seznáme snadno, v jakém rozporu bylo staré zákonodárství rakouské s výší a pokrokem divadelního umění.

Proto po převratu byly otázky umělecké v popředí snah po zlepšení, uvolnění, po uznání významu a po pomoci, a mezi nimi téměř první ozvaly se naše kruhy divadelní, žádajíce řešení správy Národního divadla, censury a konečně vydání našeho vlastního zákona divadelního. Ministerstvo národní osvěty si také pospíšilo a již v roce 1919 zahájilo přípravné práce tím, že rozeslalo odborným korporacím řadu zvlášť sestavených otázek, aby na ně odpověděly To se stalo. Ale pak už se ve věci zákona nestalo nic. Zato naše ministerstva prokazovala a prokazují stále úžasnější neznalost důležitosti a významu divadelního umění. Ministerstvo vnitra se proslavilo svým zákazem zájezdů ochotnických spolků, ministerstvo financí se nerozpakovalo zařaditi divadla mezi ostatní zábavy a tancovačky, aby je s těmito stejně zdanilo dávkou ze zábav. Tento poslední „kulturní čin" byl zásluhou Ústřední Matice Div. Ochotnictva Čsl. znemožněn a divadla od dávky osvobozena. „Kulturní čin" zákazu zájezdů dosud straší jako křiklavý doklad našich poměrů v republice, kde se odváží její úřad vydati takové nařízení, *jakého nepoužila bývalá vláda rakouská* ani v době největší persekuce. Ovšem, nesmíme se tomu diviti, když považíme, jak uvědomělé a kulturně vyspělé úřednictvo řídí naše věci, jež by vyžadovaly rozhledu, pochopení a citu. Nedávno bylo to ministerstvo sociální péče, nyní opět ministerstvo financí, které se nebojí ve svém konkretním rozhodnutí uvésti, že „pořádání divadelního představení nelze prohlásiti za činnost všeobecně prospěšnou, poněvadž postrádá pro účastníky výchovného, vyučovacího neb jinakého všeobecně prospěšného rázu". — Tak se pohlíží na umění, tak se posuzují také spisovatelé a umělci právě těmi, kteří jsou povoláni do nejvyšších instancí správních, aby také duchovních statků národa chránili!

Průtah s řešením div. zákona vyvolával řadu protestů, které však nic nezmohly. Nemohly zmoci, protože ministerstvo pozbylo vlastní iniciativy. Bylo tedy nutno hledati jiný a vydatnější prostředek. Nezbylo, než vypracovati soukromě osnovu divadelního zákona a postarati se o to, aby někdo, kdo má moc a právo, nařídil, aby se na tomto hotovém podkladě začalo jednati o sestavení definitivní osnovy, jež by mohla býti předložena zákonodárnému sboru ke schválení. Vypracoval-li jsem onu osnovu a k ní stručnou zprávu důvodovou, učinil jsem tak jen proto, abych umožnil svou předlohou věcné projednání. Nejde tu tedy o uplatnění osobních názorů, byť byla osnova podle nich zpracována. Tyto návrhy předložila Ústřední Matice Div. Ochotnictva Čsl. ministerstvům a politickým klubům, vyhradivši si jejich volnou kritiku.

Řídil jsem se při tom předpokladem, že divadelní zákon může, ba *musí posuzovati divadlo jako umění*, nikoli jako živnost, a že musí toto umění podporovati a chrániti v zájmu veřejném. Divadelní zákon nemůže řešiti zájmů stavovských a nemůže také obsahovati všecky předpisy o všem, co s divadlem je spojeno. Otázku stavby divadla a způsobilosti divadelních místností řeší stavební řád a předpisy policie požární, o autorském právu jedná zvláštní zákon, a poměry smluvní a pojišťování nemocenské, úrazové a starobní jsou upraveny rovněž samostatnými předpisy. Obsahem divadelního zákona může býti dále jen to, co má trvalou cenu a co je podle právního řádu schopno legislativní úpravy. Dotazníková akce snesla ministerstvu národní osvěty mnoho látky, ale — pokud jsem mohl seznati — málo se z ní do zákona hodí. Na př. různé výsady určitých korporací nemohou býti sankcionovány zákonem, dokud

trvání a působení těchto korporací závisí na ochotě, dobré vůli nebo i na náhodě.

Divadelní zákon musí míti pevnou základnu a jednotící linii, která je vedena zásadami, jež se nedají určovati zájmy jednotlivých interesentů, nýbrž tíhnou k vyššímu cíli: *prospěti československému umění, národní kultuře a duševnímu povznesení nejširších vrstev lidu.* Tento zákon má také vysloviti hranici moci a působení veřejné správy státní. Dozor a vliv orgánů této správy *nemůže býti ponechán jen byrokracii,* protože tato bude i v naší republice vždy tělesem, lpícím na formě, i když bude jednou provanuta duchem zdravé demokracie. Všechen náš politický i správní systém buduje na vůli a součinnosti lidu, a proto i v otázkách uměleckých musí býti stejně postupováno, aby byla chráněna svoboda umění, nezávislost tvoření a nejširší rozvoj národních sil uměleckých, — to všecko za kontroly veřejné, aby byla vyloučena úřední jednostrannost a jednosměrné působení jednotlivců, ovládajících toto ústrojí. Ovšem že *tato kontrola musí býti svěřena jenom těm,* kdo jsou divadelnictví blízcí a jsou schopni umění divadelní chápati a jemu porozuměti. Nesmí býti tedy dosazována *jen podle pořadí, určovaného politickým klíčem,* bez ohledu na osobní způsobilost.

A tu se očekává ve vydání divadelního zákona velký kulturní čin našich zákonodárců! Tímto zákonem má se projeviti skutečný smysl pro umění a pochopení jeho potřeb; jím se ukáže, dovedeme-li pro čistotu, význam a nadvýšenost umění dáti stranou zájmy stranické a osobní, ať politické či stavovské. Tu se ukáže, jak záleží činitelům zákonotvorným na ideální stránce morálního povznesení lidu a jak skutečně chtí a jsou schopni lidu dáti to, co je mu prospěšno a nezbytno, i když nejde jen o potřeby materielní!

V. Kr. Blahník:

Divadelní kultura.

(Vyňatek z úvodní kapitoly připravované knihy „Podstata a smysl umění divadelního“, která vyjde jako čtvrtý svazek „Knihovny Matice Divadelní“.)

Vedle otázky, zda divadelnictví je vůbec uměním, vystupuje druhá otázka, *otázka vzájemného poměru četných složek, jichž harmonickým spolupůsobením vzniká umělecké dílo dokonalého divadelního představení — otázka divadelní kultury.*

S tímto pojmem a slovem stálo se již mnoho nedorozumění. Divadelní kultura neznačí technické divadelní schopnosti a zručnosti určitého období, neznačí také míru návštěvy divadelních představení v určité době, nýbrž poměr, v jakém se jednotlivé složky, z nichž divadelní umění vzniká, uplatňují.

Jakkoliv jest vliv doby a obecenstva v jednotlivých fázích vývoje divadelního podstatný a nepopíratelný, přece možno říci, že kulturu divadelní tvoří silné individuality tohoto umění. Určití výkonní umělci dovedou upraviti poměr jednotlivých složek divadelních tak, že takový poměr zůstává platným a užívaným po delší čas a řadou i jiných umělců; poměr ten získává stoupence i v publiku, které chápe umělecké výkony, takovým způsobem vytvářené, čili, prostě řečeno, způsob takový nabude obliby a na určitou dobu zakořenění. To možno dokumentovati na všech obdobích, ať je to antika, stavící zejména na díle básníkově, nebo renaissance, vyzdvihující malebnou část umění divadelního, nebo francouzský klasicismus, vycházející ve všem nazírání estetickém z poetiky, tedy protežující v divadle deklamaci a pod. Jakýmsi důsledkem vžité a uvědomělé kultury divadelní jest pak styl, na rozdíl od stylisace. Styl divadelní jest uplatňování jednotného názoru čili určité divadelní kultury v celé tvorbě téhož umělce, téhož ensemblu, téhož ústavu uměleckého, nebo alespoň v určitém období vývojovém. O stylu můžeme mluviti tehdy, dovede-li ústav uplatniti svoje divadelní stanovisko se zdarem v interpretaci různorodých básnických námětů. Typicky stylovým uměleckým ústavem jest třeba Moskevské umělecké divadlo Stanislavského. Moskevští si vytvořili určitou soustavu idealisovaného naturalismu a uplatňovali ji při každé příležitosti, ať hráli realistická dramata Čechovova, nebo naturalistické hry Gorkého, nebo symbolickou Andrejevovu hru „Anathemu“, nebo romantickou hru Tolstého „Car Feodor“. Vždycky bylo patrno, že to jsou titíž herci, s týmž názorem uměleckým, s touže soustavou, s touže kulturou. Vždyť v tom právě tkví veliký úkol divadelního umění, že neoživuje na příklad dramata dávno zašlých dob způsobem museálním, t. j. způsobem, jehož úkolem by bylo do podrobností rekonstruovati představení z časů, kdy hra vznikla, nýbrž že ne tak filosoficky, ale umělecky, řekl bych výtvarně umělecky řeší poměr dnešního člověka k těm, kteří před staletími měli co lidstvu říci. Vžitou takřka je již formulace, že úkolem divadla jest nalézti způsob, jakým divadlo má hráti za prvé divadelní kusy, které se již staly majetkem všeho

lidstva a jaksi se odosobnily (tragedie starořecké, Shakespeare, Calderon a pod.), za druhé hráti hry, které nenáležejí sice do první kategorie, ale byly psány pro zcela jiný systém jevištní, čili předpokládaly docela jiné technické možnosti, než jakými vládne dnešní divadlo, a konečně hráti hry, které vznikly z téhož duševního prostředí, v témže klimatu a v tomže období, kdy se vytvářeli umělci, kteří je produkují, t. j. hráti současné výtvory básnické. Platí-li tato definice praktické práce divadelní, jest tím přísněji nutno hleděti na kulturu divadelní, neboť ve všech těch případech myšlenková i citová soustava produkujících umělců právě tak jako vnímající publika zůstává stejnou. V tom je právě síla velkých zjevů divadelního umění, že při nejrůznějších úkolech přece jen markantně vynikal jejich divadelní názor. To na příklad platilo o Laubeovi, Stanislavském, Antoinovi, méně už ovšem o Reinhardtovi. U nás je takovým vyhraněným umělcem stylovým Jaroslav Kvapil. Jsou určité momenty, které jako režisér uplatňuje vždycky, aniž by tím vzbuzoval dojem opakování a jednotvárnosti. Na díle je vždy něco Kvapilovo, ať hraje cokoliv. A totéž platilo i o Vojanovi, jehož figury při vší rozmanitosti nesly pečeť individuality. Nelze však mluviti o stylovosti divadla jako uměleckého ústavu, je-li ad hoc pro určité kusy volena různá kultura divadelní, hraje-li třeba Národní divadlo s týmž personálem a konečně i témuž publiku odpoledne na příklad „Rabínskou moudrost" v mírném romantismu a na večer Marloweova „Eduarda II." — nejméně řečeno — expresionisticky. Ještě markantnější příklad nestylovosti ústavu poskytlo Vinohradské divadlo, které s týmž personálem a témuž publiku hrálo dokonce téhož autora způsobem diametrálně rozličným. Šrámkův „Měsíc nad řekou" hrál se na Vinohradech v režii Kvapilově ryze kvapilovským způsobem ve Wenigových dekoracích a za nedlouho hrál se téhož Šrámka „Plačící satyr" v režii Karla Čapka v dekoracích Feuersteinových, moderně, jak se pravidelně říká. Aniž by chtěl pozorovatel rozhodnouti, který z těchto dvou odlišných směrů jest dnes správnější a který spíše znamená pokrok ve vývoji divadelního umění, přece jenom jest jasno, že určitá doba musí míti určité stanovisko k dílu, tím spíše, že má určité stanovisko míti v určitém období umělecký ústav. Zde přímo zasahuje do umění okolnost, která by ve vlastním umění neměla padati na váhu, otázka administrativní organisace. Při posuzování tohoto problému jest třeba nejprve zkoumati, kdo vlastně ručí za uměleckou správu divadel a mají-li umělečtí vůdcové vždy tolik možnosti, aby mohli svoje zásady uplatňovati. Fakt, že poměr složek divadelního umění vyskytuje se různý při různých představeních, zaviňuje také značně doba. Dnešní divadlo dožívá ještě dobu předválečnou, disponuje většinou ensemblů, vyrostlých v jiných dobách, nenalézá však důvodů, proč by zcela odvrhlo uměleckou soustavu včerejška. Zároveň zažívá předpoklady uměleckých zítřků, aniž by přesněji charakterisovalo dnešek. V jiných uměních jsou poněkud dále, ve výstavách nebývá již vedle sebe věšen Brožík a Špála, na koncertech nehraje se hned za sebou Blodek a Janáček, na literárních večírcích nerecitujeme Rubeše a Wolkera.

Nestylovost divadelních ústavů mstí se v první řadě na nich samých. Publikum jest záhy značně desorientováno, neví, kdy bylo hráno dobře a kdy bylo hráno špatně. Výsledkem je, že publikum začíná uplatňovati své osobní chuti, že přestává míti pravdivý poměr k umění. Jedno se mu líbí, protože to vyrostlo s ním, vyrostlo ve stejném tempu, v jakém rostla jeho umělecká vnímavost, o druhém se pravidelně stydí říci, že mu nerozumí, nebo že naň nepůsobí tak, jak bylo myšleno, stydí se prostě ze strachu, aby neriskovalo hanu zaostalosti a neporozumění pro modernost. Připočteme-li k chaosu, který tímto způsobem zavádí u nás divadlo samo, ještě nedostatek teoretického materiálu, jímž by divadelní veřejnost nabyla nových vědomostí a průprav, objeví se nám opět nutnost prohloubení a organisování divadelního vzdělání.

Nedostatek divadelní teorie chová totiž v sobě ještě jedno veliké nebezpečí: povrchnost a snadnost tvorby i úsudku. Není-li teorie jasně a uznanými odborníky stylisována, dovoluje si tuze mnoho lidí nekontrolovatelně pronášeti vlastní názory a co nejhoršího, skutečné přemýšlení nahrazovati mnohomluvností a frázemi. V jednom starším ročníku Kafkova Divadla byl anonymní velmi vtipný aforism: „Divadlo je školou života, ale nikdo v ní nechce býti žákem, všichni chtějí býti profesory." Na tomto vtipu je mnoho pravdy. Tam, kde je teorie divadelní vyjasněna a kde nabývá soustavnou péčí těch, jimž taková péče náleží, široké publicity, nemůže se odvážiti kdokoliv rozvíjeti „estetické" názory a výklady. Vždycky se najde někdo, kdo mu dovede poukázati na rozpory, v nichž se ocitá s tím či oním uznaným odborníkem.

Vojta Š. Táborský:

Rok 1903.

Leopoldina Ortová-de Pauli (nar. 18. února 1847 v Praze — zemř. tamtéž 7. března 1903) pocházela z chudé rodiny a mládí její nebylo utěšené. Absolvovavši dívčí lyceum El. Jonášovy, oddala se Thalii již jako 11leté děvče, hrajíc dětské role ve Švestkově soukromém divadle v Mikulášském klášteře. Hrála německy, a i později, když se věnovala již zcela dráze divadelní, hrála u německého divadla v Liberci, v Teplicích a poté pobyla pět let u vévodského dvorního divadla v Dessavě. Leč, ačkoliv byla angažována za velmi výhodných podmínek, nevydržela tam déle. Z touhy po domově vrátila se do Prahy, čekajíc, že zde nastanou lepší poměry, za nichž by i ona mohla najíti svou uměleckou existenci. I bylo to věru odvážné, vystoupila-li 9. prosince 1873 na českém divadle Prozatímním v roli Georgetty de Pomerol Sardouovy „Fernandy". Leč slečna de Pauli provedla svou úlohu v české řeči tak překvapujícím a dokonalým způsobem, že byla od 1. února 1874 trvale k Prozatímnímu angažována. A netrvalo dlouho, a de Pauli vyšinula se na výsluní slávy a stala se miláčkem obecenstva, jsouc pak dlouhá léta ozdobou českého divadla. Provdavši se r. 1884 za pokladníka neblahé Svatováclavské záložny Orta, zůstala i nadále členem Národního divadla, s nímž se rozloučila 27. ledna 1888 v úloze Grevinové Bayardova „Vicomta z Letoriéru" a v nejlepší a nejtypičtější své roli Markéty ve „Zvíkovském rarášku". Ortová-de Pauli nezůstala ani v soukromí nečinnou, starajíc se pak dále o naše obranné jednoty a humanní spolky.

Co Ortovou-de Pauli přiblížilo srdcím obecenstva, co bylo nejvýznačnějším rysem jejího divadelního umění, byl její veselý, žvatlavý ton řeči, jemný humor a zvláště prostá a přirozená hra. Ortová-de Pauli byla po El. Peškové a Čermákové naší nejlepší českou naivkou. Své úlohy hleděla co nejvíce procítiti, udělati životnými, obecenstvu sympatickými. Význačnějšími jejími rolemi vedle jmenovaných byly: Diblík (Birchpfeiferové „Diblík, šotek z hor"), v němž slavila u širšího obecenstva triumfy, Helena (Bałuckého „Těžké ryby"), Julie (v Šamberkově „Jedenáctém přikázání"), Abigail (v Skribeově „Sklenici vody"), Dorotka (v Sardouových „Bodrých venkovanech") a j. a j.

Na Leopoldinu Ortovou-de Pauli — v posledních letech životním osudem, rodinnou tragedií a lidmi uštvanou — dlouho nebylo lze zapomenouti a dlouho nemohly býti její půvabné a svěží výkony nahrazeny. A nejsou nahrazeny dosud... Snad Iza Grégrová nebo Berta Šiblová aspoň z části byly by tak učinily, kdyby nebyly tak záhy opustily scénu.

Adolf Pštross (nar. 18. prosince 1851 v Praze, zemřel tamže 11. března 1903) měl býti zemědělcem, ale vrozená touha po divadle svedla ho již jako 16letého divadelního ochotníka na ochotnické jeviště v malostranské „Thalii". Ochotničil i v Chrudimi, kde studoval na hospodářské škole, ochotničil po absolvování této školy, ochotničil i za své prakse v Medlešicích. Když pak r. 1873 vystoupil v Novoměstském divadle jako Jetřich v Kolárově „Žižkově smrti", kterou hráli ochotníci, upozornil na sebe svým výborným výkonem a byl angažován k českému divadlu. Jsa však málo zaměstnán, vystoupil ze svazku divadla a přešel ke společnosti Švandově. Hrál zde zprvu role milovníků, leč s menším zdarem, až teprve v úloze Šumbala (v „Našich furiantech") upozornil na vlastní pole svých schopností. Leč ani tady nenašel uspokojení a věnoval se od dubna 1888 svému původnímu povolání. V říjnu 1889 však opět je opustil a vystoupil 7. listopadu v Národním divadle v jedné ze svých nejlepších rolí Samka v „Gazdině robě", od kteréž doby byl již nepřetržitě ve svazku Národního divadla, jsa jedním z nejsvědomitějších jeho členů. Úlohy své počal vniterně prohlubovati, takže se stal nezapomenutelným interpretem lidových povah. K typickým jeho postavám náležel vedle uvedeného Šumbala a Samka také Kaštyl v „Třetím zvonění" a zvláště výborný Mitrič ve „Vládě tmy". Nikdo nezapomene jeho několika slov, jež pronáší v polospaní k Anušce, tetelící se strachy a lezoucí za ním na pec: „Kdyby ses nebála, neměla bys strachu", slov tak zvláštním způsobem, lidsky citovým a stařecky, dobrácky utěšujícím promluvených. Jeho plnozvučný, ale měkký přednes a výrazné oko zjednaly mu v dotyčných úlohách značnou přízeň. Škoda, že v nejkrásnější době své vzrůstající a úspěšné tvorby, v mužném věku 51 let (od 1. února 1902) musil ustoupiti pro zákeřnou nemoc, která mysl jeho temnotou obestřela, do výslužby. Smrt vysvobodila ubohého po roce z jeho utrpení. Dobrou družkou života byla mu naše nezapomenutelná umělkyně Marie Pštrossová roz. Nosková z Lomnice, již pojal r. 1878 za choť a která ještě do nedávna zdobila první naši scénu skvělými stařeckými typy. (Pokračování.)

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

III.

Rafinované využití požitků, všech možností a rozkoší, plně okusiti radostí lidských, spočívá v úloze této doby a jest hlavním smyslem sybaritismu. Sybarita hledí vystupňovati požitky do nejvyšší míry. Této tendenci sloužil a hověl absolutismus rokokový kvantitativně a kvalitativně až v přemrštěné míře. Živiti se božským pokrmem profánního rozkošnictví, demonstrovati svět nahoty, svým přáním a vůli neklásti žádných mezí, spojiti v duchaplné formě zpěv, hudbu, tanec a nádheru barev v harmonický soulad a grandiosní jednotu, vedlo k vzniku *opery* jako rafinovaného vyplnění všech těchto požadavků. I tak se objevila *opera* a *balet* jako postulát a tvorba knížecího absolutismu. A také produktivní síla tohoto projevuje se jedině v požitku. Jako společenská organisace nebyla vybudována na basi lidové a na přáních národa, tak ani nejvyšší konání proslavených vladařů, jak nás o tom poučují dějiny Anglie a pozdějšího občanského vývoje v ostatních zemích, nepředstavovalo vůli mass lidových, nýbrž choutku a rozmar despocie panovnické. A proto i všecko konání jejich jest důkazem bezmezného vystupňování požitků a nejlepším měřítkem pro přemíru a hojnost rozmarných rozkoší.

Tudíž i *opera* jest stlačená, kompromisní smyslnost. Každé slovo, každý zvuk, každý rytmus, každá linie, každý barevný ton, vše jest v ní smyslné, eroticky smyslné. Látka jejího obsahu jest výlučně erotický materialismus, smyslnost a láska, která jest zúžena na rozkoš, blaženost, tělesnou slast a chlípnost. Každá arie jest plna této smyslné rozkoše, a nic tak nesymbolisuje toto blažené vytržení smyslové, jako tisíce pohybů a kličkování, zápletek baletních. Hlavní pozornost se koncentruje na nahotu, vše je fysické v oděvu a v pohybu, ale odušev-nělé a duchaplné v dialogu. Toť jediný, žádoucí a úmyslný účel. Ve všech klasických operách hraje balet hlavní roli, jest prostě nezbytný, neodlučitelný, poněvadž v něm dosahuje smyslnost linie a pohybu nejrafinovanějšího vystupňování. V prvních operách byl také první věcí a markantně se v něm projevují hlavní rysy absolutismu, lesk a skvělost dvora, posa až do báchorkovitosti stupňovaná. Čím byl křesťanskému absolutismu a jeho mythu nebeský sbor andělů, tím byl balet v mythu absolutismu stylisovaným ztělesněním moci knížecí. Způsob většiny velkolepých slavností dvorských rozšířil se na pole opery a projevoval se takovým směrem, že ve hře vystupoval sám absolutní monarcha [*Ludvík XIV.* a *XV.*, *Bedřich August I.*, zv. *Silný* (1679 až 1733), král polský a kurfiřt saský a j.] a s ním dvorní společnost, aby v rámci divadla hráli vedoucí role. Poněvadž obsahem všech těchto slavností byla apotheosa jejich domnělé velikosti a moci nevyrovnatelného genia a všech božských ctností, hovělo se čistě jen požitku a rozkoši. Vedle vladaře kupily se divadelní skupiny kolem ženy, zejména Venuše, před níž se sklání *Apollo*, *Mars*, *Jupiter*. Charakteristickým doplňkem jest, že při těchto skvělých slavnostech Venuše nikdy nebyla chápána v úloze její všeobecné vlastnosti, nýbrž oslavována v úloze nové favoritky, sultánky, jako ztělesnění maîtressy, a tím jest vysvětlena nejsmělejší fantasie, aby jedině rozkoš měla poslední slovo.

V době rokoka tedy slaví opera jako objektivní spojení zpěvu, hudby, tance a lesku barev v oduševnělých formách své triumfy. A zejména opera komická je ve floru, je to její klasický, zlatý věk, v němž rostou těžké zralé klasy. Balet a vaudeville ustoupily poněkud do pozadí, a v opeře odehrává se ve Francii boj italského směru *Picciniho**), bravurního Vlacha z Neapole, s antickým, klasickým *Gluckem***), hudebním učitelem Marie Antoinetty, choti následníkovy, na prospěch *vídeňské školy Gluckovy*. (Pokračování.)

---

*) *Piccini Nikola* (1728—1800) † v Passy u Paříže, operní skladatel italský, stále svěží a vynalézavý, který složil 114 oper. Proslulá pěvkyně a žačka jeho *Vicenza Sibilla* stala se jeho ženou. Jeho nejslavnější opera „*Cecchina*“ (*La buona figliuola*, t. j. Dobrá dcerka) měla veliký úspěch v Římě a dávána v celé Evropě. Roku 1776 pozván Marií Antoinettou, pak ale protežován paní du Barry a Ludvíkem XV., kteří přáli vlivu italskému, přišel do Paříže prostřednictvím *La Bordea* a neapolského vyslance hr. *Carraccioliho*, kde měl skládati francouzské opery. *Marmontel* a *Philippe Quinault* (1635—1688), Pařížan španělského a italského vkusu, dramatik komedií a tragikomedií, plných intrik, překvapení a situací, který od tragedie byl *Lullym* odveden k tekstům operním, zpracovali pro něho teksty. Piccini jako ředitel Italů střídavě hrál s italskými pěvci ve Velké opeře.

**) *Gluck Christoph Wilibald* (1714—1787), reformátor opery 18. stol., jehož opera „*Ezio*“ (1750) byla dávána v Praze, přišel r. 1773 do Paříže, kde v divadlech před zraky milostnice královy odbývají se premiéry mnohých skladatelů. Gluck, bližší ideálům cítění a srdci Francouzů, pokrokovostí, krásou ušlechtilé, klasické linie antické, zvítězil po dlouhých bojích, kdy v divadlech docházelo i ke rvačkám mezi *Gluckisty* a *Picciniisty*. K dokonalému úspěchu Gluckovi pomohlo nejzralejší dílo jeho vůbec „*Iphigenie v Aulidě*“ („Iphigenie en Aulide“). Libreto napsáno dle Racinovy tragedie attacheém francouzského vyslanectví ve Vídni *Bailli du Rollet*, po druhé komponoval operu na slova *Guillardova*. 19. dubna 1774 bylo první představení

Hlasy o hře „Král", „Laboremus" a „Život je sen".

Björnsonovu společenskou hru „Král" přeložil V. Šuman, režii vedl Vojta Novák ve výpravě J. M. Gottlieba. Premiéra ve Stavovském divadle 27.-I. 1923. — K. Engelmüller v „Nár. Politice" připomíná, že Björnson (1832 — 1910) uveden byl poprvé na české jeviště před 30 lety pětiaktovou hrou „Bankrot", před 20 lety Kvapil provedl na Národním divadle „Nad naší sílu", později „Když réva znovu rozkvete", pak byli „Novomanželé" a „Rukavička" na Smíchově a nyní „Král" a hned za ním na Vinohradech „Laboremus". „Král" líčí převrat v novodobé norské společnosti, který vyvolalo svobodomyslné, literární a pokrokové smýšlení královo, odvrhující staré, státní a společenské zřízení a toužící po zlidovění vlády a zdemokratisování národního života. Dílo má všechny znaky uměleckého charakteru svého tvůrce, je divadelně účinné a prozrazuje mnoho jevištních zkušeností bývalého ředitele a nástupce Ibsenova v Bergenu. Má všechnu duševní pružnost a duchaplnost zaníceného zápasníka a vroucnost básníka, a dovede rozechvěti i po letech. Režisér Novák vypravil hru v živé a precisní souhře, dal vyniknouti všem důležitým scénám a Gottlieb pochlubil se několika zdařilými scénami. I herecké provedení chválí, zvláště p. Steimara v titulní roli, p. Deyla jako Grana, pí. Vrchlickou, Naskovou, Engelbertovou a Jičínského. — „Právo Lidu" nalézá v „Králi" příliš mnoho prostředků k vyvolání soucitu s člověkem, jehož královské řemeslo se přežilo, takže vlastní myšlenka nesmiřitelného boje, vedeného za úplné vítězství lidovlády, ustupuje do pozadí. Ale přece, i když diskuse o tom je odbyta, jest příkladem, jímž se názorně dokazuje absurdnost královské instituce v moderní společnosti, a básník, který žene krále v náruč sebevraždy, stává se nástrojem dějinně spravedlnosti. Reprodukce našla dobré představitele, připravené pečlivou režií. — „České Slovo" praví, že Björnson přihlásil se uvědoměle k ideové programovosti divadla a vždy mu šlo o hlásání mravních, náboženských nebo politických zásad. Jevištní vítězství „Krále" tkví ve velké roli krále, ne lidsky nesympatického, jejž zahrál p. Steimar s pěknou přirozeností, elegancí a citovostí. Režie měla zdar. — „Československá Republika" praví, že herecky byla tato hra jednou z nejlepších, ale úpravě textu, zvláště poslední scéně vytýká, že chce-li režie sloužiti něčemu jinému, než umění, měla by mysliti na současné poměry státu a nezesilovati jisté situace, nemá-li uměleckého důvodu. — V „Národních Listech" nazývá M. Rutte „Krále" jakousi zdramatisovanou polemikou, v níž hlavním živlem jest filosoficko-politická debata, a Björnson jeví tu raçové pokrevenství s Ibsenem a je vášnivým zastáncem životní pravdy. A pravdě jest ochoten obětovati i lidské štěstí a rovnováhu života. Režie i výprava usilovala nahraditi vše, co je ve hře zastaralého a nestravitelného bystrým tempem. — „Rudé Právo" zajímá radikálnost Björnsonových metod a praví, že jest ochoten použíti i teroru, aby lidstvo polepšil. Jeho republikán trestá smrtí svého druha, který se zpronevěřil a stal se v monarchii ministrem. A proto je tento „Král" časový, neboť vraždí monarchii sám v sobě. V postavě p. Steimara nalezl vhodného představitele, i ve všech ostatních. — „Čech" vystihuje, že svojí tendencí jest toto drama nekompromisní, výbojné, horující pro demokracii, v níž vidí očistu od všeho zbahnění poměrů sociálních i náboženských. Odkrývá bez bázně všechny nepravdy, leč a licoměrnictví, které se pod korunou usadily. Svojí strukturou nedosahuje technické virtuosity Ibsenovy, ale má ráz moderních dramat. Souhra byla velmi pečlivá. — V „Lidových Novinách" zaujímá Kazetka odmítavé stanovisko pravě, že tento král je figurou příliš jednoduché formulky, příliš salonní rek a příliš málo lidsky obsažný, než aby vzbudil sympatií dnešního diváka. Je tu mnoho pravdy a poesie, ale není jí využito v té síle, aby to tvořilo výraznou, životem dýchající divadelní hru. Účast diváků platila také více hercům, než hře.

„Laboremus" téhož autora, poslední jeho práce, již napsal asi 25 let po „Králi", dostala se na jeviště vinohradského divadla 31. ledna v překladu V. Šumana, v režii Borise Krivěckého a ve výpravě Wenigově. A byla přijata mrazivě. — K. Engelmüller („Nár. Pol.") vidí v ní jen suchá schemata s uměle vykonstruovanými postavami, které bloudí scénou, zdají se nésti těžké životní osudy, avšak zanechávají v duši chlad svou bezkrevností a záhadou. A pro herce je tu mnoho obtížného a nevděčného, režie dala hře pomalé tempo a dusnou náladu, ale scény Wenigovy znovu dokázaly jeho jemný vkus. — Také ve „Venkově" Jar. Hilbert píše, že hra zanechala jen chlad, že Björnson je v této hře šosákem až běda, že malé měšťácké a protestantské Norsko mluví tu plnými ústy, a jen zásluhou pí. Dostálové, která postavu Lydie-Undiny, neukojené ženy, jež jde z ruky do ruky, ale není schopna přinésti štěstí, krásně ztělesnila, bylo možno v divadle vydržeti do konce. Ale tento Björnson se přes to neudrží, hřeší proti duchu svatému i proti divadlu. — St. Lom v „Českém Slově" vyjadřuje se, že byla-li výslednice „Krále", že nejlepší král nestojí za nic, jsme touto hrou povzbuzováni v aktivních ctnostech občanských výzvou „pracujme". Bohužel nutno říci, že jest to hodně nudný traktát bez hlubšího účinku. Srovnávati jej s „Rosmersholmem" nelze. Hra provedena byla bezvadně, p. Hašler jako host zahrál jemně a vnitřně pochyby a zklamání své role. — V „Lidových Novinách" Kazetka praví, že konkurenční záchvaty, jimiž trpívají obě naše divadla, přivedly „Laboremus" na Vinohrady, a při všem respektu k mrtvým šedinám Björnsona je to věc nudná. A k tomu ještě tak vleklé tempo, v němž toliko výkony pí. Dostálové a p. Hašlera příznivě se odlišovaly, způsobilo, že znělo divadlem nikoli laboremus, ale oremus. — Podobně vyznívá hlas „Čecha", jenž ke konci se domnívá, že podivný titul „Laboremus" asi vznikl proto, že ve hře nikdo nic nedělá, ale většina mluví a mluví. — „Národní Listy" (Mil. Ný.) vytýká, že v Björnsonovi je vůbec tolik tendence, že umění není viděti, že je hra rozvláčná a těžkopádná, jíž ruská režie, která neodpovídá temperamentu a mentalitě našich herců, ještě ublížila. — „Tribuna" praví, že „Laboremus" srovnává se s „Rosmersholmem", ale zdá se, že s ním polemisuje, křičí své morální, činorodé, optimistické názory proti zrůdnému umění demonickému, jež obětuje mravnost svým egoistickým artistním vášním. Nesmí se pro umění zabíjeti člověk. Je nutno pracovati. Celek je něco tak jalového, tak nepravdivě viděného, že na to nikoho nechytí. O režii praví, že Rusové mají velkou vlastnost, že jsou hlubocí. Ale velkou chybu, že jejich hloubka je pomalá. Člověk se tu dusí jako v hluboké studni. Podobně vyjadřují se i ostatní listy. „Právo Lidu" jest mírnější v posudku, ale konec je stejný.

Calderonova romantická hra „Život je sen", v překl. Jar. Vrchlického, scén. K. Dostála a ve výpravě J. Weniga, po prvé na Nár. div. 4. února 1923. „Národní Politika" vzpomíná na autora jenž žil v letech 1600—1681 jako vrstevník Lope de Vegy. Je významným a skvělým representantem španělského klasického divadla. Byl hrán po prvé r. 1868 („Sudí zalamejský"), pak 1869 („Život pouhý sen") a 1870 („Lékař své cti") v Prozatímním divadle, a v Národním r. 1887 (opět „Sudí zalamejský"). Kromě toho roku 1919 hráli ve Svandově divadle „Chudý muž musí mít za ušima" a r. 1920 na Vinohradech „Dámu skřítka".

To jest náš celý Calderon z 200 her, jež zanechal. „Život je sen“ není jen romantickou pohádkou, má hluboký, filosofický smysl, a básník tu předstihuje svými jemnými postřehy, svou ideovostí a moudrostí celá staletí, a jeho podobenství mezi životem a snem dostává nádech nejmodernějších světových názorů. Do dobrodružných příhod a zdobných, lahodných veršů zahalil Calderon mystické heslo o životě, který je snem, heslo, které je lidem výstrahou a útěchou zároveň. Obsah hry jest tento: Král Basilio, z obavy, aby se nevyplnil horoskop, věštící, že jediný jeho syn bude vládcem-tyranem a v prach pokoří svého otce, dal novorozeného syna Segismunda uvěznit do hrůzné tvrze, kde o jeho vychování pečovati směl jediný rytíř Clotaldo. Po čase však, aby syna svého snad nespravedlivě nezbavil královského stolce, usmyslil si Basilio, že ve spánku dá Segismunda dopraviti do zámku, a osvědčí-li se dobrým vládcem, prohlásí jej svým nástupcem, jinak že korunu obdrží příbuzní a snoubenci Astolfo a Estrella. Leč Segismundo, sotva se ocitl na svobodě, ukázal se vpravdě tyranem, zuřil a vraždil. Dal jej tedy Basilio uvrhnouti znovu do vězení, kde princ probouzí se ze spánku s vědomím, že vše, co prožil, bylo pouhým snem. Vzpoura v zemi vysvobodí Segismunda opět z temného žaláře, a mladý král je již opatrnější, rozvážnější, neboť neví, není-li to vše zase jen snem. Jedná stále tak, aby probudiv se, neměl výčitek svědomí, stává se ušlechtilým, vznešeným panovníkem, který odpouští i poraženému otci a kleká před ním v prach. Ba přemáhá vášeň svého srdce ke krásné Rosauře, dává ji Astolfovi, jemuž již dříve byla zasnoubena, a sám si vezme Estrellu. Hra byla pěkně sehrána a vypravena. — „Československ. Republika“ uvádí, že hra trpí lyrismem hrdin, ale uznává její provedení i režii, vytýká p. Karenovi nečeský přízvuk a režii, že unavovala věčnými kruhovitými tvary, jež dělaly dojem tunelů. — „České Slovo“ konstatuje s povděkem, že provedení Calderona nebylo retrospektivou a že byla jim získána pro moderní jeviště hra, esteticky i eticky zajímavá a poutavá. Chválí jednotlivce p. Karena (Segismond), jenž vytvořil ucelenou postavu velkého rozmachu, p. Vávru (Basilio), pí. Suchánkovou (Estrella), Rosauru pí. Kronbauerové. Celkem byl to krásný večer, uznaný více na galerii, než v přízemku. — Mir. Rutte v „Národních Listech“ postřehuje jakousi nesrovnalost mezi herci Národního divadla a herci z Vinohrad a praví, že to bude dlouho trvati i přes všechnu režisérskou péči, než splynou v jednotný celek a stvoří jednotný dramatický styl. Postřehuje dvojí hereckou interpretaci, jež se právě zde projevila nejen v pojetí rolí, formě gest, ale i v recitaci veršů; pražští chtěli jim dáti ráz mluvené řeči, vinohradští skandovali. — „Venkov“ oceňuje podivuhodného ducha této pohádky, to uchopení života jako snu, čehosi prchavého, neskutečného a z toho vyrůstající filosofii, jež hlásá ušlechtilost, snažení a dobro. — „Právo Lidu“ nazývá tuto pohádku výchovnou hrou pro křesťanské panovníky, která ukazuje, jak jest třeba člověku, aby krotil své vášně a nízké pudy. Provedení bylo poněkud ztrnulé, ale to jest již dáno K. Dostálovi. — „Tribuna“ praví, že díla, jako „Život je sen“, patří do moderního repertoáru se stejným oprávněním, jako Shakespeare, neboť ideové výtěžky jsou veliké. Nejde tu jen o náhodnou pohádkovou inspiraci, nýbrž o vážné a těžké metafysické mysterium. Právě proto, že podstatou světa je nic, má jediný smysl v životě hrdinství, věrnost, měkkost a laskavé odpuštění. — Kazetka v „Lidových Novinách“ přiznává, že právě nynější doba by mohla míti nový užitek z Calderonovy tradice polonáboženského, polohrdinského dramatu. Je tu víra v dobré a lidské povznesení, víra plodná a živá, a vane jako osvobozující vzduch. V prosté a lapidární genialitě dramatické myšlenky, v pohádkové romantice, která je tak lidská a realisticky podložená, v celém tom vzruchu je jedinečná, mocná, vzrušující velikost dramatikova. Provedení usilovalo pojetím o tento výsledný hudební souzvuk díla, kdežto jednotlivé výkony se ztrácely, třebaže chvílemi deklamace trhala kulisy. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 15. března do 1. dubna. Národní divadlo vypravilo dvě novinky: Šaldovo drama „Dítě“ a Curelovu „Nelidskou zemi“ s několika reprisami. Jinak opakovalo „Legendu z Erinu“, „Sulamit“, „Noc na Karlštejně“, „Život je sen“, „Janošíka“, „Mnoho povyku pro nic“, „Ze života hmyzu“ a „Mirandolinu“. V opeře bylo repertoární rozptýlení pestřejší: „Faust a Markéta“, „Hubička“, „Šelma sedlák“, „Eugen Oněgin“, „Salome“, „Prodaná nevěsta“, „Madame Butterfly“, „Troubadour“, „Bludný Holanďan“, „Louisa“, „Rusalka“, „Figarova svatba“, „Labutí jezero“, „Čert a Káča“. Nově se připravuje „Prodaná nevěsta“ v Kyselově výpravě, Mozartův „Únos ze Serailu“ ve výpravě Wenigově a v režii Pujmanově, a jako novinka Jiráskova „Lucerna“, jejíž libreto napsal Hanuš Jelínek, hudbu V. Novák, režii má Vl. Wuršer a říditi ji bude šéf opery Ot. Ostrčil. — Vinohradské divadlo vypravilo jako novinku Bartošovy „Námluvy“, opakovalo „Cymbelina“, „Lásku a smrť“, „Zdravou nemocnou“, „V pravou chvíli“, „Firmu“, „Lucernu“ a „Večer třikrálový“. Připravuje novou hru Čapkovu „Země mnoha jmen“ na 10. dubna se scénickou hudbou Jar. Křičky. — Švandovo divadlo mělo novinky „Kozlí zpěv“, „Dva páni milostivé paní“, „Slavný baryton“, opakovalo „Křehkou nádobu“, „Kurník“, „Střevíček paní markýzy“ a „Pohádku o Peciválkovi“. — Divadlo „Uranie“ hrálo „Hubičku“, „Lživé proroky“, „Jindru“, „Můj zlatý kluk“, „Zazu“, „Andulčinu první lásku“, „Taneček panny Márinky“, „Malou Doritovou“, „Černomoura“, „Vlastencové z Boudy“, „Pražské kvítko“, „Tancem ke štěstí“, „Zlaté časy“. — Tylovo divadlo: „Děti revoluce“, „Pekla zplozence“, „Trampoty pantáty ze Lhoty“, „Hraběnku z Podskalí“, „Pepi“, „Krásnou cizoložnici“, „V říši Hastrmánkově“, „Gazdinu robu“, „Loupežníky“, „Tajemství dámské toalety“, „Robinsona“, „Exulanty“, „Děvče z předměstí“ a „Barona Goertze“.

František Věnceslav Jeřábek, od jehož smrti uplynulo 30 let, je zajímavým dramatikem, kdysi velmi hraným na českých jevištích. Začal nepříliš šťastně r. 1859 dramatem „Hana aneb Smíření Přemyslovců s Vršovci“. Krátce potom dobyl úspěchu dramatem „Svatopluk“. Vedle některých veseloher („Veselohra“, „Cesty veřejného mínění“, „Zde je žebrota zapovězena“, „Tři doby země české v Komárově“) získala mu slávu dvě dramata, velmi obratně vytvořená: „Služebník svého pána“ a „Syn člověka“. Zvláště „Služebník svého pána“ bylo prvním společenským dramatem v naší literatuře. Poslednější jeho práce „Závist“, „Kterak sláva omrzí“ a „Magdalena našeho věku“ jsou slabé, byť i zručně napsané.

Rudolf Deyl od Národního divadla. Denními listy prošla zpráva, že Rudolf Deyl odchází od Národního divadla. Delší dobu se již vypravovalo v zasvěcených kruzích, že podepsal smlouvu s divadlem vinohradským. Jeho příkladu chce prý následovati řada jiných umělců Nár. div.

Moderní operní režisér inž. Ferdinand Pujman vrací se do Národního divadla. Tento moderní estetik a odborný spisovatel, který byl loni nucen pro odpor většiny operního členstva z Národního divadla odejíti, ujímá se opětně režie oper. Prvou prací bude Mozartův „Únos ze Serailu", který bude vypraven za výtvarné spoluúčasti Josefa Weniga. Wenig dělal „Únos ze Serailu" již před lety na Vinohradech. Při té příležitosti nutno konstatovati, že bylo by k prospěchu věci, kdyby Wenig zůstával svůj, jakým je s Kvapilem na Vinohradech a nenutil se při pohostinských vystoupeních v Národním divadle do zapírání všeho, co mu získalo tak krásné místo v české divadelní produkci.

Podivné. Pro novou operu Novákovu „Lucerna" objednalo Národní divadlo dekorace podle návrhu malíře Č. Kvíčaly z Vídně. Opravdu stará láska nerezaví. Což nemá Národní divadlo vlastních malířen v Praze?

Stavovské divadlo. Záležitost zabrání Stavovského divadla jest jakž takž skončena tím, že ředitel a nájemce Německého divadla Kramer dostane odškodné asi $2^1/_2$ milionů ročně ode dne zabrání až do konce platnosti dosavadní své smlouvy, to jest do roku 1928. Tím ovšem jest skončena tato trapná záležitost po stránce administrativní. I tento peníz dal by se oželeti, kdyby Stavovské divadlo bylo dokonale využito. Se strany správy Národního divadla i se strany hercú hledí se však na Stavovské divadlo jako na nutné zlo a dle toho také hraní v něm vypadá. Množí se zprávy, že představení v Stavovském div. jsou prováděna nejen po stránce zevního uspořádání, ale i po stránce herecké velmi ledabyle, což zaviňuje stálý úbytek návštěvníků tohoto divadla. Nedávné první představení nově nastudovaného „Janošíka" bylo přímo školním případem takové ledabylosti. Věci této věnujeme soustavnou pozornost. Je-li nutno platiti Němcům tak vysoké odškodné, je nutno využíti umělecky ústavu, na který musí občanstvo tolik platiti.

Dr. Karel Čapek odchází z Vinohradského divadla. Dnem 1. dubna odchází dr. Karel Čapek z umělecké správy Městského divadla na Vinohradech, kde byl dramaturgem a režisérem. Není dosud povědomo, kdo bude jeho nástupcem. Dr. Čapek uplatnil se spíše jako režisér, než jako dramaturg, neboť repertoár Vinohradského divadla v poslední době byl velmi málo pestrý, kromě kusů, jež vypravoval a pravděpodobně sám vybíral Kvapil. Po této stránce je všecko divadelnictví nyní značně chudé. V Národním divadle funguje v úřadě dramaturga inž. Frant. Kohl, který uplatňuje velmi málo vlivu na uměleckou správu a jest spíše lektorem. Brněnské divadlo má nyní po odchodu Mahena dramaturgem Skocha, který opustil zase divadlo Plzeňské. Bratislava ztrácí dramaturga odchodem Milána Svobody, Mor. Ostrava odchodem dra V. Martinka, Vinohrady ocitají se také v interregnu, na Smichově je Bor spíše šéfrežisérem než dramaturgem. To je zjev, který by měl býti také předmětem úvahy. Buď je dramaturga třeba, a pak ať je všude, kde býti má, s plnou a vyhraněnou kompetencí v umělecké správě, nebo ho třeba není, a pak je zbytečno zatěžovati rozpočet divadelní gážovými položkami. Zdá se, že funkce dramaturga není zcela vyjasněna a že je zatlačována dnešním rozpětím režisérů.

Dva „Sny noci svatojanské". Národní i Vinohradské divadlo oznamuje současně studování Shakespearova „Snů noci svatojanské". V Národním vypraví ho Hilar s Josefem Čapkem, na Vinohradech Kvapil s Wenigem. Již nedávno bylo poukazováno, že je zcela zbytečno, aby se v Praze zároveň hrály dva Björnsonové („Laboremus" a „Král"); nyní táž námitka musí býti důrazněji řečena, neboť je nejméně plýtváním peněz na výpravu tak nákladné hry současně na dvou předních scénách, a to tím spíše, že divadelnictví české nesplnilo ještě všech úkolů, jež k světovému repertoáru má. Takové konkurenční představení se velmi divně vyjímá proti nedávnému honorování dra Hilara v Bělehradě pro slovanskou vzájemnost v divadelnictví. Je ovšem těžko rozhodnouti, kde by se spíše měl tento Shakespeare hráti. Kvapil má právo jako soustavný zpracovatel a režisér shakespearský, Hilar zase jako representant moderního směru, který se snaží Kvapilovu divadelní práci zlehčiti. Zase nový doklad, že se musí nalézti forum, před kterým by se tato dvě divadla dohodla vážně a čestně o svém repertoáru a vůbec o uměleckém podnikání, abychom neplýtvali silami tam, kde ani na všecky naše úkoly nestačí.

„Revoluce", dramatická báseň Ant. Fencla, uvedena byla na scénu „Divadla Adrie". Více než stem různých postav v 35 scénách naznačuje v ní autor vývoj a uskutečnění revoluce i s následky, zasahujícími všecky vrstvy společenské od potulných komediantů až k peněžní aristokracii. K zajímavé práci vrátíme se podrobnější poznámkou.

Náboženství a umění. Jako nepatří do umění politika, tak je nesprávno a nepřípustno vnášeti do něho spory náboženské. Umění je samo pro sebe a pro všecky, bez ohledu na politické názory a na víru. A přece se stal tento případ: Československá církev v Držkově svolala na 2. března t. r. schůzi na thema: Jak se zachováme k příští hře ochotnického spolku „Ondřej a drak." Tato hra od V. Dyka jistě nemá v sobě nic náboženského. Přesvědčení příslušníků Československé církve bylo však ohroženo tím, že mezi ochotníky byl také „Říman"! To už není přesvědčení, ani nesnášelivost, ale nedostatek vzdělání! Kdo chápe, co je umění, a kdo dovede porozuměti nejlepší demokratičnosti, která panuje kolem jeviště, nemohl by tak jednati. Ať se tedy takový případ neopakuje!

Sarah Bernhardtová zemřela dne 26. března po delší nemoci. Odešla velká umělkyně divadla i reklamy. K jejímu uměleckému životu se vrátíme obsažnějším reliefem.

Nová divadelní agentura byla zřízena na Kr. Vinohradech (Chodská ul. č. 8) jako „Sdružení pensionovaných sólistů Nár. divadla", která již umístila řadu umělců a umělkyň u předních našich i zahraničních scén.

K článku „Fr. Lad. Rieger a divadlo" v minulém čísle t. l. nedopatřením připojeno jméno V. Kr. Blahníka jako autora, který z knihy dra Trauba ony partie toliko vybral.

Matice Divadelní.

Valná schůze M. D. 17.-III. schválila zprávu jednatelskou, vydanou tiskem, a rozhodla, aby zpráva pokladní byla dodatečně otištěna v „Čsl. Divadle". Zvoleni předs. inž. V. Štein-Táborský, místopředsedou Ad. Wenig, do výboru opět V. K. Blahník, dr. Herman, J. Zyka-Borotínský, dr. inž. J. A. Ludvík a prof. Jar. Petr, náhr. A. Špírková, M. Šimáček a Val. Trousil, rev. účtů P. Picka a F. Francl. Ve volných návrzích s povděkem vzato na vědomí sestavení a předložení seznamu příležitostných her, sestaveného p. Šimáčkem, doporučeno knihovní komisi odbírání a vyložení v místnostech matičních některých cizozemských revuí divadelních, usneseny modality uznání Ú. M. D. O. Č. jako vlastníka Tylovy ústřední knihovny a týdenní schůzky redakční rady.

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Historický kostym na jevišti).* (III.) Pověděli jsme něco všeobecných poznámek o tom, jak sluší hleděti na historický kostym divadelní, a bylo by nyní záhodno, abychom přihlédli k jednotlivým historickým obdobím, jichž šat má zvláště pro naše ochotnictvo význam. — Řada původních i přeložených her, jež bývají u nás provozovány, odehrává se v době antické. Antikou rozumí se v běžném divadelním názvosloví především doba řecká a římská, její život, vzdělanost atd. Doba řecká tu předchází: kultura římská měla původ svůj v kultuře řecké. Nám na tomto místě jde ovšem o kroj. A tu třeba především pověděti, že na štěstí nepodléhal kroj v dobách těch tak častým změnám, jako v dobách nynějších. Po staletí zůstává v hlavních tvarech, ba i v podrobnostech neměnný, a jeví-li se tu přece někdy odchylky nebo změny, byly diktovány zpravidla praktickou potřebou, zkušeností v užívání. Je to právě řecký kroj, který z kulturních vymožeností doby nejlépe ukazuje nám dnes krásu a vkus, jež nazýváme klasickými. Užívání a útvar kroje vyplynuly v Řecku ze skutečné potřeby, ale řízeny byly vrozeným smyslem pro krásu. Podnebí řecké, teplé, blízkostí moře mírněné, nedovolovalo přílišného zahalování těla, vybízelo k užívání šatu volného, jenž otočen nebo přehozen kolem těla dopřával údům také volného pohybu, dovoloval nenucené vystupování, pomáhal uplatňovati krásu forem těla i pohybu. To sluší míti především na zřeteli, oblékneme-li antický kostym: nebudiž tu nic, co by nám vadilo v pohybu nebo deformovalo postavu. Vzpomeňme, že šat ve starém Řecku tak byl uzpůsoben, aby bylo možno rychle jej obléci a ještě rychleji svléci, čehož vyžadovala gymnastická cvičení, k pěstění tělesné krásy tak důležitá, koupele atd. Uvědomme si, že to, co činí klasický kroj řecký tak krásným, čemu podivujeme se na výtvorech antického umění, především sochařství, je v první řadě ladnost volných záhybů šatů, jeho zřasení, draperie. Není tu žádné škrobenosti, nepřirozenosti, nucenosti, žádného násilí, činěného látce nebo střihu, s jakými setkáváme se při krojích pozdějších staletí. Ovšem klasická přirozenost a krása plynulosti záhybů roucha, jeho náběrů a zřasování a splývání podmíněna je v první řadě jakostí látky. Proto při hotovení divadelního kostymu antického mohou přijíti v úvahu jen látky plihé, neappretované, pružné. Stačí sebrati vyhlédnutou látku v několik záhybů a zkusiti, jsou-li tyto záhyby nenucené, způsobeny-li vlastní tíží látky a zůstane-li tato po natažení nezmačkána. — Vývoj vlastního klasického kroje řeckého datuje se od konce válek perských, kdy Řecko, vzpamatovávajíc se ze zlých časů válečných, vymaňovalo se zároveň z kulturních vlivů východních, maloasijských. Tu také proti změkčilosti a orientálské pestrosti rouch postavili Řekové přísnou krásu a klasickou prostotu barev šatu. A šat ten ve svém základě nepodléhal po staletí změnám. Sestával v podstatě ze dvou částí: byly to chitón a himátion. Spodním šatem mužským i ženským byl chitón, vrchním šatem, jejž Řekové oblékali jen vycházejíce z domu, byl himátion. Oba byly původně pouze čtyrúhelníkové kusy látky, otáčené kolem těla a přehazované přes ramena. Později byly ovšem upravovány; zvláště chitón sešíváním a také přistřihováním blíží se pak zase formě maloasijského šatu. Podrobněji o těchto součástech řeckého šatu povíme si jindy. —*ng.*

*) Oprava. V předešlém článku tohoto názvu (str. 58, sl. II., r. 14. zdola) vytištěno chybně „eloquentiae" místo samozřejmého elegantiae.

Kapitoly o repertoáru (píší J. Frey, Fr. Francl, J. Rydvan a M. Šimáček; III). Slíbili jsme již před časem, že uveřejníme postupně seznamy her, vhodných k provedení na menších scénách při různých významných příležitostech a pod. Věc nebyla tak snadná a vyžadovala oddané práce několika rukou, nežli bylo možno její výsledky, které ovšem nejsou a nemohou býti ani ještě teď definitivní, předložiti veřejnosti. Začínáme hrami k 1. květnu, seřaděnými dle názvů: „Absolvo te" (soc. drama I; K. Rožek; 7 m, 1 ž., 2 d.; Rašín). — „Drama čtyř chudých stěn" (F. A. Šubert; 18 m., 3 ž. 2 d.; světnička; Máj). — „Chci žíti" (drama; J. Mervart; 8 m., 4 ž.; pokoj, zahrada; Švejda). — „Jako Tebe Kriste" (scéna ze sociálního zápasu; Jar. Havlíček; 7 m., 2 ž.; pokoj; Knapp). — „Kapitál" (činohra III; K. Holý; 20 m., 7 d.; kancelář; Švejda). — „Les" (hra IV; Ant. Kalivoda; 15 m., 4 ž., 5 d.; les, před hospodou; Pospíšil Čelakovice). — „Na šachtě" (trag. výjev ze života horníků; Ot. Zachar; šachta; nákl. vlast. Kladno). — „Na Valdštejnské šachtě" (drama; L. Stroupežnický; 12 m., 7 ž.; pokoj; Máj). — „Navždy svoji" [Rudý květ] (soc. hra III.; X. Jager; 13 m., 5 ž.; salon, čekárna, síň; Švejda). — „Noví lidé" (drama; E. Pražák; 6 m., 7 ž., 1 d.; pokoj; Švejda). — „Noční šichta" (drama IV; Valenta-Roštínský; 7 m., 4 ž., komp.; pokoj, zahrada, les, nádvoří; Nepomucký Tábor). — „Pod olověnou deskou" (drama; V. O. Plavec; 8 m., 7 ž; salon; Švejda). — „Pravda" (hra IV; V. Markus; 6 m. 4 ž.; dělnická světnice; E. K. Rosendorf). — „Protekce" (soc. hra V.; Halla-Klatovský; 9 m., 5 ž., pokoj, salon; Švejda). — „Průboj" (soc. hra III.; E. Hegner; 10 m., 3 ž.; dělnický domek; Švejda). — „Slečna kontoristka" (hra z dělnického života IV; O. Pospíšil; 11 m., 4 ž.; 2 kanceláře, 2 pokoje; Švejda). — „Slunce" (Jos. Lukavský). — „Služebník svého pána" (soc. drama; F. V. Jeřábek; 9 m., 4 ž.; salon, místnost tovární; Máj). — „Socialisace" (hra III; Ant. Kalivoda; 9 m., 3 ž., 1 d; kancelář tovární, pokoj; Šolc a Šimáček). — „Špatní pastýři" (hra V; Octave Mirbeau; 19 m., 5 ž., komp.; světnice, atelier, pracovna, les, náměstí. Zora Karlín). — „Svět malých lidí" (obraz ze živ. cukr. dělníků; M. A. Šimáček; 17 m., 11 ž.; světnice, kotelna, dělnická kasárna; Unie). — „Svítání" (obraz z dělnického života III; O. Pospíšil; 6 m., 2 ž.; dělnická světnice; Máj). — „Švadlena" (hra III; Q. M. Vyskočil; 2 m., 3 ž.; pokoj, Švejda). — „V příboji" (hra III; A. Hegnerova; 6 m., 9 ž.; salon, jídelna, pokojík; Švejda). — „Tkalci" (hra V; G. Hauptmann; 26 m., 12 ž., 2 d., komp.; tovární místnost, 2 světnice, hospodská jizba a salon; Zora Karlín). — „Továrník" (hra III; Q. M. Vyskočil; 6 m, 2 ž.; pracovna; Švejda). — „Trosečníci" (soc. drama IV; E. Hegner; 9 m., 3 ž.; jizba, les, mýtina, dráha; Švejda). — „Zkáza" (soc. drama IV. s proměnou; K. L. Macháč; 13 m., 6 ž., d.; světnice, krajina, kotelna, salon; Švejda).

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Žádost. Divadelním kroužkům a veřejnosti! Prosíme ony spolky a jednotlivce, kteří mohou postrádati opotřebené kulisy, neb i jiné pomůcky, hodící se k výpravě divadelních her, aby s ohledem na naše těžké poměry ve smíšeném území tyto kulisy nebo pomůcky na delší dobu nám zapůjčili neb darovali. Není to jen podpora spolku, ale zejména české menšiny, která potřebuje ještě velikého povzbuzení pro uvědomění našeho lidu. Dárcům vzdává předem

jménem všech poříčských Čechů nejvřelejší díky *Kroužek div. ochotníků v Poříčí u Trutnova* (předs. Jaroslav Černý).

Výkazy činnosti za r. 1922. Spolky, které dosud výkaz své činnosti za rok 1922 nezaslaly, učiňte tak nejdéle do konce dubna. Výkaz má obsahovati: 1. kolik her (domácích a překladů) bylo v r. 1922 sehráno; 2. mnoho-li zaplaceno na autor. poplatcích provozovacích; 3. kolik na dobročinné a kulturní účely a 4. mnoho-li činilo vydání za knihy za celý rok 1922. Tato statistická akce sleduje jen zájem ochot. spolků a odborů!

Členské příspěvky. Přes 700 spolků dluží dosud členské příspěvky za rok 1923. Žádáme naléhavě za jich zapravení složenkou, která byla přiložena k výroční zprávě. Liknavým spolkům budou v květnu zaslány upomínky, jichž výlohy per Kč 2·— nahradí samy, eventuelně bude jim zasílání časopisu zastaveno.

Z Pražského okrsku. „Velký pátek“, hra o 4 jedn. s epilogem od Fr. Hermana, se scénickou hudbou Jar. Kopeckého, za režie V. K. Blahníka a za výtvarné spolupráce J. Weniga, provedena Pražským okrskem v holešovickém divadle Uranii 31.-III. Představení toto bylo skutečně velmi pěkné, mělo ráz representativní a je povzbuzující a pro další činnost mnohoslibné. Již samo dílo v rámci známého biblického příběhu o zradě Jidášově a úsilí židovské rady odstraniti Krista vzbudilo velkou pozornost, bohužel pouze teoretickou, protože právě těmi kruhy, u nichž bylo možno předpokládat pozornost ve zvýšené míře, bylo málo navštíveno. A přece zasloužilo si návštěvy co největší pro vůdčí ideu a pro své vzorné, i když ne ve všem skvělé provedení. Autor tu vrhá nové světlo na podnět Jidášovy zrady. Není to papírový hrdina z bible, jenž jedině z hamižných důvodů zrazuje, nýbrž tragický rek, oběť vlastní ctižádosti, sledující v podstatě ušlechtilý cíl osvobození israelského lidu od nadvlády kněžské a vytvoření samostatného politického útvaru. Dvě velké myšlenky proudí dramatem: myšlenka Jidášova v plném dramatickém vzruchu, myšlenka výboje a revoluce, jež jest její hybnou silou, a proti ní myšlenka Kristova, tichá, ale podmaňující vírou a láskou. Střetnutí těchto myšlenek je ideovým podkladem hry. Jidáš zrazuje, aby lid zajetím Kristovým podnítil k odboji, aby násilně odstranil stará řády a utvořil s galilejskými nové, jiné království, ovšem nikoli ve smyslu Kristově, ale ve smyslu politickém. Tragika jeho úsilí objeví se v pasivitě galilejských a v aktivnosti hebrejské, podléhá v stejnou chvíli, kdy podléhá Kristus, lidstvo se nezmění, stará vláda neřestí, násilí i lidské pýchy bude vládnouti dále, ale ideál Nazaretského, láska, smíření a odpuštění zůstane ideálem, který jedni budou vyznávati, druzí popírati, až jednou myšlenka Kristova vstane z mrtvých. Autor si neurčil malý úkol, rozsah a rozpětí hry je veliké, neboť nešlo mu jen o biblický příběh, šlo mu především o současné události, o touhy nové doby, jež promítl do věku rodícího se křesťanství. Věčný zápas lásky a nenávisti, světla a tmy. Herecké provedení činilo velké nároky na členy Pražského okrsku. Ale třeba konstatovati, že představení prošlo hladce, bez rušivých příhod. Hru nastudoval V. K. Blahník způsobem, jenž ho řadí mezi důmyslné režiséry velkého slohu, a představení, které výtvarnicky podpořil J. Wenig — umělec se tu spojil s ochotníky —, ukázalo, že ochotníci stojí na výši doby. A třebaže byly by námitky proti dramaturgické úpravě — zvláště spojení IV. a V. aktu v jediný, vypuštění závěrečné scény II. aktu a tím do jisté míry zeslabení účinu ideového —, přece hra vyzněla úspěšně a výrazně. Z řady interpretů, jež nelze všechny uváděti, nemožno zapomenouti na krásný výkon sl. Špirkové, jež jako Esther ukázala se znovu jako herečka vzácného porozumění pro role tohoto rázu a ušlechtilého výrazu hereckého, na vynikající výkon p. Zelenky, který v roli Judy projevil pronikavý smysl pro charakteristiku postav tonem, spádem slov, přízvuky, gesty i postojem, na Miriam sl. Erbové, na Ruth pí. Trousilové, zvláště na Kaifáše p. Vitoušova, Nikodema p. Trousilova, Šimona-Petra p. Borůvkova, jenž byl trochu ješáčký a uhlazený, Tibbona p. Sendlerova, na ženu z lidu pí. Kracmanové, jež byly výkony skutečné herecké ceny. Jedno kalí příznivý dojem: tolik práce, poctivé, uvědomělé a usilovné práce pro jediný večer, pro jedno představení! To je smutný osud našich ochotnických podniků, že nelze v reprisách zdokonaliti a prohloubiti výkony. Bylo by jistě žádoucno, aby tato hra byla vypravena aspoň ještě dvakrát, abychom poznali, jakého zdokonalení ve výkonech jsou schopni naši ochotníci. *(J. P)*

Z okrsků venkovských. Ladeckého okrsek v Mostě konal valnou hrom. 4.-II. v Sokolovně za přít. 39 deleg. org. jednot. Schůzi řídil předs. V. J. Hrdlička, k zahájení promluvil zástupce pražského ústředí, spis. V. K. Blahník o otázce ochotnické, účelu a významu ochotnictva, zápis o poslední valné hromadě, zpráva jedn. a pokl. (příjem Kč 9237·79, vydání Kč 8545·80) přečteny a schváleny, načež provedeny volby aklamací: Předs. zvolen opět V. J. Hrdlička (Most), místopředs. Jos. Krátký (Most), do okrsk. rady J. Kozel (Duchcov), Rud. Týfl, Josef Huml a Václ. Mertl (Most), Volf (Nová Ves), Trnka (Kopisty), Mach (Želenky), Jakubka (Chudeřín), Zeman (Osek) a Basák (Záluží), náhr. Fr. Ramba (Lom), Havel (Nová Ves), Černý (Želenky) a Urbánek (Braňany), rev. účtů V. Klokočka a K. Hlava (Most). Zřízení okrsk. knihovny, ustavení se klubu režisérů a ustavení obvodů a jich důvěrníků provede okrsková rada. Ve volných návrzích promluveno o našem divadelním tisku a doporučeno nejhojnější odebírání, jímž zabezpečí se častější vycházení. Spis. V. K. Blahník několikráte včasně a úspěšně zasáhl do jednání valné schůze a na večer konal přednášku se svět. obrazy.

Z jednot. Spdo. v Olešnici na Moravě zvolil na valné schůzi, konané 21.-I., předs. K. Bočka, místopř. M. Fleischmanovou a do výb. J. Cibulku, Jos. Halámka, Vl. Chrousta, J. Matonohu, A. Novotného a Vl. Neumanna (jedn.); Spdo. v Písku 2.-II. předs. B. Paulíka a jedn. H. Maška; Dram. odb. hasičů „Tyl“ v Draženi 4.-II. předs. M. Boháče, místopř. J. Soukupa, jedn. J. Koderu, pokl. B. Koderu, do výb. Fr. Kozu, V. Týzla, J. Jindru, Em. Drofu, rež. L. Bartáska a J. Koderu; Dr. sp. „Jarost“ pro Stupno a okolí předs. Jos. Kroce, jedn. V. Kroce, pokl. Fr. Totzauera, rež. Fr. Ernesta, přísedící V. Herinka a Jos. Boudu; Och. sp. „Mošna“ v Hloubětíně předs. A. Charváta a o mimoř. valné hromadě 11.-III. Fr. Veigla, šefrež. V. Zdvihala a v ustav. schůzi 14.-III. jedn. Jos. Pokorného, pokl. A. Brázdu. 24.-III. a 14.-IV. konány přednášky spis. V. K. Blahníka „o historii divadla vůbec a českého zvlášť“ se svět. obr. (u Sokola) 25.-III. opakuje se Radův „Vrah“ a 1., 2. a 8.-IV. hraje se opereta „Cikánský baron“ (?!) — Jdo. v Přepyších konala valnou hromadu 18.-I. za předs. Jos. Brabence. Sehrála v minulé sezoně Maříkovo „Z nařízení bytové komise“, Horákové „Dolorosu“, Sokola-Tůmy „Pasekáře“ (2×) a „Soucit“. Bartošovy „Ideály manželství“ a Šubrtovy „Probuzence“ (v přírod. div. za účink. 150 osob), měla 8 poučných přednášek a 19 výborových schůzí. Pro knihovnu zakoupeno 38 knih a odvedeno různým účelům 1850 Kč. — Div. odb. „Sokola krušnohorského“ ve Verneřicích u Hrobů sehrál 19.-III. Blumenthalovo „To jsem sám rád“, 1.-V. Luttnové-Ptáčkové „Jinak rozum, jinak srdce“, 6.-VII. Lemberkovo hist. drama „Pro víru“, 8.-X. drama „Nevinně odsouzen“ (napsal Ad.

Emery a Cormon, upravil Tišnov), v list. Skružného „Macíčkovu dovolenou“ a 25-XII. Stolbovo „Na letním bytě“. Spolek čítá 35 členů a přidělen k Rúthovu okrsku v Ústí n. Lab. Předsedou je A. Zadražil. — — Vzdělávací beseda „Bujarost“ v Praze oslavila 25.-III. 30. výročí trvání slavnostní valnou schůzí ve svých spolkových místnostech „Bellevue“. Po pěkném a procítěném zapění Smetanova „Věna“ a Bendlova „Chorálu národa českého“ „Pěveckým kroužkem“, řízeným p. J. Turečkem, zahájil předs. p. Kadlec schůzi, přivítav vřelými slovy přítomné hosty, deputace spolků i členy besedy. Poté v zastoupení starosty ústředí dra Hermana, jenž nepřítomnost svou omluvil nutným odjezdem k důležité schůzi okrsku v Táboře a přál besedě mnoho zdaru, místostar. inž. V. Štein-Táborský pronesl prostými, ale upřímnými a srdečnými slovy blahopřání, jak jménem výboru Ú. M. D. O. Č., tak jménem svým k dosažení tohoto dne, zdůrazniv význam jeho v životě spolkovém, kde jistě bylo všem činitelům, kteří spolek řídili a řídí, mnoho zápasiti, aby se zakotvil, zkvétal a mohutněl k dobru a užitku dramatického umění i k dobru všenárodnímu. „Proto jsme všichni přišli“, pravil, „abychom přehlédli tuto činnost, dobře vykonané, užitečné dílo a jsme přesvědčeni, že nynější činitelé Besedy nezaloží ruce v klín, nýbrž že napnou síly a půjdou v duchu nové doby za prohloubením dramatického umění, za popularisováním jeho, za povznesením kultury, duševní úrovně nejširších vrstev lidových k prospěchu českého národa, k utužení českého státu, k prospěchu nás všech...“ Po tomto kratinkém proslovu promluvil řečník obsažně o významu ochotnictva československého v minulosti i v době nynější, kteroužto přednášku otiskneme příležitostně na jiném místě. Z jednatelské zprávy o činnosti besedy za uplynulých 30 let, přednesené p. Fialou, vyjímáme: V době kvasného ruchu národního, kdy rodily se myšlenky revoluční, v době „Omladiny“ vznikla i vzděl. bes. „Bujarost“. Bylo to koncem roku 1892, kdy v hostinci u „Reismanů“ v Dlouhé tř. scházelo se denně několik národně cítících přátel, kteří se po častých rozmluvách rozhodli založiti spolek, který by pořádáním divadelních představení a jiných ušlechtilých zábav povzbuzoval smysl pro národní a vlastenecké cítění. Po vypracování, zadání a schválení stanov konala se 26. března r. 1893 tamže první ustavující valná schůze, v níž Vzděl. beseda „Bujarost“, jak spolek nazván, zvolila svůj první výbor. Předsedou byl jmenován Josef Burian, členy výboru Jos. Matějka, Jan Bartoš, Ant. Jäger, Ant. Hanzl, Ant. Fořt, Fr. Macek, Jos. Švanda, Václ. Mimra, Fr. Vondráček, Václ. Tejnor, Karel Matys a Jos. Kadlečka. Až do r. 1910 měla „Bujarost“ potíže s místnostmi. Stěhovala se s místa na místo a někde se ani neohřála. Stěhování, jež není bez obtíží, provedli členové besedy vždy sami. Štěstím pro besedu bylo, že měli mezi sebou F. Klejzara, tesaře — pozdějšího čestného svého člena — jenž vždy obětavě a nezištně jeviště přestavěl. Tak stěhovala se „Bujarost“ od Reismanů ke „Zlatému klíči“ v Královodvorské ul., dále k „Petráčkům“ v Dlouhé tř., k „Modré štice“ v Karlově ul. (po třikráte), k „Lankočům“ v Dlouhé tř., k „Moravance“ v Řeznické ul., k „Mariánskému obrazu“ v Soukenické ul., k „Městu Pešti“ v Rybní ul., na „Rychtu“ v Sanytrové ul., k „Zelenému stromu“ v Dlouhé tř. a do hostince „U Anči“ v ulici Ječné. Teprve roku 1910 podařilo se besedě získati stálou místnost v nynější velkorestauraci „Bellevue“ v ulici Karoliny Světlé, v níž je již plných 13 let. Ačkoliv vlastní jeviště je — třeba vkusné — přece malé, a ačkoliv i celá místnost (hlediště) také není velká, postačilo obé tak, aby beseda mohla svou činnost, majíc stálý styk svého členstva i pevný kádr svého obecenstva, s nejlepším zdarem konati. A „Bujarost“ konala také své národní a kulturní poslání svědomitě, s porozuměním, s chutí a láskou tak, že lze o ní říci, že je významnou složkou čsl. ochotnictva. Hlavní činnost „Bujarosti“ byla na poli dramatickém. Za dobu jejího trvání provedeno celkem 512 divadelních her, z nichž bylo původních 368 čili 72%, což jistě nutno s uznáním kvitovati, uvážíme-li, že v dřívějších letech nebylo takového výběru v tvorbě domácí. Vedle her našich českých spisovatelů hrány byly i překlady význačnějších autorů slovanských, francouzských a anglických. Vedle divadelních představení byly pořádány též přátelské, příležitostné večírky, zahradní slavnosti a pod. I divadelní zájezdy s pečlivě nacvičenými představeními byly konány. Tak hrála „Bujarost“ v Hostivicích, ve Mšeně, v Bořanovicích, Dolních Měcholupech, Strašnicích, Bohnicích, Uhříněvsi, v Toušeni a Podbabě. V létě r. 1921 i r. 1922 hrála též v přírodním divadle Jiráskově v Podbabě. Od počátku založení „Bujarosti“ hrálo se ve prospěch vánočního stromku, to jest ve prospěch ošacení chudé mládeže v okolí působiště, přispělo se neokázale, ale často vydatně k dobročinnému účelu a způsobilo se mnoho radostných chvil strádajícím. Ve válce hrálo se ve prospěch raněných vojáků „Červ. Kříže“, po válce ve prospěch invalidů a legionářů. Od r. 1920 pořádají se div. představení ve prospěch chudé školní mládeže u sv. Havla v Praze I., kde ředitel školy p. Fořt dal opraviti a zříditi z příspěvků „Bujarosti“ celou žákovskou knihovnu. Také bylo hráno ve prospěch postavení „Tylova domu“ a jiných účelů. Za pěkné provedení divadelního představení v době oslav 50. výročí položení základního kamene k Nár. divadlu dostalo se „Bujarosti“ pochvalného uznání od správy Nár. divadla. V prvních počátcích svých bes. „Bujarost“ zápasila stále s finančními nesnázemi, takže kolikráte nemohla zaplatiti ani směšně malé položky. Ale pílí svou a zvláště dobrou divadelní konjunkturou v době válečné vedlo se jí tak, že mohla nejen všecky své dluhy zaplatiti, ale i zříditi svou scénu i zaopatřiti jiný potřebný inventář. Roku 1896 založena byla dramatická škola, kterou řídil bývalý člen „Bujarosti“ Rud. Deyl, člen činohry Nár. divadla. Také byly pořádány režisérské kursy. V „Bujarosti“ byl vždy smysl pro organisaci a proto je beseda také již 28 let členem Ú. M. D. O. Č. a jejím platným činitelem, účastníc se účinně každé její organisační činnosti. Se zdarem působí v Pražském okrsku a v Ústředí uplatnila se mimo jiné členy — do výkonného výboru jejího byl letos zvolen dramaturg besedy Jos. Vaněček — zvláště pí A. Turečková, která pro své zásluhy, zvláště pro pilnou a obětavou práci v Ústřední knihovně Tylově byla v letošní valné schůzi Ú. M. D. O. Č. jmenována zakládajícím členem. Za 30 letého trvání besedy bylo celkem 794 členů, v letošním roce jest jich 56. Čestných členů je osm: Jos. Burian, Jos. Petr, Fr. Klejzar, Jindř. Haas, Bolesl. Mareš, Fr. Škvor, Václ. Cvach a Jos. Čadský. Z nich zemřel pouze Josef Burian. Čestným režisérem je Jindřich Haas. K vyličení jeho zdárné a zdatné činnosti, nezlomné vůle a houževnaté práce, kterou za celých 30 let svého členství besedě „Bujarosti“ věnoval, jednatel našel vhodná slova pochvaly a vděčného uznání. Předsedů bylo celkem 9. Byli to Jos. Burian, Bol. Mareš (plných, úctyhodných 13 let!), Jos. Matějka, Fr. Klejzar, V. Cvach, Jan Škába, Ondř. Mandík. Nyní je předsedou besedy Fr. Kadlec. Schůzí výboru, členských a j. bylo celkem 828, řádných i mimoř. valných schůzí bylo 30. Po ukončení zprávy jednatelské, jež odměněna potleskem, uspořádány přítomnému čestnému členu a režiséru „Bujarosti“ p. Haasovi hlučné ovace a odevšad mu přátelsky gratulováno. Poté čteny blahopřejné dopisy, jež zaslali: Praesidium rady hl. m. Prahy, učit. sbor obec. chlapec. školy u sv. Havla, Praha-I., Alois Jirásek, dr. Fr. Herman, star. Ú. M. D. O Č., K. Dvořák, předseda besedy „Stankovský“, Zd. Souhrada, och.-jubilant,

V. Čvach, čest. člen a ze zakl. členů bes. Č. Švástal ve Žďáru na Mor. a Zachystal st., z jednot Beseda „Stankovský", Čt.-och. j. „Kolár" Smichov, Div. klub „Ed. Vojan" Košíře, Čt.-och. j. „Tyl" Žižkov, Baráčníci v Dubí u Kladna, Malostr. bes. a Menš. scéna „Tyl" v Praze. Ústní projevy, které vyzněly velmi vřele v blahopřání „Bujarosti" i k její další zdárné činnosti, přednesli delegáti těchto korporací (vedle Ústř. Matice): Pražského okrsku, obvodu Praž. okrsku Praha I.-VI., obv. Vinohradského. Och. j. „Ratolest" Podbaba, „Sokola" tamže a Zákolanech, Sp. „Svat. Čech" v Podolí, Čt. och. j. „Thalia" Praha-VII., Scény Čsl. N. D. Praha-II., Baráčníků Staroměst., dram. odb. Řem.-živn. bes. Praha, Dram. sdr. „Čechie" Radotín, Bes. „Komenský" Vinohrady, dram. odb. „Republikán" Praha-III., Bes. „Motýl" Praha a Sp. „Parokruh" Praha. Kromě toho přítomni byli zástupci obv. Smíchovského, dram. odb. str. živn.-obch. středost. Praha I.-V., Beseda „Stankovský", jedn. „Kolár" na Smíchově, Klubu akadem. přátel Praha, dram. odb. N. J. S. Bubeneč, Pěv. sboru „Slavia" Vinohr., Zpěv. sp. „Fibich" Nusle, Dvořákovy pěv. župy středočeské Praha, Intim. scény Praha, Čt.-och. jedn. „Vlast" Vinohr., Och. bes. „Rud. Deyl" Praha-I., Baráčníků Malostranských a Dram. bes. „Vojta Slukov" Vinohr. Redakce t. l. připojuje k nim projev nelíčené účasti. Posudek večerního slavn. předst. Jiráskovy probuzenské idylly „M. D. Rettigová" příště. — Čtenářsko-divadelní jedn. „Jindřich Mošna" v Drozdově sehrála 4. března Knourkova „Bláhu Švika, nešťastného ševce" ve prospěch školní a obecní knihovny. Provedení bylo zdařilé, sluší jen litovati, že návštěva byla mnohem menší než obvykle. Na den 25. března připravila ves. se zpěvy „Kráska ze Šumavy" od Fořta. — Spdo. v Soběslavi přijal o valné schůzi 4.-III. jméno „Chvalovský" a zvolil předs. Boh. Bricha, jedn. Al. Šmída, a pokl. Mir. Burdu.

Posudky. Čt.-och. j. „Vlast" na Vinohradech zvolila k oslavě 15letého trvání Tylova „Jana Husa". Již samotná volba hry prozrazuje umělecké intence besedy, která si vytkla za úkol divadlem a knihou šířiti osvětu a národní sebevědomí. Je také dobře, že sáhla beseda ke hře historické, neboť: historie nás učí, ukazuje názorně dobro a zlo, světlo i stín. Hráno bylo 14. ledna na vlastním jevišti (U Velké Prahy) za režie B. Lenka. Ráz večera byl slavnostní a hráno s chutí a nadšením. Zmiňovati se o jednotlivých výkonech bylo by neúčelno, neboť všichni podali to, čeho podle svých sil byli schopni. Role Husova byla v dobrých a osvědčených rukou routinovaného p. Vl. Mlcha. Václav IV. byl dobře podán a byl by získal, kdyby interpret p. Dvorský byl vložil do hry více vznešenosti. Páleč, Žižka, Jeroným, papežský legát Angeli, Hanuš z Chlumu byli dobře nakresleni jak hrou, tak i maskou. Také královna Žofie (R. Vrzalová) a matka Husova (R. Šindelářová) byly pěknými a ucelenými výkony. Režie vypravila hru všemi prostředky, po ruce jsoucími, ale pro malé rozměry jeviště nemohla dáti jednotlivým scénám náležité hloubky. Komparsy byly omezeny na nejnutnější. Krojová výprava slušná a až na některé historické odchylky dosti přesná. Souhra celkem dobrá. *(Francl.)*

Scéna sehrála 7.-I. v míst. Besedy Maughamovu veselohru „Pani Dot" s úspěchem, jaký zřídka vídáme na ochotnických scénách. Nejen vkusná a bohatá výprava, ale zvláště souhra a výkony jednotlivých představitelů dosti obtížných rolí prokázaly značný umělecký pokrok. Zejména pí Lásková (Wartkleyová) a J. S. Kolár (Halstane) projevili hrou i dikcí umělecké pochopení a studium, jež podepřeno skutečným nadáním, docílilo význačného úspěchu. Ani ostatní síly, s pilným režisérem p. Gzöllhoprem v čele, nezůstaly pozadu, takže uspokojení, rušené jen dlouhými pausami, bylo úplné. *(Dr. H.)*

Ochotnický repertoár. Spdo. v Zebráce (Jelen) 1.-X. Štolbovy „Staré hříchy" (rež. P. Hněvkovský), 26.-XI. Vrbského „Herecká láska" (režisér J. Kubla). — Bes. „Dalibor" na Hradčanech (Malostr. bes.) 1.-X. Shakespearův „Konec vše napraví" (překl. J. V. Sládkův, rež. V. K. Blahník), po prvé na čes. jevišti, 22.-X. Skochovy „Hovory lásky" (rež. dr. O. Grygar) 12.-XI. Hermanův „Pan major v. v." (rež. V. K. Blahník), 3.-XII. Mikuláš. večer a 26.-XII. „Staré hříchy" Štolbovy (rež. dto.). — Čt.-och. bes. „Dalibor" na Vinohradech (u Růžových sadů) 12.-XI. Baldova „Nevěsta legionářova" (rež. K. Svoboda), 3.-XII. Mikulášská. — „Sokol" v Renčově (host. V. Beránka) 1.-X. Olivovo „Když srdce promluví". — Jdo „Tyl" v Kuklenách (host. Šrajbra) 1.-X. Štolbova „Mořská panna" (rež. Ad. Řešátko), 12.-XI. Tylův „Strakonický dudák" na počest 50letého trvání (rež. Jos. Kalvas); je to 180. hra od založ. „Tyla"; před předst. proslov řed. spolku Ad. Doležala. — Div. klub „Ed. Vojan" v Košířích (na Klamovce) 1.-X. na pamět 10. výročí úmrtí Jar. Vrchlického „Noc na Karlštejně" (rež. B. Bratršovský), 5.-XI. „Malý lord" (rež. B. Krejčí). — Spdo. v Bělohradě (Lázeňský hotel) 1.-X. Mařikovo „Když služebnictvo stávkuje", 1.-XI. Al. Jiráska „Lucerna" (rež. obou O. Lelek, světel. ef. bratří Kotykové, výprava ak. malíře Středy); poté taneční zábava (!). — Spdo. v Lipníku (na Nadsklepí) 1.-X. Skružného „Macíčkova dovolená". — „Romanov" v Praze (Nár. dům Vinohrady) 6.-X. B. Dorské „Zlaté časy" (přel. K. Mašek, režisér F. Sacher), 10.-XI. Armonta a Nanceya „Zebra" (přel. M. Fučík, režisér J. Šinar). — Pěv. och. jed. „Kaplíř" ve Voticích (dvorana J. Filípka) 8.-X. slavnostní večer na pamět 60. výročí trvání spolku za spoluúč. J. Petše, býv. člena Nár. div. v Brně, s proslovem F. Preise o dějinách spolku a se Stroupežnického „Zvíkovským raráškem". — Dram. kr. „Havlíček" ve Dvoře Králové (u Laušmanů v České Podhartí) 8.-X. Skružného a Veltruského „Ta naše Máňa" (režisér J. Fähnrich). Po divadle se tančí (!). — Bes. „Budoucnost" v Nuslích (u Jana Husa) 8.-X. Šubertovi „Probuzenci" (režisér J. Mladějovský), 22.-X. Želenského „Tažní ptáci" (režisér B. Píha). — Pěv. och. spol. „Hus" v Dol. Jiřetíně (hotel Radnice) 8.-X. F. Hlavatého „Když jsme filmovali".

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotníckeho divadla.

(Pokračovanie.)

Pamätník tých časov, Jozef Kohút pripisuje divadlám veľký národný účinok. „Že tieto divadlá" — píše v svojej úvahe — „musely účinkovať skvele, zatváram z toho, že keď som ja, ako chlapec, počal poznávať svet, už som videl turčiansko-sv.-martinské meštianstvo, ba i okolitý svet, odchovaný celkom v národnom duchu . . ." Ale so sklamaním a ubitím národného ducha po revolúcii r. 1848/49 zamrel i divadelný život. To bolo tých „sedem rokov chudých" — ako Vlček hovorí.

Znamenitý Ján Drahotín Makovický, učiteľ mikulášsky od roku 1850, hrával v týchto

rokoch so školskými deťmi. Viac sotva máme dát.

Roku 1858 J. Viktorín a J. Palárik sbierali predplatky na almanach „Concordia". Sosbierali ich 304 a „Concordia" toho roku vyšla. Ozvali sa v nej známi, zamĺkli spisovatelia, Kalinčák i Sládkovič, Viktorín i Hurban a Palárik sám uverejnil v nej svoju veselohru „Incognito". Toto bol nový prielom v našom živote a nový prielom i v divadle.

* *

Roku 1859 bolo Palárikovo „Incognito" už na javišti v Turčianskom Sv. Martine. Palárikov kus prezrádza účinky Chalupkove, dej sa odohráva tiež v Kocúrkove, ale forma je jemnejšia a národný moment preráža ešte určitejšie. Slovenské spevy s javiska (Čie-že je to jarné žitko a iné) pôsobily novým dojmom a dobrá hra martinských ochotníkov, v ktorej sa prišli pokochať i z ďalších krajov (z Liptovskej, z Trenčianskej i z Banskej Bystrice), pri hudbe mikulášskeho Píťu prelomila ľad pre ďalší prúd divadelného života.

V Martine to išlo už rýchlo jedno za druhým. „Incognito" hrali 4. septembra a 25-ho bol už na javišti druhý kus, v januári 1860 tretí so staršieho repertoáru, v auguste hrali už Palárikovho „Drotára", predstavenie zopätovali, v septembri prišiel zas nový kus. Tak to išlo s roka na rok. J. Kohút píše: 3. augusta 1862 hostí bolo sila zo všetkých strán Slovenska... sála tesná... to vnuklo príčinu sbierať na „Slovenskú svetlicu...", z ktorej povstala budova terajšej „Matice Slovenskej". Isté je, že ochotníckemu divadlu možno ďakovať, že si slovenský duchovný život mohol stvoriť aspoň také centrum, aké si stvoril v rokoch 1860-tych v Turčianskom Sv. Martine. S Maticou Slovenskou (1863) srastené boly potom i divadelné predstavenia, bez ktorých valného shromaždenia ani myslieť nebolo možné. Martinské ochotnícke družstvo muselo Slovensku nahradiť „Národné Divadlo". (Pokračovanie.)

Slovenská dramatická literatúra*).

„Dračí pazúr." Obraz z dedinského života v troch dejstvách s premenou. Napísal podľa Hermana Schmieda J. P. (A. Halaša). Vydalo Ú. S. O. D., cena Kč 4·50. Z hry vanie vonný vzduch dediny; pestré obrazy života dedinského upútajú našu pozornosť. Hra má 12 mužských úloh, 5 ženských, okrem statistov. Dekorácie sú: preddomie krčmy, krčma, skalnatý kraj.

„Následky dostaveničkа." Veselohra v 3 dejstvách. Napísal J. Kühnl (A. Halaša). Vydalo Ú. S. O. D., cena Kč 4·50. Autor líči následky nedovoleného dostaveničkа na horúcom pobreží v Ostende. Veselohra má 5 mužských úloh, 4 ženské. Dekorácia je vkusne zariadená izba.

„Betkina lekcia." Fraška v jednom dejstve od M. O. Horvátovej. Vydanie Ú. S. O. D., cena Kč 4·50. Fraška je jemným vyfigurovaním slabej stránky mladej ženy. Fraška má 2 mužské, 3 ženské úlohy. Dekorácia je elegantne zariadený salón.

„Truc na truc alebo čary a kúzla." Žartovný obrázok z dedinského života, v 3 dejstvách. Napísala M. O. Horvátová. Vydanie Ú. S. O. D., cena Kč 4·50. Spisovateľka umožní nám nahliadnuť do tajov života dedinského. Hra má 5 mužských úloh, 7 ženských a statisti. Dekorácia je: šenkovňa, krajinka, izba.

„Pán rychtár." Dráma v 3 dejstvách, napísal dr. L'ud. Okánik. Nakladateľ G. a E. Bežo, Trnava. Cena Kč 5. Látku tejto hry čerpal autor zo života slovenskej dediny; jej obsahom je tragedia nešťastného manželstva. Dráma má 9 mužských a 4 ženské úlohy, okrem statistov. Dekorácie: sedliacka izba, krčma, chalupa.

„Tri aktovky." Napísal V. H. V. Nakladateľ S. Menďan v Starej Pazove, S. H. S. Cena Kč 5. Prvá aktovka je „Kľúč". V aktovke živými farbami načrtaná je figura profesora, hľadajúceho nový sveteľný materiál, ktorý často prichádza do komických scén. Aktovka má 2 mužské a 2 ženské úlohy. Dej odohráva sa v izbe profesora. — Druhá aktovka „Na násypoch" je scéna zo života veľkomestských chudobných rodín. Je v nej 1 mužská, 1 ženská a 3 detské úlohy. Dekorácia je izba. — Tretia aktovka je „Objednávam nový písací stolík". Podľa obsahu je to intimná scéna z komptoáru parnej tehliarne. Aktovká má 3 mužské a 1 ženskú úlohu. Dekorácia: úradná miestnosť.

Smiešky a smiechoty. Sbierka humoristických výstupov a prednášok; vydáva P. Socháň. Nakladateľ Adolf Hórovitz, Trnava. Dosiaľ vyšlo 10 čísiel. Cena jedného sošitu je 70 hal. *E. K.*

Poděkování. U příležitosti mých padesátin dostalo se mi z mnoha stran přátelských a milých projevů, za něž ze srdce všem děkuji *Josefa Trousilová.*

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Časopisy. „Zdraví lidu", obrázkový měsíčník Čsl. Červ. kříže, nechť odbírají všichni, kteří chtějí býti zdrávi. Je redigován MUDrem K. Drimlem a obsahuje rubriky: Úvodník, Domácí zdravověda, Co u nás nového, Co nového v cizině, Dotazy a odpovědi a pro děti veršovaný Dětský koutek. Všechny příspěvky jsou psány populárně a proto neměl by časopis chybětí v žádné rodině, jejíž členové chtějí si uchovati zdraví a chrániti se před nemocemi. Cena čísla 40 hal., roční předplatné 4 Kč. K dostání v knihk., ve větších trafikách a v Tiskovém oddílu Čsl. Červ. kříže Praha VI, Neklanova 147.

Obsah: R.: Úvodník. — Dr. Herman: K divadelnímu zákonu. — Blahník: Divadelní kultura. — Táborský: Rok 1903. — Simon: Divadlo v době rokokové. — J. P.: Hlasy o „Králi", „Laboremus" a „Život je sen". — Poznámky. — Ochotnictvo. — Pro ochotnickou praksi (-ng: Historický kostym na jevišti). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Z Praž. okrsku o Hermanově „Velkém pátku", z jednot). — Slov. ochotn. div. Krčměry: Z historie slov. ochotn.div. — Slov. literatúra dram.

*) Všetky tu uvedené diela dostať prostrednictvom Ú. S. O. D.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milfo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostýma

dříve **J. BÖHM,**

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 5 p. 4 d. Jedna dekorace pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.

(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje. Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Šimy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Maříka 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA“,** divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady Řipská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

Veselé hry
pění divadla:

Náramek arcivévodkyně. Veselohra o 3 jed. Napsal Vl. Jičínský. (5 m., 6 ž.; pracovna, pokoj.) Kč 9·—.

V mrtvé sezoně. Veselohra o 4 dějstvích. Napsal Josef Houžvic. (12 m., 2 ž.; kancelář, zahrada.) Kč 6·50.

Dědkové. Veselá hra ze života venkovského o 4 dějstvích. Napsal Frant. Jenne. (8 m., 5 ž.; náves, světnice.) Kč 10·—.

Karel Poslední. Fraška o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (8 m., 4 ž.; pokoj.) Kč 7·50.

Láska světákova. Veselohra o 3 děj. Napsaly E. Jeřábková a M. Tondrova. (5 m., 5 ž.; 2 pokoje, les.) Kč 8·—.

Víra, naděje, láska. Studie o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (6 m., 3 ž.; zahrada.) Kč 6·—.

Svátek mládí. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Karel Sylvan. (5 m., 6 ž.; pokoj.) Kč 10·—.

Hra na papínka. Veselohra o 3 dějstvích. Napsal Josef Dýma. (5 m., 5 ž.; park, salon.) Kč 7·50.

Tři hubíčky v tunelu. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (5 m., 6 ž.; pokoj. ordin. pokoj.) Kč 7·50.

Ta naše valuta. Veselohra o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (8 m., 5 ž.; pokoj.) Kč 7·50.

Dvojženství. Veselohra o 3 dějstvích. Napsal František Sorm. (4 m., 5 ž.; salon.) Kč 6·—.

České děvče — srdce zlaté („U zklamaného milence“). Rozmarný obrázek z venkovského života o 3 jedn. Napsal Jiří Balda. (11 m., 5 ž., komp.; vesnice.) Kč 8·—.

Obnažené duše. Veselohra o 3 jedn. Napsal K. Piskoř. (8 m., 3 ž.; salon, kancelář.) Kč 10·—.

Když jsme filmovali... Žert o 3 jedn. Napsal Fr. Hlavatý. (8 m., 6 ž.; salon a pokoj.) Kč 6·—.

Minulost pana rady. Fraška o 3 jednáních. Napsal Pavel Rudolf. (5 m., 6 ž.; pokoj.) Kč 9·—.

Neznámá rozkoš. Komedie o 3 jednáních. Napsal Karel Piskoř. (7 m., 6 ž.; salon a zahrada.) Kč 9·—.

Bílá černoška. Žert ve 3 jednáních. Napsal Pavel Rudolf. (6 m., 3 ž.; pokoj.) Kč 9·—.

Manželské duetto. Fraška o 3 jedn. Napsal Pavel Rudolf. (11 m., 3 ž.; pokoj.) Kč 9·—.

Plachý pták. Veselohra o 4 jednáních. Napsal Fr. Hlavatý. (13 m., 7 ž.; terasa, kancelář a pracovna.) Kč 8·—.

Krásná cizoložnice. Fraška ve třech jednáních. Napsali Em. a Arn. Golzové. Přeložil Jar. Nevole. (10 m., 6 ž., 2 d., komp.; pokoj, zkušební síň a saparée.) Kč 12·—.

Klub rozvedených. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Petr Fingal. (11. m., 10 ž.; veranda.) Kč 9·—.

Zelení hájové. Tříaktová veselohra z venkovského života. Napsal J. F. Karas. (6 m., 6 ž.; vesnická senkovna.) Kč 7·50.

Střevíček paní markýzy. Veselohra ve 4 jednáních. Napsal Otomar Schäfer. (9 m., 4 ž.; pokoj, ložnice.) Kč 9·—.

Vějíř. Salonní komedie o 3 dějstvích. Napsal Václav Krofta. (3 m., 3 ž.; salon.) Kč 8·—.

Nebezpečné stáří (Koko.) Fraška o 3 jednáních. Napsal Jar. Borotínský. (5 m., 5 ž.; pokoj, hotelový pokoj.) Kč 10·—.

Teta Aurelka. Veselohra o 3 dějstvích. Napsal Otomar Schäfer. (5 m., 3 ž.; pokoj, salonek.) Kč 7·50.

Advokáta Ventury syn. (Milování není láska.) Hra z maloměst. života o 4 jedn. Napsal Viktor Nejedlý. (5 m., 5 ž., komp.; pokoj, zahrádka, háj.) Kč 12·—.

Červená sedma. Veselohra o 3 jedn. Napsal J. F. Karas. (9 m., 3 ž.; restaurace a salonek.) Kč 6·—.

Sny o štěstí. (Větrné zámky.) Veselohra o 3 jedn. Napsal A. Fařízek. (9 m., 4 ž.; kancelář a salon.) Kč 9·—.

Jeho kočička. Fraška o 3 dějstvích od Valtera D. Ellise. Přeložila A. Jelínková. (4 m., 5 ž.; pokoj.) Kč 12·—.

Dvorní kapelník Komedie o 3 dějstvích. Napsal Alois Vohlmuth. Přeložil Aug. Spáčil. (9 m., 4 ž.; pracovna.) Kč 9·—.

Tetřev hlušec. Veselohra o 3 dějstvích. Polsky napsal Stefan Krzywoszewski. Přel. Jak. Rydvan. (6 m., 6 ž.; veranda a salon.) Kč 11·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Nakladatel FR. ŠVEJDA v Praze VIII.

Žádejte seznam divadelních her!

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětske svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stén.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *V nížině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze, dne 27. dubna 1923.** **Sešit 8.**

V Praze, dne 25. dubna 1923.

(Propaganda cizího umění u nás.) To je zase jiná kapitola našeho divadelního života, neméně ožehává, nežli problém stálých nesnází uměleckého pronikání v cizině, o němž již v předminulém sešitě učiněna zmínka a jehož dosavadní neúspěchy neodůvodňuje vnitřní méněcennost, leč nesporné vnějškové působení málo příznivých nám činitelů, kteří namnoze nekalými prostředky snaží se předem vzbuditi všude jisté zaujetí, nedůvěru a pochybnost, jež stěží lze pak odstraniti, ba i jen zeslabiti ušlechtilými hodnotami. Je bolestno pomysliti, že takto vůči nám počínají si nejenom úhlavní nepřátelé, jichž od věků příznivá politická situace napomáhala těmto snahám, ale zejména i pokrevní bratři, k nimž náhodou, ne dle zásluh zachoval se osud vlídněji.

Propaganda cizího umění u nás datuje se už odedávna, od prvých počátků našeho vlastního divadelního života a ještě předtím, kdy toto umění k nám teprve pronikalo a docházelo nejlepšího přijetí těch, kdož byli ochotni věřit v nevyléčitelnou národní nemohoucnost a z pohodlnosti přijímali vše, co se jim odkudkoliv podalo. Zprvu bylo to umění produkční, později, když skutečně došlo k osamostatnění českého divadla, cizí literatura, jež z nedostatku domácí se tu uplatňovala a vlastně uplatňuje až podnes, kdy přece repertoárové potíže z větší části dávno již jsou odstraněny.

O těch věcech bylo mnoho psáno, tolik, že každé slovo další v překotném střídání nových a nových hesel znamenalo by jistě v očích mnohých zaostalost. Bez importu ciziny nedovedeme si dnes takřka svou divadelní produkci ani dobře představiti, třeba víme, že jsou zahraniční scény a národů, ne kulturně vyspělejších našeho, které nepociťují ani potřeby, nadtož spěchu, aby seznámily se aspoň se stěžejními díly světové literatury, tím méně s každou literární jepicí, která se kde objeví.

Dosažením osvobození národního pokročili jsme alespoň v tom, že se zcela emancipujeme od literatur národů, nám nepřátelských. A nedávné divadelní slavnosti bělehradské připomněly nám mnohou nesplněnou povinnost k literaturám bratrských národů slovanských. Až překvapilo toto náhlé uvědomění si nutnosti slovanské solidarity u těch, kdož ještě před časem byli známi svým kosmopolitickým nazíráním.

Nové heslo bylo tedy dáno, ale jak se prakticky provádí?! Místo snahy po kritickém a soustavném obeznamování se s význačnými ukázkami literatur slovanských národů obeznamujeme se s jejich novodobými režijními pokusy, které co do rozsahu i dosahu jistě nepředčí naše. Zasáhnutí domorodého režiséra vnáší sice ducha domoviny do hry. Leč touhy a cíle světového divadelnictví překonaly zatím již tento požadavek a pokročily mnohem dále. Vynikající polský básník, dramatik, malíř a inscenátor Stanislav Wyspiański dávno už usiloval o vypravení i anglického Shakespeara ryze polsky. A také u nás tato snaha po národně osobitém výrazu měla by ovládnouti divadlo, ale nezůstati jen při dílech domácího původu, leč zmocniti se i literárních výtvorů ciziny, které by přizpůsobila národnímu rázu a charakteru a učinila tak cizí myšlenkové náměty přístupnými vnímání širokých kruhů našeho divadelního obecenstva.

A to by byl jistě aspoň jeden cenný zisk propagandy cizího umění u nás. *R.*

Bedřich Václavek:

Noví Moskevští.

V Berlíně představilo se v „Deutsches Theater“ tyto dny po prvé západoevropskému publiku divadelní umění, jež vyvinulo se za sovětského režimu v Rusku. Jméno Moskevského Uměleckého divadla spojí je s Uměleckým divadlem Stanislavského, ale jinak jest to něco zcela jiného, šťastně nového.

V teorii divadelní objevily v poslední době leckde snahy po návratu k prazákladu divadla, jímž je hra, ne drama — ať jmenuji třebas jen Bartošovu knihu o moderním divadelním projevu u nás. Ale zatím, co se u nás jen teoreticky osvobozujeme od zliterárnělého divadla, tito noví Moskevští, vedení svým režisérem a teoretikem Tajrovem*), dělají už nové divadlo.

Na každém jejich pohybu jest viděti, že prošli školou baletu. Jest to jejich přednost, jíž plně užívají. Neboť, dle Tajrova, jedině herec baletu si dnes uchoval vědomí o významu ovládání materiálu (vlastního těla) pro umělecký výkon. A v naprostém zvládnutí jeho vidí tito Rusové jedinou možnou cestu k překonání diletantismu. Balet jest tedy jejich cesta k novému divadlu, jen cesta, ne cíl a dogma; jsou si vědomi jednostrannosti této cesty.

Na výpravě scény jest patrno, že ruské umění prošlo školou kubismu. Veliké plochy jednotných, sytých barev převládají. Do stylu výpravy zapadají lidská těla, jejich mimika. Paže pracují nejvíce lomenými, ostrými, primitivními liniemi baletní mimiky. Nejsou bez ruského přízvuku tyto tanečnické pohyby. A zároveň se blíží k původnímu, komediantskému výrazu hereckému. V tragediích chodí herci na kothurnech. Některé scény vypadají jako obrazy starého komediantského divadla. Není tu psychologisování, piplání se s detailem, láska k drobnosti, především také k drobným bolestem nemocné duše, jež tolik milovalo divadlo Stanislavského. Nejsou to vůbec lidé našeho okolí, narcisovské nervnosti, ale jakési podivuhodné postavy, hrdinské či naivně komické, kráčí po jevišti, tragují či tančí před námi svou roli. Scény jsou napiatě výrazné. Pohyby herců jsou zvětšené, nadsazené, nejsou to pohyby lidí, jak chodí kolem nás, ale tragických mimů.

Není nic z reality v této hře, všecko je nadlidské a přehnané, pohádkovité a groteskní, veselé a podivuhodné. Hrají s prudkostí primitivů. Jiná krása, než nám dávalo divadlo Ibsenovské či zliterárnělý jeho tvar u Strindberga a Wedekinda, zde vzniká. Podivuhodná prostá krása lidského snu, tolika skeptiky znemožněná a šosáctvím zdiskreditovaná, otevírá se rázem před námi, a díváme se s rozechvěním a tichým jásotem, že jest nám znova zachráněna.

Nelze líčiti zde jednotlivých her. Wildeova „Salome“ byla jedinou taneční baladou. „Princezna Brambilla“, capriccio z římského karnevalu, upravené z prosaického capriccia E. Th. A. Hoffmanna, to byl již jediný balet a při tom jediné, nepřetržité tvoření ensemblu. Chvělo-li se v „Salome“ celé jeviště vášní při jejím tanci, při „Brambille“ tvořil nepřetržitě celý ensemble. Comedia dell'arte tanula ovšem na mysli, ale v tomto humoru kolik bylo tvořivosti proti mnohému novodobému pokusu o její vzkříšení! Capriccio Hoffmannovo, jež jest oslavou svazku fantasie a humoru, svazku uvědomělého a vtěleného v jevištní tvar, bylo jakoby jádrem také divadelně teoretickým jejich her. Moskevská družina je mnohostranná, jako kdysi Reinhardt. Má ve svém programu též operetu a zase Racinovu „Phaedru“. Všechny tyto hry spojuje uvolnění původní herecké tvořivosti a rozkoše z dívání se u diváka, ziracionálnění scény, tedy návrat k základům divadla. Nejméně dosahují, kde jsou vázáni přísnou formou, tak v Racinově „Phaedře“. Více, kde pro hereckou stránku (ne slovní) zůstává víc volnosti, nejvíce v takovém ensemblem samým vytvořeném capricciu podle Hoffmanna.

To vše jest jen cesta, ale cesta správná, jak svědčí bouřlivý souhlas obecenstva, jež většinou při tom jest neznalé jazyka jejich, cesta úrodná, jak nás učí divadelní historie a teorie. Cítíš v této hře také výraz určitého kosmického citu, třebas ovšem to není zatím naplnění teorií teoretiků „proletářského umění“. Jest v ní mnoho svěžesti, mnoho uvolněných sil, mnoho vůle a schopnosti začíti od začátku a nově. To musí přiznati každý divák, jenž je přístupen novému uměleckému dojmu a nebojí se, že bude nařčen šosáky z přehnaných sympatií k bolševictví proto, že uznal úrodnost uměleckého činu.

*) viz též článek N. Melnikové-Papouškové v 1.-3. seš. t. l.

Vojta Š. Táborský:

Rok 1903.

(Pokračování.)

Vojta Slukov (Jakub Vojta, nar. 25. července 1847 ve Zlukově u Veselí n. Lužn., zemřel 17. března 1903 v Praze). Rolnický synek, vychodiv hlavní školu v Soběslavi,

odešel na gymnasium v Jindř. Hradci, kde po prvé, jako kvintán, uviděl hráti divadlo kočující společností Čížkovou. Oblíbiv si milovnické a hrdinné úlohy Pokorného, člena společnosti, neměl již klidu. Jeho mysl stále obírala se úmyslem jíti též k divadlu. Zanechal studií a odešel za společností do Třeboně, kde po prvé vystoupil 5. ledna 1865 v úloze Miloty z Dědic Hálkova „Záviše z Falkenštejna". V l. 1869—1871 odbýval si tříletou vojenskou povinnost. Pobyl předtím a poté celých deset let u divadla — hrál u společností Čížkovy, Stránského, napotom společnosti Pokorného a po odbyté vojančině opět u společnosti Kramuelovy, tehdy velice dobré a oblíbené, a r. 1873 u největší v té době společnosti Švandovy, od níž přešel k společnosti Staňkovského. Již v té době bylo jméno Slukovovo z nejpopulárnějších, hrál již s velkým zdarem nejčelnější úlohy milovníků a hrdin.

Dne 16. ledna 1876 vystoupil po prvé v Prozatímním divadle pražském v roli hraběte Strahla Kleistovy „Katinky Heilbronské" a byl ihned angažován. Tehdy ovšem vítězil spíše svou krásnou, mužnou, jako z žuly tesanou postavou, svou majestátní posou a svým krásným, zvučným a pevným, pěkně členěným, modulovaným hlasem. To byly hlavní rysy jeho vnější podstaty, stejně jako byly charakteristickými jeho vlastnosti nitra: přímost, rovnost, nefalšovanost. V té době, od r. 1887 až 1890, byly jeho typickými úlohami: Záviš z Falkenštejna (Hálkův), Žižka (Kolárův), Othello (Shakespearův), Koriolan, Lorenzo (v „Kupci benátském"), Derblay (v Ohnetově „Majiteli hutí"), kat Mydlář (v Kolárově „Pražském židu") a Dvořák (v Šubertových „Probuzencích"), ke kterýmžto úlohám byl téměř předurčen. Slukov však neustrnul — jak se mylně soudilo a snad dosud soudí — na umělecké metodě svých mladých let, věnoval i nově uplatňujícímu se realismu na scéně největší pozornost i porozumění, studoval a ponenáhlu, ale hluboko vnikal do nitra svých postav, při čemž ovšem jeho krásný, přirozený a vřelý hlas pomáhal mu k úspěchu. Rostl umělecky. V tomto směru vytvořil realistického Strouhala (v Šimáčkově „Světě malých lidí"), Henčla (v Hauptmannově „Formanu Henčlovi") a i bodrým humorem procítěného Lopeza (v Calderonově „Soudci Zalamejském"). Jednou z nejmajestátnějších jeho postav byl císař František v Bozděchově „Zkoušce státníkově", v kterážto roli rozloučil se pro churavost, delší dobu trvající, 14. prosince 1902 navždy s Národním divadlem. Po kratičkém odpočinku stal se ředitelem holešovické Uranie, kde za čas svého působení zasloužil se nejen o zavedení českého a slovanského repertoáru, ale i o uvádění mladších domácích autorů na scénu. Zemřel náhle uprostřed své divadelní činnosti, raněn byv mrtvicí. A celá česká divadelní veřejnost oplakala ho s vřelou účastí. Slukov zasloužil se též nemálo o založení „Ústřední jednoty č. herectva" (r. 1885) i o divadelní oddělení Národopisné výstavy (r. 1895). Napsal též některé divadelní vzpomínky a přeložil Dančenkova „Šťastného člověka".

Bittner Jiří narodil se 23. ledna 1846 v Milavči u Domažlic, zemřel 6. května 1903. Jeho otec, hranatý Chod, jen nerad dal synka na studie do Prahy, odkud tento r. 1863 jako 17letý uprchl, aby se zúčastnil polského povstání. Byl raněn a po svém návratu studoval dále na reálce v Písku. Když r. 1864 zavítala tam výborná divadelní společnost Kramuelova, Bittner zanechal studií a jda za hlasem svého srdce, přidal se, proti vůli svého otce, k této společnosti, s níž pak cestoval až do r. 1866, kdy za nastalé války prusko-rakouské vstoupil jako dobrovolník do rakouské armády. Po skončení války a svém propuštění z armády vracel se přes Prahu opět ke Kramuelovi. Leč v Praze na radu svého bývalého profesora Jeřábka, s nímž se náhodou setkal, vyhledal artistického správce a vrchního režiséra českého Prozatímního divadla, J. J. Kolára, a po zkoušce — vystoupil před ním ještě v „mundúru" c. k. kaprála za dopolední zkoušky na jevišti — představil se 16. října 1866 veřejně jako Felix v Benedixově veselohře „Růžena a Růženka" s takovým úspěchem, že byl již od 1. listopadu t. r. jako člen Prozatímního angažován. U pražského divadla setrval až do r. 1877, kdy pro nepřízeň tehdejší divadelní správy (bylo to za svárů politických stran, kdy střídala se družstva mlado- a staročeské) a z důsledků značného snížení gáží i nedoceňování, ba podceňování jeho choti Marušky roz. Boubínové — tato byla angažována kčeskému Prozatímnímu divadlu od 1. dubna 1873 jako tragická milovnice — odešel společně s ní ke dvornímu divadlu vévody Jiřího v Meininkách (Meiningen). Tam setrvali za nejlepších morálních i hmotných úspěchů až do r. 1879, kdy Bittner angažován byl k divadlu Viktoria a jeho choť k dvornímu divadlu v Berlíně.

Po čestném vyzvání nové správy divadla („Družstva Národního divadla" za ředitelství J. N. Maýrova v prvním roce otevření Národního divadla) manželé Bittnerovi vrátili se

opět k Národnímu divadlu v Praze, kde již až do své smrti setrvali. Bittnerová zemřela 2. ledna 1898, — očekávajíc v blažené touze radostí mateřských — v porodnici. Smrt milované družky postihla Bittnera velmi bolestně. Již po roce byl nucen uchýliti se pro pokročilou chorobu do pense. V té době věnoval se spisovatelství. Leč k veliké radosti obecenstva, jehož byl Bittner miláčkem, vrátil se opět v brzké době k divadlu, jemuž se byl s plnou láskou věnoval. Ale již v dubnu r. 1903 choroba (kornatění cév) se vrátila a Bittner byl opět nucen opustiti divadlo. Byl nešťasten, že nemůže hráti, neulehl však, chodil a jezdil tramvají, navštěvoval hrob své Marušky na Olšanech. A zdálo se, že opět bude moci hráti. Po půlnoci z 5. na 6. května silný záchvat učinil však náhle konec jeho životu...

(Pokračování.)

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Pokračování.)

Ale hrají se též opery z doby barokní. Frivolní, těkavé a lehkovážné rokoko není ničím jiným, než rouháním se „velkému" *Rameauovi* *) a božskému *Lullymu* **). V *Drážďanech* italská hudba, opera a balet byly pěstovány v době porculánu, a galantní Sasko na dvoře kurfiřta *Augusta Silného*, vynikajícího silou, sličností, uhlazeností, vtipem a dobromyslností, jenž měl četné milostnice [nejznámější jsou hraběnka *Cosel* (*Kozelská*), která ho stála 20 mil. zl., jiná byla hraběnka slečna *Aurora v. Königsmark*], pořádá koňské epopeje *„Augustus im Lager"* a *Freiherr v. Loën* praví o tomto *„Vieux Saxe"*: „Hier gibt es immer Maskeraden, Helden- und Liebesgeschichten, verirrte Ritter, Abenteurer, Wirtschaften, Jagden, Schützen- und Schäferspiele, Kriegs- und Friedensaufzüge. Kurz, alles spielt. Man sieht zu, spielt mit und man wird selbst gespielt." V Drážďanech působí scénický, umělecký dokoratér, člen franc. Akadémie *Jean Jerome Servandoni*, jenž pohádková díla barokního umění mistrovsky scénoval, jako nikdo před ním. Za něho r. 1750 byl hrán v římských kostymech *Voltairův „Brutus."* R. 1755 scénoval operu *„Ezio"*, opery *Metastasio – Hasseovy*, operu *„Olympiade"*, a balety až o 300 osobách nebyly vzácností. Na dvoře drážďanském často se objevuje pruský král *Bedřich Vilém* se svým synem *Fritzem* a nalézá dosti příležitosti k morální nelibosti, poněvadž tento *„Otium martis"* (klid od vojenské služby) se svými zpěvačkami, tanečnicemi, illuminacemi a ohňostroji a mythologickými slavnostmi byl méně *„Otium cum dignitate"* (klidem důstojnosti), než *„Otium cum Venere"* (klidem s Venuší láskou).

Zajímavou scénou německého rokoka jest Ludwigsburg s dvorem *Karla Eugena*, který napodobil pompésní dvůr Versaillský. *Justinus Kerner* líčí zde divadelní poměry: Byl tu operní dům kolosálních rozměrů, kde celé pluky mohly s koňmi táhnouti po jevišti. Vévoda psal o umělce prvého řádu do Italie a Francie. Tak zde působil *Nicole Jomelli*, veliký mistr od Sv. Petra, slavný skladatel oper na př. *„Armida"*. Za vystoupení dostal 6100 zl., 10 sudů vína, dříví a potraviny pro 2 koně. Ke kapele náleželi *Lolly* a *Nardini*. Tančil zde mistr *Noverre*, ten *„veliký" Noverre*, který usiloval o to, aby operní dílo a balet v jeho režii byly uměleckým celkem a kterého, plného artistické kultury a vkusu, *Wilhelm Heinse* takto charakterisuje: „Kein Ballettmeister hat je von dem Charakter, den Talenten, den Schönheiten seiner Personen so viel Vorteil zu ziehen und sie so ins rechte Licht zu stellen gewußt. Er war zugleich vortrefflicher Dichter und Maler. Er hatte die Meisterstücke der bildenden Künste wohl studiert, trieb die Magie der nächtlichen Beleuchtung sehr weit und schuf sich zur Vervollkommnung der Täuschung ein Ideal von Theaterperspektive. Überall war er zugegen; bei dem Zeichner der Kostüme — keine Tänzerin durfte sich nach ihrer bloßen Laune kleiden; die Hintergründe mußten zu seinen Draperien passen, die Figuren darauf in gehöriger Proportion hervorgehen; — bei dem Maschinisten, um die Szene leicht und schnell zu verändern,

*) *Rameau Jean Philippe* (* 1683 v Dijonu, † 1764 v Paříži), klavírní a operní skladatel a theoretik franc. Povýšen do stavu šlechtického, stal se dvorním skladatelem. Složil 23 oper, přední je *„Castor a Pollux"* (1737).

**) *Lully či Lulli Giovanni Battista,* rodem Florenťan (1633—1687), jehož choť byla dcera slavného zpěváka, byl členem dvorní kapely zv. *vingt-quatre violons* (24 houslí). Získal přízně Ludvíka XIV., stal se hercem, pak kapelníkem smyčcového orchestru zv. *„petits violons"*, hledaného po celé Evropě. Komponoval veliké množství baletů a tanců s veršovanými vložkami (k mnohým též psal slova Molière). Stal se ředitelem dvorní opery, zařídiv operní divadlo „Académie royale de musique". Dvacet let v něm působil, slaven jako „pán francouzské opery". Těšil se veliké náklonnosti a přízni „krále slunce", odměněn tituly, úspěchy. Mnohé jeho opery se udržely na repertoáru přes sto let, jen *Rameau* s ním závodil. Vynikají *„Thésée"*, *„Phaeton"*, *„Roland"*, *„Armide"*, *„Cadmus et Hermione"*, *„Psyche"*, *„Bellérophon"* a j. Teprve *Gluck* svou *„Iphigenií v Aulidě"* (1778) vytlačil Lullyho s jeviště Velké opery pařížské. Látky pro opery Lully brał z antických tragedií a využil do všech důsledků prostředků scénických, jako tance, kostymů, dekorací.

besonders aber bei dem Tonkünstler, und er selbst schrieb zuweilen Melodien und Instrumente vor.“ A hvězdou baletu byl nevyrovnatelný *Vestris*, „bůh tance“, jak mu říkali. Favoritkou harému vévody *Karla Eugena Würtemberského* byla tanečnice *Agathe*. Ve Výmaru proslul divadelní mistr *J. M. Mieding* († 1782) a herec *J. A. Christ*. R. 1753 v novém divadle drážďanském byla provedena opera „*Solimano*“ v nádherných kostymech a dekoracích. Z rytin herců let 1770—90 od malíře *Chodowieckého* dovídáme se o některých vynikajících osobnostech hereckých, na př. *Brockmanna*)*, *Henekelové* a ředitele ve Výmaru *Döbbelina**)*, sem r. 1756 angažovaného. Také v Praze roku 1723 Vlach *Giuseppe Galli Bibiena* v zahradě královského hradu pražského ke korunovaci Karla VI. vystavěl arénu, v níž byla vypravena nádherná opera *Fuxova* „*Costanza e Fortezza*“: Účinkovalo kromě statistů 150 zpěváků s orkestrem 200 mužů za osobního řízení Fuxova. U nás v Čechách objevuje se na divadle r. 1686 „*Compagnia de Comici italiani*“, operu vedl *Giovanni Naumini*, r. 1703 hraje v Praze *Sartorio* se svou operou, r. 1718 usídlila tu divadelní společnost *Tomáše Ristoriho* a od r. 1724 máme v divadle *Šporkově* na Poříčí stálou vlašskou operu, kterou vedl *Antonio Denzio***)*.

(Dokončení.)

Hlasy o hře „V pravou chvíli“, „Sulamit“ a „Cymbelin“.

Hlavní postavou půvabné, nehluboké francouzské hříčky „V pravou chvíli“ †) jest Francina, dcera rozmrzelého učence, jemuž po smrti matčině vede domácnost, obětuje vzněty mladých let, pečuje o jeho zdraví a zaveze jej na letní byt do vily na mořském břehu. Ale syn majitelky vily Tonio, mladý potřeštěnec, opře se tomuto nájmu, protože tu prožil první svou lásku k pí Heleně Bergeronové, jež tu loni bydlila a jež ho opustila. Chce tu v klidu vzpomínati na ni. A Francina bezděky ho utěší, její soucit a něha vyvolá v něm lásku k ní tak, že i když znovu přichází pí Helena, pozná Francina v pravou chvíli, že Tonio náleží jí, že z lásky k pí Heleně se vyléčil. Tonio požádá profesora za její ruku, starý pán ze sobeckých pohnutek odepře, avšak milenci se nerozejdou, budou žíti prozatímně spolu. Historka mile se poslouchá a mile pobaví, jak přiznávají všechny listy. „Čech“ stručně karakterisuje komedii, že nepřinesla nic nového, ale upoutá, protože je psána hladce, vtipně, má zdravý humor a byla sehrána sl. Pačovou (Francina), p. Veverkou (Tonio) a pí Šlemrovou (Helena) dobře a p. Schmoranzem vkusně vypravena. — Také „České Slovo“ nalézá rozkošný půvab v této hře a v kresbě jednotlivých povah. Cit Tonia, nestálý a prudký, vzrušený až k afektu a upřímný až k tragice, zachytil dobře p. Veverka, Francina je něžná, dobrá bytost, jež se nevzdává lehce, ale pak se vzdává plně a bolestně. Hra měla úspěch. — „Tribuna“, jež vždycky lehce hází přes palubu naši minulost, docela netaktně lituje, že se p. Schmoranz vrací k divadlu s literárním vkusem, který se pohybuje mezi Kontrolorem spacích vagonů a Bernsteinem a zbytečně svým návratem ruší pietu zaslouženého odpočinku. Přeložil zas jednu bezvýznamnou hříčku, lehce pikantní, které vždycky byly programem jeho srdce. — Tento nešetrný úsudek koriguje „Venkov“ pravě, že Schmoranzův večer znamená příjemnou hru a dobrou, detailně propracovanou, přirozenou, jaksi lidskou režii, které jest nám po všelijakých Feuersteinech již i jen ze zdravotních ohledů nade všecko třeba. A večer skutečně splnil, co jméno překladatelovo a režisérovo slibovalo, komedie nijak bouřlivá, leč milá, pobavila hlediště a vinohradští herci zahráli ji svižně a jednotlivými výkony (p. Veverka) až znamenitě. — „Právo Lidu“ dívá se hlouběji na tuto komedii, rozpoznává rozdílnost autora francouzského a českého, srovnává Francinu s hrdinkou „Měsíce nad řekou“, kde je obdobný osud děvčete. Jenže Bourdet stojí pevněji na půdě skutečnosti, jeho poměr k mládí a lásce je střízlivější, nemůže-li se dívka provdati k vůli starému otci, může užíti lásky i bez manželství. Režie Schmoranzova ukázala osvědčenou ruku zkušeného divadelníka, každý i ten nejpodřadnější výkon byl tu zvážen v poměru k celkové souhře. — „Československá republika“ slyší z této komedie francouzský osvobozující smích, z něhož je patrna znalost lidí, s nimiž si autor hraje způsobem, jenž dokazuje plnou kulturu uhlazeného společníka a uplatňuje konversační hbitost, kterou dobře zachytili interpreti a dobře vedl p. Schmoranz. — Také „Rudé Právo“ nazývá tuto hru půvabnou, která si svou lidsky lidskou podstatou bezděky vymáhá přívětivou shovívavost a jest vděčně přijímána. Role byly v povolaných rukou, ale pohostinská režie Schmoranzova postavila zahradní salon, připomínající cukrářský výklad. — Také „Nár. Politika“ a „Nár. Listy“ vyjadřují se podobně. — „Lidové Noviny“ označují hru plnou životního tepla a jasu. Řed. Schmoranz projevil mnoho vkusu, že ji přeložil a vypravil.

„Československá Republika“ praví v kritice o Zeyerově „Sulamit“ **), že autor viděl podstatu dramatu v poesii — to ostatně Vrchlický také, jak dosvědčuje předmluva k „Lásce a smrti“ — a třebaže uznává, že tato definice není špatná, přece jen tvrdí, že převládání lyrismu zeslabuje účin divadelní hry, protože

---

*) *Brockmann Johann Franz Hieronimus* (1745 až 1812), nejlepší herec své doby. Nejprve kočující u společnosti Bodenburgovy, s níž zcestoval celé Rakousko. R. 1771 povolal ho Schröder do Hamburku, kde jeho talent vynikl v Shakespearu, zejména v Hamletu. R. 1778 stal se členem, pak ředitelem vídeňské dvorní činohry, kterou povznesl získáním nejlepších sil. Jeho žena Therese (1738—93) byla subretou, později hrála obor komických starých.

**) *Döbbelin Carl Theophilus*, německý herec a divadelní ředitel (1727—93) v Erfurtě, pak v Berlíně, kde r. 1775 otevřel stálé divadlo, těše se přízni krále Bedřicha Viléma II., který zřídil Národní divadlo, je financoval a *Döbbelina* ustanovil artistickým správcem. Vzdělav se na vzorech francouzských, hrál nejlépe role tragické. Obě jeho ženy i dcera byly herečkami.

***) *Denzio Antonio*, italský herec a skladatel XVIII. stol. Přes to, že hrabě *Fr. A. Sporck*, který Denzia povolal z Benátek, štědře ho podporoval, zápasil s tísní finanční. R. 1734 vypravil operu „*Praga nascente di Libussa e Primislao*“ (Zrození či původ Libušiny a Přemyslovy Prahy), věnovanou českým stavům.

†) V pravou chvíli (L'heure du berger), komedie III. od Ed. Bourdeta. Přel. a rež. j. h. G. Schmoranz na Vinohradech 20. února.

**) „Sulamit“, dramat. báseň III od Julia Zeyera. Režie V. Vydra, výprava J. Weniga, 23. února v Národ. div.

divák musí více poslouchati, než dívati se. V „Sulamitě“ na drama je mnoho poesie, jež nebásnickým provedením trpí. Režii Vydrově vytýká, že podléhá dru Hillarovi, že používá herců, kteří nemají vloh k pathosu a nutí je do nepřirozených zvuků. P. Wenigovi vytýká, že se propůjčuje nezdravé manýře, nevhodně napodobí Marinettiho, a celkem „režie rozhodně nevzkřísila básnického díla. Bylo to nezáživné, jako by to nebyla báseň, ale dobrá juchta“. Nu, to se sl. Háskové rozhodně nepovedlo. — „Národní Listy“ (M. Rutte) také praví, že „Sulamit“ nenáleží k vrcholným dílům Zeyerovým, třebaže před 40 lety representovala výbojný směr v naší literatuře. Dnes je bolestným rozčarováním, nám cizí, vzdálená. Jsou to krásná slova, ale mrtvé krásy, je v tom láska, bolest, touha, pýcha a pád, ale necítíme jejich blízkost. Snad to bylo vinou herců a režie. Vytýká zcela případně p. Karenovi jeho výslovnost, chválí Wenigovu výpravu a jest nespokojen s kostymy, které se nehodily. — „Právo Lidu“ uvádí, že návraty našich divadel k dílu Lumírovců vynucují čím dále tím větší úcty k této škole, a kdyby naše divadla dbala své povinnosti ne k mrtvým autorům, ale k umění, musila býti Zeyerova „Sulamit“ kmenovým repertoárem a zkušebním kamenem každého nového hereckého dorostu. Ale naši herci neumějí mluvit verše, v „Sulamitě“ nejlépe zněl Zeyerův verš u paní Vrchlické (Levona) a pí Hübnerové. Výprava zhlédla se v Marinettiho „Ohnivém bubnu“, každý akt vypadal jinak, jako by se sešli tři malíři různých směrů. — „Národní Politika“ oceňuje Zeyerovu hru jako jednu z nejlepších; je formálně skvěle stavěna, má mnoho poesie, krásné postavy a tragický osud Benajův je dramaticky vystupňován. Ale všechno kouzlo této básně je příliš křehké, než aby v provedení nerozbilo se zlozvykem deklamace. — „České Slovo“ také vytýká režii, že hra šla jaksi mimo, proti vlastním úmyslům, zkrátka nepodařila se. — „Lidové Noviny“ (Sk.) píší, že dramatická díla Zeyerova jsou nezaslouženě opomíjena, ale režijně a herecky „Sulamit“ utrpěla. — „Čech“ uznává všechny přednosti Zeyerova díla a praví, že uvedení „Sulamit“ bylo aktem piety a chválí i provedení, režii i Wenigovu výpravu. — „Venkov“ temperamentně především odsoudil Zeyerovu dramatiku, jež patrně vznikala, aby byla vznešenost v tom všedním, šedém žití, zkrátka, je to barevná bublina ze slov, nic víc. K provedení dodává, kdyby snad taková „Sulamit“ byla hrána lehce, byť ovšem při tom intensivně a precisně, leč bez přeakcentování, bez přetížení, byla by stravitelnější, než tak, jak vyšla ze znovunastudování v Nár. div. Stejně i výprava se zase důkladně nabubřila. Je tu takové křiklounství divokých čar a červeně a taková spousta dekorací, že v té divočině musíte hledat herce kukátkem, abyste ho viděli. A přiznává, že je osamocen ve svém odporu proti diktatuře drzých hadrů, ale je přesvědčen, že reakce přijde.

„Venkov“ při Cymbelinu*) s uznáním velmi řídkým konstatuje, že je s podivem, jakého účinku dosahuje Kvapil právě při těch Shakespearových hrách, které byly pokládány za neúčinné. Dramaturgická úprava, režie i výprava jsou velmi šťastny a tvoří radostný celek, a Wenig, vedený Kvapilem, podal po divočině „Sulamity“ zase krásný, umělecky úměrný kus práce. Skvostná byla pí Dostálová jako Imogena, Kvapil učinil středem hry tuto milou ženskou postavu, něžnou, oddanou a tak zcela bez patosu. Pí Dostálová octla se tu ve světě, jenž není jejím, ale přece se stal jejím, silou umění. Pěkně hráli: p. Štěpánek (Leonatus), Vávra (Jachimo), Fiala (Cloten). — „Lidové Noviny“ píší, že Kvapil dovršuje na Vinohradech s krásnou vášní a neúmornou vytrvalostí své životní dílo, dáti našemu divadlu pokud možno úplného Shakespeara. Jeho „Cymbelin“ prozrazuje jasnou hlavu a bystrou ruku znalce a jemného rozkošníka shakespearovského kultu. „Cymbelin“ je těžký oříšek pro režiséra, má mnoho nedostatků, ale má také jednu z nejpůvabnějších ženských postav celé světové poesie, jejíž duševní motto zní v otázce: „Co jest to býti nevěrná?“ Hrála ji pí Dostálová s celým bohatstvím dramatického výrazu, ostatní však ustupují do pozadí, mimo p. Vávry. — „Tribuna“ srovnává Kvapila s Vrchlickým. Čím byl Vrchlický v poesii, tím je Kvapil v režii. A jako je Vrchlický zapomenut, tak bude zapomenuto v nejbližších dějinách divadla i toho, co Kvapil vykonal pro Shakespeara. Na každé inscenaci Shakespearově je vidět, jak se Kvapil odlučuje od intensivního divadelního snažení našich dnů, protože jeho režie jest režií bez formového a ideového přesvědčení. Referent pak projevuje moderní názory na režii, poukazuje na překonání Reinhardta Jessnerem a chválí výkony pí Dostálové, Májové, Štěpánkův a Fialův, jež vybočovaly z průměrnosti, ale celek večera nikoli. — „Právo Lidu“ nazývá „Cymbelina“ velepísní ke chvále věrnosti a chválí jeho dramaturgickou úpravu, jíž hledal Kvapil intimní pohádkový půvab a vhodnou volbou herců docílil zamýšleného účinu. — Také „Rudé Právo“ chválí úpravu, režii i provedení. — „Čech“ konstatuje, že úspěch hry byl dokonalý a že zejména zásluhu o to má pí Dostálová v úloze Imogeny vroucností a opravdovostí hry. — „Čsl. Republika“ oceňuje kriticky práci režisérovu, uvádí, jak dramaturgické dílo pomalu vyspívá, zraje, a zcela vhodně připomíná, že je lépe hráti her co nejméně, ale vynaložiti na ně všechnu píli a umění, neboť obecenstvo uspokojí se jistě na dlouho takovou shakespearovskou pohádkou, dokonale vypravenou, a žádá, aby i českým hrám věnovala se taková péče. S uměleckým ensemblem dělá Kvapil divy, nenutí jej k ničemu násilnému, bdí nad každým výkonem hlavním i podřadným, proto je souhra velmi dobrá. Chválí Imogenu pí Dostálové, Leonata p. Štěpánka, Jáchima p. Vávry, královnu pí Májové i výpravu Wenigovu. — „České Slovo“ praví, že oficielní oslava narozenin presidentových byla proměněna v radostný a povznášející svátek tímto večerem, v němž pečlivá příprava spojila se s dokonalým zdarem. Středem hry byla Imogena pí Dostálové, jež ji hrála tak, že nebylo krásnější postavy na našem jevišti. Vedle ní stála královna pí Májové a Cloten p. Fialův, ale p. Štěpánek nezmohl celé svého Leonata. Režisér a dramaturg nám dal nového Shakespeara, mocně působivého, básnicky krásného, neseného jedním mužným a ženským vroucím dechem. — „Národní Politika“ konstatuje, že „Cymbelin“ jest již 21. hrou Shakespearovou v režii Kvapilově a hrána byla nejpečlivěji, takže představení mělo krásnou a vysokou úroveň opravdového uměleckého úkolu. Z výkonů vyzdvihuje ovšem Imogenu pí Dostálové, jež jí dala všechnu čistotu, jas, vroucnost a sílu duše. — „Národní Listy“ v citátu z Pisaniovy modlitby:

„Ať samo nebe všechno dále řídí.
Co pochybno, čas objasní v svém běhu:
i bez vesla loď někdy dojde břehu“

spatřuje klíč k filosofii posledních her Shakespearových. Člověk, poznavši marnost odporu proti osudu, odevzdává se s hlubokou náboženskou pokorou do rukou nadosobní vůle, aby rozhodla a rozsoudila. A Bůh, přijímaje toto pokoření člověka, je mírný a dobrotivý, a všechno utrpení a bolest zmizí jako zlý sen, mění se ve slavnou, krásnou pohádku ve vítězství lidské dobroty a lásky. V „Cymbelinu“ vrací se v novém osvětlení osudy Otela a Desdemony v Leonatovi a Imogeně. Podrobně tu kriticky uvažuje o Kvapilově úpravě a režii, jež prospěla dramatické hybnosti a šetřila s jemnou pietou všech básnických

*) Cymbelin, dramatická báseň III. a 16 obrazů od W. Shakespeara, překl. Jos. V. Sládka, v dram. úpravě J. Kvapila a ve výpravě J. Weniga. Premiéra 7. března na Vinohr.

á krásných míst. Herecky jmenuje na prvním místě pí Dostálovou, p. Vávru, p. Štěpánka. Wenigově výpravě lecos vytýká, ale celkem přijímá tento večer jako slavnostní. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 1. do 15. dubna. Národní a Stavovské mělo premiéru „Balladyny" 6. dubna, reprisy „Dítěte", „Nelidské země", „Ze života hmyzu", „Sulamity", „Janošíka", „Mnoho povyku pro nic", v opeře „Dimitrije" s pí Slavíkovou a Nordenovou j. h., „Tannhäusera" se sl. Destinovou, „Eugena Oněgina", „Psohlavce", „Hubičku", „Lohengrina", „Mignon", „Madame Butterfly", „Bohému", „Troubadoura", „Jakobína" s p. Küglerem j. h., „Toscu" se sl. Zikovou, „Šelmu sedláka", „Z pohádky do pohádky", „Dvou vdov", „Čertovy stěny" a „Dalibora". V činohře připravuje Crommlynckovu frašku „Velkolepý paroháč". — Vinohradské divadlo mělo premiéru „Země mnoho jmen" od Josefa Čapka a reprisy „Cymbelina", „Námluv", „Večera třikrálového", „Firmy", „V pravou chvíli" a „Láska a smrť". — Švandovo divadlo hrálo: „Slavného barytona," „Dolfu," „Kurník" a Fr. Langrovu novinku „Velbloud uchem jehly". — Uranie: „Vzdělaní lidé", „Tajemství staré panny", „Offenbachovy lásky", „Pražské kvítko" a „Tancem ke štěstí". — Tylovo divadlo v Nuslích: „Staří záletníci", „Děvče z předměstí", „Třetí zvonění", „Jménem Jeho Veličenstva", „Krále Leara", „Boleslava Ukrutného" a Kosorův „Požár vášní" jakožto novinku.

Autor a kritik. Sensací zimní sezony Národního div. stala se Šaldova komedie „Dítě". Nejen proto, že tento čelný český estét a kritik vystoupil po prvé jako dramatik (jeho hra „Zástupové" nebyla dosud dávána), ale i pro dohru, kterou měla premiera ve veřejném tisku. Posuzujeme-li kritiky Šaldovy hry tak, jako posuzujeme kritiky her jiných, hra propadla. Čekalo se všeobecně, jak se Šalda ozve. Učinil to feuilletonem v „Tribuně". Vykládá praksi svého estetického názoru na dramatickou tvorbu a píše mnohé, k čemu bude nutno se ještě vrátiti. Zejména jeho odpor k tomu, aby v každé větě, s jeviště pronášené, byl spatřován symbolismus a politická, filosofická nebo sociální allegorie, je velmi pozoruhodný a měl by také veliký vliv na vývoj našeho herectví i režie. Šaldova odpověď však po jedné stránce je přímo odporná. Hned v úvodu konstatuje Šalda, že kritika byla dosti přívětivá, až prý na „grázlovství" dopisovatele Lidových novin Kazetky (šéfa pražské redakce K. Z. Klímy), který prý nadává, neumí-li myslíti, a domnívá se — dle Šaldy —, že nejlépe slouží svým chlebodárcům, šermuje-li vidlemi místo rapírem. Nebudeme rozhodovati, do jaké míry forma Klímovy kritiky „Dítěte" mohla Šaldu rozčíliti tak, že vytýkaje jednomu nadávky, zároveň nadává velmi nevybraně. Za Rakouska bývali na vojně feldvéblové, kteří křičívali na rekruty: „ty v . . ., ty máš štěstí, že nesmíme nadávati . . . . ." Takového feldvébla připomínal Šalda ve své polemice s Klímou. Co však nelze přejíti mlčením, jest zlehčení funkce kritika tím, že se mu hodí ve tvář, že jest za svou kritiku placen. Dnes jsme již tak daleko, že je každému srozumitelno, že kritik denního listu dostává honorář právě tak, jako feuilletonista a vůbec každý spolupracovník. Jednou postavená tése platí na každého. Mohl by se nalézti takový následovník Šaldův, který by řekl nebo napsal: „Šalda myslí, že nejlépe slouží svým chlebodárcům, semitským majitelům Tribuny, nadává-li kritiku Lidových Novin a zesměšňuje-li kritika Národní Politiky." Hleďme, kam by to vedlo! Výše uvedená věta je hrubou urážkou všech kritiků, a nejpodivnější na věci je to, že se urážky té dopouští muž, který po léta byl a jest jediným z nejbojovnějších, ale i nejzasloužilejších našich kritiků. V poslední době staly se dva případy okázalé a osobně zaostřené popremierové polemiky mezi autorem a kritikem. Byl to Scheinpflug a Šalda. Je zcela pochopitelno, že se polemika taková obrací jen proti kritikám odsuzujícím, zatím co žádnému kritikovi není vytýkáno, že bez rozmyslu a neprávem něco schválil.

Dr. Hilar, šéf činohry Nár. divadla, dosud neodpověděl na Štechův „Vinohradský případ", ač slíbil, že vydá svou odpověď tiskem.

Věčnost za práci. 3. dubna t. r. zemřela paní Anna Forchheimová, rozená r. 1851, která od 18. listopadu 1883 — tedy skoro plných 40 let — strávila ve službě Nár. divadla jako biletářka. Služba 40 let bývá zvlášť uznávána i odměňována. Správa Nár. divadla se však vůbec žádným projevem neúčastnila pohřbu. Jen biletáři položili na rakev své kolegyně květiny. Co také s malým člověkem! Že byla choti Tylova syna, třeba nevlastního, snad v Nár. divadle ani nikdo nevěděl!

Porovnání v čas. „České Slovo" přineslo 5. dubna noticku, podepsanou Rud. Mengrem, v níž se praví: „Vysoká úroveň divadel udržována je všude zvláštními subvencemi státu a jiných korporací, jež přispívají zvláště ke hrazení schodků. Je jistě zajímavá výše těchto subvencí, zvláště v městě nejvyšší divadelní kultury, v Paříži, kde republika francouzská poskytuje Velké Opeře ročních 800.000 franků a Opeře komické 300.000 franků. U nás přispívá zemský výbor na Nár. divadlo ročně celkem 10,326.000 Kč (subvence, náklady udržovací a hrazení schodků) a na Německé divadlo 2,462.000 Kč. Je tedy patrno, že u nás je země k divadlům velmi štědrá, ačkoliv stále ještě není postaráno o umění, jaké by býti mělo, ceny míst jsou vysoké a platy výkonných sil, jako členů orchestrů atd., ne právě skvělé. Bylo by snad záhodno, aby správa Nár. divadla podala veřejnosti vysvětlení, v čem vlastně je ta ohromná režie. Náprava nastati musí, neboť ohromné dotace z veřejných prostředků nebudou nadále možny." My se stanoviska divadelního — připojujíce se k slovům pě Mengrovým — máme za to, že nejde o to, aby subvence na Nár. divadlo byla snížena, ale o to, aby reelně a ku prospěchu skutečného umění byla využita.

Krise divadel. Krise divadel postupuje stále a to zrychleným tempem. Vedle těch krisí, jež jsou — a k těm nutno počítati i stálou krisi divadla Národního — propukla opět akutní krise Národního divadla slovenského v Bratislavě. V denním tisku prošly zprávy o této věci a mezi nimi jedna, zřejmě inspirovaná ministerstvem školství a národní osvěty, která obsahovala důležitou pravdu, hodící se na ostatní případy stejnou měrou, totiž, že krise bratislavská není krisí slovenského Národního divadla, nýbrž krisí družstva, které divadlo podniká. Tak se zdá, že poměry, nastalé ve velkých divadlech, nutí k přemýšlení, je-li dnešní systém stálých divadel družstevních udržitelný a správný. Nejsmutnější jest, že se většinou hledá jediný lék, totiž snižování platů některým zaměstnancům, zvláště hercům. Měli jsme již příležitost, v této věci říci svoje stanovisko. Nejnověji se tento lék má uplatniti i v divadle Národním, které má vyjíti ze svých kritických dnů šťastně jen tím, že se sníží hercům a technickému personálu platy. Že by se mohlo šetřiti jinde, zejména na experimentaci, na pořizování zbytečných rozsáhlých a málo použitelných výprav a podobně, to za-

městnanci divadla — zdá se — marně uplatňují. Zároveň s tímto stavem v Národním divadle pražském i Národním divadle bratislavském uvažuje se o vybudování nového vztahu mezi státními a státem podporovanými divadly a státem v podobě jakési „generální intendance státních divadel". Pro bratislavské divadlo měl býti takový státní intendant jmenován již loni, měl jím býti bývalý komerční rádce Národního divadla, nyní šéf kontrolního oddělení M. N. O., odborný rada Kučera. Nyní je tato otázka velmi akutní. Pro Národní divadlo pražské má pak býti vypracován a vydán nový statut. Tak důležité věci neměly by se však dělati při zavřených dveřích, nýbrž naše divadelní i literární veřejnost měla by se o věci vysloviti.

Dějiny Národního div. První ředitel Národ. div. Fr. Ad. Šubert složil ze své činnosti ředitelské účty v obsáhlé knize, v níž vysvětloval a obhajoval netoliko své umělecké, ale i administrativní hospodářství v tomto ústavě. Publikace ta jest a bude cenným pramenem při posuzování dějin a vývoje českého divadelnictví. Po něm vládl v ředitelně Národ. div. 22 let Gust. Schmoranz, který byl nyní definitivně nahrazen drem Šafařovičem. Bylo by záhodno, kdyby se našla korporace, která by umožnila řediteli Schmoranzovi, aby v rozsáhlejší publikaci složil nejen účty ze své činnosti, ale i svoje zkušenosti a paměti z tak velkého a významného období trvání Národ. div. Práci tu by měl vykonati s Jar. Kvapilem.

Sdružení pro postavení Vojanova domu konalo v neděli 8. dubna schůzi, na které jednáno o stanovách a o uctění památky Vojanovy ke dni 4. května, na který připadají jeho 70. narozeniny. Za přítomnosti min. rady Jindř. Vodáka, sekč. šéfa Jar. Kvapila, intendanta Ackermanna, řed. dra Šafařoviče a dra Fr. Hermana projednali četně shromáždění zástupci hereckých spolků a divadel oslavu 4. května, již se zúčastní všecka pražská i venkovská divadla a při níž bude vybíráno na asyl českého herectva, který bude pojmenován „Vojanovým domem". Předsednictvo (A. Suchánková, Hurt, Želenský a Deyl) předložilo pak návrh stanov, vypracovaných drem Hermanem, který byl schválen, a stanovy budou předloženy zemské správě politické. Význam Vojanova domu, který postaví Ústř. Jednota českého herectva a pro jehož vydržování tvoří se právě nové „Sdružení", je zajisté velký, protože řada našich zestárlých umělců velmi strádá. Myslíme však, že Vojanův dům bude míti svůj význam i po té stránce, že bude viditelným representantem jednoty našeho herectva, a jako výsledek jeho svépomoci bude u nás ojedinělým zjevem, který musí míti přitažlivost a budíti zájem i u těch, kteří mimo smysl a obětavost pro své umění často nedovedou sraziti se v jednotný šik na svou radost i obranu. Protektorát „Sdružení" přijal pan president dr. Masaryk, jenž věnoval 500.000 Kč na herecký asyl. Druhý protektorát musí vzíti na sebe naše veřejnost, aby uctila památku nezapomenutelného mistra Vojana, ale aby také projevila vděk a účast s těmi, kdo celý svůj život věnují českému umění a prostředkem tohoto umění povznášejí duše obecenstva k požitkům krásy a ušlechtilosti.

Svaz divadelních ředitelů věnoval — jako obyčejně — na své velkonoční valné hromadě značnou pozornost ochotnictvu. Už při jednání o divadelním zákoně bylo s nelibostí mluveno o návrhu osnovy, vypracovaném drem Fr. Hermanem, protože prý teď ochotnictvo všecko dělá. Inu — to je právě snad štěstí, že dnes ochotnictvo pro divadelnictví nejvíce dělá. Pracuje ono jen z nadšení pro věc a ne pro obchodní zisky, nikoho sociálně nevyužívá a neutiskuje a má na zřeteli jen umění a kulturu. Páni ředitelé přirozeně nechtějí doznati pravé příčiny svých nezdarů a proto na valné hromadě přibili nejprve organisaci českého herectva jako poškozovatelku konsolidace poměrů a pak přibili ochotnictvo a herce, kteří „pořádají po živnostensku divadelní představení neoprávněně". Mají té své živnosti tak plné oči i hrdlo, že ve všem vidí provozování „po živnostensku". Usnesli se tedy „proti předneseným nešvárům rázně zakročiti u povolaných instancí". Nevíme, jak by bylo celé řadě divadelních ředitelů, kdyby organisace herectva a organisace ochotnictva ukázala, jakým „nešvárem" je jejich po „živnostensku provozované" umění! Látky je pohromadě dost, a veřejnost i povolané instance by žasly, kdyby se jim předložila. Není vinou ochotnictva, hraje-li už dnes lépe a musila-li některá divadelní společnost odejíti z místa dříve, protože se nikdo nechodil dívat na bídný repertoár a ještě bídnější hru. Není příčiny dávati leckterým společnostem divadelní sály zadarmo, když musí platit stejně jiný, ale je tu dosti příčin k opatrnosti, když některé společnosti zůstanou dlužny, poškodí a poztrácejí rekvisity a odcházejí z místa, provázeny neblahými vzpomínkami. Budou-li tedy volati úřady na poctivé umělce a kulturní pracovníky, vyvolají sami odezvu, která jejich živnosti a obchodu s uměním ještě méně poslouží.

Umění nedůstojná reklama. V poslední době rozmohla se zcela dryáčnická reklama při některých uměleckých nebo quasi-uměleckých podnicích divadelních. Pěstuje-li tento způsob reklamy Národní divadlo, jehož bulletiny mají někdy formu pověstných reklam anekdotických venkovských šmír nebo cirkusů, je to nedůstojno divadla, jeho vůdců i národa, jemuž divadlo náleží. Nejméně řečeno maloměstským nevkusem jest, oznamuje-li tu Národní, tu zase Městské vinohradské, že vystoupí pí. Bechyňová, choť ministra vyučování nebo pí. Heidlerová, choť bývalého ministra. Půjde-li kdo na takové představení, jde tam proto, že chce vidět, jak umí pí. Bechyňová hrát, nikoliv proto, aby viděl, jak vypadá z blízka choť ministra. Že hrátí divadlo umí, jde o ní dobrá pověst, proto měla sama zameziti nevkusnou reklamu, diktovanou asi podlízavostí těch, kdož ji psali nebo inspirovali. Vrcholu dosáhlo však pořadatelstvo Nové Orestei, které vábilo lidi na představení tím, že oznamovalo v novinách, že je pozván p. president, že si koupil loži a pod. Teď, když podnik tak špatně skončil, jistě nemůže býti nikomu příjemno, že se trpělo, aby pořadatelstvo vzbuzovalo ve veřejnosti mínění, že je p. president na podniku zvláště interesován. Pan president byl bez své viny vláčen reklamními lokálkami pořadatelstva Nové Orestei od prvního začátku až do poslední zprávy, která vyšla den před představením.

Kolem Nové Orestie. Nešťastně končící podnik Všelidové scény jest v mnohém směru poučný. Vrátíme se k němu podrobnější úvahou. Dnes nutno však ihned říci ve formě protestu tolik: dozorčí orgány a úřady, které mají vždy tolik starostí o ochotnická představení spořádaných spolků, kterým dělají všemožné obtíže a překážky a u nichž mají na všecko řadu starých paragrafů, vycházely vstříc s takovou benevolencí, že to bylo až ku podivu. Nechceme, aby se podniky šikanovaly, ale chceme, aby bylo jen jedno měřítko!

Zlé svědomí! V poslední reklamní lokálce o Nové Orestei v předtuše všeho, co nastane, žádali pořadatelé, aby nikdo nenosil do představení hole nebo deštníku a vyhrožovalo, že s holí nebude nikdo do hlediště vpuštěn. Však věděli proč!

České divadlo ve Vídni. Po řadu desítiletí dovolávali se naši krajané ve Vídni vlastního divadla českého. Jsou dobře známy některé kroky, které spolky vídeňské podnikly na tomto poli a jaký výsledek přinesly... Nyní opět v menšinovém vídeňském časopise „Dunaj", vydávaném spolkem „Komenský", píše Karel Springer o otázce českého divadla ve Vídni. Praví, že „není doba na velké

menšinově divadlo vídeňské, a to z mnoha důvodů. Především není peněz, a kdyby se zavedla sběrací činnost ve prospěch divadla, poškodila by se důležitější menšinová instituce školská. Ale ani sebe větší subvencí by se divadlo stálé neudrželo, jednak proto, že česká Vídeň by ho nemohla dostatečně podporovati, jednak by na ně umělecky nestačila. Není vzdělaných režisérů, divadel ochotnických jest až příliš mnoho, ale dávají samé hry méněcenné, nelze se tedy diviti, že obecenstvo jest nevychované a nechodí do divadla ze zájmu, ale z povinnosti spolkové. Než bude otázka stálého českého divadla naléhavou, nutno vykonati ve Vídni velký kus práce kulturní. Dále vadí ohromná rozptylenost českého živlu po nejvzdálenějších čtvrtích, z kterých čeští lidé, většinou z dělných kruhů, leda v neděli by se mohli vypraviti do vzdáleného divadla. Byla nadhozena také otázka divadla, v kterém by hráli Němci, Češi pak třeba jen dvakrát za týden. Ale k tomu by nebylo třeba zvláštního českého divadla, některá německá by dnes ochotně uvolnila večery. České samostatné divadlo vedlo by dnes k velkým hmotným ztrátám a nemilému mravnímu zklamání". Vzpomeňme jen, jaké úspěchy mělo Národní divadlo, Městské divadlo vinohradské i j. divadla, která přišla do Vídně, aby posílila českou obec vídeňskou. Naplněné dvorany spolkových domů Čechů vídeňských volají tu, aby konečně radikálně bylo postupováno a k činům, které měly svého času zdárné výsledky, byly dány i určité příkazy... Čeští lidé ve Vídni touží po divadle, naše česká krev i dorost volá po reprodukci českých a slovanských her. Doufáme a spoléháme na to, že podaří se časem uskutečniti dávný sen Čechů na Dunaji, postaviti si vlastní českou scénu, třebas malou, ale naši, jako důkaz kulturních snah českých duší. *Jar. B. Zyka.*

Jinde — a u nás. Nedávno proběhla novinami zpráva, že na vídeňské universitě bude na podzim zřízena stolice dějin divadla a že později bude připojen ústav se sbírkami a knihovnou pro badání o divadle. Docent nové nauky je prý již vyhlédnut. Pětiřádková lokálka, — bez poznámky a bez dalšího povšímnutí! Snad si leckdo tiše a pro sebe povzdychl, že se u nás nic neděje, že tak důležitý obor, jako je české divadelnictví, zůstává stále vědecky nepěstěn a že odborná literatura je zanedbávána na újmu vlastního prospěchu i na újmu pověsti v uměleckém a vědeckém světě, — ale nikdo z povolaných neuznal za vhodné, aby veřejně pronesl svůj soud a stesk, aby burcoval ze zaostalosti a aby žádal energický postup z dosavadního amatérství k věcnému studiu a k regulování prací historických i vědeckých, jimiž se jiní národové již dlouho a právem honosí. K popudu „Matice Divadelní" zakládá se u nás „Tylova společnost" právě za účelem systematické práce odborné, a její stanovy byly již vypracovány. Návrh přináší naprosto neutrální program, s nímž může a musí souhlasiti každý, kdo se pokládá za divadelního odborníka i kdo jinak je přítelem našeho divadelnictví. Zařizující výbor také úzkostlivě dbá toho, aby byly všecky umělecké směry zastoupeny a aby nebyly z naprosté a věcné neutrality dovozovány nesprávné dedukce. Nejen, že lze očekávati, že velký účel „Společnosti" dovede sloučiti v jednom středisku všecky činitele a všecky osobnosti, jež tvoří dnes divadelní obor, jinak sám v sobě nezcelený, ale nutno trvati na tom z týchž nestranných a věcných důvodů, aby uskutečnění „Společnosti" a jejího zdárného rozvoje nemařily osobní choulostivosti a nedůtklivosti. „Tylova společnost" utvořena bude a každý, kdo by se postavil stranou, ukáže, jak více si cení svého vzácného „já", než velkých potřeb kulturních.

Studium dějin divadla. Toto důležité odvětví divadelní teorie a divadelní nauky je u nás dosud velmi zanedbáváno. Neprávem. Právě dějiny českého divadla poskytují tolik krásné příležitosti k studiu celkového vývoje divadelního. Náš divadelní život v minulosti nebyl o nic méně intensivní, než divadelní život jiných národů. Není to však jen náš vlastní divadelní vývoj, který vykazuje celou dlouhou řadu znamenitých typů a zjevů, ale i divadelní vývoj světový, který potřebuje u nás studia a badání. Každý, kdo dnes se o divadelní vývoj a divadelní dějiny zajímá, je odkázán na cizí prameny, zejména na knihy německé. Jak z jiné zprávy zřejmo, vídeňská universita zřizuje stolici dějin divadelních, které tím byly i na této universitě uznány za samostatný obor vědecký a badatelský, pro který jinde již universitní stolice jsou. Dnes jest vlastně u nás jedinou šiřitelkou poznání dějin divadla Matice Divadelní, která za minulý rok uspořádala celkem 42 přednášek o dějinách divadelních se světelnými obrazy. Nemá-li universita chuti a možnosti pěstovati tento druh kulturní historie, bylo by povinností — vedle zakládané „Tylovy společnosti" — také dramatických oddělení konservatoří pražské a brněnské, jakožto středisk divadelní teorie, aby po této stránce zahájily nejintensivnější činnost.

V „Knihovně Matice Divadelní" vyšly nákl. Fr. Borového dosud dva svazky, obsahující prof. dra V. Tilla nové zpracování „Strakonického dudáka" (za 6 Kč) s obsažnou předmluvou, použitelnou k sestavení proslovu před oponou, podrobnými poznámkami režijními a náznaky jednoduchého uspořádání veškerých scén, a red. Vinc. Červinky výstižné překlady ruských Averčenkových veselých aktovek „Pětka" (za 8 Kč), nenáročných, leč vhodně doplňujících pořad divadelního večera nebo obohacujících zábavy programové.

Politika a umění. I v pražském německém divadle rozhoduje politika. Před krátkým časem našlo se několik dobromyslných lidí, kteří chtěli na poli vědy a umění slučovati národnost českou a německou u nás, aby tak postavili hráz nezdravé nevraživosti. Nemůže to míti výsledku, protože Němci dovedou poleviti ve všem, jenom ne ve svém nacionalismu. My už bychom byli mnohem měkčí. Německý divadelní výbor je sestaven z členů německých politických stran a proto rozhoduje i v umění nejprve politika. Proto zamezil tento výbor pohostinské vystoupení „Neue Wiener Bühne" v Praze a zamezil provedení dram. aktovky „Die letzte Nacht", jejíž autor Karel Kraus prý je příliš nakloněn Čechům. Vznikla z toho polemika, která vyvolala kritiku poslání německého divadla v Praze a posvítila na jeho úpadek, jenž vrcholí v nepřístojné atrakci nočních představení s kabaretním programem, ve kterém vystupuje český komik Vlasta Burian. Při tom se ukázalo, jak veliký význam se přisuzuje divadlu pro kulturu a pro myšlenku národní, ale ukázalo se také, jaké je neštěstí pro divadlo, rozhoduje-li o něm politický klíč místo kulturních a odborných lidí.

Sykot v divadle. Toto téma stalo se zase akutním. Velmi dobře charakterisuje „Cesta" ve svém čísle 41.—42. poměry. Rádi konstatujeme, že to píše revue „Cesta", jejíž redaktorem je Dr. M. Rutte. Kdyby totéž napsalo „Čsl. Divadlo", řeklo by se, že jsme konservativní a zaujatí proti novým proudům literárním i uměleckým: „Sykot v divadle ozval se konečně zase jednou po dlouhé době při premiéře J. Bartošových „Námluv čili Škole diplomacie". Konečně se premierové obecenstvo rozpomnělo na své dobré právo, že za své peníze smí požadovati také přiměřenou věc a že nemusí býti pokusným králíkem každému kdo se o sobě domnívá, že je povolaným člověkem pro divadlo. Bylo už věru na čase, že se projevil odpor proti tomuto nezodpovědnému experimentování, které se od jistého času na našich divadlech zahnízdilo, a jest jen litovati, že se neprojevil

už dříve. Příležitosti by byl našel v letošním repertoáru věru dost a dost. Vinohradský případ může býti poučením všem příslušníkům mladé dnešní generace, zatížené slavomamem až pathologickým, nebetyčným velikášstvím a chorobnou ješitností, že blahé doby, kdy se s nimi kritika mazlila (ať z těch či oněch důvodů) a kdy byli hýčkáni a obdivováni za každý ‚nesmyslně nelogický sen' (abych citoval autora „Namluv") a každou nedonošenou ztřeštěnost, jsou na štěstí ty tam. Trvalo to dosti dlouho, ale přišlo to přece. Vinohradský případ budiž však také varovným mementem odpovědným činitelům našich divadel, kteří si čím dále tím častěji troufali předkládati obecenstvu kusy, pro něž je škoda každého haléře, který se vydá na jejich výpravu. A zvlaště dnes, kdy divadla tak těžce zápasí o svoje finanční bytí či nebytí."

Kinematografy v Československé republice. Kinematografická revue „Internationale Filmschau" uveřejňuje statistiku kinematografů v československé republice. Dle této statistiky máme v republice celkem 832 kinematografů, z nichž připadá na Čechy 473, Moravu 130, Slezsko 34, Slovensko 105, Podkarpatskou Rus 8. Praha má celkem 82 kinematografů. Těchto 832 kinematografů má dohromady místa pro 232.084 osob, které mohou přijíti z obvodu, jenž je obýván 4,350.877 lidmi, jež v místech, kde kinematografy jsou, přicházejí v úvahu jako publikum. Rozděleno dle zemí připadá zase: v Čechách na 2,004.132 obyvatel 120.198 sedadel v kinematografech, na Moravě na 731.053 obyvatele 39.930 míst, ve Slezsku na 222.339 obyvatel 10.769 sedadel, na Slovensku na 647.273 obyvatel 28.477 míst a v Podkarpatské Rusi na 84.837 obyvatel 1430 míst v kinematografech. Jen zcela malý počet biografů má každodenní představení. Z celkového počtu 118 kinematografů hraje jen jednou týdně, 114 hraje dvakrát týdně. Čísla 23 představení za týden dosahuje 9 pražských biografů, 2 kina v Praze mají 22 představení týdně. Rekord udržuje však Morava, kde 2 kinematografy hrají dokonce 29 představení týdně a 1 kino 28 představení. Uvádí se skrovně v této statistice, že nyní ze všech 832 kinematografů 143 nejsou vůbec v činnosti, takže pro publikum přichází v úvahu jen 689 kinematografů. Až potud mluví statistika. Nejsou to čísla, která nutí k přemýšlení každého znalce a pozorovatele dnešní krise divadelního umění?

Novinky pařížských divadel. Nejnovější produkce dramatická ve Francii nevykazuje pozoruhodnějších děl. Referovali jsme již na tomto místě o poslední hře Curelově a na jiném místě o hře „Avocat" od Brieuxe, zbývalo by zmíniti se ještě o Maurici Rostandovi a o Ch. Viguracovi. Hra posledního „Michel Auclair" hrána byla téměř zároveň s Paříží (divadlo du Vieux Colombier) také u nás na Vinohradech a jest tudíž známa. Zato nebude od místa všimnouti si blíže nového díla Maurice Rostanda, od něhož si kritika francouzská po velikém úspěchu jeho prvého díla „La Gloire" (Sláva) slibovala velice mnoho. Ale hra „Le Phénix" neuskutečnila těchto nadějí. Vina jest hned v námětu. Při „Slávě" autor se zahloubal do vlastního nitra, analysoval a zpovídal se upřímně. Dílo to bylo opravdu jakousi zpovědí mladého básníka ze všeho toho, co procítil, promyslil a protrpěl po boku svého velikého otce, Edmonda Rostanda, u nás naposled známého svým „Orlíkem". „Fénix" jest proti tomu spíše spěšnou improvisací, ačkoliv formou jest dokonalý (bohatost veršů, poetičnost výrazu atd.). Hrdinou, inteligentem, trpícím svým prostředím, jest mladý kníže Silvere. Jsa synem krále, má přece myšlenky anarchistické, pomýšlí na to, sesaditi všechny krále, své „kolegy", ba i svého otce a své bratrance. Uskuteční svůj plán při slavnosti na počest princezny, kterou miluje, ale které se vzdá ve prospěch lidstva. Aby dodal svým plánům více divadelnosti, Silvere obrací se na herce Speres a žádá jej, aby hrál místo něho roli Herostrata v tragedii, která, až Silvere zapálí palác, má se státi opravdovou tragedií. Ale Speres odmítá a tím končí prvý akt, nejlepší ze všech. V druhém jednání umírající Speres (proč tato náhlá smrt?), kterému lékař zakazuje mluviti, činí nejen svou závěť hereckou, nýbrž i generální zpověď a vyslovuje svou úctu k osobnosti „vysoko postavené". Touto osobností jest matka Silverova. Při jeho smrtelné posteli princ, který naslouchá rozmluvě své matky se Sperem, dovídá se, že jest synem tohoto bývalého milence své matky. Silvere jest zoufalý, zvlaště proto, že poznává neodůvodněnost své nenávisti. Ale místo vzdorné revolty lká a bije se v prsa. Ve třetím jednání Silvere učinil vše, aby zabránil požáru a vraždě, ale palác vzplane, králové zemrou v jeho ssutinách a Silvere nalezne pod troskami tu, kterou miloval. Stala se také obětí. Vychovatel nutí Silvera, aby se přece jen ujal vlády, ale Silvere odmítá s hrůzou tento návrh a zavraždí se. Reptání davu předpovídá budoucí revoluci. — Největší snad úspěch letošní saisony měla hra „Les Vignes du Seigneur" (Vinice Hospodinovy) od autorů Flersa a Croisseta. Hra podle slov autorů čerpá z prostředí „nově přišlých". Odehrává se v měšťanském prostředí, její hrdinkou jest paní Bourgeonová, jež nebyla nikdy provdána, měla jen čas od času „přátele", ale dva z nich ji učinili matkou dvou dcer. Dcery již vyspěly v dívky a mladé ženy, jedna z nich žije rovněž s mladým mužem, který si sice dává líbiti pozornost paní Bourgeonové, jako její zeť, ale nechce slyšeti o tom, aby se s její dcerou náležitě oženil. To rmoutí paní Bourgeonovou, která pojednou velice si potrpí na úctu v poválečné společnosti, v níž možno snadno dospěti o několik stupínku výše na žebříku poct. Podaří se jí konečně provdati druhou dceru a chytrou machinací proměniti divoké manželství i prvé dcery v zákonité. Prostředek, jak si počíná, jest při tom nejzajímavější a ostře charakterisuje dnešní poměry. — V divadle Antoine ohlášena byla premiéra hry „Moulin de la Galette" (Mlýn na peníze) od Andréa Pascala. Ale v poslední chvíli autor odvolal hru, protože činěny proti němu útoky se strany vyšších kruhů a šlechty, jež se cítila dotčena jeho hrou. Jest to zajímavo pro Paříž, tím více ještě, že ony narážky na šlechtu byly podle předběžných zpráv velice nevinné a mírné.

Dr. Otto Dubsky.

Reforma italské divadelní revue „Comédia". Italská divadelní revue „Comédia" zreformovala svůj vnějšek, takže z ní je dnes bohatě ilustrovaná revue, tištěná na pěkném papíře. Revue vychází čtrnáctidenně. V každém čísle má jednu celou divadelní hru. V názorech divadelnických jeví se značná odvislost od Paříže. V druhém čísle je článek o českém divadelnictví od Uga Dadone. Článek je ovšem velmi povrchní, všímající se jen některých premier kusů italského původu. Při pohledu naň tane hned na mysli potřeba organisace dopisovatelské o českém divadelnictví do zahraničních revuí.

Opět požár divadla. Minulý měsíc vyhořelo krásné divadlo ve Wiesbadenu. Požár, který pohltil celé divadlo i skladiště a pomocné budovy, potvrdil zase smutně nedávno zde otiskovanou statistiku, dle níž nejvíce požárů vzniká dvě hodiny po skončení představení. Divadlo to bylo postaveno v letech 1893—94 staviteli Fellnerem a Helmerem, kteří vybudovali také pražské německé divadlo, a bylo zejména praktickým zařízením jeviště a nádhernými místnostmi representačními (foyery a vestibuly) mezi prvními díly těchto divadelních architektů.

OCHOTNICTVO.

Jaroslav Borotínský:
Divadlo na venkově.

Nedávno konaná valná hromada „Ústřední Matice divadelního ochotnictva československého" předložila veřejnosti československé a přátelům českého divadelnictví a ochotnictví obsáhlou zprávu, z níž je zjevna záslužná práce našich ochotníků na českém venkově na prospěch zdárného rozvoje divadelního. Zůstalo tu sice dosti úkolů organisačních a kulturních dosud neuskutečněno, ale přece snažilo se ústředí pečlivě o zdokonalení základů ochotnické práce ve všech směrech, jak dokazují statistická data. V ústředí je celkem dnes přes 1031 spolků a odborů divadelních (loni organisováno přes 217 nových spolků, zvláště na českém venkově a na Slovensku, které platně působí). V otázce celkové organisace nastala podstatná změna v poměru na Slovensku, takže byla zjednána s Maticí Slovenskou v Turč. Sv. Martině shoda, dle které se utvořila pod patronancí této Matice samostatná organisace na Slovensku pod názvem „Ústredie slovenských ochotnických divadiel". Poměr k U. M. D. O. Č. vyjádřen je stanovami vzájemnou účastí zástupců na všech schůzích pražského ústředí a společným orgánem „Československého Divadla". Také utvoření odboru zahraničních spolků divadelních bylo vřele uvítáno zahraničními spolky jako znamenitá složka organisační, neboť vzájemný styk s cizinou má již praktické důsledky v tom, že z Prahy zasláno do zahraničí několik zásilek dobrých českých her původních. Ústředí divadelní po této stránce získalo velice cenný přehled poměrů českého života a živlu v cizině, kde je tento leckde pohlcován cizími živly, nepodá-li se mu ruky pomocné a nevzbudí-li se tam vědomí národní příslušnosti a individuality.

Úkoly našeho československého ochotnictva na českém venkově jsou dnes veliké a důležité, neboť ochotnictvo je to, které v saisoně divadelní stará se o rozšiřování původní tvorby dramatické a pomáhá tak pracovati v nejširších vrstvách lidu venkovského pro českou produkci. Slyšeli jsme právě v těchto dnech hlas venkovského pracovníka na poli ochotnickém, který poukázal na dnešní divadelní krisi a napsal: „Po zdraví dychtící lid, přičichnuv ke hnilobnému umění, jehož lascivnost dávno zvetšela, prchá od něho v přesvědčení, že ničeho neztratí, když bude je viděti laciněji v kinu. Také nesčetná ochotnická představení dokazují dramatickou žíznivost doby. Divadlo nespraví volání po milosrdenství! Zehrání na ochotnictvo, jehož soutěž lze se zbaviti jen ryzím, poctivým uměním, nepomůže. Je to bohužel smutný úkaz úpadku, že často představení diletantů předčí mnohé představení umělců z povolání. Divadlo rodilo se vždy toliko jako známka zušlechtění, vnitřního zdraví lidstva a bodré veselosti, z hlubokých mravních potřeb, a zmíralo zvrhlostí, ubito jsouc nemravností." A na jiném místě zdůrazňuje poslání a výběr dobrých lidových her českých, přístupných venkovskému lidu, a píše:

„Pohleďme na venkov, kde ochotnictvo bují, protože hraje skoro výlučně dramata domácí, česká. Zato mnohde ochotníci městští neúspěšně třístí se posud ve strany a stránky, poněvadž jsou tam živly, které necítí potřebu pracovat na budování státu a jezdí jako divadelní ředitelé dodnes na starém šimlu zahraniční zimnice. Ti dali si všichni ujíti teplou novost poválečného programu a statně vídeňači dále... A pak se udiveně tážou: odkud ta divadelní krise? Vždyť krásu nelze okrásti a nadutost ji nenahradí." Český venkov je úzce spjat s ochotnictvem, jemuž divadlo je vším a pro něž věnuje se všechno. Kouzlo divadla táhne, divadlo, třebas ochotnické, má na venkově své zastánce i nadšené pracovníky. Co znamená divadlo samo pro náš venkov, doznává i venkovský pracovník ochotnický, že může posouditi každý, kdo jen si všímá života na venkově, „kde po celý rok není téměř jediné ušlechtilejší zábavy, kde zájem nejširších vrstev jest soustředěn v neděli pouze na všelijaké tancovačky, potulné nepodařené kabarety a kde snad někde již nejvyšším kulturním požitkem jest návštěva biografu. Jest tedy divadelní představení pravou oasou v kulturních podnicích venkova, a dobrý ochotnický spolek jest nejlepším kulturním činitelem. Obecenstvo venkova, lačné po zábavě, jest nutno vychovati, zvýšiti jeho duševní úroveň, a to může vykonati jen dobré divadlo. Jest divadlo doplňkem vzdělání. Divadlem máme býti poučováni, zušlechťováni a povznášeni. Divadlo více působí na vrstvy nejširší, než čtený spis. Idea, ztlumočená divadlem, mocněji razí si cestu, než idea, hlásaná novinami, brožurou. Kouzlo divadla tkví v obraznosti, neboť herec, úprava jeviště a j. působí na diváka mocněji. Ochotnické jednoty pamatujtež tudíž na to vše a své konání i svůj repertoár zařiďte tak, aby opravdu staly jste se dobrými kulturními činiteli a svým spoluobčanům dobrou a ušlechtilou zábavu byste poskytovali."

Lidová, ochotnická představení na českém venkově ukázala pohotovost českého ochotnictva i po stránce lidovýchovné, zejména tam, kde pořádáním režijních kursů, přednášek divadelních a pod. neomezila se činnost jen na diletantství, ale věnovalo se potřebám určité vyšší stupnice a pracovní směrnice divadelní, která ukázala i důkazy uměleckého zápasu a poctivé výše svým vkusem, souhrou, disciplinou a repertoárem.

Pro ochotnickou praksi.

Kapitoly o repertoáru (píší J. Frey, Fr. Francl, J. Rydvan a M. Šimáček; IV). Hry pro divadla v přírodě: *a)* Viceaktové: „Domov a víra". (Drama ze sels. života; K. Schönherr; 14 m., 4 ž., kompars; Vilímek, Praha. Dekor.: Po obou stranách staveni, v pozadí nízká hráz potoka s můstkem.) — „Marjánka, matka pluku". (Obr. z venk. živ.; J. K. Tyl; 13 m., 2 ž., kompars; Knapp, Karlín. Dekor.: Na jedné straně hospoda se zahrádkou, na druhé str. vrátnice zámku, od ní do pozadí zeď.) — „Oblaka". (Drama; J. Kvapil; 3 m., 2 ž.; „Maj", Praha. Dekor.: dvůr na faře.) — „Na letním bytě". (Veselohra; J. Štolba; 6 m., 6 ž.; „Máj", Praha. Dekorace: restaurační zahrada.) — „Otec". (Drama ze sels. života; Al. Jirásek; 7 m., 3 d., kompars; J. Otto, Praha. Dekor.: Na jedné straně statek Divíšků, na druhé Kopeckého se zahrádkou.) — „Ach, ta láska." (Ves.; J. Štolba; 6 m., 8 ž.; „Máj", Praha. Dekor.: Zahrada s rybníkem.) — „Loupežník". (Kom.; Karel Čapek; 12 m., 5 ž., kompars; Aventinum, Praha. Dek.: Domek v lese.) — „Jan Výrava". (Drama; Fr. A. Šubert; 20 m., 11 ž., kompars; „Máj", Praha. Dekor.: Na jedné straně zámecká zeď s vraty a balkonem, na druhé chalupy a zvonice.) — „Závěť". (Drama ze sels. živ.; J. Štolba; 13 m., 2 ž.; „Máj" Praha. Dekor.: Na jedné straně statek Votavův, v pozadí Sýkorův, v popředí mýtina.) — „U bílého koníčka." (Ves.; Blumenthal-Kadelburg; 21 m., 10 ž.; Knapp, Karlín. Dekor.: Restaurační zahrada.) — „Dva šťastné dny". (Ves.; Schönthan-Kadelburg; 11 m., 8 ž.; Knapp, Karlín. Dek.: Zahradní salon.) — „Divošká". (Ta třetí.) (Ves.; V. Krylov; 4 m., 6 ž., 1 d.; Knapp, Karlín. Dekor.:

Zahrada.) — „Lázeňská víla". (Ves.; J. Skružný a B. Ludvík; 11 m., 5 ž.; Šolc a Šimáček, Praha. Dekor.: Restaurační zahrada.) — „Ošetřovatelka". (Ves.; J. Císler; 6 m., 4 ž.; „Máj", Praha. Dekor.: Zahrada.) — „Samota". (Hra; Al. Jirásek; 11 m., 7 ž., kompars; J. Otto, Praha. Dekor.: Samota před myslivnou.) — „Sedlák Zlatodvorský". (Obraz ze sels. živ.; Birch-Pfeifferová; 10 m., 4 ž., kompars; Knapp, Karlín. Dekor.: Na jedné str. statek, na druhé stáje, vzadu hospoda.) — „Viktorka". (Obr.; dle B. Němcové J. M. Koubek; 7 m., 13 ž.; Knapp, Karlín. Dekor.: Dvůr ve statku.) — „V českém ráji". (Ves.: K. Fořt; 9 m., 4 ž.; Švejda, Praha-VIII. Dekor.: Zahrada.) — „Hospodář a výměnkář". (Obr. z venk. živ.: J. E. Šlechta; 6 m., 5 ž.; Knapp, Karlín. Dekor.: Část návsi.) — „Páni". (Hra z venk. živ.; A. H. Horáková; 9 m., 7 ž., 6 d.; Šolc a Šimáček, Praha. Dekorace: Zahrada s domkem.) — „Mrtvé moře". (Drama; J. Mahen; 16 m., 3 ž.; Zora, Karlín. Dekor.: Část návsi.) — „Psohlavci". (Drama; dle Jiráska A. Fencl; 2 m., 4 ž., kompars; Švejda, Libeň. Dekorace pro přírodní divadlo vyznačeny v knize.) — „JanOšík". Drama; J. Mahen; 26 m., 8 ž., kompars; Přemysl Plaček, Pacov. Dekor.: Na jedné straně chalupa, na druhé krčma, v pozadí zalesněná stráň.) — „Nový pán". (Drama; V. Stein-Táborský; 14 m., 9 ž., komp.; nákl. vlast. Dekor: Nádvoří zámku.) — *b)* Jednoaktové: „Právo první noci". (P. Fingal; 14 m., 4 ž.; Švejda, Praha-VIII. Dekor.: Lesní samota.) — „Prodaná láska". (Ves.; J. Neruda; 4 m., 2 ž.; Topič, Praha. Dekorace: Zahrada.) — „Holčička". (Kom.; B. Viková-Kunětická; 2 m., 3 ž.; Šolc a Šimáček, Praha. Dekorace: Zahrada.) — „Svatební noc". Drama; K. L. Kukla; 6 m., 2 ž.; Knapp, Karlín. Dekorace: Hornatá krajina s chalupou.) — „Na stráži". (Obr.; Fr. Francl; 6 m.; Ú. M. D. O. Č. Dekorace: Lesní mýtina.) — „Olga Žilinská". (Drama; Fr. Francl; 4 m., 1 ž.; Dekor.: Na jedné straně domek, v pozadí plot s vrátky, na druhé straně chalupa rychtáře.) — „Ztracený syn". (Hra; A. Svoboda; 4 m., 2 ž.; Knapp, Karlín. Dek.: Nádvoří statku.) — „Ve Křivoklátském zátiší". (Ves.; K. Šimůnek; 3 m., 3 ž.; Knapp, Karlín. Dekorace: Park.)

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Na vysvětlenou. Redakci i ústředí dostává se četných projevů uznání obsahové hodnoty listu nejvýmluvnějším způsobem předplácení kromě zdarma zasílaného výtisku dalších 5—6 čísel (na př. z malé obce Zásad atd.), ale nejsou také ušetřeny různých výtek, zejména nevčasného otiskování spolk. zpráv, repertoáru atd. Bylo jistě dostatečně důkazů podáno o nejlepší jejich vůli, vyhověti všem projeveným přáním, leč dobrá vůle vždycky nestačí: Rozsah listu přes to, že ochotnická hlídka zabírá v něm téměř celou polovinu, nutí k značnému obmezování a jen jeho rozšíření, umožněné pronikavým zvýšením počtu předplatitelů, nedostatek ten aspoň zčásti mohlo by odstraniti. Stálá akutnost zpráv při stávajících rozměrech listu docílila by se po novinářském způsobu jedině odkládáním zpráv, z nedostatku místa do čísla nezařazených, což by jistě neuspokojilo jednot postižených. Ostatně celý náš list a tedy i zprávy ochotnické nemají účele reklamního, nýbrž dokumentární a tomuto účelu i opozděné zprávy a repertoár plně vyhoví. Tedy jen více trpělivosti!

Reprisa Hermanova „Velkého pátku", o němž posudek v minulém sešitě „Čsl. Divadla" dlužno doplniti uznalým upozorněním, že krásné a dobově přesné úbory účinkujících dodala Jelínkova „Kostyma" (dříve Böhm) na Národ. třídě a dokonalé masky obstaral chvalně známý mistr vlásenkář Jan Frankl (Lazarská ul.), konána bude 28. dubna v div. Švandově na Smíchově a účast členstva Pražského okrsku je závazná.

Vojan a ochotnictvo. Našim spolkům vřele doporučujeme, aby ke dni 4. května uctily památku mistra Ed. Vojana. Jeho sedmdesátiny budou letos uctěny všemi divadly a čistý výtěžek bude věnován ve prospěch postavení „Vojanova domu", asylu pro zestárlé české herce. Nechť tedy naše ochotnictvo nezůstane pozadu! Příspěvky možno zaslati našemu ústředí, které je pak odvede „Sdružení pro postavení Vojanova domu".

Zákaz zájezdů a strana komunistická. K projevům proti nesmyslnému a kulturní vývoj národa vážně poškozujícímu tomuto nařízení připojili se i čeští a němečtí poslanci strany komunistické „Interpelací posl. Hakena, Warmbrunna a soudruhů ministru školství a národní osvěty a ministru vnitra, že úřední nařízení znemožňují lidovýchovu" a píší: „Místní osvětové sbory a ochotnické divadelní spolky konaly lidovýchovnou činnost divadelními představeními nejen ve svých sídlech, ale i v okolí tam, kde divadelního sdružení nebylo anebo kde bylo třeba předvésti vzorná představení k výchově místních ochotníků. Tato činnost ochotnických divadelních spolků byla známa a provozována po desítiletí v rakouské monarchii bez překážek. Teprve demokracie Československé republiky prostřednictvím své byrokracie měla odvahu tomuto oboru lidovýchovy překážeti. Dne 22. května 1922 (č. 16.637) vydala zemská politická správa presidiální výnos, jímž se zájezdy ochotníků zakazují. Tímto zákazem přepjaté československé byrokracie okradeny jsou spousty venkovského lidu, zejména v drobných dědinách, o jakoukoli výchovu dramatickým uměním. Ptáme se pánů ministrů krátce a jasně: Jste ochotni ihned rozkázati, aby nesmyslný a lidovýchově škodlivý výnos přepjatých byrokratů zemské politické správy byl okamžitě odvolán? V Praze, dne 22. února 1923. Podepsáni: Haken, Warmbrunn, Merta, dr. Šmeral, Houser, Mikuliček, Rouček, J. Kříž, Darula, Kučera, Burian, Krejčí, Tausík, Bubník, Koutný, Teska, Blažek, Toužil, Kreibich, Malá, Skalák, Kunst, Světlík."

Nové ztížení práce ochotnické znamená chystané zavedení obecní dávky z vyvěšených plakátů. Dle něho bylo by každé průměrně veliké navěští divadelního představení zdaněno již asi 20 h, což by při 100 a více roznesených návěštích činilo značnou položku ve výdejích podniku. Ústředí činí kroky, aby zamezilo předem uskutečnění této dávky.

Zakládajícími členy Ú. M. D. O. Č. stali se pražský policejní president Richard Bienert s příspěvkem 1000 Kč a intendant Nár. divadla J. Ackermann s příspěvkem 200 Kč.

Omyly ve Výroční zprávě za rok 1922. Některé naše spolky nejsou uvedeny v seznamu členů Ú. M. D. O. Č. Nestalo se tak vinou redakce, nýbrž vinou tiskárny, která neprovedla správně posledních korektur. Tím omlouváme tyto nemilé omyly, jimž napříště bude zabráněno.

Ochotnictvo na Slovensku. Turčiansko-sv.-martinský Slovenský Spevokol sehrál 11.-III. Gogolova „Revisora". Režie p. Slezáka. Kostymy dodala pí. Huňková z Prahy. Martinský Spevokol má ne-li nejstarší, tož aspoň jednu z nejstarších tradic ochotn. divadel slovenských a v důsledku toho i velmi vyspělý a ukázněný ochotn. ensemble, takže bude zjevem zcela přirozeným, stane-li se při další soustavné a intensivní své činnosti vůdčí jednotou ochotn. života na Slovensku, cíl to zajisté velice čestný a lákavý pro každý ochotnický spolek, tím pak spíše, působí-li tento v kulturním a národním centru Slovenska — Turč. Sv. Martině — a zároveň i v sídle Ú. S. O. D. Cíl vzdálený ještě sice, ale nikoli nedosažitelný pro ty, kteří způsobem tak čestným

dovedli se v uvedeném kuse zhostiti svých úloh, podavše výkony téměř vesměs nadprůměrné, jež byly několikráte na otevřené scéně odměněny potleskem. Zásluha tu náleží především p. Slezákovi jako režiséru kusu i jako představiteli měšťanosty Antonoviče, v němž se mu podařilo vytvořiti působivý typ někdejšího samovládce ruského provinciálního města. Chlestakov p. Pauliniho-Totha přes to, že mohl býti poněkud drzejším, byl velmi dobrý v místech, kde propukla jeho samolibost a chvastounství; jen když v hostinci nasycoval svůj hladový žaludek, měl býti reálnější — jako jeho dobrácký sluha Josef p. Augustinův — aby ilusę ani na okamžik nebyla ztracena. Pěkné výkony podali i pp. Košina a Augustiny ml. v úlohách statkářů a klevetníků městských, Dobšinského a Bobšinského; na některých místech však, zdá se, že bylo trochu přeháněno. Dobrý byl i kurátor bohumilých ústavů p. Klementisův; pp. Palkovič a Vdofka (soudce a školdozorce) vypracují se časem jistě též v dobré ochotníky. Policisti Deržimorda a Svistunov pp. Mistrika a Púchyho měli pěkné masky, jen více jistoty v pohybování bylo jim třeba, právě tak jako poštmistrovi Špekinovi p. Michaelyho nebylo by škodilo více důstojnosti a méně živosti v jeho vystupování (neopírati ruce o boky!). Z dam sluší vzpomenouti zejména výkon pí. Turgové v úloze A. Andrejevny. — Dramat. sdruženie ochotníkov „Hviezdoslav“ v Žiline sehrálo 17.-III. H. Kistemaekersovu franc. tříaktovku „Bieženka“ (La passante) za režie St. Tožičky. Nebyl-li úspěch večera takový, jaký podle předchozích představení tohoto čilého spolku byl by se dal očekávati, nestalo se tak ani vinou herců, jako spíše nešťastným výběrem kusu, jenž má všecky vady, jaké propagačně-politický kus, i když je protibolševický, míti může, takže v něm sebe snaživějšímu herci nepodaří se vytvořiti ze své úlohy pranic, co by ji vyzvedlo nad úroveň pouhé rutiny. Čestnou výjimkou byla pí. L. Machová v úloze kněžny Máši, jež svým výborně školeným hlasem dovedla uchvátiti a hrou přesvědčiti; její převaha vynikla zejména při střetnutí se Sebestianou Latenacovou (M. Andelová), v němž podařilo se jí plně vystihnouti silnou a neohroženou povahu Mášinu a její obětavou lásku k Latenacovi, silnější nežli smrt. P. Tožička v úloze Latenaca ukázal se pohotovým, dobrým hercem; škoda jen, že se úloze, třebaže v poslední chvíli převzaté, lépe nenaučil; byl by ji pak jistě i jinak založil, ne tak studeně, jak bývají úlohy nedostí prožité. Dobrým byl i Šaša Marubín — p. V. Kohn a redaktor Brüls p. Slezákův. V celém kuse bylo však viděti rychlost nastudování, takže některým scénám nedostávalo se potřebné souhry, jiné kaženy disharmonickými detaily (vystoupení p. Žilinčárovo v úloze komisaře Chironova; neobratné telefonování; převzetí kompromitujících dokumentů, s tolikerým nebezpečím získaných, aniž by jich příjemce projevil nějakou zvědavost o jejich obsahu a pravosti a j. v.), jiné opět nevhodným maskováním. Pokud se mluveného slova týče, nutno konstatovati snahu všech účinkujících Čechů po správné slovenské výslovnosti, kterážto snaha, věříme, že zabrala mnoho energie, jež by se při českém provedení byla zužitkovala jinde. S podivem však bylo, že právě slovenská společnost, pro kterou se v prvé řadě hrálo, přítomna nebyla. Což v Žilině opravdu žádných Slováků není? Slováků, kteří by se dovedli odříci maďarských oper a operet? *(bvk.)* — Oprava. Ve 4. čísle v článku „Ochotnictvo na Slovensku“ na 33. řádce má býti „poplatek Kč 13·— za každý vypůjčený kostym“ a nikoliv Kč 12·—, jak bylo omylem uvedeno.

Z Pražského okrsku. Kurs pro výcvik řečníků a referentů začal v pondělí 23. dubna o 7. hod. večerní. Přednášky konají se dvakráte v týdnu, vždy v pondělí a ve čtvrtek o 7 hod. več. ve škole u sv. Havla na Uhelném trhu. Program sdělen účastníkům v prvé hodině kursu. Přednášejí pp. Dr. F. Herman, V. K. Blahník, Dr. G. Lžičar, ing. V. Stein-Táborský a ing. V. Sommer-Rydvan. Jest v zájmu spolků, aby do tohoto kursu vyslaly alespoň po jednom nejzdatnějším svém členu. Počet členů není však obmezen. Kurs řídí spis. V. K. Blahník. — Schůze Nuselského obvodu konati se bude 29.-IV. v rest. u „Panochů“ v Nuslích-Údolí o půl 10. hod. dopoled. Vyšlete určitě svého delegáta (týká se spolků v Nuslích, Vršovicích, Krči, Michli, Pankráci a Kunraticích). — Výtěžky z představení. Ze zaslaných výkazů o činnosti bylo zjištěno, že ochotnické spolky odvádějí často své výtěžky účelům, které jsou ochotnictvu zcela cizí a zapomínají na účele vlastní, jako jest fond pro postavení „Tylova Domu“. Sehrajte alespoň jedno představení ročně ve prospěch postavení „Tylova Domu“, z kterého budou míti užitek opět jen spolky ochotnické, zejména spolky pražské (netýká se bes. „Tyl“ v Praze-VIII, která složila letos již 300 Kč)! — Zájezd Pražského okrsku do Slaného. P. o. hodlá o svatodušních svátcích uspořádati jednodenní zájezd do Slaného k oslavě 50 letého trvání tamního ochot. spolku. Kdo by se chtěl zájezdu zúčastniti, přihlas se včas v kanceláři!

Z okrsku venkovských. II. Tylův okrsek v Plzni konal schůze delegátů 7.-I. (přítomni del. 12 jedn.), 4.-II. (19 del. 16 jednot) a 4.-III. (26 del. 24 jednot), na nichž stanoven termín valné schůze na 25.-III. Protestní schůze proti zákazu zájezdů vyzněla v resoluci, která zaslána ministerstvu vnitra, posl. Sajdlovi, Lukavskému a min. Habrmanovi. Od listopadu konáno 15 schůzí okrsk. rady, přijato 172, odesláno 102 dopisy. Svolána obvodní konference do Terešova pro obvod mýtský na 25.-III. za přítomnosti asi 50 del., na níž zvolen obv. důvěrníkem říd. učitel Tupý, a v sezoně div. svolána bude schůze obvodu nýřanského. Výk. výbor požádán o intervenci u čsl. obce sokolské v příčině účinnější podpory dram. odborů. Zpráva pokl.: V lednu přijato Kč 2823·47, vyd. Kč 790·70, v únoru příjem Kč 1829·41, výdej Kč 591 96. Jednoty vyzvány k placení příspěvků ústředí, rež. Burda vypracoval statistiku činnosti jednot, jež uveřejněna bude ve „Věstníku“. Jednoty mají správně zasílati měsíční výkazy. K návrhu režiséra Burdy uskuteční okrsk. rada div. soubě̌žné představení vylosovaných 9 jednot, jež sehrají po aktovce a 3 vítězící jednoty budou závoditi definitivně. Stavební družstvo mělo mimoř. schůzi 25.-II. za přítomnosti 22 del. 16 jednot, při níž usneseno ustaviti se jako spolek, jehož stanovy vypracuje 7členný výbor z pp. Římovského, Volfa („Tyl“), Meinera (okrsek), Šlojsa („České děti“), Holubce („Bouda“), Neblecha („Klicpera“) a Šípa („Palacký“). Osvět. svaz v Plzni věnoval na stavbu Tylova domu v Plzni Kč 500·—.

Z jednot. „Ratolest“ v Podbabě měla valn. hr. 18.-II. a téhož dne Spdo. „Tyl“ ve Žlebech již se za ústředí zúčastnil F. Pokorný. Žleby vyvíjejí dosti značnou ochotnickou činnost, která se bohužel třišti osobními zájmy mezi třemi odbory, z nichž toliko „Tyl“ jest organisován. Jeho úsilí pak, z jednání schůze zřejmé, nese se s úspěchem k tomu, tuto trojí činnost sjednotiti v organisované jednotě. Schůze byla četně navštívena, jednání živé a obsažné. Po schůzi večer vyslechlo členstvo i širší obecenstvo přednášku o dějinách divadla, doprovozenou řadou světelných obrazů. — Spdo. „Tyl“ v Doubravce u Plzně konal svoji řádnou valnou hromadu 18.-II. za potěšitelné návštěvy členstva a hostí. Zahájil ji předs. spolku MUDr. Šimandl uvítáním přítomných a projevil radost nad zájmem členstva o věci spolkové. S politováním konstatoval, že II. Tylův okrsek v Plzni nevyslal do valné schůze delegáty, ač právě na valných schůzích může se okrsek přesvědčiti jak a pokud pokračuje organisační i jiná práce v jednotách, okrsku podří-

zených. Jednání vyznačovalo se obvyklým klidem a důstojností, jakou valná hromada každého spolku má býti prodchnuta. Po vyřízení formalit podává svoji výroční zprávu jednatel. Obsažná a věcná zpráva týká se všech aktualit vnitřního i zevnějšího života spolkového a jest jasným obrazem svědomité a poctivé práce odstupujícího výboru za uplynulé správní období. Na konci děkuje jednatel všem činitelům, kteří spolek v jeho těžké práci s příkladným pochopením vydatně podpořili. Z této zprávy patrno, že schůzí výborových konáno jedenáct, schůze členské tři; tyto spojeny vždy s odbornými přednáškami funkcionářů spolku. Spolek měl v den valné hromady 71 členů činných a 1 přisp. Dopisů přijato a odesláno 448. Na autorských poplatcích odvedeno Kč 1702·22. Na podpory pro akce dobročinné vyplaceno Kč 857·74. Spolková knihovna vykazuje 289 knih. Ze zprávy divadelního mistra vidno, že spolek investoval značný peníz do potřeb divadelních. K návrhu revisorů účtů uděleno odstupujícímu výboru absolutorium a poté přikročeno k volbám nového správ. výboru. Zvoleni: předs. MUDr. Vojt. Šimandl (Plzeň), místopředs. Ant. Novák (Doubravka), I. rež. Alex. Nováček (Plzeň), II. rež. Fráňa Šmrha (Lobzy), jedn. Artuš Mattas, pokl. Ludva Tačner (Plzeň), div. mistrem K. Zauf (Lobzy), rekv. Rud. Wallenfels (Plzeň), knih. a zapis. Jan Voch (Doubravka), členy výb. Betty Meissnerová (Plzeň), Čeněk Hegner (Doubravka), Jan Bürger (Plzeň), Jar. Steiner (Doubravka), náhr. Marie Horáčková a Fr. Panský (Doubravka) a rev. účtů Marie Maděrová a Ant. Čejka (Lobzy). Zvolení funkce přijali a slibují dle nejlepších sil pracovati na prospěch spolku a jeho snah. K návrhu odstupujícího výboru zvoleni čestnými členy spolku Vendelín Budil, Alois Jirásek a Karel Klostermann; ustanoveno během roku oslaviti důstojně jubileum patnáctiletého trvání spolku, setrvati v členství v Ú. M. D. O. Č. a v II. Tylově okrsku v Plzni, kamž zároveň zvoleni delegáty Fr. Miegel za členstvo a za výbor Rud. Wallenfels. Před ukončením valné hromady usneseno zaslati na výstavbu vyhořelého Dusíkova divadla v Čáslavi Kč 100·—. Zdařilou valnou hromadu zakončil po čtyřhodinném trvání předseda spolku přáním mnoha zdaru v novém správním období. *(Gai.)*

„*Posudky*“. Divadelní klub „Eduard Vojan“ v Košířích, sehrál 20.-I. „Cop“ od B. Vikové-Kunětické. Režie A. Hellerové nepodařila se ani vhodná dekorace, ani dobré scénování a souhra. Ze všech účinkujících zmínky zaslouží toliko pan Matucha, který v roli studenta Beneše byl na svém místě. I p. Kulhánek v úloze oficiála Troufala dobře se uplatnil. Z žen pouze A. Hellerová v roli švadleny byla dobrá a vynikla i v malé roli, mající zřejmou převahu v klidu na jevišti. Ostatní ensemble činil dojem začátečníků, z nichž nejvíce pí Michlová v roli Olivové těžce zápasila s pamětí, a zejména se správně českou výslovností. Líčení z větší části neuspokojilo, představení bylo celkem podprůměrné. (*Jos. Šťastný.*) — Čten. ochot. jedn. „Šamberk“ v Praze VIII. sehrála 28.-I. L. Stroupežnického drama „Václav Hrobčický z Hrobčic“ za režie V. Šmejkala. Dobrá snaha režisérova nesla se zejména k ucelené souhře; ve výpravě scénické obmezil se pro malou rozlohu jeviště na nejnutnější a to ve prospěch volného pohybu účinkujících. Exposice hry trpěla poněkud malou živostí scény a nepohotovostí některých členů, zato však průběhem II. a III. aktu docíleno pěkného spádu a vyvrcholení. O zdar večera přičinil se zvláště p. Šafránek, vystihnuv věrně povahu neústupného a vzdorovitého sedláka Vrby. Byl dokonalý maskou, gestem i slovem. Velmi pěkný výkon podal p. Halenčák v roli barona Hrobčického, lpícího na starých privilejích svého stavu a hájícího do krajnosti čest starého českého rodu, sebevědomého a neúprosného, avšak galantního k Marii Kalenicové z Kalenic. Tato nalezla dokonalou interpretku v pí Čapkové, jež dala jí všechnu svoji roztomilost, jemné hlasové zabarvení, ušlechtilost a cit. Srdečného, modrého šviháctví prostého Jiřího založil p. Šmejkal dobře; jen kostym mohl voliti případnější. Rovněž farář Zeman páně Kladivkův byl mírný a dobrosrdečný stařec. Ostatní, pí Koretcová (Vrbova žena) a pp. Volavka (Kmínek) a Truhlář (Strakoš) přičinili se o dobrou souhru. *(Št.—).* — Bes. „Rudolf Deyl“ v Praze sehrála 1.-IV. za režie F. Antona Goldoniho ves. „Mirandolina“. Nebylo dosud příležitosti oceniti výkony této pražské ochotn. jednoty a proto tím radostnější lze prohlásiti z vlastního přesvědčení, že činí čest jménu ochotnickému. Role byly řádně nastudovány, nebylo koketování s nápovědou, provedení co nejpečlivější. Sl. Šlosarová v titulní úloze prokazovala, že vyrůstá v ní slibný talent ochotnický. Z ostatních zejména sl. Zikanová a Černická velice pěknou a případnou hrou uplatnila se v rolích hereček. Z pánů provedli zdařile své úlohy Rudovský, Berg, Novák, Mareš a Hledík. Režie byly pečlivá, a scéna p. Prokešem upravena roztomile. Je přáním, aby bes. i organisačně pracovala s námi a nezapomínala na „Tylův dům“. *(rv.)*

Ochotnický repertoár. Dram. odb. Svazu čsl. důstojnictva v Praze (Nár. dům Vinohrady) 13.-X. Rostandovi „Romantici“ (rež. V. K. Blahník). — Vol. sdr. ml. přátel divadla v Praze (u Kurelů) 14.-X. Ferd. Olivy „V červáncích svobody“ (rež. J. Franc). — Och. kr. „Budoucnost“ ve Škorci (u Zálabských) 14.-X. Ferd. Olivy „Když srdce promluví“. — Spdo. „Tyl“ v Jičíně (Sokolovna). 14.-X. Sandbergovy „Hedvábné punčochy“ (přel. uč. J. F. Khun, rež. V. Kozák). Připravují se Houghtonovy „Tovární prázdniny“ a „Firma“ Glasse a Kleina.

Pouť k hrobům Jiřího Bittnera a Eduarda Vojana u příležitosti 20letého úmrtí a 70 narozenin těchto vynikajících českých dramat. umělců, koná pražské organis. ochotnictvo na popud besedy „Jiří Bittner“ na Smíchově a „Eduard Vojan“ v Košířích 6. května. U hrobů promluví starosta ústředí spisov. dr. Frant. Herman. Sraz účastníků ve $2^3/_4$ hod. odp. „na Floře“ u Olšanských hřbitovů.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotnickeho divadla.

(Pokračovanie.)

S prelomením ľadu v Martine lámal sa ľad aj inde. Na onom predstavení „Incognita“ nemohli nebyť bystrí študenti nemecko-lupčianski. Ešte toho roku pohýbali životom v svojom malom liptovskom mestečku a 1860-ho vtrhli už s Palárikovým „Drotárom“ — do Mikuláša. „Pohostinná hra“ — ak sa tak páči, — a zahanbený Mikuláš už i konštruoval svoje nové javište. Maľoval ho známy maliar slovenských krojov Peter Bohúň a hrali na ňom prvý raz Palárikovo „Incognito“ (1862). V ten istý rok ešte štyri predstavenia, o rok za tým jedenásť (!), potom priemerne po štyri, a Mikuláš zdarne závodil s Martinom.

Tretím takýmto hniezdom ochotníckeho divadla stala sa Revúca, ním urobili ju študenti slovenského gymnázia. Hrali od založenia gymnázia každoročne viac ráz, v Revúcej i na okolí. Režisérom, technickým aranžérom i maliarom kulís býval im od 1866-ho roku prof. Ivan Br. Zoch, herci boli napospol budúci dejatelia slovenskí v rokoch 80-tych. Ochotníckymi turné pohýbali celé okolie, hrávali v Tisovci v Klenovci, v Kameňanoch, na Kokave, v Ratkovej. (Ratkováni hrávali už i predtým, riaditeľom býval ratkovský rodák Daniel Bachát.) V Tisovci sa tiež nanovo rozprúdil domáci ochotnícky život. Hrávali každoročne i viac predstavení a vypočitujú si do dnes asi 150 divadelných predstavení.

S čulosťou divadelného života v Mikuláši súvisely i ochotnícke divadlá na okolí, menovite v Hybbiach a v Trnovci, kde sa v 60-tych rokoch dosť často hrávalo. Okolo Martina tak sa počaly hýbať Mošovce a Kláštor pod Znievom. (Pokračovanie.)

Upozornění. **V měsících květnu až srpnu vyjde „Čsl. Divadlo" toliko jednou měsíčně, vždy kolem 10.**

Vydavatelstvo „Rydvanovy Repertoárové příručky", odpovídajíc na dotazy po dalším osudu této publikace, sděluje, že se rozhodlo po jistých rozpacích, plynoucích z jejího dosavadního finančního nezdaru, během letních měsíců, kdy odp. red. t. l., jenž je zároveň jejím pořadatelem, uvolní se v pracích redakčních, vydati s morální pomocí Matice větší část I. svazku, z něhož snad účelnost dílka bude patrnější.

Obsah. R: Úvodník. — Václavek: Noví Moskevští. — Táborský: Rok 1903. — Simon: Divadlo v době rokokové. — P.: Hlasy o hře „V pravou chvíli", „Sulamit" a Cymbelin". — Poznámky. — Ochotnictvo. Borotínský: Divadlo na venkově. — Pro ochotn. praksi (Kapitoly o repertoáru IV.: Hry v přírodě). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Na vysvětlenou, reprisa Hermanova „Velkého pátku", Vojan a ochotnictvo, Zákaz zájezdů a komunisté, Nové ztížení práce ochotnické atd.) — Slovenské ochotn. div.: Š. Krčméry „Z historie slov. ochotn. div".

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milfo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

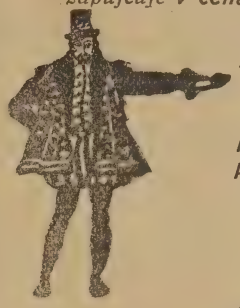

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferf, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy 7 p. 4 d. Dva pokoje.
Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Šimy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Maříka 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA"**, divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Pištěk v Místku, Frýdlantská 63.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

1. V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd. . . . . Kč 5·—
2. V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd. . . . 4·—
3. V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd. 4·—
4. V. B. Plumlovska: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. . . 4·—
5. V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd. 5·—
6. V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd. . . . 3·60
7. K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd. . . . . 6·—
8. V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. 4·50
9. K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd. . . . . 2·60
10. K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd. . . . . 2·60
11. V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd. . 6·—
12. V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd. 5·—
13. V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd. . . . . 6·50
14. K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd. 5·—
15. V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd. . . . . 3·20
16. V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
17. V. B Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
18. K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd. . . . . 3·50
19. K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed. . . . . 1·80
20. R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed. . . . . 6·—
21. V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou. . . . . 6·50
22. V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr. . . . . 8·—
23. F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed. . . . . 3·50
24. J. Velenský: **Šípková princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed. . . . . Kč 3·50
25. J. Velenský: **O ernomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed. . . 4·—
26. F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed. . . . . 3·50
27. R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed. . . . . 7·—
28. F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed. . . . . 3·—
29. F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed. . . . . 2·50
30. F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom. 3·—
31. J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr. . . . . 5·—
32. O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle K. J. Erbena . . . . . 3·50
33. J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j. 6·—
34. Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd. . . . . 4·50
35. Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed. . . . . 5·—
36. Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed. . . . . 5·—
37. Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed. . —·—
38. Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků** Pohádka o 6 obr. 4·—
39. Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed. . . . 5·—
40. Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed. 5·—
41. Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy . . . . . 2·50
42. Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení 2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

1. Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice . . . . . Kč 2·—
2. Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd. . . . . 7·—
3. Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání. . . . . 2·50
4. Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice . . . . . 1·50
5. Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 1·80
6. Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec. —·—
7. Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj. . . . . 2·—
8. Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les. . . . . 2·—
9. Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon. . . . . 3·—
10. Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd. . . . . 6·—
11. Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž. . . . . 7·—
12. Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž 3. vyd. Světnice na statku. . . . . 5·—
13. Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž. . . . . 1·30
14. Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 3·—
15. Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost. . . . . Kč 1·50
16. Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd. . . . . 6·50
17. Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti. . . . . 3·—
18. Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed. . . . . 6·50
19. Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd. . 6·—
20. Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd. 7·—
21. Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd. . . . . 8·—
22. L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd. . . . 4·—
23. Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd. . . . . 3·—
24. J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk. 4·—
25. R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed. . . . . 7·—
26. V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky . . . . . 7·—
27. J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd. . . . . 3·—
28. O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed. . . . . 3·—
29. O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . —·—
30. O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . 3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan. (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze, dne 17. května 1923.** **Sešit 9.**

V Praze, dne 10. května 1923.

(Vrchol krise.) O smutných koncích podniku Všelidové scény bylo již mnoho psáno v denním tisku, takže není nutno, abychom celou věc opakovali. Chtěli bychom jen posouditi důvody těchto konců. Neúspěch „Nové Orestei“ není zvláštním případem, jenž by se vymykal všednímu chodu divadelních věcí u nás. Jenom okolnosti jsou trochu zvláštní. Není v tom ani stínu škodolibosti, řekneme-li, že je konečně dobře, skončilo-li představení tak velkým a všeobecnou pozornost budícím „krachem“. Ke koncům, do nichž zabředla Všelidová scéna, spěje řada našich divadelních podniků, stálých i improvisovaných. Nutno ovšem doznati, že umělecký divadelní počin s „Novou Oresteiou“ si těchto konců nezasloužil.

„Nová Oresteia“ je po našem soudu jen vyvrcholením divadelní krise, o níž se tolik mluví a píše v naší veřejnosti divadelní i mimodivadelní. Jako v řadě jiných případů, tak i v případě „Nové Orestei“ bylo na výtky odpovídáno jediným argumentem: „Neúspěch zavinilo obecenstvo, které na představení nepřišlo v tom počtu, jak mělo.“ Tu je kámen úrazu: Proč nechodí obecenstvo do divadla a specielně na určitá představení? Vždyť případ „Oresteie“ není zvláštní. Zevně bylo nápadno, že při premiéře byla obsazena jen asi třetina míst a z nich ještě velké procento volňásků. Národní divadlo vypravilo také některé věci, které po několika reprisách zapadají, ačkoliv podle nákladů, jež byly na ně věnovány, počítalo se s mnohem větším zájmem publika. Kdo si na příklad nepospíšil na Lomův „Převrat“, jíž ho neuvidí, a kdo si nepospíšil na vinohradskou „Cenci“, také ji neuvidí. Publikum — prostě řečeno — je již syto soukromého experimentování a žádá, aby se provozovalo divadlo ne-li způsobem jemu blízkým, aspoň větší části srozumitelným. Krise divadla netkví jen v napiatých hospodářských poměrech, které širší veřejnost z kádru návštěvnictva stálých a velkých divadel vylučují, ale zejména v tom, že dnešní t. zv. moderní divadelnictví nedovede nadchnouti diváka k tomu, aby si utrhl kus chleba od úst a šel raději do divadla. V tom je jádro krise. Výborně to bylo nedávno charakterisováno slovy dokonalého, dobře zpraveného a velmi zkušeného znalce divadla: „Proč je krise divadelní? Protože se v určitých kruzích zbytečně a překotně hledají nové produkční směry za každou cenu a protože se na zevní výpravu a efekt vynakládá víc, než divadelnictví může snésť.“ Proč zkrachovala „Nová Oresteia“? Proč nepřišlo publikum do průmyslového paláce? Protože má dnes již opodstatněnou nedůvěru, nechceme-li přímo říci odpor ke všem podnikům, při kterých se mu cpe do očí modernost, socialismus, kolektivismus a podobná jiná hesla. Publikum se přesvědčilo, že za celou dobu čtyř let, kdy od převratu shovívavě čekalo, že od hesel a pokusů přejde se k plodnému a všeobjímajícímu umění, nenastal žádný pokrok, žádné stabilisování uměleckých názorů a žádná jistota. Tento poměr mezi publikem a divadlem vyvíjí se všude, kde se násilně praktikuje, co po umělecké stránce není v lidu vžito. „Nová Oresteia“ trpěla za mnohé jiné a mohli bychom říci za celou t. zv. divadelní modernu. Trpěla proto, že sázela všecko na jednu kartu příchodu zvědavého publika. Nechceme dělati pořadatelům onoho představení obhájce, víme dobře, co v něm bylo neseriosnosti a jak s malými zkušenostmi a malou odpovědností pouštělo se podnikatelstvo do věcí, jež v samém začátku přerůstala mu přes hlavu, ale chceme spíše pro zkonstatování, než pro útěchu říci, že stejně končí celá řada podniků ve velkých divadlech, zejména v div. Národním. Kdyby se počítalo, co na př. stála výprava Marinettiho „Ohnivého bubnu“ (musilo by se ovšem počítati všecko, nikoliv jen zvláštní mimořádné výdaje) a porovnalo se to s kasovním příjmem, cifra pasivity nebyla by o nic menší, než pasivnost „Nové Orestei“. A „Ohnivý buben“ nebyl jediný: Byl „Coriolanus“, byl „Převrat“, byla „Baladyna“. Rozdíl tkví jen v tom, že pořadatelé „Nové Orestei“ ručí osobně, mají potíže s úřady, půjdou snad před soud, kdežto pořadatelé a inspirátoři představení v Národ. div. jsou vynášeni za skvělé divadelníky a všecky deficity zaplatí ochotně země, neboť ani není možnosti, aby poplatníci, z jichž peněz to jde, proti nim se bránili a žádali náhradu. A není to jen Národ. div., jsou ještě jiné podniky, kde také docházívá k smutným koncům z těchže důvodů.

Mnoho viny však na tom má naše kritika. Klasický případ byl s „Novou Oresteiou“, která byla oznamována jako vrchol moderního divadelnictví, a také naše kritika z velké části psala o ní s jistým umírněným obdivem, z něhož byl na hony viděti strach, aby kritik nevypadal tuze staromodně, jako by novému umění nerozuměl. Zato nejvášnivější obdivovatel všech moderností, kubismu, expresionismu a jak se jmenují všecky ty směry, pan Jos. Kodíček v „Tribuně“ strhal divadelní provedení „Nové Orestei“ tak, že z režie, výpravy, hereckého provedení atd. nezůstal kámen na kameni.

Šéf činohry Národ. div. dr. K. H. Hilar uveřejnil na Sylvestra 1922 v „Tribuně“ úvahu „Zásady státních divadel republikánských“. Pátý oddíl začíná slovy: „Établir la responsabilité“ (Precisovati odpovědnost). Ano, to je to slovo! Odpovědnost těch, kdož stojí v čele, a to úměrně odpovědnost plnou nejen za umělecký, ale i hospodářský zdar! *R.*

Dr. Fr. Herman:

Stálá divadla podle divadelního zákona.

Provozování stálých divadel má velký význam umělecký i kulturní. Po stránce umělecké nemůže býti lhostejno, jak se divadlo vede, zvláště jde-li o umělecký ústav, který representuje nebo má representovati uměleckou výši národa doma a před cizinou. Národní divadla měla by býti jen v hlavních městech našich zemí a nemělo by se dovolovati, aby si tento titul dávalo divadlo města krajinského. Menší divadla stálá mohou podle svého vedení míti téměř rovnocenný význam umělecký, ale mají jistě větší význam výchovný proto, že zase není lhostejno, co a jak podávají širším vrstvám lidovým, které se kolem nich soustřeďují.

Mezinárodní sjezd v Lutychu (v září 1905) uznal velký význam divadla v duchovním vývoji národů a vyslovil jednomyslně zásadu, že další osudy divadla nemají býti nikde ponechány jen vlivům soukromým, nýbrž že má býti divadlo uznáno za ústav všeobecně prospěšný, tedy za ústav správy veřejné, ať obecní, okresní, zemské či státní. Také u nás ozvaly se hned po převratu hlasy, aby byla velká divadla, zvláště pak naše Národní, postátněna. V poradě, svolané Maticí Divadelní dne 5. dubna 1919, hájil jsem jako referent totéž stanovisko, a tehdá souhlasil s tímto názorem i šéf Jar. Kvapil. Ovšem, tehdá jsme ještě měli jiné představy o vývoji a rázu veřejné správy. Dnes, po zkušenosti s Národním divadlem, které přešlo do správy zemské, a po zkušenosti s divadlem Bratislavským ochladly značně tužby po zveřejnění správy divadla takovým způsobem, aby všecky otěže umělecké i hospodářské správy dány byly do rukou úředních.

Snad přišly tyto zkušenosti včas. Má-li býti projednán divadelní zákon, musí se tím opatrněji uvažovati každé jeho ustanovení, aby pak věci poslední nebyly horší prvních. Bude nutno uvažovati ve dvou směrech: kdo a jak smí říditi stálé divadlo, a do jaké míry může stát svými orgány vykonávati nutný dozor.

Řízení stálého divadla bude různé dle toho, kdo je vydržuje. Půjde-li o ústav veřejný, bude určovati a voliti správu korporace veřejná, nebo o ní rozhodne soukromý majitel. Vždy však bude nutno, aby tito ředitelé a správci měli uměleckou schopnost a aby prokázali určité záruky, že budou říditi divadlo tak, jak to odpovídá jeho uměleckému a kulturnímu významu. Proto musí divadelní zákon stanoviti, že se divadlo může provozovati jen na základě úředního povolení, které úřad vydá po prozkoumání nutných záruk stran jeho řízení. A dozor na toto řízení musí trvati i dále. Je samozřejmo, že ti, kdož svým úřadem budou povoláni, aby zkoumali, rozhodovali a kontrolovali, nemohou vystačiti jen srovnáváním odstavců a slov zákona, nýbrž musejí míti přiměřenou znalost věcí uměleckých a kulturních a schopnost řádného úsudku. Poněvadž — podle zkušeností — taková samozřejmost u nás neplatí, bude nutno, aby tu byl poradní orgán, který by opatřoval odborný podklad.

Vážná otázka tu vzniká, stačí-li u velkých divadel odpovědnost jednotlivcova za umělecké vedení. Snad bude nutno rozlišovati umělecký program od uměleckého provedení. Každé „Národní“ divadlo, má-li býti národním, musí věnovati péči svému programu tak, aby tvořil určitý ráz a typ. Největší scény nemohou býti uměleckým kaleidoskopem a jevištěm chaotických pokusů, které netvoří markantního rámce vlastního typu. Proto je třeba zvláštních odborných komisí, které mají určovati tento ráz programu, aby tu nepřevládala tendence jedincova. Ovšem, taková komise nesmí existovati jen na papíře a nemůže jí býti používáno jen proto, aby se odpovědnost vlivného a vedoucího jedince přesunovala na komisi, jde-li na př. o negativní rozhodnutí o předložené hře. Jinak je tomu v otázce umělecké reprodukce hry, do repertoáru přijaté. Tu je rozhodování vedoucího činitele na místě, a bylo by zase chybou, kdyby se do něho vměšoval někdo druhý.

K stále provozovaným divadlům dlužno počítati také divadelní společnosti, tak zvané kočovné. Význam těchto společností byl v poslední době značně zeslaben jednak tím, že vznikla v místech divadla stálá a jednak rozvětvenou a zdokonalenou činností spolků ochotnických. Živnostenské koncesse divadelních ředitelů způsobily svou povahou, že se s divadlem provozuje v první i další řadě obchod a teprve na posledním místě bývá aspoň u malého zbytku zájem opravdu umělecký. Tím je dán poměr k repertoáru, k původní literatuře, k dramatickým umělcům a ke kultuře. Zejména doba hospodářské tísně přivodila takové poměry u divadelních společností, že nastal nutný rozpor mezi podnikateli a herci. Po stránce umělecké nevěnuje se výkonům, režii a výpravě žádoucí péče, vybírají se hry, které lákají zejména svým

křiklavým názvem, méně ovšem svým obsahem obecenstvo, jež si dnes potrpí na kluzké slovo, a umělecký soubor společností nesmí býti namnoze ani analysován.

Nelze ovšem zbaviti dosavadní koncessionáře existence. Proto musí divadelní zákon řešiti otázku kočovných společností jednak se zřetelem k dosavadnímu stavu a jednak s ohledem na skutečnou potřebu takových podniků v době přítomné i budoucí. Zde však bude třeba zvýšené přísnosti, která by bránila tomu, aby se divadlem neničil vkus a mravní cit lidu a aby se umění nevydávalo v šanc výdělečné ziskuchtivosti na újmu talentového vývoje dorostu hereckého a za cenu sociálního vykořisťování zaměstnanců.

Proto je nutno upustiti od dosavadní formy živnostenské koncesse a nahraditi ji zvláštním povolením podle zákona divadelního. Ředitel divadelní společnosti nechť prokáže nejen svou odbornou způsobilost a mravní zachovalost, ale také potřebný základ vydržovací. Toto povolení může býti jen osobní, a jeho majitel je povinen osobně svůj podnik říditi. Dědici mají právo přednosti, ovšem prokáží-li všecky podmínky, pro udělení divadelního povolení platné.

Že poměr uměleckého souboru k divadlům stálým i kočovným bude při zpracování divadelního zákona také bedlivě uvažován, je jisto. Je to však otázka ožehavá pro obě strany, a proto je třeba promluviti o ní zvlášť.

Vinc. Červinka:

Moskevská divadla.

Všichni, kdo přijíždějí v posledních letech z Moskvy a líčí svoje dojmy z hlavního města a sídla vlády „proletářské republiky", neopomíjejí věnovati zvláštní kapitolu moskevským divadlům. Literáti i umělci ruští, ať hlásí se ke kterémukoli táboru, souhlasně uznávají, že moskevský život divadelní udržuje se na vysokém stupni, že přes všecky „zloby dne" a přes hmotné strádání divadelní svět moskevský pilně pracuje a udržuje uměleckou úroveň svých scén. Ano, že pokračuje ve svém vývoji, a znalci divadelní ujišťují, že právě nové směry dramatické tvorby jak v produkci herecké, tak v umění režijním a dekorativním překvapí západní Evropu, až bude míti možnost seznámiti se důkladněji s tím, čeho tu dosaženo v posledním pětiletí*).

*) První pokus o to viz v článku B. Václavka „Noví Moskevští" v seš. 8.

Také cizinci, kteří v poslední době Moskvu poznali, vyslovují se o moskevských divadlech s uznáním, ano s nadšením. Ti z nich, kteří znali Moskvu předválečnou a její divadla, svorně konstatují vývoj až podivuhodný právě na tomto poli uměleckém, zatím co město samo upadlo, zchudlo, zbarbarštělo. Ti, kteří Moskvy neznali dříve, jsou překvapeni originálností a jakousi svěží silou, kterou spíš instinktivně vyciťují při návštěvě kteréhokoliv z divadel moskevských, zatím co ostatní život milionového města jich nijak neuspokojuje, namnoze odpuzuje.

Ve varšavském deníku „Kurjer polski" otiskuje v poslední době řadu velmi obšírných statí o Moskvě, o jejím životě politickém, hospodářském, společenském, o moskevském průmyslu, obchodu, o životě dělnictva, o byrokracii sovětské, o zákulisí různých komisariátů atd. publicista, podepsaný pouhou značkou „-ski". Jedna z těchto statí věnována cele moskevským divadlům, a z ní vybírám ve zhuštěné formě nejpodstatnější, poněvadž je tu obsažen nejen podrobný rozbor, nýbrž i úhrnná synthesa divadelního života moskevského v současné době.

Dotyčný publicista praví o sobě v úvodu, že není odborným znalcem divadelním. Nestaral se nikdy o různé theorie divadelního umění, ale jako prostý divák ztrávil dva, tři večery, každý v jiném divadle, a byl natolik zaujat tvůrčí originalitou a zvláštním fluidem svěžesti i úcty k umění, že potom s radostí věnoval každý volný večer divadlu, a během několika týdnů poznal všecka, poznal různotvárný jejich repertoár, a pouze tyto večery, v divadlech ztrávené, mohl pokládati za opravdový oddech, za požitek v divně zvráceném městě, pouze tam cítil se býti Evropanem. V „Uměleckém divadle", starém původním stánku Stanislavského a Němiroviče-Dančenka, viděl známou zdramatisovanou povídku Dickensovu „Cvrček za krbem", a byl cele zaujat jasným, teple podaným realismem reprodukce, vyvažující nejmenší podrobnosti prostého a tklivého děje, velmi citového. Nediví se pranic, že komisař lidové osvěty, pan Lunačarskij chtěl svého času zakázati další provozování tohoto kusu, který tak mocně působí na cit a velebí štěstí domácího krbu, glorifikuje lásku mateřskou, a již tím je nebezpečný vlastnímu duchu komunistických názorů, bojujících proti kultu všeho, co hájí maloměšťácký ideál!

V první „Studii Uměleckého divadla" viděl Strindbergova „Erika XIV.". Je to totéž drama, které skupina mladých žáků

Stanislavského s mladým Čechovem v čele hrála loni u nás (na Vinohradech), a polský divák byl uchvácen silnou tragedií, hranou ryze realisticky v dekoracích, čistě fantastických. V „Komorním divadle", vedeném umělcem Tajrovem, viděl staré konversační drama francouzské „Adrienne Lecouvreur" od E. Scribea a Legouvéa. Kus, dobře dělaný, ale dobově vyčichlý, zaujal ho svou režií i dekorativní výpravou. Dekorace čistě symbolické, místy jen nadhozené. Tak rokokový salon utvořen pouze několika bílými paraventy, nad nimiž zavěšen tu a tam stilový motiv. Damský boudoir sestaven rovněž z několika papírových paraventů různých barev, s podobnými motivy. Dámy francouzské společnosti 18 stol. neměly historických obleků, nýbrž ryze fantastické kroje, ale znamenitě stylisované, a harmonie barev dokonale zladěna. Hra sama nebyla realistická, ale uplatňováno tu okázalé divadelní gesto, obdivuhodně odpovídající vnitřní prázdnotě a umělkovanosti děje, přeplněného intrikami a pletichami dvorských kruhů doby rokokové. Silně nanášený pathos, s jakým hrála většina figur této francouzské hry, dobře a patrně vypočteně odpovídal celému jejímu stilu.

V divadle, které má trochu pretenciósní název „Pokusně-heroické divadlo", viděl staré klasické drama ruské, Ostrovského „Bouři". Toto drama známých znamenitých kvalit uměleckých, nejlepší drama Ostrovského vůbec a jedno z nejčastěji hraných domácího repertoáru, hráli tam na scéně bez opony. Několik dřevěných stupňů, vlastně bedniček symbolisovalo stejně zahradu, za domem příkře stoupající do vrchu, jako vnitřek domu, oživený pouze realistickým okenním rámem, s futuristickým kvítkem uprostřed. Zahrada, táhnoucí se do vršku, měla tři plošiny. Osoby, hrající zde, Káťa Kabanová a její milenec, i druhý párek milenců přecházeli tu (ve známé vrcholné scéně 3. aktu) s jedné plošiny na druhou, podle toho, jak to odpovídalo vzrušeným stavům duševním. Tedy dekorace, oproštěná na nejskrovnější míru. V meziaktí před očima diváků přeměňuje se scéna, přestavuje se těch několik málo dekorací naznakových, ale diváků nevadí to prý pranic na illusi. Také hra herců odpovídá náznakové režii celku. Každá z hrajících osob měla svůj zvláštní rytmus, odpovídající její povaze, jak vyplývá z tragedie Ostrovského, i celkové náladě. Tato nálada chvílemi byla zdůrazňována také hrou za scénou, a celkový dojem byl velmi silný.

Ve „Třetí Studii" Uměleckého divadla viděl polský publicista staré vlašské drama XVIII. století, Gozziho „Kněžnu Turandotte". V originále je to hra dosti sentimentální, ale zde hráli ji jako frašku velmi bujnou. Herci vystupují na scénu ve fracích a oznamují divákům, co zamyšlejí hráti; pak jeden z nich přehodí si přes ramena hedvábný pláštík, vezme do ruky kord — a východní kníže je hotov. Jeho otec v turbanu a v podobném pláštíku přiváže si na scéně pod ústa složený ručník a tak hraje — starce s dlouhou bílou bradou. Úměrný tomuto vstupu je všechen stil hry, hrané zpola vážně, zpola komicky, s gesty notně přehnanými, ale celek opět vypadá velmi vděčně, sentimentální a melodramatické scény nabývají tu originálního humoru, a rámec dekorativní je již čistě futuristický.

Ještě jednomu představení věnoval pozornost polský publicista: scéně ryze pokusné, která v sovětské zkratce má šeredný název „Gitis". Zkratka složena ze začátečních písmen úředního titulu scény: „Gosudarstvennyj Institut Těatralnago Iskustva" (česky: Státní ústav pro divadelní umění). Tam hrají úplně bez dekorací, na scéně, která nemá ovšem opony, a viděti pouze lešení, na něž možno zavěsiti v krajním případě dekoraci vnitřní stěny; je to spíše jen jakási mříž, pořízená z dřevěných latí, a po obou stranách dřevěné schůdky vedou na podium. Před tímto podiem sedí několik málo členů orchestru po pravé straně, přímo na scéně pak sedí na své židli napovědka. Stěny sálu jsou sotva ohozené, tu a tam visí nějaká pavučina. Herci vycházejí na scénu vesměs v jednobarevném úboru, většinou v dělnických blůzách. Ani stopy po nějakých kostymech, ani stopy po snaze charakterisovati nějak zvlášť jednotlivé role. Hrají prostě tak, jako by to byla pouhá zkouška. To všecko prý proto, aby se divák ničím nerozptyloval a mohl věnovati soustředěnou pozornost samotné hře, ano ještě spíše vnitřnímu smyslu slov básníkových. Jeho vlastní fantasie nemá býti ničím poutána, má si sama stvořiti žádoucí prostředí a vyloviti z hraného kusu smysl, jaký do něho vložil dramatik.

Hra, kterou viděl polský publicista v této „Gitis", neměla vůbec názvu. Ale nezůstal ani do konce, neboť byl brzy utýrán brutálností předváděných výjevů, křikem, dupáním a odpornými gesty, jež slévaly se dohromady v dojem pustého výjevu z jarmareční boudy. V různých drobných divadlech viděl také dvě, tři operetky. I zde

překvapila ho snaha po dokonalé souhře, překvapily ho také většinou vkusné, fantastické kostymy, ač někdy pestrota barev přímo dráždila a bolela nervy. Komické role traktovány tak živě, že scéna činila chvílemi bláznivý dojem, víc než cirkusový.

To jsou asi hlavní body hojných divadelních zážitků, jakých poskytuje diváku dnešní divadelní Moskva. Ve svém resumé polský publicista znova zdůrazňuje nesmírně bohatou stupnici dojmovou, jakou poskytuje přehled divadelního umění od staré, osvědčené tradice klasické a dokonale realistické, až do nejmodernějších výstřelků expressionismu, symbolismu a futurismu.

Vojta Š. Táborský:

Rok 1903.

(Pokračování.)

Bittner byl umělec dokonalý, nad jiné talentovaný, ba geniální. Jeho břitká, úsečná řeč, jeho salonní pohyby, to vše bylo tak svérázné, že mnoho dramatických umělců snažilo se napodobiti jeho manýry — říkalo se tomu, že hrají po bittnerovsku — avšak jejich výkony zůstaly vždycky jen nepodařenými kopiemi. Jeho elegáni — Bittnerova elegance byla pověstná — a úlohy salonní byly vpravdě salonními, byť Bittner nejen z důsledků svých styků v Meininkách a v Berlíně, ale svým vlastním, intelektuálním založením rozený gentleman. A jeho intrikáni! Byl dalek starých, nesprávných tradic herců-intrikánů: zrzavý vous, kroucení těla, plazení se, krčení, blýskání očima. Naopak svou uhlazeností v řeči i v pohybech, přirozeností, přesvědčivostí a pevnou jistotou hlasu i jeho rychlým spádem a úsměvem dovedl zlákati svou oběť — tak jak tomu je v životě. Hrával s velikým úspěchem salonní úlohy zvláště v kusech francouzských, úlohy charakterní (intrikány, uhlazené darebáky, zlosyny a pod., jak žertem píše ve svých „Pamětech"), zejména výborný byl jeho Jago (v „Othellu"), Mefisto (ve „Faustu") a mn. j. Jeho hrabě Kaunic v Bozděchově „Zkoušce státníkově" zůstává prostě nedostižným. Také jeho bonvivanti a světáci byli skvělými originelními výtvory...

Bittner měl ovšem vedle svých vrozených vloh i výbornou školu. Již při prvním svém kroku na prkna znamenající svět vštěpoval mu jeho učitel, ředitel Kraumele, v mysl: učit se, učit! A Bittner byl vždy mocen své úlohy, jemu nebylo zapotřebí napovědovy budky. Proto mohl při hře věnovati své úloze plnou pozornost a proto mohla zůstati po něm na jevišti vždy jen a jen osoba představovaná — největší to úspěch umělcův!

Že i na scéně Meiningských a u divadla Viktoria v Berlíně prohloubil své umění, nelze pochybovati. Je mylný názor, že by u Meiningských byla panovala tehdy pouhá dresura, neboť, jak Bittner ve svých „Pamětech" píše, bylo cílem jejich: 1. přiblížiti se divadelním představením dílu básnickému a 2. docíliti dokonalé souhry, harmonie hry a teprve na třetím místě zevní úpravy scény v dekoracích, kostymech, rekvisitách a komparserii. Že i poslední stránka poutala většinu diváků a snad i kritiků, nelze se diviti, uvážíme-li, že do té doby nebylo činohře v tom směru (jako snad opeře) mnoho věnováno...

Dresuře byly ovšem podrobeny veškeré talenty, které po prvé u Meiningských vystupovaly, ale jakmile herci tamní scéně se přizpůsobili a měli svůj samostatný názor, mohli uplatniti plně své pojetí úlohy, měli k tomu právo, ba vévodovi, jenž sám byl hluboce umělecky založeným dramaturgem, bylo milé, když herec dostal se s ním do uměleckého sporu — jen když dovedl své názory precisně obhájiti a zdůvodniti...

Bittner, jak již zmínka se stala, byl též literárně činným. Napsal do různých časopisů mnoho cenných článků z ovzduší divadelního, a sbírky těchto jeho prací, vydané souborně u Šimáčka pod názvy *„Z mých pamětí"*, *„Frašky a tragedie"* a *„Jeviště a zákulisí"*, zejména však první svědčí o veliké jeho lásce k divadlu, k umění, svobodě a neméně o lásce k druhům a v neposlední řadě i o vřelé náklonnosti k dobré milované ženě.

Anna Turnovská-Rajská, rod. Forchheimová [naroz. 16. února 1824 (1821?) v Praze, zemřela 3. pros. 1903 na Kr. Vyšehradě], působila již jako děvčátko při českých průkopn. div. představeních (řízených Tylem) spolu se svou sestrou Magdalenou — později manželkou Tylovou — v Kajetánském domě (1835—37). Předtím hrála již dětské úlohy v div. Stavovském za ředitelství Štěpánkova a vůbec účastnila se všeho tehdejšího ruchu českého, zvláště divadelního až do r. 1840, kdy odebrala se se svým otcem Forchheimem, vojenským kancelistou*), do Lvova. Tam byla po úspěšném vystoupení v úloze Katinky Heilbronské angažována k divadlu Skarbkovu. Po roce však vrátila se opět do Prahy a byla angažována k Stögrovu divadlu v Růžové

*) Otec byl Sasík, do Prahy dostal se za válek Napoleonských; matka byla Češka, roz. Křížková, dcera pražského sládka.

ulici pro české hry (r. 1842) za režisérství Tylova a spoluúčinkování českých herců Kašky, Krumlovského, J. J. Kolára, Manětínské (pozd. Kolárové) a j. R. 1846 byla angažována za ředitelství Hoffmannova k div. Stavovskému, kde Tyl byl jmenován dramaturgem pro české hry[1]). První zdejší její úspěšné vystoupení bylo v úloze Prokopa (v Tylově „Paličově dceři"), kterou Tyl pro ni, jak Turnovská zmiňuje se ve svých „Pamětech", napsal (stejně tak napsal prý Valentu pro Chaura, Kolínského pro Kolára, Šestákovou pro svou ženu, Martina pro Kašku, Rozárku pro Kolárovou-Manětínskou, Antonína pro Sekyru, starého Melichara pro Lapila a Jedličkovou pro Hynkovou). (Konec příště.)

Z HLEDIŠTĚ.

—ellan—:

O dvou výjimečných představeních

(„Nové Orestei" a Ruského Romantického Divadla).

Viděla jsem „Oresteiu" v původním rouše, do kterého ji pan Dvořák oděl, bez improvisovaných scén rozvášněného davu. A mohu říci, že na mne působila silně svým hutným slohem, hereckým podáním i pojetím režiséra. Poctivá práce posléze jmenovaného byla zřejma i v postoji každého jednotlivého člena sboru. Hudba Jirákova s opakujícím se motivem Eumenid byla velmi přiléhavá a žádoucně hrůzná. Jen světlo bylo snad poněkud nedostatečné, ale nemohu to posouditi, neboť jsem seděla dosti blízko. Oloupena o celkový pohled, sbírala jsem jiné poznatky, na př. uvědomila jsem si, že muži mají zcela pravdu, když viní ženy z nelogičnosti a nevyzpytatelnosti jich náklonností. Taková Klytaimnestra, která sama není hezká, mohla by býti ráda, že má muže statného, slušného a spořádaného — ale ne, zamiluje se do černé přihrblé opice s bílými ústy cirkusového clowna, do Aigista. A jak se zdá, nemá přece jinak špatný vkus: Na Orestovi, třeba byl jejím synem, vidí všechny jeho chyby, vidí jistě i to, že je pomalovaný jako Indián, že má beztvárné čelo. Nelze se proto tak zcela diviti, že ho posílá od sebe, zvláště když se během hry ještě dozvíme, že je perversní. Zdá se, že toto zatížení jest rodinné, neboť i jeho sestra, hnědozelenovlasá Elektra projevuje podivné sklony. Orestes je pěkná postava, ale do moderní hry se nehodí: nehoruje pro formy kubistické. Při posuzování žen řekla bych spíše, že jest stoupencem Rubensovým. Své vypovězení v cizině neponese jistě příliš těžce, neboť i když byl doma, viděl svoji matku pouze jedenkrát. Nedovedla bych si jinak vysvětliti skutečnost, že my, cizí diváci, viděli jsme kašírovaná ňadra jeho matky od počátku hry až do konce a on že o nich blouzní jako o zázraku, zjeviv̌ším se mu pouze jedenkrát v životě. Těžce jsem také přemýšlela o některých podrobnostech výpravy: Proč třeba sbor měl pomalované šaty dle forem těla? Hloubku své nechápavosti poznala jsem, když jsem se dověděla, že svítící trojúhelník s ohromným krkem od kytary na jedné a rudou kuželníkovou koulí na druhé straně jest náhrobkem zavražděného otce. Jak prozíravě řešeno!

Nenávist Klytaimnestry šla až za hrob a jen nenávist mohla postaviti něco takového nad zavražděným chudákem. Odcházeli jsme znepokojeni o Oresta a Elektru, jak to s nimi dopadlo po vlezení do černého truhlíku pod vzduchovělou matkou. Po jedné stránce — finanční — to patrně s nimi skončilo velmi smutně. — Ruské Romantické Divadlo přijelo k nám do Národního divadla s mnohou slávou a reklamou. Neodolala jsem a šla jsem je shlédnouti laickým zrakem a nepředpojatě. Již program připravoval na velké požitky smyslové. K nim úvodem byla pestrá opona s obrovskými figurami. Starodávné bojarky v kubistickém rouše. No dobrá, uvidíme dále! Ale právě tak moderně prapodivní byli i živí představitelé následující hry „Bojarská svatba". Při názvu zatane vám na mysli něco jedinečného právě svým čistě ruským živlem, tradované obyčeje, jinde nevídané, bujaré zavýsknutí v rozpoutané nádheře barev. A zde po zmizení tří malovaných panen objeví se vám scéna, slepená z různobarevných trojúhelníků a tvarů, s nimiž se shledáte už při nejprimitivnějších malířských projevech. V programu stojí: „Celý obraz působí dojmem snu — bajan sám podobá se nočnímu přízraku." Ale mám-li býti upřímná, to vše moje hloupé oči neviděly. Jak mohu v bajanovi viděti přízrak, když sedí na bobku, zády obrácen k svým posluchačům na jevišti, přímo u rampy. To tak náhodou vyslovuji jednu z nesmělých námitek. A kostymy — ne, nevěřím jako žena, že by některá ruská dívčina, dbalá své krásy, vzala si na hlavu tak nestvůrně velikou ozdobu, zvláště ke krinolině. A jsem zvědava, co by jí řekl její šohaj, kdyby mu přišla na schůzku s jednou botou červenou a druhou zelenou. Také jistě by každý ženich toužící políbiti svou vyvolenou do vlasů, zakázal jí nositi tak ošpičatěnou parádu v účesu. Bojarská maškaráda — pardon — „Bojarská svatba" má i podklad filosofický, o němž program se zmiňuje, ale který jinak by nevynikl: hlásá starou pravdu o pomíjejícnosti všeho světského lesku. Ale svět není přece jen tak zlý, aby bylo třeba mysliti na podobné věci již o dni svatebním nebo jeho noci. Různé přemety a poskoky nasvědčovaly o odvrácení se od staré manýry baletní k pohybům novým, groteskním. Druhá věc, „Harlekýnovy miliony", kráčí opatrně cestou mezi královstvím starých a modernistů. Balerina-Kolombina tančí skvělé ukázky ustálené baletní techniky a Pierot dociluje bizarních pos předlouhými rukávy a staví na odiv násilné, rozletěné postoje. Jak je ta hříčka pěkně zbarvena, bezstarostná, průhledná a — únavně zdlouhavá! Je známo, že květy herbářů nevoní. V tomto květu kdysi slavné commedie dell'arte je láska, úklady, únos, mrtvola, víla, truhla se zlaťáky, šťastné obživnutí, krásné seskupení osob, velké baletní umění, a přece — stydím se za své barbarské přiznání — v biografu se někdy bavím lépe. „Gudalův hodokvas" opravdu se mně líbil. Ten „chytne". Stojí čistě na půdě tanečního umění dneška a snad proto je tak krásný, že v něm není kompromisů. Holubičí plachost i bujará dobývačnost projevují se opojeným pohybem, svědčícím o radosti z jeho krásy.

Hlasy o Šaldově dramatu „Dítě"[1]) a Bartošových „Námluvách"[2]).

Šaldovo drama, jímž po prvé vystupuje náš estét na jeviště, bylo přijato s jistou reservou v nadšení i odmítnutí. Osobnost Šaldova jako by zabrzdila každý upřímnější projev, v referátech je patrno, že každý referent snažil se nalézti jistý klad. „Venkov"

[1]) Tyl měl v tomto úřadě za zimní sezony napsati 2 hry původní a přeložiti šest cizích.

[1]) Premiera v Nár. divadle 16. března za režie K. Dostála a výpravy Hoffmannovy.

[2]) Premiera v divadle vinohradském 22. března za režie B. Stejskala a výpravy Hoffmannovy.

jej spatřuje v živoucím a opravdovém cítění posvátnosti plodu, dítěte, jako nejvyšší hodnoty života, jen kuriosním je mu to, že tuto pravdu cítí a vyslovují právě dva muži, kteří otci nejsou. Což by nebylo právě kuriosním, ti dva, Aleš a strýc Alexandr mohou nejméně o tom mluviti, jako Šalda, ale kuriosnějším jest v myšlenkách Šaldových ono přesmyknutí o smyslu a cíli umění, jež vyjadřuje Aleš, že k ničemu není, nedovede-li zachrániti člověka, a že důležitější je čin, který zachraňuje, o čemž bylo by se dočísti v Šaldově knize z r. 1905 „Boje o zítřek". — „České Slovo" spatřuje v této hře útok na společenskou, erotickou a rodinnou konvenci a zdůrazňuje myšlenku Šaldovu, že lidská kultura tkví v tom, aby se lidé k sobě a ke svým snům chovali šetrně a laskavě, jinak se vše shroutí. — „Tribuna" praví, že toto dílo není obohacením dramatu ani literárního díla Šaldova, ale je opravdovým morálním činem, jehož intelektuální jemnost a opravdovost zápalu dává zapomenouti na schematickou a v jádru nedramatickou základní koncepci. Není to umělecké dílo, ale je to projev ducha a srdce. A třebaže celkový obrys díla navazuje na sociální ušlechtilost Šimáčka a G. Zápolské, překonává je touhou po jasu a mravní výši, jež u světlých hrdinů hry dostupuje síly symbolické. — V „Lidových Novinách" nazývá K. Z. K. tuto hru trapným úspěchem pozdního Šaldy, jenž jako magnus parens debutoval v pokročilém věku na Nár. divadle ubrečeným, služkovským příběhem ze starého Pečírkova kalendáře. — „Právo lidu" správně poukazuje při této hře na rozpor a to velmi příkrý rozpor s celou minulostí Šaldovou, třebaže námět hry, nepřirozeným hmatem uchopený, může býti vítán, protože je sociální, ale jeho úspěch neodpovídá nikterak básnickému a uměleckému svědomí. — „Národní Politika" uznává vhodnost a hodnotu fabule, zejména po sociální stránce, ale pro Šaldovo odmítavé stanovisko ve věcech domácí dramatiky je příliš významno, že tato fabule a její vnitřní ideová náplň nejsou nové, že již Tyl psal podobné obrazy, kde chudé, pracovité venkovské děvče právem vyvyšoval nad zvrhlé, degenerované měšťácké slečinky a zachraňoval je morálně ze spárů hýřivých mladých pánů nějakým chudým, počestným tovaryšem nebo učitelem. Šalda to jen přešívá, dává moderní střih a formu, používá k tomu pro dnešní obecenstvo svůdnějšího prostředí a pro dnešní poměry vyzývavější a rafinovanější dikce. Ale hra působí efektně, má svůj vzruch a spád. Překážejí tu různé naivnosti, německo-francouzské fráze a výkřiky. — „Rudé Právo" píše, že potratový zákon dostal se do literatury nejrůznějšími projevy, ale způsobem jemnějším než u Šaldy, který traktuje otázku osvobozeného mateřství realismem G. Zápolské a nezastavuje se ani před schnitzlerovským zakončením prvého dějství, neopomíjí vůbec ničeho z nejosvědčenějších a vyzkoušených osidel a dosáhl účinu, který našel odezvy u obecenstva, neboť buržoasie tleskala, třebaže je tu napadána s nenávistí víc než Šlejharovskou. — Také „Čsl. Republika" poukazuje, že tato myšlenka o lásce chudé dívky k bohatému pánovi byla opakována v domácí i cizí literatuře a Šalda neodchýlil se v ničem od tradičního podání. Jeho postavy jsou psychologicky prostinké a jsou dány schematičností commedie dell'arte: zlá paní, ničemný syn, hodná dívka a dva idealisté. Ti drží hru na výši doby. Nejen že se rozčilují nad svou rodinou, ale rozšiřují své rozhořčení na celou třídu společenskou, měšťáckou, jež jest v hrozném úpadku, jak svědčí nadávky paniny, které jsou novinkou na Nár. divadle. Po stránce formální není hra dramatem, není tu charakterů, jen schemata, a drama se nemá z čeho vyvíjeti. Měla-li hra úspěch, je to zásluhou hereckého provedení; zde měli herci jednou příležitost ukázati se na půdě českého umění, které jim lépe svědčí, než idealistní expresionism německý. — „Národní Listy" v obsáhlém a věcně hlubokém referátu bystře postřehují nebezpečí Šaldova úspěchu. Jestliže po větě „praská to všude kolem nás, jako ve staré lodi" ozval se potlesk, nebyl to potlesk myšlence, neboť ta věta neobsahuje nic, co by nebylo řečeno, ale zaráží tento prostředek u kritika a filosofa, jenž kdysi mluvil o hrdinném zraku a dobyvatelské ctnosti. — O herecké interpretaci píší všecky listy s uznáním. Dle „Nár. Listů" měla vysokou uměleckou úroveň, všichni byli spolutvůrci díla a pomohli oddaně tam, kde básník nestačil, „Venkov" také praví jako „Čsl. Republika", že hercům svědčilo ztělesnění soudobých lidí; pí Hübnerová, p. Steimar, Kohout, Vydra, pí Vrchlická a Baldová, i výprava Hoffmannova měla charakter a scénický smysl. — „Národní Politika" s radostí konstatuje, že tentokrát bylo hráno, jak už dávno nebylo, že obsazení bylo šťastné a úctyhodně proniklo. — „Právo lidu" mluví o vynikajícím výkonu pí Hübnerové, která vydala se ze svých nejlepších sil v postavě buržoasní paničky, pro roli Františky prý lépe by se hodila pí Rydlová, p. Kohout byl příliš měkký, což roli Aleše spíše škodilo, p. Steimar hrál Říšu hladce, pí Baldová dala Anči vše, čím ji autor vyzbrojil, pro p. Vydru však byl Alexandr příliš slabým tabákem, který jej málo vydráždil k stylisaci nebo ke gestu. Také „Tribuna" praví o pí Hübnerové, že touto rolí dosáhla jednoho z hereckých vrcholů poslední doby, a neméně světlé postavy byly pí Vrchlické, Baldové, pp. Steimara, Vydry a Kohouta. Také režisér Dostál a arch. Hoffmann mají zásluhu o úspěch večera. — „České Slovo" vyzdvihuje výkon pí Hübnerové, jež tu ztělesnila podle úmyslů autorových celou zevní okázalost a vnitřní prohnilost měšťáckého domu a mluvila za celý systém prolhané morálky, požívající veřejné cti. Františka pí Vrchlické jest z nejlepších postav této herečky, a ostatní dostáli svým rolím.

O Bartošových „Námluvách" čili „Škole diplomacie" píše M. Rutte, že mají dvě hluboké myšlenky: mnoho mužů chce bankéřovu dceru a mnoho mužů chce do diplomatické služby. Do kruhů těchto kreaturek vpadne buřič Dlask a jeho buřičství se projeví tím, že bankéřovu dceru a místo v diplomatické službě dostane on. Jsou to „Námluvy", v nichž nedojde ke skutečnému namlouvání, protože Dlask to vyhrál dřív, než přišel, je to škola diplomatů, v níž však není školy ani diplomatů, protože se nikdo nepoučí a nikdo o nic nepokusí. Je to komedie a není v ní zápletky, ani děje, ani nepředvídanosti, ani vtipu, lidé sedí a mají mnoho řečí, pak se procházejí zahradou a mají zase mnoho řečí, pak pijí čaj a opět mnoho povídají a na konec běhají salonem a mají mnoho řečí. A pak spadne opona. Hrálo se ležérně a s nechutí. — „Čsl. Rep." řadí „Námluvy" ke hrám poválečným, které se nedovedly uměleckou silou povznésti nad přechodný rozvrat. — „Lidové Noviny" končí svůj referát citátem z Cyrana: „To byla pitomost, a jaké gesto k tomu." — „Rudé Právo" mluví o znehybnělé křeči, která žaluje, paroduje, ale vtipně. Jest v tom známka nového stilu, o nějž se autor pokouší, třebaže neviděl jasně jeho budoucích tvarů a cítil spíše jeho potřebu, než aby mu budoval základy a stavěl cesty. — „České Slovo" vzpomíná autorovy brožury „O moderním divadelním projevu", v níž vyznačuje úpadek divadla a vidí cesty k jeho obrodě v návratu ke komediantství; ale „Námluvy" se nepodařily, rozpadly se na řadu více méně vtipných improvisací, a několik dobrých nápadů zapadlo. — „Právo lidu" nazývá tento večer trapným a uznává, že povinnost našich divadel vůči českým dramatikům jest těžká pro jejich nemohoucnost, a lituje herců za

jejich práci, věnovanou této hře, která za to nestojí. — „Národní Politika“ uznává snahu vytvořiti groteskní umění, ale mohli bychom již toho míti dost. — „Tribuna“ z „Námluv“ dostala básnický záchvat, jenž vybil se ve verších, zakončených:

„To neznačí, autoře, rusý Jene,
že nenapíšeš někdy slušný kus.
Hleď, jaro je: nebe se modře klene.
Brus zuby si. Leč ať vydrží brus.“ *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 15. do 30. dubna. Národní a Stavovské v činohře mělo novinky: „Pekelníka“ a „Velkolepého paroháče“, opakovalo: „Sulamit“, „Baladynu“, „Maryšu“ s pí Bechyňovou j. h., mělo pohostinské hry Ruského Romantického Divadla, „Nelidskou zemi“, „Dítě“, „Janošíka“. V opeře hrál se „Eugen Oněgin“, „Dalibor“, „Jakobín“, „Princezna Hyacinta“, „Čertova stěna“, „Madame Butterfly“, „Legenda z Erinu“, „Labutí jezero“, „Figarova svatba“, „Únos ze Serailu“, „Don Juan“, „Maškarní ples“, „Z pohádky do pohádky“, „Salome“, „Troubadour“, „Lohengrin“, „Dvě vdovy“ a „Lazebník sevillský“. — Vinohradské divadlo mělo jakožto novinku „Sen noci svatojanské“, „Jitro, den a noc“ a reprisy „Firmy“, „Cymbelina“, „Země mnoha jmen“, „Zdravé nemocné“, „Lásky a smrti“, „Večera tříkrálového“, „Plačícího satyra“ a znovu uvedlo „Vojnarku“. — Švandovo divadlo hrálo: „Syna“, „Svět bez mužů“, novinku „Velbloud uchem jehly“, „Dolfu“, „Kurník“, „Čtyřspřeží“, „Výnosné místo“, „Slavný baryton“ a nejnověji vypravilo tři „Komedie o lásce“. — Uranie: „Z Prahy na konec světa“, „Zaplať pánbůh“, „Krkavčí hnízdo“, „Střevíček paní markýzy“, „Toto“, „Lživí proroci“, „Offenbachovy lásky“, „Pepička a její bratr“, „Drak ze stříbrné skály“, „Jménem jeho veličenstva“, „Zvoník u matky boží“, „Moderní Xantipa“. — Tylovo divadlo: „Král Podskalí“, „Svědomí“, „Zkrocení zlé ženy“, „Ta první láska“, „Matěj Kačaba“, „Madame Sans Gêne“, „Děvče z předměstí“, „Malá diva“, „Sen noci svatojanské“, „Papá“, „Těžké ryby“, „Slečna Josefinka, moje žínka“ a „Král Lear“.

Památce Eduarda Vojana. Počátkem tohoto měsíce byli bychom slavili sedmdesáté narozeniny Vojanovy, kdyby ho nebyla náhlá smrt sklála v době, kdy bylo tolik třeba jeho působení. Minula tři léta od jeho smrti a význam Vojanův nebyl ještě dostatečně a soustavně oceněn. Velká divadla a řada ochotnických jednot, zvláště ty, které nesou jeho jméno, vzpomněla památky Vojanovy uspořádáním představení her, v nichž kdysi zesnulý umělec uchvacoval své publikum, celá česká divadelní veřejnost pak dary na Vojanův dům, asyl pro zestárlé české herce. To je ovšem jen vnější oslava. Umělecky má k Vojanovi největší povinnost Národní div., které by mělo ukázati, že Vojan nežil nadarmo, že jeho umělecký systém byl správný a má své následovníky!

Vzpomínka na Otilii Sklenářovou-Malou. Dne 3. května 1863, tedy před plnými 60. lety vystoupila po prvé na scéně Prozatímního divadla jako Panna Orleanská v Schillerově stejnojmenné tragedii. Stalo se tak za velmi neutěšených poměrů divadelních, kdy jak kritika, tak i obecenstvo bylo velmi chladné k hereckým adeptkám, které tehdy náhradou za onemocnělou a v ústraní odšeděší první tragédku českého divadla Kolárovou-Manětínskou na zkoušku vystupovaly. A dočkala li přesto slečna Malá (provdala se teprve r. 1867 za tajemníka Prozatímního divadla J.U.C. Jos. Sklenáře) neobvyklého úspěchu a frenetického potlesku, bylo to přičítati jen jejímu krásnému zjevu a skutečnému talentu. Zvláště krásný, dosud z jeviště neslyšený, čistý přednes obecenstvo i kritiku uchvátil. S každou další rolí rostlo její umění, až dostoupilo nejvyšší umělecké mety. Po celých 40 let zůstala Sklenářová-Malá, odolavši všem lákavým nabídkám ciziny, věrna našemu českému umění a divadlu. V květnu r. 1903 rozloučila se navždy se scénou Národn. div., jmenována byvši jeho čestným členem a odměněna městem Prahou zlatým záslužným křížem. Loučení její bylo přímo královské. Bylať nejen miláčkem Prahy, ale i celého českého venkova, neboť nebylo skoro města, kde by nebyla účinkovala, buď jako recitátorka, nebo v divadelní hře, a to zvláště ve prospěch stavby Národního divadla. Zemřela r. 1912 a pochována je v rodinné hrobce na Olšanech. *T—ý.*

Dramaturg Národ. div. Frant. Khol na odchodu. K tomu, co nedávno bylo v „Čsl. Divadle“ psáno o problému dramaturga v našich divadlech, dlužno podotknouti, že i dramaturg Národ. div. Fr. Khol oznámil již svůj úmysl odejíti. Dosud není ani plánu, jak bude řešena otázka jeho nástupce. Bylo by záhodno, aby Národ. div., které má býti po každé stránce vzorem, při této příležitosti vyřešilo otázku dramaturga vzorným způsobem. Buď anebo! Buď ať jsou jen lektoři, a pak budiž stanoveno, kdo má odpovědnost za vše ostatní, nebo dramaturgové, ale s plným právem v oboru, dramaturgům svěřeného.

Odklad Shakespearova „Snu noci svatojanské“ v Národ. div. „Sen noci svatojanské“ byl v Národním divadle odsunut. Protože se ihned začaly kolportovati pověsti, že to znamená porážku dra. Hilara, máme za svou povinnost sděliti, co jsme se dověděli, že odložení „Snu noci svatojanské“ stalo se na základě vyššího rozhodnutí pro neúspěch některých provedených větších her.

Kvapilovo vítězství. Provedení Shakespearovy hry „Sen noci svatojanské“ v Městském divadle za vedení Jar. Kvapila a ve výpravě Jos. Weniga bylo vítězným systému, Kvapilem důsledně prováděného a jím spolu s Wenigem representovaného. Vítězství toto bylo tak pronikavé, že se lichotivým slovům v referátech neubránili ani ti nejexponovanější zástupci modernismu. Tento úspěch po úspěchu „Troila a Cressidy“ a „Cymbelina“ je důležitým bodem ve vývoji našeho divadelnictví a zdá se, že bude míti rozhodující vliv na divadelní produkci v dobách nejbližších. Pro Kvapila jest velkým zadostiučiněním, protože ještě při „Cymbelinovi“ bylo mluvčím t. zv. nové generace o Kvapilovi napsáno, že je zastaralým, nemožným, že nemá schopnosti režírovati Shakespeara a že jediným Shakespearským režisérem Evropy je dnes berlínský Jessner.

Nová Oresteia. O „Nové Orestei“ a jejím provedení dá se stručně říci toto: Na hře i na představení bylo mnoho krásného a mnoho nového; ale to, co bylo krásné, nebylo nové, a co bylo nové, nebylo krásné.

Oskar Nedbal ředitelem a podnik. „Slovenského Nár. div. v Bratislavě. Krise slovenského Národ. div. v Bratislavě skončila tím, že divadlo bude zadáno O. Nedbalovi jakožto soukromému podnikateli, požívajícímu určité státní subvence. Nedbal je zkušený divadelník, a je naděje, že svoje divadlo povede dobře. Přesto však třeba přesně sledovati vývoj věci v Bratislavě, protože jde o nový typ řízení velkých divadel. Řízení v režii státní není možno, prostřednictvím družstev se neosvědčuje, zdiskreditovalo se i řízení výborem herců, zbývá tedy podnikání pomocí soukromého ředitele. Od zkušeností, takto nabytých, bude mnoho záviseti.

Členové stálých divadel při pohostinských hrách na venkově. Blíží se doba divadelních prázdnin, a tu máme za svou povinnost upozorniti na nešvar, proti němuž se budeme ve všech zjištěných případech ostře stavěti. V posledních letech stalo se zvykem, že část členstva stálých a větších divadel tráví svoje prázdniny tím, že ad hoc utvořené ensembly zajíždějí do větších nebo lázeňských měst a tam hrají. Proti tomu nebylo by námitek, naopak: Venkovské publikum rádo je uvítá, rádo je vidí a vychází jim vždycky i společensky vstříc. Ale háček je v repertoáru. Tyto ensembly hrají zpravidla věci, jež se absolutně nesrovnávají s pojmem uměleckého zájezdu členů velkých, ba dokonce i Národn. div. Členové Národn. div. hrávali a hrají s oblibou odpornou francouzskou cochonnerii „Kolotoč", členové Vinohr. div. Lautersackovu tendenční cochonnerii „Komedie na faře". To je hanebné. Jdou-li již — ať z těch či oněch důvodů — členové Národn., Městsk. nebo jiného velkého divadla hráti na venkov, musí i repertoár jejich býti dle toho. Nemají-li herci sami tolik důvěry ve své umění, že by se podnik zdařil, pak je to velmi zlé a nepomůže tomu ani sebe lákavější námět hry. Nemají-li pak tolik smyslu pro svou uměleckou čest, nezbude než žádati, aby ředitelstva a intendance dohlížely na to, kde a jak se jejich firmy zneužívá.

Ruské romantické divadlo při pohost. hrách na Národ. div. předvedlo baletní program podle pojetí staré commedie dell'arte, avšak v moderním stylu, jímž patrně chtělo ukázati renaissanci baletu, ale ukázalo, že starý balet nelze již vzkřísiti, že jest definitivně odsouzen k zániku. Je podivno, že Národ. div., které si loni dalo ujíti pohostinské hry Moskevských, připustilo balet, který — třebaže ruský — neznamená v umění ničeho, nebo aspoň téměř ničeho.

Dvojženství na oficielní scéně pařížské. Ve francouzské činohře (Comédie) vypravili velice pěkně trochu odvážnou, ale čipernou hru, známou již z r. 1914 z menšího divadla Porte-Saint-Martin od autorů, také u nás hraných, Flerse a Caillaveta. Motivem hry, která se jmenuje „Pan Brotonneau", jest domácí život tohoto hrdiny. Jeho žena ho klamala a když to zvěděl, poslal klidně nevěrnou polovici za miláčkem jejího srdce a těla a zařídil si na troskách řádného manželství zcela bez skrupulí domácnost novou, tentokráte s dvacetiletou dívkou, úřednicí. Ale když se po čase galán jeho zákonité manželky nabažil zapovězeného a tak lehce dosaženého ovoce, bodrý manžel ujme se zcela milosrdně své ženy, přijme ji zase k sobě a žije spokojeně dále mezi svou někdejší družkou a svou mladou souložnicí. Ve třetím jednání dokonce obhajuje svědomitě tuto svou odvážnou morálku, která tak příkře naráží na morálku ostatní společnosti lidské, která byla dříve také jeho morálkou, a které přece jenom na konec zase musí ustoupiti. *Ota Dubský.*

Z dramatické produkce v Italii. Básník a dramatik Cesare Gabardini, autor několika menších her, psaných milánským dialektem, zdramatisoval známou Boccacciovu novelu z Decamerona, „Simonetta". Vydala ji florentská „La Voce". Drama je veršované, má plynný a harmonický dialog, nesoucí se duchem doby, v níž se děj odehrává. Provedeno bylo po prvé ještě z rukopisu roku 1900 v Římě s Gianninou Chiantoni v hlavní roli a mělo značný úspěch. — Nová „Manon" objevila se ve scénickém zpracování plodného dramatika Giuseppe Adamiho (v Miláně). Je to po dramatisaci Avèze-Souchonově (1909), Barrierově, Jolově (1875), Fournierově (1852) Carmoucheově a de Courcyově (1830), Et. Gosseově (1821), Kleinmichelově (1887), Benaventově (1917) a Sternheimově, po zhudebnění Massenetově, Pucciniho a Auberově už po tolikáté, a přece látka ustavičně vábí dramatiky k novému zpracování. Ale Adami nedorostl tu svého úkolu; nahromadil v pěti aktech dialogy, aniž by čím vnitřně přiblížil čtenáři tuto obětavou hrdinku lásky, která v jeho podání je všední holkou, dychtící prostě jen po přepychu, bezstarostném životě a muži. — Rovněž v Miláně (Treves) vyšla čtyřaktová komedie Domenica Tiumati: „Il Conte Gioia" (Kníže Radost), v níž vše je vynaloženo na to, aby zničilo dobrou mysl a humor Michala de Baschi: vše, k čemu ve své dobromyslnosti přivolí, se hroutí, žena, kterou miluje, se mu vysměje — ale vše nakonec dopadne dobře: žena pozná jeho lásku a opětuje ji, a to, co zdálo se býti neštěstím, obrátí se ve štěstí. Což uspokojuje jen napolo; neboť tihle lidé změnili své povahy náhle z vůle autorovy, a to je příliš hmatatelné; neboť kníže Michal je příliš papírovým idealistou a jeho bratr příliš hrubým materialistou, než aby z toho mohl povstati nějaký životní děj. Ale ovšem: Tiumati miluje svou zemi, půdu, na níž stojí, a ukázal se aspoň v těch partiích, které onu lásku zdůrazňují, pravým básníkem. — Směsí krutosti a zbabělosti, smyslnosti a vášně, divokého pohrdání, jakož i zbabělého ústupu, elementů, ovládaných a glosovaných jedním člověkem, bližencem starcovým z Gorkého „Na dně" a připomínajícím zároveň tuláka z „Ze života hmyzu", je nové dramatické „poema buffonesco" „L'arzigogolo" (Blouznivec) od Sema Benelliho (Milán, Treves). Bylo by těžko přesně říci, zda tato báseň je satirou, zda výsměchem či pouze fantastickým snem autorovým. Je tu žena, perversní a násilnická, která se po prvé poddává drzému tulákovi, protože uměl jí poručiti; je tu několik bláznivých a směšných — i ve svém neštěstí — figur, a je tu konečně tento Florián, jenž pravděpodobně utekl z pohádky. Benelli už jednou vyšel s podobnou věcí, jmenovalo se to „Večeře smíšků" a sklidil bouřlivý úspěch. Ačkoliv i tato famósní „Večeře" byla vším jiným než smíchem. *bv.*

Censura. V poslední době se stalo, že hry, v jednom městě bez závady provozované, byly v jiném zakazovány. Nejmarkantnějším případem jest zákaz Wedekindovy hry „Procitnutí jara" v Brně, ačkoliv se tato hra v řadě repris hrála ve Stavovském tedy státním divadle. Je již nejvyšší čas, aby censura divadelních her byla vzata z rukou okresních správ politických a policie a byla vložena do rukou odborné a nejen policejně, ale i literárně a umělecky odpovědné komise, která by o možnosti hry rozhodovala při jejím vydání nebo prvním provozování s platností pro celou republiku. Je přirozeno, že by se celá řada her musila vyloučiti z her t. zv. lidových. Dálo by se to však s odborným pochopením a ne z privátních zálib podřízených úředníků. Za nedlouho mělo by české divadlo na krku censuru v takovém rozsahu, jako v Rakousku.

O rakouské divadelní censuře. Známý český žurnalista Josef Penížek vydává nyní svoje memoiry. Penížek vedle politického života věnoval vždy značný zájem také věcem divadelním. Ve svých pamětech uvádí dvě pěkné anekdoty o rakouské divadelní censuře: „V Táboře meškala v letech 1870 divadelní společnost, jež chtěla hráti Štolbovu veselohru ‚Zapovězené ovoce'. Je v ní scéna, ve které horlivý kněz přistihuje v pátek rodinu při obědě, ke kterému má pečenou husu. Zadala tuto hru censuře okresního hejtmanství, jehož sekretář napsal na předložený exemplář: „Provozování této hry dovoluje se, ale hraje-li se v pátek, budiž husa vyměněna buchtami". — V Krakově zadala divadelní společnost censuře Shakespearova „Julia Cesara". Sekretář okresního hejtmanství napsal na předložený exemplář: „Provozování této hry povoluje se s výhradou, že vystupující v ní vojáci nebudou v rakouských uniformách." Si non e vero, e bene trovato!

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Kapitoly o repertoáru (IV.) Doplněk seznamu her pro divadla v přírodě (podává Fr. Francl). Hry víceaktové: „Vítězství lásky.“ Obr.: Jan Černý; 9 m., 4 ž.; Švejda, Praha. Dekor.: Hostinská zahrada na jedné straně, na druhé lesní mýtina. — „Kolébka“. (Dram. žert; Alois Jirásek; 9 m., 4 ž., kompars.; Otto, Praha. Dekor.: Na jedné straně hájovna, na druhé zámecká zídka s terasou.) — „Naši furianti.“ (Obr.; L. Stroupežnický; 19 m., 9 ž., 3 d.; „Máj,“ Praha. Dekor.: Náves s hospodou v pozadí. Na jedné straně statek Buškův, na druhé Dubského.) — „Za svobodu!“ (Histor. obr.; Ad. Šlégl; 16 m., 2 ž., kompars.; Knapp, Karlín. Dekor.: Nádvoří zámecké se zdí, táhnoucí se přes jeviště. Na druhé straně domek.) — „Ondřej a drak.“ (Hra; V. Dyk; 13 m., 5 ž.; Aventinum, Praha. Dekor.: Náves, svah vinice.) — „Rozklad.“ (Drama; F. X. Svoboda; 9 m., 6 ž.; Šolc-Šimáček, Praha. Dekor.: Nádvoří statku a zahrada.) — „Vojnarka.“ (Drama; Al. Jirásek; 6 m., 5 ž., 1 d.; Otto, Praha. Dekor.: Část vsi se statkem Vojnarčiným na jedné a hospodou na druhé straně.) — „Probuzenci.“ (Hist. drama; F. A. Šubert; 8 m., 3 ž., kompars.; „Máj“, Praha. Dekor.: Obora s myslivnou a zámeckou terasou.)

Divadla v přírodě. (Poznámky; píše Fr. Francl.) Při volbě her pro divadlo v přírodě nutno v prvé řadě přihlížeti k vlastní, přirozené scenerii toho kterého divadla přírodního a k jeho rozloze. Pro div. taková hodí se zejména hry komparsové, kde možno sborové scény lépe rozvinouti a tím získati dojmu malebnosti a mohutnosti. Nejsnazší je řešení inscenace takových her, jichž děj hraje v jednotné scéně přírodní (zahrada, park, les a pod.). Zde stačí pouze úprava příchodů a odchodů hrajících osob. Má-li hra jednotnou scénou pokoj nebo světnici, lze upraviti ji tím způsobem, že při hrách salonních použijeme zahrady, parku, nádvoří, při hrách selských návsi, dvora, krajiny a pod. Je-li pro hru třeba domku nebo pod., postaví se portál domku, chalupy anebo zvýšená terasa; tím možno rozděliti i jeviště přírodního divadla na dvě místa dějová. Při hrách, jichž děj odehrává se z části ve světnici a na návsi, v pokoji a zahradě, nebo v komnatě a na nádvoří, lze upraviti scénu — jak dříve uvedeno — naznačením dvou míst dějových. Je-li děj hry položen do dvou různých prostředí, jako selského a panského (Jan Výrava, Marjánka, matka pluku), nebo jednoho prostředí, ve hře však proti sobě stojícího (Otec, Naši furianti), upravíme scénu tím způsobem, že v prvním případě inscenujeme prostředí děje selského na jedné, prostředí děje panského na druhé straně, což naznačíme i dekoracemi. V druhém případě pak postavíme chalupu, dům či statek jednoho z protivníků na jednu, a statek, hospodu či jiný majetek protivníka na druhou stranu jeviště. Při hrách s více různými místy dějovými (Jan Hus, Psohlavci atd.) je nejlépe, řešíme-li scénu dekorací jednotnou, či mohli bychom říci ideální. Praktikujeme to tak, že neznázorňujeme přesně to neb ono místo dějové, nýbrž volíme jen jakousi základní společnou dekoraci, v níž odehrává se pak vše bez přestavování nebo dalšího upravování. Jeviště rozdělíme tak, že každá jednotka děje má na něm své určité místo. Na příkl. jednotka selská a jednotka, stojící po její straně, má své umístění, jednotka panská, zámecká, královská a všechny jednotky, jež jsou protivou jednotkám prvým, mají své místo na druhé straně. Střed může býti společný všem důležitým osobám a společným či komparsovým scénám. Komparsy hrají v přírodních divadlech velikou roli a je nutno, aby režisér vždy dbal správného a malebného rozestavení. Také jest samozřejmé, že třeba text her pro divadla v přírodě přiměřeně upraviti. Hry, jichž děj odehrává se večer nebo v noci, dají se upraviti ovšem jen v takovém případě, není-li v nich tma důležitou složkou k vlastnímu ději. Pro zvýšení akustiky má míti jeviště pozadí. Není-li tu vlastního, přirozeného pozadí (divadlo v Šárce), je třeba dle inscenace té které hry je postaviti (zeď chalupy a pod.), aby hlas účinkujících se odrážel do hlediště.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Jubil. divadelní slavnosti ve Slaném k 100. výročí prvního div. předst., 50leté činnosti ochotn. spolku a 40letému trvání záložen ské div. budovy konány budou o svátcích svatodušních s pořadem, jak jej naznačil tamní delegát při poslední schůzi výk. výboru ústředí: V sobotu Umělecký večer, na němž účinkovati bude pěv. a hud. sp. „Dalibor“ a sehrán dram. odb. „Sokola“ z Klobuk Stroupežnického „Zvíkovský rarášek“. Nedělní krajský sjezd ochotnictva zahájen bude o ½11. hod. dopol. průvodem od nádraží na náměstí, kde uvítán bude zástupcem města a město pozdraveno zástupcem ochotn. ústředí, místostar. A. Maněnou z Loun. V 11 hod. konána bude v Sokolovně slavnostní schůze, kterou zahájí předs. Spdo. ve Slaném a na níž promluví star. ústředí dr. Fr. Herman. Po společném obědě projektována schůze pracovní, která má podati obraz ochotn. činnosti ve městě i v okresu a obsahovati má referát organis. (R. Weinert z Prahy) a kulturní „Divadlo ve středověku“ (prof. dr. Hruška ze Slaného), a koncert. Večer provedena bude v záložen ském divadle Fr. Hermanova cenou poctěná histor. hra z dějin slanských „Hvězda Táborů“ a uspořádána přátelská zábava v dvoraně hotelu slanského Pošta. V pondělí svatodušní uspořádána bude prohlídka města a opakována „Hvězda Táborů“. Pražské ochotnictvo pořádá k těmto slavnostem zájezd (viz „Z Pražského okrsku“ v minulém sešitě).

Na Vojanův dům uspořádána byla sbírka při reprise „Velkého pátku“ v Švandově divadle na Smíchově.

Zajímavý a včasný posudek. O reprise Hermanova „Velkého pátku“, sehrané členstvem Pražského okrsku 28. dubna ve Švandově divadle na Smíchově, napsal kritik „28. října“ Lo posudek, z něhož vyjímáme zvláště včasné a zajímavé konstatování: „Při významu, který má ochotnická činnost zejména pro kult krásy mluveného slova, u nás tak zanedbávaný, zasloužil si večer úspěch, který měl u vděčného posluchačstva.“ Je a zůstane pýchou ochotnictva, že tento odkaz dřívější divadelní generace střeží a rozšiřuje za nynějších pohnutých divadelních dob.

Z ústředí. Výkonný výbor konal schůzi 29.-IV. za účasti venkov. deleg. pp. Maněny z Loun a prof. Zahradníka z Prostějova (Morava). Ze zprávy ústř. tajemníka zřejmo, že od 1.-I. zaplatilo na členských přísp. bez upomínky 364 jednot celkem K 14.408 a výkaz o činnosti za r. 1922 zaslalo také bez upomínky 247 spolků, které za 1235 her zaplatily K 55.551·45 na provoz. právech, K 52.816·— na dobroč. účely a K 51.637·— na knihy. Stav pokladny: v pošt. spoř. K 17.098·30, v pokl. K 351·80, celkem K 17.450·10. Členské přísp. za l. 1921—23 dluhuje 21 spolek, za l. 1922—23 ještě 60 spolků. (Po 5. květnu bude dlužníkům zasílání „Čsl. div.“ zastaveno.) Objednávka odznaků zadána H. Zwa-

chovi v Libni. Přijato 64 jednot, při čemž doporučeno oživení veškerých okrsků, což se má státi ještě letos v létě. Okrsek Prostějovský pojmenován Mahenovým. Zástupci ústředí do výboru „Matice Div." zvoleni opět pp. dr. Lžičař, Sendler, inž. Sommer-Rydvan, Weinert a nově rada Beneš. Definit. výtěžek loterie Tylova domu = K 116.129·84. Při té příležitosti vysloven dík jednotám za účinnou podporu celé akce i obětavost zřeknutím se výhod i výher ve prospěch věci. Odevzdán bes. „Bujarost" diplom čestného uznání za dlouholetou div. i org. činnost. Tylova ústř. knihovna přiřčena definitiv. ústředí. Praž. okrskem zakoupené knihy z Podolí a celá knihovna Ladeckého věnována jí jako dar Praž. o. Zvolena knihovní komise: pí Turečková, pp. Francl, dr. Ludvík, inž. Sommer-Rydvan a Šimáček. Této komisi odkázány pokyny, aby knihy půjčovány byly toliko k účelům studijním a staré tisky nebo knihy rozebrané vůbec nebyly půjčovány. K studiu roli zřízena bude za pomoci Praž. o. knihovna příruční. Knihovní řád budiž vypracován dle zásad vědeckých a za dohledu odborníka. Knihy na venkov půjčovati se mají toliko prostřednictvím okrsků. Knihy z Ladeckého knihovny zařazeny býti mají mezi ostatní a toliko označeny zvláštním „ex libris". Proti chystané obecní dávce z návěstí a proti zákazu pohost. her umělců z povolání na ochotn. scénách zakročeno, o osvobození div. představení od daně z obratu rovněž se usiluje; o druhou akci zainteresována bude „Organ. čsl. herectva". Funkce hospodáře svěřena K. Sendlerovi a vypracován bude zvláštní domácí řád. Ve volných návrzích doporučeno okrskům, aby absolvovaly valné hromady před valným shromážděním ústředí, na něž by zástupci dostavili se již s určitým programem a náměty. Poté zajímavě promluvil spis. a rež. posledního okrskového (Pražsk. o.) představení Hermanova „Velkého pátku", V. K. Blahník, o vůdčích zásadách dramaturg. úpravy hry i režie, která vyzvedla ne myšlenku ideálu Kristova, leč pochybného mesianismu Jidášova a tím celou hru přiblížila dnešku, inscenačně využila neutrálního portálu, který zakryt, zužoval prostor jevištní pro scény intimní nebo rozšiřoval jej pro výjevy veřejného rázu, účelně manipulovala světlem a v celku dosáhla úmyslu ukázati veřejnosti, co zachraňuje umělecky ochotnictvo od zapomenutí, že totiž umí využíti i moderních vymožeností divadelních způsobem stejně účinným jako reelním. — Přijaté jednoty: Spdo. „Havlíček" v Bělé u Turnova, Spdo. v Bécharech, N. J. P. v Blatnici, Čt.-och. sp. „Havlíček" v Blatech u Mladějova, Spdo. v Brodku, Och. sp. „Vlastimila" v Čes. Budějovicích, Spdo. v Celkovicích, Och. sp. „Klicpera" na Dobrošově u Náchoda, Čten. div. jedn. v Heřmanicích u N. Paky, „Sokol" Hleďsebe-Podhořany n. Vlt., Kr. div. och. v Hlavně Sudově, Kr. div. och. „Švanda" v Hoděticích p. Neveklov, „Sokol" v Kosové Hoře, Hasiči na Horách Stříbrných, „Sokol" v Jablunce na Moravě, Čt.-och, sp. v Karlově u St. Paky, Och. j. „Havlíček" v Kalivodě u Nov. Strašecí, Och. sp. v Klokotech, Spdo. „Smetana" v Knovízi u Slaného, Spdo. v Dolních Královicích n. Žel., N. J. S. pro Ktovou a okolí u Rovenska, Hasiči v Libovicí u Slaného, Spdo. „Kolár" v Litohlavech u Rokycan, Div. och. sp. „Vlastimil" v Lomu u Tábora, Pěv.-och. div. sp. „Vlastimil" v Lužanech u Konecchlumí, Kr. div. och. „Tyl" ve Lhotce u Lochovic, Hosp.-čten. bes. ve Lhotě za Červ. Kostelcem, Spdo. ve Lhotě Balkově u Tábora, Čes. učednická útulna v Liberci, „Sokol" v Mladějově", Jdo. v Markvarci u Nové Cerekve a ve Mžanech u Sadové, Obč. vzděl. a podp. bes. v Nelahozevsi, Och. j. „Tyl" v Neustupově, „Sokol" v Ohrazenicích u Turnova, Jdo. v České Olešné u Dačic, Spdo. Zlato-Olešnických, Vzd. sp. „Pokrok" v Pacově, Dram. sdr. „Klicpera" v Plzni, Div. scéna „Thalie" v Plzni, „Sokol" Plzeň-II., „Sokol" v Polici u Jemnice, Morava, Bes. „Havlíček" Král. Vyšehrad, Och. sp. „Jirásek" v Přelovicích u Přelouče, Spdo. Psinice u Libáně, N. J. S. v Roudnikách u Ústí n. L., Jdo. v Rynárci, Jdo. Řevnice u Prahy, Kr. div. och. v Sekeřicích u Nov. Bydžova, Spdo. „Šimanovský" ve Skřivani u Rakovníka, „Sokol" v Slavětíně n. Ohří, Dram. odb. sp „Běloušek" Smíchov, Div. kr. och. v Sovinkách u Ml. Boleslavi, Kr. och. ve Struhařích, Sdr. volné myšlenky v Teplicích-Trnovanech, Slovanská bes. Karlovy Vary, Dram. sdr. sp. „Svornost" a hasičů ve Vonoklasech u Dobřichovic, Kr. och. „Zálesáci" ve Voříhově u Selčan, Skup. sdruž. katol. mládeže ve Voselně u Hluboké, Dram. a vzděl. bes. „Tyl" ve Vršovicích, Spdo. „Vrchlický" ve Vyskři u Turnova, Spdo. v Žebnici u Plas a Dram. vzděl. bes. „Stankovský" v Žižkově.

Z Pražského okrsku. Řečnický a referentský kurs pražského okrsku zahájen byl dne 23. dubna za značné účasti návštěvníků. Účelem kursu je: poskytnouti praktický návod těm, kdo by se chtěli věnovati přednášení o otázkách divadelních a organisačních a kdo by chtěli podávati posudky o divadelních představeních. Pro četné kursy divadelní a pro četné schůze a přednášky potřebuje ústředí řečníků, ježto dosavadní počet jich nestačí. Rovněž okrsková rada má kontrolovati div. činnost svých jednot, které samy žádají za vysílání referentů, jichž je poměrně málo. Ale nejen pro tuto potřebu má vyhověti pořádaný kurs, nýbrž má prohloubiti u všech návštěvníků potřebné vědomosti, má vytříbiti jejich názory a je tedy dalším význačným krokem k sebevýchově ochotnictva. V tomto kursu, rozpočteném na 16 večerů, nekonají se přednášky docentů, nýbrž účastníci kursu samy pracují o různých tematech, sami konají improvisované schůze a sami se cvičí za dozoru odborníků v řečnění, v ovládání čelných otázek a v posuzování uměleckých výkonů, hry, výpravy a režie. Polovina večerů (pondělky) je věnována organisaci, kde se probírají předpisy zákonné, praktické řízení schůzí, manifestace a projevy, při nichž řečníci projdou nejdůležitějšími případy nutného výkladu. Vždy mluví se pro a proti a pak v replice vrcholí určitá přesvědčivost zásad a idei. Druhá polovina (čtvrtky) věnována je divadelní kritice. Nejde tu ovšem o literární a uměleckou kritiku, nýbrž o věcné, správné a účelné posouzení. A při tom se naučí účastníci, co je estetika divadelního umění, jak se máme dívati na představení, jaký má býti posudek, jaké jsou inscenační směry a zajímavosti o hercích. Po společné návštěvě div. představení ve velkém divadle a představení ochotnického budou psány posudky, jež budou probrány a korigovány. Podobné kursy bude nutno pořádati i v ostatních okrscích, protože jejich cena a úspěch jsou nesporně veliké a důležité. — Pouť k hrobům Bittnerově, Vojanově, Slukovově a Ladeckého na hřbitovech Olšanských konána byla dne 6. května odpol. za četné účasti členů organis. jednot pražského okrsku. Na rovy položeny jednotami, nesoucími jména těchto velikánů, obětinové věnce a kytice a o životě a působení jich i významu vroucí slova promluvil starosta ústředí a spisovatel dr. Fr. Herman, vyznívající slavným slibem čsl. ochotnictva, opravdově míněným a také již skutky provázeným, že bude následovati veliké jich vzory.

Z okrsků venkovských. Ruthův okrsek v Teplicích konal schůzi 11.-III. za přítomnosti 9 zástupců 5 jednot a 3 hostů. Po zprávě jedn. a pokl. (příjem Kč 380·—, výdej Kč 180·—) ve volných návrzích jednáno o koupi jeviště Besedy v Teplicích, za člena přihlášen dram. odbor Živn. spolku v Teplicích a oznámeny nově se tvořící dram. kroužky ve Rtyni a Předlicích. Do Trnovan na informační schůzi bude vyslán okrskem řečník. — Šmahův okrsek v Tá-

boře zahájil svou činnost ustavující schůzí v neděli 25.-III. velmi slibně. Účast byla překvapující, zastoupeno bylo 32 spolků a mnoho hostů. Starosta Ú. M. D. O. Č. dr. Herman promluvil o významu a úkolech ochotnictva, a jeho slova vyvolávala časté projevy souhlasu. Při volbách byl zvolen předs. okrsku Otto Findeis, místopředs. V. Mašek a do výboru zvoleni čtyři členové z Tábora, ostatní z okolních měst. Z řečí p. předs. Findeise a prof. Mansfelda bylo zřejmo, že tu nejde o spolkové formálnosti, ale o připravovanou účelnou práci, jíž je tak třeba, jak ukázaly také projevy venkovských zástupců. V okolních městech zřízeny budou okrskové obvody, takže styk a spolupráce s jednotlivými spolky budou dodržovány. Průběh schůze byl velmi zdařilý a lze očekávati, že Tábor stane se základním kamenem rozvoje a organisačního zesílení českého jihu. Odpoledne šel se nově utvořený okrsek pokloniti památce velikého umělce ke hrobu Šmahovu. Na ideálně položeném hřbitově sešlo se četné obecenstvo a místní „Hlahol" zapěl tklivý sbor, načež dr. Herman promluvil krátce o životě, o uměleckém významu Šmahově a o důvodu, proč se vzpomínková slavnost koná. Zapěním národní hymny byl tento pietní projev ukončen. — Režisérský kurs, pořádaný Šmahovým okrskem v květnu a v červnu, obsahuje přednášky: 27.-V. na zahájení: „Podstata a smysl umění divadelního, základy herectví a režie" (předn. V. K. Blahník); 31.-V.: „Deklamace — teorie a praktická cvičení deklamační a hlasová" (V. K. Blahník); 3.-VI.: „Mimika — teorie a praxe" (V. K. Blahník); 10.-VI.: „Maskování — teorie a praxe" (předn. a demonstruje mistr J. Frankl); 17.-VI.: „Kostymování", teorie a praxe s četnými ukázkami (předn. Jan Jelínek, ředitel závodu „Kostyma"); 24.-VI.: „Režie" (předn. V. K. Blahník). Přednášky se budou konati vždy dopoledne od 10—12 (teorie) a od 2—5 až 6 hod. odpol. (praktická cvičení). Poplatek za kurs jest pro jednoty 50 Kč bez omezení počtu delegovaných posluchačů, pro jednotlivce 25 Kč. Přihlášky přijímá jednatel okrsku Jiří Janžura, Cetoraz. — U příležitosti valné schůze projednali delegáti z Pelhřimova se starostou Ú. M. D. O. Č. otázku utvoření okrsku v Pelhřimově, která bude v nejbližší době rozřešena. — Macháčkův okrsek v Čes. Budějovicích uspořádal 18.-II. konferenci režisérů v restauraci „U Novotných" za přítomnosti zástupců spolků „Tyla", „Čechie", „Vlastimila", „Sokola" II, „Vlastenců" z Užiči, F. T. J. z Mladého, Katol. mládeže z Voselna, a „Klicpery" ze Zlaté Koruny. Konferenci zahájil místopředseda p. Reitmayer st. a promluvil rež. spolku „Tyl" p. Horka, který kritisoval neutěšené a rozháraně poměry div. ochotnictva jihočeského a litoval, že v ochotnických spolcích nemůže se docíliti kázně a disciplíny, jako v jiných organisacích. Doporučoval spolkům řádný režisérský a div. řád, dochvilnost členů v návštěvě zkoušek, svědomité studování úloh, vyvarování se všech nesvárů, cenění rolí dle počtu řádek atd. Doporučoval za předs. a režis. voliti muže spravedlivé, přísné, odborně školené a v každém ohledu svých povinností dbalé. Členstvo má si svého režiséra vážiti, jeho pokynů a rad uposlechnouti. Doporučoval české původní div. hry k provozování a stavěl se proti zakládání bezúčelných kroužků a přebíhání členů z jednoho spolku do druhého. Líčil obtížné postavení ochotn. režiséra při volbě hry, obsazování a studování hry, a divoké a intrikánské povahy ochotníků-herců. Vysvětlil výhody organ. spolků-členů Macháč. okrsku a doporučil k používání informativní div. knihovnu, jež jest již při okrsku zřízena. Režisér „Čechie" p. Mařinec kritisoval činnost divadelní na venkově, líčil její nedostatky (při výběru hry, nastudování rolí, dekoracích, maskování atd.) a radil, aby Macháčkův okrsek hleděl veškeré jihočeské ochotnické spolky a dramatické odbory získati za členy a za pomocí okres. politické správy učinil všemožnou nápravu. Místopředs. p. Reitmayer st. vysvětlil účinné a praktické pořádání každoročních režisérských a divadelních kursů, jichž absolventi osvojují si bohaté zkušenosti a vědomosti, potřebné ke hraní ochotnického divadla. Pokladn. p. Reitmayer ml. stěžoval si na špatné finanční poměry Macháč. okrsku, dožadoval se určitého příjmu ve formě poplatků z div. představení, jež pořádají organ. spolky, a doporučoval zastoupení všech jihočeských režisérů v Macháčkově okrsku. Kritisoval veliké poplatky za právo autorské, dávku ze zábav, ze sálu, za hudbu atd., a dovolával se jich snížení, ježto znemožňují činnost divadelních a osvětových spolků. Upozorněním přítomných delegátů na divadelní slavnosti, projektované ve prospěch Jihočes. Národn. div. v Čes. Budějovicích a konstatováním místopředs. p. Reitmayerem slabé účasti delegátů venkovských spolků konference skončena. — Jednotám Macháčkova okrsku v Čes. Budějovicích! Oznamte okrsku neorganisované jednoty v obvodu svého působiště, aby mohl býti s nimi navázán styk za účelem přistoupení do organisace!

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotníckeho divadla.

(Pokračovanie.)

V Dolnom Kubíne ochotnícky život stvoril Adolf Medzihradský, učiteľ Hviezdoslavov. Prvý raz sriadil divadlo so školskými detmi r. 1866, hrali „Novoročné prasiatko", o rok za tým hrali už dospelí v zahrade známeho národovca, seniora Samuela Nováka. Od tých čias hrávalo sa neprestajne. Pamätné je menovite predstavenie z r. 1874, v deň pamätného dištriktuálneho konventu (otázka slov. gymnázií). Hrali „Skrotenú divočku" (podľa Shakespearea). Z hercov dolnokubínskych z tých časov spomína sa Pavol Országh (!), Ondrej Halaša, Felix Bulla; z herečiek Ilona Nováková (neskôr Hviezdoslavová), Žofia Bencúrová a Emília Bróziková.

V Prievidzi žil Andrej Trúchly-Sitniansky, redaktor Orla, býval i riaditeľom divadiel. Sporadicky hraly sa divadlá v Žiline, v Modre, v Trnave, v Brezne i v iných mestečkách, kde pôsobili slovenskí národovci. Dáta o nich hodno ďalej sbierať.

Na repertoáre rokov 60—70-tych v popredí boly kusy Palárikove, ale prispel i Viliam Paulíny-Tóth (menovite s „Kocúrkovským bálom"), Daniel Bachát a Jakub Graichmann. V nedostatku domácej dramatickej spisby probúvali sa dramatizovať i beletristické práce (Kalinčákova „Bratova ruka") a potom pomáhalo sa prekladmi. A. H. Krčméry poslovenčil veľkú historickú hru „Spiknutie proti Petrovi Veľkému" (autor?), ktorú hrali

v Mikuláši opätovne s veľkým úspechom. V Mikuláši hrali i Schillerových „Lúpežníkov“ (1867). V tie roky dostal sa na slovenské ochotnícke javište „Mlynár a jeho dieťa“ a „Lumpacius vagabundus“.

Ochotnícky život hľadal si i formy, utvárały sa divadelné družstvá a Spevokoly. Liptovský Sv. Mikuláš prvý utvoril si r. 1861 „Spolek správy divadelnej“, ktorý sa potom premenil na „Slovenskú Besedu“ pod predsedníctvom Jána D. Makovického. Roku 1873 utvoril sa i spevokol „Tatran“, jeho dušou býval Karol Ruppeldt.

Spevokol v Turčianskom Sv. Martine sa nelegálne utvoril na počiatku rokov 1860-tych. O počiatkoch píše Pavel Mudroň vo vlastnom životopise. Stanovy si osnoval a potvrdenie vymohol r. 1872. Členovia spevokolu nosili sokolskú uniformu.

V 70-tych rokoch bol znamenitý spevokol v Dolnom Kubíne. Založil ho Anton Bulla (starší brat Felixov) a do jeho smrti (1873) prevyšoval i spevokol martinský.

Spevokol vznikol i v Mošovciach, založený r. 1866 Jurom Šoltésom. „Sokol“ r. 1867 spomína prípravy na založenie Besied podľa vzoru mikulášskeho na Starej Turej, na Brezovej i v iných mestečkách Slovenska. Divadelné predstavenia od týchto čias spestrovaly sa i koncertmi.

Z hercov spomína sa v Mikuláši Ondrej Lacko, ktorý vystúpil v hre na jednom matičnom shromaždení i v Martine. Povestnou herečkou bola Marina Hodžová, dcéra Michalova. Sládkovič poctil ju básňou, skladateľ Maximilián Hudec jej venoval svoje kompozície. V Martine vynikal Andrej Sokolík, ako komik vynikal Boldo Velito, stoličný úradník, zemän, ktorého po predstavení Žida v „Incognite“ spomínali za dlhé roky; vo vážnejších rolách dobre hrával Pavel Mudroň, z herečiek dlho spomínaly sa sestry Felixovské, menovite Zuzanna, ktorá rečnila i pri sadení lipy (1871) báseň Kalinčákovu. V Tisovci spomínajú Jozefa Ambrozyho, Hostivíta i Daniela Lojku, v Revúcej Pavlinu Viestovú.

*

V 1880tych rokoch pokračovalo sa v narazenom prúde ďalej až do prevratu. Len generácia prišla nová, potom zas novšia, divadelný život zasahoval nové kraje (hoc miestami na starých zanikol), hodne prenikol i do dedín a stvoril si nový, bohatší repertoár.

Do Martina prišiel r. 1874 Andrej Halaša, on sa stal osou divadelného života, hercom, režisérom, aranžérom, prekladateľom, po prípade šepkárom. Jeho horlivosti, s pričinením inteligencie a meštianstva, možno pripísať, že počet ochotníckych predstavení v Martine dosiaľ prekročil už 400, rátajúc len od založenia Spevokolu! Medzi herci do popredia vystúpila pani Anna Halašová roz. Mudroňová, neskôr pani Mária Pietrová a pani Elena Straková. Matičné predstavenia ostaly i po zrušení Matice, spojily sa obyčajne s valným shromaždením Živeny a Muzeálnej spoločnosti. Populárné bývaly Silvestrové večierky. (Pokračovanie.)

Zprávy Ú. S. O. D.

Sjazd ochotníctva a režisérsky kurs v Turč. Sv. Martine. Už teraz upozorňujeme na plán, ktorý uskotočniť hodlá Ú. S. O. D. v jeseni tohto roku. Je to sjazd divadelného ochotníctva slovenského, spojený s režisérskym kursom. Sjazd trvať bude podľa plánu štyri dni. Každý deň bolo by 5—6 prednášok z nasledujúcich oborov: 1. Dejiny divadla a divadelnej literatúry, 2. o dramate, 3. o hereckom umení, 4. o javišti, kostýmoch a líčení, 5. o cvičení divadelných hier. Účasť na prednáškach voľná bude všetkým členom spolkov, organizovaných v Ú. S. O. D. Večierky venované budú ochotníckym predstaveniam. Každý večer boly by 3—4 aktovky, predstavené každá iným divadelným krúžkom. Bolo by súťaženie 14—20 divadelných krúžkov, na Slovensku prvé a iste veľmi zaujímavé. *(K.)*

Slovenská dramatická literatúra.

Smrť Ďurka Langsfelda. Dráma v troch dej. Napísal Jozef Gregor Tajovský. Nákl. vlastným. Tlačou legiografie v Bratislave. 1923. Cena 15 kčs. Tento kus je na široko osnovanou historickou hrou. Dej z povstania slovenského 1848/49, odohráva sa v Sučanoch a v Kremnici. Hrdinou je Ďurko Langsfeld, učiteľ, historická osoba, jeden z ideálnych martýrov povstania, odsúdený a popravený v Kremnici. V kuse okrem statistov, ľudu, kosców, cigánov, honvédov, sudcov atď. vystupuje 37 osôb. Javište: izby a dvory. Kus je veľmi interesantný svojou svedomite spracovanou historiou, v ktorej sa odzrkadľuje celá duša slovenského povstania. Keď i nie celý kus, jeho jednotlivé odseky mohly by sa predstaviť i na menšom, ochotníckom javišti. Hra odmenená bola II. cenou na súbehu Slovenského Národ. Div. v Bratislave. Právo predstavenia má Ú. S. O. D. — Nasilu sa stal lekárom. Ves. v 3 dej. Napísal Molière. (S. S. Smetana.) Nakladateľ G. a E. Bežo, Trnava, cena 4 kčs. Ves. je vtypným riešením pomsty nahnevanej ženy. Má: 8 mužských úloh a 3 ženské. Dekorácie: hora, izba, preddomie.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Knihy divadelní. V Nakl. družstvu „Máje“, Praha I., Malé nám. 11, vyšly v nových vydáních stále oblíbené hry našich jevišť: Josefa Štolby mistrná ves. „Na letním bytě“, (V. vyd. Kč 10), L. Stroupežnického klasická akt. „Zkažená krev“ (III. vyd. Kč 3·50), Lad. Nováka roztomilá akt. veselohra „Žárlivci“ (IV. vyd. Kč 4), Ot. Pospíšila poutavý a scén. vděčný obraz z ves. života „Smír“ (IV. vyd. Kč 5), K. O. Hubálka vlast. menšinový obraz „Pro

českou školu“ (III. vyd. Kč 6) a nově půvabná dětská pohádka Jar. Borotínského a Jar. Kruise se zpěvy a tanci „Čarovný kořínek“ (Kč 6) — Nákl. E. K. Rosendorfa, Praha II., Žitná 9, vyšla jako 5. sv. „Her česk. jeviště“ 3 akt. ves. Frant. Langra „Velbloud uchem jehly“, proved. Švand. div. na Smíchově a kritikou obzvláště vlídně a příznivě přijatá (Kč 14). — Nakl. B. Kočí Praha I., Mas. nábř. 14, vydal 4 akt. verš. poh. uč. Jos. Doležala se zpěvy a tanci „Pohádka o Honzovi“, která zajímavým dějem, nevtíravě výchov. tendencí a poměrnou snadností proved. je obohacením repert. dět. jevišť (Kč 7·20). — Čsl. podniky tiskařské a vydav. v Praze II., Havlíčk. nám. 10, vyd. obsažnou knihu vybraného recitačního materiálu zejména z nové literatury ve Fingalově „Republikánském přednášeči“ (Kč 15), jenž byl už dlouho postrádán. Chaloupkovu-Richtrovu příručku „Ochotnické divadelnictví“, o níž obšírněji zmíníme se na jiném místě a další 3. sv. div. knihovny „Jeviště a hlediště“ (red. J. Borotínský), kterým je St. Langrova jevištně značně zjednodušená a proto přístupná úprava Tylova „Chudého kejklíře“ (Kč 5). — Nákl. Čes. graf. Unie v Praze nově vyšla Boženy Vikové-Kunětické dramatická studie „Holčička“. Od prviny na Národn. div. r. 1905 je aktovka tato stále s oblibou hrána a svým kosmopolit. námětem a liter. i div. hodnotami zasloužila by si i zahraniční popularity.

Obsah. R.: Úvodník (Vrchol krise). — Dr. Herman: Stálá divadla podle div. zákona. — Červinka: Moskevská divadla. — Táborský: Rok 1903. — Z hlediště. —ellan —: O dvou výjimečných představeních (Nové Orestei a Ruského romant. div.). — P.: Hlasy o Šaldově dram. „Dítě“ a Bartošových „Námluvách“. — Poznámky. — Ochotnictvo. — Pro ochotn. praksi (Divadla v přírodě). — Zprávy Ú. M. D O. Č. (Jubil. div. slavnosti ve Slaném, Řečnický a referentský kurs Pražsk. okrsku atd.). — Slovenské ochotn. div. Krčméry: Z historie slovensk. och. div. — Zprávy Ú. S. O. D. (Sjazd ochotn. a rež. kurs v Turč. Sv. Martine a j.) — Dramat. literatúra.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Josef K. Miľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma. — Dokončení článku profesora Jos. Šimona „Divadlo v době rokokové“ odloženo do sešitu příštího.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžinky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Novinka! **Právě vyšlo!**

Pro divadla v přírodě!

LES.

Hra o 4 dějstvích od Ant. Kalivody. Cena 7 Kč. Scéna: les (I., II., III.), zahrádka u hostince (IV.) Osoby: 15 m., 5 ž., 3 d. Lze objednati u všech knihkupců, jakož i přímo u nakladatele Boh. Pospíšila v Čelakovicích n. Labem.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferf, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

Pro ochotnická představení:

Z nařízení bytové komise.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 5 p. 4 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 9·—.

V novém vydání právě vyšla oblíbená veselohra
NEODOLATELNÁ OLGA.
(Bobeček z ministerstva.)
3 akty od J. Baldy. 7 p. 4 d. Dva pokoje. Připojeny texty písní. Kč 9·—.

Nezvedená Lída.
Obraz z venk. života se zpěvy (nebo bez nich) od A. Šimy ve 4 j. 6 p. 5 d. Kč 8·—.

Můj mužíček — nebožtíček.
Fraška ve 3 jedn. dle B. Lunzera od R. Maříka 9 p. 5 d. Pokoj a zahrada. Kč 9·—.

Hvězda veletrhu.
Veselohra ve 3 j. od R. Maříka. 4 p. 5 d. Jedna dekorace: pokoj. Kč 8·—.

Chytrák krajánek.
Veselá hra z čes. mlýna se zpěvy ve 3 j. od K. Buriana. 8 p. 4 d. Jedna dekorace: krajina. Kč 8·—.

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.

Divadelní knihkupectví **„THALIA“,** divadelní agentura (Jos. Dolejší) Král. Vinohrady, Řipská 13.

Žádejte seznam divadelních her.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píštěk v Místku, Frýdlantská 63.

OCHOTNICKÝ SPOLEK

V TÁBOŘE

zadá městské divadlo v Táboře na dobu od 12. června t. r. do konce téhož měsíce zpěvoherní divadelní společnosti.

Žádosti o propůjčení nutno podati nejdéle do 25. května t. r. na adresu jednatele ochotnického spolku:

OT. FINDEJS
v Táboře.

K přihláškám nutno přiložiti seznam her, jež by závazně byly provedeny, počet a jména členů souboru.

V Táboře dne 29. dubna 1923.

VÝBOR.

Pozoruhodné novinky!

Knihovna Matice Divadelní.

Svazek 1. **Jos. Kajetán Tyl:**

Strakonický dudák.

Národní báchorka se zpěvy o třech jednáních. Scénicky upravil V. Tille.
Stran 82. Za Kč 6·—.

Svazek 2. **Arkadij Averčenko:**

PĚTKA.

Pět veselých aktovek, přeložil Vinc Červinka.
Obsah: Starci. Sebevrah. Ptačí mozeček. Bez klíče. Drama v domě Bukiných.
Stran 84. Za Kč 8·—.

Ve všech knihkupectvích a u nakladatele
FR. BOROVÉHO V PRAZE II.
Štěpánská 37.

Vhodné hry
pro divadla v přírodě.

Kráska ze Šumavy. Lidová hra se zpěvy a tanci o 3 jedn. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil Jar. Nachtmann. (8 m., 6 ž.; myslivna.) Kč 10·—. Klavírní výtah Kč 25·—.
Staří záletníci. Fraška se zpěvy o 5 jednáních. Napsal Karel Fořt. Hudbu složil Rud. Piskáček. (3 muži, 7 žen; pokoj, kajuta, restaurační zahrada, les a nádražní čekárna.) Kč 9·—.
Paruka. Veselohra se zpěvy o 3 jednáních. Napsal Halla-Klatovský. Zpěvní vložky složil B. Kudera. (7 m., 3 ž.; les.) Kč 6·—. Partitura Kč 15·—.
Z českých mlýnů. Fraška se zpěvy a tanci o 3 jednáních. Napsal Karel Fořt. Hudba od Em. Starého. (13 mužů, 5 žen; šalanda, prostranství před mlýnem, zahr. terasa.) Kč 9·—. Klavírní výtah Kč 31·50.
České děvče — srdce zlaté. („U zklamaného milence.") Rozmarný obrázek z venkovského života o 3 j. Napsal Jiří Balda. (11 m., 5 ž., komp.; vesnice.) Kč 9·—.
Dědkové. Veselá hra ze života venkovského o 4 dějstvích. Napsal Frant. Jenne. (8 m., 5 ž.; náves, světnice.) Kč 10·—.
Víra, naděje, láska. Dramatická studie o 3 jednáních. Napsal Jiří Balda. (6 m., 3 ž.; zahrada.) Kč 6·—.
V černé rokli. Obraz ze života mysliveckého o 3 jed. se zpěvy. S použitím známých písní a nápěvů sestavil Jan Černý. (6 m., 3 ž.; lesní krajina, skály.) Kč 6·50—.
Tvrdé hlavy. Hra z venkovského života ve 4 jednáních. Napsal A. Drábek. (9 m., 5 ž., 1 d.; nádvoří, světnice. Kč 8·—.
Hrany. Drama o 5 jedn. Napsal Petr Fingal. (11 m., 5 ž.; hospoda, mlýn, les, světnice.) Kč 8·—.
Vítězství lásky. Obrázek ze života venkovského lidu o 3 jednáních. Napsal J. Černý. (9 m., 4 ž.; les, hostinská zahrada.) Kč 6·—.
Lešetínský kovář. Lidová hra o 4 dějstvích. Dle básně Sv. Čecha pro scénu upravil Tom. V. Hubený. (13 m., 3 ž.; náves, háj, kovárna.) Kč 8·—.
Psohlavci. Hra o 3 dějstvích (7 obrazů). Dle románu Aloise Jiráska napsal Ant. Fencl. (12 m., 4 ž. komp.; náves, zámecký dvůr, soudní síň, radnice, komnata.) **Jediné autorem povolené zpracování.** Kč 8·—.
Branského Frantina. Drama ze selského života o 5 děj. s proměnou. Napsal Petr Fingal. (18 m., 6 ž., komp.; náves, světnice, krajina.) Kč 8·—.
Advokáta Ventury syn. (Milování není láska.) Lidová hra z maloměstského života o 4 jedn. Napsal Viktor Nejedlý. (5 m., 5 ž.; pokoj, zahrádka, háj.) Kč 12·—.
V českém ráji. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Karel Fořt. (9 m., 4 ž.; zahrada.) Kč 8·—.
Klub rozvedených. Veselohra o 3 jed. Napsal Petr Fingal. (11 m., 10 ž.; veranda.) Kč 9·—.
Západ slunce na horách. Veselohra o 3 jed. Napsal Karel Fořt. (7 m., 4 ž.; zahrada hotelu.) Kč 8·—.
Zelení hájové. Tříaktová veselohra z venkovského života. Napsal J. F. Karas. (6 m., 6 ž.; vesnická šenkovna.) Kč 7·50.
Kvítek prérie. Příhoda jednoho dne o 4 dějstvích. Napsal M. E. Selfby. Přeložil Ant. Fencl. (8 m., 4 ž., 1 d.; farma, jídelna.) Kč 10·—.
Slovenské martyrium před osvobozením. Tragedie o 3 dějstvích. Napsal Josef Ležák. (4 m., 3 ž.; světnice.) Kč 3·60.
Lapky. Historická veselohra o 1 jednání Napsal Petr Fingal. (6 m., 2 ž.; les.) Kč 8·—.
Krev není voda. Dvě aktovky z doby revoluce. **Pod bičem.** (6m., 2 ž.; náves.) — **Na druhou stranu.** (8 m., 1 ž.; krajina.) Napsal Ferd. Písecký. Kč. 6·—.
Právo první noci. Drama o 1 dějství. Napsal Petr Fingal. (14 m., 4 ž.; lesní samota.) Kč 3·60.
Manželství. Čtyři aktovky. Napsal Karel Beneš. **Stará píseň.** (2 m., 1 ž.; pokoj.) — **O štěstí.** (3 m., 1 ž.; veranda.) — **Podvečer.** (2 m., 2 ž.; zahrada.) — **Komedie lásky.** (1 m., 2 ž.,; budoir.) Kč 7·50.

Pořadatelům programových zábav a našim humoristům a komikům doporučujeme
PROGRAMOVÉ VEČERY.
Sbírka rozmarných i vážných deklamací, výstupů, chansonů, žertovných scén, frašek, žertů a drobností. Uspořádal Frant. Konrád. Cena Kč 7·50.
Nepostrádatelná sbírka pro naše ochotníky!

Divadelní hry, kdekoliv vydané, stále na skladě.
Nakladatel FR. ŠVEJDA v Praze VIII.
Žádejte seznam divadelních her!

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětské svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Veselo. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ustř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze, dne 18. června 1923.** **Sešit 10.**

V Praze, dne 10. června 1923.

(Dopis místo úvodníku.) Ctěná redakce! Divadelní kritikové napáchali už nespočetných hříchů. Poslední, ale smrtelný byl při nově vypravené, upravené a napravené „Prodané nevěstě“. Nikdy jsem nepsal do novin, ale nemohu tentokrát mlčeti k tomu, jak veřejná kritika v pravém smyslu strhala výtvor moderního pokroku. „Prodanou nevěstu“ jsem viděl mnohokráte, ale něco takového, co z ní udělali pp. Kysela, Pujman a Ostrčil, mne překvapilo, ba ohromilo. Je těžkou věcí, vzdávati se tradice a zvykati novému směru a stylu. Nemůžeme však zůstati pozadu, i když jde o Smetanu, který už dávno umřel. To je můj náhled.

Nová výprava „Prodané“ má ráz kouzelné opery. Bylo upuštěno od pravé vesnice, pravé pouti i pravých lidí, jako je Kecal, Vašek atd., a vytvořen rámec docela zvláštní. Proto musí být také zvláštní divák se zvláštním citem, aby to pochopil. Jen ta náves v I. a III. jednání! Všude je čisto, na zdích, na cestě, nikde nejmenší poskvrny. Statky a chalupy mají dvéře a okna, která se neotvírají, nikdo nevychází, a to právě působí neobyčejným klidem. Na scéně není nic, než stejně zelená tráva, pět čistě bílých truhlíků na papíry, ve svátek poklopených, ale zato čtyři máje, z nichž tři jsou postaveny, místo pannám před okna, u pěkně udělané zvonice.

Abych zůstal u scénické výpravy, tedy hned podotýkám, že vrcholem pohádkové a kouzelné nálady je II. jednání. Dříve to byla vesnická hospoda, jak ve skutečnosti je, ale teď jsou tu vlastně tři tajuplné síně. V přední je na pravo sloup (kdežto levá strana stropu visí ve vzduchu) a za ním dva hospodské stoly a šest židlí. Jinak nic. Žádný stůl, žádný hostinský, žádné pivo! A zase všude čisto, vybíleno a záhadně osvětleno, protože tu není žádných oken. Vzadu jsou červená ebenová vrata, která se sama zavírají za Vaškem. Co však nejvíce uchvátí, je vcházení a odcházení lidí stěnami. A tato kouzelná záhadnost je zesílena tím, že na př. Kecal nebo Mařenka odejde vpravo a vrátí se ze zdi levé. Příchod Mařenky od velkých kamen v levo mě upamatoval na příchod ďábla v opeře „Čert a Káča“ v posledním jednání. Myslím, že se Mařenka prohřešila proti pořádku, když přinesla od stolu židli pro Vaška do středu. Rušilo to nesmírně velkolepou prázdnotu. Ale včas se vzpamatovala a židli hned dala na místo.

Hlavním účelem nového nastudování a výpravy bylo, aby divák nebyl ničím rušen a mohl se oddati kouzlu Smetanovy hudby. Všecko zbytečné bylo vynecháno. Tak hned v I. jednání nevidíte známého velebníčka, dětí, venkovského lidu, scházejícího se k pouťovým boudám. Pomalovaná opona moderním svérázem jde nahoru až ve chvíli, kdy má sbor začít: Proč bychom se netěšili. A od té chvíle už chápete novou myšlenku. Sbory odzpívají, naráz mizejí a na scéně zůstane jen solista. Náves ztichne, zatím co v předu zpívají hlavní osoby. Máte dojem, že ve vsi panuje sám neviditelný, ale mocný starosta a neviditelný, ale rázný dráb, kteří za těmi domy a statky brání lidem i zvířatům přístup na náves. Ani když přijde balet tančit kolem májí, neukáže se žádný zvědavec. Teprve na znamení vyrojí se sbor a zpívá. Tak to jde stále ráz na ráz. Ve druhém jednání právě tak: Kecal s Jeníkem se marně ohlížejí, aby jich nikdo neslyšel. Zakletá hospoda nikoho dovnitř nepustí, kdo tam zrovna nemá co dělat. Disciplína vesničanů byla ke konci II. jednání báječná. Jindy se vrchali na proradného ženicha a jeho svůdce, ale teď zůstanou ve slušné vzdálenosti, za neviditelnou čarou, a ženské ovívají šátečky Jeníka, kterému je z uzavřeného prodeje nevěsty horko.

Ve III. jednání byl výstup komediantů jak náleží zdokonalen. Komedianti — a nic k smíchu. Cítíte to vysoké umění? Právě tak se podivujete, že Kecal a Vašek hrají stejně vážně, jako Jeník. K čemu také komika? zaslechl jsem v sousedství směšnou poznámku, že se dříve každý při „Prodané“ ze srdce zasmál, že bylo na scéně bodré venkovské veselí, pravý život, a zejména ty figurky Kecala a Vaška jak mile působily. Zaostalec! Dříve se diváci smáli, a zatím jim unikal požitek hudební. Ale, — odpouštím mu. I na hercích bylo zřejmo, že to jimi chvílemi škublo, jak to sváděło k ostřejšímu gestu. Musejí se do nového stylu vžít, a až se vžijí, ani se pak nepoznají.

Tak vám nezbývá, než stopovati hudbu, protože vás nic od ní neodvádí, nerozptyluje a nerozčilí. Ta hudba! Ostrčil ukázal, co dovede. Ten umí prohnat hudebníky i zpěváky. Jakživ jsem něco takového neslyšel! Ouvertura jen letěla, a zpěváci potom sotva dechu popadali. Je to taky správné. Dnes už zná každý „Prodanou“ nazpamět, a není třeba klásti důraz na srozumitelnost slova, jako spíše na tempo. Všecko bylo do podrobností promyšleno. I toho jsem si všiml, že v komediantském pochodu frkala nápadně trubka, aby to neznělo příliš koncertně. Inu, umění je umění.

Proto nesouhlasím s kritikou a chápu se péra, abych veřejně protestoval. Odcházel jsem z divadla přímo omámen. Jsem přesvědčen, že pro příští Smetanovy oslavy nemohlo se nic lepšího udělat. Odpovídá to naší době úplně. Uléhaje večer vyslovil jsem zcela upřímně tuto větu a vzpomněl jsem si při tom na křivdu, která se stala „Prodané nevěstě“, nedávno zfilmované. Co byl tento film proti počinu Nár. divadla! Těžko zvykáme na nové ideje a novému umění. To je to. Sám Smetana by měl jistě z toho nesmírnou radost. A že jsem si tohle pomyslil zrovna před usnutím, zjevil se mi ve snu. Seděl u stolu s nožem v ruce, druhou rukou opíraje hlavu, a plakal. Chudák — plakal jistě radostí!

Prosím, abyste laskavě uveřejnili můj posudek v zájmu spravedlnosti, a jsem Vám oddaný přítel pokroku

Eda Novosvětský, abonent křesla.

Jaroslav Borotínský:

Sladkovský a divadlo.

(K 100. výročí jeho narozenin.)

Do vzpomínkových dnů na neohroženého národního vůdce, muže nejskvělejšího vzoru a nejvytrvalejšího bojovníka za věc národní svobody, dra Karla Sladkovského, spadá i několik vzpomínek na jeho snahy a práci na poli divadelním.

Dne 22. června bude tomu 100 let, co se v Praze narodil novinář, jehož jméno možno napsat ihned za Havlíčkem. Byl neobyčejně vzdělán, čistého, nezištného charakteru, obětavý, energický a mužný zápasník za práva našeho národa. Stál proto v čele všech národních hnutí a podniků a jako tvrdý Čech zakusil na sobě mstu Habsburků. R. 1850 odsouzen k smrti, což změněno v 20letý žalář. Po 7 letech propuštěn, věnoval se politice, kde jeho činnost byla podivuhodně rozsáhlá a nedá se směstnati v rámec této úvahy. Jen tolik možno říci, že s Palackým a Riegrem tvořil trojici nejlepších našich politiků a bojovníků pérem i slovem. V stručnosti řečeno: byl to jeden ze vzorů našemu pokolení, a čest a sláva pokrývá jeho památku dosud nezvadlými vavříny. Zemřel 4. března 1880 a zasluhuje tento idealista a mužný charakter, aby naň bylo častěji, než jen při výročích vzpomínáno a též dle něho jednáno.

Náš divadelní a politický svět jistě po zásluze vzpomene činnosti a významu Sladkovského. Sladkovský stál v čele všeho národního snažení, jako ohnivý řečník promluvil při položení základního kamene Národního divadla v Praze, při rozvinutí praporu zpěváckého spolku pražského „Hlahol“, při oslavě památky Havlíčkovy v Borové, při odhalení pomníku Komenského v Brandýse n. Orl., památky Hankovy v Hořiněvsi, při oslavě Husově v Husinci r. 1869, a řeči jeho, rázné a v ryzím duchu českém pronesené, na venkově lid národně budily a zapalovaly.

Sladkovský však neustálou, všestrannou agitací a horečnou činností získal si velkou zásluhu o vybudování Národního divadla v Praze. Nebýti Sladkovského a jeho velikého zápalu o věc českého divadla, neměli bychom Národního divadla v Praze. Jako zastance národních práv byl zvolen do sněmu království Českého r. 1875, pak jako přísedící zemského výboru, kde kromě toho byl také intendantem král. zemského českého divadla. R. 1864 byla svolaná na jeho popud valná hromada sboru a Sladkovský zvolen místopředsedou. Stál se tu rázem duší celého sboru: strana staročeská tvrdila, že se neseženě ani 100.000 zl., ale pod dojmem provolání a zásluhné práce K. Sladkovského sešlo se v krátké době přes 500.000 zl. Od r. 1864 až 1879 snažil se Sladkovský, aby divadlo bylo v brzku uskutečněno a vybudováno. Když stavba vázla pro nedostatek finanční, prosadil sám půjčku přes 200.000 zl. u České spořitelny a v život uvedl loterii Národního divadla, která přinesla hezký peníz pro úkoly finanční. Těžké a svízelné byly jeho snahy ve Vídni, aby u úřadů dostal povolení k loterii divadelní, až konečně přece po mnoha urgencích způsobil a rozvinul novou národní akci, která vymohla u země subvenci 300.000 zl. A tak konečně po mnoha desítiletích drobné, neúmorné a vysilující práce dosáhl toho, že Národní divadlo bylo dne 11. června r. 1881 odevzdáno národu.

Byl to velký národní svátek a triumf horlivé práce nad tisícerou zlobou a překážkami, jakých zažil málokdo ve svém životě, jako Sladkovský.

Položení základního kamene k Národnímu divadlu bylo manifestační národní slavností, kterou dokumentováno velikolepým způsobem politické znovuzrození českého národa. Je známo, jak již Havlíček zdůrazňoval naléhavost zřízení vlastního českého divadla, a sice zvláště z toho důvodu, že další kulturní rozvoj náš bez takového ústavu není možným. Ve „Slovanu“ Havlíčkově r. 1851 č. 24 bylo otištěno již provolání, nadepsané „Slovo k upřímným přátelům českého národu“, vyzývající k sbírkám na stavbu Národního divadla a podepsané „Sborem pro zřízení českého Národního divadla v Praze“ se jménem Fr. Palackého v čele.

Dr. Ota Dubský:

Moderní drama iberského poloostrova.

Po divadle francouzském (viz minulý ročník) a italském (roč. VI. č. 5. a 6.) nebude snad na škodu všimnouti si poněkud také divadel španělských a portugalských. Zvláště Španělsko mělo velký význam v minulosti pro vývoj dramatu. Lope de Vega a Calderon de la Barca povznesli španělské drama na takovou výši, na jaké bylo současné divadlo anglické za Shakespeara. „Celestina“ (kolem r. 1500) vyrovná se humanistickým komediím Macchiavellovým a Giordana Bruna. Širším druhem stalo se divadlo teprve za doby Cervan-

tovy. Projevuje své prvky z části čistěji, z části hlubším proniknutím, než současné drama ve Francii, v Anglii i v Italii.

Španělské drama mělo značný vliv na dobově pozdější divadlo Corneillovo a Molièrovo ve Francii. Když kolem r. 1700 dosedli na trůn Bourboni, bylo již divadlo španělské v úpadku. Proto tím snáze proniklo svým vlivem divadlo francouzské, které ovládá scénu španělskou ještě počátkem 19. stol. Ojedinělé zmínky zasluhují z této doby *Leandro Fernandez de Moratin*, kterého nazvali „španělským Molièrem", a Manuel José Quintana (autor her: „Vévoda z Viseo" a „Pelayo"), který zastupuje klasicism v tragedii.

Také v době romantické následovali Španělé vzorů francouzských. Tak na příkl. jejich prvý kus tohoto směru, „Aben-Humeya" od Francisca Martinez de la Rosa byl napsán původně francouzsky a také provozován nejprve v Paříži (v divadle Porte Saint-Martin) a teprve později vyšel ve španělském tekstu. Ve Španělsku zvítězil nový směr teprve tehdy, když podle amnestie z r. 1834 mohli se vypovězenci vrátiti do vlasti. Tu, jako ostatně ve Francii v té době, divadlo bylo polem krveprolití. „Benátské spiknutí" od Martineza (1834) zahajovalo tuto řadu. Jako zvláštnost, dílo bylo psáno prosou. Následovaly pak hry: „Macias" od José de Larra, psaná prosou i veršem, „Don Alvaro" od Angela Pereza de Saavedra, vévody z Rivas, psaná spisovnou řečí i dialektem, „Troubadour" od Antonia Garcia Gutierrez (tento kus byl podkladem pro operu Verdiovu) atd. Martinez, vévoda z Rivas a Gil y Zarate (napsal hru „Karel II."), byli předtím ryzími klasiky, ale pak se s touže láskou přimkli k romantismu Victora Huga a Dumasa staršího. Tím bylo založeno historické drama, které vrcholí v lidové hře „Švec a král" a ve známém kuse „Don Juan Tenorio" od José Zorillas. Směru novoklasického přidržel se Manuel Tamayo y Baus (přepracování Schillerova „Dona Carlosa" v „Jeanne d'Arc", potom „Handíř se ctí" proti francouzským kusům s tési, a zvláště slavný kus „Nové drama", které uvádí na scénu Shakespeara jako ředitele divadla ve sporu s jeho komikem Yorickem).

Komedii pěstovali v prvé polovici 19. stol. Mexikán Manuel Eduardo de Gorostiza a Martinez de la Rosa (na př. „Dcera doma a matka na plese"). Scribeovým vzorem se řídil plodný spisovatel veseloher Manuel Breéton de los Herreros, který se stal „španělským Goldonim".

Současný život získával těžko půdy na divadle španělském. Jedním z prvých autorů tohoto druhu byl Adelardo Lopez de Ayola, který kreslí tehdejší společnost v její šetrnosti, ziskuchtivosti a požitkářství (na př. „Procenta" a „Consuelo"). Směr ten přejal José Echegaray, který jest typem většiny moderních španělských dramatiků, ovšem že jenom nadání vnějškového po vzoru Dumasa mladšího. Jeho dva nejznámější kusy: „Šílenství a svatost" a „Velký kuplíř" jsou psány ještě veršem, ačkoliv mají látku ze současného života, ale od r. 1887 psal již prosou.

Kostymní drama zastupují jako epigoni předešlých směrů jen význačněji dva autoři: Ramon de Campoamor († 1901) a Gaspar Nuñez de Arce († 1903).

Echegaray ovládá španělské divadlo až do konce stol. 19. Pak nastupuje na jeho místo Benito Perez Galdés, stejně obratný v protiklerikálním moderním dramatě („Elektra"), jako v kostymních hrách („Duše a život"), v sociálním dramatě („Marincha") i v kostymní komedii („Barbara"). Také jiní spisovatelé volili divadelní rampu, aby vyřkli na ní svá svobodomyslná mínění. Sensací bylo, když Don Segismundo Pey-Ordeix jako kněz napsal protijesuitskou hru „Otcovství". Současně začali však dramatici napodobovati také Ibsena, čehož příkladem jsou hry: „Muza" od Salvadore Rueda a „Lotova žena" od Selles. Jako ve Francii a v Italii, také ve Španělsku moderna oživila i jiné směry, na př. tragedii vysokého stylu ve verších, jako „Nero" od Juana Antonia Cavestyny, „Doňu Marii" od Eduarda Marquina, „Otrokyni" od Frederica Olivera (děj „Doňy Marie" odehrává se za Jana II., „Otrokyně" ve staré Helladě).

Nově vzniklá katalonská literatura přivedla k rozkvětu vedle lyriky také drama. Prvý pro scénu psal hodinář Bedřich Soler, a to burlesky a parodie. Brzo potom vystoupil Eduard Vidal y Valencianos činoherními a veselohernimi kusy. Historické kusy psal Joaquim Rubió y Ors. Také Victor Balaguer psal historické kusy, a to s látkami národními i klasickými (na př.: „Jindřich Štědrý," „Auzias March," „Maria de Padilla," „Coriolan," „Césarův stín," „Sappho" a „Nero"). Rozšíření katalonské literatury i v ostatním Španělsku vydobyl zvláště Don Angel Guimerà. Většina jeho her byla vypravena i v jazyce španělském. Prvý úspěch mu přinesla veršovaná tragedie „Galla Placida". Nejznámější jest jeho „Nížina" (zpracovaná jako opera od Eugena d'Alberta). Jako hlavní jeho dílo se uvádí „Hříšnice" s látkou z moderní společnosti, jakási to varianta díla „Dáma s kameliemi".

Vedle Guimery bylo by ještě uvésti Francescha Ubacha y Vinyeta jako pěstitele historického dramatu („Joan Blancas“, „Almodis“), Santiaga Rusiňola, jako zástupce směru naturalistického, a Damase Calveta a Jauma Collela jako spisovatele veseloher a činoher.

Portugalsko mělo již před Lopem vlastního dramatika v Gilu Vicente. Novou scénu zahájil však zvláště João Baptista de Almeida-Garret, který začal jako klasicista „Xerxem“, „Lukrecií“, „Méropou“ a „Catonem“. „Poklonou“ zahájil politické hry, tentokráte proti absolutistům. Ve vyhnanství v Anglii a v Paříži poznal romantism a pod jeho vlivem napsal hry: „Auto Gil Vicentes,“ veselohru „Dona Philippa de Vilhena“ a nacionální dramata „Mečíř ze Santarem“ a „Luis de Souza“. Jeho nástupci přiklonili se skoro všichni k Victoru Hugovi a k staršímu Dumasovi. Jest jmenovati zvláště i v románě činného José da Silva Mendes Leala a Camilla Castella Branca. Francisco Gomes de Amorim, který již jako hoch přišel do Brasilie, volil moderní látky a líčil zvláště život v Brasilii, na př. ve svém dramatě s indiánskou látkou „Červený cedr“; proti otroctví namířen jest jeho kus „Nenávist plemen“. Současné drama pěstovali v novější době zvláště: Antonio Ennes („Šarlatán“, „Rozvod“, „Lazaristé“, „Vystěhovalectví“), Manuel Pincheiro Chagas („Majorát z Val Flor“, „Tragédie lidu“, „Bolestné učení“), Dom João da Camara a j. V nejnovější době upozornil na sebe Julio Dantas naturalistickými dramaty („Urození“, „Ukřižovaní“), jakož i stylistickým veršovaným kusem „Noční hostina kardinálů“.

Vojta Š. Táborský:

Rok 1903.

(Dokončení.)

R. 1851., když Tyl byl nucen opustiti divadlo i Prahu, odešla s ním i ona se svou sestrou (Tylovou ženou) a s vypovězenými herci Šimanovským, Kaškou a Krumlovským (tito dva se brzy opět vrátili) a cestovala se společností Kulasovou [nejprve německou, později na popud Tylův, jenž sám povolení pro zřízení české divad. společnosti nedostal — bylo prý jich mnoho! — i českou] po českém venkově. Putovala tak plných pět let a byla v té době Tylovi a sestře věrnou a potřebnou průvodkyní na strastiplné a trnité té cestě až do r. 1856, kdy v Plzni 11. července zatlačila Tylovi oči navždy . . . Potom dále cestovala se společnostmi Štanderovou, Zöllnerovou, Švandovou a Šmídovou po Čechách i Moravě, až r. 1865 provdala se za svého druha-herce Jos. L. Turnovského.

Předtím byla (dle vlastního vypravování r. 1862, dle jiné verse r. 1865) angažována u českého divadla, když shledávali herce k otevření Prozatímního, a někteří starší navštěvovatele divadla i na ni si vzpomněli. Za prušácké okupace r. 1866 rozutekli se herci pražského divadla. A také Anna Turnovská odešla s četnou rodinou a znovu podnikla trnitou pouť po českém venkově se společností Muškovou a poté se společností slečny Libické, také bývalé pražské české herečky.

R. 1872, když manžel její stal se redaktorem týdeníku „Slovana“ v Praze (a v letech osmdesátých min. stol. ředitelem „Ústřední Matice školské“), Turnovská usadila se již trvale v Praze a věnovala se zplna životu rodinnému. R. 1903 byla u vysokém věku asi 80 let*) pochována na posvátném Vyšehradě . . .

Jak málo sklidila vděku za své působení v dobách probuzenských a v těžkých dobách průkopnictví českého divadelního života, jež bylo průkopnictvím českého života vůbec, o tom zmiňuje se bolestně ve svých „Pamětech“: „Jeden z našich kritiků (Jeřábek nebo Neruda) napsal tehdy: ‚. . . Růže, které květly někdy slečně Rajské na divadle našem, valně povadly.‘ A měl pravdu. Ale já nepřišla do Prahy zpět pro růže, nýbrž měla jsem bláhovou myšlenku, že herečka, věnovavší z vlastenectví — bez chlouby to mohu říci — ústavu všechnu svoji mladou sílu, může snad právem žádati, aby pro ni i v letech pozdějších nějaké to přiměřené místečko zůstalo. Byla to bláhová myšlenka . . .“ A na jiném místě stěžuje si: „. . . S chutí a láskou vlasteneckou věnovali jsme se za nepatrnou odměnu hmotnou**) divadlu. Vědomí vlasteneckého apoštolování nás sílilo a naděje na lepší časy. Ty přišly, ale ne pro nás, ‚staré diletanty‘, pro staré české herce nedostalo se ovoce jejich setby. To sklidilo již pokolení mladší. Po válce r. 1866 byli rozprchnuvší se členové divadla novinami svoláváni k vrácení se k pražskému divadlu. Též já jsem se přihlásila z Březnice. Čekala jsem však marně na odpověď. Čekala jsem rok, roky dva — odpověď nepřišla. Nestáli už o mne. Mouřenín vykonal svou

*) Dle nekrologu v „Národ. Pol.“ 82 let, což je pravděpodobnější, a byl by tedy rok naroz. 1821 (dle Turnovského je 1824).

**) Před r. 1849 měli přední členové českého divadla jednu benefici v roce za odměnu a teprve později dostávali 20 až 30 zl. gáže.

povinnost, mouřením může jít. To byl neslavný konec mé divadelní slávy . . .“

Fr. Ruth, český dramat. spisovatel, narodil se 1. srpna 1852, zemřel 27. srpna 1903. Smrt Ruthova překvapila kruh dramatických spisovatelů i divadelníků a zejména naši Matici, jejíž byl starostou a čestným členem i šlechetným rádcem a podporovatelem. Byl Ruth jedním z nemnoha českých průmyslníků, jenž vynikal nejen bohatými znalostmi a zkušenostmi v otázkách národohospodářských, kterým věnoval plně svou činnost, ale přilnuv celým srdcem a duší k ideálu divadla a divadelní literatuře, prokázal oběma mnohou platnou službu. Napsal 16 divadelních her, z nichž na Národním div. provedeny byly: „Sestřenka,“ „Bouře v zátiší,“ „Šlechetníci,“ „Jindřich Urban,“ „Prvníklient,“ „Písmákova dcera,“ „Syčáci“ a „Ideál“. Kromě toho ještě napsal: „Utopeného manžela,“ „Zpověď,“ „Démantový prsten,“ „Ztracený život“ a j.

Po dlouhá leta byl členem výboru Družstva Národního div. Byl také kritikem „Hlasu Národa“, kde psával též o cizích divadlech. Zastával se velice horlivě myšlenky vystavění druhého českého divadla v Praze, ba zabýval se i úmyslem postaviti sám takové divadlo. Od let sledoval se zájmem činnost ochotnictva a r. 1900, kdy postavil se mu v čelo, vnesl do jeho organisace nový čilý ruch a život. Ochotnictvo české zachovává Frant. Ruthovi stálou, vřelou a vděčnou vzpomínku.

Jos. Simon:

Divadlo v době rokokové.

(Dokončení.)

Na velkých světových i malých divadlech aranžují se scény rybářů, mlynářů, myslivců, sedláků, scény s nymfami, obrazy mythologické, tančí se při dudách a šalmaji, stejně v Paříži, Berlíně na dvoře Friedrichově, v Drážďanech, Lipsku, Mnichově a Nymphenburce a Ludwigsburku. Všude pořádány pastorale či pastýřské hry, v salonech i na jevišti, jako rokokové vydání „návratu k přírodě“.

Tanec hraje v rokoku velikou úlohu. Dobře tančiti znamená všecko. Pěkně tančiti značí *„bon ton“*, a bylo známkou lepšího vzdělání. V rokoku mají původ mnohé tance, dosud tančené. Tak *menuet* či *minet* je výtvorem doby absolutní, výrazem doby krinolin. Původem starý národní tanec francouzský z kraje Poiton, vznikl kolem r. 1663. Je to dvorský tanec, krásný, obřadný, graciésní tanec dvou osob, tančený půvabnými krůčky. Jeho tempo je volné, důstojné, pohyby rukou i nohou ušlechtilé a plné půvabu. Je v něm posa, vážnost, úcta, rozkoš, zdvořilost, elegance, je v něm vroucnost a měkkost. Je tanec tanců, je konvalinka mezi tanci. Je většinou tancem vznešených kruhů. Jím byly zahajovány plesy. Od dob *Ludvíka XIV.* menuet zdomácněl v operách a baletech skladatele *Lulliho*. Poněvadž menuet jako umělecké dílo, idealisovaná linie rytmiky, byl jediným tancem, který se mohl tančiti v obroučkové sukni a se střevíčky na špalíčkách, dával mnoho příležitosti *„Tracer des chiffres d' amour“*, jak Francouz říká, to jest vytýčiti, vyznačiti číslice lásky, čili vyznávati lásku a různou galanterií sklízeti úspěchy, pěstovati záletnictví a milkování i vyplniti toužná přání milenců.

Jiným tancem je *Allemande, „německá“*, tanec německého původu, který přišel a rozšířil se v polovici XVIII. stol.

Po dobytí Alsaska za Ludvíka XIV. zahájil vítězné tažení do Francie a později ještě z Německa vítězně pronikl *valčík*, zamilovaný tanec dobrodružných dam před Velkou revolucí. Allemande nesměl chyběti v žádném baletu a byl i vítaným hostem v meziaktí činoher. V hudbě jako zahajující část suity, po ouvertuře nebo preludiu, vyznačoval se mírným, klidným pohybem s hojnými melodickými ozdobami, jako skutečný tanec jest však rázu živého (asi totožný s „landlerem“, národním tancem Bavoráků, Švábů a Švýcarů). V zásadě a v základě pozvolný, pohodlný, rozkošnický, pomalý, uplatňující půvaby a koketerii ženského těla, dává příležitost různým vyjádřením ukázati fysiognomii krásy. Taneční mistr *Guilleaune* v díle *„Almanach dansant“* z r. 1770 mluví o *„tanci polibkovém“*, oblíbeném v Anglii, kde zvykem bylo rafinovaně při hudbě prodlužovati oboustranně u tančícího páru polibky podle taktu hudebního.

Addison píše o methodě jeho: „Nejhorší jsou tance hubičkové, při kterých Chapeau, t. j. tančící pán skoro minutu musí prodlíti na rtech své tanečnice, nechce-li pro hudbu proti taktu tančiti a tak z tance vlastně vybočiti.“

Vedle již zmíněných tanečnic jsou v době rokoka slavnými další dvě primabaleriny, tanečnice *Barbarina*)*, milenka Bedřicha II.,

**) Barbarina* (recte *Barbora Campanini*, 1721 až 1799), italská tanečnice, uměním a krásou proslulá. Byla žačkou tanečního mistra Rinalda Fossana. V Paříži, Londýně triumfovala a r. 1744 pro Bedřicha Velikého byla získána k opeře berlínské. Proslavila se také pletkami a zemřela jako hraběnka ve Varšavě. V Berlíně a Charlottenburku tančila ve všech baletech

jejíž nádherný portrét visí v rokokovém zámku v *Sanssousi*, malovaný dvorním malířem Francouzem *Antoinem Pesnem* (1683—1757), kterého povolal král pruský r. 1710 do Berlína a jmenoval ředitelem akademie. Jiným oslňujícím zjevem tanečním jest Španělka *Guimard*)*, malovaná *Fragonardem*, a *Marie Anna Cupis de Camargo**)*, vynikající krásou a gracií.

Oproštěním z vlivů šlechtických a špatných návyků měšťanských osvobodilo se divadelní umění koncem 18. stol. z krise a dalo pak očišťující vývoj k *realismu*. Extempore, přehnané extrémy, nesmyslné, pusté a divoké lascivní scény ustoupily cenným literárním plodům. Místo křiklounství, ohroublosti a pikanterie, pathosu nastoupila školená rytmika, deklamace, výrazný text, přiléhavé gesto, úměrný pohyb, estetická zvyklost, oduševnělá recitace, pravidelně vzrušený pohyb a ladně oživená scéna.

Hlasy o „Nelidské zemi“[1]), „Balladyně“[2]) a „Zemi mnoha jmen“[3]).

Drama francouzského básníka François de Curela „Nelidská země“ jest vkusně efektní drama, z nějž se snadno mohl státi vděčný film, kdyby jej právě obratný dramatik a básník nebyl neudržel v mezích básnického rozpětí. Nelidskou zemí jest Lotrinsko, kdo četl Buzinův elsaský román, snadno se vžije do tohoto prostředí, v němž od let 1870 žije nezničitelná nenávist k Německu. Děj hry jest tento: V domě Lotrinčanky, duší i tělem Francouzky, nedaleko bojiště, ubytuje se neteř Viléma II., žena pruského prince, důstojníka pruské armády. A za chvíli přibude oknem syn majitelky domu, pařížský advokát, nyní aviatik a odvážný zvěd armády francouzské. Napětí je vzbuzeno. Z těchto dvou návštěvníků může z domu odejíti jen jeden. Francouz se rozhodne, že německou princeznu zastřelí — ale mladá krev rozhodne jinak. Oba podlehnou v horkém objetí, Francouz je přesvědčen, že ho Němka neudá. Ale v tom se zmýlil, Němka se vzpamatuje z omámení smyslů a pošle německého vojáka — který je však také Lotrinčan a Francouzův spojenec — se vzkazem k veliteli, že v domě je francouzský zvěd. Ten úmysl princezny zradí Francouzovi, a matka z lásky k synovi a vlasti trestá Němku výstřelem z revolveru a klidně vyčkává zajetí. Syn zatím uprchne. — „Venkov“ charakterisuje hru jako dokument dějů, ještě dnes v Poruří doznívajících, avšak její živý a krvavý obsah je zpracován seriosně umělecky. Hra měla v Paříži úspěch, měla ho i u nás, co vlasteneckého v ní zní, je diskretně podáno a přece plno pravdivosti. V provedení oceňuje výkon pí Sedláčkové, v němž byla krása, inteligence, umnost a úměr. U pí Naskové praví, že byla ženská Francie heroická a měla za války hojně příležitosti ukázati svou hodnotu. Výkon p. Karena neuspokojil plně. — Totéž praví „Právo lidu“. — Také „Tribuna“ konstatuje, že „N. z.“ je nejzajímavější hrou v této sezoně a její výsledek, třeba chce býti válečnický, je lidský. Provedení neuspokojilo, režie byla v rozpacích o cílech, stilu a tektonice hry. P. Karenovi chyběl smyslný žár a elasticita, pí Sedláčková s pí Naskovou zachránily, co se dalo. — „Československ. Republika“ tuto hru příliš necení, je jí příliš patetická a režijně zeslabená, provedení a obsazení nebylo šťastné. — „Rudé Právo“ uvádí, že hra má jedinou přednost: roli pro herečku, což potvrzují také „Nár. Listy“. — „Nár. Politika“ oceňuje ovzduší hry a jistou rafinovanou napínavost děje, v němž vře pravá francouzská krev. Chválí provedení i režii. — „Lidové Noviny“ praví, že hra byla vypravena pro pí Sedláčkovou, která měla místa ku podivu chladná a rutinérská. — „České Slovo“ oceňuje ve hře tragickou sílu hrdinství, vloženého do srdce matky. Hra měla úspěch, ale ne takový, jaký zaslouží její vzorná stavba. Herecky nebyla nejlepší, scházela tu větší hybnost a vášnivost.

„Balladyna“ Słowackého, jemného polského lyrika, jenž v této dramatické epopeji rozvinuje osud ženy, která ve slepé ctižádosti zmocňuje se trůnu vraždou vlastní sestry a zapřením vlastní matky a umírá zasažena bleskem, je hodně nedramatická a únavná nepříliš šťastnými verši Mokrého, byla přijata celkem lhostejně. „Čsl. republika“ ji odsoudila jak obsahově, tak herecky, poukazujíc na to, že ve jménu pěstění slovanského dramatu mohlo se nalézti jiné polské drama. Ale že se tak stalo, aby vedle slabého dramatika uplatnil se režisér, aby mohl rozvinouti oblíbenou nádheru a pestrost. Ale to se mu nepodařilo. — „Národní Listy“ nazývají výpravu „Balladyny“ Hilarovým Sedanem. — „Rudé Právo“ chválí první polovinu hry a vytýká režii nepředvídavost. — „Národní Politika“ praví, že hra rozhodně zklamala po stránce výpravné a výtvarné, že byla zbavena všeho kouzla, a nazývá takovéto experimentování módní zvrhlostí. — „Právo Lidu“ píše, že výprava se pohybovala mezi dvěma poly, mezi genrovými bibelotními hračkami berlínského ruského divadla a mezi scénickým uplatňováním moderních směrů výtvarných. — „České Slovo“ uznává velkou práci Hilarovu a diví se, že mnozí z tohoto díla chtějí udělati prohru. — Také „Čechu“ se režie líbila a zvláště „Tribuně“, jež zdůrazňuje, že básnický obsah byl v režijním a výtvarném provedení stupňováním a zesílením krás díla, o jakém se stěží snilo autorovi. A nazývá tuto režii vítězstvím, kde se fantasie Hilarova rozpoutala mohutnými tony, letícími do výšek, u nás nebývalých. — „Lidové Listy“ o „Balladyně“ uvádějí, že Słowacki ji označil jakožto ariostovský žert, ačkoliv ji psal pod vlivem Shakespeara a Calderona, že se v ní ozývá jeho láska k Marii Wodzické, že jeho myšlenka o samoplození zlého činu jest snad jedinečnou v literatuře a že je v ní mnoho čisté přírody a znalosti lidské duše, ale přesto unavuje. Režie byla dobře promyšlena, ale se

---

a operách, zahrnována přízní a dary, slavena básníky, stala se osou vznešené společnosti, kterou okouzlila krásou, uměním, marnotratným životem a milkováním.

*) *Madeleine Guimard* (1743—1803), milovnice nádhery, ale také marnotratnice, štědrá podporovatelka malířů. Uchvacovala diváky sladkým výrazem obličeje, elastičností a měkkostí pohybů. Nejraději účinkovala v ovzduší intimních tanců, kde uplatňovala okouzlující pestrobarevné kostymy. Jako členka Velké opery budila rozruch ve velikých baletech. Zemřela opuštěna a v nouzi.

**) *Camargo*, tančící ve sboru a zastupující tanečnici *Dumoulinovou*, oslnila svým uměním a stala se miláčkem obecenstva. Jinou je *Antoinette Sallé*, krásná a jemná umělkyně výrazné mimiky tanců. V Londýně byla zahrnována šperky a penězi.

[1]) Po prvé ve Stavovském divadle 24. března v režii M. Nového a výpravě Gottliebově.

[2]) Premiera v Nár. div. 6. dubna v překladě O. Mokrého, režie, scéna a dramaturg. úprava K. H. Hilara, výtv. účast Xenie Boguslavské, scén. hudba A. Podaševského.

[3]) Premiera na Vinohradech 10. dubna za rež. K. Čapka, v výpr. J. Čapka, hudba Jar. Křičky.

scénickou výpravou se nelze smířiti, ani se scénickou hudbou, protože slovo básníkovo jí nepotřebuje. — Herecké výkony jsou oceněny příznivěji, třebaže se konstatuje nejednotnost provedení, ježto v realistické výkony zasahoval stylisovaný patos. Všechny listy chválí výkony pí Hübnerové v úloze matky-vdovy, pí Dostálové v hlavní úloze Balladyny, Alinu pí Vrchlické, Goplanu pí Kronbauerové a sl. Schubertovou, jež se ukázala na Nár. divadle poprvé. Z výkonů pánů uvádějí se p. Karen v úloze Kirkora, Jičínský jako král, Kostryn p. Steimarův, Filon p. Dostálův, Grabiec p. Rašilovův a Chochlik p. Kohoutův.

Jos. Čapkova „Země mnoha jmen“ zavdala podnět k mnoha nářkům na naše dramatiky. „Národní Listy“ v článku „Kapitola skoro zásadní“ praví, že v „Zemi mnoha jmen“ není lidí, nýbrž jen lidské tváře, výkřiky, myšlenky, touhy a beznaděje, a že těmto výkřikům, myšlenkám a touhám chybí ono jediné, čím by mohly býti živými a skutečnými, že je to kolektivní drama lidské touhy, a dokazuje, jak je technicky i umělecky nemožné, neboť není tu člověka, nýbrž dav, který nemůže býti schopen dramatické akce, nemůže nám sděliti své pocity. A také pochybuje o budoucnosti takové inscenace, neboť sotva se dá něco vytěžiti ze spojení hereckého gesta s kinematografií, jež má spíše sensační příchuť dráždivé novinky, a připomíná, že básník dal malíři hlavní slovo a že místy psal tuto hru jako libreto k malířskému doprovodu, a z toho je úzko, že dramata se mění v jakási libreta k výpravě, že vnitřní napětí je přenášeno do vnějšku, že oči jsou více než srdce, a že ze scény odchází básník. — Také „Čech“ naříká nad dramatiky, praví o nich, že žijí v psychose současně politické a sociální poměry zachytiti v karikatuře, satiře a parodii, jak ukazují „Matěj Poctivý“, „Převrat“, „Ze života hmyzu“ i „Země mnoha jmen“, mezi nimiž je podobnost i příbuznost v nazírání i metodě. Uznává originalitu hry i myšlenkové jádro. — „České Slovo“ odmítá tuto — jak říká — „divadelní skládanku“, jejíž účinek zřejmě selhal i při tak přesném provedení, jaké bylo na Vinohradech. — Podobně „Venkov“ rozhořčeně odmítá tuto novinku, která patří mezi kusy, které jsou dnes do omrzení modní, které směšují fantastiku se soudem lidské společnosti více méně groteskním a staví se velmi zamyšlenými nad osudem lidstva. — „Čsl. Republika“ také zjišťuje nemohoucnost dramatiků; praví: „Jestliže dramatické umění má téměř z ničeho vytvořiti něco, umění dnešních dramatiků dělá z něčeho téměř nic.“ — Ani „Tribuna“ není spokojena a konstatuje velkou převahu vnějšku nad nitrem, autor prý utkvívá na samozřejmostech, jeho postavy jsou schemata. Davová dramata tohoto druhu začínají se kompromitovati. Vývoj tímto směrem nutno zadržeti, nemá-li dojíti etapy, jež bude označena literární historií za dramatický lacinismus. A třebaže provedení dalo dílu více než žádalo, režie byla vtipná a plná technických vynálezů, přece z celého večera zůstal pocit trapnosti. — Nejsilněji žaluje „Nár. Politika“ na dramatiky a v Čapkově nové hře vidí jen pestrý kaleidoskop obrazů, retoriku a film, uznává při tom krásnou, básnickou myšlenku, ale rozpakuje se napsati, měla-li hra úspěch nebo neměla, obecenstvo totiž tleská všemu. — Ani „Rudé Právo“ tuto hru nechválí, vytýká hře, že je příliš zevní, a myšlenka jest zasuta tímto vnějškem, pokoušejícím se učiniti dramatický prvek z davu na jevišti, z abstrakta i reality skoro fotografické, a těmito prvky klásti základy nějakého nového projevu dramatického. Hlavní věcí u této hry jest její výprava. — „Právo lidu“ píše, že Čapkův pokus o davové drama při všech kvalitách básnických nedospěl k tvárné výraznosti, autor si vytkl příliš široké pole, ale neovládl je. Není pochyby, že z jeho hry utkví v diváku mnoho pěkných jednotlivostí, zejména jeho láska k životu a jeho soucit. — „Lidové Noviny“ konstatují, že bratří Čapkové spojenými silami dokáží více, než rozděleni. Po „Věci Makropulos“ pociťuje to také Josef Čapek, neboť „Země mnoha jmen“ ukazuje nedostatek schopnosti překonati tíhu myšlenkové hmoty a dáti jí vítězný tvar, povznesený klid, pravé teplo a světlo. Čapek tu více parafrasuje než dramatisuje, vytvořuje tu divadlo obrazové, epigramatické a glosující. Ale oceňuje právě ten vysoký cíl, za nímž nešel autor kompromisně a ledajak. Všechno se tu rozpadá, opakuje a unavuje, a to nejvíce ve třetím jednání, kde ze země mnoha jmen zbývá jen země mnoha řečí. — Pokud se provedení týká, uznávají všechny listy, že bylo hráno dobře těmi 50 osobami, které jsou zaměstnány ve hře, že to bylo herecké vítězství vinohradských masek, hlasů a hry. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár v měsíci květnu. Národní a Stav. div. mělo v činohře novinky: Hilbertovo „Včera a dnes“ a Croissetovu „Jacquelinu“, v opeře Novákovu „Lucernu“; jinak opakovalo stále zajímavou hru „Ze života hmyzu“, „Velkolepého paroháče“, „Maryšu“, „Pražského žida“, „Pekelníka“, „Janošíka“, „Dítě“, „Ideálního manžela“, „Balladynu“, „Madame Sans-Gêne“, z neznámých důvodů uvedlo znovu Sardouovu „Cyprienne“ s pí. Steimarovou j. h., dále hrálo „Nelidskou zemi“ a „R. U. R.“. V opeře, jež jest hybnější, hrálo „Fausta a Markétu“, „Evu“, nově vypravilo „Prodanou nevěstu“, „Hofmannovy povídky“, „Únos ze Serailu“, „Její pastorkyňu“, „Princeznu Hyacinthu“, „Madame Butterfly“, Šelmu sedláka“, „Kouzelnou flétnu“, „Dona Juana“, „Rusalku“, „Labutí jezero“, „Dalibora“, „Komedianty“, „V studni“, „Lazebníka sevillského“, „Čerta a Káču“, „Královnu loutek“, „Tajemství“, „Aidu“, „Z pohádky do pohádky“, „Bohemu“, „Mignon“, „Troubadoura“, „Sedláka kavalíra“, „Maškarní ples“, „Coppelii“, „Kaťu Kabanovu“, „Židovku“, „Fidelio“, a „Carmen“, mnohé z nich s T. Pattierou j. h. — Vinohradské přineslo Maeterlinckovu hru „Stilmondský starosta“, nově studována „Strašidla“ s p. Deylem j. h. a „Ten, jejž políčkují“ s pí Reingartnerovou j. h. Z minulého repertoáru měly stále velké návštěvy Shakespearovy hry: „Večer tříkrálový“, „Sen noci svatojanské“ i „Cymbelin“, bratří Čapků „Země mnoha jmen“ a „Makropulos“, „Lucerna“, „Jitro, den a noc“, „Princezna Pampeliška“. Po delší přestávce hrála se znovu „Vojnarka“, „Poslední muž“. Připravují se „Ořechy“ a Zavřelova „Vzpoura“. Moskevské umělecké divadlo mělo čtyři večery Dostojevského „Ves Štěpančikovo“, Čechovovy hry „Višňový sad“ a „Strýček Váňa“ a Rabindrátha Tagore „Král Temné komnaty“. — Švandovo divadlo hrálo „Bytovou nouzi“, „Kurníka“, „Slavného barytona“, „Komedii o lásce“, „Velblouda uchem jehly“, „Kiki“, Malou komedii“, „Osmou ženu Modrovousovu“, „Svět bez mužů“ a „Lulu“. — Uranie pěstuje jako vždy smíšený repertoár ze smíchu a pláče, většinou však ze smíchu: „Praha jde spát“, „Orfeus v podsvětí“, „Taneček panny Márinky“, „Úklady a láska“,

„Pepička a její bratr", „Z Prahy až na konec světa", „Lucerna", „Červánky svobody", „Naše miminko", „Vzdělaní lidé", „Revoluční svatba", „Bílý lev", „Kráska ze Šumavy", „Tanečnice", „Milionová vdovička", „Strýček Haf-haf", „Vdavky Naninky Kolbabovy", „V tom domečku pod Emauzy", „Růženčina svatební noc", „Slečna bobeček", „Vlastencové z boudy" a „Malérečka". — Tylovo divadlo: „Kontrolor spacích vagonů", „Nejnovější Oresteia", „Cyrano de Bergerac", „Faninka z údolí", „Zloděj", „Když valuta stoupá", „Bytová nouze", „Cesta do pekla", „Ta první láska", „Secessní manželství pí Jacqueliny", „Malá diva", „Milostpánova komorná", „Radúz a Mahulena", „Vltava věnem", „Ministrův miláček", „Satyr", „Dolfa". — Olomoucká opera, jež opět, jako loni, hraje ve Variété, zahájila své hry 2. června „Čertem a Káčou". Na repertoáru má „Prodanou nevěstu", „Vinobraní", „Lohengrina", „Afričanku", „Carmen", Viléma Tella" a j. — Divadelní prázdniny budou v Národním divadle v červenci a v části srpna, ve Vinohradském od 18. června do 15. července, ve Švandově od 15. července do 15. srpna, v Uranii od 15. června do 1. července, v Areně od 15. července do 15. srpna.

Frant. Matějovský, člen činohry Národ. divadla, slaví 30. výročí umělecké své činnosti. Přešel z řad ochotnických (starého smíchovského „Kolára"), jako většina našich čelných umělců, přímo na první scénu a vytvořil tu v genru slavné předchozí generace množství postav z nejrůznějšího ovzduší, od her historických k selským a společenským, a typů od milovníků k hrdinům, šťastně uplatňuje zejména vznosnou postavu a zvučný divadelní hlas. Jedné chvíle byl jižjiž na odchodu do soukromí, leč přečkal ji a je podnes ozdobou stavu a scény, na níž působí a která přece jen požadavkům krásna nemůže tak zcela se zpronevěřiti.

Frant. Vodrážka (pseud. Fr. David), vrchní magistr. adjunkt a dram. spis., oslavil 26. května padesátiny. V divadelních kruzích je dosud znám u starších herců, s nimiž působil u divadla, a napsal přes 20 divad. her sám nebo se zemř. spis. Malochem, které i na větších scénách měly pěkný úspěch. Býval úředníkem kanceláře Ústřední Matice Školské a pak přešel k pražskému magistrátu. Platně působí též v theosofické společnosti. Ve svých dramatech sledoval nejen účel pobavení, ale také upoutání k vyšším myšlenkám. Pro svou milou povahu je všude oblíben a vážen.

Nevhodnou reklamu učinilo Nár. divadlo Hilbertově novince „Domů", která byla spojena s „Českou komedií" ve dvouaktové „Včera a dnes". Již při ohlášení premiery na 10. května uvedlo, že „vzhledem k mimořádnému zájmu opakuje se novinka" druhého dne. Při premiéře byla však neobyčejně slabá návštěva. Ani předplacená sedadla nebyla obsazena. Nálada, jindy při premiérách povznesená, byla pokažena pausou po první aktovce, trvající přes půl hodiny, takže neklidné obecenstvo dalo potleskem svou nelibost na jevo. Tento výsledek premiery však nevadil správě divadla, která druhého dne znovu ohlašovala, že „vzhledem k mimořádnému zájmu" se opakuje „Včera a dnes". Takovou reklamou se neposlouží ani divadlu, ani autoru. Ostatně Hilbertovy dvě aktovky nestačí vyplniti jeden večer a nemírná přestávka nemůže uspokojiti návštěvníky, kteří za drahé vstupné také chtějí něco vidět.

Šubertovo poprsí v Národ. divadle. V úplném tichu a tajnosti postaveno bylo poprsí prvního ředitele Národ. div. F. A. Šuberta v Národ. div. Známe poměry Národ. div. do té míry, že jsme nedoufali v nějakou větší oslavu tohoto významného aktu; že se to však stane s vyloučením veřejnosti, aniž by se slovem nebo činem ocenila práce Subertova a jeho význam pro Národ. div. a pro české divadlo vůbec, na to jsme připraveni nebyli. Toto jednání je netaktní od těch, kdož měli možnost rozhodnouti o lepším aranžma. Ovšem ti, kdož si sedli do hotového, mají málo porozumění pro ony, kteří kámen ke kameni musili stavěti. Nemůžeme však zatajiti svůj podiv, že takovýto přezíravý způsob pietního momentu vůči F. A. Šubertovi dovolil p. intendant Ackermann. Byl to přece Šubert, který otevřel Národ. div. lidu, byl to Šubert, který dal umění Národ. div. do služeb dělnických svátků, a byl to Šubert, jemuž jeho otevřená a poctivá příchylnost k tužbám a akcím sociální demokracie podrážela a také podrazila nohy. Ať staročech, přece jen byl v té době tvůrcům české sociální demokracie velmi blízkým. Totéž přesvědčení vane i z jeho spisů. To je dnes špatná vděčnost!

K výpravě Novákovy opery „Lucerna" dodatečně se nám sděluje, že prospekty objednány se schválením zem. správ. výb. u firmy „Kautzky a Rottonar" ve Vídni X a k jednání vysláni řed. Šafařovič a insp. Gottlieb, kteří si likvidovali za tři dny na dietách a cestovném 1784 Kč.

Stížnosti na repertoár ve dnech květnové hospodářské výstavy, adresované Zemědělské jednotě, která neměla na volbu pražádného vlivu, nejsou ani věcně tak zcela opodstatněny. Vždyť v Národním a Stavovském hráno „Z pohádky do pohádky", „Tajemství", „Eva", „Madame Sans-Gêne", „Cyprienna", „Ze života hmyzu", „Maryša", „Pražský žid", kromě celé řady oblíbených oper světového repertoáru (Mignon, Faust a Markéta, Butterfly, Troubadour, Oněgin, Hoffmannovy povídky), na Vinohradech „Lucerna", několikráte „Sen nocí svatojanské", „Vojnarka", „Cymbelin". Ale ve čtvrtek a hned nato v pátek v Národním dávána krvavá „Balladyna", a ta je pravděpodobně vedle „Velkolepého paroháče" příčinou stesků, ježto není jiné eventuality. Ovšem, protože se dnes ani na obecenstvo pražské, nadtož venkovské nedbá, vyznější i tyto hlasy na prázdno. Dlouho to však už trvat nebude. Všecky příznaky stupňující se krise umělecké i finanční světových i našich scén nasvědčují tomu, že i s ním bude záhy velmi počítáno.

Goethův Faust byl proveden 2. června v Národním divadle, tedy v době, kdy jest málo zájmu — zvláště když se hraje také „Velkolepý paroháč" a „Jacqueline" — pro těžký, filosofický jeho námět. Ale nejzajímavější je, že právě také byl hrán v Berlíně. Což musilo Nár. div. — vždyť ho slibovalo již před dvěma léty — čekat na Berlín? Ovšem scénická výprava tomu trochu nasvědčovala.

Vysoce zajímavou novinkou Vinohradského divadla v podzimní sezoně bude hra jugoslavského básníka Vojnoviče „Maškaráda v podstřeší", která vyjde v září v „Knihovně Matice Divadelní".

Venkovské soubory herecké v Praze. Vedle Olomoucké opery, která hostuje v karlínském Variété, chystá umělecký zájezd do Prahy na měst. scénu Vinohradskou také činohra Měst. div. plzeňského za vedení řed. Bedř. Jeřábka na šest pohost. her od 19. do 24. června. Provedena bude v originále slovenská hra Gregora Tajovského „Hriech" s dramatem „Oplancija" z valašské vesnice od Karla Jonáše (19.), antická trag. Sofoklova „Král Oidip" (20.), premiera ves. novinky „Půl srdce" od Maxe Broda (21. a 24.), Bozděchův „Světa pán v županu" (22.) a Schillerova trag. „Marie Stuartovna" (23.). Plzeňští přivezou s sebou výpravu dekorační i kostymovou a ukáží se tak doslovně ve vlastním prostředí.

Divadlo v Adrii, třebaže pěstovalo repertoár, s nímž nebylo lze vždy souhlasiti, ale který si vynutila potřeba velkoměsta, má býti zavřeno, protože majitel žádá nesvědomitě přehnaný obnos nájemného, 300.000 Kč ročně, t. j. přibližně 1000 Kč denně. Uvážíme-li, že v sále je něco přes 200 sedadel, platil by každý návštěvník 5 Kč jen domácímu. Při dnešní krisi divadel věc jistě na pováženou, ubylo by zase jedno divadlo a několik herců přišlo by o angažmá. V zájmu divadelnictví bylo by záhodno Adrii zachovati.

Z jihoslovanských divadel. V osobě ředitele Národ. div. v Bělehradě nastala změna. Zasloužilý jeho ředitel Milan Groll, který v krátké době povznesl za svého řízení bělehradské divadlo na vysokou uměleckou úroveň, odešel počátkem dubna do výslužby a na jeho místo byl povolán tajemník uměleckého oddělení ministerstva národní osvěty a překladatel Milan Dimović. — Vynikající dramatický umělec Pero Dobrinović, člen Národ. div. v Bělehradě, slavil 2. března 50letí své herecké činnosti. Jubilant přes své stáří je dosud svěží, takže hraje nejtěžší úlohy. — V bělehradském Národ. div. bylo 17. dubna oslaveno 25leté jubileum herecké činnosti Dobria Milutinoviće. — Program bělehradského Nár. div. byl rozšířen též o balet. Počátkem dubna uvedeny na jeho jeviště balety „Šeherezáda" a „Silfid", jež zvláště zásluhou primabaleriny pí Heleny Poljakové, jež dříve byla angažována v Lublani, dosáhly pěkného úspěchu. — Divadlo v Osijeku prodělává těžkou finanční krisi; doufá se, že za přispění vlády podaří se odvrátiti hrozící katastrofu. — Lublaňská kritika si stěžuje na úpadek baletu tamního Národ. div. — Sl. Hana Pírková z bratislavského Národ. div. vystupovala pohostinsky v dubnu na Národním divadle v Lublani, kde docílila pěkného úspěchu. — Koncem července bude se konati ve Splitu sjezd divadelních herců z celého král. S. H. S. *J. K. S.*

Zase požár divadla. Čtk. přejímá zprávu Havasovy agent. z 1. června o úplném vyhoření opery v Petrohradě, při němž mnoho osob zahynulo a bylo poraněno.

Divadelní život v sovětském Rusku. V Charkově utvořil se po letech chaosu a nejistoty první zase „divadelní trust", uzavřený řediteli divadel v Kijevě („Solovcov"), Charkově a Oděsse (obě Městská). Před pravoslavnými Velkonocemi sjelo se letos do Charkova mnoho provinciálních herců, a uzavírány byly zase smlouvy. Zástupce „trustu", E. B. Galanter pak přibyl do Berlína, aby pozval a přemluvil některé z ruských herců, žijících tam v emigraci, k návratu do Ruska. První smlouvu podepsal S. L. Kuzněcov, jenž hraje v Kijevě, po něm i Jelena A. Polevická, která v minulých měsících vystupovala v Praze (v družině „Ruského komorního divadla") a začátkem dubna zahájila již svoje pohostinské hry v Charkově. — Moskevská divadla nemají letos hodnotných novinek domácích. Proto ředitelství Malého divadla (býv. carská činohra) rozhodlo se sáhnouti ke starému klassickému repertoáru a vypravilo nově Fon Vizinova „Mazánka"; docílilo s ním velikého, skoro sensačního úspěchu a řady vyprodaných domů. Tohoto „Mazánka" chystá se vypraviti pražské Národ. div. již od podzimu r. 1921. *Č.*

O revolučním divadle či vlastně o „revoluci divadla" přednášel nedávno v komunistickém „Domě tisku" v Moskvě známý komunistický básník Sergěj Gorodeckij. Jeho lekce hemžila se silnými slovy a nadějnými výhledy do budoucna, kdy jižjiž všecky scény ovládne ryze proletářské umění a čistě proletářský repertoár. Moskevský tisk sám krčí pochybovačně rameny nad těmito nadějemi, směje se ironicky slibovanému revolučnímu repertoáru, a na doklad toho, jak vypadá opravdu, otiskuje malý výběr divadelního repertoáru soudobého. Tak ve Pskově zrají tamní divadla současně staré drama Suvorinovo „Taťána Rěpina" (kdysi repertoární kus Národn. divadla) přes to, že jeho autor byl po názoru komunistů největším reakcionářem pod sluncem jako velmožný majitel a vydavatel „Nového Vremene", hraje se tam ultraburžoasní lidový kus „Za klášterní zdí" a hrají se i choulostivé zahraniční věci „Můj baby", „Trilby" a j. V Nižním Novgorodě hrají nicotnou frašku „Chudí duchem" a dobré drama „Věra Mircevá", jež napsal Lev Urvancev, výborný sice, ale ovšem také buržoasní dramatik, žijící tou dobou v Berlíně. V Pjatigorsku, proslulých kavkazských lázních, v divadle, nesoucím pyšný název „Dělnický palác", hrají staré, osvědčené buržoasní kusy „Psyché" od Běljajeva (hrály ji u Švandů) a Kaširinovy „Staré časy". V Simferopoli tamní divadlo hraje svinskou frašku „Nauka lásky". V Kaluze hraje se pro pravověrné bolševiky oplzlý kus „Žena v noci". V Rostově na Donu hrají staré, vymrskané německé operety „Hrabě Luxemburg" a „Růže ze Stambulu". V Kinešmě hrají starý vzácný klasický kus Pisemského „Hořký osud", známý také z našeho Národn. divadla. V Archangelsku hrají staré carské lidové šlágry, jako je „Jenerálka Matrena", „Slečna s fialkami", a pokud sahají k repertoáru modernímu, hrají americkou židovskou komedii „Potash a Perlmutter" (Firma). Tak vypadá tedy „proletářské umění" a revoluční repertoár sovětského Ruska. Na štěstí tu a tam přece ještě udržuje se starý, poctivý, domácí repertoár; kde od něho upustili, dovedou ho nahraditi pouze bezcenným zahraničním zbožím. *Č.*

Nová hra španělská. Moderní dramatika ve Španělsku vykazuje nyní mezery. Perez Galdoz zemřel a bratří Quinterové, jejichž tvorba jest velice zajímavá, jsou na sklonku své činnosti. Tak poslední jejich dílo „Cristalina", které dali právě provozovati v Madridě, není ničím obzvláštním. Jiný básník, Benavente, již po několik let ničeho nenapsal. Nelze se tudíž diviti, že při tomto nedostatku vynikajících prací s velkým nadšením byla přijata v letošní hlavní sezoně hra Eduarda Marquiny, nazvaná „El Pavo Real" („Páv"). Psána jest veršem. Ma tři jednání a čtrnáct obrazů. Jest jakousi hrou pohádkovou, třeba ji autor zve „básnickou komedií". Autor jest znám svými veršovanými dramaty historickými, z nichž největšího úspěchu dosáhla hra „Cidův syn". „Páv" byl vypraven v divadle „Eslova" ředitelem Martinem Sierrou s nákladnou výpravou. Námětem hry jest pohádka, již lze říci několika slovy: Princ Deli, vnuk pomyslného krále indického, jde na radu svého dědečka do světa na dvě léta, aby poznal život dříve, než dosedne na trůn. Setká se s dívkou Aïssou, do které se zamiluje a s níž uprchne do lesů, aby v jejich hloubi s ní prožil pohádku svého života. Čas jim mijí rychle v mladém štěstí, narodí se jim dvě děti, a princ zapomněl zatím na království i na svou budoucnost. Přichází velkovezír dědečkův, aby mu připomněl skutečnost. Děd jeho jest těžce nemocen a přeje si ho před smrtí viděti. Opouští tedy princ ženu a děti, aby jeho přání vyhověl. Mine sedm let. Mladý král rozpomíná se na děti a pošle pro ně svého velkovezíra, a zoufalou Aïssu utěší milosrdný kouzelník, který jí dá podobu páva, aby se mohla procházeti v zahradách královských a vídati své děti a toho, který na ni zapomněl a kterého ona dosud miluje. Kouzelník jí řekl, že kouzlo zmizí, jestliže si král, dříve než ještě zemře, vzpomene na tu, kterou miloval. Král onemocní těžce a na smrtelné posteli se rozpomene na ubohou Aïssu, kterou tak zrádně opustil. Jako v každé pohádce, i kus končí věčnou láskou.

Ota Dubský.

Návštěvníkům Národního a Stavovského divadla!

Poměry v prvním našem uměleckém ústavě se změnily v poslední době takovou měrou, že vyvolaly vážné stesky u části oficiální kritiky i u členů uměleckého souboru a polemiku v denních listech. Jejich předmětem je volba repertoáru, nový směr režie a výpravy a krajní stanovisko k umělcům, kteří dosud tvořili ucelený a prvotřídní sbor umělecký. Způsob, jakým se jedná s předplatiteli a jak se hledí k zájmům obecenstva, zvláště na levnějších místech, bývá posuzován jen soukromě. Návštěvníci obou divadel dosud nepromluvili, ač také oni jsou vážným činitelem a hlavním platcem nákladů na vydržování těchto divadel. Nejsou sdruženi v jeden celek a není nikoho, kdo by za ně mluvil.

Abychom aspoň poněkud umožnili uplatnění jejich názorů a přání a abychom doplnili těmito projevy dokumenty o divadelních poměrech dnešní doby, žádáme všech návštěvníků a zvláště předplatitelů, aby nám do čtyř neděl zaslali své odpovědi na tyto otázky:

1. Máte námitky proti nynějšímu vedení Národního divadla, nebo s ním souhlasíte?
2. Jste spokojeni s jeho repertoárem a které hry se vám zvláště líbily v posledním roce?
3. Schvalujete nový způsob režie a výpravy?
4. Jak jste se jako předplatitelé spokojili s nuceným zakoupením vstupenek do Stav. div. a jakých zkušeností jste nabyli při tomto zařízení?
5. Máte nějaké výtky nebo přání jako předplatitelé?
6. Souhlasíte s názorem, že v zájmu umění je nutno vyměňovati nebo vůbec vyměniti dosavadní výkonné umělce za nové? Kteří dramatičtí umělci a umělkyně jsou u vás nejvíce oblíbeni?

Vážně míněné odpovědi uveřejníme jednotlivě nebo souborně, ovšem bez udání pisatele, leč by si toho sám přál. Adresa: Inž. V. Sommer-Rydvan, red. „Čsl. divadla", Praha VI., Neklanova 44.

Redakční kruh.

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Kapitoly o repertoáru (V.). Hry k osl. Husovým (podává M. Šimáček). *a)* (dle názvu): „Jan Hus". (V.; Alois Jirásek; 49 m., 6 ž., kompars; okolí kostela, jizba, v Starom. radnici, v Betlémské kapli, panská jizba, komnata, refektář, vězení; Otto, Praha). — „Jan Hus". (V.; Jan z Pohoře; 26 m., 5 ž.; ulice s Betlémskou kaplí, síň král., komnata v klášteře, vězení; Šimáček, Praha). — „Jan Hus". (Dram. báseň V.; J. K. Tyl; 20 m., 4 ž., komp.; komnata Husova, komnata král., Starom. nám., krajina, zahrada, vězení, u Kostnice; Knapp, Karlín). — „Jan Hus". (III.; O. Viglic; 20 m., 2 ž.; Obsaž. v časopise „Srdce". T., 1902). — „Kostnické plameny". (III.; J. F. Karas; 8 m., 3 ž.; jizba a vězení; Švejda, Praha). — „Mistr Jan Hus". (V.; H. Scharling, přel. M. Lesná-Krausová; 31 m., 2 ž.; 4 pokoje, světnice, síň kard., klášt. cela, vězení, kath. v Kostnici, otevřené prostranství; Šimáček, Praha). — „Mistr Jan Hus". (Dram. báseň III.; F. S. Procházka; zhudebnil J. Jeremiáš; Unie, Praha). — *b)* (ovzduším): „Husité". (V.; Ar. Dvořák; 36 m., 13 ž., komp.; náves, les, lékárna, násep, bitevní stanoviště; Klika, Praha [Opona I.]; Zora, Karlín). — „Husité". (9 scén s prologem a epilogem; Arn. Dvořák; Slavnostní hra pro divadlo v přírodě; Zora, Karlín.) — „Husitská trilogie": „Jan Hus", „Jeronym Pražský" a „Smrt krále Václava"; (prof. Jan Voborník, Smíchov, Švédská ul.) — „Jan Žižka". (V.; Al. Jirásek; 50 m., 3 ž.; síň na hradě, na Starom. radnici, krajina, stan, jizba, mázhaus; Otto, Praha.) — „Jan Roháč". (V; Al. Jirásek; 35 m., 2 ž., komp.; krajina, 2 komnaty a na hradě Sioně; Otto, Praha.) — „Jeronym Pražský". (V.; Husitské trilogie díl II. J. Voborník; 38 m., kompars; Borový, Praha.) — „Král Václav IV." (V; Arn. Dvořák; 30 m., 7 ž., komp.; předsíň letohrádku, 2 gotické síně, pokoj; Švejda, Praha; Zora, Karlín III. vyd.) — „Mistr Jeronym". (IV.: J. J. Kolár; 24 m., 2 ž.; krčma, král. síň; Šimáček, Praha.) — „Táboři". (III.; K. Kolman; 18 m., 4 ž.; světnice, nádvoří; Pelc, Praha.) — „Táboři". (J. Vlach; 22 m., 3 ž.; A. Kvasnička, Vinohrady; Duch času X.) — „Vítězství srdcí" (Husité před Naumburkem). (III.; K. Rožek; 6 m., 3 ž., 6 chl., 4 dív., komp.; na hradbách a pod hradbami Naumburku; Nakl. Družstvo Máje, Praha.) — „Žižkova smrt". (J. J. Kolár.) — „Hvězda Táborů". (III.; dr. Fr. Herman; 21 m., 4 ž., komp.; jizba, prostranství u hradeb; poctěno slánskou cenou; ruk.) — Hry k 21. červnu (památce popravy českých pánů na Staroměstském nám.), resp. k 8. listopadu (bitva na Bílé hoře): „Bělohorská mračna". (IV.; J. F. Karas; 8 m., 3 ž.; jizba a předsíň; Švejda, Praha.) — „Exulanti". (V.; Jar. Vrchlický; 9 m., 2 ž., 3 děti; pokoj, modlitebna, jizba, švédský tábor; Šimáček, Praha.) — „Filosofie války", (I.; Menčl-Libišský; 18 m., kompars; vlastním nákladem Praha II., Náplavní 11.) — „Majestát Rudolfa II." (V.; dle románu J. Svátka E. Pešková; Máj.) — „Nevěsta za českou korunu". (V.; Archleb Luděk; 19 m., 4 ž., 2 děti; úřadovna na zámku, selská světnice, klecanské podzámčí, hřbitov; Knapp, Karlín.) — „Po krvavém sněmu". (III.; J. Kratochvíl; 9 m., 2 ž.; krčma, světnice, zahrada, síň na zámku; K. Winikr, Brno.) — „Posel". (III.; V. Dyk; 5 m., 2 ž.; selská síň a komora; Nakl. Druž. Máje Praha.) — „Pražský žid". (VI.; J. J. Kolár; 21 m., 3 ž., komp.; zahrada, světnice, soudní síň, vězení, les; Šimáček, Praha; Kober, Praha.) — „Zimní král". (III.; K. Kolman; 24 m., 4 ž.; na hradě pražském; vlastním nákladem, v kom. J. Pelcla,

Praha.) — „Ztracenci“. (IV.; J. F. Karas; 9 m., 4 ž.; náves, síň, jizba; Švejda, Praha.)

K provoz. právům. Dram. odb. Č. O. B. na Vinohradech sehrál v poslední době hru „Právní zástupce“ a řídě se přesně poznámkou v knížce, dle které „Právo překladu i originálu zadává A. Novotný“, oznámil tuto hru p. A. Novotnému v Poděbradech a žádal za udělení práva provozovacího. Dle předloženého lístku udělil p. A. Novotný dram. odb. Č. O. B. právo provoz. za obnos Kč 105·—, který byl později snížen na Kč 60·— a též zaplacen. Za několik týdnů však obdržel odbor od divad. půjčovny „Thalie“ (J. Dolejší) na Vinohr. upomínku na zaplacení aut. honoráře z téže hry obnosem Kč 70·— s poznámkou, že p. A. Novotný není oprávněn aut. poplatek z her Frt. Molnára vybírati. Za týden žádala „Thalie“ prostřednictvím advokáta z téhož titulu již Kč 100·— a hrozila žalobou. Podobné případy se v poslední době často opakují a namnoze jsou žádány překlad. poplatky z jedné a téže hry až od tří překladatelů. Proto doporučujeme našim spolkům, aby omezily provozování her cizích a překladů na míru pokud možno nejmenší a volily vždy jen stejně dobré, ba i lepší hry české. Ušetří si tím značných obnosů a mnohých nepříjemností. Seznam her dobrých autorů zašle na požádání kancelář Ú. M. D. O. Č. K věci samé podotýkáme ještě, že požadavky „Thalie“ jsou neoprávněné, poněvadž spolek jest sice povinen hru předem oznámiti, ale není povinen zkoumati, zda ten, kdo v knížce jako autor, resp. jeho zástupce jest uveden, skutečně právem provoz. disponuje, a rozhodně není povinen platiti aut. honorář dvakráte. Jest věcí „Thalie“, aby domáhala se svého domnělého práva na tom, kdo neoprávněně zasahuje do jejích práv.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Ochotníci za honoráře nehrají. Ve zprávě ze zemského správního výboru o schůzi, 11. dubna konané, je uvedeno, že „stanoveny nové honoráře ochotníkům, v zemských divadlech účinkujícím při činohrách“. Podle organisačního řádu Ú. M. D. O. Č. čl. VI. 3. odst. „je vůbec proti všemu pomyslu, aby ochotník požadoval nebo přijímal peněžní odměnu za své herecké výkony, vyjma hotové výlohy nebo ušlý výdělek“. Pravý ochotník také tak nečiní a nikdy nebude zabírati místo, jež by platně mohl zastati herec, zvláště je-li jich dnes tolik bez zaměstnání. Může tedy jíti podle zprávy zem. výboru jen o takové výpomocné síly, které nejsou ochotníky divadelními v pravém slova smyslu a které zejména nejsou ve svazku organisačním.

Dar na časopis. Ministerstvo školství a národní osvěty věnovalo Ú. M. D. O. Č. na vydávání „Čsl. Divadla“ částku Kč 2000·—. Jenom těmito dary umožňuje se zasílání čtrnáctideníku našim jednotám bez zvýšení nepatrného jich příspěvku organis.

Dary na „Tylův dům“ v Praze. Spdo. v Ronově n. D. zaslal obnos Kč 65·— s poznámkou: „Při konaném 2 denním výletu spdo. „Tyl“ z Hory Kutné do Ronova n. Doubr. vybráno bylo při společném večírku se spdo. v Ronově n. Doubr. na popud p. K. Novotného z Ronova Kč 65·— na „Tylův dům“. Při každé příležitosti by se mělo takto díti a brzy by mohl býti náš dům vystavěn.“ — Odvedené příspěvky od 1.-I. do 31.-V. 1923:

Z představení:

D. o. j. „Vrchlický“, Třebíč . . .	300·—	Kč,
Och. vzděl. j. „Šubert“, Zlonice .	121·—	„
Bes. „Tyl“, Praha—VIII.	300·—	„
Dram. kr. „Proudy“, Vinohrady .	300·—	„
Bes. „Šamberk“, Košíře	60·—	„
Intimní scéna, Praha—I.	226·37	„
Och. bes. pošt. zaměstn. Praha—II.	100·—	„
Bes. „Želenský“, Karlín	99·—	„
Spdo. Kopidlno	10·—	„
Dram. kr. „Jirásek“, Smíchov . .	50·—	„
darované cestovné: K. Zahradník, Prostějov	55·—	„
ústř. tajem, R. Weinert	19·20	„
za výroční zprávu fotogr. Dítě .	20·—	„
sbírka při výletu Spdo. Ronov . .	65·—	„
celkem . . .	1725·57	Kč.

Vzděl. bes. „Bujarost“ v Praze—I. avisuje výtěžek 200 Kč.

Slavnosti a sjezdy. Jubilejní slavnosti a krajský sjezd Šamberkova okrsku ve Slaném konaly se ve dnech svatodušních za dosti příznivé pohody a povznesené nálady. Program přesně dodržen, v nedělním průvodu neseny dívkami v národních krojích věnce s jmény zasloužilých slánských ochotnických činovníků a zařazen květinový vůz s představitelkou Thalie, na slavnostní schůzi v Sokolovně, četně navštívené i kruhy mimodivadelními, vykonala šťastně koncipovaná řeč starosty pražského ochotn. ústředí a místního rodáka, dra Fr. Hermana, ochotnicky propagační, plně svůj úkol, mezi pozdravy uznalá slova o práci ochotnické promluvil zejména starosta Sokola a zástupce Osvětového sboru a místního učitelstva. Odpolední pracovní schůze přinesla překvapení přednáškou prof. dra A. Hrušky o „starověkém divadle“, která svou přístupností byla opravdovým poučením spoře shromážděným členům ochotn. jednot, referát organisační obvykle vervním způsobem přednesl ústř. tajemník R. Weinert. Večerní premiera jediné v dram. konkursu k ocenění navržené historické hry dra F. Hermana z dějin slánských „Hvězda Táborů“ byla úplně vyprodána, a pečlivě po stránce výpravy, k níž návrhy vypracoval V. K. Blahník, i provedení připravená docílila nejvlídnějšího přijetí, které vyvrcholilo v uznání práce autorovy teprve druhého dne, kdy hra opakována. Ochotnická výstavka, uspořádaná v horním foyeru budovy Záložeňského divadla, ukázala, kterak jsou slánští ochotníci pečlivě dbalí své minulosti, a to buď zárukou i nejzdárnější jejich budoucnosti! — Krajský sjezd podkrkonošského ochotnictva 20. a 21. května v Železném Brodě péčí tamního spdo. „Tyl“. Se sjezdem spojen i zájezd pražské Blahníkovy družiny k pohost. vystoupení. V neděli odpoledne naplnila se útulná dvorana městského divadla velmi četným sborem zástupců jednot celého Riegrova okrsku i mnohými hosty, jež všecky uvítal za brodské ochotníky p. Č. Louma. Nato přednesen V. Kr. Blahníkem obsáhlý referát organisační a k němu připojila se plodná věcná debata, jejíž výsledek předložen bude ústředí zvláštní resolucí. Rozhovor dotýkal se zvláště způsobu soužití org. našich jednot s neorganisovanými dramatickými odbory korporací politických, náboženských nebo tělovýchovných, dále utužení vnitřní kázně jednot, sdružených v Ú. M. D. O. Č., a konečně i stanoviska, jaké zaujímají nebo nezaujímají instituce, odpovědné za způsob a niveau divadelních projevů uměleckých. Po přestávce promluvil týž řečník názorným, a plně zaujímajícím způsobem, jen jemu vlastním „o úpravě divadelní scény k představení“. Oba svatodušní večery vyplnila Blahníkova družina svými vystoupeními, při nichž zahrála v neděli Strindbergova „Otce“, v pondělí

Hermanova „Pana majora v. v.“ před hledištěm, do posledního místa obsazeným a radostně kvitujícím výkony svých hostí. Blahníkova družina byla tentokráte již po třetí hostem brodského „Tyla“. Setkává se u jeho obecenstva s tak srdečným porozuměním a s takovou sympatií, že se k svým zájezdům do Brodu chystá vždy s touž upřímnou radostí a láskou, s jakou jest od svých hostitelů přijímána. — Tylova pamětní deska v Třeboni odhalena byla slavnostně 27.-V. péčí místního Spdo. pod protektorátem městské rady a za velké účasti obecenstva. Dlouhý a pěkný průvod s hudbou, v němž byly spolky: Sokol, Pěslav, skauti, hasiči a řada deputací místních i okolních, vedla representace města se starostou Gertnerem v čele do divadla, kde po uvítání předsedou ochotn. spolku p. Martinkem promluvil starosta Ú. M. D. O. Č. dr. Herman z Prahy slavnostní řeč „o významu J. K. Tyla“. Nato šel průvod k domku v zahradách, kde Tyl v roce 1852 bydlil. Hudba zahrála naše národní hymny, načež p. Martinek odhalil pamětní desku a odevzdal ji do ochrany města. Starosta p. Gertner srdečnou řečí potvrdil slib obce, že bude chrániti drahocennou památku na velkého buditele národa, a zpěvácký spolek „Pěslav“ uzavřel „Chorálem národa českého“ tuto dojemnou slavnost, která byla večer ukončena představením Tylova „Pražského flamendra“. Pamětní desku zhotovil akademický sochař Gabriel a věnoval ji pan Zdeněk Chodounský, sládek v Chýnavě. Pan prof. Vladimír Adamec namaloval zdařilý obraz památného domku a věnoval jej Ústř. Matici Div. Ochotnictva.

Z pražského okrsku. Obvod Radotínský ustaven 28.-I. na schůzi, jíž bylo přítomno 28 del. z 9 jednot a za okrsek pp. Trousil, Sendler a Ludvík, jako IX. obvod praž. okrsku. Předs. zvolen V. Rys, jedn. F. Bláha. Schůze konají se pravidelně prvou neděli v měsíci ve spolk. místnosti „u Pajmů“ v Radotíně. Plenární schůze konána 6.-V., jíž se zúčastnilo 39 členů z 9 jednot a za okrsek p. Trousil. Mezi jiným usneseno zahráti v přírodě Jiráskova „Otce“ pod protektorátem ústředí a za čestné režie V. Kr. Blahníka. Na téže schůzi předložily jednoty repertoár: „Čechie v Radotíně: Ta třetí, Oblaka, Pražský flamendr, Vltava věnem, Třetí zvonění, Hnízdo v bouři, Velbloud uchem jehly; „Tyl“ v Radotíně: Tažní ptáci, Samot chorobné květy, Udolán; Družstvo d. o. na Zbraslavi: Firma, Rozluka; „Havlíček“ na Zbraslavi: Václav Hrobčický; „J. K. Tyl“ v Chuchli: Bujná krev, Staří záletníci, Divá Bára, Mlsné kočičky; „Rozkvět“ v Lipanech: Hvězda veletrhu, Jeho poslední dostaveníčko; „Kolár“ v Lahovicích: Tatíčkovi to nejkrásnější; Sdružení och. ve Vonoklasech: Chudý písničkář, Třetí zvonění; „Snaha“ v Dobřichovicích: Mládí; Jed. d. o. v Řevnicích: M. D. Rettigová. Obvodovou korrespondenci jest zasílati Fr. Bláhovi v Radotíně čp. 120.

Blahníkův soubor, známý již ochotnické veřejnosti a všeobecně oceňovaný, skončil svou 3. saisonu. Tato družina, volně složená z jednotlivců organisovaných pražských jednot, pracuje intensivně od září 1920 pod vedením svého režiséra a učitele V. Kr. Blahníka, uvádějíc v praksi jeho theorie i zkušenosti v umění divadelním, jež pojalo i naše ústředí do svého programu. Soubor nevystupuje samostatně vlastními podniky, hostuje toliko na jevištích organisovaných jednot k jejich pozvání, omezuje se jinak na prohloubení divadelní inteligence a reprodukční herecké schopnosti svých členů, kteří jsou vesměs činni též ve svých mateřských jednotách, nebo v našem ústředí. Přehled činnosti Blahníkova souboru od září 1920 do konce března t. r. podává tato zajímavá statistika: Nastudováno bylo celkem 24 her, jež byly provedeny v 68 vystoupeních 87krát. Z her bylo 10 původních, 3 ruské, 1 polská, 4 francouzské, 2 anglické, 1 italská, 2 švédské a 1 německá. Největšího počtu provedení dosáhlo Čechovovo „Nabídnutí k sňatku“ (15krát), téhož autora „Medvěd“ (11krát) a Rostandovi „Romantikové“ (9krát); z původních her provedena vedle jiných Stroupežnického „Zkažená krev“ 5krát, po 4 provedeních mají Jiráskův „Otec“, Dykův „Ondřej a drak“ a Hermanův „Pan major v. v.“ Ze Shakespeara nastudovala a provedla družina „Večer třikrálový“ a „Konec vše napraví“. Mimo Prahu hrál Blahníkův soubor na řadě zájezdů: v Železném Brodě (3krát), v Mostě, ve Slaném, ve Verneřicích, v Oseku u Duchcova, ve Středoklukách a v Kostelci n. L. Na podzim připravují se zájezdy do Mostu (po druhé) a do Tábora. Ku prospěchu uměleckých snah ústředí i ku povzbuzení celé ochotnické obce jest si přáti, aby Blahníkův soubor v dosavadní formě a stejně vytrvale působil ještě mnohá léta.

Z okrsků venkovských. Prostějovský okrsek konal schůze okrsk. rady 14.-I., 11.-II., 11.-III., a 15.-IV., v nichž oznámeno sloučení Sokola ve Vrahovicích s Nár. Jed., přijato pojmenování okrsku Mahenovým, jednáno o schůzi v Ptení k uspořádání poměrů, uvažováno o okrsk. představení, k němuž zvolena Dymovova „Ňu“ a úlohy obsadí komise z pp. Křičenského, Jeřábka, Zahradníka, Manharta a Dostála, o divadle v přírodě na červen v kralické zámecké zahradě (přípravné komité: Jeřábek, Křičenský, Zlámal, Simon, Zahradník, Trunečka a Dokoupil). Při jednání o přechodu členstva z jedné jednoty do druhé doporučena dohoda. Hasiči v Kobeličkách vypověděli org. činnost z nedostatku členstva, důvěrn. Nár. Jedn. v Otinovsi zvolen Fr. Voráč, Sokola v Olšanech Fr. Suchánková, na valnou hromadu ústředí deleg. dr. Svozil a K. Zahradník, který zvolen také do výk. výboru. — Smetanův okrsek konal schůzi okrsk. r. 25.-III. v Chocni za přít. 15 členů. Referát o valné hromadě ústředí podal předseda Fr. Kšír. Jednáno o ochotn. rubr. v „Čsl. Divadle“, kterou doporučeno rozšířiti, o ochotn. hlídce v „Úředním Věstníku“, jež nutno vyplniti vhodnými náměty. Usnes. uspoř. schůzi s přednáškou o kritice a půldenní režis. kurs o výpravě scény. Valná schůze konána 22.-IV. tamže za přítomn. 34 del. Pokladní zpráva vykazuje jmění Kč 495·42. Zvoleni: předs. Fr. Kšír (Č. Třebová), místopř. Jar. Lahůlek (Ústí n. Orl.), členy výb. Jos. Cihlář (Kerhartice), Jos. Skořepa (Vys. Mýto), Jos. Ludvík (Litomyšl), Jos. Březina (Choceň), G. Kadlec (Jehnědí), náhr. Jindř. Marek (Osík), J. Bartoš (Sloupnice), Vil. Jansa ml. (V. Řetová), rev. St. Košťál (V. Mýto) a V. Merta (Choceň), del. do ústř. Fr. Kšír a Jar. Lahůlek. Schválen 1% okrsk. příspěvek z hrubého příjmu každého představení. Protest dram. odb. Orla čsl. v Ústí n. Orl. proti nepřijetí za člena ústředí zamítnut. Návrh na prohlídku Nár. div. v Praze odkázán okrsk. radě, nedoporučeno hráti hry Štechovy pro jeho nepřátelství k ochotnictvu, a navrženo získati u kostym. fy Fr. Šustra v Náchodě slevy. — Erbanův okrsek v Hořicích uspořádal v Lázních Bělohradě 15.-IV. přednášku V. K. Blahníka „o režii a praktické ukázky správné mimiky“. Zúčastnili se členové spolků z Bělohradu, Mlázovic, Horní Nové Vsi, Lhoty Šárové a Hřídelce.

Z jednot a spolků. Och. sp. „Mošna“ v Hloubětíně doprovodil 13.-IV. na poslední cestě svoji členku A. Brázdovou. Odešla 18letá, vzbuzujíc nejlepší naděje své jednoty. — Lidová Scéna v Nuslích-Údolí konala 5.-II. řádnou valnou schůzi. Ve zprávách funkcionářů zajímají zvláště data statist. Hráno v r. 1922 celkem 31krát. Z her bylo 25 pův., 6 překl., totiž 4 dram., 4 čin., 3 obr. ze života, 11 ves., 4 frašky, 3 operety a 2 dětská předst. Spolek má vlastní jeviště i dekorace, knihovnu, rekvisity atd. Členů čítá 70.

Posudky z pražských spolků. Upozornění. Pp. referenti odevzdávejte rukopisy čitelné a podepsané plným jménem. Rukopisy nerozluštitelné, nepodepsané nebo jen značkou opatřené nelze zařaditi. — Č. O. B. na Vinohradech provedla 26.-X. za rež. V. Sýkory Roblovy „Zvony". Referoval p. Hanka. Režie vhodným obsazením docílila hladkého průběhu i scénické souladnosti představení. Režisér v roli starého Livory byl dobrým příkladem ostatním, z nichž zmiňuje se referát pochvalně o interpretech Barbory, Jeníka, Víta a Zápaly. — Také o provedení Baldovy „Nevěsty legionářovy" besedou „Jiří Bittner" na Smíchově dne 17.-XII. referuje Ferd. Hojka celkem pochvalně. Oceňuje podrobně všechny jednotlivé výkony a o některých vyslovuje se se značným uznáním, tak o pí Nové, pp. Doležalovi, Pazderovi a interpretce Kornelie. Lituje, že scéna „Bittnera" není prostornější a neskýtá lepších jevištních možností. — O představeních „Sokola" ve Starých Strašnicích máme z uplynulé sezony po ruce dva referáty: Kocánkův o Stroupežnického „Našich furiantech", sehraných 25.-XII., a Amblerův o Šmídově „Batalionu" a Nerudově „Prodané lásce" z 21.-I. Oba referáty vyjadřují uspokojení, vyzdvihující zvláště technickou stránku jevištního zařízení, jež umožňuje vždy zdařilou dekorační výpravu, vytýkají však velké množství hostí v čelných rolích, čímž se ztrácí přehled o kvalifikaci vlastních členů jednoty. Herecké výkony ve „Furiantech" referát v celku chválí, zvláště výkony dámské — pí Bičíkovou, sleč. Trmalovou a pí Komendovou. Z pánů p. Ježka jako Habršperka, pp. Komendu a Němečka. Méně zamlouvali se referentovi interpreti furiantů pp. Hora a Pírko. Také referát o druhém představení mluví pochvalně o herecké reprodukci. Uvádí opět pp. Ježka, Komendu, Pírka, Němečka, dámy Komendovou, Bičíkovou a Trmalovou jako dobré interprety, některé dokonce v obou aktovkách, svým rázem tak rozdílných. — Vinohradská bes. „Komenský" zahrála 16.-I. na scéně Národn. domu Štechovu veselohru „Deskový statek"; představení cení referent p. Zima jako velice zdařilé, upozorňuje zvláště na výkony pp. Hammerschlaga (Fister), Wagnera (Revír z Chotyše), slečny Hůrkové (Julie) a Smiřické (pí Hauenštajnová).

Posudky z venkov. jednot. Spdo. v Kyjově sehrál 24.-II. a 11.-III. s neobyčejným úspěchem Wollmanův „Člun na moři". Jaký morální význam má provedení této liter. cenné hry, jež měla premiéru na Smíchově, pochopíme, uvědomíme-li si, jaké byly v Kyjově div. poměry až do utvoření div. spolku: ubohé; nescházelo herců, nescházelo pořadatelů, ale chyběla poctivá práce. Spolky politické i kulturní hrály jen tehdy, když potřebovaly peněz. Psáti kapitolu o tom, znamenalo by psáti kapitolu zahanbující a bolestnou. Co se hrávalo? A jak? V kusu, aby se nikdo neurazil, musili vystoupiti všichni, kdo mají ruce a nohy, — i když mnohdy ani nevěděli, co na jevišti s nimi! Hra musila uspokojiti publikum. Něco, při čemž se nemusí přemýšleti, něco, při čemž se člověk baví, směje — a něco, při čemž se uspokojí oči! A hrály tak spolky, které chtěly — jak říkají — vychovávati a získati uznání heslům, jež okatě nosí na svých štítech: „Dejte lidu možnost vzdělání! Divadlo jest naší lidovou universitou! Osvětou k svobodě! Vzdělání jest naše moc!" atd. atd. Do takových poměrů zasáhl nově utvořený spolek ochotníků a v době svého kvašení a překonávání prvních organisačních nesnází po „Malérečce" — místním obrázku slovácké od Dubňanské — nastudoval a velmi pečlivě na scénu uvedl „Člun". Scénování bylo skvělé: na reprodukci, kterou přinese „Světozor", bude nejlépe viděti, co vše dá se stvořiti „z ničeho". Na venkovském jevišti moře! Režii vedl p. C. Sonevend, který spolku přinesl z Prahy bohaté zkušenosti divadelní z doby, kdy byl členem Červ. Sedmy. Herci pí Müllerová, C. Sonevend, R. Darmopil a J. Růžek věnovali se studiu hry s neobyčejným zájmem a pochopením: ovoce jejich práce sládlo a vonělo nejlepším úspěchem; vystupňování hry ve „Zpěvu moře" (recitoval prof. Rechtořík) bylo velmi živé. Pochopení hry připravena byla půda jednak vysvětlivkami na programech, jednak proslovem. Provedení zdůraznilo zejména groteskност hry a její symboličnost. Obecenstvo odnášelo si krásný umělecký požitek a herci vědomí, že „poctivá práce na jevišti!" jest jediným správným heslem a jedinou správnou cestou! *(— ák.)* — Vzděl. sp. „Pokrok" v Pacově sehrál 30.-IV. obr. ze živ. „Slečna komptoiristka" od Ot. Pospíšila. Režii A. Tintěrové nepodařilo se ani z daleka zakrýti citelné mezery kusu a dáti jednotlivým postavám náležité životnosti. Dobrá snaha účinkujících bohužel nezachránila celkový efekt. Naše mladá ochotnická generace chápe skutečně s nadšením vážné úkoly dramatického umění a nutno, aby se jí dostalo vždy pevného a uceleného vedení. *(Pk.)*

Repertoár. Osvět. odbor posádky v Jičíně (Sokolovna) 11.-XI. na rozloučenou s Fr. Šabakem Hrčičovu „Velkou oběť" (přel. K. Hádek, režisér F. Šabaka). — Scéna v Praze (Měšť. Beseda) 15.-X. A. Šímy „Obr a paleček" pro děti (režisér M. Zeibrter), večer téhož dne J. Patrného „Ostříž" (režisér Jiří Gsöllhofer). Připravuje se Maškova „Kašpárkova maminka" a Bozděchova „Z doby cotilonu". — Spdo. „Klicpera" v Sadské (sál pí Doležalové) 15.-X. Maříkovo „Když služebnictvo stávkuje" (režisér Fr. Valtr). — Spdo. „Lubomír" v Tetíně (sál F. Kučery) 15.-X. A. Šímy „Rozvedená Lída" (režisér J. Novák), 29.-X. (2×) J. Baldovo „České vzkříšení" (rež. Jos. Novák). — O. d. j. „Vrchlický" v Třebíči (Moravia-bio) 28. a 29.-X. R. Rollandovi „Vlci" (rež. J. Huňáček), 3.-XII (2×) Fr. Kňourkova poh. „Bilibil, mluvící pták" (J. Charvát), 26.-XII. K. Čapkova „Věc Makropulos" (J. Huňáček), odp. Plumlovské V. B. „Honza v zakletém zámku" (V. Böhm), 11.-II. Kadelburgova a Presberova „Kaňka v rodině" a 21.-IV. F. Šrámkovo „Léto" (J. Huňáček). — „Havlíček", dram. odb. jedn. gáž. m. h. tř. v Jihlavě (měst. div.) 1.-XII. K. Piskoře „Když se obchod vydaří" (j. h. G. Čech, býv. člen Východočeské), 29.-XII. R. Maříkovo „Z nařízení bytové komise", 9.-II. Fr. Ruthova „Písmákova dcera" a 30.-III. Fr. Sokola-Tůmy „Gorali" (Mirko Havránek).

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotnickeho divadla.

(Pokračovanie.)

V Mikulaši divadelným životom hýbal menovite Gregor Uram Podtatranský a Jónáš Gnoth, potom Miloš Ruppeldt a Václav Várný, od roku 1907 Pavel Gallo. Ako vynikajúca herečka spomína sa z posledných rokov pani Marienka Lackova-Jurkova.

V Tisovci bolo ešte čulejšie, ako predtým. Život rozprúdil sa spevokolom, husľovým a tamburárskym sborom. Za prvotriednych ochotnických hercov považovali Ivana Daxnera, Emericha a Ruda Manicu a Milinu Ivanovú-Jesenskú. Riaditeľom býval Samo Daxner.

V Dolnom Kubíne zaujal sa divadla menovite Aurel Styk i se ženou Annou, rod. Hodžovou, ktorá sama bola znamenitou herečkou.

Brezová z rokov 1880tych spomína zavítanie českej kočujúcej spoločnosti na Brezovú, ktorú však politické úrady skoro vypovedaly. Brezoväni od tých čias znovu hrávali sami. Na Myjave ožil divadelný život príchodom dr. J. Slabeja, od 1893, v Holiči od 1898, v tie roky i na Starej Turej, v Skalici, v Rajci, v Ružomberku, v Námestove, na dolnej zemi v Naďlaku, v Srieme, v Starej Pazovej, kde sa menovite mnoho hrávalo. Od tých časov začal sa vzmáhať konečne i divadelný život medzi Slovákmi v Amerike.

Ako som spomenul, divadlo prenikalo i do dedín. Prvý usporadoval divadlá azda Stanislav Zoch na Čerove, v Malej Vieske, v Turci hrali už 1889, potom radom po turčianskych divadlách, v Liptove vyznačil sa Svätý Peter a Jamnik, v Nitre Bukovec.

Veľmi prispela k rozprúdeniu divadelného života dramatická spisba Ferka Urbánka. V 90tych rokoch začal písať a odtedy stvoril celý repertoár. Literárna kritika zachodí s nimi prísne, ale na javišti ukážu sa často ich prednosti. Je v nich hodne dramatickosti a je v nich všetko, čo publikum ochotníckych divadiel zachytí i dobre pôsobí naň. Historia posledných desaťročí Slovenska vďačná bude Urbánkovi. K repertoáru prispel potom Pavel Socháň, Marina Horváthová, Jozef Hollý a neskôrvzácnymi kusmi Jozef Gregor Tajovský.

Prekladmi zásobil ochotnícke javište Andrej Halaša. Je ich celá bibliotéka, hoc len z čiastky vydaných knižne. Prekladal temer zo všetkých literatúr, hľadiac, pravda, v prvom rade na praktickú potrebu slovenského javišťa.

Martinskí, Mikulášskí a Tisovskí herci sprobúvali sa i s ťažšími produkciamia často so zdarom. V Martine zahrali medzi iným J. K. Tylovu „Švarnú Savojanku“, Schillerové „Úklady a lásku“, Ohnetovho „Majiteľa Hút“, Zeyrovho „Radúza a Mahulienu“, Vojnovičovu „Ekvinokciu“ v Mikuláši „Radúza a Mahulienu“ (1909) s nádherným vystrojením, tam predstavili neskôr i Ibsenovu „Noru“ v preklade panej L'. Stodolovej. V muzikálnom Tisovci zmohli sa na predstavenie opier „Strelca-Kúzelníka“, „V Studnici“ (spolu s martinským družstvom) a na prvé dejstva „Predanej nevesty“. Bratislavskí ochotníci predstavili zas Shakespearovho „Benátskeho Kupca“ v posledných rokoch pred vojnou. Pekné veci produkoval i Ružomberok vďaka horlivosti Haudekovcov, Páričkovej a V. Kubanyho.

Ochotnicke divadlo nie len, že sa šírilo postupne, ale postupne si i zvyšovalo úroveň.

(Pokračovanie.)

Zprávy Ú. S. O. D.

Zprávy z jednôt. Slovenský Spevokol v Turč. Sv. Martine, ktorý roku 1921 dokončil prvé polstoročie svojej kultúrnej činnosti, za ktorý čas usporiadal vyše 400 divadelných predstavení, koncertov a besied, v minulom 1922. roku 2.-II. predstavil frašku v 3 dej. „Okrúhly svet“ od Šamberka; 25.-III. predstavil drámu v 3 dej. „Záveje“ od Vl. Hurbana a opätoval ju i 26.-III.; 17.-IV. predstavil ves. v 3 dej. „Bobeček z ministerstva“ od J. Balda(!); 9.-VIII. predstavil drámu v 3 dej. „Milica Nikoličová“ od Vl. Hurbana a zopätoval ju i 13.-VIII.; 8.-X. predstavil „Španielskú mušku“, žart v 3 dej. od A. a E. Bacha, ktorú zopätoval i 15.-X.; 28.-X. predstavil „Bieženku“, hru v 3 dej., ktorú napisal Henri Kistemaeckers; 29.-XI. z príležitosti generálneho konventu ev. cirkve predstavil „Mátohy“, drámu v 3 dej. od Ibsena; 26.-XI. z príležitosti 50 ročného trvania Priemyselného Spolku v Turč. Sv. Martine spoluučinkoval na večierku predneseným jednoho mužského a jedného miešaného sboru, ako i predstavením div. hry „Novomanželia“ v 2 dej. od Björnsona a 31.-XII. usporiadal Sylvestrové večierky s rozmanitým programom. — Vzdel. spolok „Hviezdoslav“ v Jaseni založený bol 8.-I. 1922 má 64 členov. Jeho činnost už v prvom roku jeho trvania bola veľmi úspešná; vybudovalo sa spolkové javište nákladom 1635 kčs., na ktorom v prvom období sohrané bolo 13 divadelných hier: „Škriatok“ (12. a 19.-II.), aktovky „Za živa v nebi“, „Diabol v raji manželskom“ a „Nový Šalamun“ (28.-II.), „Rozmajrin“ (17. a 30.-IV), „Kríž pod lipami“ (16.-VII.) v prírode, „Pokuta za hriech“ a „Recept proti testinám“ (16.-X.), na oslavu národného sviatku 28.-X. usporiadaná bola akademia s divadelným predstavením: „Z otroctva k slobode;“ „Slovenská sirota“ (26.) a 31.-XII. usporiadaná bola Sylv. zábava. Celkový ročný príjem bol 12.684·46 kčs., hotovosť 1.-I. 1923 kčs. 744·43. Spolok založil div. knižničů, ktorá má 60 sväzkov. Členom Ú. S. O. D. je od 2.-VII. 1922.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Redakce „Knihovny Matice Divadelní“ upozorňuje, že vyjde v nejbližších dnech 3. sv. Je to komedie E. Konráda „Návrat mládí“. 4. sv. bude V. K. Blahníkův spis „Podstata a smysl divadelního umění, 5. Averčenkovy aktovky „Druhá pětka“. Zvláště na tyto aktovky upozorňuje naše ochotnické jednoty pro letní repertoár. Jsou veselé, vtipné, oplývají prškou satirických výpadů, mají vděčné figurky, jsou plny humoru a mají vždycky úspěch.

Poděkování. Spdo. „Jiří Poděbradský“ v Polné usnesl se jednohlasně 10. května ve své valné hromadě poděkovati a vzdáti uznání fě Frant. Petránek v Praze za vskutku nádherné a levně účtované lesní dekorace. Firma vyšla mu všestranně vstříc a vyhověla k úplné spokojenosti, pročež ji vřele doporučuje všem div. spolkům.

Obsah: Dopis místo úvodníku. — Borotínský: Sladkovský a divadlo. — Dr. Dubský: Španělské drama. — Táborský: Rok 1903. — Simon: Divadlo v době rokokové. — P.: Hlasy o „Nelidské zemi“, „Balladyně“, a „Zemi mnoha jmen“. — Poznámky. — Anketa návštěv. Nár. a Stav. div. — Ochotnictvo: Pro ochotn. praksi: [Kapitoly o repertoáru V. (Šimáček: Hry k oslavám Husovým, 21. červnu a 8. listopadu; K provoz. právům]. — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Ochotníci za honoráře nehrají. Slavnosti a sjezdy atd.) — Slovenské ochotn. div.: Š. Krčméry: Z historie slov. och. div. — Zprávy Ú. S. O. D.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milfo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Divadelní kostýmy

dobově věrné pro všechny divadelní hry, maškarní obleky v nejbohatším výběru, kroje národní české, moravské, slovenské a jiné, pro slavnosti a obžínky, dětské masky v každém množství zapůjčuje v cenách nejlevnějších

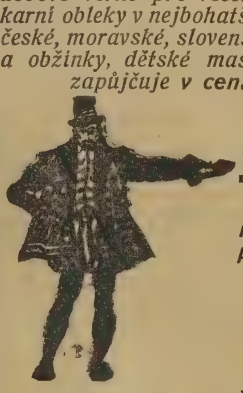

Kostyma

dříve J. BÖHM,

největší československ. odb. půjčovna divad. a maškarních obleků.

Dodavatel srbského král. Nár. divadla v Bělehradě.

Praha I.,

Národní tř. 25, ve dvoře.

Městské divadlo v Mladé Boleslavi

zadá se cestou ofertní pro příští zimní sezonu společnosti operní, operetní a činoherní na dobu tří měsíců.

Nabídky s udáním podmínek přijímá městský úřad do 23. června do 12. hod. polední.

Týž úřad podá na dotaz bližší zprávy.

Rada města Mladé Boleslavě,
dne 9. června 1923.

Starosta:
Pavel Hartman, v. r.

Novinka! **Právě vyšlo!**

Pro divadla v přírodě!

LES.

Hra o 4 dějstvích od Ant. Kalivody. Cena 7 Kč. Scéna: les (I., II., III.), zahrádka u hostince (IV.) Osoby: 15 m., 5 ž., 3 d. Lze objednati u všech knihkupců, jakož i přímo u nakladatele Boh. Pospíšila v Čelakovicích n. Labem.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píštěk v Místku, Frýdlantská 63.

Pozoruhodné novinky!

Knihovna Matice Divadelní.

Svazek 1. **Jos. Kajetán Tyl:**

Strakonický dudák.

Národní báchorka se zpěvy o třech jednáních. Scénicky upravil V. Tille.
Stran 82. Za Kč 6·—.

Svazek 2. **Arkadij Averčenko:**

PĚTKA.

Pět veselých aktovek, přeložil Vinc. Červinka. Obsah: Starci. Sebevrah. Ptačí mozeček. Bez klíče. Drama v domě Bukiných.
Stran 84. Za Kč 8·—.

Ve všech knihkupectvích a u nakladatele
FR. BOROVÉHO V PRAZE II.
Štěpánská 37.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferf, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 505/VI.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

1. V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd. . . . . Kč 5·—
2. V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd. . . . 4·—
3. V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd. 4·—
4. V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. . . 4·—
5. V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd. 5·—
6. V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd. . . . 3·60
7. K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd. . . . . 6·—
8. V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. 4·50
9. K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd. . . . . 2·60
10. K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd. . . . . 2·60
11. V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd. . 6·—
12. V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd. 5·—
13. V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd. . . . . 6·50
14. K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd. 5·—
15. V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky“ od Boženy Němcové. 2. vyd. . . . . 3·20
16. V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
17. V. B. Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
18. K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd. . . . . 3·50
19. K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed. . . . . 1·80
20. R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed. . . . . 6·—
21. V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou. . . . . 6·50
22. V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr. . . . . 8·—
23. F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed. . . . . 3·50
24. J. Velenský: **Šípká princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed. . . . . Kč 3·50
25. J. Velenský: **O er nm r i.** Div. hra pro děti o 6 jed. . . 4·—
26. F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed. . . . . 3·50
27. R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed. . . . . 7·—
28. F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed. . . . . 3·—
29. F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed. . . . . 2·50
30. F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom. 3·—
31. J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr. . . . . 5·—
32. O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci, dle K. J. Erbena . . . . . 3·50
33. J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j. 6·—
34. Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd. . . . . 4·50
35. Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed. . . . . 5·—
36. Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci“ o 4 jed. . . . . 5·—
37. Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed. . —·—
38. Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků.** Pohádka o 6 obr. 4·—
39. Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed. . . . 5·—
40. Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed. 5·—
41. Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy . . . . . 2·5
42. Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení 2·5

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL

1. Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice . . . . . Kč 2·—
2. Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd. . . . . 7·—
3. Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání. . . . 2·50
4. Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice . . . . . 1·50
5. Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 1·80
6. Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec. —·—
7. Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj. . . . . 2·—
8. Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les. . . . . 2·—
9. Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon. . . . . 3·—
10. Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd. . . . . 6·—
11. Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž. . . . . 7·—
12. Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž. 3. vyd. Světnice na statku. . . . . 5·—
13. Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž. . . . . 1·30
14. Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 3·—
15. Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost. . . . . K 1·
16. Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd. . . . . 6·
17. Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti. . . . . 3·
18. Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed. . . . . 6·
19. Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd. . 6·
20. Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd. 7·
21. Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd. . . . . 8·
22. L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd. . . . 4·
23. Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd. . . . . 3·
24. J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk. 4·
25. R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed. . . . . 7·
26. V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky . . . . . 3·
27. J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd. . . . . 3·
28. O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed. . . . . 3·
29. O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . —·
30. O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . 3·

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I

„Československé Divadlo“ je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze, dne 18. července 1923.** **Sešit 11.**

V Praze, 10. července 1923.

(Politika a divadlo.) Národní divadlo bylo, pravda, vždycky politikum, od svého otevření, jak velelo heslo doby. Která politická strana v onom kolotoči octla se na vrchu, zmocnila se také svými representanty první naší scény. Vystřídali se tu staročeši, mladočeši a dnes modní sociální demokracie. Produkce Nár. div. byla chválena orgány strany, i když chválena býti nemusila, a haněna odpůrci, i když haněna býti neměla. Ale i přes všechny roztomilosti, jimiž se zápasníci častovali, nesáhalo se nikdy na kořeny vlastní umělecké produkce, nekacéřoval se autor pro svůj projev, pro své myšlenky, pro svou odhodlanost říci pravdu do očí (viz dra Soukupa v „Socialistické pravdě“ — jaký to krásný titul listu, jenž pravdu nesnese — o Lomově „Převratu“), když se domníval, že jsme již tak daleko, abychom si pravdu mohli říci. Ale nyní politická rvavost postupuje dále: Nejen bratr bratra, otec syna podezřívá z měšťáctví a jeden druhému nedůvěřuje, všichni vzájemně se podceňují a potírají, ale tato politická zuřivost rozhoduje i o provedení dramatu, bez ohledu na jeho umělecké kvality, ačkoli si může býti vědoma, že čím více dusí nějakou myšlenku, tím spíše dostane se na světlo. Jde nyní o Krupičkův „Nový majestát“, jenž jest satirickou likvidací komunistického puče r. 1920 a jehož dravá útočnost podrážděla některé činitele tak, že odporují jeho provedení jen proto, že autor zvěčnil tu několik podařených typů nových vládců. Tam dospěly věci, že již nerozhoduje umělecká hodnota kusu, ale jeho politická směrnice. Tam dospěly věci, že mnozí autoři, aby se dostali na Národní divadlo, nabíjejí svá dramata třaskavými větami, jako kterýsi pozdní dramatik, třebaže celou svou minulostí povinen je říci něco zcela jiného.

Přepolitikaření zasahuje však hlouběji, i do souboru divadelního, kde vznikají spory, nikoliv umělecké — ty jsou konečně zdravé, ale i ty převádějí se na politické pole, a každé opáčné mínění je „reakcionářské“ —, ale politické, a ty jsou rozkladné. Národní divadlo přestává býti representantem národa, stává se výrazem politické strany — až je dostanou lidovci, budou hráti jen pašije a náboženské hry? — a nikoliv zájmem národa a umění. A pomalu politikaření přenese se i do hlediště, kde se politické strany střetnou v zápase brachiálním, jak bylo by se málem stalo při premiéře Hilbertova dyptichu „Včera a dnes“ a při sjezdu komunistické strany, kdy došlo k demonstraci, že musila zakročiti i policie. Poukaz, že děje se tak také jinde, není omluvou, měl by spíše býti podnětem, aby se tak nedělo u nás. Podrážděnost, nedůtklivost, zloba, zášť rozlévá se kolem jako důsledek tohoto směru, který nabývá hrozivých rozměrů. Pro boha, dosti politiky, více lásky k divadlu, více práce na jeho zvelebení pro kulturní statky nejen národa, ale celého lidstva! *R.*

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století.

K vyzvání redakce tohoto listu pokusím se seznámiti jeho čtenářstvo s ukázkami z dějin pražského divadelního a hudebního života a co s nimi více méně bylo spojeno, z látky staré spisovny pražského magistrátu, jež ustavena minulého roku jako samostatný úřední celek a byvši svěřena podepsanému k spořádání a prozkoumání, obsahuje zbytky úředních spisů obce Pražské z let 1784—1870.

Zabývaje se více než 15 let dějinami Prahy z dob probuzenských a napomáhaje mnohým spisovatelům odborným v bádání v tomto nepřeberném množství látky, která sdílela do loňského roku smutný osud našich moderních archivalií, jsouc roztroušena po nejrůznějších sklepích, přiklonil jsem se před lety i k nahoře jmenovanému tematu, když počal jsem shledávati různá vysvětlení neznámých věcí, s tímto úkolem spojená, pro zvěčnělého ředitele F. A. Šuberta. Dohánělmne k tomu pocit studu, když nucen jsem byl — pohříchu tak musím činiti i dnes — odkazovati na knihu Teuberovu. Jím byv povzbuzen ve své práci a chtěje zejména dodržeti slovo i v této věci našemu nejlepšímu znalci probuzenské doby, mistru Aloisu Jiráskovi, dal jsem se do tím usilovnější práce na zrejstříkování látky z oněch dob. Řada článků a článečků, které nečiníce nároků definitivního zpracování dějin pražského divadelnictví, nechtějí býti jiným, než pouhými příspěvky a příspěvečky k dějinám všeho, na co Pražané v oné době měli příležitost se dívati, čím se bavili a vyráželi, jak žili a v jakých poměrech a za jakých okolností tvořili prostředkovatelé našich uměn od dob našeho národního probuzení do časů poloviny 19. století.

Všechny obrázky a líčení, čerpané přímo z originálních spisů současného magistrátu, byvše uveřejněna na tomto místě, mají za úkol především vzbuditi zájem jednotlivců o osoby a věci, jež leckde jsou neznámy, nezužitkovány, a mohou tím, že event. dostane se na adresu redakce listu o nich bližšího sdělení, přispěti především k evidenci listinných, ať už psaných či tištěných památek našeho divadelnictví a jeho pěstitelů.

Předešleme-li zatím výčet téměř všech pražských příslušníků tehdejšího divadelního i hudebního světa s připojením jim blízkých odborů, s autentickými daty jich bydliště, stáří a rodiště, prohlašujeme výslovně, že chceme po příkladě divadelních kusů seznámiti čtenáře nejdříve s osobami, vystupujícími tak často v našich příštích pojednáních.

Nebude jistě nezajímavo dočísti se jmen a uvedených dat tehdejších divadelních impressariů — podnikatelů, komediantů, jak se tehdy hercům říkalo, ať už francouzských či německých, nejrozmanitějších divadelních zaměstnanců, ať jimi byli kontrolor, billetář, garderobier, holič nebo tanečník, dále kapelníků, trubačů (zemských, městských, na lesní roh, křídlovku), oboistů, pištců, cymbalistů, basistů, harfeníků, ba i postilionů a dudáků, jakož i muzikantů vůbec — nemohouce u těchto ovšem činiti rozdílu mezi virtuosem a prostým šumařem — kantorů, subkantorů, organistů, vokalistů, ať byli diskantisty, altisty, tenoristy a basisty. Uvádíme-li i jména a stáří a bydliště jich synů, činíme tak proto, že přece není — jak známo — možnost vyloučena, že by nebyl syn šumařův virtuosem. Ohled na známou dědičnost hereckého a zejména hudebního talentu a záliby je jakousi omluvou naší snahy po co největší úplnosti, za jejíž vyvrcholení budiž pokládáno ku konci uvedení jmen varhanářů, houslařů, loutnářů, strunařů, výrobců klavírů, ba i několika prodavačů písniček. Jména Fibich, Batka, Douša a. j. ospravedlňují dojista naše jednání.

Okolnosti, že uvádíme v celém pojednání výhradně jen osoby mužské, nepodiví se jistě nikdo, když prozradíme, že čerpáme tuto látku z prvého námi po léta pracně zpracovávaného „Popisu mužských duší a tažného dobytka“, jenž pořízen byv od října 1770 do února 1771 za účelem zavedení všeobecné branné povinnosti, tvoří pevný základ a spolehlivou oporu pro veškeré badání v dějinách Prahy pro tuto dobu. Co by znamenalo vydání tohoto veledůležitého a jistě i praktické účele sledujícího pramene, pochopí každý nepředpojatý přítel historie pražské. Uveřejňujíce data o osobách, bydlících na Starém a Novém Městě — pro každé zvlášť — tehdy ještě samostatných, poznamenáváme, že Malostranský a Hradčanský popis jsme při nejpilnějším pátrání dosud nenalezli.

K vysvětlení značek, uvedených v závorkách, poznamenáváme, že písmenami *A—D* značíme osoby, vzaté v úvahu pro vojenskou službu od jich 17. roku. Osoby bez těchto značek nepodléhaly, jsouce šlechtici, kněžími, cizinci, honoraciory zeměpanskými, měšťany, kommercianty

s jich syny (u nichž není stáří uvedeno) po čas míru vojenskému stavu. Písmenou *A* označeni jsou usedlíci-majitelé domů a jich jediní (nejstarší) synové, rovněž vojnou nepovinní; písmenou *B* označujeme osoby, věkem přes 40 let staré, aneb tělesně neschopné, *C* značíme osoby, starší 17 a mladší 40 let, odvedené ke střelné zbrani, a *D* připisujeme osobám téhož stáří, již jsouce většinou malé postavy, neb vykazujíce menší vadu, odvedeny byly k dělostřelectvu nebo zásobovacímu sboru. Týmiž malými písmenami označujeme osoby obdobně kvalifikované, jenže toho času nepřítomné. O osobách, odtud odešlých, o nichž nebylo zde zpráv, kde se zdržují, učiněna je poznámka.

Z čísel domovních, jichž užíváme, jest na prvním místě uvedeno tehdejší běžné číslo, které bylo užíváno do roku 1805 a jež tehdy nahrazeno popisním číslem, námi v závorce uvedeným, jehož podnes se užívá.

(Pokračování.)

Dr. Fr. Herman:

Divadelní zákon a divadelní umělci.

Od nového zákona divadelního očekává se vedle celkové úpravy hlavních zásad ještě mnoho jiného, zvláště však upravení poměrů divadelních umělců. Všichni zájemníci a všecky divadelní složky zajisté domáhají se toho, aby v zákoně bylo na ně pamatováno a aby nynější bolestivé jejich otázky byly zákonem rozřešeny pro ně příznivě. Poměr div. umělců k div. správám a zaměstnavatelům je otázkou velmi choulostivou, ne proto, že by se těžko řešila za protitlaku vlivu a moci těch, kdo mají div. podniky ve své ruce, ale zejména proto, aby si právě dožadující se strana umělců nevyvolala a nevynutila takových předpisů a závazných norem, které sice zdánlivě vyhovují jejím tužbám, ale v praktických důsledcích mohou působiti ještě hůře, než dosavadní poměry neurovnané.

Máme již v tom ohledu dobrý příklad v „rakouském zákoně hereckém“ (spolkový zákon z 13. července 1922, č. 441), který upravuje poměry služební smlouvy divadelní. Tento zákon jeví zřejmou snahu chrániti div. umělce proti vykořisťování a vyhraditi jim určitá práva a slušné postavení, aby jejich umělecká i hmotná existence byla zajištěna a zlepšena. Ale všecka jeho ustanovení prozrazují nejistotu, která vyplývá sama sebou z nesčetných drobných i závažných okolností, určujících povahu, rozsah i způsob vzájemného poměru mezi veškerým divadelním personálem a mezi jeho zaměstnavatelem. Proto každé ustanovení o zásadě ukazuje otevřená zadní dvířka, kudy může ta neb ona strana vyklouznouti z nebezpečného kruhu, utaženého předpisem, který nemůže obsáhnouti všecku rozmanitost života uměleckého, nemá-li umělec a umění ve svém svobodném rozvoji utrpěti škodu.

Už otázka: kdo je div. umělcem, není v rakouském zákoně vyčerpána. Tento zákon platí pro všecky osoby, které se zavazují div. podnikateli k uměleckým službám při provozování her na jevišti, a uvádí příkladem jejich skupiny: herce (zpěváky i tanečníky), režiséry, dramaturgy, kapelníky a hudebníky. Má-li sem býti zařazen také inspicient, napověda nebo jiný člen pomocného personálu, o tom ponechává se rozhodnutí soudu, který má uvážiti, jde-li o umělecké výkony. — Tedy soud má rozhodovati o umělecké kvalitě výkonu!

Herecká smlouva je i podle zákona rakouského směrodatná. Jen určité ohledy jsou uplatněny v zákoně, aby se poskytla umělcům ochrana před libovůlí podnikatelů. Smlouva, uzavřená na neurčitou dobu, nekončí se nikdy dříve, než se končí div. období, a výpověď může býti smluvena jen u delší doby a s účinkem jen ke konci období. Zvláštní je ustanovení o „právu na výpověď“ u provdané herečky. Podnikatel nemá tu práva smlouvu rozvázati. Herečka smí ji vypověděti, jen když to manžel žádá a do dvou měsíců po sňatku; herečka však nesmí účinkovati v žádném jiném div. podniku, bydlí-li manžel v místě smluvním. Bydlí-li jinde, může tam účinkovati, odmítl-li její podnikatel nabídku na pokračování smluvního poměru.

Zajímavé je ustanovení o právu na zaměstnání. Podnikatel je povinen poskytnouti umělci možnost uplatnění jeho uměleckých sil, dalšího vzdělání a získání přízně obecenstva. Musí ho přiměřeně zaměstnávati. Ale — nutno při tom hleděti na obsah smlouvy, na vlastnosti a schopnosti umělcovy a na způsob provozu divadla! Bylo-li porušeno právo na přiměřené zaměstnání, je umělec oprávněn smlouvu předčasně zrušiti, a podnikatel mu musí dáti odškodnění. Bylo by asi těžko dokazovati za uvedených „ohledů“ skutečné porušení tohoto umělcova práva, a kdyby se mu to podařilo, je vítězství — právo k výpovědi — smutným pro něho koncem.

Rakouský zákon zasahuje i do takových podrobností, jako je otázka „odmítnutí úlohy“ a „zákaz konkurence“. Odmítnouti úlohu smí herec jen tenkráte, kdyby jejím

provedením bylo ohroženo jeho zdraví, bezpečnost, z důvodů mravnosti, nebo je-li úloha mimo jeho umělecký obor, pro který byl přijat, nebo kdyby bylo provedením úlohy jeho umělecké nebo hospodářské postavení vážně ohroženo. Ale — o právu na odmítnutí nutno jednati pořadem práva! — Zákon dále zakazuje umělci, aby bez souhlasu podnikatelova (mimo dobu dovolené) nehrál na jevišti stejného druhu v místě nebo jinde. V době dovolené platí tento zákaz pouze o jevišti v místě smluvním a o hercích, kteří jsou přijati na celý rok. Neplatí však pro členy sboru, orchestru, komparsů nebo baletu. Další obmezení lze smluviti jen smlouvou kolektivní.

Z těchto několika ukázek je zřejmo, jaké potíže činí úprava poměrů divadelních a jak je téměř nemožno stanoviti všeobecně závazné předpisy o vzájemném poměru mezi umělci a podnikateli tak, aby nepůsobily spíše nepříznivě, než uspokojivě. Ve všech předpisech rakouského zákona zůstává smlouva hlavní a jedině správnou základnou, a všecky sporné otázky odkazují se na pořad práva. K tomu není třeba tak obšírného zákona, nýbrž stačí zase jen hlavní zásady, ale pak přesné, každé uhnutí vylučující.

Potíže, které se jeví v rakouském zákoně a které budou působiti i u nás, až se bude vážně jednati o osnově div. zákona, dosvědčují, že poměr div. umělce k div. podnikateli je zcela něco jiného, než obyčejný poměr zaměstnance k zaměstnavateli. Nejde tu o výkon tělesný, ani o službu duševně mechanickou, nýbrž o umění, o umělecký výkon. A právě tato vlastnost a její význam dodává onomu poměru povahu výlučnosti, a každá úprava musí hleděti k této odlišnosti. Tím spíše musí zákon řešiti divadelnictví — a tedy také poměry v něm — se stanoviska vyššího, které se nedá sloučiti se živností nebo s obchodem. Vlastním umělcům musí záležeti na tom, aby jejich umění nebylo formováno mrtvou literou nebo kovovým slovem zákona, ale aby byli povýšeni nad všednost obyčejného zaměstnání a služebního řádu. Má-li je zákon odkazovati na smlouvu a posílá-li je skoro v každém případě k soudu, pak je prostě na nich, aby uzavírali takové smlouvy, které jsou jejich uměleckému postavení důstojné a které jich skutečně mohou chrániti od zvůle a nesvědomitosti podnikatelské.

A protože ani v tom případě není vyloučeno, že budou nuceni dovolávati se soudu, je v jejich zájmu (zvláště na venku), aby toto řízení bylo co možná stručné a rychlé. Z těchto důvodů obsahuje naše osnova ustanovení:

„Poměr všech členů uměleckého souboru divadelního, jehož je k provozování divadla třeba, k odpovědné správě divadla je poměrem zaměstnance k zaměstnavateli, pokud jde o závazky, řešené zákony o pojištění v nemoci, při úrazu a ve stáří. V ohledu uměleckém a námezdním určuje tento poměr smlouva, která nesmí jen využitkovati uměleckého nadání a schopnosti umělcovy, nýbrž musí mu zaručovati jeho umělecký vývin a uplatnění. O sporech, z tohoto poměru vzniklých, rozhoduje za účelem ochrany obou stran a pro rychlejší řešení okresní soud trvalého nebo dočasného místa podniku jakožto soud smírčí, do kterého jmenuje každa sporná strana dva své důvěrníky s hlasem platným. Řízení provádí se k žádosti stran, jakmile přivedou důvěrníky, způsobem stručným. Teprve po výsledku tohoto řízení může býti spor řešen řádnou cestou soudní.“ Bude ovšem na prováděcím nařízení, aby stanovilo bližší podrobnosti soudního řízení.

Víme, že při poradách bude jistě jednáno o této ožehané otázce herecké, ale v našem návrhu je dán pouze stručný podklad. Každá snaha po zlepšení poměrů div. umělců je jistě pochopitelná, správná, a budou i náměty a návrhy na eventuelní doplnění zákona vítány, ale přes to dlužno doporučiti každou větu bedlivé úvaze, aby se nestala zbraní dvojího ostří.

Divadelní zákon nemá řešiti podle našeho názoru nic jiného, než všeobecné zásady našeho divadelnictví, kdo je smí provozovati, jak, jaká je ochrana div. umění a jaký bude úřední aparát a postup jeho řízení. Nabude-li vrchu mínění, že poměr div. umělců k div. podnikatelům má býti upraven zákonem, budiž! Nechť se však vydá zákon zvláštní (jako v Rakousku) a nezatěžuje se tím jednostranně zákon divadelní!

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

Není tomu dávno, kdy české deníky uveřejnily malou zprávičku, že nejstarší český herec na venkově, Frant. Vratislav, člen div. společnosti O. Alferiho, oslavuje šedesáté výročí své herecké působnosti (nastoupil div. dráhu 7. list. 1862). Nemeškal jsem ovšem, abych dohonil co jsem si dávno již předsevzal, a požádal p. Vratislava, aby mně — dle daných mu pokynů — vypsal běh svého divadelního života. V několika dnech mi ochotně slíbil podati „kousek vzpomínek ze svého divadelního putování, i část svého životopisu“, jak psal, ačkoliv mu v lednu t. r. byly již 82 roky. A v několika málo nedělích dostál svému slibu a

poslal mi delší vylíčení své divadelní dráhy.

A je to zase totéž, co seznali jsme z pamětí jiných našich starých průkopníků česk. divadla, o nichž jsem již několik pojednání uveřejnil (Faltys, Vicena, Zöllnerová, Prokop, Kříž.) Těžké a trpké začátky, málo slastí, málo radostí, těžký život herce putujícího, útrapy, často bída i hlad. A přes veškeré tyto svízele vydržel Vratislav stejně, jako mnozí s ním a před ním, z lásky k divadlu. Píše:

„Narodil jsem se 18. ledna 1841 v Jindřichově Hradci, kde jsem chodil do tak zvané elementárky a první třídy obecné. Jako 7letého hocha poslala mne ovdovělá matka k svému bratru, hostinskému M. Ziegrovi do Pelhřimova. Strýc Zieger s tetou přijali mě, nemajíce vlastních dítek, za vlastního. V Pelhřimově chodil jsem do t. zv. hlavní školy. Na radu spisovatele Josefa Řezníčka, tehdejšího c. k. kancelisty okresního soudu v Pelhřimově, dali mě moji pěstouni na studie do Prahy a to na novoměstské, to jest Piaristické gymnasium. Prázdniny a svátky trávíval jsem vždy u svého strýce v Pelhřimově.

R. 1861 bylo mi po přání strýcově, jenž — jak se vyjádřil — platiti nemohl nebo nechtěl, studií zanechati a zůstati při obchodě. Nezbývalo mi zatím nic jiného. V té době seznámil jsem se s kupeckým pomocníkem A. Plaškem, jenž do Pelhřimova přišel do obchodu z Pacova, kde byl též divadelním ochotníkem. Zabavovali jsme se stále divadlem, neboť jsem býval za pobytu svého v Praze jako častý návštěvník českých divadelních představení velkým milovníkem divadla a zároveň tělem duší národovcem a spojoval české divadlo — přičiňovaly se o to zvláště historické hry z českých dějin — s národností. I smluvili jsme se konečně, že vzkřísíme bývalé, před mnoha lety zaniklé ochotnické divadlo v Pelhřimově. Získali jsme bývalého ředitele tohoto divadla Augustina Nováka, mistra kominického, jeho švakra V. Křepelku a jiné nové členy a založili nový ochotnický spolek, za jehož předsedu zvolili jsme zmíněného A. Nováka. Režisérem byl P. Hovorka, místní katecheta. Zbytky bývalého jeviště nalezli jsme uložené v panském dvoře, scházející dřevěné části jeviště darovalo nám město. Když jsme zakoupili na úvěr plátno na kulisy, jež namaloval dekor. malíř z Pacova, objednaný Plaškem, a když jsme si postavili slušné jeviště, zahájili jsme o sv. Václavu Frédrovou 1 akt. ves. „Pan Čapek“ (v překl. F. L. Riegra) a Flammovou 1 akt. fraškou „Rekrutýrka v Kocourkově“ (v překl. J. K. Zbraslavského) divadelní představení. Od té doby hráli jsme ještě několikráte, až na jaře 1862, po prudší hádce se strýcem (jenž byl rodilý Rakušan) o národnostních otázkách, zvláště o reskriptu z r. 1860, kdy jsem řekl, že je Habsburků tolik, že by na ně musil přijíti dobytčí mor, bylo všemu konec.

Odjel jsem k své matce, zatím po druhé provdané (s vodákem Malinským) do Kutné Hory. Tam jsem pobyl až do konce školních prázdnin, kdy jsem se chtěl vydati opět do Prahy, abych ve studiích pokračoval. Leč stalo se jinak. V posledních dnech prázdninových přibyla do Nov. Dvorů divadelní společnost Jiljího Kraemra, jejíž představení mne ihned zaujala. Setkav se tam s bývalým svým kolegou ze studií Jos. Peškem a seznámiv se i s jinými členy této společnosti, byl bych rád na radu jejich přistoupil ke společnosti. Leč rodiče nechtěli ani slyšeti. Sehnali peníze a vypravili mne do Prahy, kde jsem se dal zapsati na filosofickou fakultu. Vyučováním žáků měl jsem si přivydělávati na živobytí. V té době založen byl také Fügnerem a Tyršem „Sokol“. Hned jsem se přihlásil. Prvý mne zapsal, druhý byl naším cvičitelem.

Leč myšlenka na divadlo mne již neopustila. Navštěvoval jsem česká představení v Novoměstském divadle — stavba Prozatímního blížila se ke konci — až do konce října, kdy obdržel jsem dopis od přítele Peška z Nových Dvorů, v němž opět vybízí mne, abych přijel, že budu přijat do společnosti. Divadlo mne polapilo. Opustil jsem Prahu (bylo to 4. listopadu 1862) a pěšky odebral se do Nových Dvorů, kam jsem k večeru 6. listopadu dorazil. A již druhého dne vystoupil jsem v malé episodní úložce úředního sluhy v Schillerových „Loupežnících“. Mimo mne byli tu začátečníci herci Steinocher a Šálek. Dostávali jsme každý celé $^3/_4$ dílu. Jak velké to bylo, sezná čtenář z toho, že na příklad v Ml. Boleslavi, kde na mne připadl již celý díl, obdržel jsem za uplynulý měsíc — šest zlatých. A mně bylo platiti jenom za byt čtyři zlaté (za měsíc). Nezbylo mi, než zastaviti čamaru, jíž jsem ovšem již nikdy nespatřil .... Z Ml. Boleslavi odešel jsem asi o sv. Václavu r. 1863 do blízkých Nechánic ke společnosti Kulasově, jejíž duší byl tehdy známý starý dobrý herec Hynek Mušek, jehož zetěm stal se člen této společnosti, výborný herec Josef Faltys, pozdější známý ředitel divadelní společnosti. Zde hrával jsem již

větší role, zvláště úlohy otců. Zmínky snad zaslouží příhoda, kterou jsme zažili v Nechánicích. V té době pořádal tam totiž hrabě Jan Harrach hospodářskou výstavu (snad první v Čechách), a bylo k ní konáno mnoho příprav, neboť byly očekávány velké návštěvy z Čech i Moravy. Ve všech hostincích, pekárnách a obchodech bylo obstaráno — podle příkazu obecního zastupitelstva — hojně zásob. Také u našeho hostinského p. Hrušky, jenž měl svůj hostinec až na konci města, na opačné straně výstavy, kde bylo postaveno divadlo a kde jsme my mladší: Vojta Mušek, Havlín, Zelinka a já bydlili, koupila se kýta hovězího masa, zabil se tučný vepř, zabilo se tele, zařízlo mnoho hus a uděláno mnoho jaternic. Co však bylo platno — návštěva zklamala — zásoby zbyly. Měli jsme se tehdáž velmi dobře: dostávali jsme velké porce všeho možného, ženatí herci kupovali za malý peníz jídel do sytosti. A jak se dařilo divadlu? Špatně, velmi špatně. Lid z okolí se po výstavě rozešel a rozejel do svých domovů a ti, co zbyli: páni, rolníci a jiní, usadili se v hostincích při pivě a bavili se — „ferblem“...

Hrabě Harrach měl o této výstavě na Hrádku vzácné hosty (Angličany, Francouze, Němce). Chtěje je pobaviti, pozval naši společnost, aby v jeho zámeckém divadle uspořádala divadelní představení, s jednou českou a druhou německou hrou. V české hře účinkovali jsme všichni, v německé pouze Mušek se svou rodinou (býval dříve u společnosti německé), já a starý ředitel Kulas — Němec. Vybrali jsme „Dráteníky“ [1]) a Bäuerlovu frašku o 1 jedn. „Der Freund in der Noth“ [2]).

Po dlouhém hledání a ptaní v zámku — lokajové vyšší, nižší sami Němci! — byli jsme uvedeni do šatny (pokojíčku u jeviště), kde jsme opět byli ponecháni sami sobě a skoro úplně ve tmě. Konečně na zakročení starého Muška u nějakého služebného ducha byli jsme uvedeni na jeviště a po chvíli uzřeli jsme i pěkně osvětlený divadelní sál. Nalíčili jsme se, a po nějaké chvíli dostavilo se panstvo — asi deset osob — a usedlo v dlouhé loži proti jevišti. Přízemí obsadilo panské úřednictvo a zámecký personál. Hráli jsme nejprv česky, poté německy, páni byli spokojeni, neskrblili potleskem. Po hře podána nám studená večeře. Po několika dnech byl poslán řediteli honorář, asi 20 neb 30 zl., z čehož však nám hercům nebylo dáno nic — bylo to „cestovné“. Udělali jsme tedy ten delší noční výlet do Hrádku i se svou hrou za kousek studené pečeně...

A poněvadž i nadále divadlu se zle vedlo, přišel syn H. Muška Vojta na nápad, abychom my mladí udělali výlet o prázdném dnu, to jest dnu, kdy se nehrálo, do okolí. Tak přednášeli jsme v Sadové básničky, kuplety a komické scény, co kdo uměl, ale vybrali sotva na večeři — na uzenáče s chlebem a sklenicí piva. Zpáteční cesta — noční náš výlet — skončila tragikomicky, takže nám zašla chuť k dalším exkursím...

Z Nechánic stěhovala se společnost do Smiřic. Stěhování bylo jako vždy jindy v oněch dobách. Na velký vůz naložilo se jeviště a ostatní krámy, a herci šli pěšky na novou štaci. Ve Smiřicích vedlo se nám lépe; měli jsme benefice, Kulas a režisér Mušek měli příjmy poloviční, ostatní herci po jedné třetině. Mimo to poslal majitel cukrovaru, továrník Liebig každému beneficiantu po 10 zl. Při jednom z představení („Jiříkově vidění“) bylo hlediště přeplněno, zvláště však galerie, jež hrozila sesutím. Na štěstí obecenstvo v přízemí ji samo udrželo, až byla úplně lidmi opuštěna. Pak se hrálo klidně dál. Tehdáž dostali jsme na díl 1 zl. 20 kr., což bylo u společnosti mnoho peněz. U kasy sedával silně krátkozraký ředitel Kulas se svou drahou polovicí... (Pokračování.)

[1]) Činohra o 3 jedn. se zpěvy od J. B. Rebce.

[2]) „Přítel v nouzi“, pro Stav. div. zčeštil a upravil J. N. Štěpánek.

N. Melniková-Papoušková:

Fedinův „Bakunin“.

(Příspěvek ke kritice historického dramatu.)

Historická osobnost zůstává často záhadnou i současníkům; tím spíše je tomu u potomků, kteří podle epochy a duševní nálady zahalují ji v různé oděvy. Protože lidé ze slabosti, jež je jim vlastní, pokládají se když ne za střed vesmíru, tedy aspoň za korunu tvorů, historické teorie o druhořadé úloze osobnosti v dějinách jsou jimi přijímány jen na polovinu, takřka ze slušnosti, v hloubce duše věčně se sklánějí před hrdinou, věříce, že právě on hýbe životem. Z toho citu vzniká touha přiblížiti se a dotknouti hrdinské, historické osobnosti, snaha pocítiti ji co možná blízko, ohřáti se v její paprscích, najíti v ní uskutečnění svého ideálu. Tak vznikají u historiků charakteristiky, které jsou často skvělé a vtipně načrtnuté, zároveň však odporují a jsou nepřijatelné opačnému táboru; tak se kupí hromada historických románů a dramat, přeplněných manekýny v dobových kostymech, mluvících a jednajících, jak by si toho přál jejich tvůrce-autor, nikoli však živý hrdina.

Charakteristika osobnosti je mimořádně obtížná a složitá. V tomto ohledu není možno napodobovati spiritisty, volající ducha Attily, aby se dověděli, jaké bude zítřejší počasí, ale ještě méně se smí jíti po stopách „inteligentních“ učitelů gymnasia, ukládajících žákům s lehkým srdcem, aby napsali charakteristiku Tartuffa či Julia Caesara. Cizí duše je vždycky záhadou, a duše, oddělená od nás léty a stoletími, tím spíše. Proniknouti ji, pochopiti ji je možno jen intuitivně, díky jakési osudové podobnosti, či naprosté odlišnosti; popsati ji a odhaliti ji jiným je ještě těžší — je potřebí mimořádné, vnitřní čestnosti a dovednosti držeti se na uzdě. Příkladem mohou býti dvě charakteristiky Petra I. Klučevskij řekl: „Zacházel se stroji tak opatrně, jako by byly lidmi, a s lidmi, jako by byli stroji“ (cituji zpaměti a beru odpovědnost za přesnost smyslu, nikoliv slov); a ihned před námi objevuje se postava velikého drtitele života. Merežkovský napsal několik svazků o Petrovi a Alexějovi, popsal jejich život, slova a názory — a před námi přece jen stále objevuje se škraboška, z níž prosvítá rozumující a jednou myšlenkou opanovaná tvář Merežkovského.

Ještě hůře je tomu v divadle, kde máme co činiti nejen s epochou, nýbrž dokonce i se skutečnými slovy té či oné historické osobnosti; mrtvole dává se tím pas do života na několik hodin, a tento upír scénickými triky uchvacuje pak duše diváků, zbavuje je možnosti, aby opravdově pochopili duši dané osobnosti. Beze sporu má pravdu A. Bělyi, když praví, že i bez zlého úmyslu je možno učiniti dvě různé a odporující si charakteristiky jedné a téže osoby: „N. má malé oči a bradavici pod nosem“, „N. má vysoké čelo a je talentem“. Takové jednostranné typy obyčejně chodí po jevišti; ještě jednostrannější jsou pak proto, že každý cikán hádá podle své planety a každý spisovatel spoléhá se na vnitřní cit, spokojuje se studiem dvou tří knih, zachází často nevědomky s lidmi, kteří kdysi žili, jako s výmysly své fantasie a pretenduje při tom na autentičnost. Z té prosté příčiny, že duch doby je obšírnějším pojmem, že její charakter nemizí náhle, nepřetrhává se, jako život člověka, nýbrž pomalu přechází do jiné epochy a oplodňuje ji, bývají historické výtvory, dávající kolorit a charakteristiku epochy, pravdivější a přijatelnější než ty, které kreslí určité osobnosti.

Ruská literatura je bohata jak na historické romány, tak i na historická dramata a komedie. Carové, hrdinové — dobyvatelé vábili mysli ruských spisovatelů, toužících po pohádce, zahalené do těla. Pomíjíme román, zavedlo by nás to příliš daleko, a vezmeme jen drama, nebo správněji jen příklad ze současné dramatické tvorby. Čím začala ruská dramatická tvorba toho druhu? Myšlenkou autora. Čím vyvrcholila v našich dnech? Subjektivní myšlenkou spisovatele. Kukolnik psal: „Ruka Nejvyššího zachránila vlast“ a rozváděl myšlenku samovlády; Merežkovský psal „Romantiky“ a předělával lidi 40tých let podle své chuti. V době mezi nimi tvořili Puškin (veliká výjimka rozumné a prozíravé duše), A. Tolstoj, Ostrovský a mnozí jiní spisovatelé druhého a třetího řádu. Všichni psali podle sebe, nebo — což je ještě horší — podle cizí knihy; a jinak to ani není možno. Proti těmto kvasi nesporným historickým dramatům stojí dvě opravdová, nepochybná: „Hoře z rozumu“ a „Revisor“. Je lhostejno, zda prototypem Čackého byl vskutku Čaadajev, nebo zda-li anekdota, popsaná v Revisorovi, stala se skutečně s Puškinem, který dal tento námět Gogolovi. I v tom, i v druhém případě je pravděpodobnost věčné pravdy, odraz doby, který nikdy neuhasne, zatím co ostatní osobní charakteristiky se stírají a zaměňují stále novými a stejně pomíjejícími.

V poslední době chtěli v Rusku použíti historické divadlo k účelům propagandy a jako školní pomůcku. Byla to myšlenka M. Gorkého, jenž je tak málo citlivý k psychologii tvorby; Gorkij vybídl různé spisovatele, aby napsali scény ze světové historie. Nevím, co z tohoto podniku vzniklo, ale drama „Ramses“, napsané A. Blokem, geniálním básníkem a prorokem, nestojí za nic; není to divadlo, není to pověst, není to ilustrace a také ne historie. Je možno se domnívati, že u ostatních nedopadlo to lépe, ne-li hůře. (Dokončení.)

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

Není úkazem vzácným, že jdouce jinými cestami a vyšedše z rozličných předpokladů, učenci doberou se dvou pravd o jedné věci; dvou „pravd“ tak dokonale vyzděných, ač i tak krajně si odporujících, že byste je vděčně přijali, kdyby se naprosto nevylučovaly. Vzácnější již je, když k takovým polárním závěrům dojdou dva znamenití odborníci na základě téhož materiálu a tedy společných předpokladů, a dojdou-li jich toutéž a tedy společnou metodou. Ale vzácné

je, nevedou-li v takovém případě žádného z učenců důvody osobní, osobního nepřátelství, nebo osobní soutěže, nýbrž jen a jen potřeba dobrati se jistoty o předmětu, o kterém každý z nich předem má představu tak reální, tak hmatatelnou, že sebe logičtější dílo jednoho druhého nepřesvědčí, ba vybídne ke knize, jež od počátku do konce je kritikou a zdrcujícím odsudkem.

Tak utkali se před udivenýma očima vědecké veřejnosti nedávno univ. profesoři Max Herrmann a Albert Köster, oba na slovo vzatí němečtí filologové, o umístění a scénické úpravě divadla mistrů pěvců v Norimberce od roku 1550—1576. A je-li odvětvím filologie, o níž bývá představa tak mylně exklusivní, filologie divadelní a jsou-li divadelně filologické semináře i sbírky, jak by odborný divadelní list a jeho čtenářstvo nezajímal aspoň výsledek učené a čestné šarvátky, právě dobojované, když přece do jisté míry lze říci, že jejich res agitur. Vždyť z otázek divadelních nelze vyloučiti jejich dějiny a je prospěšno práce, sem spadající, aspoň zaznamenati.

Podpořen generální intendanturou berlínské královské (dnes státní) činohry vydal Max Herrmann r. 1914 „Forschungen zur deutschen Theatergeschichte des Mittelalters und der Renaissance“, učenou a důmyslnou knihu, v níž shrnuje aspoň všechno nové a neznámé, o čem v tomto oboru bádal po desítky let. Jeho dílo vznikalo na vědeckých cestách, v neúnavné pracovně, v universitních seminářích, a materiál i metodiku těchto studií má zachovati a doplniti divadelně vědecký institut při berlínských vysokých školách, k němuž přípravy jsou u konce a jehož spisovatel bude ředitelem. Herrmann neumí výsledek svého bádání podávati okázale, jeho skromnost sotva by dovedla státi v takovém popředí, které mu náleží nejen za vykonanou práci vědeckou, nýbrž i za dobrodiní laskavé, trpělivé a dokonalé výchovy vědecké, které se od něho dostalo tisícům studentstva. Zasvěcení však vědí, že za každým přesvědčivým odstavcem Herrmannova spisu stojí neodbytnější list zvídavého a neúnavného života. O to větší byl zájem, když znamenitý Albert Köster, chlouba lipské university, odpověděl — za všestranné práce jiné — na Herrmannovo dílo recensí, jež se rozrostla v samostatné pojednání o jevišti mistrů pěvců XVI. století; pokouší se otřásti předpoklady, jež jsou pilíři úvah Herrmannových. Vzdálenější pozorovatel směl opravdu zakolísati. V únoru t. r. však vydal napadený knihu „Die Bühne des Hans Sachs“ a posílá ji ve formě otevřeného listu Kösterovi (Weidmannsche Buchhandlung, Berlin). Postupuje takto: nepodvrací rekonstrukce norimberského jeviště, kterou podává Köster; tím by nebyl obhájen názor jeho, a čtenář by mohl na konec říci, že obě teorie jsou chybné; Herrmann vyvrací řádku po řádce vše, co uvádí Kösterův spis proti jeho thesím a teorii; prokáže-li správnost předpokladů i závěrů svých, padne tím i možnost řešení odpůrcova, neboť může býti jen jedna odpověď na jednu otázku, jako je jen jedna pravda.

1.

První podstatná these Herrmannova shrnuta zní asi takto: Hans Sachs pořádal se svými mistry pěvci tragedie a komedie v norimberském chrámě u sv. Marty (Marthakirche); píše své hry, přihlížel básník přirozeně k místním a jevištním poměrům, možnosti i zvláštnostem; můžeme tedy z jevištních předpisů, rozvrhu i poznámek zpětně souditi na scénické poměry a divadelní zařízení toho místa a té doby. Köster namítá: Hans Sachs v kostele u sv. Marty her vůbec nepořádal, hráli v čele své koncesované společnosti v chrámě Kazatelů (Predigerkirche) a doklady o uděleném mu povolení jsou zachovány pro šest let; o kostele u svaté Marty je právo to prokázáno na sedm let, ale hrála tam jiná a ještě k tomu konkurenční společnost, na jejímž repertoáru nikdy nebyla Sachsova hra.

Herrmann obhajuje: Köster vykazuje stav z let 1562—1576, který k řešení otázky ničím nepřispívá; neboť Sachsovy hry vznikly bezmála všechny do roku 1562 a ovšem jen v době, kdy byly psány, mohl býti brán zřetel na poměry prostorové a jevištní. V rozhodujících však letech 1550—1562 bylo dovoleno hráti jeden rok v chrámě Kazatelů, kdežto šest let v chrámě u svaté Marty. Čtyři leta z toho připadají společnosti Frölichově; ale pro leta 1550 a 1551 je zjištěno, že Sachs sám a to všestranně zasahoval do divadelního ruchu; pro rok 1551 psal nejen hru „Jakob und Esau“, nýbrž i prolog „Das new jar“; že jej psal v plurálu, nic nedokazuje a nejméně to, že by básník v době, kdy vlivu útvaru jevištního byl nejpřístupnější, jsa v počátcích svého dramatického spisování, nebyl zasáhl do režie své hry, povolené buď pro kostel u sv. Marty nebo pro kostel u nemocnice (Spitalskirche), jehož stavba i poloha kazatelny se kryje s poměry u sv. Marty; téhož roku 1551 byl dáván Sachsův „Der Abt im Wildbad“ u sv. Marty a pak zakázán (ne preventivně, jak se mylně domnívá Köster), nemáť podle usnesení městské rady básník ve své hře „pokračovati“; ale hned nato

tamtéž náhradou dávána Sachsova tragedie „Jocaste“. Lze se právem domnívati, že kontinuita představení sahá aspoň o rok zpět a lze do her, pro nás zajímavých, zařaditi komedii „Die Königin aus Franckreich“.

O poměrech censurních a režijních soudí Köster podle Herrmanna anachronicky; režie tehdy neznamená doprovod jevištního díla od prvého kroku po generální zkoušku, nýbrž je vyčerpána scénickými předpisy ve hře samé, ústními pokyny a přítomností autorovou při prvé zkoušce na prknech.

(Pokračování.)

Hlasy o „Pekelníku“ [1]), „Snu nocí svatojanské“ [2]), „Nové Orestei“ [3]) a „Jitru, dnu a noci.“ [4])

O Shawově „Pekelníku“ píše se s uznáním. Děj „Pekelníka“ náleží do amerického boje za neodvislost na konci 18. stol. Ale vlastní účel „Pekelníka“ je satira na militarismus a vojenskou justici, satira, která přechází až k šibeničnímu humoru, ovšem humoru hluboce lidskému, jistě hodně drsnému, který nechce vzbuzovati soucit, ale osvoboditi smíchem, aby ukázal, že přesvědčení člověka může býti jen nedorozuměním a že teprve rozhodující okamžiky života objevují jeho pravou podstatu. A toto poznání je vlastním dramatickým výtěžkem „Pekelníka“, protože, když pod šibenicí, právě v okamžiku, kdy pekelník, vlastně žák ďáblův má již zemříti, objeví se farář, poznává se, že tento ďáblův žák dovedl by se obětovati za bližního. „České Slovo“ pěkně vystihuje Shawův socialismus (jak se ostatně projevuje i ve „Zbraních a lidech“ a „Čokoládovém hrdinovi“) a praví, že to je nejkrásnější společenství lidské: člověk za člověka, občan za občana, za druha druh. A zvláště oceňuje britskou sebeanalysu, která jest v „Pekelníku“, analysu, s níž Shaw sleduje a bičuje svou vlast a spoluobčany, obnažuje jejich směšnosti a vady před celým světem. Jen ten, kdo je venkoncem život sám, může jíti tak lehkomyslně na smrt, jako „pekelník“, jen ten, kdo je veskrze Brit, může tak ostře dráti a drhnouti Britanii. Nevím, komu více záviděti: Shawovi, nebo Anglii. Dávají si vzájemně svědectví velkosti. — „Tribuna“ zdůrazňuje, že Shaw není realistou obvyklé ražby, ani ironikem, nýbrž duchem přísné vážnosti, organisovaným ethicky, básníkem, který má odvahu ke skutečnému intelektu, protiromantikem, který nechce než zbaviti literární intelekt přízraků, nepravdivosti a tradičních schemat. Jeho význam není pouze ve vtipu a kritice nýbrž v intensitě vidění a v zájmu o společnost, na niž chce působiti, při čemž není agitátorem. Titulní postava „Pekelníka“ jest typem, v němž jest sloučeno mnoho podstatných složek moderního člověka, jest posměchem heroické lži. — „Československá Republika“ praví o „Pekelníkovi“, že je to pěkná hra, dotýká se hlubin lidského ducha a srdce jen letmo, ale tyto okamžiky bleskového ozáření stačí, abychom zapomněli na nedostatky psychologického zdůvodnění. — „Národní Politika“ vzpomíná prvé Shawovy hry na českém jevišti. Byla to r. 1905 komedie „Candida“, kterou vypravil Kruch českých spisovatelů na Smíchově, a „Pekelník“ jest třináctou jeho hrou na našem jevišti. Ve všech upoutá nás duchaplnost, obdivuhodný rozmar, prostředí, sociální problémy a politická satira. — Také „Čech“ chválí ironii a satiru, které nejvíce poutají. „Pekelník“ je jednou z her pro puritány, v níž ostře se útočí na falešné pobožnůstkářství a vynáší se pekelníkův přirozený cit, odvaha a obětavost. — „Rudé Právo“ vidí v Shawovi apoštola nové morálky, kterou stopuje v lidských nitrech, tvoře postavy z rozkvašené hmoty dneška, a v tomto jeho psychologickém bádání je klad, který bude vděčně uznán budoucím člověkem. Všechen jeho přísný smích i hořký posměšek, roztrpčení nad našimi chybami, veškerá skepse i zakuklený pesimismus jsou jen zbraněmi velikého milovníka lidstva. — Jedině „Venkov“ přijímá „Pekelníka“ s jakýmsi neuspokojením, pravě, že nejeví se nám již tak, jak před léty. Jeho buršikosnost jest poněkud vyčichlá, jeho vtipy zábavné, ale nepravděpodobné. — „Právo Lidu“ oceňuje nejvíce scénu popravní, kde autor demaskoval citlivé puritánství žen a ukazuje v celé nicotnosti ubohého ženského tvora. — Herecké výkony jsou vesměs chváleny. Nejvíce cení se výkon p. Deyla v titulní úloze, jíž ukázal, co umí a jež byla pohnutkou k spontánním projevům sympatie, zvláště na zprávy, že má odejíti od Nár. divadla. Chválí se výkony pí Hübnerové, pí Suchánkové, pí Kroubauerové, pp. Vávry, Steimara, Rašilova, Rolanda a Wiesnera.

O Shakespearová „Snu nocí svatojanské“ praví „Národní Politika“, že jest nejoblíbenějším a nejkrásnějším dílem, prošlo všemi epochami našeho divadelního života od r. 1885 z divadla Stavovského, Novoměstského, Prozatímního, Nového českého, hrálo se na Hradbách, na Smíchově, v Národním a nyní ve Vinohradském a vystřídaly se v něm všechny herecké generace. Hru samu nazývá pohádkou, snem i skutečností, jarní básní, a přičítá zásluhu Kvapilovi, že byla provedena se svrchovanou pietou a s vynaložením všeho režisérského umu a vkusu, k němuž se připojil malíř Wenig. A také herecky snažili se vinohradští dáti Shakespearově básni nejlepší, a třebaže se to všude nepodařilo, nezkazilo to celkového dojmu. Scházel tu p. Zakopal. Jinak však upoutali Theseus p. Smolíkův, Hipolita pí Májové, Lysandr, Hermie, Demetrius a Helena, jimž propůjčili dámy Scheinpflugová, Šlemrová a pp. Vydra a Řepa sladké úsměvy i jízlivé jazyky. Také Puk sl. Pačové, Oberon p. Tumy, Titanie pí Iblové a j. byli podařeni. — „Tribuna“ jej nazývá kouzelným půvabem života, proto je tak blízký Kvapilovi, jemuž půvab a laskavě ironický úsměv, radost z tohoto života a jeho lehkých vln je nejvýznačnější složkou umělecké povahy. Bylo to skvělé režijní vítězství a nejlepší, co Kvapil ze Shakespeara vytvořil. Zde jako by se poesie odloupla od života, umění od formových problémů a intensit. Bylo to prostě krásné. Představení přímo hýřilo schopností vytvářeti skvělé divadlo bez vztahů k formálním otázkám. I herecky bylo pěkné co do lyrismu i temp, v tom smyslu lze mluviti o vyrovnanosti režie, ač všechny výkony nebyly nejlepší, někde až ochotnické. — „České Slovo“ nazývá vypravení této hry úctyhodným dílem divad. umění Kvapil ukázal se zase jednou suverenním pánem divadelního osvětlení, jímž proměňoval krajinu v nesčetných nuancích. Krásný obraz stihal krásnější a vrcholem bylo chvění noci pod těžkými hrozny květů a se stínovými zjevy lehkonohých elfů, stejně jako stínový průvod svatební komnatou. Tance elfů, jež uspořádala Milča Mayerová, byly pravou slavností mámivé lásky,

---

[1]) Bernard Shaw „Pekelník“, komedie III., přeložil K. Mušek. Vyšlo ve Světové knihovně. Režie V. Novák, výprava J. M. Gottlieb, premiéra v Národním 24. dubna.

[2]) „Sen noci svatojanské“, dram. báseň III. od W. Shakespeara s hudbou F. Mendelsohna, v režii J. Kvapila, výpravě Wenigově. Premiéra 27. dubna na Vinohradech.

[3]) „Nová Oresteia“, trag. III., napsal Arnošt Dvořák. Režie a výtvarná i kostymní úprava Jiřího Krohy. Scénická hudba K. B. Jiráka. Po prvé jako představení Všelidové scény v Průmyslovém paláci na výstavišti 13. dubna.

[4]) „Jitro, den a noc“, kom. III. od Daria Nicodemiho, přel. J. Jiráček, rež. B. Stejskala, výpr. J. Weniga. Premiéra na Vinohr. 25. dubna.

kde pružná těla nahých paží a nohou těšila se z půvabu života. To jistě stačí, aby Kvapilova režie byla prohlášena za dokonalou, neboť dovedla naladiti jednotně všechno jevištní dění podle tohoto motivu. Herecké výkony byly vyrovnané. — „Národní Listy“ a „Československá Republika“ chválí, jak Kvapil uplatnil všechny tři činitele: hudbu, poesii i humor, zvláště „Čsl. R.“ zdůrazňuje Mendelsohnovu hudbu, řízenou Nedbalem, jež byla sama o sobě požitkem, jako by ze sebe vykouzlovala pohádkový děj básně. — Také „Právo Lidu“ a „Rudé Právo“ celkem přijímají „Sen noci svatojanské“ s pochvalou, a „Čech“ mluví o skvělém úspěchu. Pouze „Venkovu“ se tento „Sen noci svatojanské“ příliš nelíbil, jen druhý akt pohádkový našel milosti před očima jeho, ale I. jednání bylo prý barvotiskem, a pozadí třetího rovněž, zde si p. Wenig zahrál s barvičkami, zašustil hedvábím ve slohu maškarních bálů. Ale obecenstvu se to líbilo. Nová režie napáchala svými nedouky tolik hříchů a herecky bylo to průměrně podprůměrné. Nemůže býti prý Kvapilovi za tento večer příliš vděčen.

O „Nové Orestei“, jejíž provedení bylo provázeno americkou reklamou, shodují se všechny hlasy v tom, že bylo těžkým omylem, a trapné finanční fiasko bylo skvělým dokladem tohoto jarmarečního podniku, který byl napodobením pokusů Reinhardtových v Berlíně — ach, ty německé vzory! — jimiž Reinhardt tak ztroskotal, že musil doznati, že cirkusovými podniky jen podlehl dobové náladě, jež v množství návštěvníků — v průmyslovém paláci bylo upraveno 6000 míst — hledalo kolektivnost. „Tribuna“ dodává, že celý podnik byl paškvilem, určeným k tahání peněz z diváků, odmítnutelný tím, že se halí do fráze lidovosti, nového dramatu a nové režie, což jest bombastem, a jeho odmítnutí jest povinností estetickou i mravní. A přec Dvořákovo zpracování, i když zásadně se postavíme proti zpracování antických tragedií, není tak špatné, aby nemohlo býti hráno v Národním nebo Vinohradském divadle, kde bez takové nabubřelosti mohlo se lépe uplatniti, aspoň svojí básnickou vznosností. Škoda hereckých výkonů, jež byly skutečně dobré, velmi dobré, jak u p. Karena, tak i dám Iblové a Hellerové, jejichž výkony byly téměř nadlidské. — Jedině „Rudé Právo“ pochvaluje si tento podnik, ač právě to mělo se proti němu ozvati, protože byl to podnik nelidový a — chcete-li — i cenově nelidský a kapitalistický.

Italská Nicodemiho kom. „Jitro, den a noc“, na níž je zajímavé jen to, že je pouhým tříaktovým dialogem mezi „jím“ a „jí“, do něhož zapadají krátká volání za scénou, hrají nálady a zvuky, celkem koketní hra lásky, v níž dva milenci škádlejí se, aby na konec si přece jen vlétli do náručí, byla přijata velmi vlažně a odbyta několika větami, z nichž plyne, že si jednou dobře zahrála pí Friedlová a K. Vávra v bystrém toku plynné konversace, a p. Wenig zahrál si s barvičkami a třemi zoufale prkennými a kašírovanými cypřiši. *J. P.*

Otevřený list ministerstvu vnitra.

Praesidium Zemské správy politické vydalo výnos ze 17. listopadu 1922, č. j. 37.448, kterým má býti zamezeno pořádání divadelních představení hereckými soubory v době prázdnin, v němž však je také vysloveno, že není přípustno, aby na ochotnických jevištích byly pořádány hry s herci z povolání.

Politické úřady, rozhodující o povolení divadelních představení, budou mylně vykládati smysl tohoto výnosu a stalo se již, že na př. policejní ředitelství v Plzni nepovolilo na základě tohoto výnosu hru spolku div. ochotníků „Tyl“ v Doubravce, protože si pozval dva členy plzeňského divadla jako hosty.

Nehledíce k otázce prázdninových představení, hereckými soubory pořádaných, protestujeme rozhodně proti tomu, aby bylo zakazováno pohostinské vystupování dramatických umělců z povolání na ochotnických jevištích, protože má význam pro uměleckou výchovu ochotníků, pro nejširší vrstvy, které jinak s předními umělci seznámiti se nemohou, a protože pro umělce znamená mimo čistý požitek umělecký také výhody finanční. Takový zákaz byl by porušením svobody umělecké činnosti, svobody spolkové i občanské.

Byl-li uvedeným výnosem praesidia zemské správy politické tento zákaz vysloven, žádáme, aby byl zrušen. Je-li znění onoho výnosu takové, že by je mohly politické úřady mylně vykládati v tom smyslu, že jsou pohostinské hry herců na ochotnických jevištích vůbec zakázány, jako se stalo v případě spolku „Tyl“ v Doubravce, žádáme, aby bylo dáno úřadům vhodné poučení.

V Praze dne 25. června 1923.

Podepsáni za: Klub solistů Národ. div. v Praze K. Želenský a Flor. Steinsberk, za Ústř. jednotu čes. herectva Jar. Hurt, za Organis. čsl. herectva K. Kolár a Vojta Záhořík, za Svaz děln. div. ochotn. čsl. se sídlem v Praze předs. Jos. Homoláč a taj. Ant. Liška a za Ú. M. D. O. Č. star. dr. Fr. Herman a ústř. taj. R. Weinert.

POZNÁMKY.

Repertoár od 1. do posledního června. Národní a Stavovské divadlo mělo novinkou, třebaže „trochu“ opozděnou proti slibům, před dvěma léty daným, nově jak scénicky, tak herecky vypraveného Goethova „Fausta“, Gozziho fantastickou ves. „Turandot“ a Geraldyho „Milování“. Jinak se střídaly hry: „Jacquelina,“ „Velkolepý paroháč,“ „Cyprienna“ s pí Steimarovou, „Dítě“, „R. U. R“, „Noc na Karlštejně“, „Janošík“, „Ze života hmyzu“, „Včera a dnes“ velmi „rozumně“ rozdělené mezi Národní a Stavovské. — Opera udržovala zájem hosty T. Pattierou, Baklanovem, Flöglem, pí Valouškovou-Borovou a ruským souborem. Vykazuje repertoár mnohem pestřejší, než činohra. Hrálo se: „Kaťa Kabanová,“ „Královna loutek,“ „Coppelia,“ „Violetta,“ „Lazebník sevillský,“ „Labutí jezero,“ „Carmen,“

„Čert a Káča," „Otello," „Prodaná nevěsta" (v nové výpravě, jež vyvolala bouři protestu), „Troubadour", „Evžen Oněgin", „Werther", „Lucerna", „Židovka", „Princezna Hyacintha", „Hubička", „Rigoletto", „Únos ze Serailu", „Bohême", „Piková dáma", „Šárka", „Tannhäuser", „Sedlák kavalír", „Jakobín", „Psohlavci", „Z pohádky do pohádky" a „Hoffmannovy povídky". — Vinohradské divadlo zvláštních novinek nemělo, leč Svobodovy „Ořechy", hrané na Národním pod titulem „Fialka", a loni v Uranii. Znovu uvedlo Rostandovy „Romantiky". Mělo však za hosty ensemble Moskevských a Plzeňských. První hráli čtyřikráte, jak bylo již v minulém sešitě uvedeno, druzí ke konci června a o prázdninových dnech vinohradských. Hráli starý repertoár „Král Oidipos", „Marii Stuartovnu", „Světa pána v županu", „Půl srdce", „Hřích" a „Oplancii". Jinak vinohradští do 25. června hráli: „Jitro, den a noc," „Sen noci svatojanské", „Stilmondský starosta," „Cymbelin" a „Zdravá nemocná". — Olomoucká opera ve Variété hostovala úspěšně s pomocí pp. Mařáka, Nováka, Kubly a pí Cavanové a Čelanského v „Prodané nevěstě", „Carmen", „Tosce", „Aidě", „Komediantech", „Sedláku kavalíru", „Židovce", „Vilému Tellu", „Lohengrinovi", „Vinobraní", „Mikuláši Zrinském", „Fideliu", „Traviatě", „Bajadéře", „Salome", uvádějíc mezi velmi známými operami také opery zapomenuté. — Švandovo divadlo hrálo „Střevíček pí markýzy", „Kiki", „Velblouda uchem jehly" a „Kurník". — Urania vystřídala za měsíc hry všech typů, všech směrů, ale jednoho cíle: pobaviti a vydělati: „Sirotek Lowoodský", „Harémy kouzla zbavené", „Tancem ku štěstí", „Žaluji", „Osudný manévr", „Toto", „Z českých mlýnů", „Táta Dlouhán", „Krásná Helena", „Bařoch a Salamandr", „Čert a krčmářka", „Chlapík Crichton", „Zkrocení zlé ženy", „Zvoník u Matky Boží", „Co spískal Tobiáš", „Padlí andělé", „Střevíček pí markýzy", „Panenka", „Dokončení" a „Zloděj". — Tylovo divadlo: „Kontrolor spacích vagonů," „Cesta do pekel," „Milostpánova komorná," „Krista z myslivny," „Zloděj," „Dolfa," „Herecká krev," „Služebník svého pána," „Manžel šibal," „Kéž k nám čáp přiletí," „Hloupý Honza," „Princezna Tuten-kamenová," „Žně," „Blahoslavený neboštík," „Když jsem ještě poupě byla," „Sibiročka," „Rozkošná příhoda," „Když si náš dědeček babičku bral," „Španělská muška" a „Děvče z předměstí".

O pí Steimarové, jež hrála pohostinsky ve Stavovském divadle Cypriennu, píše „Čas", že je podivno, proč byla připuštěna k těmto hrám, když neprokázala nijak, že se přetvořila z německé operetní pěvkyně na činoherní umělkyni, a ptá se, jaké divadelní důvody tu rozhodly. Inu nijaké, než že je chotí p. Steimara, právě tak, jako angažování pí Baldové, že je chotí p. Hilara. Důvody to ovšem nejsou, ale příčina to je! Poslední zprávy sdělují, že pí Steimarová byla do svazku div. Národního angažována.

Podivné věci dějí se u nás. V Liberci zakázali si česká představení, v Karl. Varech — a to jest spíše mezinárodní město — dělá měst. rada řed. Drašarovi, jenž chtěl s olomouckou operou pořádati tam deset představení, takové potíže, že pravděpodobně ze zájezdu sejde. A to se děje, kdy do Nár. divadla importují se německé rozumy z Berlína. Není třeba k tomu ani chauvinismu, aby se český umělec otřásl nevolí, ale bylo by třeba více hrdosti u nás. Jest sice dobře ukázati Němcům, že jsme rozumnější, ale všeho s mírou. *j. p.*

Že Goethův „Faust" jest dokladem úpadku Národ. div., více i méně zřetelně řekly všechny listy, ale nejzřetelněji se vyslovil j. v. v „Čase", kde praví, že nad Goethovým dílem vznáší se v Nár. divadle zřejmá nepřízeň a neláska, jež dusí chuť, podlamuje snahu, vnuká bázeň, svazuje ruce. „Podívejte se na p. Hurta v jeho bezradném Mefistu, jak jest úplně ztremován v nepřátelském ovzduší, které cítí kolem sebe, jak ve své sklíčenosti pozbývá duchapřítomnosti, jak nemůže ani dobře mluvit a stát. Je žalostné, že tento nadaný umělec mohl být podvrácen ve svém tvoření — případ v historii našeho divadla ojedinělý a tím více vyzývající k protestu." A na jiném místě: „K tvoření, k umělecké práci je třeba radosti, světla, volnosti, pocitu, že v nejbližším okolí nikde nečíhá hněv a odpor a řevnění. A toho se tomuto Faustu nedostávalo. Nebylo vznětu a sebedůvěry." I když přijmeme zásadu, že umělecký výkon nezávisí na těchto nahodilých okolnostech, že umělecký výkon jest spontánní projev, který přemůže každý odpor a že právě každý odpor je vzpruhou a ostruhou uměleckého tvoření, a když uvěříme zprávám, že „Faust" byl vypraven na 4, t. j. na čtyři zkoušky, musíme se pozastaviti nad slovy autora tak seriosního, jako jest min. r. Jindřich Vodák. Není tajemstvím v divadelní Praze, že v Nár. divadle jsou osobní poměry vyhnány na ostří nože, a článek intendanta v „Čsl. Republice" ze dne 24. června není nahodilý, ani příležitostný, ale úmyslný. Že divadlo jest horkou půdou, je dobře známo, ale tak horkou půdou, jako je za dnešního vedení, dosud nebylo. K poměrům těm se ještě vrátíme.

Jak to? Bulletiny Nár. divadla před premiérou „Turandoty" oznamovaly, že roli titulní převzala pí Baldová za churavějící pí Sedláčkovou. A churavá pí Sedláčková hrála ve Stavovském „Jacquelinu".

O „Prodanou nevěstu" rozpoutal se novinářský boj mezi chefem opery Nár. divadla a hudeb. referentem Nár. Listů. K chefovi N. d. přidal se i dramatický Svaz s podpisy několika členů výboru, kteří brzo na to své podpisy odvolali. Vyšlo pak najevo, že projev dramat. Svazu bez vědomí těchto podepsal red. Jos. Kodíček. Patrno, že tento projev byl předčasný. Zbývá jen otázka, proč p. red. Kodíček s tím projevem tak pospíchal. Učinil to jen z osobního přátelství, nebo z věcného zájmu? *j. p.*

Plzeňská činohra, jež hostovala ve vinohradském divadle od 19. do 25. června v pěti činohrách, ukázala se jako zdatný soubor, jenž dobře se uvedl v realistickém dramatě, v konversační veselohře i historické tragedii, a kritickými hlasy byla přijata vlídně se všemi ohledy k hostům. „Tribuna" postrádá při ní modernějšího výrazového ducha a styl a připomíná, že by mělo plzeňské divadlo získati moderně orientovaného dramaturga a kultivovaného režiséra, jenž by pracoval s vědomím, že nutno již postoupiti z hereckého schematismu a pathetického divadelnictví k divadlu moderního a duchovního výrazu.

Jules Romain napsal po hře „Starý Crommedeyre" (hrána v divadle Vieux-Colombier) jinou hru s podobným námětem: „Pan Truhadec, jehož se zmocnilo hýření" (hráno právě v Comédii Elysejských Polí). Řízením osudu zamění starý vědátor na konci života svůj učenecký život samotářský za hýření a tím dává bystrému autorovi příležitost k vtipným a ironickým výjevům, v nichž právě Jules Romain má nadání přímo molièrovské. *Ota Dubský.*

OCHOTNICTVO.

E. Janský:

Prázdniny!

Ani jsme se nenadáli, a již opět nastává doba, kdy každé snažení člověka ztrácí na rozsahu rozpětí výkonu. Lidé pociťují touhu po odpočinku v soužití s bohatými dary přírody, aby osvěženi pokračovali ve svém povolání. Kdyby ani příroda nenasvědčovala návratu léta, přece změna ročního období jest patrna — s hlediska divadelníkova — na repertoáru našich divadel, který dokazuje nutnost přemyšlení o nastalém faktu — o prázdninách. V této době každé divadlo snaží se udržeti návštěvu obecenstva repertoárem, který v plné saisoně byl by pokládán za úpadek cítění správ divadel, ale teď — přísné měřítko odpočívá kdesi na dně svědomí pana kritika, jehož oči, snad žárem sluníčka, se přimhuřují a touží po zaslouženém odpočinku kdesi v zeleni...

Do všech oblastí republiky rozletí se opět hejna snaživců — studentů, kteří, věrni starým tradicím, pořádají obvyklé akademie a představení k poučení i pobavení svých krajanů. Každá skupina neb jednotlivci jistě neopomenou pochlubiti se rozpětím duševního obzoru, jež na studiích nabyli. Zvláště divadlo pokládají za schopné k vyjádření svých zkušeností. Naše divadelní metropol poskytla během sezony dosti látky k přemýšlení, a je-li taková příležitost, jako jsou „studentské ferie“, nelze se pozastavovati nad četnými nápady, které studentstvo bude chtíti realisovati a ukázati tak alespoň část svých poznatků v oboru divadelním. Jak patrno z posledních projevů, jest většina studentstva pokrokového smýšlení, blízkého všemu, co nazýváme modernou a co končí na -ism. Je již takřka pravidlem, že mladí jsou nejhorlivějšími stoupenci všech novot, nad nimiž usedlejší a zkušenější pracovníci kroutí hlavou, a můžeme proto předpokládati, že nynější moderní výrazové prostředky nezůstanou bez účinku i na studentská prázdninová představení.

Ve snaze znázorniti obecenstvu i ochotnictvu alespoň část moderních proudů, může býti docíleno velice pochybného výsledku, jehož důsledky pociťovalo by pak samo ochotnictvo. Máme přece zkušenosti, jakým dojmem působí nové směry a výrazové prostředky na laika i na divadelního pracovníka a není věru zapotřebí, aby kusými ukázkami moderního umění vznikl zmatek v dosud klidném vývinu dramatického umění na našem venkově. Pro další pokrokový rozvoj divadla na venkově nutno ponechati volnou ruku těm, kteří jsou obeznámeni s místními poměry a vědí, do jaké míry mohou leccos nového na jeviště uvésti, aniž by tím utrpěla systematicky vedená snaha kulturněvýchovná.

Je tedy více než nutno, aby studentstvo v obvyklá, tradicionelní feriální představení vnášelo jenom s největší opatrností a rozmyslem nové směrnice, na jichž podkladě se řeší problém nového uměleckého divadelního výrazu, a ponechalo průkopnictví pokroku spíše zkušeným a osvědčeným pracovníkům.

Pro ochotnickou praksi.

Kolkování. K zakročení ústředí sdělilo policejní ředitelství v Praze, že nynější postup při kolkování žádostí spolků divadelních ochotníků za povolení divadelních představení a kolkování těchto povolení nebyl zaveden nedopatřením, nýbrž že se zakládá na výnosu ministerstva financí ze dne 31. prosince 1913, č. 43. 266/13, kterýž zní: Poněvadž ve smyslu nálezu c. k. správního soudu ze dne 6. května 1913, č. 4851, také spolky, které jsou k pořádání divadelních představení dle stanov oprávněny, a to bez rozdílu, zdali pořádání takových představení je vlastním účelem spolku, anebo zdali taková představení jsou jen prostředkem k dosažení účelu spolkového, musí dle § 1. divadelního řádu ze dne 25. listopadu 1850, č. ř. z. 454, pro každé představení vymoci si zvláštní úřední povolení, odvolává se tímto zdejší výnos ze dne 30. listopadu 1909, č. 1562 ex 1908 (poplatková příloha č. 13 ex 1910), pokud se týče 9. odstavce II. dílu zdejšího výnosu ze dne 4. února 1897, č. 38.447 ex 1896 (poplatková příloha č. 3 ex 1897), a dává se věděti toto, aby se toho šetřilo: Položka tar. 43 b, 2 zákona ze dne 13. prosince 1862, č. ř. z. 89, předpokládá, že 1. je tu akt výdělkový a 2. že k předsevzetí výdělkového aktu je třeba zvláštního úředního povolení. Ráz výdělkového aktu má divadelní představení, pořádané spolkem tehdy, koná-li se za vstupné. Poněvadž dle shora uvedeného nálezu musí býti pro každé divadelní představení vymoženo zvláštní úřední povolení, podléhá žádost spolku za povolení k pořádání divadelního představení ve všech oněch případech, ve kterých se vybírá vstupné, poplatku 2 Kč za první a po 1 Kč za každý další arch, stanovenému v shora uvedené pol. tar. 43 b, 2. Nevybírá-li se vstupné, dlužno za podání zapraviti dle pol. tar. 43 a, 2. cit. zák. pouze kolek 1 Kč za arch. Licenční poplatek kolkový dle pol. tar. 7, g popl. zák. dlužno dle hesel „Dovolovací listy“ a „Oprávnění“ v tarifu jen tehdy zapraviti, když žádost za povolení k pořádání divadelního představení podléhá kolku 2 Kč dle pol. tar. 43 b, 2. Ve všech ostatních případech jsou úřední vyhotovení, kterými se sděluje rozhodnutí o takovém podání, dle tar. pol. 7 i, popl. zák. bez kolku. Kolkové poplatky 1 Kč a 2 Kč zvýšeny byly nařízením z 28. srpna 1916, ř. z. č. 281 — § 9. — na 2 Kč a 3 Kč.

Policejní poplatek v Praze. Podle zmocnění ministerstva vnitra z 2. listopadu 1922, č. 42.476/5

upravila zemská správa politická výnosem z 3. ledna 1923, č. 8-A —1536 policejní poplatky v Praze za povolování zábav (posledně upravené výnosy min. vnitra ze 14. ledna 1920, č. 2315 a č. 2314) tak, že se vybírá za divadelní představení při restauračním zařízení bez ohledu na dobu trvání poplatek 30 Kč.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Důtklivé upozornění našim členům. Poměr ochotníků k divadelním společnostem má býti vždy a všude přátelský, pokud jde o společnosti řádné, umělecké, společenské a stavovské cti dbalé. Ochotníci jistě rádi v takových případech podporují společnost, propůjčujíce jí své jeviště, tvoříce jádro návštěvníků, nebo vypomáhajíce i při hraní buď ve větších dramatech, nebo z přízně k herci beneficiantu. Ale stává se, že toto vypomáhání ve hře není jen v určitých případech a jen z ochoty. Bylo si v našem ústředí stěžováno, že ochotníci někdy vypomáhají stále řediteli společnosti a vyplňují tím místa, jež by musil ředitel nahraditi silami z povolání. Tito ochotníci snad mají nejlepší úmysl a domnívají se, že tím prokazují hercům přátelskou službu, ale působí opak toho, protože poškozují nezaměstnané a podporují vlastně jen zájem ředitele, který už dovede takových dobromyslných úsluh využíti. Ještě hůře by však bylo, kdyby si ochotníci dali svou výpomoc honorovati. Upozorňujeme proto své členy, že by se dopouštěli přestoupení organisačního řádu a že by organisace zakročila proti nim dle jasného znění stanov i organisačního řádu.

Zákaz zájezdů spolků ochotnických byl předmětem jednání kulturního výboru Nár. shromáždění a bylo sděleno, že byly oběžníky ministerstva vnitra z 15. října 1921, č. 227/5 a z 22. května 1922, č. 16.637, jež se opíraly o výnos ze dne 2. června 1921, č. 26.687, některými politickými úřady mylně vykládány v ten smysl, že se takové zájezdy vůbec povolovati nemají. Proto byly oběžníkem téhož ministerstva z 23. prosince 1922, č. 42.049, upozorněny na to, že není závady, aby žádané povolení k zájezdům výjimečně udělovaly, kdyby se toho jevila z národnostních nebo výchovných důvodů skutečná potřeba. Kulturní výbor vzal toto vysvětlení ve své schůzi 9. května t. r. na vědomí. Není to po prvé, kdy výnosy ministerstva jsou tak nejasny, že dávají možnost mylného výkladu. Není to také po prvé, kdy se neřeší zásadní otázka a kdy se každý rád spokojí s vysvětlením, které ho aspoň formálně zbavuje starosti o věcné rozřešení. Upozorňujeme své spolky na to, aby v každém případě zákazu zájezdu včas podaly řádné odvolání a aby ústředí o tom uvědomily.

Výsledek loterie „Tylova domu“. Po celkovém uzavření účtů můžeme říci, že podnik loterie se skončil aktivem, které však není zásluhou velkého prodeje losů, nýbrž zásluhou osudu, který kdesi zadržel losy, na něž připadly hlavní a větší výhry. Pro malý odbyt bylo již v květnu 1922 nutno odložiti tah na 4. prosince, což způsobilo nové administrační výlohy. Neobyčejnou položku činí poštovní porto Kč 34.866·58, protože bylo nutno losy několikráte rozeslati. Skutečně prodaných losů bylo 132.366, na darech a přeplatcích přijato Kč 21.785·56, za tažební listiny a úroky z kapitálu přijato Kč 2719·33, rozdíl mezi nominální hodnotou a cenou výher nákupní činil Kč 2997·90 a výhry, jež připadly podniku, činily Kč 162.860. Celkem tedy činil příjem Kč 587.461·09. Naproti tomu činily státní poplatky Kč 55.800·—, provise prodavačům losů Kč 79.419·60, platy personálu Kč 51.001·50, reklama Kč 606·40, tisk losů a ostatních tiskopisů Kč 47.624.82, poštovné Kč 34.866·58, výlohy tahu Kč 1405·70, nájemné a výlohy kancelářské Kč 12.620·70, nominální cena výher Kč 180.000 a rozličná vydání Kč 7918·95. Čistý zisk činí Kč 116.129·84. Tento zisk se ještě zvětšuje dodatečným vymáháním nezaplacených a nevrácených losů a zvětší se ještě, bude-li vyhověno žádosti za vrácení části státního poplatku. Losy odebralo mimo trafiky, prodejny a jednotlivce 1172 spolků ochotnických, vzdělávacích, čtenářských atd. a vrátilo losy 1283 spolků téže kategorie. Mezi těmito jsou i některé naše jednoty pražské (Karlín, Malostranská Beseda) a význačné jednoty venkovské (Nymburk, Kolín, Pardubice, Kladno, Plzeň, Josefov). Nejvíce odebral Pražský okrsek — 3465 losů, Ladeckého okrsek v Mostě 765, „Kolár“ na Smíchově 600, „Jiří Bittner“ Smichov 560, „Dalibor“ Ledvice u Duchcova 490, „Dalibor“ Praha IV a „Kolár“ Ml. Boleslav 341, Míst. odb. N. J. S. Čes. Lípa 230, Spdo. „Tyl“ Bohnice 300, Spdo. „Tyl“ Žel. Brod 300, „J. K. Tyl“ v Chuchli 260, „Tyl“ Kostelec n. L. 300, „Jizeran“ Loukov 253, „Hálek“ Nusle 220, „Thalie“ Praha VII. 300, Sokol Rokycany 210, „Al. Jirásek“ Smíchov 280, Riegrův okrsek Semily 200, Vol. sdr. ml. přátel div. Žižkov 200, Nár. vzděl. beseda nár. soc. Vinohrady 200, Pošt. a tel. zřízenci Košice 200, „Budivoj“ Brandýs n. L.“ 120, Spdo. Brandýs n. L. 180, Spdo. Knihnice u Boskovic 140, „Sokol“ Kyšice u Plzně 120, Čsl. div. sp. Bratislava 100, Div. jed. „Bojmír“ Brno 100, Div. sp. „Libuše“ Brno-Vejvanovice 150, Div. odb. Sokola Čes. Brod 100, „Tyl. družina“ Břevnov 110, Spdo. Čáslav 100, „J. K. Tyl“ v Souši u Mostu 160, Čsl. soc. mládež Dobřany 120, Podp. sp. hornický Duchcov 120, „Tyl“ Ervěnice 200, Spdo. Hodonín 200, Spdo. Hořice 200, Spdo. Hořovice 100, „Klicpera“ Hradec Králové 100, Spdo. Humpolec 200, „Ozvěna“ Husovice u Brna 100, Kult. odb. III/22 pol. praporu Jičín 100, „J. K. Tyl“ Jičín 100, „J. Mošna“ Karlín 150, „Tyl“ Kolín 100, „Klicpera“ Zlatá koruna 150, Spdo. Liboc 125, Spdo. Lipník n. Bečvou 140, „Palacký“ Lobkovice 100, „Tyl“ Louny 115, „Kolár“ Mešice u Roudnice 120, Sokol Val. Meziříčí 180, „Tyl“ Modřany 140, „Tyl“ Most 200, Sokol Nýřany 100, „Osvěta“ Obora u Loun 100, J. d. o. besedních Olomouc 100, Div. och. jed. Opava 100, „Tyl“ Plzeň 100, Družstvo lid. div. Podolí 100, Česko-židovský kroužek Praha II 100, „Hálek“ Praha II 100, „Šimanovský“ Praha II 137, Řem.-živ. beseda Praha I 100, „Bujarost“ Praha I 100, Div. kr. pošt. aspirantů Praha II 100, Div. odb. Nár. dem. Praha II 100, „Romanov“ Praha II 184, Česká scéna Praha III 133, „Šamberk“ Praha VII 100, „Palacký“ Praha VII 100, Vojanova družina Praha VIII 100, Int. divadlo strany nár. soc. Prostějov 100, „Tyl“ Prostějov 100, „Havlíček“ Přerov 100, „Tyl“ Přerov 100, Dramat. odbor kovopracovníků Radotín 200, „Čechie“ Radotín 156, „Tyl“ Rakovník 100, Sdruž. o. spolků Roudnice n. Lab. 100, Spdo. Soběslav 100, Dramatický odb. Nár. dem. Střešovice 100, „Jarost“ Stupno u Rokycan 200, „Vrchlický“ Třebíč 100, „Vlast“ Třebívlice 140, „Hýbl“ Čes. Třebová 100, „Vicena“ Ústí n. Orl. 140, Spdo. Veleslavín 110, Obč. beseda Vinohrady 100, „Vojta Slukov“ Vinohrady 100, Č. O. B. Vinohrady 100, „Tyl“ Vítkovice 100, „Bozděch“ Vršovice 100, „Kolár“ Vrútky 200, „Lubor“ Vysočany 100, „Osvěta“ Vysočany 100, „Šubrt“ Zlonice 186, „Tyl“ Žižkov 100, Katol. beseda Žižkov 150,

Dram. družstvo obran. jednot Žižkov 100, Družstvo lidového divadla Žižkov 100, „Pokrok“ Žižkov 100, „Neruda“ Žižkov 100, „Mošna“ Žižkov 100, „Palacký“ Smíchov 160, Okrsek Hodonín 100, Erbanův okrsek Hořice 100, Šubrtův okrsek Kladno 100, Thamův okrsek Kostelec n. L. 100, Okrsek Olomouc 100, Arbesův okrsek Pardubice 100, Tylův II. okrsek Plzeň 100, Šamberkův okrsek Slaný 100, Slukovův okrsek Tábor 100, Okrsek Ml. Boleslav 100, „Dalibor“ Žižkov 100, „Tyl“ Pankrác 100, „Vlast“ Žižkov 118, „Dalibor“ Vinohrady 115, „Sokol“ Žarnovice (Slovensko) 100, D. o. Zvolen (Slovensko) 150, O. kr. Bykaň-Krupá 110, Pošt. a telegr. zřízenci Příbram 100, „Majoslav“ Hořany u Mostu 100, Pošt. a telegr. zříz. Kolín 100, „Sv. Čech“ Pitkovice 150, Sdruž. katol. mládeže Smíchov 188, „Scéna“ Praha II 100, „Stankovský“ Praha 120, „Sokol“ St. Strašnice 100, „Šamberk“ Smíchov 100, „Intimní scéna“ Praha 100, Spdo. Jamné nad Orlicí 100, „Tyl“ Praha VIII 115, „Sokol“ Mukačevo 100, „Jirásek“ Radonice 150 a „Bratrství“ Král. Pole u Brna 109. Z jednotlivců prodali: J. Klápa, Břevnov 300, F. Herman, Slaný 252, F. Pokorný, Praha 243, J. Mauer, Bratislava 300, F. Dostálek, invalida, Praha 600, p. Kuk Poměn, Bratislava 100, Valentin Trousil, Smíchov 120, M. Jindřich, Citoliby u Loun 100, p. Vodrážka, Vinohrady 150, O. Fabricius, Brezno (Slovensko) 100, K. Frám, Most 124, A. Sčesta, Praha I 199, J. Kolanda, Most 115 a p. Švácha, Kremnice 100. Všem, kdo se s pochopením příčinili o položení základu podniku „Tylova domu“, budiž vděkem vědomí, že zůstanou věčně zapsáni v dějinách počátků této krásné myšlenky. Základ je tu, a bude na nás, abychom budovali dále s pílí neutuchající, až jednou staneme před hotovým dílem, které ochotnictvo postaví nezapomenutelnému Tylovi za sebe i za celý národ!

Z ústředí. Schůze výkon. výboru konala se 24.-VI. bez účasti venkovských delegátů. Ústředí vděčí min. škol. a nár. osv. za dar 2000 Kč na spolk. a vzděl. úkoly, Živnostenské bance za dar 200 Kč a Obchodní a živnostenské komoře v Praze za dar 50 Kč. Projednány přípisy předsedy sněmovny o postoupení návrhu div. zákona ministerstvu školství a nár. osvěty a protestu proti dávce z návěští min. vnitra; Klubu poslanců nár. dem. o zákazu zájezdů s upozorněním, že zájezdy za účelem lidovýchovným a národním jsou povolovány; Svazu děln. div. ochotn. čsl. o změně funkcionářů a poslanecké intervenci v záležitosti dávky z návěští; okrsku v Příbrami o sjezdu ochotn. 28. a 29.-VII., na němž promluví star. dr. Herman; Osvět. svazu v Jihlavě o ochotn. organisaci a zřízení okrsku; Spdo. „Marek“ v Turnově o místních poměrech a zamezení pořádání div. předst. dram. odbory; Organisace čsl. herectva o ustavení pracovního odboru se zástupci ochotnictva, který by společně řešil otázky divadelní; okrsku v Kutné Hoře o odložení schůze na září; Spdo. Loděnice u Berouna o 30letém trvání spolku, k jehož slavnostem 15.-VII. vyslán bude z ústředí řečník, a Spdo. Suchovršice o 50letém trvání, jež oslavil 17.-VI. Schváleny účty „Metapraega“ Praha Kč 1752·78 za odznaky, K. Sendlera Kč 124·40 a Kč 1200·— za vymalování spolk. místností a F. Borového Kč 7000·— na časopis (III. čtvrtl.); rozhodnuto přistoupiti za člena Radiospolečnosti s 1 podílem. Přijato 35 spolků. Protest Lid. spolku v Novém Městě n. Met. proti nepřijetí do organisace okrskem Náchodským pro nepřítomnost venkov. delegátů odložen do příští schůze výk. výb.

Z okrsků venkovských. Ladeckého okrsek v Mostě zřizuje valným shromážděním odhlasovanou okrskovou knihovnu a žádá za součinnost jednot okrsku. Jednoty mají okrskové knihovně zapůjčiti ze své knihovny po jednom exempláři každé hry, jež zůstane majetkem jednoty a půjčována bude toliko jednotám okrsku. Seznamy těchto zapůjčených knížek nutno odevzdati funkcionářům okrsku dvojmo. Zároveň urgovány jednoty o výkazy činnosti za rok 1921—22.

Repertoár našich ochotnických jednot. Čt. och. j. „Šamberk“ v Praze-VII. (u krále Jiřího) 14.-I. zprac. Kühnlova „Kráska z Ostende“ a 18.-II. Fr. Arnolda a A. Bacha „Španělská muška“ (V. Šmejkal). — Spdo. „Vicena“ v Ústí n. Orl. (Friml) 21.-XI. E. A. a H. Paultonů „Nioba“ (O. Jappel), 26.-XII. K. Jonášova „Filištínská historie“ (J. Lahulek), 23.-I. J. Skružného a L. Veltruského „Kofíček Marie Terezie“ (K. Petr). — „Snaha“ v Dobřichovicích (u Šebestů) 6.-VIII. P. M. Mallocha „Bílý Othello“, 27.-VIII. M. Hennequina a P. Vebera „Nemáte co zdaniti?“ (V. Havrda), 22.-X. Šamberkův „K. Havlíček-Borovský“, 5.-XI. F. Olivy „Julinčiny vdavky“ a 26.-XI. večer kabaret. aktovek (Fr. Fürst).

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

Š. Krčméry:

Z historie slovenského ochotníckeho divadla.

(Pokračovanie.)

O účinkoch ochotníckeho divadla na Slovensku hodno by bolo napísať veľkú kapitolu. Účinky boly vzdelanostné, spoločenské a najmä národné, buditeľské. Divadelné zkúšky po mestečkách a potom najmä po dedinách boly hotovou školou. Herci z ľudu stali sa vernými čitateľmi i propagatormi tlačeného slovenského slova. V krajoch dialekticky odchylných od spisovnej reči vzdelanostný význam bol ešte väčší. Kritika spoločenských pomerov v kusoch Chalupkových, Palarikových, šľachetné tendencie spisby Urbánkovej neboly tiež bez účinku.

Spoločenský význam bol v shromaždení obecenstva k próbam i k predstaveniam. Predstavenie priťahovaly celé okolie, niektoré shromaždily ľudí z celého Slovenska. Tu sa nadpriadaly známosti i priateľstvá, ba začínaly sa i ženby. Banskobystrický prof. Emil Černý poznal svoju budúcu ženu, Zuzannu Felixovú na martinskom javišti, zaujímavé je čítať vo vlastnom životopise Pavla Mudroňa (Sl. P. 1915, str. 148): „Keď som do Martina prišiel, o pár dní hrali divadlo, na ktoré som ja išiel ako divák. Dívam sa, a vidím, že obidve slečny Kašovičovské sú na javišti. To ma náramne prekvapilo, keď som pred svojim odchodom z Martina bol počul, že sú maďarónky a že ich i škoda oslovovať o hranie divadla, že by sa na to nedaly...“ Di-

vadlo ich získalo a jedna z nich, Anna stala sa ženou Pavla Mudroňa a od tedy jej patrí vzácna kapitolka v národnom a spoločenskom živote slovenskom.

O národnom význame ochotníckeho divadla už v počiatkoch hovorí Jozef Kohút (Sl. P. 1911, str. 165): „Že tieto divadlá musely účinkovať skvele, zatváram z toho: že keď som ja, ako chlapec, počal poznávať svet, už som videl turčiansko-sv.-martinské meštianstvo, ba i okolitý svet, odchovaný celkom v národnom duchu“... Kohút tu nezveličuje. Divadlá riadili povedomí slovenskí jednotlivci, ale divadlá potom prebúdzaly celé mestečká i okolité kraje. Divadlo dýchalo slovenským dychom i keď sa hral trebárs kus z nemčiny, tým viac, keď bol na programe kus slovenský, preniknutý ideou národnou, akou preniknuté bolo už Chalupkovo Kocúrkovo. Ale prenikala z divadla aj idea slovenskej vzájomnosti, u nás populárna, ako málokde v slovanstve, â špeciálne aj idea československej vzájemnosti. (Dokončení.)

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Redakce „Knihovny Matice Divadelní“ upozorňuje, že vyjde v nejbližších dnech 3. sv. Je to komedie E. Konráda „Návrat mládí“. 4. sv. bude V. K. Blahníkův spis „Podstata a smysl divadelního umění, 5. Averčenkovy aktovky „Druhá pětka“. Zvláště na tyto aktovky upozorňuje naše ochotnické jednoty pro letní repertoár. Jsou veselé, vtipné, oplývají prškou satirických výpadů, mají vděčné figurky, jsou plny humoru a mají vždycky úspěch. Výprava jest jednoduchá a hrají 2—4 osoby. Redakce znovu a důtklivě žádá, aby org. ochotn. jednoty tento podnik, který se značnými obětmi nakladatelskými jest určen výhradně pro ně, podporovaly, aby se přihlásily k subskripci, použivše připojené přihlášky. I když nemohou každou hru, v Knihovně, vydanou, hráti, mohou ji zařaditi do své knihovny. Výhody této subskripce jsou nesporné a jsou otištěny v posledním čísle „Českého Divadla“ minulého ročníku. Přihlašujte se co nejhojněji! Redakce jest ochotna poraditi při výpravě té které hry.

Divadelní novinky: „Lešetínský kovář“ od Tom. Hubeného vyšel v II. vyd. jako 57. sv. Švejdova Div. sborníku. Hra tato měla nesčetné reprisy při májových oslavách a o svátku Svobody. Vychovává k charakternosti a neohroženosti v hájení práv sociálních, rodné půdy a rodné řeči. Mužný charakter kováře je vzorem českému člověku. V těžkých dnešních dobách je třeba, aby hra vnikla v mysli a srdce česká a aby probudila české vědomí. — Rychtář Lukáš Pakosta, vůdce selského povstání r. 1680“ 4akt. historická hra od Tomáše Hubeného, psaná v dialektu litomyšlském. Po krvavé porážce bělohorské nastaly těžké doby našemu národu. Ohněm a mečem ničena země, lid utiskován a robota přímo rdousilá všechna lidská práva. V nesčetných selských rebeliích vynikl na východočesku vůdce sedláků, rychtář Pakosta z D. Újezda vzpourou proti panství litomyšlskému r. 1680, který za to skončil na popravišti. Prov. pr. udílí „Máj“, rukopis hry má autor v Litomyšli. Obě hry provésti lze i v přírodě. — „Červené strašidlo“, ves. J. R. Hradeckého, byla přijata v Národ. divadle v Brně s bouřlivým úspěchem. Pro vděčnost úloh a pokrokovost bude hrána ochotníky a také v přírodě. Vyšla nákladem „Staru“, Brno, Kiosk 7.

Obsah. R.: Úvodník. (Divadlo a politika). — Dr. Šebesta: Příspěvky k dějinám praž. div. z konce 18. a poč. 19. století. — Dr. Herman: Div. zákon a div. umělci. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — Melniková-Papoušková: Fedinův „Bakunin“. — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. stol. — P.: Hlasy o „Pekelníku“, „Snu noci svatojanské“, „Nové Orestei“ a „Jitru, dnu a noci“. — Otevřený list ministerstvu vnitra. — Poznámky. — Ochotnictvo. Janský: Prázdniny! — Pro ochotnickou praksi (Kolkování, Polic. popl. v Praze). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Poměr ochotnictva k divadelním společnostem, Zákaz zájezdů, Výsledek loterie „Tylova domu“ a j.). — Slovenské ochotn. div. Krčméry: Z historie slov. och. div.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Pištěk v Místku, Frýdlantská 63.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferl, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětske svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnížině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektív.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze, dne 13. srpna 1923.** **Sešit 12.**

V Praze dne 10. srpna 1923.

(Projev intendanta zemských divadel.) V oficielním listě „Československá Republika“ uveřejnil v neděli 24. června přísedící zem. správ. výb. a intendant zem. divadel Richard Ackermann obsažný a důležitý projev o cestách, jimiž se Národní div. dostalo do dnešní situace. Nejen pro význam osoby, která projev psala, ale i pro jeho obsah nutno interviev tento zařaditi mezi důležité události letošního divadelního období.

Nejprve budiž řečeno několik slov o otázce intendantské vůbec. Až do dneška jsou intendanti Národ. div. osobnostmi politickými, jež náhodnou shodou jako přísedící zemského správ. (dříve zemského) výboru jsou touto agendou pověřeni. Jest třeba si uvědomiti, že správa zemských divadel není jedinou agendou tohoto přísedícího, nýbrž jen nepatrnou částí agendy obsáhlého II. odboru zem. správ. výb. V odboru tom vedle správy některých stipendií, nadací a fondů, knih pozemkových, zemských desek, zákonodárství agrárního, věci cejchovních vyřizuje se zejména celá legislativní i administrativní agenda obecní, dozor a správa finančního i neutrálního hospodářství obecního, záležitostí obecních voleb, záležitostí obecních úředníků a zřízenců atd., tedy agenda velmi obsáhlá a důležitá. Jak jest se stanoviska politických stran pochopitelno, jsou tito kandidáti pro členství v zem. správ. výb. vybíráni spíše s ohledem na význam a obratnost v komunální politice, než kvalifikaci na místo intendanta zemských scén. Tu jsme zase u staré pravdy, že politika může divadelnímu umění spíše ublížiti, nežli mu prospěti. Naproti tomu jest třeba vyzvednouti rozhodné plus intendanta Ackermanna, který věnuje záležitostem divadelním mnohem více času i interesu, než tomu bývalo leckdy jindy. Konstatoval-li Jindř. Vodák, tedy činitel v poměrech divadelních nad jiné informovaný, v „Čase“, že „takového intendanta, stejně pečlivého, bdělého a horlivého, Národní div. ještě nemělo“, nutno jistě mluviti o snaze p. Ackermannově s uznáním. Není spravedlivé ani vkusné, píše-li se v politické polemice posměšně o něm jako o poštmistru. Takový venkovský menší člověk, třeba poštmistr, může přinésti do úřadu intendanta, a vidíme, že přinesl, více vřelého zájmu a neosobní obětavosti, než leckterý pražský politik. Ze všech dosavadních intendantů byli to jen dr. Fr. Lad. Rieger a K. St. Sokol, kteří si do úřadu přinášeli a priori podstatnou kulturní a uměleckou hodnotu. Politický akcent v naziráni na Národ. div. jeví se i v nynějších častých polemických bojích o ně. Jedni brojí proti správě, že je intendantem sociální demokrat, druzí zase drží bezpodmínečně správu právě proto, že je intendantem sociální demokrat, a jiní z obavy, že by se mohl státi intendantem čsl. socialista. A tak to jde dokola. Projev p. Ackermannův jest příležitostí, při níž lze zas prohlásiti, že dosavadní způsob správy zemských scén po stránce umělecké nevyhovuje a že je nejvyšší čas, aby se pomýšlelo na reformu v tom směru, že by intendantem nebyl nahodilý člen určité administrativní korporace, nýbrž divadelník, který by předem zaručoval přesný vlastní divadelní názor a zároveň dovedl umělecké požadavky uvésti v souład s finančními možnostmi, z veřejných prostředků poskytovanými.

V případě p. Ackermanna jde však ještě o jednu cennou skutečnost. P. Ackermann, jak patrno z jeho činnosti i z jeho zmíněného projevu, nepokládá se za dozorčího exponenta, nýbrž za nejbližšího a řekněme předního — protože vládne penězi — spolupracovníka dnešní umělecké správy. Správu tu dosadil a zcela správně pokládá za svou povinnost věřiti v opravdovost a spravedlivost jejich uměleckých snah, hájiti ji a svůj osud spojovati s osudem jejích uměleckých úspěchů. Je však otázka, jsou-li informace, jež dostává, ve všech směrech úplné, a má-li tolik času i dobré vůle, aby vlastními poznatky informace ty revidoval.

Právě proto, že projev, intendantem Ackermannem v „Čsl. Republice“ vydaný, pokládáme za závažný, máme povinnost přičiniti k němu řadu poznámek. Stál by za podrobnější rozbor, než jaký mu můžeme dáti ve skrovných rozměrech našeho listu. Hlavní námitkou, kterou proti dnešní správě Národ. div. vznášíme, jest ne zcela spravedlivé umožnění všem výkonným silám ústavu jejich uměleckého rozvoje. To se týče jak herců, tak režisérů a výtvarníků. Jsou režiséři, jimž se dá vše k disposici, aby mohli svůj umělecký sen realisovati, a jsou jiní, kteří musí tvořiti takřka bez haléře výdaje. Jsou herci, kteří dostávají jednu velkou a čelnou roli za druhou, a jsou jiní, třeba zestárlí, jak píše p. intendant, kteří nehrají vůbec, nebo v rolích jednoslabičných. Herec žije jen svým životem na jevišti, světlo ramp je mu světlem slunečním, podmiňujícím jeho umělecký život a vzrůst. Zůstává-li herec mimo jeviště, objevuje-li se na něm jen zřídka, nestřídají-li se u něho velké úlohy s malými, zakrní, a vlastně bez své viny. Z takových umělců a za takových poměrů stávají se pak jen zřízenci, žárlivě střežící své pensijní zajištění. Tento zjev nejvíce ochromuje dnes Národ. div. Jeho umělci, ani jeho publikum nemají dostatečného pocitu spravedlnosti vůči všem bez rozdílu. P. intendant snad

ani dobře nepozoruje, že dnes nelze o Národ. div. mluviti jako o exponentu nových uměleckých proudů. Jen některá představení jsou taková, jiná zase rostou, jak pánbůh dá. Proto je dnes dr. Hilar s uměleckého hlediska nikoliv šéfem činohry, nýbrž jen režisérem, který svého postavení dovede a může využíti pro své činy, nevede však ostatní umělecký život ústavu. Jednotlivá představení jsou produkčním systémem i péčí, na ně vynaloženou, tak od sebe vzdálena, že by skutečný a cílevědomý šéf nemohl za takové umělecké hospodářství převziti odpovědnost. Ba zdá se někdy, že je v tom kus reklamní úmyslnosti. Režíruje-li dr. Hilar nebo p. Dostál, je vše k disposici: přední síly i peníze i reklama; režíruje-li na př. p. Novák, není nic, jako by se chtělo dokázati, že druhý směr jest neschopný života, zatím co moderniště umějí snášeti modré s nebe.

Obecenstvo není — jak se p. intendant domnívá — zcela nově orientováno, široké vrstvy národa nejsou v živé spojitosti s upřílišněně moderním směrem činoherního šéfa Národ. div. Což se změnila přes válku duše českého lidu, jeho vnímavost pro krásu, jeho názor na výraz našich národních citů? Konec války a převrat dal národu jen to, po čem po dlouhá léta svého boje toužil, co v něm žilo, čemu byl učen. To není nic nového. Novým je jen, že to, o čem dříve jenom myslil a snil, má dnes reálně. Je proto možno a nutno stavěti nového, jiného českého člověka, je možno jeho výchovu začínati jevištěm s uměleckými proudy, jichž prameny nevznikaly na naší půdě a jichž síla není z našich duší? Trochu drasticky bylo to vyjádřeno v polemice mezi části výboru Dramatického svazu a Viktorem Dykem o novou „Prodanou nevěstu". Pisatelé známého projevu Dram. svazu psali o vnášení do divadelního posuzování „patentovaného vlastenectví, jímž se tak často maskovala umělecká zaostalost", V. Dyk odpověděl poznámkou o „patentovaném nevlastenectví, jímž se tak často maskuje umělecká neschopnost".

P. intendant poukazuje ve svém projevu na dnešní požadavek spojitosti se světovým divadelnictvím a na státně representativní poslání Národ. div. Což toho nebylo také dříve, ba ve zvýšené míře? Dříve jsme musili svět teprve upozorňovati, co Čechové jsou, že to nejsou cikáni, že mají svou kulturu, že jejich kultura je původní, že to není kultura rakousko-uherská, že nevzrůstá ve stínu habsburského trůnu, nýbrž ve stínu odboje proti němu a z požadavků práv a samostatnosti! To byl těžší a čestnější úkol, než dnes. Pro nás však zůstane prvním úkolem Národ. div. vnitřní jeho národní funkce: býti netoliko zdrojem uměleckých ideálů, ale i býti ideálním uměleckým obrazem duše národa, duše lidu. A tím dnes není!

Není žádnou novotou, že dnes je skupina konservativní a pokroková. Ta byla od samého počátku, a historie nemá proto, že některý umělec byl konservativní, pro něho jen posměch. I Tyl byl konservativní, pozorován s hlediska Mikovcova, konservativním byl Kolár, posuzován Nerudou, konservativním byl Šubert, posuzován Kvapilem, konservativní je Kvapil, posuzován Hilarem, a konservativní je Hilar, posuzován Krohou. Řekli bychom, že právě v ostrém boji mezi uměleckým konservatismem a modernismem je vždy záruka, že se do umění národního nedostanou bez výběru nové vlivy, které národnímu uměleckému citu nevyhovují, které netvoří souvislou evoluci a nejsou uzrálé. Proto také dnes volání po větší spojitosti s národem, jeho vzněty, jeho druhem vnímavosti není justamentem zaostalců, nýbrž přirozeným hlasem, na který by se mělo odpovídati snahou pochopení a ne grimasou a posměškem, ba nadávkou (stylisticky vzato), jak se často děje.

Z těchto a ještě dalších důvodů, na něž časem také dojde, domníváme se, že je škoda dobré vůle p. intendantovy, je-li vyčerpávána jen tak jednostranně.

Něco však mu v jeho projevu zazlíváme: Že se totiž k udržení a podpoře uměleckých zásad, jež přijal za své, dovolává pomoci ba moci politických stran. Spíše za nedopatření, než za zlý úmysl chceme pokládati větu, v níž praví, že do čela Městského div. na Vinohradech byl postaven „vynikající činitel ministerstva osvěty". Ne, Jar. Kvapil je prvním a zasloužilým naším divadelníkem a jako takový byl povolán na Vinohrady. Tuto korekturu nutno provésti v zájmu spravedlivého hodnocení tím spíše, že se v témže projevu o dru Hilarovi praví, že byl do Národ. div. povolán jako „typický representant pokrokových směrů divadelnictví". *R.*

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

(Pokračování.)

2.

A nyní k Frölichovi a jeho koncesi pro léta 1557—1561; především nositelem koncese nemusí býti režisér, ač Köster se tak domnívá; ba je to nejméně pravděpodobné; režie byla tehdy funkcí, které obecenstvo ještě ani nebralo na vědomí; majitelem povolení byl spíše renomovaný herec nebo občan, jehož autorita radě zaručovala, že podmínky, s nimiž koncese byla dána, budou zachovány. Dvě, tři herecké skupiny, které tehdy současně v Norimberce vystupují, nebyly společností konkurenční, právě naopak. Hrála tu z části různá tělesa pod společnou správou, jako dnes v brněnském Národním nebo v bývalých Reinhardtových divadlech v Berlíně. Dokud žil Sachs, nikoho by nebyl pustil v čelo podniků, pro něž sám psal; vždyť se ve své Singschule vzdal okamžitě předsednictví, když tam odhlasovali cenu jediné písni, která nepocházela od něho! Roku 1560 je zaznamenán tento výnos: „Frölichovi a jeho družině k žádosti jejich povoluje se hráti u svaté Marty . . . Hansu Sachsovi však buď doporučeno, aby kusy pro ně psal opatrněji." Je zřejmo, že Sachsovy hry, dávané u sv. Marty r. 1558 — na př. nedávno dokončené drama o dětství Janově i Ježíšově a veselohra o francouzské princezně Marině — byly premiérami právě tak, jako hry druhé společnosti v chrámě Kazatelů, jejíž koncese zněla na jméno Sachsovo a v níž básník vystupoval i herecky. V předmluvě ke 3. dílu sebraných spisů z r. 1561, v době tedy, kdy správnost jeho projevu kontrolovali současníci, píše Sachs

výslovně: „protože jsem při většině svých kusů pomáhal (rozuměj pokyny režisérskými) a hrál.“

Herrmann pokračuje: Doporučuje se vyjíti od případu, pro nějž místo představení je podnes zachováno, repertoár zjištěn, míra účasti autorovy známa a prokázáno, nebo více než pravděpodobné, že spisovatel scénickou stavbu kusů, pro toto jeviště psaných, hned v koncepci přizpůsoboval jeho poměrům a možnostem. Všeho toho se lze dobrati pro shora udaný letopočet, pro norimberskou sv. Martu, pro Hanse Sachse. Tepnou jeviště byla sakristie, jí přicházeli a odcházeli herci. Oltář byl kryt závěsem, ale mohl výjimečně býti přibrán k účelům divadelním; nejinak kazatelna. Z kostelních rekvisit užíváno na příklad také kanovnického křesla.

Köster namítá: Herrmannova rekonstrukce jeviště u sv. Marty je zcela pochybena. Sakristie na tom místě, kde je sakristie dnešní, jíž ustoupila r. 1910 starší barokní, za dob katolických nebylo vůbec. Byly tam nejvýše dveře, dnes zazděné, a ty vedly na ulici. Mezi r. 1526, kdy v kostele dočasně zastaveny bohoslužby, a rokem 1550, kterým byly zahájeny divadelní hry, jistě nikdo sakristie nepostavil; a bez ní Herrmannovo jeviště je nemožné. Kazatelny u sv. Marty asi nebylo vůbec; byla-li tam, stála jinde, než kam ji klade Herrmann. Oltáře upotřebiti pro výši podia nebylo vůbec lze, a závěs musil sahati tak vysoko, aby kryl velký dřevěný kříž, upevněný nad oltářem; tím ocitá se jeviště v naprosté tmě. U podélných stěn nedaleko oltáře stály řeholní lavice; kanovnického křesla tam nebylo a místo, na které je staví Herrmann, by jeho rozměry stlačovalo k nepoužitelnosti. Odchod za scénu, krytý někdy křeslem, byl nejvýše $1^1/_4$ *m* vysoký; tudy jen nedůstojně procházel král a vůbec neprošel drak nebo obr. Herrmannova schodiště konečně náleží do tělocvičny.

Herrmann obhajuje: Popírá-li Köster sakristii pro doby nejstarší, lze jej usvědčiti z povrchnosti a omylu. Pouhých dveří, vedoucích do ulic, poblíž hlavního oltáře v středověkých kostelích nebylo; ani u sv. Marty neměly smyslu. Se sakristiemi pak je tomu tak: původní sakristie nemohla býti na místě dnešním; svědčí o tom stopy vytahovadla, jehož původ lze klásti do roku stavby, t. j. 1360; sakristii však kostel měl hned, jenže na opačné straně. Nejnovější sakristie postavena r. 1910; barokní, tehdy stržená, pocházela asi z r. 1660. Listiny městského archivu však v XV. a XVI. století mluví vždy o dvou sakristiích, o staré a nové; lze se dopočísti roku asi 1450, kdy stará odlehlá sakristie proměněna v komoru, a zřízena nová na dnešním místě; ta ustoupila pozdější sakristii barokní, slouživši i divadelním hrám z let 1550—76. Tento důkaz z listin provedl Herrmann teprve po námitce Kösterově; jeho skvělý výsledek svědčí o velké kombinační a představivé jistotě Herrmannově; neboť předpoklad sakristie na jejím dnešním místě pro dobu Sachsovu vyplynul mu jen z důvodů divadelně historických; teprve když odpůrce zapochyboval, Herrmann se úspěšně ohlédl po tom, dají-li mu i sežloutlé inventární záznamy a účty za pravdu. Kazatelna u sv. Marty byla, leč mimo obvod jeviště; nemohla-li býti užívána k účelům jevištním, prospěšně uvolnila scéně kus vítaného místa. (Pokračování.)

N. Melniková-Papoušková:

Fedinův „Bakunin“.

(Příspěvek ke kritice historického dramatu.)

(Dokončení.)

Nyní přede mnou leží hra K. Fedina „Bakunin v Drážďanech“, která tvoří uzavřený celek, která však zároveň je částí dramatických scén ze života Bakuninova, jež chce autor vydati pod celkovým názvem „Svatý buřič“. Fedin náleží ke skupině „Serapionů“, kteří vznikli a pracují pod vlivem a vedením J. Zamjalina a V. Šklovského, ke skupině, která společně s několika staršími spisovateli, jako A. Remizovem vytvořila nový směr v ruské literatuře: neorealism, neboli snahu produševniti mrtvou hmotu. Nuže, tento spisovatel, který svým talentem se možná ostatním nevyrovná, který má však školu a tradici, píše historickou hru. Buřičství, povstání, revoluce visí v ruském vzduchu, proto jedni křísí vzpomínky na Pugačeva, druzí na Stěnku Razina, třetí sečtělejší na Bakunina. Ostatně postava Bakuninova je kromě toho tak veliká, tak charakteristicky národní, že dávno by se byli jím zabývali ruští spisovatelé, kdyby to bylo bývalo možno. Díky rozmachu a jasným, výrazným vlastnostem Bakuninovým zobrazení jeho postavy stává se mimořádně obtížné. Každá volba těch či jiných vlastností dělá charakteristiku jednostrannou, a celá postava ztrácí rovnováhu. Výše jsme již vzpomněli, že Merežkovský učinil pokus vytvořiti drama ze života Bakuninova a napsal své „Romantiky“. Základním pramenem sloužila mu téměř jediná tou dobou kniha o Bakuninovi, totiž Kornilovova práce „Bakuninovo mládí“

a korespondence Hercena, Ogareva a Bakunina, vydaná Dragomanovem. Obyčejně se soudí, že Merežkovský dovede ovládnouti materiál, že každý ze svých výtvorů opírá o původní prameny; je to krutý omyl. Zdá se tak prostě proto, že epochy, na nichž pracuje, jsou příliš vzdálené, a obyčejný čtenář nemůže ho přezkoušeti. Na „Romanticích" stává se to mimořádně jasné. Především přespříliš otevřeně prokukuje fixní idea Merežkovského o krvesmilství, o pathologické lásce, idea, kterou zdůrazňuje všude, často bez zvláštního důvodu; za druhé charakterisuje-li se známá osoba, žijící v té či oné době, nelze ji nutiti, aby mluvila věci, které — jak známo — byly proneseny o mnoho let později. To jsou dvě náhodně vybrané črty z mnohých nedostatků dramatu Merežkovského, kterými (připisování vlastních ideí historické osobnosti, směšování psychologických period) trpí většina historických her, věnovaných jen určité osobnosti.

Je třeba spravedlivě říci, že Fedinova hra hřeší proti psychologické pravdě méně, než hry jiných autorů. Je sice zpracována méně divadelně, než drama Merežkovského, cítí se materiál, s nímž pracoval (nedávno nalezená Zpověď Bakuninova, v níž popisuje zejména slovanské věci a revoluci r. 1848), za to však není v této hře umělých idejí, ani historických omylů; je to prostě ilustrace, správněji kronika. Zdá se nám také, že o tuto hru může se zajímati české obecenstvo když ne z divadelního hlediska, tedy aspoň historického. Pro různé okolnosti o slovanofilství Bakunina a jeho přítele Hercena se buď nemluvilo, nebo hledělo se naň z vysoka, jako na přechodnou náladu.

Naše schopnost uhádnouti tajemství zemřelých nesmí se přeceňovati; opřeme-li se však o dopisy a dokumenty, které se nám zachovaly, uvidíme nejen, že Bakunin po celý svůj život pokládal slovanskou otázku a slovanskou politiku za úhelný kámen existence Ruska a Evropy, nýbrž i že bojoval a obětoval se za tyto ideje. Obzvláště blízcí byli mu Češi a Poláci (první více než druzí, neboť Polákům ne vždycky věřil a podezříval je, že jejich cíle jsou osobní a ne celkově slovanské; pro Čechy byl celou duší). Na otázku, odkud přijde podle jeho mínění všenárodní revoluce, bez váhání odpovídá: „Odtud, kde láska zápolí s nenávistí, z Čech." Zničení Rakouska a vytvoření svobodných Čech byly mu zárukou svobodné existence Evropy, a to byly první cíle, jejichž splnění požadoval od revoluce. „Despoté se rozhodli zastaviti rozšíření revoluce. Ale duch revoluce směje se pohraničním strážím a neviditelně se šíří, jako asiatská cholera. Despoté učinili svým ochráncem Rakousko-Uhersko. Zachování Rakouska přejí si naši nepřátelé. Zničení Rakouska, to je onen cíl, po kterém toužíme. Zničení všech možných Rakousk. Kdo je pro Rakousko, je proti svobodě. Kdo je pro svobodu, je proti Rakousku." O něco dříve bylo jím snad po prvé ukázáno na rozdíl mezi oficiálním a revolučním slovanofilstvím. V řeči k německým studentům Fedinův Bakunin dovedl formulovati tuto mimořádně důležitou a čistě bakuninovskou myšlenku: „Čí bomby zapálily zlatou Prahu? Začali jste nenávidět hrozné slovo „panslavism", nepozorujíce, že tímto slovem vás leká holštýnský tyran na ruském trůně. Tímto slovem ruský car chce upevniti své panství nad německou politikou. Ruský despota lže, když mluví o své lásce k Slovanům. Poslal nejvyšší dík Windischgrätzovi — tomu nestydatému katovi slovanské svobody! Slované znají cenu carské lásky! Touží po svobodě a ne po tyranii, byť i byla dána pod žezlem ruského Němce!"

Bylo by lehké rozmnožiti počet citátů a potvrditi je teksty z dopisů a článků, soudíme však, že uvedené úplně stačí. Fedinova hra přes některá zdařilá místa nevyvrací našeho přesvědčení o nemohoucnosti scénické charakteristiky historických osobností; naopak ukazuje příkladně, že ve skutečnosti existuje buď divadelní hra, nebo skutečná, nekompromisní, nepokažená charakteristika. Věci na jevišti, zvláště ruském, jež by měla obě tyto vlastnosti, dosud jsme neviděli.

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století.

(Pokračování.)

Tak bydlili na Starém městě Pražském ze synů Thaliiných: Jan Josef Brunian, impressario německých divadelních her (der deutschen Komoedien) (B), rozený Pražák, se svým za vlastního přijatým synkem Janem Edenbergerem 12 r., rozeným Vídeňanem, jehož otec byl zednickým pomocníkem, a livrejovaným sluhou Josefem Schuchem 16 r. r. P. (rozeným Pražanem), jehož ot. byl kočím, bydlili v domě č. 368(352). — Pokladník tohoto divadla Václav Liber (B), r. z Nekmíře, se synem Václ. r. P. č. 354(413). — V témže domě bydlil měšťan a krejčí, garderobier divadelní Jan Aulich, r. z Bunzendorfu ve Slezsku, se synem Janem r. P. — V č. 277(518) Jakub Mercanti, t. zv. Logenmeister (B), se synem Josefem 15 r., oba r. P. — V divadelní budově Staroměstské

č. 282(536) Jan Tortini, strojnický mistr, r. z Cremony, zde se usadivší (B). — Měšťan a mistr tesařský Frant. Horáček, r. z Bakova, se synem Frant. r. P., který se stal měšťanem 24. února 1756. — Jako **francouzští herci** jsou výslovně v č. 42(574) pohromadě bydlící: rodáci Lyonští Alexandr Bouvié a Jacques Briancourt, prvý se stejnojmenným synkem, roz. již v Kroměříži; z Met pocházel Petr Molan, jenž měl za sluhu Strassburského rodáka Frant. Du Chemina; Pařížanem byl Petr L'Hote, a v Troyes v Champagni se narodil Battist Prinn, jenž měl syna rovněž Battista. — Jiná skupina francouzských herců přebývala v č. 316(408): Petr De 'Clan z Paříže, Petr De' Marsan z Bourretu (v rukopise Bursche) neb i Bourgetu. — Tamtéž bydlil i Ant. Mayer, **holič** francouzských herců, r. z Ober-Reuheimu v Elsasích, a **německý herec** František Petr Semfelder, r. z Königshofenu ve Francích, otec známého vynálezce litografie, jenž tehdy, jak je z tohoto zápisu patrno, ještě na světě nebyl, narodiv se necelý půl rok po této konskripci. — U ostatních cizích herců jsme bližšího titulu mimo běžného tehdy komediant nenalezli: Filip Jos. Bienfee, r. z Paříže, se synem Maxmilianem, r. z Mnichova č. 358(426). — Jos. Deschan z Paříže se synem Janem z Bordeaux č. 259(506). — Jan Gingling z Lubecku v Dol. Sasku č. 215(471). — Gabriel Ludvík Schabison z Dausche ve Francii (?) se syny Pařížany Meinonem a Ludvíkem č. 264(511). — Karel Wandr z Mnichova č. 262(509). — V tomtéž domě bydlil Vídeňan Jan Jonason 21 r. (C). — S Brunianem v domě č. 368(352) obývali Frant. Xav. Franck z Brna, jehož ot. byl tamtéž měšťanem, a Karel Henisch 25 r. (C) z Vídně, jehož ot. byl inspektorem domu knížete Kounice. — V č. 255(468) jsme našli Vídeňáka Jana Ungera (B). Z domu 653(126) uteki v březnu 1770 Jan Zieser (Cziser) s komediantem a nedal o sobě slyšeti, syn pražského měšťana a malíře karet Josefa Z. — V č. 265(512) bydlil parukářský učeň Jan Bohumír Ruck, roz. z Mnichova, jehož ot. byl hercem.

Druhou skupinu tvoří pěstitelé musy Terpsichory, z nichž na prvém místě jmenujeme divadelního **tanečníka** Vojt. Morávka 22 r. (C), r. P. č. 393(310). — Na dalším místě jmenujeme pravděpodobně bratry, syny bývalého staroměstského měšťana a král. stavovského tanečního mistra Jana Ant. De Brois: Josefa 21 r. tanečního mistra a juris candidata Jana, všechny r. P., bydlící s jich livr. sl. Václ. Brücknerem, r. ze Žebletína u Žďáru v Loketském kr. 15 r. starým, v č. 717(932). — Jiným tan. mistrem a měšť. byl Jan Michal Haller, r. z Vircpurku, jenž zaplatil měšť. taxu jako „tancmistr" 3. července 1766, který se sl. Ant. Klingerem 14 r. starým, jehož ot. byl v rodišti jeho Duchcově t. zv. forrajtrem hr. Valdštejna, bydlil ve svém domě 699(10). — Tan. mistr Karel Kutz (B), r. z Komárna v Uhrách, měl syny Karla 10 r., Jana 6 r. Michala 4 r. a Filipa 1 r., r. všechny v Praze a bydlil 681(32). — Tan. mistr Leop. Procházka (B), r. z Maršovic, je připsán se svým sloužícím Mat. Kriszlem 11 r., r. P. do č. 245(557), ot. tohoto byl zedn. pom. — Mimo tyto žili na Starém městě synové bývalých tan. mistrů: hudebník Valentin Haun, 15 r. č. 790(855) a Frant. Marquart, živící se písařením, č. 10(557).

Jinou skupinu umělců, o nichž se v průběhu našich dalších pojednání rozhovoříme a jež dojista s divadelním uměním už tehdy měla těsnější spojitost, jsou **hudebníci.** Tehdy se vzmáhající pěstování opery, jež nejkrásnější květy vydalo v provozování oper Mozartových, zaslouží, abychom svou pozornost věnovali především tehdejším, byť i vojenským kapelníkům, jakož i umělcům na jednotlivé nástroje. Tak bydlili na Starém městě: příslušníci vojenských kapelníků, působících mimo Prahu: V č. 599(64) vd. Isákova, jejíž syn Jos. Isak, r. P., kapelníkoval u p. Pallavicini, v č. 710(1) měšť. a sluha rybního úřadu Starého města Pražského Jan Chorus, r. P., měl syna Karla, r. P., u pl. Esterhazyho, ot. sám přijal měst. právo jako „muzikář Jan Korus" 9. ledna 1759, Jos. Kutman, r. P., působil u pl. Breisašského a byl synem kuchaře Jakuba K-a (B), r. ze Zamlekova, bydlícího v čís. 473(269), Frant. Zechetmeier, angažovaný u pl. Juley, r. Plzeňský, měl na živu matku v č. 695(13).

Z jednotlivých hudebníků, u nichž jich nástroj provozovací je jmenován, uvádíme: Ant. Müllera, **bracistu** u jesuitů (B), r. z Kladska, zde usedlého č. 443(284). — **Oboistu** Ant. Šebka, jenž se synem Jan., r. P., dosáhl měst. práva jako „musicus huboista" 17. června 1744 č. 195(485). — **Z harfenistů** jsou uvedeni: Jos. Děd, 25 r. (C), r. P., č. 703(6), ot. byl neměšť. sládkem a Tom. Muzika, chromý na obě nohy, r. ze Zásmuk, bydlící s ot., býv. pivov. pomocníkem Janem M., r. ze Strakonic, v č. 365(443). — **Pištec** u kníž. Esterhazyho Frant. Hlína, mimo Prahu jsoucí, byl synem správce domu Mat. H-y, r. z Heřmanova Městce, z č. 92(712), kde měl i 8 r. starého bratra Ant., r. P. — Téhož zaměstnání u pluku Kinského byl z č. 352(421) Jos. Tešl, r. P. — Jako **trubač** označen je v č. 248(433) Václ. Bringe (B), r. z Pavlovic. — V domě tajného rady hrab. Frant. Josefa Khüenburga č. 11(558) bydlili synové ševce z Milčína Kajetán a Jan Čáp, prvý z nich 14 r., druhý 12 r., a oba byli **trubači na lesní roh.** — V č. 605(60) našli jsme bývalého trubače Jos. Hackla, r. P. (B). — Rovněž tak bývalý polní trubač Bohumír Jandouš bydlil v č. 613(90), který tehdy byl 37 r. a pocházel z České Kamenice. — V č. 173(663) bydlil sochařský pom. Karel Hanl, 35 r. (D), r. P., jehož ot. byl městský trubač. — **Městský tambor** Jos. Švestka (A) se synem Václ. (A) a druhým Janem 7 r. přebýval v jeho č. 904(826) a měšťan a zároveň městský musicus Jan Wichner bydlil v č. 324(371). — O dvorních hudebnících biskupa Vratislavského bratřích Batcích zmíníme se níže u příležitosti jich bratra (?), kantora sv. Martinského. O pražských rodácích, kteří tou dobou sloužili u vojska jako tamboři, se na tomto místě nerozepisujeme.

(Pokračování.)

Hlasy o „Velkolepém paroháči", dyptichu „Včera a dnes", „Ořechách" a „Stilmondském starostovi".

„Velkolepý paroháč"[1]), jímž po prvé dostal se Vlám Crommelynck — mimo Leebergha a Maeterlincka — na české jeviště, byl přijat s uznáním a do jisté míry s obdivem, pro zvláštní tragikomickou a psychopathologickou příchuť, jíž jest vybaven jeho hrdina, sedlák Bruno, jenž ve své tragické lásce má skvělé předchůdce v Otelu a Sganarelovi. Dobře bylo poukázáno v „Nár. Listech" na výkřik Otelův: „Přísahám, že jest lépe býti podveden, než něco o tom vědět." Ale jestliže v Otelu podnětem k žárlivosti jest Jago, jest ve „Velkolepém paroháči" podnětem představa, obraznost, jež štve ubohého Bruna do žárlivosti, k níž nemá příčiny, a aby příčinu měl, donutí svou něžnou Stellu k cizoložství, jemuž na konec nevěří, i když celá vesnice o tom mluví, naopak předpokládá, že Stelliny nevěry jsou pouze předstírány, aby bylo vyhověno jeho přání „chci míti jistotu, buď budu paroháčem, nebo se oběsím", aby se neoběsil. A i když sám se přesvědčí v přestrojení, že se mu Stella vzdala, opět předpokládá,

[1]) „Velkolepý paroháč", satir. kom. III. Naps. Fernand Crommelynck, přel. Petr Křička, v režii V. Vydry a výpravě J. M. Gottlieba. Premiéra ve Stav. div. 29. dubna.

že ho Stella v přestrojení poznala. A Stella konečně, když se jí zmocní volák a odnáší z domu Brunova, jde s ním, prosíc ho, aby mu směla býti věrnou. „Nár. Listy“ píší, že nepřešla naším jevištěm hra, která by byla nabita prudkým dramatickým životem a sestupovala tak hluboko do pekel duše, jako tato hra, že v ní objevuje dědictví Molièrovo, které prošlo výhní zmučené duše soudobého člověka. Jest to tragedie žárlivosti, ale i tragedie obraznosti, představy, snad by se namítlo, že příběh jest nepravděpodobný, že žádná žena nedala by se dohnati k takovým obětem a žádný muž nemohl by běsniti pro pouhou hru obraznosti. Ale jsou pravdy hlubin a propastí. A touto pravdou je hra pravdivá až k bolesti. Jest to nejkrutější a nejdůslednější analysa žárlivosti, jaká kdy byla v literatuře podána. Tento Bruno snad neexistuje, ale žije ve stu a tisíci lidech, tento Bruno, toť samo peklo lidské lásky, jež ztratila rovnováhu. — „Právu lidu“ připadá tato hra jako cizí překořeněné jídlo, jehož servírování působí jisté rozpaky. — „Lidovým Novinám“ jest místy skvělou komedií, místy nechutnou a na konec únavnou permutací tragikomického motivu, který je vyháněn stále do vyšších, drásavějších poloh. — „Národní Politika“ v ní vidí psychopathologický případ, ale uznává jeho básnickou výši. — „Čech“ ji nazývá strašným psychologickým dramatem manželské lásky, již někdo chápe z její tragické a někdo z její komické stránky. — „Venkov“ praví, že třeštění Brunovo jest hnáno do rozměrů, přesahujících každou průměrnost a vzbuzujících podiv. Pokud provedení se týká, uznává se vesměs výborný výkon páně Vydrův jako Bruna, paní Sedláčkové jako Stelly, i ostatních, kteří nezůstali pozadu. „Venkov“ píše, že postavu Brunovu nelze tak snadno ztělesniti, ale je asi lákavou pro herce vyspělého a ctižádostivého, a výkon p. Vydrův byl hoden tohoto úkolu. Postava Stellina odradila prý několik našich dam z činohry, jež jí nechtěly hráti, počítajíce toliko s vnějším osudem a nikoli s vnitřní hodnotou, kterou dobře postřehla pí Sedláčková.

Z dramatického dyptichu Jar. Hilberta „Včera a dnes“[2]) („Česká komedie“ a „Domů“) „Národní Listy“ nazývají akt „Domů“ průpravnou studií, detailním náčrtkem k budoucímu obrazu. Obsahem jest scéna z pobytu našich legií na Rusi, kdy revolucionář Dolosov prchá před Kolčakovými vojáky a najde útočiště v bytě čsl. kapitána, u nějž ztrávila noc jeho žena. Mezi Dolosovem a čsl. kapitánem rozvine se dialog, jenž má za účel vyjádřiti rozdíl mezi českou a ruskou povahou. Hilbert tu vyslovil svůj protest proti světlu z východu, proti oné pasivní rozkladné povaze ruské. „Česká komedie“, hraná již r. 1909 na Nár. divadle, může býti posuzována jako prolog k sibiřskému dramatu, neboť duch oněch pěti vojáků, kteří u Č. Skalice r. 1866 vrhají se proti pruské armádě, toť duch těch, kteří od Zborova přešli krvavou pouští do Vladivostoku. S provedením ani s režií nejsou naše listy vesměs spokojeny. „Čech“ oceňuje práci Hilbertovu příznivě, také „Národní Politika“ píše, že Hilbert opět se tu ukázal jako mistr slova, formy a dramatického napětí, a i J. Kolman ve „Venkově“ chválí hru a provedení. „Tribuna“ uznává některé přednosti hry, ale vytýká jí schematicky pocit povznešenosti, který — má na zřeteli právě autorův názor na Rusy — působí urážlivě. V provedení chválí výkon paní Kronbauerové. — „Právo lidu“ vidí v této hře svědectví svěžích sil autorových, také „České Slovo“ přijímá tuto novou práci Hilbertovu příznivě, podobně „Čsl. Republika“ a ostatní.

[2]) „Včera a dnes“, v režii V. Dostála, výprava V. Hoffmanna. Premiéra 10. května v Národním div.

Svobodovy „Ořechy“[3]) byly vesměs přijaty jakožto nenáročná, lehká veselohra, která chce jen pobaviti, kterou hráli na Národním před 17 lety jako „Fialku“, loni v Uranii už jako „Ořechy“ a letos po třetí jako premiéru na Vinohradech. A i dnes působí svým prostředím, ženskými pletichami, koketerií a flirtem pražské společnosti, ale i do jisté míry odsouzením světácké povrchnosti a ješitnosti, velmi dobře. Vinohradští sehráli tuto věcičku s humorem a dobrou náladou, byly to dámy Májová, Šlemrová, Friedlová, Pačová a Gabrielová a pp. Hlavatý, Kovařík, Vrbský a Smolík. Jinak přešla tato hra bez zvláštního zájmu.

„Stilmondský starosta“[4]) spadá svým dějem do r. 1914, do doby násilné okupace Belgie pruskou armádou, která svými důstojníky dopouštěla se strašných skutků, které vyvolaly bolestné vzrušení celého národa. Jedná o starostovi, jenž byl ustanoven za rukojmí a byl popraven, když se nevypátral vrah německého důstojníka, který byl patrně zabit vlastními svými vojáky. Tragicky jest zahrocen poměr starosty k jednomu z německých důstojníků, jenž jest jeho zetěm a jenž nemůže svého tchána zachrániti, stávaje se obětí hrozné povinnosti. Přijato toto drama celkem sympaticky. „Národní Politika“ oceňuje umění M. ve vydrážděni hrůzy a děsu, v udržení napětí až do konce a ve střídání pohnutých scén i v postavách, z nichž každá má podíl na rozechvění a dramatickém účinu. Chválí Wenigovu výpravu a výkony Vojty Jurného v titulní úloze, pp. Štěpánka, Vávry, Kovaříka a pí Friedlové. — „Právo lidu“ spatřuje v tragedii typu „St. starosty“ rysy tragedie husovské a uznává — přes některé slabosti díla — jeho trvalý význam. Chválí také výpravu i provedení. — „Čsl. Republika“ klade drama Maeterlinckovo nad „Nelidskou zemi“ i nad Porchéovu „Čapku a šišáka“ s podobným motivem, a v provedení nelíbila se pí Friedlová, jež dost nevyjádřila odpor proti pruské brutalitě, ale chválí pp. Vojtu, Štěpánka, Vávru a Kovaříka. — „České Slovo“ vidí v tomto dramatu dvě povinnosti, povinnost německého drilla a povinnost člověka k člověku, a třebaže dramaticky mnoho nepotěší, jest přece jen zdravou lekcí. Praví o provedení, že bylo hráno ušlechtile a hodno uznání. — „Národní Listy“ spatřují tu mnoho sentimentality a sensačnosti, ale uznávají, že vyrostla z citového otřesu, který byl tak silný, že neživotného a estétského ducha Maeterlinckova změnil nadobro a postavil jej do služeb života, jenž prochází peklem a bolestí. Výpravu příliš nechválí, zato provedení se líbilo. — „Venkov“ o tomto dramatu píše jako o hrách, které jsou příliš pikantní představami příliš živými a jichž dramatický dojem je zkalen rozvířenými neliterárními prvky. Provedení i výpravu chválí. — „Rudé Právo“ píše, že jest to zakvílení lidské duše, hledící do běsnění válečného. Bylo však hráno mdle. — „Čech“ také konstatuje jistou únavu v provedení, ale výpravu chválí. — „Lidové Noviny“ přijímají „Stilmondského starostu“ jako Maeterlinckův výraz bolestného rozčilení nad ušlapaným národem.

J. P.

[3]) F. X. Svoboda „Ořechy“, ves. III. Po prvé na Vinohradech 6. června v režii F. Hlavatého.

[4]) Maurice Maeterlinck „Stilmondský starosta“, drama III, přel. M. Kalašová, vypr. J. Wenig v režii K. Vávry. Premiéra na Vinohradech 10. května.

POZNÁMKY.

Repertoár v červenci. Národní a Stavovské divadlo hrálo do 9. července. V této době vypravilo jako novinku Voborníkova „Jeronýma Pražského“, opakovalo Jiráskova „Husa“, pak „Jacquelinu“, „Milování“, „Maryšu“, „Fausta“ a „Lucernu“. Od

9. července do 24. srpna má divadelní prázdniny. — Opera znovu nastudovala a provedla „Poustevníkův zvonek", balet „Louskáček", měla hosty pí Destinnovou a p. Küglera v „Prodané nevěstě", opakovala „Rigoletta", „Kaťu Kabanovou", „Dalibora", „Troubadoura" a „Labutí jezero". — Vinohradské divadlo mělo do 15. července prázdniny. Poté hrálo: „Romantiky," „Ořechy," novinky „Ingeborg" a „Uzel", starou, ale nově nastudovanou frašku „Palackého třída č. 27", „Lásku a smrt". — Švandovo divadlo hrálo „Dolfu", pohostinsky v Aréně „Konečnou stanici trati č. 14", „Bytovou nouzi", u Libuše zase opakovalo „Velbloudа uchem jehly", „Kiki", „A já ti říkám, že po tobě házela očima", „Půjč mi svůj byt" a „Femina". Divadelní prázdniny od 15. do 31. července. — Urania měla prázdniny od 1. do 15. července. Pak hrála: „Pražané v Pekingu," „Co se hašteří, rádo se má," „Urozený pán a dívka z lidu," „Krásná Helena," „Panenka," „Letní noc," „Favoritka," „Strýček Haf-haf," „Ples lumpů," „Pražská fialkářka", „Dolfinkovy námluvy," „Toto," „Mlsní kocouři," „Druhá manželka," „Žaluji," „Osudný manévr," „Láska bdí". — Tylovo div. nehrálo od 10. července, prázdniny má do 11. srpna. Do prázdnin hrálo: „Kéž k nám čáp přiletí," „Španělská muška," „Čokoládová princezna," „Sibiročka," „Irčin románek," „Jeroným Pražský" (Kolárův), „Slečinka z ministerstva," „V londýnské mlze" a „Anděl, jenž poličkuje".

Národní divadlo pokračuje bezohledně v odstraňování své tradice, zavádějíc všecko v činohře i v opeře podle nového klíče a pravítka, vnucovaného první české scéně nynější pokusnickou správou přes vážné protesty a nelibost všech lidí, kteří se dosud tak lehce nemohou zbaviti všeho, čím jim Národní divadlo bylo a je. Teď došlo i na Hynaisovu oponu, která dodávala tak pěkného rázu celému divadlu, která připomínala pod nápisem „Národ sobě" nezapomenutelné doby nadšení českého lidu při stavbě chrámu českého umění a která svou myšlenkou i provedením tlumočila hrdou radost z vlastní práce a zvyšovala slavnostní ráz velikých okamžiků národních. Podle zpráv denních listů oznámilo ředitelství Nár. divadla Moderní galerii, že jí daruje tuto oponu a doložilo, že ji dá samo stočiti a uložiti, kdyby jí galerie nepřijala. Je ředitelství majetníkem Nár. divadla, aby mohlo samo činiti dary? Je možno, aby ředitelství dalo do skladiště hlavní oponu a nahradilo ji snad výtvorem nějakého kubisty? Dopustí to naše veřejnost, která se dočká i toho, že pak po řadě zamaluje ředitelství i nápis „Národ sobě"?

Rudolf Deyl zůstane v Národním divadle. Denním tiskem prošla zpráva, že Rud. Deyl zůstane nadále v Národním div. Nasvědčuje tomu také ta okolnost, že mu byly přiděleny některé čelné role. Doufejme, že i Jar. Hurt, Jan Vávra a Alex. Třebovský budou více a účelněji zaměstnávání a že tak dojde Národní div. kýženého klidu a vnitřní konsolidace.

Odpolední představení. Odpolední představení bývají herci pokládána méněcennými, při nichž není třeba se namáhati. To je ovšem podstatný omyl. Publikum, které jde v neděli odpoledne do divadla, bývá právě to nejnadšenější a nejideálnější. Nejde se do divadla baviti, ale posíliti se tam v ideálech. Je to publikum chudého, pracujícího lidu, které se nemůže říditi dle bohatých, kteří mají předplacení a dle nichž se určuje repertoár. Tím hanebnější jest, je-li odpolední nedělní představení provedeno ledabyle, spěšně a mrzutě, beze snahy umělecké. Staré, nejostřejšího odsouzení hodné divadelní rčení zní: Pro to odpolední a šestákové publikum je toho dost. Ne, to šestákové publikum má na tolik práva na představení dobré, na kolik divadlo o ty jeho šestáky stojí, odpolední představení pořádajíc. Písatel těchto řádků byl se podívati na provedení „Fausta" na Petra a Pavla odpoledne, protože právě tak, jako řada jiných, pro jiné povinnosti nemohl dosud navštíviti představení večerní. Představení to bylo však tak odbyto, sehráno s takovým chvatem, že vzbuzovalo až odpor. Začalo to režií, která vynechala celý prolog a vyškrtala celé jiné partie hry, na příklad začátek Velikonoční procházky, celou Valpurginu noc a pod. Tato nevážnost zanesla se pak mezi herce, z nichž zejména p. Deyl vůbec nehrál, nýbrž s nesmírným chvatem odříkával verše, jež nebylo možno vynechati. Jedině o pí Hübnerové a sl. Ostrčilové možno říci, že hrály poctivě. Ale nevážnost přenesla se i za kulisy, kde několik osob bavilo se tak, že při procházce a ve scéně s pudlem se smíchem napodobovalo kňučení a štěkání psa, a kdosi za kulisami mluvil nebo hádal se tak hlasitě, že ho p. Deyl s p. Hurtem musili s jeviště okřikovati; v osvětlování byly chyby atd. To bylo představení k pláči. V ředitelské lóži byla sice nějaká rodina, ale ani pan ředitel, ani nikdo z umělecké správy!

Pozoruhodná touha. Přední znalec našeho divadelnictví, Jindř. Vodák, šéf divadel. odd. ministerstva národní osvěty, ujal se zase divadelní a literární rubriky v obnoveném „Čase", který zatím vychází jako týdeník. Píše tam pozoruhodné úvahy o současných divadelních zjevech. Mnohé z jeho poznámek zaslouží, aby byly citovány. Dnes otiskujeme jeho poznámku o uvedení Croisetovy „Žaklíny" na jevišti Stavovského divadla: „Žaklína", francouzská veselohra, která se neočekávaně vynořila na jevišti Stavovského divadla, má námět, bez ostychu převzatý z Curelovy „Figurantky" a obměněný jen úbytkem vážnosti, jež musila ustoupiti laciné pikantnosti. Bylo věru na tom dost, že byla už jednou v Národním divadle hraná s původním názvem „Můstek"; vytahuje-li se teď znovu před světla ramp, děje se to patrně jen z nesnází repertoárních, a pak — pane řediteli Schmoranzi, budete-li tyto řádky čísti ve svém venkovském zátiší, odpusťte nám, čím jsme se na Vás provinili, a vraťte se! Vraťte se co nejdříve! Je vrchovatý čas, abyste se ujal zase vlády v našem Národním div. Hleďte, vytýkali jsme Vám Vaše „Kontrolory spacích vagonů", Vaše „Ustupte ženám", Vaše „Můstky", ale dnes budeme tiší jako pěny, hrajte si, co chcete! Vy aspoň najdete pro pí Sedláčkovou něco nového z dnešní veseloherní tvorby francouzské, nebudete ji nutit k zbytečnému opakování starých odložených hlouposti, a Vám ona odpustí, když ji k jejímu skvostnému výkonu, oplývajícímu rozkošnými mimickými a přízvukovými podrobnostmi, řeknete, že by neměla v „Žaklíně" podávat jen druhé vydání Stelly, že dovede pokaždé vytvořit jinou individualitu. Slitujte se nad Národním divadlem, pane řediteli Schmoranzi! Dospěli jsme tak daleko, že v neděli odpoledne promrskáváme Sardouovu „Cypriennu", nota bene ne s pí Benoniovou, ani s pí Sedláčkovou, nýbrž s pí Steimarovou, a večer nemáme k tomu nic lepšího, nežli tu překonanou „Žaklínu". A vrátíte-li se, vezměte najisto Jaroslava Kvapila s sebou! On jediný bude moci napraviti smrtelný zločin, který byl spáchán právě na Goethovu „Faustu".

Vzpomínka na požár Národního divadla. Při velkolepém průvodu hasičském 1. července v Praze bylo krásným způsobem vzpomenuto požáru Národního div. Hned za předsednictvem, tedy na čelném

místě, kráčela skupina starců, hasičů, kteří se účastnili záchranných prací při katastrofálním požáru Národního divadla. Tato skupina průvodu byla obecenstvem vřele, ba nadšeně aklamována. Je vidět, že národ vzhlíží stále k Národnímu divadlu jako k nejkrásnějšímu svému snu a nejcennějšímu ztělesnění svých ideálů. Dostává však dnešní Národ. div. všem těm tužbám, jež k němu národ v době jeho postavení vznášel?

Nové divadlo v Praze na obzoru? Lze li věřiti zprávám, které nesměle pronikly do veřejnosti, má býti v bývalém Hašlerově kabaretu v Lucerně zřízeno intimní, t. zv. komorní divadlo. Podrobnosti se dosud tají. Proslýchá se jen, že za podnikem tím stojí dram. umělkyně A. Sedláčková, jejíž bratr Jára Sedláček má býti tu vrch. režisérem a spis. De la Camara ředitelem. Přes to však není to nadvýroba divadelního umění?

Nešetrnosti k obecenstvu dopouštějí se často správy divadel, když ohlášené vystoupení čelných členů ansamblu ve hře odříkají teprve večer před představením. Ti, kdož zakoupili si vstupenky v předpokladu tohoto vystoupení, pozbývají zklamáním nutné důvěry v seriosnost vedení podniku. Dle zpráv denních listů stal se posledně takový případ ve Švandově divadle 11. července. Panující vedro lákalo spíše k osvěžení ve vlnách Vltavy, ale přece dosti obecenstva přálo si spatřiti uměleckou dvojici E. Švandovou a R. Kadlece ve ves. „Konečná stanice čís. 14." Jaké však bylo překvapení obětavých návštěvníků, když malé oznámení v divadle sdělovalo, že jmenovaní umělci toho večera nehrají. Více ohledů k obecenstvu by neškodilo; nejde-li o výjimečné okolnosti, lze vždy nastalé překážky dříve oznamiti tiskem. —*ský.*

Československé číslo „Choses de théâtre". Tato přední francouzská div. revue, těšící se světové pověsti, vydala zvláštní číslo, věnované divadlu československému. Číslo to bylo vydáno za podpory propagačního odboru ministerstva věcí zahraničních a bylo uspořádáno universitním profesorem a dokonalým znalcem našeho divadelnictví drem V. Tillem. Vedle francouzských divadelníků Matei Roussou (redaktora a vydavatele revue), Piérarda, Rochea, Vildraca a Migota, přispěli do čísla skoro všichni významnější čeští divadelníci (Kvapil, Hilar, Hofman, Pujman, Hilbert, Dyk, Karel Čapek, Lom, Mahen, Tille, Fischer, Jelinek, Bor, Siblík, Nejedlý, Pražák, Veselý a j. v.). Článek Blahníkův o ochotnictvu přinášíme v tomto čísle v překladu. Publikace je ozdobena řadou scénických návrhů Wenigových, Hofmanových, Hrstkových, Feuersteinových, řadou vigneť a karikatur Böttingrových a j. Krátce, je to publikace velmi pozoruhodná. Je jen litovati, že mezi těmi, kdo do ní přispěli, chybí Jindř. Vodák, nejpovolanější znalec našeho divadla, a že pro Francouze a cizinu takovou publikaci udělati a vydati dovedeme, pro sebe však nikoliv. Naše veřejnost by takový sborník potřebovala možná víc, nežli cizina, a byl by z něho možná větší morální užitek. Než i tak je tato práce pořadatelů, zvláště prof. Tilleho, nad jiné záslužná a positivní.

Divadelní učenost. František Zavřel, který vedle Stanislava Loma píše do divadelní rubriky „Českého Slova", napsal tam onehdy toto poučení: „Definice dramatu. Razil ji Nietsche a zní takto: Das durch und durch motivierte. Je to jinými slovy totéž, co měli na mysli Řekové a po nich Goethe, pravíce: en kai pan. Ve svých přednáškách o dramatu vyřkl to kdysi po česku Šalda: Drama je nutnost. To znamená: Stavba, stavba, stavba. Mihi ipsi scripsi. František Zavřel." Je jistě potěšitelné, že je p. Zavřel tak sečtělý a že zná tolik jazyků, nebylo by však pro výchovu publika, pro něž byla tato jeho notička asi uveřejněna, lépe, kdyby jako Šalda se byl vyjádřil více po česku?

Pro divadelní archiv darovali: Mistr K. Želenský rukopis Tylovy dosud neznámé básně, tři vysvědčení Ryšavých a tři podobizny. Ředitel K. Šott 12 fotografií, mag. oficiál Forchheim šest fotografií a různé památky listinné. Všichni div. umělci dosud nezaslali svých podepsaných podobizen. Mnozí mají různé div. památky, které by se mohly časem ztratiti, kdyby nebyly uloženy bezpečně. O to právě pečuje Matice Divadelní, aby byl utvořen divadelní archiv, řádně registrovaný a pro budoucnost uchovaný. Veškeré zásilky přijímá dr. Fr. Herman, Praha II., Podskalská 357.

Úspěch komedie „R. U. R." bratří Čapků v Americe je tak veliký, že dle chicagské „Svornosti" zařazena mezi deset nejlepších her minulé sezony. Ostatní jejich práce „Věc Makropulos", „Země mnoha jmen" a „Ze života hmyzu" docílily sice také úspěchu, ale na repertoáru se neudržely. Totéž píše „Svornost" o Šaldově novince „Dítě". Clevelandský list „Plain Dealer" oznamuje, že jedna z největších amerických filmových společností „Goldwyn-Cosmopolitan Corporation" chce „R. U. R." zfilmovati. —*ský.*

Z jihoslovanských divadel. Jubileum 25leté činnosti u divadla slavil 11. května známý slovinský herec Josef Povhe. Působí jako karakterní komik a režisér divadla v Osijeku. — V Záhřebě počátkem května zemřel spisovatel Ulderik Donadini ve věku 29 let. Donadini byl jedním z mladých, talentovaných spisovatelů chorvatských, který též vynikl na poli dramatického písemnictví. — Sjezd jihoslovanských dramatických umělců konal se od 5. do 8. července ve Splitu. Jednal zvláště o sociálních otázkách a organisaci jihoslovanského herectva. — Sezona 1922—1923 činohry Národ. div. v Lublani trvala od 1. října do 19. června. Ve 262 dnech sehráno 24 her 232krát. Na slovinský repertoár připadlo 47 předst., na jihoslovanský 16, na ruský 48, na český (Čapkovo R. U. R.) 12, tedy ze slovanského hráno 14 her 123krát. Na ostatní cizí repertoár připadlo 13 her, jež sehrány 109krát. — Na Národním div. ve Splitu v minulé sezoně bylo provedeno 37 dramatických děl, z nichž 19 bylo původních prací jihoslovanských a 9 ruských. Vedle toho splitské divadlo nastudovalo 7 oper a operet a 12 rozličných hudebních, koncertních a baletních programů. — Na Národním div. v Osijeku trvala minulá sezóna od 2. září 1922 do 10. června 1923. Uspořádáno 295 představení, z nichž 132 bylo činoherních, 80 operních, 66 operetních, 23 baletních a několik koncertů a literárních večerů s hudbou. Novinek bylo 7 od jihoslovanských a 12 od cizích autorů. V opeře byla 1 domácí novinka a 3 cizí, v operetě 3, baletů bylo 5. *J. K. S.*

„Kočár Nejsvětější Svátosti", 1 akt. kom. Mériméeova, česky provedená před časem na měst. scéně vinohradské, byla zpracována lordem Bernesem na operu. —*ský.*

„Ďáblice" od Karla Schönherra byla uvedena pod názvem „L'indemoniata" na italskou scénu v Římě a dosáhla tu velikého úspěchu. Kritika při porovnávání Schönherra s Wedekindem označuje onoho výše pro jeho zcelený, hutný dramatický výraz, prostý ironie. —*ský.*

„Pražský žid" do maďarštiny. MUDr. Ig. Verő ve Vel. Topolčanech požádal člena činohry Nár. divadla Karla Kolára, syna Jos. Jiřího Kolára, za svolení k překladu „Pražského žida" do maďarštiny. Verő hodlá přiložiti i jiná díla Kolárova, aby se maďarské obecenstvo seznámilo s českou literaturou.

Olomoucké divadlo pro novou sezonu doplnilo svůj soubor angažováním A. Nežádalové, žačky prof. Fuchse, pro vyšší dramatiku, M. Špornarové od Východočeské spol. pro mladodramatický obor. Dále byly uzavřeny smlouvy s K. Šottem, bývalým ředitelem kočujícího divadla, J. Koldovským, býv. čl. pražského Tylova div., a Soňou Neumanovou. —*ský.*

OCHOTNICTVO.

V. Kr. Blahník:

Ochotnická divadla v Československu.

(Z francouzské divadelní revue „Choses de théâtre“ přeložil Dr. Fr. B. Soukup.)

Francouzská přední divadelní revue „Choses de théâtre“ (Věci divadelní) vydala za podpory zpravodajského odboru našeho ministerstva zahraničního zvláštní číslo, věnované divadelnictví československému. Na jiném místě píšeme o této pozoruhodné publikaci podrobněji. Redakcí byl vyzván též člen našeho redakčního kruhu V. Kr. Blahník, aby francouzské a — vzhledem k rozšířenosti jmenované revue — i světové divadelní veřejnosti krátce nastínil působení a význam československého ochotnictva divadelního pro vývoj divadelního umění u nás. Článek byl napsán již před rokem a během příprav k vydání nebylo možno na něm měniti a doplňovati. Nicméně jest zajímavou stylisací smyslu ochotnické činnosti a organisace u nás. *R.*

Pro cizince představují naše velké stálé scény všechno dramatické a divadelní umění české. Ale divadelní výchova širokých vrstev lidových zůstává ještě i dnes, právě tak jako v počátcích českého divadla, v rukou spolků ochotnických. Nedělali jsme vlastně nikdy přesného rozdílu mezi umělci z povolání a amatéry. A zvláště v divadelnictví jsme nakloněni k tomu, směšovati tyto dva pojmy. Tvoří-li ochotníci nevyčerpatelný pramen nových, ostatně výborných sil pro stálá divadla, jsou herci z povolání — ať činní, nebo již na odpočinku — učiteli a cennými rádci ochotníkům. Bez nadsázky možno říci, že pokrok českého umění divadelního je ve velké míře spojen s pokrokem našich divadel ochotnických.

Kdo by se omezil pouze na studium dějin našich stálých divadel a na četbu životopisů našich čelných herců a režisérů z povolání, nemohl by si utvořiti přesný názor o vývoji českého divadla. Třebaže ochotníci znamenají konservativní živel v umění divadelním, jest přece jejich zásluhou, že nové ideje divadelní pronikly v Čechách do širších vrstev lidových. Dnes můžeme konstatovati, že se množí spolky ochotnické, které si berou za úkol šířiti moderní zásady umění divadelního. Je nutno říci, že čeští divadelní ochotníci pokládali z větší části skoro vždy za věc své cti sloužiti národní literatuře dramatické, a to zvláště v jedné z nejvýznamnějších period našich dějin literárních, v době mezi roky 1890 a 1900. I dnes ještě jsou to zvláště oni, kteří hrají lidový repertoár. Výchovný jejich vliv na publikum jest zřejmý ve stále rostoucích požadavcích, jež dnes publikum klade všude na hodnotu dramatických děl, herců i režie stálých divadel.

V létech 1812—40, v době, kdy byly kladeny základy českému divadlu, čerpalo toto všechnu svou sílu z vlastenecké horlivosti, která vzpružovala ochotníky, či spíše z národnostního nadšení, které se zmocnilo tehdejší české společnosti a jehož nejtypičtějším representantem ve směru divadelním zůstává Josef Kajetán Tyl. Možno říci, že v oné době nebylo ani jednoho spisovatele, politika nebo umělce, který by nebyl hrál, nebo alespoň pořádal divadlo jako ochotník. V Tylově divadle na Malé Straně, v kolébce to českého divadla, hrála společnost ochotníků, v níž se shledáváme se jmény nejznámějších literátů oné doby. Tato scéna stala se záhy obávanou soupeřkou ensemblu, který hrál čas od času české kusy v divadle Stavovském a který ostatně hrával dosti špatně. V první polovici 19. století byly četné spolky českých ochotníků jedinými středisky intelektuálního života na našem venkově. Jejich horlivosti dostalo se posily, když rozvířilo se mocné hnutí ve prospěch postavení českého Národního div. a když bylo roku 1862 otevřeno div. Prozatímní. Postavení Národního div. bylo pro národ český viditelným znamením úplného národního obrození. V očích ciziny znamenala tato událost důležitý pokrok české civilisace. Nutno míti na paměti, že až do r. 1862 hrálo se v pražských stálých divadlech česky nejvýše třikrát týdně. Jen zásluhou venkovských ochotnických spolků mohlo býti pomalu vytvořeno několik dobrých kočovných společností hereckých, ale zároveň i publikum, schopné oceniti jejich snahy.

Ústřední Matice divadelního ochotnictva československého, v níž je dnes soustředěno asi 1100 spolků*), byla založena před čtyřiceti léty. Tato organisace pořádá přednášky o teorii a dějinách divadelního umění, vydává časopis, vychovává herce i režiséry. Nejlepší herci našich stálých divadel vyšli skoro všichni ze spolků, v této Matici organisovaných.

Ochotnické spolky vystavěly četná divadla po celém našem venkově. V mnohých městech v Čechách i na Moravě zřídily pěkné a pohodlné sály, opatřené dosti značným technickým zařízením divadelním. V těchto budovách nalézá dramatické i divadelní umění výbornou půdu k svému rozvoji. Vším právem možno říci, že divadelní ochotníci měli stejnou důležitost ve vývoji

*) Za rok zvýšil se tento počet o více než 200 dalších jednot. *R.*

národní výchovy českého lidu, jako Sokolové v jeho výchově fysické a morální. Nový divadelní zákon, na němž se pracuje, dá ochotnickým spolkům právní podklad, který bude pro ně, doufejme, počátkem nového rozmachu.

V přítomné době umožňují ochotnická divadla překonati krisi, kterou prodělávají malé scény stálé a kočovné společnosti herců z povolání. Avšak ani po této krisi nebude důležitost jejich poslání nikterak zmenšena, neboť, nehledě k tomu, že se opírají o staré tradice, bude na nich, aby uspokojily uměnímilovné obecenstvo všude tam, kde stálých divadel není. Bude však třeba ještě mnoho práce a námahy, než se podaří vytvořiti místo různých divadel herců z povolání a divadel ochotnických d i v a d l o j e d i n é, věnované výlučně snahám uměleckým.

K tomu cíli bude nutno předem vychovati vkus širokého publika, naučiti je vlastnímu úsudku a tomu, aby od každého vyžadovalo snahu a touhu po pravém umění.

Frant. Síla:

K zákazu zájezdů ochotnických jednot.

Zákaz, jímž lonského roku postiženo naše ochotnictvo, jest událostí tak mimořádného významu, že, ač o věci bylo psáno již několikráte (viz článek dra Hermana v „Čes. Divadle“ 1922, čís. 10, a glosy v číslech násled.), znovu se k ní vracíme.

Zájezdů jednot sokolských a spolků pěveckých se zákaz netýká, ač zájezdy naše sledují tytéž cíle, jako podniky jmenovaných korporací, pokud jde o posílení ohrožených krajů menšinových. Nadto snažíme se svými zájezdy povzbuditi jednoty slabší k nové práci, ukázati jim nové cesty, nové způsoby studování her, seznámiti je se všemi pokroky a vymožeností divadelního tvoření a dokumentovati před veřejností uměleckou vyspělost organisovaných ochotníků. Lze označiti takovouto činnost jako úmyslnou provokaci našich sousedů německé národnosti, i když přes všechny kopance, jimi nám udělované, chováme se k nim stále nejvýš ohleduplně?

Existence kočovných divadelních společností rovněž nemůže býti důvodem úředního zakročení. Společnosti dobré jsou nám vítaným vzorem, jimž jistě zájezdy naše neuškodí. Zájem ředitelů špatných kočujících společností, špatně provádějících zubožený repertoár, nepostačí odůvodniti vydaný zákaz. Pod záminkou existence několika bídně honorovaných a umělecky utloukaných jednotlivců natropí se tu tolik kulturních škod, že celá generace nepostačí k jich odstranění.

Hledejme právní podklad vydaného zákazu! Jde snad o přestoupení stanov, schválených býv. c. k. místodržitelstvím na základě rak. spolč. zákona? Stanovy Ústř. Matice uvádějí pořádání přednášek, kursů a zájezdů jako prostředky k dosažení účelů naší ochotnické organisace. Jsou tedy naše zájezdy rak. spolč. zák. uznávány. Šestý bod prvého zákona Čsl. republiky, vydaného 28. října 1918, praví: „Všecky dosud platné zákony býv. mocnářství podržují svoji platnost i nadále.“ Nuže, naše stanovy obsahují ustanovení o zájezdech — rak. zák. spolč. je uznal — a tento starý rak. zákon platí až dodnes, protože nový dosud vydán nebyl. Po jakých prapodivných cestách pokulhává logika republikánských úřadů osvobozené naší vlasti, když po zjištění všeho, co tu uvedeno, může býti trváno na vydaném zákazu! Starý rak. div. zákon nemá rovněž žádného ustanovení, jež by čelilo proti zájezdům, a že také tento zákon platí až dodnes, není jistě vinou našeho ústředí, jež učinilo bezpočtu kroků, aby nevyhovující nahražen byl novým.

Právního podkladu zákaz tedy nemá, ohledy jinými rovněž není odůvodněn, a zákaz, jenž není podložen zákonným odůvodněním, odporuje zásadám svobody spolkové, demokracie a spravedlnosti.

Jak jinak jednaly vůči nám bývalé c. k. úřady starého Rakouska! V roce 1914 stala se podobná věc, ač ne tak dalekosáhlého významu: Okr. hejtmanství v Roudnici zakázalo tehdy pohostinské hry členu Národního div. na tamních ochotnických jevištích s odůvodněním, že Nár. div. nemá k takovým zájezdům koncese. Všechny kulturní korporace podaly tehdy protest proti tomuto přehmatu orgánu rakouské vlády. V krátkém čase nato byl protest příznivě vyřízen a zákaz odvolán.

Neodůvodněný zákaz zájezdů, vydaný vládou československou, přes všechny protesty trvá podnes! Naše ústředí učinilo vše, aby dosáhlo jeho odvolání. Obrátilo se na kluby politické, podalo samo protest a zažádalo ministerstvo vnitra o brzké vyřízení tohoto protestu, aby mohla býti podána stížnost ke správnímu soudu. Ministerstvo až dosud nevyhovělo, a politické kluby spokojily se vysvětlením ministerstva vnitra, že zájezdy budou povolovány, jde-li o podniky národního nebo kulturního významu. Až dosud máme však smutné zkušenosti o tom, jak vypadá v praksi liberalismus našich úřadů. Případ jičínský, kde okr. správa politická neuznala ochotnický spolek za instituci všeobecně prospěšnou, je nejnovějším toho dokladem. Musíme tedy trvati na bezpodmínečném odvolání zákazu.

Ústředí naše vykoná svou povinnost. Zde je věc všeho ochotnictva v nejlepších rukou. Ale český ochotník nesmí sám nečinně přihlížeti. Všichni musíme nastoupiti cestu neumorné práce na prohloubení teoretického i praktického sebevzdělání a na dokončení a stmelení naší organisace, aby naše ústředí, až mu bude zase vystoupiti proti podobnému projevu nepochopení a libovůle úředních orgánů, mohlo se opříti o ocelovou a neprostupnou hráz organisačně uvědomělých a technicky ve všech směrech vyzbrojených ochotníků, tvořících nerozbornou baštu Ú. M. D. O. Č.

Dr. H.:

Černá kniha ochotnictva.

Zní to sice absurdně, ale musíme si založiti zvláštní pamětní knihu, která bude jednou povídati o tom, jak se vedlo ochotným a obětavým pracovníkům, pěstujícím umění a konajícím pilně osvětovou a kulturní práci, ode dne, kdy jsme se stali samostatnými a kdy jsme si založili demokratickou republiku. A musíme tuto knihu nazvati „černou“, protože v ní budou zaznamenány věci neradostné, spíše jako tresty pro nespáchané přečiny, věci neuvěřitelné, spíše jako křivdy a hříchy proti kultuře a svobodě.

Všeobecné poměry, zaviněné válkou, způsobily zajisté mnohé potíže ochotnickým spolkům, znesnadňujíce jim opatření diva-

delních potřeb a znemožňujíce provedení podstatného účelu jejich činnosti, aby totiž i nejmenšímu člověku byly levně přístupny umělecké požitky. Od papíru divadelní cedule až po kostymy a výpravu je všecko tak drahé, že je těžko kryti režii, má-li býti dodrženo vstupné nízké a má-li při tom ještě něco zbýti na účel, pro který se hraje. Každý si dá dobře zaplatiti, jen ochotník obětuje svůj čas, nadání a studium i výkon zadarmo. Ba mnohý pro své nadšení i dosazuje a přidává z vlastního. To by však nenáleželo do černé knihy. Jsou to poměry, tísnící dnešní život. Ale jsou jiné rány, které bijí do pracovitých rukou právě odtud, odkud by čekaly tyto ruce spíše podpory a úlevy.

Na jedné straně se volá po návratu k práci, po kultuře, po duševním obrození srdcí lidu, po zvýšení úrovně vzdělání a po osvětové práci, — ale z druhé strany, z jiných dveří téže budovy házejí se opratě a sítě a okovy na dílo, které sleduje právě ony ušlechtilé a všeobecně uznávané cíle. Divadlo bylo, je a bude vydatným a nejúčinnějším prostředkem kulturní výchovy, ale to nevadí, aby se s ním jednalo jako s každým jiným podnikem výdělečné zábavy, při níž je deptána morálka a za jehož dveřmi je nutna asistence obušků.

(Dokonč.)

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Obecní dávka z návěští. Nedávno jsme zde oznámili, že ministerstvo vnitra zamýšlí vydati nová pravidla o obecní dávce z návěští a že chce postihnouti dávkou i divadla. Naše ústředí společně se Svazem děl. spolků divadelních protestovalo proti tomuto novému zatížení naší činnosti, a protest měl aspoň ten výsledek, že byla pro divadla stanovena značná sleva. Stálá divadla, ani jiné kulturní korporace nevšímají si těchto otázek, ale je to vždy jen ochotnictvo, které se samo bije za spravedlivé požadavky. Nebýti nás, platila by všecka divadla dávku ze zábav a platila by i nyní plnou dávku z návěští. Podle nových pravidel činí sazba dávky z návěští, mají-li zůstati nejdéle 4 neděle vyvěšena, za jeden kus:

ve výměře do	100 cm²	nejvýše	10 hal.,
„ „ „	500 „	„	20 „
„ „ „	1000 „	„	30 „
„ „ „	2000 „	„	40 „
„ „ „	4000 „	„	50 „
„ „ „	6000 „	„	60 „
„ „ „	8000 „	„	70 „
„ „ „	10.000 „	„	80 „
„ „ přes	10.000 „	za	každých dalších
	1000 cm² o nejvýše 20 hal. více.		

Za každé další období 4 neděl platí se táž sazba, i když bylo jen započato. Oznámení k účelům kulturním podléhají nejvýše poloviční sazbě. Vzhledem k důležitosti a obecné prospěšnosti podniků, zejména divadelních upozorňuje se v pravidlech výslovně, že poloviční sazba je tu nejvyšší přípustnou sazbou, jež v uvážení místních poměrů může býti i pod tuto míru snížena. Obce jsou vázány těmito sazbami jako nejvyššími a mohou si stanoviti sazby nižší. Obci je vyhrazeno v případech, kde toho uzná potřebu, zejména jde-li o oznámení divadel, dávku zcela nebo z části zvláštním sjednáním v dohodě s osobami, dávkou povinnými, paušalovati. Dávka je splatná před uveřejněním návěští. Proto se musí obecnímu úřadu oznámit plakátování předem a musí se při tom udati rozměr cedulí a doba, na kterou se mají uveřejniti. Upozorňujeme své členy na to, aby si zjistili, kdy a jaká pravidla o dávce z návěští byla té které obci schválena a jaké sazby byly stanoveny. Pak nechť se dovolávají slevy, ve vzorných pravidlech stanovené, nebo ať s obcí ujednají paušál, který však musí odpovídati polovině nejvýše přípustné míry. V případech, kde by spolek nebyl spokojen s předpisem dávky, má právo žádati, aby mu byl vydán platební rozkaz, z něhož se může do 14 dnů odvolati k obecnímu zastupitelstvu. Z rozhodnutí této instance lze podati další odvolání do 14 dnů k bezprostřednímu úřadu dohlédacímu.

Kursy a přednášky. Důtklivě se připomíná všem okrskům a jednotám, které hodlají pořádati kurs nebo přednášku, nebo počítají s účastí řečníků z ústředí pro různé příležitosti, že se musí dohodnouti s ústřední kanceláří včas. Naši řečníci jsou značně zaměstnáni a nemohou vyhověti požadavkům, vznášeným na ně týden předem. Nejméně měsíc předem nutno psáti do kanceláře a dohodnouti se o termínu i tematu. Zvláště spis. Blahník jest velmi zadán, i je nutno jeho přednášky si zabezpečiti předem. Upozorňuje se na přednášku o dějinách divadla se světelnými obrazy, kterážto přednáška je nesmírně zajímavá a setkala se na všech místech, kde byla uspořádána, s velkým úspěchem u ochotníků, ale i u všeho divadelního publika. Měla všude velký úspěch morální a při dobré agitaci i značný úspěch hmotný.

Z ústředí. Přijaté jednoty a spolky: Hosp. čten. bes. v Bohánce-Skále, Sokol v Bystřici u Benešova, Vzděl. och. div. sp. „Havlíček“ v Cidlině, Sokol v Čehovicích p. Bedihošť, Och. sp. „Jirásek“ v Čejkovicích, Spdo. v Čisté u Rakovníka, Sokol v Družci, Spdo. Uherské Hradiště, Sokol v Nové Huti-Nižboru, v Chrastu u Plzně a v Kelči, Spdo. v Lipici u Pelhřimova, Spdo. „Mácha“ v Litoměřicích, Sokol v Lohovicích, Hasiči v Lohovičkách, Sokov Mratíně, Jdo. „Rieger“ v Pelhřimově, Záb. odb. Národ. milice města Plzně, Spdo. „Rozvoj“ v Podlešíně, Dram. klub Intimní uměl. družina, Praha, Hasiči v Řešihlavech, Spdo. „Vrchlický“ v Řestokách, N. J. P. ve Slivenci, Hasiči v Terešově, Sokol v Čes. Třebové a v Dol. Újezdě u Litomyšli, Hasiči v Drahno-Újezdě a v Újezdě Svatojanském, Div. „Čechie“ Č. Budějovice II., odb. v Čes. Velenicích, Spdo. „Tyl“ ve Velvarech, Sokol ve Vesci u Turnova, Spdo. ve Volči, Dram., hud. a pěv. sp. ve Vrdech-Bučicích, Hasiči ve Zvíkovci a Záb. a vzděl. odb. čsl. str. soc. v Pardubicích.

Z pražského okrsku. Pobělohorský obvod praž. o. pořádal v neděli 1./VII. v Sokolovně v Liboci přednášku spis. V. Kr. Blahníka „O významu divadelního ochotnictva“. Ačkoliv počasí podniku nepřálo, pršelo celý den, sešlo se hojně divadelního ochotnictva z celého obvodu i přátel divadla. Přednášející v poutavé řeči nastínil základy a význam ochotnické činnosti pro vývoj divadelního umění i pro celý duchovní a kulturní vývoj národa, mluvil k ochotníkům o jejich povinnostech, i k publiku o pochopení, s nímž mají těmto snahám vycházeti vstříc. Přednáška byla odměněna dlouhotrvajícím potleskem. Po skončení byla děvčátkem podána s pěkným proslovem řečníku kytice, čímž mu vzdán dík za práci, kterou koná neunavně pro ochotnictvo a zvláště jeho pražský okrsek. Večer sehráno předst. „Zlaté Evy“. Bohužel špatné počasí překazilo zahradní zábavu, která byla zároveň projektována. Pobělohorský obvod, který v poslední době vyvíjí

zdárnou činnost, zahájil po valné hromadě krásně svoje nové období. Lze doufati, že tato dobrá snaha bude se i nadále utěšeně rozvíjeti.

Z okrsků. Ruthův okrsek v Teplicích konal schůzi okrsk. rady v Ústí n. L. 14.-IV. za přítomnosti 10 zástupců 6 jednot. Jednáno o správném odvádění poplatku okrsk. a o vymezení hranic mezi okrskem Ruthovým a Ladeckého, jež stane se dohodou. Div. představení oznamují Košťany („Proud", „Špatní pastýři" 1.-V.; chystají Jiráskova „Otce" v přírodě), Verneřice (Skružného „Hřišnice), „Jirásek" v Ústí n. L. (Štolbova „Závět" 22.-IV., „Mamselle Nitouche" 8.-V. a ještě 2 ×, Scheinpflugův „Geysir" 2.-VI.) a N. J. S. v Hrobech („Maloživnostník" 15.-IV.). V podzimní sezóně mají uspořádány býti na různých místech přednášky spis. V. K. Blahníka. Důvěrníci mají v jednotách urgovati přehledy činnosti. Na mimořádné valné hromadě okrsku, téhož dne odbývané, zvolen místopředs. p. Seidl z Hrobů. 26.-V. konána schůze okrsk. rady v Hrobech za přítomnosti 37 del. 5 jednot. Pokladní hotovostKč 235·—. Jednáno o zřízení okrskové knihovny, jež má sestávati výhradně z novinek pro informaci režisérů, o liknavých jednotách okrsku a o příští schůzi, jež bude svolána do Chabařovic. — Turnovského pošumavský okrsek v Klatovech konal valnou hromadu 22.-IV. na St. Rychtě za přítomnosti 32 delegátů a zástupce Tylova II. okrsku inž. Mareše z Plzně. Schůzi řídil starosta J. Zýka. Inž. Mareš promluvil o významu organisace. Zprávu o činnosti okrsku podal tajemník Škarda: Schůzí konáno 9 (delegátů), 11 okrskové rady. Během roku konána přednáška spis. V. K. Blahníka „O vzniku divadla" a 2 divadel. představení („Pražský žid" a „Posel"); zástupci okrsku zúčastnili se různ. divadel. a org. schůzí jednot i div. představení těchto jednot. Celkem sdruženo v okrsku 31 jednot. Zpráva pokladní: Příjem činil Kč 5921·36, vydání 4928·36, a neuhraz. dluh z předešl. let (za legitimace a j.) Kč 3946·40. Po dobrozdání revisorů účtů obě zprávy schváleny. Volby provedeny aklamací: Starostou zvolen opět J. Zýka (Klatovy), místostar. J. Mašek (Kolinec) a Bošek J. (Klatovy), do okrsk. rady Klas, Seichert, Říha, Chmelíček, Melichar, Čermáková, Škarda (Klatovy), Bošek (Luby), náhradníky Majer (Ostřetice), Pilmann (Janovice n. Ú.), Křesťan (Poleň), Kalous (Klatovy), revis. účtů Klečka (Běšiny), Heider (Luby). Delegát do župy v Plzni Škarda, Pechmann. Zřízení okrskové knihovny, stanovení klubu režisérů provede okrsková rada. Režisérský kurs konán za řízení mistra V. Budila od 6.—27. května, vždy v neděli dopoledne v měst. divadle. Maskerský kurs pořádán bude na podzim. Ve vol. návrzích usneseno odebírati středeční číslo „Šumavana", kde vedena jest okrskovou radou (zodpovídá taj. Škarda) hlídka okrsku „Ochotnické divadlo" a podávány jsou zprávy o činnosti okrsku, schůzích, div. předst. a veškeré organisační pokyny z ústředí, okrsku a jednot. Usneseno odebírati župní věstník Tylova okrsku, který otevře v listu též rubriku z Klatov. Schůze skončena starostou s přáním mnoha zdaru k nové práci a výzvou k hojné účasti na I. režisérském kursu. (—*da.*) — Divadelní kurs Šmahova okrsku v Táboře skončil za značné účasti posluchačů. Celkem bylo přednášeno šestkrát vždy dopoledne i odpoledne. Přednášeli V. Kr. Blahník, který také celý kurs řídil, o podstatě divadelního umění, deklamaci, mimice a základech režie, mistr Frankl o maskování, mistr Jelínek o kostymování. Kurs táborský tvoří novou etapu v pořádání divadelních kursů Ú. M. D. O. Č., protože na základě zkušeností z dosavadních kursů byla uspořádána s posluchači ve všech přednášených oborech praktická cvičení. Dopoledne byla vždy vykládána teorie, odpoledne cvičení. Úspěch kursu byl veliký a jest jisto, že výsledky jeho se platně projeví v nejbližší sezoně. Tímto kursem zahájil obnovený Šmahův okrsek svou činnost velmi zdárně. Na podzim má býti v pořádání přednášek a další vzdělávací akci pokračováno.

Z jednot a spolků. Dram. sdr. „Čechie" v Radotíně důstojně doprovodilo ke hrobu zesn. zakl. člena V. Koryntu a zakrátko opět zaklád. člena J. Hamana, s nimiž ofic. rozloučil se předseda Fr. Blaha. — Divadelní družina Čs. N. D. „Scéna" konala 19.-II. řádnou valnou hromadu, při níž jmenováni čestnými členy za zásluhy o čsl. divadelnictví spis. Viktor Dyk, dr. Frant. Herman, vrchní zem. stavební rada K. Skopec a spis. B. Viková-Kunětická. Po přednesení zpráv jednotlivých funkcionářů zvoleni do správního výboru: předs. L. Dyk, místopř. B. Gsöllhofer, jedn. Jos. Wimmer, pokl. Marie Lásková, členy J. V. Gsöllhofer, Jos. Jošt, Emil Kopecký, Anna Lesáková, JUC. Miloš Zeibert, náhr.: Vlasta Ctiborová, Al. Láska, Otto Růžička, M. Šimáčková, do ředitelstva: řed. JUC. Miloš Zeibert, rež. J. V. Gsöllhofer, Jos. Jošt, dramaturg Otto Růžička, pokl. M. Lásková. V minulém správním roce sehráno bylo dle zprávy jednatele 21 předst., z nichž 15 her původních. Kromě toho pořádány 3 kabaretní večery, kávové odpoledne v Zlaté studni, přednášky a karneval na Žofíně. Nejslabší období bylo na jaře, kdy zmítala se „Scéna" osobními spory. Přelom nastal „Měsícem nad řekou", který s úspěchem morálním byl hrán nejen o pravidelném představení, nýbrž i o slavnosti květů, pořádané N. J. S. a Sokolem Praha-I. na výstavišti a při zájezdu do Černošic; od té doby úroveň „Scény" stoupá od představení k představení dle uznání povolané kritiky. (*G-fer.*) — Och. sp. „Havlíček" v Adamově konal valnou hrom. 25.-II., při níž zvoleni: star. F. Petroušek, místostar. L. Šafář, jedn. R. Krýdl, pokl. V. Valenta a rež. F. Petroušek. — Čten. záb. sp. „Hálek" v Praze vzpomněl ve dnech 4. a 8.-IV. pietními oslavami pěvce „Večerních písní" jednak u jeho pomníku na Karlově náměstí, jednak u jeho rovu na Vyšehradě. Pietních aktů činně se zúčastnily pěvecké spolky „Hálek" ze Střešovic a „Slavoj" z Karlína. Proslovy učinil dr. Q. M. Vyskočil. — Bes. „Stankovský" v Praze čítala v min. roce 49 činných a 12 čestných členů. Schůzí konáno 54, jedna slavnostní na paměť 35letého trvání spolku. Dne 29.-IV. 1922 pořádána na Žofíně slavnostní akademie. Pořádáno bylo celkem 22 vlastních podniků, z toho 17 div. předst. a 5 přátel. večírků. Ze svých prostředků věnovala Beseda: 100 Kč spolku „Vojan" v Berlíně, 650 Kč vdově po spis. A. B. Šťastném, 100 Kč na zlatý poklad rep., 76 Kč na Škroupův pomník, 50 Kč na Tylův dům a zakoupeno za 312 Kč losů. Za přijaté větší dary vděčí spolek p. polic. pres. Bienertovi (1000 Kč), Národ. demokr. Smíchov (282 Kč), Sokolu II Smíchov (80 Kč), Cyklistům Praha VII (60 Kč), pp. Trousilovi, Jankovskému a Hasič. sboru v Měchenicích (po 50 Kč) a za dary členů (Kč 371·56). Dle pokladní zprávy vládne bes. hotovostí Kč 14.721·16. Spolek má též slušný inventář divadelní (kulisy, malé jeviště a div. knihovnu). Na autorských právech zaplaceno 404 Kč. — Spdo. „Tyl" v Doubravce sehrál 20.-V. za režie a hostování emer. řed. měst. div. v Plzni Vend. Budila Stroupežnického 1 akt. ves. „Zvíkovský rarášek" a „Paní mincmistrová". Ve hře poslední obsazena role písaře Alexyho p. J. Knedlíkem, bankov. úředníkem v Doubravce, který se však nedostavil ani na gen. zkoušku, ani na představení, které tím mohlo býti — nebýti pohotovosti jiného člena — znemožněno, a tak mohla spolku vzejíti nejen morální, ale i veliká hmotná škoda. Za toto hrubé porušení spolkové kázně byl p. Knedlík správním výborem 26.-V. ze spolku vyloučen s tím, aby toto vyloučení uveřejněno bylo v okrskovém věstníku a v „Čsl. Div." — Spdo. v Loděnici u Berouna uspořádal u příležitosti oslav 30letého jubilea založení spolku 15.-VII.

divadlo v přírodě v čarokrásném zákoutí „Černidel“ nedaleko Sv. Jana pod Skálou. — „Klicpera“ v Sadské sehrál za I. pololetí r. 1923: 18.-II. operetu „Lucifer“ (rež. H. Princ), 3. a 4.-III. Svobodovy „Směry života“ (R. Kutzer), 18.-III., 2. a 15.-IV. Bognerovu hru „Paní revírníková a její Tony“ (V. Trávníček), 1.-IV. Olivovo „Vzkříšení“, 1.-V. Kolárova „Pražského žida“ (obé H. Princ) a 20.-V. v přírodě v Lázních Fořtovo „V českém ráji“ (R. Kutzer). — Bes. „Dobrovský“ v Praze zřídila a ve dnech 2. a 3.-VI. slavila odhalení pomníku zvěčn. vůdci Čechů třebenických, MUDru Václ. Pařízkovi v Třebenicích. — Spdo. „Tyl“ v Prostějově konal 3.-VII. řádnou valnou hromadu, na níž předneseny byly zprávy funkcionářů a provedeny volby na rok 1923/24. Na provozovacím právu odvedeno bylo 1145·55 K, na darech 813·10 K. Zvoleni byli tito čelní činovníci: Předs. prof. Jul. Jeřábek, místopředs. V. Knall, jedn. Ed. Cekl, pokl. K. Zahradník, dramaturgem prof. Jos. Simon, rež. K. Zahradníková, K. Zahradník, Jos. Simon a prof. dr. J. Flégl, knih. Běta Jelínková, hospodářem inž. Souček. V divadelní sezoně od září do července hráno 10 krát, 5 her českých a 5 cizojazyčných (z toho 3 anglické, 1 polská a 1 dánská), a sice 3 veselohry, 1 komedie, 1 hříčka, 2 hry, 1 drama, 1 výpravná pohádka a 1 hist. drama, pořadem „Zlatá rybka“ od Jos. Štolby, „Povodeň“ od F. V. Krejčího, „Tovární prázdniny“ od Stanley Houghtona, „Ořechy“ od F. X. Svobody, „Karikatury“ od J. A. Kisielewskiho, „Byl jednou jeden král“ od H. Drachmanna (2×), „Pygmalion“ od S. B. Shawa, „Královská Výsost“ od U. Sommerset-Maughama, „Tajemství paní Agáty“, (Purpurové Domino) od K. Fořta, „Jan Výrava“ od Ad. Šuberta (spoluúčinkování na přírodním divadle v Kralicích). Podzimní sezona zahájena bude 16. září novinkou Františka Langra „Velbloud uchem jehly“ za režie Jos. Simona. Mezi jinými připravuje se „Bouře“ od A. N. Ostrovského, „Plačící satyr“ od Šrámka, „Loupežníci z českých lesů“ aneb „Konec Petrovských“ od Q. M. Vyskočila, „Mrak“ od Scheinpfluga a G. Preissové „Dvě ukolébavky“. *(Dramaturg.)*

Posudky div. představení pražských spolků. Divadelní klub „Eduard Vojan“ v Košířích vypravil 5.-XI. Kühnelovo zpracování „Malého lorda“. Referoval J. Bräuer. Vypravení p. Krejčím bylo zdařilé, též kostymní výprava a masky uspokojily. Titulní roli zahrál 9letý Pepa Říha hladce, o úspěch přičinili se dále zejména pp. Kulhánek a Krejčí. Vadné vyslovování cizích jmen dlužno příště odstraniti. Představení téže jednoty dne 10.-II., při němž sehrána Anonymova lidová hra „Hraběnka z Podskalí“, ocenil podrobně J. Šťastný. Souhra uspokojila ho jen v 1. a 2. jedn.; později trpěla nedostatečným ovládnutím rolí. Přihodila se též celá řada závažných nedopatření režisérských. Z herců uspokojili pp. Krejčí, Čecháček a Kulhánek, skupina Podskaláků a zvláště dva interpreti dětských rolí. Zato nesouhlasí referát s výkony p. Bratršovského, Tersche a pí Michlové. Doporučuje mladému souboru pracovati hlouběji, podrobněji a účelněji, aby se dodělal úspěchů, jichž jest si od jednot pražských přáti. — Olivovu tříaktovou veselohru „Když srdce promluví“ hrála bes. „Vojta Slukov“ 11.-III. v restauraci „U Svobodů“. Referent p. Škrábek. Scéna byla málo representační, souhra místy pokulhávala (zvlášť scény komptoiristek), celkový dojem neuspokojivý. Dobře založili své role Satran a Václav; Milada byla příliš mdlá, Jirčák nepoměrně mladý, p. Žižka a herec Rokosa nepochopili rolí, ač poslední pro svou kreaci měl dobrou techniku. Řada podrobností bila nemile do očí: herci měli ochotnické odznaky, nevěsta byla bez kytice, ženich bez rukavic, náznak jízdy auta nemožný. — Beseda „Dalibor“ v Praze IV. provedla 8.-IV. na scéně Malostr. Bes. „Naše miminko“. Referoval p. Procházka. Hráno bylo vesměs s chutí, role byly dobře obsazeny. Primát připadl sl. Posnerové, vedle ní vynikla sl. Soběslavská; z pánů zvlášť se zamlouval p. Pecka jako Jimmy, také p. Grygar hrál dobře, až na slabší první akt. Výprava dobrá. Trapně působila pausa po druhém aktu, kdy se musilo čekati na jednoho z herců, který téhož večera účinkoval zároveň na jiném místě. — „Intimní Scéna“ v Praze sehrála 11.-I. v divadélku „Rokoko“ původní frašku „Mumie“ od K. Piskoře. Režie F. Vít. Ref. F. Francl. Řada vděčných úloh byla dobře obsazena, nevyjímaje ani episody. Dámy ovládaly své role daleko lépe než páni a proto mohly také lépe a jistěji tvořiti. Sl. Šmídová jako Leoneta podala ucelený, pěkný výkon. Role klamané a nedůvěřivé manželky Klaudie našla v sl. Hudlové dobrou interpretku. Sl. Jandová (Marcela) založila dobře domácí přítelkyni, až na 3. akt, kde si počínala (snad vinou nedostatečné souhry) dosti nejistě. Charakter paní Cyprinové (A. Křížková) nebyl dosti určitě vykreslen. Z pánských rolí byl nejlepším pan Janda, který roli starého egyptologa prof. Cyprina propracoval do nejmenších detailů. Rovněž i p. Semerák založil výborně horkokrevného a popudlivého Itala Mantoliniho. Pan Svoboda (dr. Rubeš) měl by pro příště přidati více na hlase a jasněji vokalisovati mluvené slovo. P. Fiala (řed. Kalus) a p. Zazvonil (Florentin) mohli při lepším studiu ze svých rolí udělati více. Obě epizody zapadly souladně v rámec hry. Obecenstvo bylo vděčné, ale poněkud nešetrné, neboť v některém okamžiku pro hluk nebylo slyšeti slova. Restaurační zařízení se pro divadlo nehodí. — Blahníkova družina Tylova kroužku sehrála malostr. Sokolu na jeho letním divadle 1.-VII. Jiráskovu „Kolébku“. Malostr. Sokol, kde působí družina již třetí rok, rozšířil svoje letní cvičiště pod Petřínem a v nádherné stráni petřínské pod Hladovou zdí zřídil jeviště, jež se může nazvati rozkošným. Na jeviště postavena pěkná dekorace myslivny a přilehlých potřebných staveb a barvité, krásné kostymy, dodané firmou Kostyma, nádherně se odrážely od tmavé zeleně. Hra byla sehrána velmi bystře a rozmarně s nahromaděním scénických, deklamačních i mimických podrobností. Nejlepším důkazem úspěšnosti sehrání bylo, že ačkoliv počasí bylo nejisté a ke konci hry spustil dokonce déšť, četně shromážděné publikum zůstalo na svých místech až do konce a v lijáku uspořádalo účinkujícím srdečné ovace. Ve hře byla zaměstnána celá družina. Krále Václava hrála Erbová, mistra Pulcharta Sendler, polesného Jíru Trousil, Alenu Špírková, Maří Arnoldová, purkrabího Pokorný, Margretu Trousilová, Dobroničku Barvínek, Bláhu Kamarád, Jana Borůvka, který převzal roli v poslední chvíli za Koláře, který musil odjeti. Ustálí-li se počasí, budou na jevišti malostr. Sokola uspořádána ještě další představení.

Posudky z venkov. jednot. Čten.-och. jedn. „Tyl“ v Mostě sehrála 7.-III. na počest narozenin p. presidenta a ve prospěch dorostu Červ. kříže P. Rudolfa „Na polském zámku“ ze vzrušujících chvil počátku světové války. Divák seznal dvojí český charakter: vídeňského poručíka, který ochotně zaprodává se zlotřilému Habsburkovi, a jeho bratra, který koná svou povinnost k národu tím, že přeběhne k Rusům a dává v šanc svůj život. Referent prof. Sl. B. píše, že hráno bylo s chutí, plynně, postavy životně představeny, hra zajímala a často až svrchovaně napínala. 21.-III. provedena ve prospěch Spolku pro podp. žáků čes. gymn. K. Fořtova ves. „V českém ráji“. Podle místních novinářských zpráv hráno bylo rovněž dobře a hra působila neobyčejně rozmarně na publikum, jež odměňovalo výkony jednotlivých herců častým potleskem. Dotyč. účelu odvedeno Kč 547·80. Na den 8.-IV. nastud. J. Baldova dram. studie „Víra, naděje, láska“. — Spdo. v Žebráce

sehrál o velikonocích při příležitosti 10. výročí úmrtí Fr. Rutha jeho působivé drama „Hrabě Razumovskij“. V částečné úpravě p. Hněvkovského a v pečlivé jeho režii provedeno nad očekávání skvěle. Zvláště vynikli p. Hněvkovský v tit. roli, pí Marešová jako hraběnka Razumovská a pí Piková v úloze Leontiny. Dobrým byl též Alexander p. Erazímův. I u ostatních zřejma byla snaha podati výkon co nejlepší. Úprava scény, provedená L. Vitáčkem, nemálo přispěla k celkovému úspěchu. Také druhé představení, konané 1.-V., při němž provedena Vrchlického „Noc na Karlštejně“, provázeno stejným morálním úspěchem. Velmi obtížnou dekoraci hravě rozřešil L. Vitáček. Z účinkujících vynikli zvláště p. Hněvkovský, jenž měl též režii, v roli arcibiskupa, a p. Průša (Karel IV.). Sl. Küllerová (Alena) podala na začátečnici výkon nadprostřední a slibuje při častějším hraní státi se dobrou ochotnicí. (—č.) — Kult. vzděl. sp. „Kolár“ v Měšicích u Prahy sehrál 20.-V. Tylova „Strakonického dudáka“ za režie Fr. Nápravníka. Výpravě věnována podle referátu Lájošova všechna péče. Rušivě působilo malé jeviště, na němž nemohly se uplatniti pěkné skupinky vil. Také úlohy byly přiměřeně rozděleny mezi dámy Fialovou (Rosava), Šindlaurovou (Kordula), Kouřímskou (Dorotka), Čermákovou (Zulika) a pp. Kozleru (Kalafuna), Šindlaura (Švanda), Fialu (starý dudák a Alamír), Černohorského (Trnka a král Aleonoros), Čampulku (Vocilka), Křehnáče (rychtář), Weigerta (Šavlička) a Dvořáka (Nalejváček). Představení protáhlo se pozdě do noci vinou mnohých přestav a těsností zákulisí a snad také okukováním účinkujících. (?!) — Och. kroužek v Lensedlech sehrál 17.-VI. Skružného dr. „Podvodnice“, jež městským prostředím neodpovídala přirozeným schopnostem účinkujících a proto neměla mnoho naděje na úspěch. Ale přes to dopadla věc nad očekávání, jak referuje jedn. p. Hoke. Bylo mnoho začátečnických nedostatků, ale také zjevná dobrá vůle a snaha. Vynikli sl. R. Nováková v úloze melancholické Heleny, M. Procházková jako Jarmila a pp. Fr. a Jar. Procházka jako Rezek (v I. jedn. málo živý) a starý Vaníček.

Repertoár. (Opozděno pro naprostý nedostatek místa a nadbytek jiných, neméně důležitých a aktuelních zpráv. Redakce vynasnaží se získati v příštím ročníku „Čsl. Div.“ pro repertoár našich ochotn. jevišť jednu stranu obálky, o niž bude sešit zvětšen.) — Och. sp. „Tyl“ na Horách Kutných (Zatím. Tyl. div.) 7., 8. a 15.-X. J. Skružného „Macíčkova dovolená“, 21. a 22.-X. G. Moserův „Bibliotekář“, 28. a 29.-X. J. Vrchlického „Rabínská moudrost“, 18. a 19.-XI. J. Rudloffovy „Dědečkovy housle“, 10.-X. Fr. Kňourka „Bláha Švik, nešťastný švec“, več. Š. Macháčkovi „Ženichové“, 25.-XII. prem. pův. dramatu lásky neuved. autora „Milenci“, 26.-XII. „Věc Makropulos“, 31.-XII. Sylvestr, 1.-I. B. Vikové-Kunětické „Cop“, 13. a 14.-I. Skružného a Veltruského „Ta naše Máňa“, 14.-I. odp. Kňourkova poh. „Ubrousku, prostři se“, 4.-II. F. Wedekindův „Nápoj lásky“, 11.-II. Halbeho „Proud“ (ve prosp. post. Dusíkova div. v Čáslavi), 24. a 25.-II. Jar. Kvapilova „Princezna Pampeliška“, 24.-III. Jos. Novákem zprac. „Diblík“ (J. Oliva, J. Richter, F. Štěpánek a J. Volenec). — Spdo. v Jamném n. Orl. (host. V. Filipa) 17.-IX. J. Wilhelma „Mistr Bedrník a jeho chasa“, 8.-X. J. V. z Finberka „Pro lásku a slávu“, 12.-XI. „Chudý písničkář“, 10.-XII. P. M. Mallocha „Černé oči“, 26.-XII. J. M. Koubka „Viktorka“ (Černý myslivec) (2×). — Dr. sp. „Vojan“ na Mělníku (dvor. J. Stádníka) 8.-IX. V. Krylova „Divoška“ (J. Porš), 25. a 26.-XI. de Curelova „Figurantka“. — Spdo. „Tyl“ v Branné 27.-VIII. de Mussetovo „Se srdcem divno hrát . . .“, 1.-XI. K. Scheinpfluga „Mrak“, 10.-XII. K. Rožka „Červ“, 25. a 26.-XII. na rozl. s rež. Fr. Petráčkem, Fr. X. Svobody „Čekanky“ (rež. Fr. Petráček a A. Kubánek). — Z jednot Erbanova okrsku v Hořicích sehrály: „Sokol“ v Bašnicích 25.-III. lid. hru „Pašerák“ (upr. R. Mar), spdo. „Erben“ v Miletíně 1.-IV. ves. Blumenthala a Kadelburka „U bílého koníčka“ a 2.-IV. pokračování „To jsem sám rád“ (rež. Fr. Kubišta), Janderova jdo. v Březovicích 2× Fořtovu „Krásku ze Šumavy“, Záb. odb. čsl. soc. v Hořicích 1.-IV. Stroupežnického hist. dr. „Černé duše“ (rež. J. Stárek), Och. div. v L. Bělohradě 2.-IV. „Firmu“ (O. Lelek), Div. sp. „Dobromil“ ve Hřídelci 1.-IV. v Lukavci „Nezvedená Lída“ (autor ?), Div. a vzděl. odb. ve Vojicích 2.-IV. Fořtovo „V českém ráji“, Och. sp. ve Vřešťově 1.-IV. Tylovu hru se zpěvy a tanci „Děvče z předměstí“ a Pelikánova jedn. v Hořicích 1.-V. Svobodův „Rozklad“.

SLOVENSKÉ OCHOTNÍCKE DIVADLO.

S. Krčméry:

Z historie slovenského ochotníckeho divadla.

(Dokončenie.)

„Národnie Noviny“ referujú o besede martinského spevokolu 13. novembra 1871: „Tunajší, už 23 členový a v sokolskú rovnošatu odiaty Spevokol — usporiadal v matičnej dvorane Besedu. Ako rečňovanky a jednoaktový divadelný kus, tak najmä krásné národné štvorspevy našly veľkú obľubu u obecenstva... Najväčšia oduševnenosť bola pri piesni „Já jsem Slovan s duší s tělem“, takže po vyspievaní zahrmelo obecenstvo nielen vo veľký potlesk, ale i v hlučné volanie: „Na zdar bratom Čechom! Sláva Čechom! Sláva Slovanstvu!“ Výjav tento opakoval sa ešte hlučnejšie, keď Spevokol vyzvaný pieseň opakoval, zaspieval okrem nej i „Aj jináli není zbraň, cepy ještě máme!...“

Rozumie sa, že na takúto manifestáciu zahrmelo s hora. Ale o rok za tým (3.-III. 1872) nebál sa martinský spevokol pripraviť podobnú manifestáciu v Žiline. I tam boli v sokolskej uniforme. Divadlom a spevom oslavovaly sa národné jubilea, storočná pamäť narodenia Jozefa Jungmana i Jána Hollého, spevokol slávil jubilea žijúcich, Jozefa M. Hurbana i Sama Tomášika. Spevokol martinský venčil Adolfa Heyduka (1879), Jána Bottu 1880 a vyprevádzal mrtvých národovcov, tak ako ich vyprevádzal v Prahe „Hlahol“, vzniklý pri smrti Václava Hanku.

Celá táto vzácna práca ochotníckych divadiel a spevokolov diala sa v krutých politických pomeroch. Nepovoľovanie predstavení, ochotnikmi už nacvičených, bolo časté, ale pôsobilo často i opačne. Vzbudilo odpor v obecenstve, otužovalo ho Ochotníckych hercov stíhaval teror maďa-

ronstva a teror vtrhol často i do predstavení, ktoré sa neraz staly i javišťom politických srážok. Cez vojnu povolenie divadiel išlo menovite ťažko, ale obecenstvo počalo sa ich domáhať dvojnásobnou horlivosťou. Rok 1917 ukazuje, že túhe obecenstva musely úrady pomaly ustupovať. V ten rok, akoby v predtuche oslobodenia, začal sa hýbať divadelný ruch až prekvapujúc. V referátoch o divadlách vynorovaly sa celkom nové mená obcí i ľudí, v ten istý rok počala mať odbyt i slovenská kniha, ako nikdy predtým. A potom prišiel prevrat.

Slovenská dramatická literatúra.

Popelka. Hra v 5 dej. s premenou. Napísal Martin Braxateris-Sládkovičov. Vydal „Tranoscius" v Lipt. Sv. Mikuláši, 1922. Hra vyšla v div. knižnici spolku „Tranoscius" ako sv. 3. Cena 3 Kč. Hra je vypracovaná podľa prostonárodnej povesti. V hre je: 9 mužských úloh, 5 ženských, mimo statistov. Dekorácia: preddomie, cmiter, izba, komnata v kráľovskom zámku, nádvorie. — Ráno. Pohádka v 1. dej. U vatry. Zdramatizovaný obraz nášho oslobodenia. Napísal František Volf. Vydávateľ Učiteľské knihkupectvo O. Trávniček v Žiline, 1922. Hry vyšly v knižnici „Rozkvet" div. hier pre mládež ako 1. číslo. Cena 3 Kč. V pohádke „Ráno" zosobnené je prebúdzenie sa prírody z nočného spánku. V pohádke vystupujú zosobnené kvety, stokrásky, maky, sbor tancujúcich víl, studený kráľ priezračných vôd, Vodník a jeho oddaný strážca, zelený mužík. V obraze „U vatry" vystupujú alegorické postavy nášho národného života. Starec, junáci, udržujúci vatru — vlasť; kráľovná národa slovenského, odetá v slovenský kroj a cudzinec. Dej odohráva sa na holiach. Dekorácia: krajinka. Autorské povolenie dáva „Spolok čes. spisovateľov Máj." — V zajatí pidimužikov. Pohádka v 3 dej. Napísal Fr. Flos, poslovenčili: Em. Stadlmayerová a M. Černová. Nákladom Učiteľského knihkupectva O. Trávniček v Žiline, 1922. Hra vyšla v knižnici „Rozkvet" ako 2. čis., cena 3 Kč. Pohádka líči zajatie Ježka pidimužikmi, jeho kráľovanie v ríši škriatkov a jeho návrat. V pohádke vystupujú malebné skupinky pohádkových, vybájených postav: pidimužíci, víly, tanečníci, akrobati, čarodejníci, lesné zvieratká a dedinské deti. Dekorácia: les se skalou, podzemná dvorana. Klavírny sprievod složil V. Buzka; vyšiel osobitne, text je slovenský. Knižečka zaopatrená je praktickými pokynmi ohľadom maskovania atď. Autorské povolenie dáva „Spolok čes. spisovateľov Máj". — Sen vianočný. Hra v 4 obr. Napísala V. Baldessari-Plumlovská, poslovenčil Fr. Volf. Nakladateľ Učit. knihkupectvo O. Trávniček v Žiline, 1922. Hra vyšla v knižnici „Rozkvet" ako 3. čis. Cena Kč 3·80. Dej je vlastne sen Karlov. Dekorácia: kuchyňa, záhrada, kancelária. Hudobný sprievod složil V. Kadlec. Autorské povolenie dáva „Spolok čes. spisovateľov Máj". — Soľ nad zlato. Pohádka v 6 obr. Napísala V. Baldessari-Plumlovská, poslovenčil Fr. Volf. Vydávateľ Učit. knihkupectvo O. Trávniček v Žiline, 1922. Pohádka vyšla v knižnici „Rozkvet" ako 4. čis. Cena Kč 4·80. Pohádka obsahom je víťazný triumf pravdy, úprimnej detskej lásky. Hra má 7 mužských úloh a 13 ženských, mimo statistov (víly, dievčatá, pidimužíci, dvoraninovia). Dekorácie: kráľovský sad, záhrada víl, dvorana, sedliacka izba, skalnatý kraj. Autorské povolenie dáva „Spolok čes. spisovateľov Máj". *E. K.*

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Pomůcky. Slibný podnik kostymní. Naše čelná firma kostymierská „Kostyma", našemu ochotnictvu chvalně známá svými výpravami, jež přesně dodává, nabyla koupí jiný ještě, starý a zavedený obchod „Thalii". Oba závody budou nyní spojeny v jeden veliký podnik, který i nadále povede mistr Jelínek, známý z našich kursů, na nichž zajímavě a poučně přednáší o kostymnictví. Můžeme se těšiti, že tomuto podniku, který rád a ochotně vyhovuje všem požadavkům, se strany ústředí ve prospěch zvýšení kostymní a výpravné úrovně našich ochotnických představení naň kladeným, přispěje soustavnou péčí k zlepšení našich představení i v tomto směru.

Obsah. R.: Úvodník (Projev intendanta zem. divadel). — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. stol. — Melniková-Papoušková: Fedinův „Bakunin". — Dr. Šebesta: Příspěvky k dějinám praž. div. 18. a 19. stol. — P.: Hlasy o „Velkolepém paroháči", „Včera a dnes", „Ořechách" a „Stilmond. starostovi". — Poznámky. — Ochotnictvo. Blahník: Och. div. v Československu. — Síla: K zákazu zájezdů och. jednot. — Dr. H.: Černá kniha ochotnictva. — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Obecní dávka z návěští, Kursy a přednášky atd.) — Slovenské och. div. Krčméry: Z historie slovensk. och. div. — Slov. dram. literatúra.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Milľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšně, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píšťek v Místku, Frýdlantská 63.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Fert, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

		Kč
1.	V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd.	5·—
2.	V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd.	4·—
3.	V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd.	4·—
4.	V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·—
5.	V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd.	5·—
6.	V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd.	3·60
7.	K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd.	6·—
8.	V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·50
9.	K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd.	2·60
10.	K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd.	2·60
11.	V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd.	6·—
12.	V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd.	5·—
13.	V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd.	6·50
14.	K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd.	5·—
15.	V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd.	3·20
16.	V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd.	5·—
17.	V. B. Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd.	5·—
18.	K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd.	3·50
19.	K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed.	1·80
20.	R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed.	6·—
21.	V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou.	6·50
22.	V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr.	8·—
23.	F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed.	3·50
24.	J. Velenský: **Šípká princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed.	3·50
25.	J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed.	4·—
26.	F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed.	3·50
27.	R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed.	7·—
28.	F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed.	3·—
29.	F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed.	2·50
30.	F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom.	3·—
31.	J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr.	5·—
32.	O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci. dle K. J. Erbena	3·50
33.	J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j.	6·—
34.	Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd.	4·50
35.	Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzině.** Pohádka o 4 jed.	5·—
36.	Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed.	5·—
37.	Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed.	—·—
38.	Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků.** Pohádka o 6 obr.	4·—
39.	Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed.	5·—
40.	Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed.	5·—
41.	Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy	2·50
42.	Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení	2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

		Kč
1.	Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice	2·—
2.	Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd.	7·—
3.	Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání.	2·50
4.	Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice	1·50
5.	Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj.	1·80
6.	Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec.	—·—
7.	Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj.	2·—
8.	Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les.	2·—
9.	Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon.	3·—
10.	Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd.	6·—
11.	Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž.	7·—
12.	Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž. 3. vyd. Světnice na statku.	5·—
13.	Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž.	1·30
14.	Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj.	3·—
15.	Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost.	1·50
16.	Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž. Dělnická světnice. 2. vyd.	6·50
17.	Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti.	3·—
18.	Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed.	6·50
19.	Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd.	6·—
20.	Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd.	7·—
21.	Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd.	8·—
22.	L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd.	4·—
23.	Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd.	3·—
24.	J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk.	4·—
25.	R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed.	7·—
26.	V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky	7·—
27.	J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd.	3·—
28.	O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed.	3·—
29.	O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání.	—·—
30.	O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání.	3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 10. září 1923.** **Sešit 13.**

V Praze dne 10. září 1923.

Je konec léta. Jeho zánik v Praze dosvědčoval vždycky nejen větřík, který profukoval pražskými ulicemi, nejen žloutnoucí listí na Petřínské stráni, melancholie barev sadových záhonů, podzimní květy aster a podivné západy slunce nad Hradčany, ale zvláště herci, kteří se vraceli z divadelních prázdnin a naplnili kavárny, značně ztichlé jejich odchodem. Kolem Národního nastal opět horečný ruch, k večeru zazářilo divadlo mnoha světly, velké plakáty předpovídaly slavnou budoucnost divadelní sezony — která se ovšem nikdy doslova nevyplnila —, mluvilo se o uměleckých překvapeních atd....

Letos však jako by nebylo léta konce. Před Národním je mrtvo, je zavřeno ve dne, je tmavé večer, kolem něho klid až zarážející, jen se mluví, že uvnitř se pracuje na něčem, co není tajemstvím, ale okřídleným slovem — kruhový horizont.

Kruhový horizont! Možno jej uvítat jako nesporný technický pokrok, který otevře nové možnosti výtvarnému umělci, malíři i architektovi, také však režisérovi, rozšíří jeviště do prostorové hloubky, odstraní plátěné dekorace a odstraní nekonečné přestávky. Ovšem nebude tento pokrok laciný, šest milionů korun bylo po dlouhých úvahách naň povoleno, když uznáno, že je to nutné a že dobrá věc se vyplatí. Proti tomu nelze ničeho namítati, ani konečně to, že se skoro čtvrt roku nebude hrát — původně oznámený začátek nové sezony 25. srpna odsunut na 16. září, a 16. září kdož ví, začne-li se opravdu! —, že se budou vydávat veliké sumy a nebude se přijímat. Ale nad čím se nutno pozastavit, je ona nepromyšlenost, s níž se přikročilo k této rekonstrukci jeviště. Když uplynul téměř celý měsíc divadelních prázdnin, přišlo se na to, že dva pilíře, které nesou kopuli Nár. divadla, překážejí kruhovému horizontu a že nutno je odstranit, ale aby nebyla ohrožena kopule, nutno ji podepřít železobetonovými traversami, což znamená značné prodloužení rekonstrukční doby, oddálení nové sezony, velkou finanční ztrátu! A o těch dvou pilířích se před započetím prací nevědělo!? O tom se vynikající technický odborník, říšský Němec Max Haseit, nevyjádřil? Nehledě ani k tomu, že práce tato byla zadána Němci — snad plným právem, snad nemáme u nás technika, jenž by mohl provésti rekonstrukci, když už ti Němci nám musí upravit i „Národní divadlo“ — nebyli tu čeští technikové jakožto poradci při práci tak zásadní, takového významu a dosahu? Nikoli z chauvinismu horlíme proti tomu, ale prostě z potřeby národní hrdosti, aby divadlo, jež vybudovaly české ruce, nebylo opravováno cizinci a jen výhradně cizinci, na jejichž „sympatie“ se tak lehce zapomíná, jako se zapomíná lehce na ty, jejichž hroby vroubí cestu Chemin des Dames. Bylo proneseno před léty heslo „emancipovat se od Německa“, od Němců, kteří tak důsledně předhazují nám stále, že jsme na nich kulturně závislí — a my nemáme konečně nic jiného na práci, než v tomto přesvědčení je podporovat a utvrzovat. Zatím co zahraniční politika, vojenství a obchod orientuje se podle Francie, nejdůležitější složka kultury národní zůstává ve vleku Německa, jako by mimo ně nebylo nic jiného. Naši režiséři, dramaturgové, výtvarníci šilhají stále po berlínských a drážďanských vzorech a nevidí dále, než do těchto měst, kde jejich rozum začíná a končí.

Národní divadlo, jež má býti výrazem národního umění — ta formulka, že umění jest internacionální, jest příliš pohodlná, aby se do ní schovala každá krátkozrakost — jakožto representant národní práce bude pomalu útočištěm práce německé. I když v případě kruhového horizontu výjimečně přiznáme součinnost odborníkovi zahraničnímu, nemůžeme přehlédnout zahanbující a trapně pokořující fakt, že dekorace k národně nejvýraznější opeře „Prodané nevěstě“ byly pracovány ve Vídni. Že byly o něco lacinější, než u nás, to neomlouvá, kruhový horizont bude o to zase dražší. U všech všudy, kdy už dostaneme rozum a budeme spoléhat na sebe a nebudeme chodit pro požehnání do Berlína? R.

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století*).

Požáry a bezpečnostní opatření pražských divadel.

V následujících řádcích povíme o několika nešťastných příhodách v místnostech pražských divadel z posledních let 18. století, jež ohrozivše bezpečnost obecenstva, staly se nutně předmětem jednání pražských policejních i politických úřadů a vyvolaly dle zdejších spisů prvá policejně-bezpečnostní opatření, především aspoň proti požáru. Ze všech okolností, události tyto provázejících, dovídáme se mnoho o prostě-idylických poměrech tehdejší doby.

Na prvém místě uvedeme několik příhod z vlasteneckého divadla na Novém Městě v bývalém klášteře Hybernů, pozdějším hraběcím Svertsově domě na tehdejším Kapucínském náměstí, dnešní monumentální budově zemského finančního ředitelství na náměstí Republiky, které ovšem nedosáhly nikdy takové tragiky, jako níže námi vylíčený požár v tak zvaném Thunově divadle na Malé Straně.

Jaksi předmluvou uvedeme několik zápisů z podacích protokolů pražského magistrátu — příslušné spisy jsme dosud pohříchu nenalezli — o přesídlení vlasteneckého divadla z „Boudy“ k Hybernům a převodu jeho z herecké české společnosti na podnikatele Václava Mihule.

V srpnu 1789 máme zprávu o snesení letního divadla na Koňském trhu tesařským mistrem Frant. Pfannerem (č. j. 6348); v listopadu t. r. jsme zpraveni o guberniálním výnosu (zapsaném zde pod č. 8964), vyzývajícím zdejší kruhy k podání zprávy o daném povolení Ant. Zappemu a Xav. Sevemu, podnikatelům vlasteneckého divadla, k hraní komedií v bibliotečním sále u Hybernů. V květnu příštího roku projednával se u magistrátu spor podnikatelů vlasteneckého a malostranského divadla J. Butteaua a V. Mihule s obchodníkem másla z Habermannova domu stran koupě jejich vývěsních cedulí.

O žádné z těchto zpráv, jistě zajímavých, nemůžeme nic bližšího z uvedené příčiny povědět, zato rozchází se nám zatím údaj o zahájení her u Hybernů Mihulem ve spisech, uložených a zachovaných ve fasciklu 1789—1797 Publ. 47/29, jenž pojednávaje o placení, vlastně neplacení předepsaného poplatku 4 zl. měsíčně všemi třemi divadly pražskými k ruce světské nadační pokladny pro zdejší chudobinec, bude předmětem podrobnějšího vyčerpání. Zde jednou uvedeno je, že Mihule měl Novoměstské divadlo od června 1789 a po druhé od března 1790, a dle toho mu nedoplatky po letech byly účtovány.

Mezi četnými zprávami o požárech v Praze, jež jsme poslední dobou při příležitosti hasičského sjezdu shledávali, našli jsme z této doby především podání policejního ředitele La Motha z 14. května 1792, jímž oznámil městské radě, že téhož dne o 4. hodině ranní v budově Hybernské a to v bytě židovského faktora tabačního Heumana Küweho pod podlahou dva trámy chytly, jež v domě bydlícím kominíkem a tamními obyvateli byly ulity. Jelikož ale, jak prý známo, tento dům mnoha lidmi je obydlen a v něm tak zvané vlastenecké divadlo se nalézá, pročež vždy nedbalostí židovou velké neštěstí se přihoditi mohlo, dožádána městská rada, by co nejrychleji věc vyšetřila a jmenovaného žida k zodpovědnosti zavolala; vždyť prý oheň několik dní doutnal a kouř i pára již dříve pozorována býti musila.

Magistrát přiloživ pak protokol z 18. května o této záležitosti, podal 26. května guberniu obšírnou zprávu, dal současně provinivšímu se nájemníku přísnou písemnou výtku, žádal nadřízený úřad za sdělení jména kamnáře (vlastně jak se tehdy říkalo hrnčíře), který pro administraci státních statků, jíž tato budova náležela, zde pracoval, a poznamenal na konci, že celá klášterní budova na straně, kde se jídelna hr. Svertse nalézala, je veskrze na spadnutí a požárně nebezpečná, poněvadž většina nájemníků nemá sporáku a nucena je vařiti v otvorech kamenních, a vyžaduje okamžité opravy.

Když po dvou měsících magistrát se dověděl od administrace stát. statků jména hrnčířského mistra Jakuba Keppela z Pernštýna č. p. 385-I., předvolán tento na radnici do plena senátu a tam mu věc vytknuta.

Jinou zprávou o požáru u Hybernů — tentokrát v samotném divadle — je raport policejního šikovatele Kováčka z 16. února 1795, který poslalo městské hejtmanství druhého dne městské radě k dalšímu úřednímu řízení. Dle tohoto udání počal hořeti 15. února v Hybernském divadle, kamž týž byl komandován, z neopatrnosti závěs (Cortine), z čehož se velké neštěstí přihoditi mohlo. Věc ta stala se pak jen se strany kluků, jichž do divadla se tuze mnoho pouští, a bylo by prý záhodno věc nejen vyšetřiti, ale přebytečným klukům vstup do divadla zakázati.

Společné komise, jíž magistrát na 2. březen svolal, účastnil se vedle městského rady a referenta Hackela, policejního komisaře, též divadelní mistr Ant. Lochner a podnikatel Ant. Grams, jenž během tří let následoval Mihula, Vassbacha, Zappeho, Neureittra a Jírovce. Nejdříve očitě shlédnuto místo nehody a zjištěno, že v zadní části divadla na pravo u země dveřní závěs od tam umístěné lampy chytati počal, ale ihned uhašen byl. Shořel prý ho jen nepatrný kousek asi velikosti dlaně. Přítomný mistr Lochner pak dosvědčil, že na této nepatrné události hoší žádné viny nemají, poněvadž závěs pohybem vzduchu nebo vykročením jednoho z aktérů a zavaděním o lampu chytil; lampa prý byla ihned jinam přenesena.

Co se pak týče časté přítomnosti zcela cizích kluků v divadle, vyšetřeno, že tito vnikají do divadla zadním vchodem, který z ohledu na nutnou komunikaci s garderobou, jež se nalézá v klášterním ambitě, se zavříti nemůže, vnikají a mnohou neplechu zde dělávají. K zamezení této prohlásil a zavázal se Grams, že se obrátí s prosbou na policii, by mu proti hotovému zaplacení půjčila policejního vojáka, který by hlídal zadní vchod do divadla a nikoho, kdo sem nepatří, nepouštěl.

O celém případě zaslána magistrátem 3. září t. r. č. 1572 obšírná zpráva na gubernium se závěrem, že by však za to, že od lampy závěs se vzňal, podnikatel zasloužil výtky, a příkaz by mu byl dán, by pod vlastní zodpovědností lampy na jiná, méně nebezpečná místa umístil, jakož aby se o to postaral, aby cizím osobám, zejména svévolným klukům přístup do divadla byl zamezen.

V tomže smyslu dopsal pak magistrát téhož dne Gramsovi.

Jinou, neméně zajímavou zprávičku vybíráme z fasciklíčku 1798—1801 Publ. 19/78, kde sice o oheň nejde, kde ale opět páni kluci hlavní úlohu hrají.

Počátkem září r. 1798 se rozkřiklo po Praze při příležitosti sesypání se několika kousků vápna a kamení do parterre noble obecenstvu za krk v hr. Svertsově divadle, že toto divadlo je na spadnutí a dokonce že hrozí sesutím.

I uspořádána tudíž 11. září t. r. z magistrátu pražského opětně komise, jíž se účastnili vedle referenta, známého mag. sekretáře Ant. Jos. Hackela,

*) Pro zpestření této stati budeme histor. rejstřík osobní zařazovati toliko ob sešit a mezery vyplníme zajímavějšími věcnými zprávami, jež tímto sešitem zahajujeme. Pozn. red.

policejní komisař Frant. Winkler, divadelní mistr Ant. Lochner a domácí zahradník Kristián Kühnel, jakož i přibraní stavební přísežní stavitelé Karel Schmid a Frant. Zelinka s tesařským mistrem Janem Zelnickým.

Z vyhotoveného vyšetřovacího protokolu, sepsaného jmenovaným mag. úředníkem a podepsaného všemi účastníky, dovídáme se o rozsahu celého „neštěstí“, jež divadlu a obecenstvu jeho hrozilo.

Tak zjistila komise, že ani v nejmenším není dům na spadnutí, že nehrozí také žádné nebezpečí sesutím, zejména když zdivo a dřevěné stavivo shledáno v úplně dobrém stavu; jedině co zároveň spozorováno bylo, že nahoře u zábradlí, kde prostý lid (Pöbl) bývá umísťován, u levého a pravého hlavního dřevěného sloupu, které jsouce však zapuštěny nahoře až do vazby krovu, jsou úplně zajištěny, něco vápna z omítky dolů spadalo.

Tu vyslovila komise domněnku, že svévolná mládež holemi do této omítky šťárala a ji dolů sházela a snad dokonce i z bujnosti několik kaménků dolů svrhla, aby ke škodě tohoto stavebně zajištěného divadla stratagem sesutí v oběh uvedla; jelikož pak ale shledáno, že oba dřevěné sloupy, důkladně v sobě zcela upevněné, zcela pevnými a nepohyblivými jsou, nespadla vápenná omítka proto, že by sloupy byly uvolněny, nýbrž toliko z té příčiny, že ji svévolné ruce shodily.

Přítomní stavební znalci doporučili pak k odstranění vší příští neplechy, aby oba tyto dřevěné sloupy kol dokola hřeby pobity a nahoře na rákosovém stropě všech šest sloupů kol dokola místo vápnem gypsovou massou ohozeno bylo; tato massa prý rozhodně nepovolí, jakož i holemi nebude moci býti shazována.

Přítomný divadelní mistr Ant. Lochner nabídl se tuto opravu v uvedeném smyslu provésti, a nad jejím provedením uvolil se míti dozor sám magistrátní referent Hackel.

V. Kr. Blahník:

Tylovo proroctví.

Olomoucká opera absolvovala letos již druhou svoji pražskou sezonu. Městské divadlo v Plzni zajelo začátkem léta do Prahy po prvé a sehrálo malý cyklus her v Městském divadle na Vinohradech. Tylovo divadlo v Nuslích hrálo několik her v Lidovém divadle na Vinohradech a Lidová zpěvohra vinohradská provedla část svého repertoáru v divadle nuselském. Krátce, divadla stálá dala se zase do kočování. Tento fakt je velmi důležitý nejen pro vývoj divadelního umění, ale i po stránce divadelně historické, neboť jím se české divadelnictví vrací ke starému ideálu Tylovu, který snil o úpravě národního, representačního divadelnictví v Praze zcela jinak, než jak bylo později organisováno. Tyl propadl se svým názorem, ač provedení jeho stály určitou dobu velmi blízko společnosti Švandova a Pištěkova.

Ať se díváme na divadelní umění a zvláště na herectví se které stránky chceme, dojdeme vždy k názoru, jímž se snad nezavděčíme všem hercům a divadelníkům, který je však velmi opodstatněný, že totiž nejideálnějším typem divadelní organisace jest divadelnictví kočovné. Taková organisace divadelnictví dává umělci nejvíce příležitosti využití do nejposlednějších záchvěvů celé umělecké potence, organisace ta je však také nejdráždivější pro všechny, kdož v divadle tvoří. Divadelní umění neexistuje bez publika a je proto tím intensivnější, čím více publika má, to jest čím více nových tváří jest v hledišti. To poskytuje právě kočování, které dodává publikum stále jiné! Pochopili to dobře i velcí umělci, kteří jezdí rádi na pohostinské hry, ne snad jen proto, že dostanou slušný honorář, ale zejména proto, že si zahrají před jiným, novým obecenstvem.

Slyšme Josefa Kajetána Tyla, jak o věci smýšlel a jak pěkně a výstižně dovedl svoje stanovisko vyjádřiti. Ve své studii „Cestující společnosti herecké“ z r. 1847 horuje Tyl pro zřízení divadla, v němž by se dobré kočovné společnosti střídaly. Má a uvádí mnoho krásných a zajímavých důvodů:

‚Konečně ale povstali mužové, ovšem znamenitého nadání, kterým se neustálé putování znechucovati začalo a kteří svou ctižádost posavadním obdivováním i dobrým platem zasytit nemohouce, závistným okem po pevném ohništi hůře placených státních úředníků točili, pravíce: Máme sice lahodnějších pokrmů; ale kouř vlastního komína jest přece jen ta nejlíbeznější věc na světě! Tak pravili — pokusili se o zaražení stálých divadel a přikovali Musu, tu lehkonohou, létavou, věčně měnivou čarovnici, kteráž miluje širým světem za vlající korouhví putovati — tu přikovali mezi chladné stěny tížícími pouty.‘

‚Obecenstvo se na začátku divilo — věc byla tuze neobyčejná —, nicméně přijalo nové hosty laskavě, otevřelo jim brány domů i srdcí svých, vyklidilo smetí dávnoletých předsudků a okázalo domova posud nemajícím, potulným umělcům tiché štěstí domácího života, vnady pospolitých okresů a půvaby měšťanských poměrů.‘

‚Ubohé náhrady za plamen vnitřního nadšení, kteréž druhdy nade všechnu pozemskost povynášelo a teď napořád pomíjelo! Na místě jeho vstupovalo povážné uvědomění, a k tomu se přidávaly pomalu starosti o vezdejšek, o potřeby, o postavení, o vyhlídky, o budoucnost, i o stáří a smrt!‘

‚Nejbolestnější ztrátu utrpělo ale herectví ve svém novém poměru tím, že skoro veškerého tovaryšení čili kolegiálnosti pozbylo. Sám Iffland, tento zhrdlý, ouzkodechý

umělec skrovného nadšení, kterýž byl o zaražení stálých divadel s Böckem a Beilem skoro nejvíc pracoval — i ten pohřešil pak tuze brzo a s velikou žalostí ducha tovaryšského, počítaje to k velkým zásluhám staršího divadla, že se členové jeho málo mezi obecenstvo míchali, vlastní svůj okres, své porady a zábavy mívali a vůbec mezi davem hlučného světa svůj vlastní, básničtější život vedli.'

‚Na pevném stanovišti mezi velkým obecenstvem zmizelo z divadel všechno užší tovaryšení a místo něho utvořily se odporné, nenávidivé strany, dobře promyšlené i provedené ouklady, rozbroje mezi oudy a obecenstvem, i sama kritika podlehla často velké strannosti. Teď není skoro nikde — leda při nejlepších společnostech — po pravém tovaryšstvu památky, a přec se nemůže bez této ctnosti skoro nikdy na umělecký zdar mysliti; neboť jen pilné spolupřebývání přivádí ouplnou výměnu myšlenek a náhledů, přispívá k všestrannému vyvinutí a je hlavní pramen dokonalé, ve všech částech vyhlazené představy.'

‚Bedenken wir, dass Harmonie des ganzen Spiels allein verdienen kann — gelobt zu werden, praví mistr Goethe; a toto souhlasení všech částí nedá se bez vazeb ušlechtilého tovaryšení dosáhnout. Tu nepomáhá ani to nejpřísnější dohlížení režiséra, ani nejpilnější zkoušky — ani péče a strach zlovolných herců, aby neztratili gáži — nic nedá ouplnou náhradu za duševní srozumění hrajících, kterýmž jediným ona čarovná moc přichází, kterou si diváci někdy ani vysvětliti nemohou a kteráž se časem i při menších uměleckých silách vyskytá, panuje-li mezi nimi harmonie.'

‚Ovšem, že i za starých časů tato vzácná ctnost někdy pohromu trpěla, že i tenkráte mezi herci žárlivost, samolibost a jiné lidské slabosti panovaly; ale v pospolném, obecném působení musely se tyto křehkosti přec velmi zušlechťovati, sic by tímto působením nebylo mohlo tolik dokonalého vzniknouti.'

Vedle škody, povstalé zahynutím kolegiálnosti, potkaly celou bytost hereckého umění při pevném usazení ještě jiné pohromy. Vědomí: Teď máme vlastní práh a ohnisko! lehlo si na ně jako dusící můra, zplodilo pohodlnost, ochabnutí, často i lhostejnost, kterouž arci obecenstvo domácí někdy nepozoruje, příchozí cizinec ale hned bolestně pocítí. Skoro každé obecenstvo přivykne chybám a pokleskům herců svých a staví se takto samo překáživě na dráhu, kteráž vede oblíbence Musy v nejtajnější svatyni chrámu jejího. Tudíž procitne mnohdy i ten nejoblíbenější herec ze sna klamného, když před cizím, chladným, s jeho způsoby nebo nezpůsoby neseznámeným obecenstvem vystoupí.'

‚Jenom neustálé střídání obecenstva může herce u živé, potřebné pružnosti udržeti a síly jeho trvavě napínati — to jest: může v něm ono umělecké zanícení rozdechnouti, bez něhož i sebe lesklejší výtvory často duchaprázdné stroje zůstávají. To platí o malých i velkých umělcích, a každý to na sobě shledal, kdo s místa na místo pojížděl. Nechť sedí veselí miláčkové Thaliny na voze drkotavém mezi truhlicemi strakatého nábytku, nechť putují pěšky s ranečkem na zádech, když to před nimi u večerní záři poklidné městečko svou vížku k obloze vypíná: nechť jede hrdina z dvorních prken drahou poštou do temných bran hlučné residence: každému začne srdce živěji klepati, obrazivost rozepne své hravé perutě, a ve všech končinách rozeznívá otázka: Jak se nám zde asi povede? To je něco docela jiného, nežli když se člověk celé dny okolo známých tváří potlouká, v malichernosti společenského života upadá, do šesti — do půl sedmé hodiny snad v klepavých, nudivých besedách nebo po boku městských veselíků ve službě Bachusově meškal, ačkoliv o sedmi u oltáře své věčné, čisté bohyně státi má, a když pak vstoupí s hrdou domněnkou: Však ono to půjde — „Ich kenne meine Pappenheimer!" — a nepůjde-li to dnes — půjde to po druhé; pro jednou nebude tak zle! — Že se ovšem zde onde u stálých divadel v ohledu tomto skvělé výminky vyskytují, samo sebou se rozumí; ale výminkami nezvrátí se smutné pravidlo — bolestná zkušenost.'

‚Konečně musím také připomenouti, že samo obecenstvo stálými divadly skoro nic nezískalo. — Umění herecké nepotřebuje k svému rozkvětu pevného přístřeší — jakož to bývalé společnosti nejvýbornějších herců dotvrzují — a zavedením oněch pohodlných ústavů utrpělo obecenstvo újmu v tom způsobu, že často ty nejvyhlášenější herce ani jednotlivě, ani v pospolném souhraní nepozná. Pohostinské hry nemohou v tom ohledu na všech stranách zadost učinit.'

‚Těsnivé tyto poměry stálých divadel pocítili a uznali již také mnozí herci, kteří k něčemu vyššímu prohlédati uvykli, nežli k pohodlnému životu — i přáli si nějakou proměnu — ano byli by rádi zas časy nazpět zavolali, když to herectví ještě svobodně oltáře své od města k městu přenášelo. Přání toto projevili znamenití umělci, a za posledních let byla to zvláště oblíbená myšlenka velikého Seydelmanna.'

‚Mnohý zakrnělec se jí (v bázni o kus dobrého kabátu) usměje; mnohý se jí bude jako nepravé a nepodstatné opírati, a přece také zase nenasycenou chtivostí po pohostinských hrách možnost i pravdu její dotvrzovati. Ano — toto tak úplné, často neuvědoměné puzení po hře před cizím obecenstvem, kteréž v každé jen poněkud umělecké přirozenosti se ozývá, je tím nejsilnějším důvodem pro novorození bývalých dobrých společností cestujících. Onoť mnohdykráte herce z nejlepšího bidla do zápasu s cizím obecenstvem, tím stohlavým zvířetem, pohání. Že by to byla pouhá ziskuchtivost, nedá se (ke cti pravého umění!) mysliti — často také podobné cesty ani nejmenšího užitku nepřinášejí; ano z druhé strany musí se to jen zasloužené kořisti geniálního ducha nazvati, když mu uznaná hostinost zlaté věnce věnuje . . .‘

‚Směšným činí se tedy, kdo nemaje v duši měřítko, jímžto by toužení umělecké ocenil, nad vášní herců se pozastavuje, kteráž je od divadla k divadlu pudí — a dvojího smíchu, ano politování a opovržení-hodní jsou členové divadelní, když tuto vášeň pochopiti nemohou a ji za terč svých ouštěpků obírají. Obyčejně to bývají takoví, kteří slepou náhodou na stálá prkna se dostavše, ani z brány rodinného města paty nevytáhli. Ti se budou vždy velikánům, jako byl Lud. Devrient a Esslair, diviti, že i na menších, ba nepatrných divadlech hrávali. Oni neznají a nechápou bytost hercovu a jsouce ve svém povolání pouzí řemeslníci, nevědí, že herec jen tak dlouho žije, dokud na prknách stojí; co je mimo to — je pouhá příprava, zrůst, škola, snění; jenom večery, když hraje, jsou články jeho života; jen chvíle, když ho uchvacuje nadšení, a on okovy s těla shodiv, divuplné výtvory před oči žasnoucích diváků staví — a tito, jásajíce, k jeho slávě písně zpívají, zlatým květem sypají a na rukou ho nosí — jen tyto chvíle může k životu svému počísti! Proto řekl Talma, toto slunce na obloze umělecké, že by hrál každé vesnici.‘

‚Nedávno promluvil v této záležitosti povážné slovo v divadelním světě zkušený Levald, vykládaje prospěch, kteréhož by umění a obecenstvo nabylo, kdyby se zas cestující společnosti — veliké i menší, a vždy dle zásluh placené — utvořily, kteréž by se dle příkladu vlašských zpěvoher na místech střídaly. Nikde nedochází umění herecké — platí to arci nejvíce o zpěvu — tak ohnivého, ano blouznivého uznání, jako ve skvostné Italii; nikde mu nekvěte tolik zlatého vavřínu, jako tam — ačkoliv nemá ustáleného přístřeší. Tam nejsou herci jako lidé vyhostěni, daní do klatby; ale mají statky a jsou měšťané své otčiny, třebas i semotam putovali a umění své provozovali. Ano, dokud vykonávají toto poslední, stojí výše, nežli pouzí statkáři. Dokud u veřejném chrámu Uměny před očima národu nebo v lesklé síni před knížaty a pány tohoto světa své umění provozují, srdce a mysl jich rozohňujíce: zůstavují péči o svou majetnost jiným a nedychtí po tom, aby snad tu onde stálého sídla a s tím spojené výhody dosáhli, kteráž může někdy dost čestná býti, často ale bez všeho významu zůstává a spojená s jménem umělce, ani dobře nezní.‘

Jen málo možno k této skvělé obhajobě kočujícího herectví a k této krásné, duchaplné a procítěné chvále herectví vůbec připojiti. To, co psal Tyl před bezmála osmdesáti lety, mohlo by býti zcela právem napsáno i roku 1923, neboť vše má dosud svoji platnost. Italie až dosud udržela si svou soustavu velkých a umělecky význačných společností kočovných, které pojíždějí od města k městu a roznášejí svoje umění po všem kraji a všemu lidu. Jak je to krásné, čteme-li na příklad v seznamu společností italských, že slavná a světové pověsti se těšící společnost, vedená tragédem Ermete Zacconim, hraje jeden měsíc v Parmě, pak zase v Bologni, nato v Padově, v Palermu, v Římě, a tak nemíjí ani jednoho kraje. Dnes nelze pomýšleti na to, aby organisace stálých divadel ve velkých městech byla u nás porušena a změněna, ale vývoj událostí v posledních pěti letech dal Josefu Kajetánu Tylovi zcela za pravdu. Nejen menší města měla by organisovati své divadelnictví tak, že by — jako dříve — propůjčovala své divadelní budovy společnostem kočujícím, ovšem dobrým, ale i v Praze samé by mělo býti a úspěšně by působilo divadlo, které by nemělo vlastního ensemblu, nýbrž bylo by na určité, snad dvouměsíční, snad kratší nebo delší stagiony propůjčováno společnostem kočujícím. O tom, že by to mělo nejméně hluboký vliv na pokrok a rozvoj divadelnictví i herectví, není sporu. Vždyť již ve vlastním ušlechtilém závodění, které by takto bylo vyvoláno, spočívalo by mnoho dobra. Kdyby pak dokonce i Národní divadlo jakožto ústav, který má a může býti vrcholem našeho národního umění divadelního, zajíždělo na kratší, ale soustavné stagiony do některých měst s pěknými divadelními budovami a dobrým železničním spojením, ukázaly by se výsledky umělecké a kulturně výchovné velmi brzy. Ovšem tyto

zájezdy a tato organisace potřebuje velké a dobré správy a nezlomné péče. Věc není i tak nijak novou, neboť v různých velkých městech jsou divadla, která mají pouze svůj technický a administrativní personál, nemají však personálu uměleckého, který buďto v celých ensemblech, nebo v jednotlivcích jest engažován na pohostinská vystoupení. Konečně prakticky a velmi poučně vyřešili tuto záležitost pražští Němci, kteří si co chvíli povolávají do svého Zemského divadla nejen vynikající hosty, ale i celé ensembly z divadel říšských. A tak nám Čechům poskytují pravidelně jedinou příležitost poznati jiné divadelní nebo herecké umění.

Zájezdy venkovských divadel do Prahy, které stávají se takřka každoročním zjevem, mohly by takovému vážnému a pro rozvoj divadelnictví důležitému podniku položiti základ.

Bartoš Vlček:

Tři italská dramata.

Sotva se najde v současné italské literatuře dramatické dílo tak přesvědčivé a silné, tak plné výbušnosti, satiry i soucitu, dílo tak netendenční, někdy málem ireální, plné situací, směšných v heroismu a heroických v posměchu, jako je *Sema Benelliho „Arzigogolo"* (Hodokvas), hrané po prvé v divadle Costanzi v Římě 17. října 1922 společností Alexandra Romanelliho. Sem Benelli je dramatik, jehož sláva počala komedií „La Cena delle Beffe" (byla dávána též před léty v Praze pod názvem „Potupný kvas"), komedií, která dnes je vydávána v 18. vydání. A kromě těch dvou napsal Benelli ještě řadu komedií („Brutova maska", „Láska Tří králů", „Gorgona", „Rosmunda", „Svatba Kentaurů" a j.) a vždy to byl básník, jehož úsměv je zkřivený posměchem a čelo zbrázděno utrpením; dramatik, který nezapomněl sice na jevištní účinnost svých scén, ale nikdy jim nepodřídil uměleckou stránku svého díla. Dnes je složena celá divadelní společnost, která s Benelliho dramaty cestuje Italií (v přítomné době po velkých úspěších, které měla v Padově a Bergamu s „La Cena delle Beffe", „Ali", „Arzigogolo" a j., přechází do Cremony); a kdyby velikost dramatiků (žijících) nepočítali podle plodnosti, ale umělecké výše publikovaných prací, jistě by si Benelli odnesl primát.

„L'Arzigogolo" je dramatická báseň. Čtyři akty, z nichž tři poslední se odbývají v hodovní síni, odkud se vchází stejně do zahrady, jako do ložnice hrdinčiny (Violante), vedou nás životem čtyř lidí, vášnivých a svým způsobem sympatických, lidí, u nichž je více činů než slov, tedy ne divadelních figur, ale postav z masa a krve. Violante je krásná dcera chudého šlechtice, ale nevdává se, protože dosud nenašla muže, který by jí imponoval. V té chvíli uchází se o ni kníže Giano, jehož vášeň byla sice nesmírně vystupňována, nicméně nedostalo se jí mužného výrazu. A proto Violante dává přednost fantastickému zbohatlíkovi, tlučhubovi a hlupákovi Floridorovi, muži s dětským srdcem — ovšem pod jednou podmínkou. Že s ním nebude manželsky žíti — až když najde pravého muže a prožije s ním noc lásky. Jakkoliv byla podmínka tvrdá a nesmyslná, Floridoro ji přijal. Na scéně se objeví též Taškář (Buffone), který, povýšen nad život, směje se z něho — a vstupuje do služeb knížete Gianiho, aby ho těšil pro jeho odmítnutí.

Ale Giano nezapomíná. Vrhá se na radu Taškářovu do všech neřestí, ale tím neumenší svého trápení. Rozzuřen dává vrhnouti Taškáře do vězení, kde má hladem zahynouti. V tu dobu přichází ho navštíviti Floridoro s Violantou; cestovali po světě, Violante, aby našla pravého muže, Floridoro, aby se mohl chlubiti hezkou ženou a neobyčejnými svými příhodami, které mu získaly obrovského bohatství.

Gianova muka počínají znovu. Dá si zavolati Taškáře z vězení a pohrozí mu, nenakloní-li mu svým uměním Violantu, bude popraven. Tři dny mu dává pouze na provedení.

Je noc. V zahradě hraje hudba. Taškář počká si na Violantu a snaží se vemluviti jí lásku ke knížeti. Violante se mu vysměje. Ale její výsměch je nalomen horečnou touhou, kterou vyčte jí z očí Taškář — a scéna končí tím, že *on*, Taškář je tím mužem, který má dostati darem neposkvrněné tělo ďábelské ženy.

Ale Taškář po té noci přestává býti Taškářem; stal se člověkem. A jako takový už nežije nad životem, ale v něm; není už silný, ale slabý; nesměje se už, ale jemu se směje Violante, když chce se domnívati, že ji zkrotil, zvládl a přemohl a že teď ji dovede do náruči knížete, aby zachránil život. Ne, on byl přemožen — a toto poznání je krutější smrti.

A smrt se blíží. Kníže rozzuřen dává stavěti špalek do hodovní síně. Darmo prosí za Taškáře Floridoro; darmo Violante; teprve když Violante mu poskytne naděje, že přece bude jeho, ušetří-li Taškářova života — povolí, ale aspoň zdáním chce Taškáře potrestat: dá vše připravit k popravě, zavázat odsouzenému oči, kat však se jen

dotkne ostřím krku, co druhý naleje naň proud chladné vody. Taškář omdlí a jest co mrtvý zanechán na místě. (Pokračování.)

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

(Pokračování *.)

Od společnosti Kulasovy odešel jsem k společnosti J. Stránského, když jeho artistický správce Jan Kozlanský nabídl mi úlohy charakterní a zvláště intrikánů. Hrál jsem France v „Loupežnících“. Kozlanskému jsem se nelíbil: lépe bych se byl prý hodil za milovníka, než za darebáka, jenž na mně není vidět. Zato inteligentní ředitel, dřívější pražský herec**), byl se mnou velice spokojen, uznávaje mé pojetí úlohy intrikána jako člověka úlisného, avšak uhlazeného, na němž není na první pohled viděti darebáka; ani starý Moor nebyl by tak na hlavu padlý, aby to hned nepoznal, jak se vyjádřil ke Kozlanskému. Když nás za krásného dne Kozlanský i s chotí náhle a bez rozloučení opustil, vedlo se nám zle, a Stránský společnost rozpustil. Odebrali jsme se s kol. Fr. Čechem do Kutné Hory k rodičům, s nimiž jsem se opět smířil, těšíce se, že se jednou zase řádně najíme, vždyť jsme v posledním čase trpěli nouzi a hlad (za 5 kr. polévky a 2 kr. chleba byl můj oběd a k večeři měl jsem jen kousek chleba).

V Kutné Hoře hrála právě divadelní společnost Fr. Čížka, společnost tehdy známá, dosti velká a dobrá; žádali jsme za přijetí, leč společnost byla dostatečná a úplná. Zato dověděli jsme se, že v Nových Dvorech meška býv. pražský herec Braun, který obdržev koncesi, sestavuje novou společnost. A koho jsme prvního na cestě do Nových Dvorů potkali, byl náš „exdirektor“ Kozlanský, který byl engažován u Brauna. Tento Braun byl dobrý herec a výborný, ale velmi pohodlný muž, který všecky starosti přenechával svému režiséru Janu Jelínkovi. Vzniklo-li nějaké nedorozumění, bylo jeho příslovečným rčením: „Hanzi, sprav to!“ Byl jsem rovněž engažován, ale setrval jsem u Brauna pouze rok, kdy pro mrzutosti s Jelínkem odešel jsem z Polné opět ke Stránskému, jenž s pomocí režiséra Fr. Pokorného sestavil novou společnost a mně dopsal, abych za ním přišel do Třeboně. Putoval jsem pěšky a společnosti tam ještě nezastihnuv, šel jsem dále až do Lišova, kam jsem dorazil právě před představením (dával se „Bratr Honák“ k příjmu Fr. Štěpána, bývalého mého kolegy u Brauna). Společnost byla tehdy dobrá — setkal jsem se tu také s hercem — začátečníkem Vojtou Slukovem — scházel však napovědа. Napovídali zatím všichni, kdož nebyli ve hře zaměstnáni. Nabídl jsem se, že budu toho večera napovídati, což bylo s radostí přijato, a Pokornému jsem slíbil, že do té doby, než budou míti stálého napovědu, budu vůbec napovídati. A tak jsem se stal napovědou. Na nové štaci v Třeboni řekl jsem Pokornému, že jsem vlastně hercem. Ten, chtěje mne tedy jako herce poznati, přidělil mi úlohu intrikána Wurma v Schillerových „Úkladech a lásce“, v nichž mohl, poněvadž ve hře je jen málo účinkujících, napovídati někdo jiný.

Po představení slíbil mi Pokorný, že bude hledat stálého napovědu a také po několika nedělích ho našel. Od té doby pak jsem hrál častěji: Herce v „Hamletu“, France v „Loupežnících“, starého Horáka v „Lichvářově synu“, ševce v „Lumpacivagabundu“, Jaga v „Othelu“ a pod. Spoluherci — jak už tak bývá — mi nepřáli. Hněv jejich dostoupil vrcholu, když Pokorný, jenž mezitím převzal od nemocného Stránského vedení společnosti do vlastní režie, odjel na „permessi“ *) do Počátek a mne ustanovil za své nepřítomnosti režisérem, napsav na tabuli lakonicky: „Režii má v mé nepřítomnosti p. Vratislav.“ Bylo přímo vzbouření, vždyť jsem byl kromě Slukova nejmladším z členstva. Ustanovil jsem zkoušku na 6 hodin, volám „na scénu“, nový napovědа počne napovídat, ale nikdo se nehýbá. Až náhle ředitel Stránský, jenž v druhém jednání též vypomáhal, poručil, aby se zkoušelo. „Není zde režisér Pokorný,“ voláno se všech stran, „nezkoušíme“. Teprve po novém jeho rozkazu a upozornění, že i on sám hraje a že Vratislav, kterého Pokorný

*) V min. čísle opomenuta nedopatřením poznámka, že paměti upravil a podává Vojta Štein-Táborský. *R.*

**) Stránský, původně zvaný Šemerer, býv. div. ochotník a vlastenec, hrál v první polovici 19. stol. (asi r. 1835) v Kajetánském domě na Malé straně spolu s Tylem a později v Thunovském paláci s bratry Arbeitrovými, s Kaškou, Kramerem, Sabinou, Pichlem, Tupým - Jablonským, Máchou, pannou Manetínskou, později Kolárovou, Püner-Nikolajovou (Hynkovou), Forchheimovou-Skalnou, Forchheimovou-Rajskou, pí Šemererovou. — V Kajetánském domě na Malé straně (Zámecké schody), jenž. náležel obětavému vlastenci Arbeitrovi, hráno již r. 1828 česky (Macháčkovi „Ženichové“), později přestěhováno divadlo do Thunovského paláce, kde za řízení Tylova zahájeny původní hry Klicperovým „Žižkovým mečem“. Hráli zde rovněž ochotníci.

*) Vyjednávati novou „štaci“.

ustanovil ve své nepřítomnosti režisérem, tomu dobře rozumí, herci utichli a zkoušeli. Z Třeboně odjeli jsme do Počátek.

(Pokračování.)

Hlasy o „Faustovi", „Turandotě" a „Jacquelině".

Znovunastudování a provedení *Goethova „Fausta"**) vzbudilo mnoho zájmu a ještě více protichůdných posudků. Třebaže „Faust" není dílem čistě divadelním, přece jest vždy lákavým dílem pro režiséra i pro herce, pro tři postavy: Fausta, Markéty a Mefista. „Čsl. Republika" oceňuje vysoce výkon p. Deyla jako Fausta, nazývá jej vyrovnaným a dobře uváženým výkonem, kdežto výkon p. Hurta v Mefistu necení příliš, chválí pí. Vrchlickou v Markétě, pí. Hübnerovou v Martě. Výpravu a režii nepokládá za šťastnou. Vytýká jí rozdělení scény na horní a dolní část, vytýká kostymy, jež jsou příliš fantastické, a některým scénám vytýká i pornografii. — „Venkov" také vysoko oceňuje p. Deyla, také podceňuje Mefista a také vytýká výpravě mnoho, že je to půl moderna, půl starší styl, při němž náladové scény úplně pohořely. — „Národní Politika" vzpomíná na výpravy „Fausta" u nás. Píše, že po prvé hrán r. 1885 ve Stavovském div. v překl. Kolárově, po druhé v témže překladu na Národním r. 1885 a v překladu Vrchlického r. 1906 v režii Kvapilově, ale s dnešní výpravou není spokojena. V provedení chválí p. Deyla, při Mefistu vzpomíná na Vojana. — „Národní Listy" píší o „Faustu" jako velkém zklamání a rozčarování, jak pokud se týče básně Goethovy, tak provedení i výpravy a režie. — Ani „Tribuna" není nadšena tímto „Faustem", jehož herecké provedení nebylo ani řemeslně bezvadné. Žádá, aby „Faust" byl nově obsazen a nastudován novou duchovní režií. — „Rudé Právo" posuzuje myšlenku „Fausta" příliš ze stanoviska komunistického, vidí v Mefistovi zárodek rozkladu a jevištně jest jí (pí. M. Majerové) tento „Faust" nejměšťanštější, jak kdy byl režisérsky procítěn, i s panoptikovou kráskou nahých půvabů. — „Právu lidu" jest osvěžením v divadelním suchopáru toto básnické dílo, ale vytýká, že bylo dáno na sklonku sezony, že chef činohry nechtěl „Fausta" režisérsky vypraviti, důrazně mu vytýká, že nepřihlédl k provedení nesmrtelného díla a že režisér Novák nemůže býti za vše odpovědným, i když jeho jméno jest na plakátě. „Faust" je nezdařený a to vinou vnitřních sporů v Nár. div. — „Čech" pokládá „Fausta" za doklad, že dlouhé filosofické dialogy nejsou vděčny pro průměrného posluchače, zvláště když se jen deklamuje, jak se stalo, a rozčiluje se nad nahou Helenou, vytýkaje, že takový zjev do Nár. divadla nepatří. Nehledě k ostatním listům, jež necituji, mohu konstatovati, že „Faust", takto vypraven a takto hrán, dokázal bolestný úpadek Nár. divadla.

„Turandot"**) jest fant. veselohra z druhé polovice XVIII. stol., jejíž autor Carolo Gozzi výsostně představuje commedii dell' arte, divadlo lidové, proti němuž ohlásil odboj Carlo Goldoni, i u nás známý svými hrami (posledně „Mirandolinou"). Gozzi, jak jeho „Turandot" nejlépe ukazuje, vnesl do komedie dell' arte živel fantastický, orientální a pohádkový. Že byla vypravena na Nár. divadle, není špatné, ale neznamená také velkolepý čin. Možno se s ní spokojiti a omluviti ji letní sezonou, která ztráví ledacos. Kritické hlasy přijímají „Turandotu" s veškerým ohledem na režiséra Dostála, — tolik benevolence na př. nemají k režiséru Novákovi, jemuž za „Fausta" vyčinily, co mohly — aby si snad nezadaly a nezdály se nemoderními. Motiv „Turandoty" (Turandot znamená ženský rozum) připomíná „Zkrocení zlé ženy"; i zde musí býti žena poučena a napravena, aby stala se ženou a milovala, místo nenáviděla muže. „Právo lidu" píše, že režie dala si záležeti tak, že budila lítost podobnou oné, jakou pociťujeme při pohledu na titěrnou drobnůstku, na jejíž vypracování umělec vyplýtval tolik energie, hodné vyšších cílů. Rozkošně hráli své nenásilné travestie p. Roland, Vydra, Veverka i pí. Baldová, Kronbauerová a Karen. — „Čsl. Republika" píše, že přes mnohé nedostatky (umírněnost a stylovost, jež některým našim režisérům rozhodně schází) obecenstvo se pobavilo, ale vytýká laxní vtipy, které náleží do kabaretu a nikoli do Národního divadla. Také „Čech", „Nár. Listy", „Venkov" a „Rudé Právo" jsou celkem spokojeni, chválí herecké provedení i výpravu sl. Burghauserové, pouze „České Slovo" (F. Zavřel) nepokrytě přiznává, že staré historie nudí, třebaže jest osvěžena hrou zúčastněných herců. — „Národní Politika" při tom vzpomíná, jak před léty v letní sezoně hrály se všelijaké balety, výpravné hry, verniády, vše, co bylo zdrávo divadelní pokladně, a dělá se to nyní zas — ale jest otázka, zda-li nákladná výprava, kterou „Turandot" si vyžádala, nynější nevalné zdraví divadelní pokladny polepší — jenže nákladněji a umělečtěji, a při tom podotýká, že nově vypravený Klicpera nebo Tyl měl by stejný zájem a oprávnění (což až na to „stejný" je pravda, dokonce naši autoři měli by oprávnění větší!). Přesto přijímá „Turandotu" s povděkem, protože byla sehrána ve skvělé pohádkové výpravě, ukázněna ve vtipné režii Dostálově a v reprodukci pí. Baldové a ostatních.

O Croisetově „Jacquelině", jež sehrána ve Stavovském div. ke konci května s pí. Sedláčkovou, stačí říci, že jest nepodařeným odvarem Curelovy „Figurantky", kde vážnost ustupuje laciné pikantnosti. Zavdala příčinu referentu „Času", aby odprosil p. Schmoranze za to, že mu kdysi vytýkal uvedení „Kontrolora spacích vagonů", „Můstku", „Ustupte ženám" a vyzývá ho, aby se vrátil do Národního divadla a vzal Kvapila ssebou, s nímž bude moci napraviti zločin, který byl spáchán na Goethově „Faustu"*). *J. P.*

*) W. Goethe „Faust", dram. báseň, přel. J. Vrchlický, vypr. J. M. Gottlieb, v režii V. Nováka 2. června v Národním divadle.

**) „Turandot" fantast. ves. o 5 aktech od Carla Gozziho, v překl. Al. Bresky, v režii K. Dostála, s hudbou C. M. Webera, ve výpravě Zd. Burghauserovy. Hudbu řídil R. Chmelíček. Po prvé v Nár. div. 17. června.

POZNÁMKY.

Repertoar v srpnu. Národní divadlo mělo prázdniny, ve Stavovském začalo se hráti 25. srpna a to z předprázdninového repertoaru „Jacquelina" a „Turandot." — Opera hrála „Louskáčka," „Poustevníkův zvonek", „Prodanou nevěstu," „Toscu" a „Eugena Oněgina." — Vinohradské divadlo pořádalo dva lidové cykly, jež obsáhly: „Cymbelina," „Lucernu," nově nastudovanou „Palackého tř. 27.," „Posledního muže," „Sen v noci svatojanské," „Večer tříkrálový," „Naše furianty," „Princeznu Pampelišku," „Otela", „Plačícího satyra," „Ořechy," „Zdravou nemocnou," „Rozluku," „Staré hříchy," „Měsíc nad řekou," „V pravou chvíli," „Komedii na faře," „Stillmondského starostu," „Orlíka," „Lakomce" a „Romantiky." Novinkou byla jihoslovanská veselohra „Uzel" a německá komedie „Ingeborg," která po

*) Viz „Poznámky" v předešlém sešitě.

2—3 reprisách zapadla, zdá se, nadobro. — Švandovo divadlo hrálo maďarskou komedii „Haló!," „Velblouda uchem jehly," jenž dosahuje již 40 repris, „Boby, mluv pravdu," „Kurník," „Osmou ženu Modrovousa," „Lulu," „Paní jeho snů." Ohlašuje již nový repertoar, o němž se zmiňujeme na jiném místě. — Urania jako vždycky, když právě nehraje operety, nejvíce pěstuje repertoar původní. Hrála: Hermanovy „Dobrodince," „Ivono, proč pořád pláčeš?," „Miláček štěstěny," „Pražská fialkářka," „Netopýr," „Paní Marjánka," „Ples lumpů," „Kristuška z myslivny," „Mumie Tutenkamenová," „Podskalák," „Mlsní kocouři," „Střevíček paní markýzy," „Krásná Galatea," „Český dobrovolník a francouzská selka," „Paní fabrikantová," „Tvrdohlavá žena", „Naši furianti," „Za českým granátem," „Obložený chlebíček," „Fidlovačku" a „Krásnou Marseillanku." — Tylovo divadlo v Nuslích: „To byla noc," „Majitele huti," „Tonka Šibenice na onom světě," „Čokoládová princezna," „Irčin románek," „Nemáte nic k zdanění?," „Co pak je to za vojáka," „Sibiročka," „Čistý lístek".

Nová výstřednost. Podobně jako řízení jiných veřejných věcí, tak i naše divadelnictví upadá z výstřednosti do výstřednosti. Právě tak, jako kdysi začaly se všude věšet kolem jeviště látky a zavádět látkové opony místo dosavadních malovaných, a jako se najednou všude montovaly do hlediště reflektory, tak najednou ve všech divadlech, kde to jen trochu jde, opatřují si kruhový nebo kopulový horizont. Děje se tak namnoze bez velké úvahy o rentabilitě drahého tohoto zařízení. Zajímavým a typickým dokladem je průběh těchto prací v Bratislavě: Pro Národní divadlo byly objednány z Německa jakési přístroje, patrně osvětlovací, ale vůbec se zapomnělo, že musí býti žádáno o dovozní povolení, že se musí vyhověti zákonem předepsaným formalitám celním atd. A ovšem, když stát prohlásil, že divadlo podléhá stejným povinnostem a pravidlům, jako každý obchodník nebo soukromník, zvedl se křik o byrokratickém poškozování umění atd. Také o pracích v Národním divadle pražském se vypravuje, že oficielně v zemském správním výboru byla úhrada projednávána a povolena teprve tehdy, když už byl projekt hotov a když zpráv o zahájení prací byly plné noviny. Oproti informacím úvodníku sdělují jiné zprávy, že projekt pro přestavbu jeviště byl vypracován již s předpokladem odstranění sloupů v pozadí jeviště Národního divadla, ale že tento předpoklad byl mylný, ježto sloupy se odstraniti nemohou, nemá-li býti ohrožena celá budova, a proto že musily býti práce zastaveny a projekt přepracován. Ostatně tuto okolnost znali prý technikové a divadelníci už dávno, neboť odstranění sloupů domáhal se již před léty Jaroslav Kvapil. A už tehdy bylo techniky a znalci vypočtěno, že tyto sloupy odstraniti nelze. Dnešní vládcové Národního divadla vrátili se tedy jen k staré myšlence Kvapilově a bez ohledu na varovné hlasy znalců chtěli přestavbu provésti a teprve po zahájení prací poznali nemožnost, a nová komise zjistila správnost dřívějších posudků. Z těchto dvou případů jest patrno, jak se naše divadelní věci, nota bene v divadlech veřejných a z veřejných peněz vydržovaných, ne-li podporovaných, dělají namnoze, ba větším dílem s jakýmsi málo prospěšným přebytkem geniálnosti. „Mit Überfluss an der Genialität", aby nám lépe rozuměli páni, kteří značnou část svého divadelního rozumu si opatřují v Berlíně.

O opravách a přestavbách v Národním divadle napsal Karel Engelmüller v „Národní Politice": „Nejpřednější divadlo republiky, representující naše dramatické umění, kulturní vyspělost národa a státu, musí ovšem býti vyzbrojeno vším nutným a nejlepším, aby mohlo plně dostáti svému úkolu. V tom směru je zásluha páně intendantova opravdu velká a dává scénickému i režisérskému našemu umění nové možnosti vzmachu a vývoje. Nemám zatím práva pochybovati o tom, že přestavba jeviště Národ. div. provedena bude při svrchované praktičnosti i za nejpřísnějšího šetření všech uměleckých požadavků a podmínek, diktovaných významem a památností budovy, a zvláště tam, kde by se opravy dotýkaly povšechného, vžitého a citově i esteticky do každého detailu prochvělého vzhledu jeviště, ale přece se mi zdá a právě proto, že jde o Národní div. a tak značnou částku nákladu, že nebylo podniknuto vše, aby leckteré obavy v tom směru byly rozplašeny. Neslyšeli jsme alespoň o tom, že by plány a návrhy rekonstrukce byly předloženy k posudku našim divadelně, výtvarně a stavitelsky odborným korporacím, že by tyto o nich věděly, uvažovaly a rozhodovaly. Je toliko známo, že projektantem přestavby je technický ředitel státní opery drážďanské Max Haseit a jeho spolupracovníky inž. Skopec a Weigert. Celý podnik jako by měl tedy ráz málem soukromý, ryze divadelně správní. Kdyby šlo o Variété — budiž! Ale Národní divadlo, budova, posvěcená tolikerými vroucími národními a kulturně-historickými vztahy, má, myslím, v jistém smyslu svou nedotknutelnost a na jejím vnějším i vnitřním vzhledu nemělo by býti nic měněno bez předchozího nejzávažnějšího souhlasu všech povolaných činitelů. Pro ty, jimž Národní divadlo je divadlem jako sta jiných divadel, kteří dnes pohlížejí na jeho scénu jako na něco samozřejmého, bude to asi nesrozumitelno, ale my, kteří jsme je viděli budovat, otevírat, hořet a znovu nadšeně budovat, kteří jsme procítili pro vždy jeho dějinný význam a pamatujeme celý jeho umělecký rozkvět a vývoj, budeme pietně lpět na všem, co jsme si na něm za těch čtyřicet let zamilovali...."

Hynaisova opona v Národním divadle zatím zůstane. Zprávu „Čsl. Divadla" o zamýšleném odstranění Hynaisovy slavnostní opony z Národního divadla nutno doplniti v tom smyslu, že zatím bylo od odstranění této opony upuštěno. Že se však projektanti této myšlenky nevzdali, ukazuje okolnost, že se v poslední době začínají objevovat hlasy o důležitosti opony v divadelnictví, žádající, aby se pro každou hru pořizovala opona nová, stylová (viz ranní „České Slovo" z 23. srpna).

Je krise dramaturgů, nebo není? Před časem uveřejnili jsme zprávu o dnešním dramaturgickém interegnu ve všech velkých divadlech, která se shodou okolností náhle a současně octla bez dramaturga. Nazvali jsme to krisí dramaturgů ne proto, že dramaturgové dávají a dávali výpověď, ale proto, že tou dobou není ujasněno, má-li být dramaturg, jaké má práva a povinnosti a pod. Krátce nato vyšel v „Národních Listech" Scheinflugův feuilleton, ve kterém se autor ironicky posmíval našim starostem a volal, aby nikdo pro boha nemluvil o krisi dramaturgů. A tu ajta, 15. srpna 1923 uveřejňuje šéf divadelní a literární rubriky, Miroslav Rutte v těchže „Národních Listech" článek: „Před novou sezonou", v němž praví mezi jiným: „Krise divadelních dramaturgů je na obou pražských divadlech rovněž posud zahalena rouškou tajemství." Věříme více Miroslavu Ruttemu ne proto, že sdílí stanovisko „Československého Divadla" o vážnosti otázky divadelních dramaturgů, ale proto, že ho pokládáme za vážnějšího a lépe zpraveného divadelního odborníka. Nicméně máme zato, že v listě tak vážném, jako jsou „Nár. Listy", nemá si o divadle psát kdo chce co chce.

Jarmareční reklama. V poslední době zvykly si velké scény používati ve svých oznámeních výrazů

a praktik, hodných jarmareční reklamy posledního řádu. Nejnověji čteme den jak den v některém oznámení divadelním ať z Národního, či Vinohradského, ať z Brněnského, Plzeňského či Bratislavského, že při tom neb onom kuse užíváno bude kruhového horizontu, nějakého nového zařízení nebo pod. Je to tuze maloměstské, protože tím jenom ukazujeme, jak naše divadlo je pozadu, že teprve r. 1923 si vzpomnělo dělati kruhové horizonty. Je to však zejména velmi nevkusné, protože publikum jde za krásou uměleckých činů a konečného dojmu a ne za technickými atrakcemi. Dokonce je vedena v oficielních oznámeních hádka, kdo na ten nápad s kruhovým horizontem přišel první a kdo poprvé jej realisoval. Když se v našich velkých divadlech nebude pořádně hrát a pořádné kusy za řádné a logické režie, pak jim nepomohou sebe větší kouzla německých inženýrů.

Národní divadlo v Brně, mající k disposici Městské divadlo, Staré divadlo a Redutu, připravuje se horlivě k zahájení zimní sezony. Tak jako v Praze, tak i v Brně bylo jeviště Městského divadla zrestaurováno tak, aby vyhovovalo moderním požadavkům režie. Zvláště od obloukového horizontu očekává se zjednodušení práce s výpravou a značných finančních úspor. Ani ve Starém divadle a Redutě nebylo šetřeno nákladu na opravy, takže brněnské Národní divadlo bude po stránce technické pro novou sezonu dokonale vyzbrojeno. Repertoar byl již sestaven a slibuje obecenstvu skutečně umělecké požitky; příští rok nám ovšem ukáže, do jaké míry byly sliby splněny, neboť sestavení uměleckého souboru nebylo dosud definitivně provedeno. *Eský.*

Dramaturgem městského divadla v Plzni jmenován byl prof. Josef Škába. Při té příležitosti bylo vzpomenuto tiskem záslužné práce, kterou v divadelnictví plzeňském konal člen našeho redakčního kruhu, Jaroslav Petr. Režijní úroveň divadla hodlá ředitelství zvýšiti tím, že pozve k pohostinské režii Jar. Kvapila, K. H. Hilara a J. Bora. Po technické stránce usnadní se práce plzeňského městského divadla tím, že dokončována je budova rozsáhlého dekoračního skladiště a technických dílen na místě loni vyhořelých těchto objektů. V budově, která má velmi pěkný vzhled, je i pohodlný zkušební sál.

Národní divadlo v Českých Budějovicích získalo pro příští sezonu jako tajemníka a šéfa výpravy arch. K. Loulu, který až dosud byl jedním z opěrných sloupů Olomouckého divadla. Arch. Loula byl v téže funkci členem jihočeského Národního divadla již před dvěma roky. *Eský.*

České opery v cizině. Když převzal Oskar Nedbal slovenské Národní divadlo v Bratislavě, tušilo se hned, že pouhá Bratislava a Slovensko je tuze malým obvodem pro podnikavého ducha Nedbalova. Skutky nedaly na sebe dlouho čekat. Připravuje se a v dohledné době bude realisován zájezd s českou operou do Barcelony a do Paříže, evt. do jiných velkých měst francouzských. Hrána bude Smetanova „Prodaná nevěsta" a Dvořákova „Rusalka". Ve hře budou zaměstnáni solisté bratislavského divadla a někteří hosté, vlastní orchestr, kdežto sbory budou vždy toho divadla, v němž bude hostováno. Dirigovat bude Oskar Nedbal, režii povede Jar. Kvapil, který je také odborným divadelním vůdcem celé výpravy, scénickou výpravu navrhne a bude řídit Josef Wenig. Je patrno, že jde o podnik význačný, vážný, a je jisto, že soukromý podnikatel na něm také neprodělá. Praktická ukázka, jak se má nebo mohla by dělat propaganda! Jména zúčastněných vedoucích umělců dávají záruku, že i po umělecké stránce bude podnik pozoruhodný.

Politická stránka divadelních zájezdů. Věrni své zásadě, že politika do divadla nenáleží, ba že je mu škodlivá, jsme povinni čeliti snaze, která chce dáti zájezdům divadelním, zejména zájezdům div. olomouckého do Karlových Varů, Mariánských Lázní, Liberce a jinam, politický nátěr. To není pravé určení takových zájezdů. Jedinou vůdčí myšlenkou smí býti snaha dáti Čechům, v těchto místech žijícím, nač mají právo a co také žádají, totiž pravé a dobré umění. Dělati však z těchto ryze uměleckých činů politické atrakce, jest nesprávno a umění škodlivo.

Malá divadla. Nová sezona přinese pražskému divadelnictví několik nových zjevů. Jsou to malá divadla, která vznikají hned v počtu tří. Praha, která je předivadlovaná, bude míti nové tři scény, ale také nová tři hlediště. Jako všecko u nás, i tato akce dělá se bez soustavy a s unáhlenou konkurencí. Nejdříve začalo „Rokoko", které tvoří jakýsi přechod mezi kabaretem a divadlem, hraje malé frašky, veselohry a pod. Přitažlivou silou je groteskní komika Vlasty Buriana, Ference Futuristy a naturalismus manželů Longenových. Druhé takové divadlo bude v téže budově, v sále dřívějšího Hašlerova kabaretu, jehož snaha o získání Alhambry skončila nezdarem, který přešel opět k činohře, zatím vystupuje pohostinsky na Vinohradech a po prvé ukázal se v „Nové firmě", již sám přeložil. Divadlo v „Lucerně" povede Jaroslav Sedláček a spisovatel F. A. de la Camara. Zprávu posledního našeho čísla, jako by na podniku byla zúčastněna také pí. Anna Sedláčková, dlužno opraviti v ten smysl, že podle veřejného jejího prohlášení nemá s tímto podnikem žádné spojitosti, ačkoliv by to jeho prosperitě nebylo nikterak na škodu. Divadlo se bude jmenovati „Comedia", bude provozovati činoherní, zvláště veselý repertoár a chce zváti zahraniční herecké soubory do Prahy. Snaha je asi dobrá, ale jména obou ředitelů nedávají žádné záruky o jich vážnosti ani zkušenosti. Třetím takovým podnikem bude divadlo „Apollo", zřízené nedaleko v místnostech Adrie na Václavském náměstí za dřívější „Revoluční scénu". Tam za ředitelství J. Mejkala a účasti Rovenského, Nollových a pod. má býti vybudováno divadélko po způsobu pařížského „Grand Quignolu", známého bulvárního „divadélka hrůzy", které proslulo svým naturalismem a svou fantasií. Tento zjev jest pozoruhodným dokladem, jak se u nás dělá divadlo bez jakéhokoliv plánu, a že v první řadě není vůbec u nás instance, která by podobné zjevy regulovala. Zatím co se všeobecně uznává, že dnešním problémem divadelním není, jak divadla postaviti, nýbrž jak do nich dostati publikum, vznikají tu náhle tři scény se stejným takřka programem, aspirující na totéž publikum. Je otázka, bude-li alespoň jedna z těchto scén scénou lidovou. Divadélko „Rokoko" jí není. Také to není žádná škoda, protože v prvním programu úplně zklamalo po stránce umělecké.

Švandovo divadlo první z pražských divadel oznamuje repertoar na nové období. Ředitelem jest Rud. Kadlec, dramaturgem J. Bor. Z uměleckých sil lze s povděkem uvítati návrat pí Emmy Švandové a pohostinská vystoupení pí B. Durasové a B. Šiblové. Repertoar je bohatý; mimo původní práce Bozděchovu, Vrchlického, Zeyera, Karáska, Zavřela zahrnuje také literaturu jihoslovanskou (Kosov a Ogrizovič), ruskou (Čechov, Birinskij, Juškevič, Dostojevskij, Kosotorov), polskou (Zapolská, Grabiński), anglickou (Shakespeare, Galsworthy, Shaw), francouzskou (Regnard, Farrère, Goncourt), španělskou (Calderon de la Barca), italskou (d'Annunzio), norskou a švédskou (Ibsen, Strindberg, Egge, Heiberg, holandskou (Heijermäns), německou (Schiller, Hebbel, Grabbe, Schnitzler, Wildgans, Kaiser), antickou (Aristofanes). Z literární frašky slibuje: Averčenka, Andrejeva, Courtelina, Shawa a Wedekinda. I když uvěříme těmto slibům, nemožno zbaviti se nepříjemného dojmu z chudosti repertoaru domácího.

j. p.

OCHOTNICTVO.

My a divadelní ředitelé.

Úvodní článek „Divadelního zpravodaje Svazu divadelních ředitelů“ v čísle 10. z června t. r., používaje polemiky s časopisem „Divadlo“, orgánem organisace čsl. herectva, nabídl Ú. M. D. O. Č. a jejím předákům věcnou diskusi o poměru ochotnictva k divadelním ředitelům a o poměrech provozování divadla po ochotnicku vůbec. Zve nás na členskou schůzi Svazu ředitelů a uznává, že je řada vážných otázek, které volají po společném projednání. A v sedmi bodech naznačuje takové otázky, ve kterých poukazuje na zbytečné tříštění sil v četných odborech dramatických, na působení politiky a důvodů třídních, na nesprávné používání divadla pro účely nekulturní, na soutěž biografů, na nutnou podporu divadelních podnikatelů vládou a ochotnictvem a na řešení divadelních poměrů, jejich krise a její příčiny.

K této výzvě odpovídáme, že se ochotnictvo, organisované v Ústřední Matici, dosud neodchýlilo od svého pevného programu a že všecky shora uvedené zjevy sleduje pilně, že dobře ví, co působí na zdravý jeho vývoj rušivě, a že se také snaží čeliti všemu, co není způsobilé pro jeho uměleckou a kulturní práci a jeho cíle. Právě v této snaze zkřížily se často jeho nezištné zájmy s podniky takových div. společností, které poškozovaly umělecké i osvětové úkoly divadla, poškozovaly naše spolky a jejich majetek mravně i hmotně a vytvářely takovou pověst, že jí přirozeně trpěly i společnosti řádné.

Důsledkem tohoto zkřížení zájmů byly ostré útoky, které činili nejen div. ředitelé, ale i herectvo na naše ochotnictvo, domnívajíce se, že tímto způsobem snadno a rázem rozřeší poměr mezi oběma. Svaz div. ředitelů, který dnes v citovaném úvodníku prokazuje tolik péče o správný rozvoj ochotnictva, usnesl se ještě předloni na požadavku, aby bylo ochotnictvu dovoleno hráti jen tři- až čtyřikrát ročně, a to ještě s podmínkou, že si má samo hraditi všecky výlohy ze svého a že všechen zisk má odvésti veřejným účelům. Toto ponížení kulturní práce a tato sobecká snaha vyvolala bouři odporu v řadách ochotnictva, které naléhalo na ústředí, aby dalo pokyn k zahájení odvety proti div. společnostem. Kdyby se bylo tak stalo, nevíme, mohl-li by ještě dnes žíti „Svaz“ div. ředitelů.

Matice však odmítla jakýkoli boj a setrvala u své programové práce, protože věděla, že její výsledky budou cennější a účinnější zbraní proti všem nekulturním a v dnešní době tak zpátečnickým útokům. A dnes máme skutečně velké zadostučinění v tom, že vnitřní i vnější síla organisovaného ochotnictva stává se opěrným pilířem našeho divadelnictví, o nějž se může opříti každá vážná snaha a věcné podnikání všech ostatních složek divadelních.

Poměr div. ředitelů k organisaci čsl. herectva ukázal dnes jasně, kde je příčina neúspěchů a rozvratu. A zdá se, že právě tento přiostřený poměr dal ředitelům podnět, aby se obrátili k Matici s výzvou po společném řešení naléhavých otázek. Když jsme pracovali o zdokonalení svého listu „České“, nyní „Československé Divadlo“, žádali jsme také Svaz div. ředitelů, aby nám své zprávy zasílal. Naší snahou je, aby tento list byl ústřední všedivadelní publikací, která jsouc opřena o velký kádr ochotnictva, zaručuje nejlépe jeho trvání a žádoucí rozvoj. Ale Svaz nám ani neodpověděl!

Také červnové jeho vyzvání nemůžeme přijmouti v té formě, v jaké se činí. Takovým způsobem se k vážnému jednání nezve. Nikdy však neodmítáme své součinnosti tam, kde jde o věc spravedlivou a o prospěch celku. Právě v nynější době rozkvašených poměrů, krisí a neurovnaných otázek divadelních bylo by nutno, aby se všecky výkonné složky spojily v jeden šik, který by zaujal určité a správné stanovisko ve chvíli, kdy půjde o řešení osnovy nového zákona divadelního. Všecky ony otázky, Svazem naznačené, mohou býti zdárně a platně vyřízeny pouze dobrým zákonem divadelním, který by nedovolil komukoli obchodování s div. uměním a který by chránil ty, kdo se mu umělecky věnují.

Ovšem přečteme-li si celé číslo Div. zpravodaje Svazu div. ředitelů — musíme říci přímo své přesvědčení, že by jednání o společných otázkách nesmělo býti vedeno takovým způsobem a tonem, jakým se polemisuje mezi Svazem a „Divadlem“. Umělecká úroveň má se obrážeti také ve společenském taktu, a opak svádí skoro k domněnce, že ona úroveň — není ani úrovní! *Dr. Herman.*

Dr. H.:

Černá kniha ochotnictva.

(Dokončení.)

Už dávka ze zábav, třebaže nestíhá prostého divadla, přece znehodnocuje a zatěžuje hraní divadla, jakmile se spojí

s hudbou před nebo v meziaktí. Někde jsou poměry takové, že obecenstvo nejde do divadla, nehraje-li hudba. Mnohé spolky pěstují hudbu samy a spojují tato dvě umění, aby zvýšily ušlechtilost a účinek obou uměleckých podniků. Proč se stává divadlo zábavou, podléhající dávce, když se zahraje pěkná ouvertura a mezi jednáním zahraje na př. odbor osvětového sboru několik koncertních čísel, je nepochopitelno. Na reprodukci a zvláště na uměleckém a kulturním významu se tím divadlu neubírá, naopak se mu dodává většího působení a lesku.

Z každého představení nutno platiti daň z obratu, jako se platí z obchodu nebo z nabízených služeb. Velká divadla byla od této daně osvobozena. Jaký je tu rozdíl? Velká divadla pracují přece na výdělek pro svou pokladnu, třebaže ji musí doplňovati ještě jiná subvence. Ochotnictvo však pracuje zdarma a co vydělá, odvádí účelům jiným, — a přece musí platiti daň z obratu!

V době války se nikdo nedivil, že byly výtěžky zábav a divadel konfiskovány pro válečné účely. Ale i dnes předpisují úřady ochotníkům, někde i předem, aby buď zaplatili určitou částku, nebo aby odvedli určité procento nebo i celý čistý zisk na veřejně prospěšný účel. Mnohdy nebývá tento účel ani udán, a tak ochotník, který svou prací docílil nějakého výtěžku, ani neví, co se s ním stalo. Je to veliká milost úřadu, dovolí-li použití výtěžku na vlastní potřeby ochotnického spolku. V poslední době však se uzavírají celé týdny jen na prospěch určitých účelů. Všecky zábavy — a k těm se počítají také ochotnická představení — musejí odvésti výtěžky oněm korporacím. Naše spolky jsou při každé příležitosti vyzývány, aby hrály ve prospěch některého účelu, ať je to Červený kříž nebo různé „Matice“ atd. Ale na stálá divadla a na div. společnosti to neplatí. Na ně neplatí ani ona vyhrazená doba. Proč tedy jen na ochotníky?

Každý větší a starší spolek ochotnický má už své jeviště. Postavil si je někde za své vydřené peníze a hraje na něm už řadu let. A najednou se nařizují prohlídky úřední, které nacházejí mnoho požárních a bezpečnostních závad, a výsledkem bývá zákaz užívání takové místnosti. Dnes, kdy je všecko tak drahé, je ovšem těžko žádati, aby spolek nebo majitel sálu prováděl nákladné opravy. Dvacet let se tam hrálo, nikdy se nic nestalo, ale teď, v nejhorší době se to zakazuje, a spolek ocitá se i se svým jměníčkem na ulici.

Jen přijde-li divadelní společnost, jsou úřady samá benevolence. Ministerstvo vnitra zakázalo výnosem z 2. června 1921 č. 26.687 ochotnickým spolkům hráti divadlo za vstupné v městech s méně než 10.000 obyvateli, hraje-li tam koncesovaná div. společnost. Tato společnost může hráti co chce a jak chce, může kulturní úspěchy ochot. spolku, po léta pracně vybudované, za 14 dní svého pobytu zničiti, ale poněvadž je to koncesovaný podnik výdělečný, má přednost.

Tímtéž výnosem zakázalo ministerstvo vnitra zájezdy ochot. spolků do jiných míst. To je kapitola zcela pro sebe. Že je nutno pěstovati vzájemné poučení, že je nutno zájezdy do zněmčených míst posilovati naše národní menšiny, — komu na tom záleží? Ochrana živnostníků divadelních toho žádá!

Ministerstvo vnitra připravuje nařízení o obecní dávce z plakátů. Na jednu divadelní ceduli připadne asi 20 haléřů. Tedy nové finanční zatížení pro ochotnická představení. Všude jinde by se učinily pro kulturní podniky výjimky, ale u nás? A totéž ministerstvo nařídilo, že přednášky se mají povolovati jen takovým řečníkům, kteří mají licenci. Není to sice namířeno přímo proti nám, ale jsme tím jistě dotčeni, protože našich přednášek je do roka slušný počet. — A žádná kulturní korporace se proti tomu neozvala!

A konečně se objevil výnos presidia zemské správy politické ze dne 17. listopadu 1922 č. 37.448, kterým byly zakázány pohostinské hry herců z povolání na ochotnických jevištích. Zve-li náš spolek umělce z velkého divadla, činí tak zajisté proto, aby obecenstvu, jež nemůže do velkého města, představil vynikajícího umělce českého, aby se ochotníci od něho něčemu přiučili, nebo aby už ukázali, že vyspěli tak daleko, že snesou jeho vysoce umělecký výkon. Jde tu tedy zase jen o věc dobrou a ušlechtilou. Ale, co tomu řeknou tito umělci, kteří tak rádi popularisují své umění na venkově a kteří přece jen za své hostování dostávají také slušné honoráře?

Tak vypadá podpora kulturních pracovníků!

Tak budiž žalováno a pro věčnou paměť zaznamenáno v naší černé knize v pátém roce trvání naší republiky!

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce (píše dr. Fr. Herman; IV). Výbor je výkonným orgánem, je duší spolku. Řídí činnost spolkovou, provádí všecka usnesení, stanoví program činnosti a dává spolku vlastní život. Proto mají býti do výboru voleni nejlepší členové, kteří mají nejen potřebné schopnosti pro určité funkce, ale

také vůli plniti svůj úkol svědomitě a řádně. Obyčejně spočívá všecka práce na jednom nebo na dvou členech výboru, což není správné. Jednak jsou tito přetíženi, nestačí na všecko a často ochabují nebo i odstupují. V řádně vedeném spolku nemění se často hlavní činovníci bez důležitých důvodů. Je vždy na prospěch spolku, je-li řízen osvědčenými silami, aby tyto zůstávaly pokud možná neměněny. Úkoly jednotlivých činovníků jsou tak různé a tak přesně odděleny, že je nutno, aby byly vykonávány různými členy výboru. — Hlavní osobou, prvním činovníkem je předseda. Stává se, že bývá předsedou volen někdo pro jméno, nebo pro postavení, a všecka jeho povinnost se pak přenáší na jednatele nebo na jiného činovníka. Někdy to není na závadu, ale v zásadě má býti předseda hlavní osobností, která udává obsah a směr činnosti, ton jednání, a která jako viditelná hlava a representant spolku naznačuje svou vážností, povahou, jménem a pověstí, že spolek, v jehož čelo se postavila a projevila vůli zaň veřejně odpovídati, je důležitý, vážný, a že jeho činnost slibuje býti účelná a platná. Všecky dobré vlastnosti předsedovy obrážejí se ve vývoji a v práci spolku, jako jej postihují všecky vlastnosti špatné. Předseda má za spolek vystupovati všude tak, aby mu zjednával úctu a vážnost, a má všude uplatňovati zájem o spolek a o jeho účely. Čím více požívá osoba předsedova sama úcty a vážnosti v životě veřejném nebo společenském, tím spíše může prospěti spolku. Jeho úkolem je říditi spolkovou činnost. Má nejvíce působiti k tomu, aby byl uvnitř pořádek, dohlíží na správné vedení knih a na plnění povinností ostatních činovníků. Jemu nejvíce musí jíti o to, aby podniky spolku byly zdařilé a úspěšné. Předseda odpovídá všem členům za to, že každá škoda, morální i hmotná, a každé nebezpečí bude odvráceno jeho prozíravostí a včasným a energickým zakročením. Jen pak může spoléhati na všeobecný souhlas a podporu řádného a uvědomělého členstva. Vidí-li, že některý činovník neplní řádně svých povinností, má mu přátelsky domluviti, a bylo-li to marné, má věc předložiti výboru, nebo ve vážných případech učiniti opatření sám a svolati valnou schůzi. Předseda svolává výborové schůze. Je na něm, aby zvolil příhodný den a dobu, jako zase je v jeho moci, aby si vynutil včasné docházení do schůzí. Zejména v ochotnických spolcích je zakořeněný zlozvyk, že se schůze i zkoušky scházejí loudavě a pozdě. Pořádní členové tím trpí, nechuť se šíří a práce tím vázne. Chytrý a rázný předseda si zajistí počet členů výboru, k usnášení nutný, a zahájí schůzi včas, nehledě na ostatní liknavce. Tím si navyknou i tito pořádku. Předseda ustanovuje a řídí program schůze. Sejde-li se výbor, a předseda se teprve dotazuje, o čem by se mělo jednati, nebo předkládá k projednání otázky nepromyšlené a návrhy nehotové, vnáší do jednání nejistotu, zmatení, a členové výboru nevidí v něm předsedu, který ví, co chce, a který má určité plány. Program má míti vždy připraven a má už předem pečovati o to, aby ostatní činovníci měli své zprávy připraveny. Schůze vleklé nejsou příjemné nikomu. Proto má předseda hleděti k tomu, aby se nemluvilo zbytečně, aby se v řeči neodbíhalo od určité věci a aby každé usnesení bylo určité a jasné. Přátelský ton a sousedský hovor je sice důkazem dobrého poměru mezi členy a činí spolkové soužití příjemným, ale oficiální schůze mají býti vážné a věcné. (Pokračování.)

K stati „K provozovacím právům“, uveř. v seš. 10. tohoto časopisu, žádá nás právní zástupce div. agent. „Thalie“ (Jos. Dolejší) na Vinohradech, JUDr. F. Broum s poukazem na ustanovení § 19. tisk. zák. za otištění této opravy: „Není pravda, že požadavky „Thalie“ ku vybírání autorských poplatků za hry Molnárovy jsou neoprávněné, nýbrž je pravda, že jedině tato agentura má výhradní právo vybírati provozovací poplatky za hry Molnárovy a stíhati podle zákona veškerá představení, jež jí ohlášena nebyla. Není pravda, že tyto případy se často opakují, nýbrž je pravda, že případ tento stal se jen jedenkrát u příležitosti provedení Molnárovy hry „Právní zástupce“ dramatickým odborem Čsl. Obchodnické Besedy na Král. Vinohradech, a že jmenovaný odbor po předložení průkazů uznal, že „Thalie“ nežádá nic, co by jí po právu nenáleželo, a že také příslušný autorský honorář v cestě smíru vyrovnal.“ Tím ovšem nikterak nepozbývá naše výzva k jednotám, aby hrály raději věci původní, stejně dobré, ne-li lepší, u nichž však také provoz. právo je zpravidla nepochybné, svého oprávnění i stálé naléhavosti.

Zprávy ochotnické.

Zase divadlo třídní? Denník „Socialista“ uveřejnil 17. srpna v rubrice „Umění“ obsáhlý článek „Ochotník.“ Je to zcela výjimečně, když denní listy věnují několik řádek snahám divadelního ochotnictva. Před časem přinášelo nedělní „České Slovo“ články ochotnické, ale to netrvalo dlouho. Článek „Socialisty“ ukazuje řadu dobrých postřehů, ale postaven je zase na základním a kardinálním omylu, na rozdílu divadla buržoasního a divadla proletářského. Zase se v něm opakují staré a dávno prakticky i teoreticky vyvrácené nesmysly, že buržoa nemůže umělecky nic přinésti a proto prý měšťácké ochotnické spolky jsou přímo i ve své třídě odsouzeny k naprosté neplodnosti, nejsou užitečné, jsou při nejmenším zbytečné, jsou však také škodlivé, pomyslíme-li na to, že svou nízkou úrovní a uměleckou nevybíravostí infikují svou společnost úpadkovým nevkusem. Naproti tomu tvrdí se v článku o dělnických ochotnických spolcích toto: „...třída dělnická neustále tvoří... na to nesmíme nikdy zapomenouti, že dělnický ochotník je především průkopníkem lidového divadla, ochotnické představení dělnické není samoúčelnou zábavou spřátelené honorace, ale aktem uvědomovacím. Jen dělnické ochotnické spolky mohou dnes existovati s naprostou oprávněností a plodností.“ Kde autor článku tyto rozumy vzal, nedá se dobře zjistit. Protože je však z celého textu patrno, že tu slepý politický agitátor mluví o barvách, jež nedovede vnímat, jsme povinni opět precisovati vlastní stanovisko. Není divadla třídního, je jen jedno divadlo, totiž divadlo s uměleckou snahou a jistým vývojem k uměleckému pokroku. A takové divadlo je vždy významným činem, ať je dělá kdokoliv. Politická příslušnost nebo sociální postavení těch, kdož za tímto uměním spějí, nepraví nic a je zcela bez významu. Naší snahou je a vždy bude soustřeďovati v ochotnických spolcích talentované a pro umění hluboce zaujaté příslušníky všech politických stran a všech společenských tříd.

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Přednáškové akce. Pro podzimní období chystán je režisérský kurs v Třeboni v podobném rozsahu, jako byl u Šmahova okrsku v Táboře. Také v Berouně má býti uspořádán kurs, a na poslední okrskové schůzi v Teplicích bylo usneseno uspořádati v několika místech kolem Ústí n. Labem a Teplic přednášky spisovatele V. K. Blahníka.

Z ústředí. Brožura „Scénické umění výtvarné“, bohatě illustrovaná inscenačními návrhy, je opět na skladě a zašle se za nepatrný režijní poplatek 1·— Kč všem spolkům, které řádně vyrovnaly členské přísp. — Změnu jednatele nutno hlásiti též poštovnímu úřadu a žádati, aby veškerá korespondence, na spolek adresovaná, byla jen jemu doručována. — Členské příspěvky obnáší 1·— Kč za každého člena, nejméně však 25·— Kč ročně a 2·— Kč poštovné na časopis. Poněvadž ještě téměř polovina spolků dluží členské příspěvky za r. 1923, žádáme

uzovu o jich vyrovnání, ježto koncem září t. r. budou dluhující spolky upomínány písemně. Složní lístky byly přiloženy k výročním zprávám.

Z okrsků venkovských. Šubertův okrsek na Kladně vykazuje činnost v tomto roce velice slibnou. Od února do června konána dramatická škola, které se zúčastnilo přes 20 jednot se 160 posluchači; 20 posluchačů (ze 4 jednot) bylo z jednot, organisovaných ve Svazu dělnic. divadel. Školu řídil dramaturg Jiří Balda. Přednášeli: Růž. Nasková (člen Nár. divadla), V. K. Blahník, Karel Želenský, Jos. Lukavský, prof. Leo Richter, Frant. Hubermann, prof. Kleiner, K. Fořt atd. Z předmětů dlužno zvláště jmenovati: dějiny divadla, líčení a masky, mimiku, kostymnictví, šerm, kult českého jazyka na scéně, zpěv, režii a scénování, deklamaci atd. Po ukončení běhu vydávána absolventům osvědčení. Vyučováno bylo každou neděli od 2—6 hod. odpol. Poplatek za jednotu činil 100 Kč do šesti žáků. Mimo organisace stojící absolventi platili školné 50 Kč. Po úspěchu letošního kursu očekává se, že v příštím roce bude v přednáškách pokračováno. — Na den 6.-VI. požádal Svaz národního osvobození na Kladně Šubertův okrsek, aby vypravil v městském divadle Tylova „Jana Husa". Představení, v němž hostovali herci pp. Strouhal, Baldová, Dvořák a Stejskal, bylo kritikou i obecenstvem příznivě přijato i oceněno. Divadlo bylo vyprodáno do posledního místa. Hru scénoval rež. J. Balda. — Je dobrým znamením, že kladenské ochotnictvo začíná opět věnovati se svému pravému poslání. Spolek „Tyl" na Kladně sděluje veřejnosti, že provede počátkem sezony výpravnou hru z dob císaře Nerona: „Quo vadis?" — Okrsková rada spolu s krajským ústředím Svazu děl. div. sestavila jednací řád, v jehožto intencích bude možno pouze organisovaným spolkům hráti na scéně měst. divadla a jen po řádné umělecké průpravě. Jednací řád byl schválen správou stálého divadla.

Posudky div. předst. pražských spolků. Olivovu frašku „Bujná krev" provedla Bes. „J. K. Tyl" v Chuchli 25.-II., za rež. F. Daňhelky. O hře referoval p. Táborský celkem příznivě. Zamlouvala se mu většina výkonů, výprava i celková souhra, jen tempo bylo poněkud vleklé; z čelných postav jmenuje Brejchovou pí Liškové, Karolinu sl. M. Richtrové, Sluku p. Skřivanova, Balabána p. Guthova, Ferdinanda p. Heřmanova a zvláště Špulku p. Novotného. I ostatní činili se, seč byli. — O provedení Želenského „Tažných ptáků", zahraných 4.-III. Bes. „Tyl" v Radotíně, předloženy 2 referáty: p. Friedla a p. Havlíka. Oba referáty chválí v celku představení, jehož režii vedl p. Táborský. Jako nejzdařilejší výkon uvádějí souhlasně Kostečku p. Krejčího, k němuž se družili interpreti Čerycha, Přibáně, Mikoty a Kostečkové. Výkonům ostatních vytýkají některé rušivé detaily, jichž nutno dbáti, nemá-li utrpěti celkový dojem: Nemístný smích na scéně, bezradnost postojů, defekty kostymů (číšník obsluhuje „hraběte" bez kravaty a s rozepiatým límcem, aktér si stěžuje, že hladoví, a na ruce se mu okázale blýští prsteny a pod.). Pausy byly příliš dlouhé, a pp. herci si neodpustili rozhrnutou oponou zkoumati obecenstvo a v maskách se promenovati po schodech. Začalo se pozdě. — K následujícímu představení 8.-IV. vybrala si táž jednota Rožkovo drama „Samot chorobné květy". Režisér týž; referát podal p. Fürst. Přednosti i vady předešlého představení se téměř opakují. Celkový dojem dobrý, rovněž souhra i scénování, začátek však nepřesný, text u některých herců, ač jim figury ležely, ne dosti memorován, nedopatření kostymní (punčochy a střevíce Horáčkové!). Primát přiznal referát pí Šafaříkové a p. Táborskému, chválí též Svatušku sl. Slepičkové a Mrázka p. Metličkova.

Ochotnický repertoár. „Sokol" v Nedvězí 28.-X. Aug. Eug. Mužíka 1 akt. brodsk. epis. ze živ. K. Havlíčka-Borovského „V orlím hnízdě", 25.-XII. K. Lužanské „Jindra", 7.-I. druhý díl „Jindry", 1.-IV. G. Preissové „Její pastorkyňa" (rež. V. Rathouský). — Krdo. v Chrásti (u Opleštilů) 28.-X. Jiráskovi-Fenclovi „Psohlavci", 26.-XII. J. B. Kühnlova „Chudá holka" (rež. J. Balíček), 2.-IV. R. Maříkovo „Z nařízení bytové komise" (rež. Sládek). — Spdo. „Komenský" v Úpici-Sychrově (u Milů) 28.-X. prem. dram. A. Haufa-Černíka „Apoštolové" (rež. J. Lelek) a Fr. Zimy 1 akt. „Shledání" (rež. K. Dítě), 12.-XI. J. Brožka hist. obr. „Námluvy v lese" (rež. Lelek), 10.-XII. V. Šulcův „Prodaný ženich" (rež. J. Ježek), 25.-XII. prem. hry A. Haufa-Černíka „Hřích" (rež. Lelek). — Odb. div. och. při Obč. bes. „Komenský" v Ostroměři (Na Poště) 28.-X. Jiráskova „Kolébka" (rež. Foltýn), 8.-IV. P. Rudolfa „V tichém hnízdečku" (rež. Kašpar). — Spdo. „Bozděch" ve Volyni (spolk. jev.) 28.-X. Mrštíků „Maryša" (r. K. Slabý). — Spdo. ve Rtyni 28. a 29.-X. na osl. 50leté své činnosti K. Čapkovo „R. U. R." (rež. a prosl. B. Kavana), 25.-XII. (u Mikšů) M. A. Šimáčka „Jiný vzduch" (r. V. Špicar).

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Upozornění našim jednotám, aby pečovaly o vybudování svých knihoven, aby co nejúsilovněji podporovaly divadelní knihovny a zařizovaly své knihovny systematicky: V každé knihovně má býti zastoupeno drama řecké a z něho dramata Aischylova (Oresteia), Sofokles (Antigona, Oidipus král, Slídiči), Euripides (Medeia, Ifigenie v Aulidě, Hippolytos [podobný motiv má Zeyerova „Doňa Sanča"]) a Aristofanes (Lysistratos). Nejnověji vyšel v nakladatelství F. Borového Sofoklův „Král Oidipus" a „Slídiči" v překladu F. Stiblika a v krásné úpravě s vystižnou předmluvou. Kniha tato neměla by scházeti v žádné knihovně. Redakce na požádání sestaví jednotám seznam dramat do knihoven. — Čtvrtým číslem naší Divadelní knihovny bude Vojnovičova hra „Maškaráda v podstřeší", velmi zajímavá obsahem, prostředím i tím, že ji autor věnoval „Praze, své milence". Počátkem října bude hrána na Vinohradském divadle v režii Kvapilově a výpravě Wenigově. Kniha bude obsahovati náčrty scén a kostymy od J. Weniga. Pátým číslem bude Blahníkův spis „Podstata a smysl divadelního umění". Žádáme organisované jednoty, aby předplácely „Knihovnu Matice Divadelní", která sleduje účely a potřeby našich jednot, je velmi laciná a kterou podporovati jest organisační jejich povinností.

Knižní novinky. Nákl. spis. Jar. Průchy, odb. uč. v Blatné, vyšla 3akt. dětská div. hra (s dohrou) ze současného života se zpěvy „Pod vlastním krovem", jež propaguje idee sokolské, je snadně proveditelná, velmi působivá a vhodná zvláště pro jednoty, jež touží po Sokolovně. Má 6 rolí m., 1 ž., 7 chlap., 7 div. a komp. Scéna: volné prostr., světn. a před statkem. Cena neuvedena. — Nákl. „Zory" v Karlíně vyšly dvě sbírky příležitostných recitací: Bedř. Šalouna „Svatvečer" za K 9·— a Ant. Klášterského „V září svobody" (Zpěvy nadšení, stesku a naděje) za Kč (?) platně a básnicky hodnotně doplňující tento stále chudý genre. — V knihovně „Centrum" (nákl. Fr. Švejdy v Libni) již dříve vyšlo na div. vinohradském chystané Zavřelovo 3akt. drama „Vzpoura" (za Kč 8·—) a další novinka tohoto div., V. Červinkův překlad ruské Averčenkovy 3akt. kom. „Hra se smrtí" (za Kč 10·—). Z repert. smíchovských Komorních her zařazen do sbírky Fr. Wollmanův „Člun na moři" (3 akty za Kč 6·—) a nejnověji něm. Fr. Werflova 5akt. hra „Kozlí zpěv" (překlad Arn. Dvořáka za Kč 15·—). Sbírka doplněna H. Bah-

rovou 5akt. ves. „Okamžik“ (překl. Em. Lešehrada za Kč 12·—) a St. Cyliakovou 3akt. kom. „Paví oko“ (za Kč 9·—).

Jeviště prodá Spdo. „Tyl“ v Mlékojedech, p. p. Lobkovice. Má portál šir. 8 m, vys. $2^1/_2$ m, oponu s Hradčany a 4 proměny (salon, pokoj, les, náves). Cena dle dohodnutí. Nabídky na jedn. Fr. Veverku.

Obsah: R. Úvodník. — Dr. Šebesta: Požáry a bezpečnostní opatření pražských divadel. — Blahník: Tylovo proroctví. — Vlček: Tři italská dramata. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — P.: Hlasy o „Faustovi“, „Turandotě“ a „Jaquelině.“ — Poznámky. — Ochotnictvo. Dr. Herman: My a div. ředitelé. — Dr. H.: Černá kniha ochotnictva. — Pro ochot. praksi (Ochotn. rádce, K stati „K provozovacím právům“). — Zprávy ochotnické. (Zase divadlo třídní?) — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Přednášková akce atd.)

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Josef K. Miřo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů budtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píšťek v Místku, Frýdlantská 63.

K nastávající sezoně doporučuje poetickou idyllu

„MARTINA“

o 3 jednáních za Kč 4·—.

VÁCLAV RADA, ZBRASLAV n. Vlt.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferf, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ NOVINKY:

Služebník svého pána. Drama o 5 dějst. Napsal Fr. V. Jeřábek. Nové vydání. S úvodem dra Jaromíra Boreckého. (9 m., 4 ž.; salon, kabinet, pokoj, zkušební síň.) Kč 6· —.

Já se ženit nebudu. Veselohra o 3 jed. Napsal Jiří Balda. (4 m., 4 ž.; vila). Kč 6·—.

Xantippa, žena z lidu. Lidová hra z válečné doby o 4. děj. Napsala Anna Hegnerová. (10 m., 8 ž., 2 d.; pokoj, ulice.) Kč 9·—.

Umřela láska. Hra o 3 jedn. Napsal K. Sylvan. (3 m., 5 ž.; pokoj.) Kč 7·—.

Vrah své ženy. Veselohra o 3 jednáních. Dle A. Bissona zpracoval pro české div. Jiří Balda. (5 m., 5 ž.; pokoj, salon.) Kč 7·50.

Duše zvonů. Velikonoční zázrak ve 3 obrazech. Napsal Q. M. Vyskočil. (3 m., 3 ž., komp.; zvonice, chata.) Kč 4·50.

Čínská zed. Zábavná hra o 3 děj. Napsal Q. M. Vyskočil. (12 m., 5 ž.; sad, lázně, obrazárna.) Kč 6·—.

U Betléma České Svobody. Vlastenecká hra v 7 obrazech. Napsal Q. M. Vyskočil. (6 m., 3 ž., komp.; jizba, hvozd. jeskyně.) Kč 4·50.

V tisku — vyjde k podzimní sezoně:

Komedie beze zkoušky. Veselohra o 3 jednáních. Napsali B. Vrbský a Fr. Hlavatý. (4 m., 4 ž.; jídelna, salonek.)

Růže a červánky. Hra o 3 děj. Napsal Q. M. Vyskočil. (5 m., 2 ž.; salon.)

Jarní bouře. Obraz ze života z počátků hnutí českých havířů o 4 jednáních. Napsal Jan Dlabal. (14 m., 8 ž., komp.; zahrada, salon, jizba, krajina.) Kč 6·—.

Pod závojem temné noci. Čtyři scény. Jiří Balda. **Hranice.** (3 m., 1 ž.; kancelář.) — **Dáma z noci.** (4 m., 1 ž.; chambré.) **Půlnoční host.** (2 m., 2 ž.; salonek.) — **Poslední noc.** (4 m.; vězeňská kobka.)

Ideální žena. Veselohra o 3 jedn. Napsal K. Fořt. (8 m., 4 ž.; zahrada.)

Dáma v šedém úboru. Efektní drama o 5 jednáních. Dle franc. románu G. Ohneta zpracoval Jiří Balda. (8 m., 3 ž.; terasa, pokoj, park, salon.)

Dále vřele doporučujeme novou sbírku

Divadelní sborník mládeže:

Sv. 1. **Pohádka o Honzovi.** Pohádka od nás a o nás. Napsal Vašek Vrána. Kč 4·80.

Sv. 2. **Za živou vodou.** Pohádková hra o 5 jedn. Napsal P. Fingal. Kč 4·50.

Sv. 3. **Křižáček.** Hra o 4 dějstvích Napsal Q. M. Vyskočil. Nové přepracované vydání. Kč 4·80.

„Centrum“, knihovna našich i cizích scén.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

Sv. 1. **Vášeň.** Drama o 4 jednáních. Napsal M. P. Arcybašev. Přeložil R. Kautský. S velkým úspěchem provozováno v „Uranii“ a v N. divadle v Č. Budějovicích. Kč 8·—.

Sv. 2. **Sokyně.** Hra ze slavonské vesnice o 3 děj. Napsal Joza Ivakič. Přeložil Jan Hudec. Novinka připravená pro Komorní hry na Smíchově. Kč 10·—.

Sv. 3. **Vzpoura.** Drama o 3 dějstvích. Napsal Fr. Zavřel. Novinka Městského div. na Král. Vinohradech. Kč 8·—.

Sv. 4. **Noční hlídač.** Komedie o 3 jednáních. Napsal Sáša Guitry. Přeložil K. Čvančara. Repertoární hra Městského divadla na Kr. Vinohradech. Kč 8·—.

Sv. 5. **Na popeleční středu.** Drama o 1 dějství. Napsal Eugen Brand. Kč 3·—.

Sv. 6. **Malé komedie. (Komedie o lásce.)** Napsal Milan Begovič. Přeložil Karel Hádek. Novinka Komorních her na Smíchově. Kč 10·—.

Sv. 7. **Strakonický dudák.** Národní báchorka se zpěvy a tanci o 3 jedn. Napsal J. Kajetán Tyl. Textově a scénicky upravil Jaroslav Kvapil. Kč 8·—.

Sv. 8. **Hra se smrtí.** Komedie o 3 dějstvích. Napsal Arkadij Averčenko. Přel. V. Červinka. Novinka Městského div. na Kr. Vinohradech. Kč 10·—.

Sv. 9. **Člun na moři.** Tři akty. Napsal Frank Wollman. Novinka Komorních her na Smíchově. Kč 6·—.

Sv. 10. **Okamžik.** Veselohra o 5 děj. Podle Goetheho od Hermana Bahra. Přeložil Em. Lešehrad. Kč 12·—.

Sv. 11. **Paví oko.** Komedie o 3 jedn. Napsal St. Cyliak. Kč 9·—.

Sv. 12. **Hrbáč.** (Le Bossu.) Drama o 5 jednáních. Napsal A. Bourgeois a P. Féval. Autor. překlad O. Dubského. V Paříži hraje se stále při vyprod. domech. Kč 15·—.

Sv. 13. **Kozlí zpěv.** 5 dějství. Napsal F. Werfel. Pro česká jeviště přeložil A. Dvořák. Novinka Komorních her v Intimním divadle na Smíchově. Kč 15·—.

Nakladatel Fr. Švejda v Praze VIII.

Seznamy divadelní zdarma.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. L. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětske svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro.* — *Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *V nížině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvikovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír.* — *Vlasy.* — *Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Minu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 25. září 1923.** **Sešit 14.**

V Praze, dne 25. září 1923.

(O seriosní divadelní časopis.) „Národní listy“ přinesly 15. srpna v rubrice „Divadlo a hudba“ článek dra Miroslava Rutteho, v němž se m. j. praví: „K otázkám, jež čekají na své vyřešení v nové sezoně, náleží i otázka nového seriosního divadelního listu, jehož nedostatek je po zániku „Jeviště“ živě pociťován, zejména v kruzích našich dramatiků a divadelních teoretiků i praktiků.“ — „Čas“ přinesl dne 1. září t. r. mezi „Poznámkami divadelními“, jež tam píše p. min. rada J. Vodák, tuto poznámku: „Potřeba divadelního listu, seriosního ovšem, byla nedávno dokazována také kritikem Národních listů. Ale kritik by byl měl uvážit, je-li seriosní divadelní časopis u nás vůbec dostatečně možný. K takovému je nezbytně třeba lidí divadelně nezávislých, aby od divadel ničeho osobně nechtěli a nečekali, aby neupravovali svých úsudků a stanovisek už předem podle svých osobních prospěchů, naděj, styků, a těch lidí jest u nás na časopis příliš málo. Musil by většinou sloužit zase jen osobním zájmům svých přispívatelů nebo příznivců, a to by zajišťovalo sotva jeho seriosnost. Předně jeden náš divadelník uchystal svého času pro veřejnost návrh ankety o tom, jak mají či nemají být na divadlech nezávislí ti, kdož o nich píší. Návrh ankety nebyl vytištěn, a dobře, že nebyl vytištěn, protože zatím už ani navrhovatel nebyl by se mohl pokládat za divadelně nezávislého. Dělej seriosní divadelní list, kdo se domnívá, že jsou k němu u nás dány podmínky! Byl by asi tak seriosní, jako české číslo francouzského divadelního měsíčníku.“

Tyto dva projevy čelných divadelních teoretiků nemůže redakce nechati bez odezvy. Jde také o nás, protože usilovné volání po „seriosním“ divadelním listu mohlo by vzbuditi domnění, že náš list jest neseriosní. Nechceme ani v nejmenším vychvalovati své dílo a svou snahu, nebudeme vykládat, zda to či ono v listě našem jest vážné. Tento úvodník nepíšeme pro reklamu nebo polemiku, nýbrž je diktován klidným svědomím. Nebudeme se přít s nikým o hodnotě a významu svého listu. Skupina, která „Československé Divadlo“ řídí, je si vědoma toho, že pracuje, naplněna dobrou vůlí a v přesvědčení, že koná dílo dobré. V dnešním úvodníku jde nám o více, totiž o to, proč není seriosního divadelního listu — po názoru obou jmenovaných pánů, — jakkoliv dispositce k tomu zde jsou.

„Jeviště“ je jistě škoda, a všichni želíme, že přestalo vycházeti, právě tak, jako jsme želeli, když jsme viděli, jak se zmenšoval a zúžoval kruh jeho přispívatelů. Víme však, že tyto poměry rázu redakčního a trpkosti, z toho vyplývající, nebyly hlavním důvodem zániku. P. min. rada Vodák jest silná individualita a pracovník takřka příslovečně pilný a energický, ten by si byl jistě zase brzy seskupil kolem sebe řadu pracovníků nových, a leckdo ze starých by se byl vrátil. Krisi „Jeviště“ nezavinil nedostatek těch, kdož by byli nestranně, odborně a seriosně do něho psali, nýbrž nedostatek těch, kdož by ho odebírali a četli, tedy jeho vycházení umožňovali. Při tom jsme nuceni vzpomenouti — zcela bez trpkosti — chvíle, kdy se Matice Divadelní a Ústřední Matice Divadelního Ochotnictva čsl. s vydavatelstvem „Jeviště“ rozešly. Doufáme, že se nikdo nepokusí popříti naši nejideálnější snahu, která vrcholila v tom, že naše ústřední organisace ochotnictva vstoupila v jednání s vydavatelstvem „Jeviště“, že předplácela čtvrtletně předem tento časopis pro všecky své organisované jednoty, jichž tehdy bylo asi 1000. Touto dobrou snahou dostávalo se „Jeviště“ se vším svým dobrým a seriosním obsahem i do těch nejzapadlejších měst a míst. Měla-li Matice vytrvati v tomto svazku, který plnila ráda a s největším pochopením pro věc, bylo nutno ji umožniti její potřeby tiskové tak, aby nemusila ještě sama vydávati svůj organisační list. Nastaly však okolnosti, které znemožnily vytrvání tohoto poměru a přinutily nás zase k vydávání listu vlastního, abychom mohli splniti závazky vůči svým jednotám. Rozešli jsme se s „Jevištěm“ bez vlastní viny a — řekněme přímo — neradi. Svým jednotám jsme doporučili odebírání „Jeviště“ na vlastní náklad. Této věci vzpomínáme nikoliv proto, abychom cokoliv vysvětlovali, omlouvali nebo někoho obviňovali; činíme tak proto, abychom ukázali, že tehdy byla ztracena pevná hospodářská základna pro vytvoření velkého podniku. Dnes je našich jednot přes 1200, a časopis, který vedle svého vlastního čtenářstva a odběratelstva má zajištěno 1200 předplatitelů, přece jen se dívá lépe do světa, než list s kádrem odběratelů, týden k týdnu se zmenšujícím. Stejné asi důvody finanční a nedostatek odběratelstva přinutily vydavatele „Divadelních letáků“, jež byly orgánem Dramatického svazu a měly býti dle slibu jakousi průpravou k budoucí divadelní revui, že ustal od pravidelného jich vydávání.

Vedle našeho „Csl. Divadla“ je tu časopis „Divadlo“, list Organisace čsl. herectva, a „Dělnické divadlo“, sloužící Svazu dělnického divadelního ochotnictva. Časopis „Divadlo“ od té chvíle, kdy se jeho redakce ujal Karel Mušek, ukazuje zřejmou tendenci po zvýšení úrovně a pečlivou snahu rozšířiti a prohloubiti všeobecnou část listu. Jsme však u otázky, proč se nezdá ani náš list ani časopis „Divadlo“ leckomu dosti seriosní. Řekněme přímo: Je to proto, že se v něm málo objevují jména profesionálních kritiků, estetů a divadelních pracovníků, že oba listy slouží konkretním myšlenkám: ochotnické a herecké. Právě tak, jako umění divadelní je u nás v názoru celé řady těch, kteří dělají

veřejné mínění, monopolně připiato jen k několika jménům, tak i divadelní vědomost a učenost zdá se u nás býti charakterisována zase jen několika pracovníky. Mluvíme-li o svém případě, není naší vinou, že se tato jména v našem listě neobjevují. Co jsme se už naprosili, nazvali, nažádali různých čelných pracovníků divadelních, aby své názory sdělovali veřejnosti prostřednictvím našeho listu, ale marně. Skupina „Čsl. Divadla" nemá zájmu na tom, aby list vyplňovala, nýbrž aby ho povznesla účastí dobrých spolupracovníků. Vycházíme dosti často, neomezujeme nikoho v projevu, náš nakladatel platí slušné honoráře, tedy proč to vzdalování se? Prostě proto, že celá řada našich pracovníků pokládá za cosi méně hodnotného pracovati pro tisíce a tisíce nadšenců divadelních na venkově a pomocí jich pozvedati a pěstovati kulturu našeho lidu, našeho publika. A naproti tomu jest jasně dokázáno, že bez ochotnictva, bez jeho morální a finanční podpory se divadelní list u nás v té míře a v tom rozsahu neudrží, protože nebude dosti zájemnictva. To je jasné právě tak, jako je jasné, že by bez ochotnictva se u nás nevydávala dramatická literatura, bez něho nebylo by na venkově divadelních budov atd. Po našem soudu není třeba hledati nových předpokladů, ale je třeba pracovati s pochopením pro to, co tu je, a pak nebude příležitosti k nářkům, ani ke stížnostem. Nezdá-li se někomu náš list a podnik seriosní, není to konečně zlehčování nás, ale každého sebeobžaloba, že jediným článkem, jedinou radou nepřispěl k jeho „zvážnění"! *R.*

Ze Shakespearových sonetů.

Přeložil Antonín Klášterský*).

LXI.

Až umru, déle netrvej váš žel,
než co vám v sluch zvon smutný bude znít,
zvěst nesa, že svět nízký nechav, šel
jsem s nejnižšími červy sdílet byt:
Ne, nepomněte ruky, jež to píše,
číst budete-li verš ten: miloval
jsem tak vás, že bych zapomněn být spíše
si přál, než byste vzpomněv, cítil žal.
Ó, jestli, dím, váš zrak kdy verš ten shlédne,
až smísen s hlínou budu snad, váš ston
ne, nechtěj křísit ni mé jméno bědné,
radš se mnou přejte i své lásce skon,
sic moudrý svět, jak v sten zrak padne mu,
vám vysměje se i mně mrtvému.

CXI.

Ó, pro mne Osud plísněte, neb to
je bůh, jenž může za zlobu mých mravů,
nic pro můj život neměl lepšího
než živnost pro dav, jež dá mravy davu.
A odtud vpálen znak je v moje jméno,
ba nitro mé, jak barviře dlaň, tím,
v čem pracuji, je všecko potřísněno,
ó, slitujte se, ať se polepším;
jak trpělivý churavec chci pít
lektvary z octa pro nákazu dravou
a za hořkost nižádnou hořkost mít,
ni dvojí trest, svou pro nápravu pravou.
Nuž, slitujte se, věřte, druhu drahý,
již soucit váš že vyhojí mne záhy.

Sonety Shakespearovy.

Mohutné dílo převodu celé životní práce Williama Shakespeara do češtiny blíží se k svému zakončení. Dramatické práce, jichž překlad zahájen byl Jos. V. Sládkem a v němž pokračováno po smrti Sládkově Ant. Klášterským, jsou v novém a vzorném překladu úplné. Z ostatních Shakespearových prací měli jsme dosud jen Vrchlického překlad básně „Venuše a Adonis". Nyní vydal Ant. Klášterský ve velmi úhledném svazečku, vytištěném v tiskárně Šnajdrově na Kladně, známé a slavné Shakespearovy sonety. Podle slibu překladatele dočkáme se i překladu dalších básní, zejména slavné básně „Znásilnění Lukrecie".

Sonety Shakespearovy jsou v mnohém směru velmi zajímavé a pozoruhodné. V první řadě proto, že je to sbírka velmi krásných, duchaplných a hluboce citových básní, z nichž mnohé se vymykají zcela modnímu tehdy stylu konvenčních a kavalírských sonetů a přinášejí poznání hluboké krásy i množství filosofických myšlenek. Tato cena sonetů Shakespearových zůstane vždycky, a bylo by si přáti, aby pro ni došly svého největšího rozšíření nejen v kruzích ctitelů Shakespearova genia, ale vůbec v kruzích čtenářů a milovníků básní.

Sonety Shakespearovy jsou však velmi zajímavé také proto, že se kolem nich točí největší část sporů o vlastní spisovatelskou a básnickou existenci Will. Shakespeara. Veškeré teorie, které popírají, že by byl Shakespeare, herec londýnský, původem ze Strattfordu nad Avonou, že vytvořil a napsal veškerá díla básnická i dramatická, známá ve světové literatuře pod jménem děl Williama Shakespeara, začínají pravidelně svůj důkaz posuzováním sonetů a dovozováním na jich podkladě. Ať už je to teorie baconovská, vyhražující autorství slavnému jinak filosofu, politiku a státnímu kancléři anglickému Francisu Baconovi, nebo teorie, pokládající za autora všech děl Shakespearových lorda Rutlanda, nebo teorie, která přiznává autorství lordu Derby, nebo názor, který reklamuje Shakespearovu slávu básníku Marlowovi, všecky tyto teorie (i jiné ještě nejmenované) usuzují velmi stručně, že herec Shakespeare nemohl míti tolik básnického ducha, že by byl napsal sonety té hloubky a krásy.

Sonety tyto vyšly po prvé r. 1609. Dne 25. května téhož roku dává nakladatel Thomas Thorpe zaznamenávati do seznamu své gildy, společenstva to knihtiskařů a nakladatelů londýnských, předběžnou zprávu o tom, že vydá knihu, nazvanou Shakespearovy sonety. Kniha skutečně téhož roku vyšla se zvláštním označením „Shakespearovy sonety, dosud ještě nikde netištěné". Sonety tyto jsou však dílem mnohem starším, neboť již r. 1598 básník anglický Francis Meres ve své chvále Shakespeara zmiňuje se s nadšením o „sladkých sonetech Shakespearových, které v mnohých opisech kolují mezi jeho přáteli", a původce oněch sonetů, Shakespeara, jemuž bylo tehdy teprve 34 leta, srovnává s Ovidem. Pozdější vydání sonetů, které vyšlo r. 1640 pod názvem „Poems written by William Shakespeare Gent," po-

*) Vydáno tiskem a nákl. Jaroslava Šnajdra v Kladně. Úprava St. Kulhánka.

změňuje poněkud pořad vydání sonetů a některé z nich docela vynechává. Věc sama podléhala by celkem jen témuž sporu a stejným pochybnostem, jakým podrobeny jsou všecky ostatní práce W. Shakespeara, neboť nebylo na tom nic zvláštního, protože již r. 1599 vyšla kniha básní „Vášnivý poutník“, na níž jako autor označen je W. Shakespeare. Dlužno však připomenouti, že tuto citovaná kniha vzbuzuje celkem nejvíce pochybností, protože některé z básní, jež obsahuje, uveřejněny jsou také ve sbírkách jiných spisovatelů. Chaos vznikl však obzvláště tím, že nakladatel knihy Thomas Thorpe předeslal publikaci devotní věnování jakémusi neznámému muži, „Mr. W. H. To the only begetter“, jedinému původci těchto Sonetů. O význam slova begetter rozpředla se dlouhá a vlastně stále trvající filologická, literární i literárně a kulturně historická polemika, v níž jedni snaží se dokázati, že slovo begetter znamená pouze „tvůrce“, kdežto druzí zase dokazovali, že dlužno slovo begetter vykládati jako toho, kdož „umožnil vydání a zachování“ pro budoucnost těchto sonetů. Utvořily se různé strany v Shakespearovských kruzích, z nichž jedna z hlavních za původce Sonetů pokládá hraběte Southamptona, druhá pak Will. Herberta earla z Pembroku. Celá ta řada sporných, některých vážných, některých fantastických teorií nás celkem nezajímá. Pro nás musí rozhodovati jen cena literární a mravní, a tu v plné míře Shakespearovy sonety mají. Stejně učený a romantický spor vede se o to, kdo je vlastně oním přítelem, jemuž je většina sonetů věnována a který je v nich zahrnován tolika důkazy a takovým množstvím lásky, oddanosti, přátelství a věrnosti, kdo je také ona černá dáma, již autor věnuje svou lásku a své básně přesto, že ví a je si vědom, že není ani hezká, ani milá. Sonetům Shakespearovým — zdá se — zcela zbytečně podkládán je reální motiv. Což není možno, aby již v té době se duch rozpětí a síly Shakespearovy věnoval umění pro umění (l'art pour l'art), aby si vysnil pro krásu svých veršů onoho přítele a onu černou dámu? Což je nutno ducha Shakespearova stále připoutávati k všednímu životu, což je třeba, aby důvodem k vzniku poetických partií jeho díla udávána byla buď devotnost vůči mocným tohoto světa, nebo snad dokonce ziskuchtivost, která nutila opěvati mecenáše a lichotiti těm, kteří se mecenáši mohli státi? Vždyť podobné případy nebyly nijakou zvláštností. Sonety byly módní formou a módním bylo také bráti za předmět opěvování sonetů fiktivní nějakou postavu. Vždyť sama Anglie měla již případ podobných básní, neboť r. 1595 vydal Barnfield cyklus sonetů „Na přítele“.

Na všecky tyto problémy, kupící se kolem Shakespeara, na otázky, zda všeho toho, co je jménem Shakespearovým označeno, je autorem strattfordský herec nebo některý anglický velmož a kdokoliv, vyplývá se a vyplývalo množství intelektu, vědecké potence, času, inkoustu i papíru. A tak kolem Shakespearova díla vrší se hradba, pro kterou se pomalu ani nedostane ochotný čtenář k poesii díla samotného. U nás není toto pseudostudium shakespearské ještě rozšířeno, ale několik prostých novinářských nekritických a s absolutním nedostatkem vědomostí napsaných lokálek o teorii Baconově a jeden — nejméně řečeno — naivní feuilleton pí Fastrové stačily, aby dnes celá řada lidí, slyšíc slovo Shakespeare uvažovala hned, samozřejmě bez jakékoliv průpravy a znalosti problému, psal-li Shakespeare svoje věci nebo ne.

Shakespearovy sonety, jichž převod dostáváme záslužnou prací Ant. Klášterského do rukou, jsou nejlepším vodítkem pro posuzování díla Shakespearova. Krása jejich obsahu, hluboká filosofie, v mnohých z nich ukrytá, ladnost jejich formy, to vše nám odhmotňuje úplně autora a ukazuje, že jedině duch a poesie díla rozhoduje a že pro poesii a krásu jeho je zcela lhostejno, psal-li před 300 lety tyto verše Petr nebo Pavel.

Vydání Shakespearových sonetů je stejně pietně vypraveno, jako přeloženo. Bylo by třeba, aby nejen z úcty k Shakespearovu geniu, ale i z touhy po pravé a mocné poesii rozšířila se kniha co nejdříve a nejvíce. *vkb.*

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

(Pokračování.)

Závěs nepotřeboval kříž nad oltářem, neboť ten diváka nerušil, čímž zabezpečeno ději na jevišti osvětlení, v kostelích obvyklé. Oltáře ke zvýšení účinku příležitostně použito bylo; také kanovnického křesla, jehož existenci bezpečnému odhadu učencovu potvrzují akta; dobře se v něm sedělo, a naivní shovívavý divák uvěřil v tomto křesle jednou pevnému spánku, jindy pohodlí nemocného. Zato nebylo u sv. Marty řady řeholních křesel; vždyť by byla zatarasila dveře, které podle Köstera vedly ven, ve skutečnosti však do sakristie. Východu za oltář Köster nějaký *cm* ubírá, ale nejsou s ním starosti; vždyť otvor na levé straně a nahoře končil závěsem, který jistě ochotně uhýbal, a šlo toliko o ilusi dokonalého odchodu. Schody již jednou nebývaly jiné; Luther v Eislebenu vystupoval na kazatelnu po schodišti neméně krkolomném. Profesor Köster zapomíná, jak úzké byly ulice i příbytky XVI. století, jak malé požadavky měl norimberský divák té doby; a neví snad, jak neméně primitivně podnes si pomáhá venkovské jeviště.

3.

Herrmannova these další: Některé scénické poznámky mají svůj ustálený terminologický smysl. Tak znamená „vejíti“ (eingen) vstoupiti na jeviště ze zadu; „přijíti“ (kummen) značí příchod na jeviště před očima diváků z předu. Na jeviště „vchází“ člen domácnosti nebo domu, po případě někdo, kdo dříve přišel a již tu je; na jeviště „přichází“ chodec nebo posel z dáli, nečekaný host a cizinec.

Köster namítá: Odlišení významu těchto dvou slov není důsledné, někdy o vstupu na jeviště není předpisu vůbec, jindy je vyjádřen slovem třetím. Mám zato, že scénické poznámky u Sachse terminologického významu nemají; i proto, že rukopis a tisk slova „vcházeti“ a „přicházeti“ libovolně prohazují. Poslové, nesoucí poštu, nejen „přicházejí“, nýbrž i „vcházejí“; nejinak andělé, nesoucí vzkazy s nebes; také herold velmi často „vchází“. Terminologie dialogu a scénických po-

známek je v patrné neshodě. Ostatně by důslednost terminologie, kterou Herrmann do scénických poznámek vnáší, působila nežádoucí jednotvárností.

Herrmann obhajuje: Nedůslednost v užívání scénického termínu nic neříká o faktu, že slova „vcházeti“ a „přicházeti“ tam, kde se vyskytují, mají svůj přesný terminologický význam. Nedůslednost není arci ani přibližně tak zlá, jak se pokouší čtenáře přesvědčiti Köster. Jednou cituje příklad nesrovnalosti scénické poznámky a dialogu, o jejichž shodě jsem nikdy nemluvil, po druhé mluví o odchodu a pohybu na jevišti, na něž se zákonnost, kterou jsem stanovil pro příchod na jeviště, nevztahuje, po třetí cituje falešně; v 65 Sachsových dramatech je 68 míst, která v jednotnosti vykazují poruchu, proti 1506 místům, kde je vše přesně tak, jak jsem dovodil. Tam pak, kde odchylky jsou, je více než pravděpodobné, že spisovatel na základě jevištních zkušeností, nebo poučen knihou inspicientskou, provedl pro tisk korekturu; také Karel Drescher má tekstové změny v tisku za opravy vědomé a prospěšné. V 29 případech z 35, které Köster vypočítává, jde o naprosto zřejmé zlepšení a vyjasnění scénické poznámky. Köster chce otřásti mým důkazem, že „přicházeti“ znamená vstupovati na jeviště cestou z dáli; ve skutečnosti však listovní posel třicetpětkrát „přichází“ a toliko třikrát „vchází“, anděl osmnáctkrát „přichází“, dvakrát „vchází“, a i ty početně nepatrné odchylné případy lze snadno vyložiti jinak. Merkur v 6 případech „přichází“ a „nevchází“ nikdy. O tom, že by dialog a scénická poznámka nemohly se rozcházeti v uvedených označeních, nikde jsem nepsal. Naopak, je pravděpodobné, že posluchači do scénicky pregnantního smyslu slov „kummen“ a „eingen“ nebyli zasvěceni; není však náhodné, že doklady Kösterovy z dialogu operují toliko se slovy „kummen“ a „hergen“, kdežto „eingen“ má charakter jevištní. Herold, uzavírající hru, prý v celé řadě kusů „vchází“; zase tomu není tak: „přichází a uzavírá“ v 45 dramatech, jen „uzavírá“ v 9 kusech; „vchází“ pak toliko dvakrát. Před r. 1555 arci dával Sachs mluviteli prologu i doslovu vstupovati na jeviště ze zadu, t. j. „vcházeti“. Nad přesným smyslem obou sloves, znamenajících vstup na jeviště, pozastavuje se Köster ještě jednou, uváděje 4 doklady z 5 Sachsových dramat; dodávám, že jsem v těch 5 dramatech napočítal 154 místa, mluvící pro názor můj. A o nic průkaznější není námitka, že přesná terminologie zaviňuje zbytečnou jednotvárnost; kam bychom na jevišti XVI. stol. přišli se vkusem dnešního estéta? Zaráží mne velice, že odpůrce číselnými údaji vzbuzuje mylné představy o skutečném stavu věcí u čtenáře a neumím si to všude vyložiti náhodou.

(Pokračování.)

František Vratislav:
Z hereckých pamětí.

(Pokračování.)

S Pokorným a s ředitelem Stránským byli jsme dobrými přáteli. Když náhle Pokorný, výborný herec prvních milovníků a hrdin, se rozstonal, nezbývalo nic jiného, protože Slukov hrál druhé milovníky, než abych já za něho převzal role. Den co den a dlouho do noci musil jsem se učiti novým úlohám, což trvalo přes 14 dní. Po uzdravení se Pokorného odjeli jsme do Pelhřimova. Obával jsem se k strýci, v jehož hostinci se ředitel Stránský již asi dva dny předtím ubytoval. Leč jakmile jsme přijeli, již tu byla služka se vzkazem tetiným (sestry mé matky), která mne měla ráda, abych jen bez bázně a ostychu přišel k nim. A tak jsem v rodině strýcově pobyl plných 6 neděl, jež jsme v Pelhřimově dleli.

V Pelhřimově stihlo nás neštěstí: nedlouho po našem příjezdu zemřel zánětem plic náš ředitel Stránský.

Pohřeb jeho byl vypraven z domu strýcova po jeho přání a nikoliv z márnice dle přání komisaře, v domě bydlícího.

My, herci, odnesli ho na svých ramenou na hřbitov . . .

Pokorný dostal na šest neděl povolení k vedení společnosti a později vlastní koncesi.

Z Pelhřimova odjeli jsme do Polné a poté r. 1866, kdy již řádila válka, do Něm. Brodu a do Čáslavi, kde se nám vedlo velmi špatně, kdežto známému loutkáři Lašťovkovi velmi dobře. I starší inteligentnější obecenstvo navštěvovalo jeho divadélko. Odešel jsem od společnosti do blízkého domova Kutné Hory . . .

Zde žilo po čas války několik herců, mezi nimiž i ředitel Grening. Kolega A. Merhaut*), najav od něho koncesi, sestavil divadelní společnost, k níž jsem i já přistoupil, a počal hráti ve Zbraslavicích. Byl jsem režisérem a snažil jsem se míti dobrý repertoar. Hráli jsme pak v Poděbradech, v Kutné Hoře, v Čáslavi, kde mne navštívil přítel básník Václav Šolc, hledaje engažment, dále v Chrudimi, kde se nám tak bídně vedlo, že jsme

*) Otec člena Národ. div. Al. Merhauta.

chodili s kolegou Ant. Novákem k obědu „ke slunci“, či spíše „na slunce“, t. j. do boží přírody za město, majíce v kapsách po 5 kr. salámu a dvou- krejcarové slané housce.

Dále jsme putovali do Vysokého Mýta, Litomyšle a jiných větších měst.

Poté jsem přišel ke Kozlanskému, jenž najal koncesi od vdovy Prokopové, do Mnichova Hradiště, kde přičiněním okr. hejtmana Obentrauta obdržel vlastní koncesi. Kozlanský měl tehdáž slušnou společnost, bylo mu též dovoleno hráti „Jana Husa“, „Žižkovu smrt“ a pod. Vedlo se mu velmi dobře a mohl míti i jmění, kdyby se nebyl — tak jako nebožtík ředitel první české divadelní venkovské společnosti Prokop — oddal pití. Dokud nevypil ve „své“ vinárně svých 16 žejdlíků vína, jak se vyjádřil ke mně vinárník, nešel k obědu. A po obědě, vypiv černou kávu, šel zase na pivo. Setrval tu do večera a po představení pokračoval, dokud nezavřeli hostinec. Pití stalo se mu také osudným. Pomáhal prý při stěhování nakládati bedny, spadl, jsa nachmelen, s vozu a přivodil si v brzku smrt. Jinak to byl dobrý a hodný muž.

U společnosti Kozlanského setrval jsem plné dva roky a udělal si známost se slečnou Bišofovou-Lipiňskou, velmi inteligentní herečkou a žačkou dramatické umělkyně El. Pěškové i pí Sklenářové-Malé (jež ji čítala k svým nejmilejším a nejlepším žačkám); odcestovali jsme spolu ke společnosti Em. Rotta, hodného, ale málo šťastného ředitele, a v brzku k řediteli V. Svobodovi do Brna, kde týž zavedl po prvé české hry. Měl velmi pěknou společnost, s níž navštěvoval větší města moravská i česká. V Olomouci hráli jsme též v neděli odpoledne (dělali jsme sem výlety) v německém divadle, za což ředitel Svoboda musil dáti řediteli německého divadla (tehdy Černicovi, rozenému Čechu) vždy polovinu čistého zisku.

U ředitele Svobody — u něhož jsme měli ve Vysokém Mýtě svatbu — zdrželi jsme se plné 4 roky. Když Svoboda odjížděl opět na Moravu, odtrhlo se několik herců, kteří s ním na Moravu jeti nechtěli (Řada, A. Sedláček, Hlava a já s manželkou), a odešli k řediteli Buryánu, jenž najal si koncesi od Viceny.

Následkem jakéhosi zapovězeného kupletu, zazpívaného Hlavou, bylo nám opustiti Rychnov n. Kněžn. a odcestovati do Kostelce n. Orl.

(Pokračování.)

Hlasy o Voborníkově „Jeronýmu Pražském“, Geraldyho „Milování“, Götzově „Ingeborze“ a Petrovičově „Uzlu“.

Poslední novinkou, uzavírající loňskou sezonu div. Národ. a Stav., byla Voborníkova práce*), na niž se čekalo tři léta. Nebyla přijata právě nejnadšeněji, třebaže u obecenstva měla úspěch velmi bouřlivý. „Čsl. Republika“ praví (Ant. Veselý), že touto prací přispěl autor k rozšíření obzorů v tragedii Husově, k širšímu výhledu do doby Husova vystoupení a odsouzení, a celá hra točí se okolo niterného zápasu Jeronýmova a proto výjevy, které dokreslují zevní příběh, jsou pouze črtány. Režie podala právě tyto výjevy hlučně, čímž zanikly výjevy ústřední. Interpretaci příliš nechválí, titulní roli hrál p. Deyl, jenž se osvědčil jako ohnivý řečník, ale nepropracoval jemněji žalářní scény. Ani ostatní obsazení nebylo šťastné, p. Třebovský v roli Pálče, p. Karen v úloze Šimona, p. Hurt jako Gerson i p. Wiesner jako Michal nebyli šťastni ve svých rolích. Poslední obraz režijně byl slabý. — Ve „Venkově“ píše Cassius, že tato hra, kterou Nár. divadlo nechtělo kompromitovati hlavní jeviště, vyhrazené pro dramatické převraty, jest schopna života, jest to poctivá práce, kterou dobře sehráli. — „Právo Lidu“ praví, že jest „Jeroným Pražský“ nejlepší z Husitské trilogie a že prokázal scénickou účinnost, ale provedení mimo p. Deyla nebylo šťastné a režie v hromadných scénách se nevyznamenala. — „Národní Listy“ dobře konstatují, že „Jeroným Pražský“ jest daleko vděčnější postavou dramatickou, než přímočarý Hus, právě pro to své kolísání, pro své lidské slabosti a hrdinské odhodlání. Nejsou spokojeny s Voborníkovou tragedií, třebaže jí neupírají hodnoty, které ji staví po bok Jiráskovým hrám historickým a v lecčems i nad „Jana Husa“. Provedení bylo průměrné hodnoty. — „Lidové Noviny“ konstatují, že toto drama se svou fakturou neliší od obvyklých hist. dramat, vzbuzuje bezprostřední ozvuk v srdcích vlasteneckého publika, ale nelze říci, že by hra působila umělecky. Celkem provedení bylo dobré. — Ostatní listy o premiéře nereferovaly. Není známo, proč? Snad pro pokročilou sezonu.

Podobně o Geraldyho „Milování“**) se málo psalo, ačkoliv by zasluhovalo větší pozornosti pro svůj obsah i proto, že ohlašuje obrat ve francouzském nazírání na manželství, že trhá pověstný trojúhelník muže, milence a ženy. „Venkov“ praví, že téma dramatu jest sice vyčerpané, ale autor dovedl mu dáti nového půvabu a přitažlivosti. „Rudé Právo“ mluví o této manželské epizodě, která je vypracována s hladkou elegancí, se shovívavým úsměvem. — „Čech“ ji přijímá velmi zdvořile, s pravou francouzskou zdvořilostí, objevuje v ní jistou obratnost a dramatičnost. — „Čsl. Republika“ zjišťuje v ní zušlechťovací tendenci v tom, že unuděná žena v manželství podlehne lásce k jinému muži, ale zůstane věrna svému muži, protože je příliš inteligentní. — Také „Tribuně“ líbí se toto drama, jehož cenu spatřuje v kultivované výši mravního cítění a v psychologickém lyrismu rozhodujících míst. — „Národní Politika“ vidí tu básnický půvab nálad a sporů. — „Právo Lidu“ není dost přesvědčeno o morálce tohoto dramatu. Ve hře jsou pouze tři osoby — trojúhelník pí Kronbauerová a pp. Jičínský a Nový —, na nichž byla patrna únava závěru

*) J. Voborník: Jeroným Pražský, hist. trag. o 5 děj. v šesti obr. Premiéra ve Stav div. 6. července za režie V. Nováka a ve výpravě J. M. Gottlieba.

**) Paul Geraldy „Milování“ (L'Aimer), kom. o 3 jedn., přel. H. Hackenschmied. V režii M. Nového a výpravě J. M. Gottliebově prem. 28. června ve Stav. div.

sezony a touha po prázdninách. Ale ať je tomu tak či onak, tato věc Geraldyho může se přijímati jako dlouho čekané osvobození od obvyklého řešení erotických sporů, jako nový pohled do nudných manželských historek.

Na Vinohradech hned po prázdninách 18. července měli premieru Kurta Götze „Ingeborg“, která jde po stopách Geraldyho, nedosahujíc však při tom oné francouzské lehkosti, přívětivosti a jasnosti a topíc se v násilných duchaplnostech, slovních hříčkách, nějak těžko čerpaných a nijak zvlášť nepůsobících. Jde tu také o posici ženy mezi dvěma muži. Ingeborg, jako všechny ženy, má ráda oba dva, jak se jim přizná, když smysly všech obestrou se mlhou alkoholu, neboť důležitým, ba téměř rozhodujícím činitelem této komedie jest důkladná láhev punče, jež rozřeší to, co by si dramatik netroufal rozřešiti. Komedie, jež právem zapadla — doufám, že již trvale — po druhé nebo třetí reprise, poskytla možnost ukázati se p. Vrbskému v roli šťastného manžela bez parohů a p. Vávrovi v roli útočného dobyvatele nedobytné pevnosti. Sl. Scheinpflugové umožnila trochu imitovat pí Sedláčkovou. — Druhou novinkou byla jihoslov. ves. Petra Petroviče „Uzel“, o níž jen stručně referujeme pro úplnost repertoárovou, třebaže se o ní právě tak, jako o „Ingeborze“, téměř nepsalo. Přeložil ji J. Hudec, režii měl F. Hlavatý a vypravil ji Jos. Wenig 21. července za přítomnosti autora, jenž byl vyvolán vděčným obecenstvem, které se dobře pobavilo, třebaže ten zamotaný uzel autor nerozvázal. Historie, podobná trochu „Li áku“, který jsme viděli loni, dobře zabaví a zkrátí strašlivé chvíle červencových horkých večerů. Není to nic světoborného, ale uspokojí to svým humorem veselého qui pro quo. Vinohradští hráli svěže, jak už to v takové taškařině dovedou. Pp. Štěpánek, Vydra, sl. Pačová, Gabrielová, pí Bečvářová a p. Kovařík rozesmáli obecenstvo dokonale. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoár od 1. do 15. září. V Národním div. ohlášeno zahájení sezony na 16. září „Prodanou nevěstou“. Stav. div. uvedlo novinkou anglickou veselohru od George Moora „Gabrielin návrat“ a jinak opakovalo v činohře „Jacquelinu“, „Turandot“, „Jeronýma Pražského“. V opeře „Eugena Oněgina“, „Louskáčka“, „Poustevníkův zvonek“, „Fausta a Markétu“ s R. Kublou, „Sedláka kavalíra“, „Hoffmannovy povídky“, „Troubadoura“, „Šelmu sedláka“, „Židovku“, „Manonu“, „Jakobína“ a „Madame Butterfly“. — Vinohradské div. uvedlo nově nastudovaný Bahrův „Koncert“, americkou ves. Glosse a Merguea „Nová firma“ (Partners again) a Zavřelovu „Vzpouru“. Jinak opakovalo „Uzel“, „Ingeborg“, „Sen v noci svatojanské“, „Palackého tř. č. 27“, „Jitro, den a noc“, „Firmu“ a „Ořechy“. — Švandovo div. hrálo: „Bobby, mluv pravdu“, „Zapovězený ráj“, „Paní jeho snů“, „Lulu“, „Únos Sabinek,“ „Velblouda uchem jehly“, „Bůžka lásky“, „Osmou ženu modrovousovou“, „Kurník“, „Školu kokot“ a „Cestu za štěstím“ s pí Šiblovou j. h. — Urania: „Krásná Marseillanka“, „Venoušek a Stázička“, „Fidlovačka“, „Maharadžův miláček“, „Mumie Tutenkamenova“, „Trosečníci“, „Veselá vdovička“, „Bídníci“, „Krásná Helena“, „Taky jedna ‚taková‘ z veletrhu“, „Praha ve smíchu a pláči“, „Lulu“ s pí Želenskou-Třešňákovou a „Komtesa Svéhlavička“. — Tylovo div. v Nuslích: „Černé oči, proč pláčete?“, „Za černožlutou oponou“, „Co pak je to za vojáka“, „Táta Dlouhán“, „Zloděj kavalír“, „Granátníci princezny Reginy“, „Netopýr“, „Pouze pro pány“, „Košilatá historka o malém Robertkovi“. — Div. „Apollo“ zahájilo hry 1. září. Jeho repertoár jest čtrnáctidenní a pozůstává z aktovek. V prvním programu byla „Opičí tlapa“, drama o 3 jedn. od Jakobse Whita, Madayova scéna „O půlnoci“, Teffiho „Šťastná láska“ a Englova ves. „Od tří do pěti.“ — Div. Komedia v sále kabaretu Hašlerova v Lucerně zahájilo hry 15. září Hennequinovou ves. „Zvonění na poplach“. — Divadélko Rokoko hraje čtrnáctidenní program: „Tonka Šibenice“, „Krčma“, „Bouřliváci“ a j. s Vl. Burianem, Ferencem Futuristou a Longenem. — Stanislavského družina ohlásila svůj příjezd ke konci září do městského divadla na Vinohradech, při němž měla sehráti: Ibsenova „Nepřítele lidu“, Goldoniho „Mirandolinu“, Čechovova „Ivanova“ a Dostojevského „Bratry Karamazovy“*). — Nově byly otevřeny dva lidové kabarety, a to u Labutě (ředitelé Kamenský a Vajner) a v Nuslích zařídil kabaret bývalý člen Hašlerova kabaretu p. Dobrovolný. — Vinohradská zpěvohra hraje rozpustilé operety jako „Fairbanks v Praze“, „Rozpustilá Lola“, „Podzimní manévry“, „Následky dostaveníčka“, Smíchovská aréna: „Dolarové princezny“, „Bajadéru“, „Adamity v Ostende“, „Černou růži“, „Cudného Ambrože“, „Kouzlo valčíku“.

Hilarova polemika proti Štechovi. Klikovo nakladatelství vydá v nejbližší době knihu šefa činohry Národ. div. K. H. Hilara, která bude obsahovati jednak polemiku proti loni vydané Štechově knize „Vinohradský případ“ a také umělecké kredo Hilarovo a vysvětlivky k dosavadní jeho režijní a divadelní činnosti.

Přestavby v Národním divadle. Rozsah a způsob rekonstrukčních prací v Nár. div. udržován je stále v největší tajnosti. Snad právě proto rojí se nejrůznější pověsti o tom, co bylo v Nár. div. již uděláno a spácháno. Mezi jiným se houževnatě udržuje pověst, že drážďanský konstruktér, který byl k provádění rekonstrukce povolán, ukázal se průběhem prací úplně neschopným, a bylo nutno přivolati inž. Linebacha, který je projektantem rekonstrukce jeviště měst. div. na Vinohradech, a ten že musí nyní dřívější chyby napravovati. Také zprávy o tom, že stávka dělnictva v Berlíně byla přemáhána zvláštním příplatkem 30.000 Kč, nebyla vyvrácena. Není dobře, že se tak důležité změny v Nár. div., k němuž lne celý národ takovou láskou, dějí za tajemnou rouškou. Dost možná, že by se podnik stal sympatickým, kdyby byl veřejnosti jasným, a kdyby veřejnost poznala jeho garancii.

Před začátkem sezony. Jako každoročně, i letos oznamují divadla repertoár, a zároveň začínají se objevovati různé programové články a výhledy do nové sezony. Mezi dosud nejzajímavější náleží feuilleton Karla Engelmüllera, uveřejněný 29. VII. v „Národní Politice“ a feuilleton Evy Vrchlické, který 26. srpna přinesla „Tribuna“. Engelmüller volá po návratu k hodnocení a cítění hereckého výkonu a má zato, že technické vymoženosti, které nyní byly do našich divadel nakupeny, nejsou všecko, že je nutno v těch okrouhlých horizontech a v slibovaném pohádkovém osvětlení také pořádně, umělecky a vpravdě

*) Představení zatím odřeknuta (viz též „Poznámky“.)

česky hráti. Celý feuilleton jeho prodchnut je vírou, že u nás umění herecké neuhaslo, ale že čeká na toho, kdo by je uměl ve všech formách rozezvučet. Naproti tomu Eva Vrchlická svým článkem vyjadřuje chaos, v němž se nejistě naše herecké a divadelní umění potácí, a vrcholí svoje slova ve volání po pokusné scéně, v niž skládá jedinou naději. Zdá se však, že pokusnou scénou je u nás dostatečný počet divadel, že naopak bychom potřebovali scénu, kde by se nějakou dobu nedělaly pokusy, ale pravidelně a dobře hrálo. Proto dáváme spíše za pravdu K. Engelmüllerovi.

Vážný hlas, hodný úvahy. Spisovatel F. Skácelík uveřejnil 2. září v kulturní kronice „Lidových Novin" velmi zajímavý článek, nazvaný „Boj o divadlo". V začátku podává velmi interesantní přehled chaosu názorů celé řady cizích spisovatelů a estetů, kteří se snaží nalézti a stanoviti předpoklady pro nové divadlo. Jeho článek vrcholí pak v těchto krásných, úvahy hodných větách: „Takto lze věřit v nové divadlo, jako lze věřit v lepší generaci. A jako tato zrodí se z nás a ne mimo nás, stejně i zrození nového divadla neděje se mimo národ. Divadlo a jeho kulturu nelze importovat ani exportovat. Napodobenina divadelní je vždy spíše zábavnou podívanou než uměním. Možná, že se přihodí z nás leckomu prohlédnouti smysl jeviště z události zcela nepatrné, která se nám bude zdáti zjevením čehosi nového, možná že prohlédneme při pohledu na hrající si dítě, nebo na rodnou krajinu, na spící kočku nebo na kámen, který náhodou zvedneme. Nad filmem možno divadlu zvítězit jen tím, že vychováme generaci k touze po živoucím, znějícím básnickém slovu, které právě filmu zůstane odepřeno navždy. Tato hodina nové slávy z ducha mluveného slova ještě neodbila. Toto slovo zatím se tvoří ve zvucích slov, kterými v rodině hovoří muž k ženě, bratr k bratru, v dílně dělník k dělníku, v řadách voják k vojáku, v nemocnicích lékař k nemocnému a ošetřovatelce, ale nedorostlo posud síly, aby poráželo svým zvukem široké vrstvy národa: posud ani slovo politikovo, ani slovo učencovo, ani slovo básníkovo toho nezmohlo. A to je druhý moment v boji ne o nové, nýbrž o divadlo vůbec: Obrození touhy po básnickém slovu, což znamená zvýšení, očištění, zmravnění, prohloubení domácí kultury. Je tedy boj o divadlo věc velmi vážná a důležitá, je to boj ducha proti zloduchu, a má se ho účastniti každý, ať velký či malý, první či poslední. Učiňme divadlo zájmem co nejobecnějším, co nejživějším. Nové divadlo nestvoří jenom intendanti, režiséři, ředitelé, šéfové, herci, architekti, za nové divadlo jako za novou generaci odpovídáme všichni. A tuto odpovědnost jest už třeba si uvědomiti."

Začátek sezony ve Stavovském div. Min. r. Jind. Vodák upozornil velmi vhodně na věc, která se stala všeobecně nápadnou, že totiž koncem prázdnin Stav. div. oznamovalo pro první týden zcela dobrý literární repertoár, ten však byl počátkem her změněn za repertoár druhořadý. Dnes, kdy Národ. div. není stále ještě v plné činnosti, měla by se repertoáru Stav. div. věnovati obzvláštní péče.

Co nám chystá opera Národního div. Brněnské „Lidové Noviny" vyžádaly si rozhovor se šéfem Národ. div. pražského Otakarem Ostrčilem. Náš list méně zajímá hudební program, v tomto rozhovoru ohlašovaný, spíše nás interesuje věta, že „scénická výprava „Dvou vdov" a „Dalibora" byla opět svěřena prof. Kyselovi podle jednohlasného mínění uměleckého poradního sboru." Režii povede Pujman. Organisace Národ. div. je trochu složitá a veřejně nejasná, proto není dostatečně zřejmo, který to umělecký sbor rozhodl, aby výprava těchto dvou Smetanových oper byla opět pracována dle návrhů Kyselových, proti jehož scénování „Hubičky" a zvláště „Prodané" obrátila se svorně velká většina naší divadelní veřejnosti a již — spolu s režií — obecenstvo při reprisách hlasitě odmítá. Je patrno, že si pánové usmyslili provésti svou proti vůli a vkusu většiny publika. Výprava Smetanových oper dělá se na zemský náklad, a z cizího krev neteče!

„Divadelní týdeník Národního div." chce vydávati ředitelství Nár. div. v Praze za redakce nově jmenov. lektora Fr. Götze a inž. Ferd. Pujmana, aby — podle vlastních slov — „řešil otázky dramat. tvorby a režie a vysvětloval nová díla, zařazená do repertoáru Nár. div." O projektu napsal dr. Mir. Rutte do „Národ Listů" celou dlouhou úvahu, ale zkušenosti minulých let učí, že zbytečně, protože se takto už mnohokráte začínalo a zase přestalo. Ale kdyby se podařilo divadlu ještě i pro divadelní list (vedle nákladných výprav) získati vydatné subvence, když teď ministr, který se nikterak netajil úmyslem omeziti subvence vůbec na míru nejmenší, je mrtev, naskytá se mimoděk všetečná a zlomyslná otázka, co bude, až časopis hru do nebe vychválí — a obecenstvo ji vypíská?!

Zájem o mimopražská divadla. Při vydání československého čísla „Choses de théâtre" byla velmi vhodně v „Olomouckém přehledu" učiněna drem Jiřím Hejdou zmínka o tom, že oficielní kritika a oficielní divadelnictví naše zná jen divadlo pražské, a to zejména Národní a Vinohradské, a že přehlíží úplně řadu dobrých divadelních činů mimopražských scén stálých a divadel kočovných. Na tomto stesku je mnoho pravdy. Měl by konečně již proniknouti názor, že pro výši a význam umění nerozhoduje, kde bylo provozováno, ani kdo je provozoval, nýbrž jen jeho hodnota vnitřní a jeho hodnota v kulturním životě národa. Tato decentralisace zájmů o divadelnictví byla by velmi zdravá. Ale naproti tomu se namítá, že divadelnictví má vždy vymezený okruh působnosti svého publika a že frekvence cizích návštěvníků je v pražských divadlech mnohem větší, než v divadlech mimopražských. Největší obtíž však působí opatření dobrých, spolehlivých a neutrálních referentů. Pokud se týče zmíněných již „Choses de théâtre", nutno přikloniti se k námitce „Olomouckého přehledu": tam mělo býti vyhrazeno divadlům mimopražským aspoň tolik místa, kolik si vzhledem k pražským divadlům svou uměleckou snahou a schopnosti zasluhují.

Národní divadlo v Brně zahájilo koncem srpna novou sezonu Musorgského operou „Boris Godunov" a Lengyelovou ves. „Tanečnice". Hráti se bude opět na všech jevištích: v Městském divadle, starém Národ. divadle a v Redutě. Městské divadlo provedlo dnes modní rekonstrukci jeviště, t. j. obloukový horizont a příslušné osvětlení. Obloukový obzor je v Brně 14·5 *m* vys. a má plochu 445 m^2. Osvětlení jeviště zvýšeno bylo na 70.000 svíček (6 reflektorů jevištních, dva prosceniové a tři světelné rampy). Pro osvětlování kruhového obzoru byla instalována ve výši 9 *m* soustava 20 lamp po 2000 svíčkách s mechanismem pro změnu barvy světla. Divadlo brněnské jde do nové sezony s krásnými plány.

Slovenské Národ. div. v Bratislavě zahájilo koncem srpna hry za nového ředitelství Oskara Nedbala. Zdá se podle prvních zpráv, které z Bratislavy docházejí, že se nové zařízení podnikatelství Slovensk. Národ. div. osvědčí nejen umělecky, ale i finančně. Není však třeba ukvapovati se v úsudcích a vyčkati dalšího vývoje.

Herecký dům, jediný toho druhu v Evropě, postaven byl v Bratislavě a 75 ti místnostmi odpomoženo citelné bytové nouzi, která poškozovala umělecký vývoj bratislavského Nár. div., neboť m. j. i bytové neutěšené poměry bránily spolupráci četných umělců na zvýšení kulturní úrovně Slovenska. *Eský.*

Zájezd českého divadla do Španělska a Francie. Hry Slov. Národ. divadla v Barceloně jsou již zajištěny, a krátká stagiona v Paříži a snad i v jiných městech francouzských jest skoro zajištěna. Od vystoupení Nár. div. na divadelní výstavě ve Vídni bude to první případ, kdy v tak velké formě dojde k vystoupení českého umění divadelního za hranicemi. Potěšitelné jest, že český kapitál s porozuměním vyšel podniku vstříc a shromáždil značnou sumu k uskutečnění celé akce. Největší zásluhu o věc získal si Jar. Kvapil, který také bude vůdcem výpravy.

Divadelní znalosti našeho tisku. Když odejel Jar. Kvapil vyjednávati hry v Barceloně, přinesla „Prager Presse" zprávu, že se do Barcelony odebral „šéf opery Městského divadla na Vinohradech Jaroslav Kvapil" a že „představení barcelonská bude vedle Nedbala též Kvapil dirigovat" (8. VII. 1923). Nyní, kdy už se skoro dva měsíce mluví o tom, že do Barcelony a Francie pojede divadlo bratislavské, přinesly „Lidové Noviny" zprávu o zájezdu opery Národního divadla pražského do Barcelony, kterýžto zájezd jde vyjednávat šéf vinohradského divadla. Tak ledabyle je většina našich divadelních zpráv novinářů z povolání dělána a uveřejněna*).

Divadla v Olomouci a Mor. Ostravě, jimž bylo koncem minulé sezony překonávati řadu obtíží, zahájila novou sezonu. Oba ensembly budou pohostinsky hráti také v Opavě, kde správu Městského divadla má v rukou ochotnický spolek.

Kam to spějeme? Denní listy přinesly zprávu, že v nedávné schůzi obecního zastupitelstva v Jablonci n. N. bylo jednáno o žádosti české menšiny, aby jí byl prodán pro divadelní účely obecní pozemek, sousedící s Národním domem. Zastupitelstvo se usneslo žádosti vyhověti, pozemek Čechům jabloneckým prodati za 50.000 Kč a zároveň jim povolilo po sedm let roční divadelní subvenci 7000 Kč, která by se vždy srážela z kupní ceny. Podmínkou však jest, že všecky české organisace v Jablonci n. N. musí závazně prohlásiti, že nebudou nikdy pořádati česká představení v Městském divadle, ani tenkráte, když by k tomu byly vládním výnosem vyzvány a splnomocněny. Jakkoliv Čechům jabloneckým ze srdce přejeme, že jim toto usnesení přinese možnost nerušeného divadelního a kulturního rozvoje, přece jenom musíme se pozastaviti nad podmínkou obecního zastupitelstva, která vylučuje české divadelní umění a českou kulturu z městské budovy, na kterou všichni občané přispívali a přispívají. Jablonec má velmi pěkné divadlo s dosti slušným fundem na krásném místě ve středu města. Nutno se postaviti na stanovisko, že takové veřejné zařízení, jako je divadlo, musí sloužiti vždy všem vrstvám obyvatelstva bez rozdílu národnosti a třídy. Podmínka, kladená jabloneckými Němci, je tím pozoruhodnější všímneme-li si stavu německého divadelnictví u nás. Pražské německé divadlo jest nejlepším příkladem. Na samém počátku sezony oznamuje jen operety a ví jistě proč. Jako první velké vážné představení po prázdninách uspořádán byl začátkem tohoto měsíce „Goethefeier", při němž sehrán „Egmond" s hudbou Beethovenovou, a divadlo nebylo ani z jedné čtvrtiny naplněno, a v té čtvrtině publika bylo ještě dosti Čechů, kteří chtěli viděti mohutné dílo Goethovo a slyšeti nesmrtelnou hudbu Beethovenovu. V nedávných dnech prošel také německými listy stesk na nedostatečné divadelní poměry v nejněmečtější části Čech, v Chebu, Karlových Varech, Mariánských a Frant. Lázních, kterážto města nejsou s to udržeti jednu pořádnou kočující společnost a kde se na poradu o nápravě divadelních poměrů dostavilo celkem 26 účastníků. Jak to teprve vypadá v jiných střediskách německé kultury u nás? A za takových poměrů troufá si obecní zastupitelstvo v Jablonci stavěti famosní podmínky, že Češi jsou navždy vyloučeni z užívání divadla, které pomohli vystavěti a pomáhají udržovati, a zatlačování se svým uměním do skromných poměrů svépomocné akce. Otázka užívání městských divadel českými menšinami měla by býti nyní včas a radikálně rozřešena, aby příštím rokem opět nedocházelo k nechutným a politicky zabarvovaným tahanicím, jakých jsme byli svědky letos v Karlových Varech, Mariánských Láznich, Liberci a jinde.

Nesmrtelnost. Časem se stává, že divadelní kritika, zaměstnávající se repertoarem a členy divadel vyšší úrovně, poohlédne se ve volné chvíli i po interpretech menšího významu pro naši divadelní kulturu. Zřídka však bývá herecký individualismus, uplatňující se na menší scéně, oceněn takovým způsobem, jako v ranním „Českém Slově" ze dne 14. srpna t. r.: „V Aréně hrají obvyklou frašku. se zpěvy, jakých je dvanáct na tucet. Ale dvě role v této frašce hraje, respektive hrál V. Burian. To znamená uprostřed bezvýznamného textu útočnou komedii, jakých se neuvidí mnoho. Smích, ironie, karikovaný pathos, cosi, co je blízko nervosnímu a složitému duchu doby — to jest právě Burian. Jeho každé slovo i gesto je podobno kladivu, neomylně dopadajícímu na hřeb. Každému, kdo není slep a hluch, je zřejmo: Zde je cesta k nové komedii (!!). Staré formy jsou zasuty a tento skvostný (!?) herec je svou parodií dorážíí. Jeho citáty historicko-rytířských tragedií jsou nesmrtelné (!!). Sám nerv doby je tu dotčen a on je smích, nefalšovaný smích a nikoli pláč. Naslouchejme mu a buďme vděčni!" Člověk zrovna přestává dýchati při čtení kritiky, podepsané značkou „F. Z.", jež skrývá jméno jednoho z našich předních dramatiků. Ani nechce věřiti svým očím, že čte vážný posudek. Prohlíží znovu časopis, není-li to čtvrt století starý referát o hře Mošnově, Šamberkově neb Frankovského. Připouštím, že komika Burianova je „blízko nervosnímu a složitému duchu doby", ale dovoluji si pochybovati o tom, že „Staré formy jsou zasuty a tento skvostný herec je svou parodií dorážíí"! Individualismus Burianův záleží v nelogické koncepci banálních a vulgárních slov, provázených neklidnými pohyby těla a fysiognomií člověka pochybných duševních kvalit, a jeho „humor", promísený silnými slovy, zní hlučně s jeviště a útočí na neušlechtilé pudy obecenstva, které salvami smíchu kvituje Burianovo přizpůsobení se „duchu doby". O nové formě komiky není v tomto případě ani potuchy. Takovou interpretací bavili před 50ti léty ve „zpěvních síních" obecenstvo komikové Šmíd, Zeffi atd. To vše odůvodňuje oprávněnost mých pochyb o existenci umělecké hodnoty Burianovy komiky, jíž ovšem vystihl dobu, ale pouze z důvodů finančních. Burian je v prvé řadě obchodník, a nelze proto jeho činnosti přikládati takového významu, který by vyzněl v enthusiastické zvolání: „Naslouchejme mu a buďme vděčni!" *E. Janský.*

O Čapkově „R. U. R.", jež s úspěchem zcela mimořádným bylo hráno v Londýně, vyslovily se kritické hlasy anglické velmi sympaticky. Jest zajímavo, z jakého hlediska posuzují roboty Chesterson a B. Shaw. Chesterson praví, že naň nejhlouběji působila osudná zaslepenost učenců, kteří vytvořili umělé lidi. A vytýká učencům, že v domnění o nezodpovědnosti vědy neuvažují o následcích vědeckých vymožeností, a dokazuje, že budoucnosti lidstva jest vědecké bádání nebezpečné. Kdežto Shaw souhlasí s úsilím vědeckým a spatřuje v dnešním sociálním světě plno robotů. Neboť robotem je každý, kdo pracuje podle cizích rozkazů a přijímá cizí mínění. Jedinou odpomoc vidí v organisaci robotů, jimiž jsou dnešní dělníci v daleko menší míře, než vzdě-

*) Red. t. l. zaznamenává doklad ještě křiklavější z „Večerníku Rudého Práva" (29. V). V poznámce o odhalení pamětní desky v Třeboni na domě, kde Jos. K. Tyl smrtelně se rozstonal, napsalo, že „v Třeboni těžce onemocněl a skonal".

lanci. A spatřuje opravdové štěstí budoucího lidstva ve vymanění z tohoto robotství. — Dle nových zpráv přeložena hra také do holandštiny (žurnalistou L. Aletrinou) a uvedena bude v této sezoně na scénu největšího divadla amsterodamského.

„*Herecká krev*“ je titul románu maďar. spisovatele A. Brodyho, který zdramatisoval Fr. Faňcl a vypr. režiser A. Kandert v Tylově divadle v Nuslích. Není-li snadné napsati dobré drama vůbec, je tím nesnadnější pro mladého autora zdramatisovati román. Je k tomu třeba mnoho zkušeností, umění a zručnosti, aby charaktery osob, ale i jejich vzájemné vztahy a vnitřní pocity, v románové stavbě vypravovatelskou formou podané, vynikly z jednání. Jinak stávají se z nich schemata, a autor vládne jimi jako loutkami. A takové byly i postavy „Herecké krve“, v níž zůstalo mnoho napovědeno a nedokresleno (na příklad hned poměr Helenin k Šebkovi) a která jen uspokojivou reprodukcí získala. Bystrost dějového spádu a schopnost vytvoření některých vskutku efektních výjevů (na příklad závěreční) je zase kladem autorovým, který nepostrádá divadelní vlohy, ale jemuž doporučovalo by se vyzkoušeti ji na vlastní myšlence. —*ý.*

„*Opičí tlapa*“ od Jakobse je atrakcí prvního programu de la Camarova divadla „Apollo“ na Václavském náměstí ve smyslu grand-guignolské hrůznosti historie o krutém trestu lidí za lehkomyslné pohrávání si s osudem. Podle účinu této hry souzeno, posloužilo by zajisté prosperitě mladého nadějného podniku, kdyby vůbec věnoval se tomuto genru, nebo důsledně přizpůsoboval se repertoaru pařížského „Divadélka hrůzy“, který by sám o sobě jistě přivábil naše zvědavé a za hranice pošilhávající obecenstvo. Divadlo má však ve svém hereckém složení také tři nesporně talentované umělce: pí Mejkalovou - Částkovou (schopností charakterisační po vzoru Moskevských), Nolla a Rovenského, kteří již dovedou vzbuzený zájem obecenstva zvětšiti a trvale připoutati. *Rdv.*

Skochova fantast. hra „Na terase“ měla pražskou prvinu teprve letos ve Švandově divadle provedením „Klubu moderního umění“ za režie arch. K. Lhoty a výtvarné spolupráce arch. Vlad. Wallenfelse. Hra snaží se osmi obrazy, předehrou a dohrou typisovati jednotlivé fase erotismu světových epoch (egyptské, řecké, římské, stěhování národů, italské renaissance, angl. středověku, franc. revoluce a obnovy císařství), je však myšlenkovou povrchností předurčena pouze za kus féerický. Čelné role veškerých obrazů, jednoduše, ale výtvarnicky pěkně a rozmyslně řešených, hráli Růž. Brocková a Kamil Maglén (pseud.), jehož patetický způsob deklamace nebyl nikterak na újmu účinnosti hry, aspoň ne tolik, jak chce dokázati „Právo lidu“, a v mladší doplňující je dvojici prokázali Klára Holmová a Svat. Borůvka vyspělý smysl jevištní machy. Vysoké umělecké cíle, jež družina „Klubu“ volbou tohoto herecky i inscenačně obtížného díla sledovala, mohou býti vzorem a pobídkou jiným a oprávněnou omluvou jejích nedostatků vlastních. *Rdv.*

Pro divadelní archiv darovala pí M. Ladecká z pozůstalosti spisovatele Jana Ladeckého 47 fotografií, rukopisy a různé divadelní archiválie. — Matice Divadelní pečuje o spolehlivé uložení a seznamenání divadelních památek, jichž je mnoho roztroušeno v majetku soukromníků a jež často bývají z neznalosti zničeny nebo ztraceny. Majitelé těchto památek (rukopisů, fotografií, starých cedulí, časopisů, korespondence, obrazů nebo i předmětů divadelních) buďtež na náš divadelní archiv upozorněni a požádáni, aby je archivu darovali neb odstoupili.

Soumrak českého kabaretismu. Z kamarádské party studentů a umělců, scházejících se r. 1907 v atelieru Míly Beránka v Myslíkově ulici, vzniklo akademické kabaretní sdružení s JUDrem Červeným v čele, které zevšeobecnělo pod názvem „Červená Sedma.“ Psáti historii moderního českého kabaretu je sledovati vývin „Č. S.“ Prvé veřejné její vystoupení bylo při Mikulášské zábavě v restauraci „De Paris“ v Ječné ulici r. 1907. Další léta „Č. Sedma“ vyhovuje ochotně četným pozvánkám ochot. spolků a získává značné popularity. R. 1916 za ředitelství Karla Hašlera byla značnou vzpruhou česky cítícímu člověku. Melancholické písničky, veselé, vtipné chansony, melodramaty a zvláště satirou přímo nabité popěvky v interpetaci „Sedmičkářů“ a Hašlera pomáhaly neohroženě bourat monarchii. Policejní orgány přes veškeru opatrnost autorů vycítily tendenci na pohled nevinného plodu „Sedmičkáře“ a použily někdy zkroucených paragrafů k persekuci tohoto českého akademického kabaretního sdružení, které obdařeno velikými sympatiemi publika. „hýbalo Prahou.“ R. 1917 Hašler se vzdal dalšího ředitelování, a „Sedmičkáři“ oficielně ujali se vlády v „Rokoku“. Řed. byl tehdy Ed. Bass, rež. Dréman a Jilovský, domácím autorem Dr. Červený. Nadšeni svými úspěchy, změnili r. 1918 „Sedmičkáři“ své volné sdružení v protokolovanou firmu a dnem 3. října 1918 začali hry v hotelu „Centrál“ v Hybernské ul. ve vlastní režii „Červené Sedmy,“ spol. s r. o. Zatím co Hašler připravoval se k otevření vlastní scény v „Lucerně“, kde pak pěstoval nadále politickou satiru, hleděla si „Červená Sedma“ méně a více akademicky tohoto oboru a dobývala dalších úspěchů v literárně-kabaretním stilu. Podnik těšil se plné přízni obecenstva, zvláště třídy, umělecky orientované, a rostl. Během krátké doby měla „Červená Sedma“ svou filiálku v Brně a pak také v pražském „Rokoku“, spojeném s Tabarinem Gri-Gri. Mimo činnost jevištní angažovala se „Č. S.“ svým kapitálem ve vydávání satirického týdeníku „Šibeničky“ a měla své vlastní nakladatelství písniček a divadel. her. Nedlouho po této expansi, vlivem poměrů jak interních, tak i vnějších „Červená Sedma“ zrušila své vedlejší podniky a omezila se pouze na práci v „Centrálu“. Ale ani odhození přítěží ji nezachránilo od dalších pohrom, a tak dne 3. října 1921 v 10 hod. večer skončil Jara Tonar poslední představení „Sedmičkářů“ v „Centrále“. V tom okamžiku shasla vlivem poruchy elektrická světla... Leč neutuchající čilosti Dra Červeného a jeho kamarádů podařilo se najíti pro „Č. S.“ nový útulek v Obecním domě. Nebylo litováno značného nákladu na přizpůsobení sálu a úpravu, vlastně vybudování jeviště překonávány — byť těžce — četné překážky, ale, vše bylo již paleskem bývalé slávy. Plápolající oheň nadšení celku pohasl, a jedinci (Dr. Červený, Ing. Hvížďálek a Dréman) nebyli s to sami udržeti intensivní produkci v bývalé míře. Finanční problém drtil veškery iluse, a tak došlo k samotné likvidaci. Zlaté doby konjunktury minuly, prchly krásné chvíle, prožité v družném kruhu milých „Sedmičkářů“ a zbyly jen hebké vzpomínky... Takřka finančně zruinováni chopili se i poslední trosečníci (Dr. Červený a Dréman) cípu života a těší se, že snad někdy uskuteční svou ušlechtilou ideu, postaviti drobné scénické umění na divadelní úroveň. Prvým, který se vrátil k praktickému životu, byl populární autor a písničkář Eda Bass, který přijal místo v redakci pražské filiálky Lidových Novin. Pěvec sentimentálních písní Ruda Jilovský pobyl krátký čas v „Prager Presse“ a nyní má reklamní podnik. Dréman uchýlil se do „Tribuny“ jako soudní referent, autor četných chansonů, komický vyprávěč svých dobrodružství, miláček dam Ing. Hvížďálek domýšlí své sny u pošty, klavírní humorista Ch. Balling je ředitelem Ochrany a sdružení autorských práv. JUDr. Červený, zakladatel „Červené Sedmy,“ veleplodný autor a komponista, byl krátký čas se svým přítelem Bassem jako soudní referent v „Lid. Novinách“ a po vykonané praxi zařídil si v těchto dnech ve Vladislavově ulici advokátní kancelář a se

stejnou horlivostí, jako sháněl a pracoval pro „Č. S.“, pracuje pro své klienty. Tak zanikl prvý český literární kabaret, a péče o drobné divadelní umění zůstavena Hašlerově scéně v Lucerně, kde občas i některý býv. člen „Červené Sedmy“ vystoupil a mně připomínal dřívější milý rámec svého umění. Ale i „Hašlerova scéna“ po skončení nájemní smlouvy byla zrušena a pokus umístniti ji v „Edenu“ neselkal se s valným úspěchem. Řed. Hašler vzdal se dalšího vedení problematického podniku a zařídil si, resp. převzal velkou reklamní a insertní firmu, nevzdav se dalšího psaní a vydávání svých písní. — Po krachu Longenovy „Revoluční scény“ v hotelu „Adrie“ (r. 1921) převzal původní aparát řed. A. Fencl, změniv jak název, tak i účel scény. Ale ani „Divadlo Adrie“ netěšilo se dlouho životu, byť bylo na hlavní tepně velkoměsta, a z kabaretů vyšší úrovně zbývá jedině staré „Rokoko“ s longenovským ensemblem i repertoarem. Nynější „Rokoko“ co do směru není ani přibližně tím, čím bývalo kdysi. Vyčerpává staré zásoby „Revol. scény“, leč o nějaké intensitě a hledání nových cest není stopy, takže dnešní „Rokoko“ již není kabaretem v pravém slova smyslu. — Starší podniky, tak zv. zpěvní síně (u „Rozvařilů“, u „Labutě“) vymykají se svou kvalitou a tendencí repertoaru přirovnání s akademickým, uměleckým podnikem. Z předeslaného zřejmo, že kabaretní umění, z počátku tak silně se vyvíjející, umírá pod tlakem nových poměrů, jsouc opuštěno inteligentními pracovníky interprety i publikem... Možno toho smutného faktu jen litovati, neboť péče o vyjádření nálady velkoměsta, zdravý humor a bystrou satiru ponechána těm, jimž nezáleží na vývoji a výši drobné umělecké, scénické tvorby. *E. Janský.*

Moskevští opět v Praze? Koncem měsíce září mělo přijeti do Prahy opět Moskevské umělecké divadlo, ale v poslední chvíli — podle novinářských zpráv — se zájezdu sešlo. Pražská stagiona měla býti počátkem nového velkého světového turné, na němž kromě známého již repertoáru měly býti provedeny věci zcela nové, zejména Ibsenův „Nepřítel lidu“, Goldoniho „Mirandolina“ (Paní hostinská) a Čechovův „Ivanov“. Hlavní hrou však měl býti zdramatisovaný román „Bratří Karamazové“ v novém a úplném zpracování. V družině, kterou vede sám Stanislavský, z čelných herců je Kačalov a Moskvin.

Aleksandrinské divadlo v Petrohradě ohlásilo již svůj repertoar pro podzimní sezonu 1923. Vypraví Sofoklova „Krále Edipa“, Byronova „Sardanapala“, Lope de Vegovu „Hvězdu Sevillskou“, dále dvě komedie Ostrovského: „Ženitbu Běluginovu“ a „Svoji lidé se shodnou“ a pouze jednu skutečnou novinku domácí: drama mladého spisovatele, jemuž předpovídají budoucnost — Lva Lunce, s názvem „Mimo zákon“. Ředitel Aleksandrinského divadla J. M. Jurjev slibuje si mnoho od nového studování kusů A. N. Ostrovského, i v besedě s novináři prohlásil, že dle jeho přesvědčení bude třeba a nutno stále se k nim vraceti a že repertoar Ostrovského ukáže mnoho netušených dosud možností i pro novou, zcela moderní režii a pro nové snahy a směry herecké. *Č.*

Nouze velkých zahraničních divadel. Konsolidované poměry naší republiky jeví se velmi potěšitelně také v tom, že krise divadelnictví, která je dnes všeobecná, zachvátila naše divadla nejméně a že veřejné prostředky a podpora i obětavost obecenstva stále stačí k tomu, aby divadla byla udržena při životě. Hledíme-li na osud a stav divadel okolních států, můžeme býti na zdejší poměry právem hrdi. Osud vídeňských divadel je velmi smutný, a řada jich, zejména obě státní scény stojí před nebezpečím uzavření; stav divadel berlínských není ovšem nikterak růžový při tamních těžkých valutních poměrech. Nejnověji docházejí zprávy o trudné situaci divadel varšavských, která od 1. září zdražila vstupenky o celých 100%, takže I. místa v přízemí stojí již nejméně 300.000 polských marek. Jak v Německu, tak i v Polsku nastalo hodnocení úplně prosaické. Polovtipem polovážně prošla zpráva, dokonce dokumentovaná ilustrací v obrázkových časopisech, o divadle, nad jehož pokladnou byl nápis, že cena nejdražší vstupenky rovná se denní tržní ceně jedné libry másla a cena vstupenky nejlacinější ceně jednoho vejce. Ve Varšavě zase vypočítali, že vyprodané hlediště státního divadla polského stačí na pořízení 8 pánských obleků. O stavu divadel v Maďarsku není dostatečných zpráv, ale pravděpodobně nebude tam lépe, jakkoliv Maďaři, zejména v Budapešti se velmi rádi baví.

Všecka stálá divadla varšavská, jichž je tou dobou 10, zahájila svoji letošní sezonu podzimní kolem 1. září. V přípravách k ní bylo více starosti o finanční prosperitu divadel, než o umělecký repertoár. Po několika společných poradách usneseno s těžkým srdcem, že nutno zvýšiti ceny všech míst průměrně o plných 100% proti cenám z července t. r., jež byly od Nového roku zvyšovány po troškách několikrát. Neboť v červnu a červenci všecka divadla varšavská prodělávala sumy až hříšné, nucena jsouce jak hercům, tak všemu pomocnému personálu každým týdnem zvyšovati gáže a platy ve formě dodatečných přídavků drahotních (při stálém řícení se kursu polské marky). Vyprodaný dům „Teatru Polskiego“, jenž má největší hlediště, vynesl sice 58 milionů mp., ale znamenalo to asi — 6500 Kč a nehradilo zdaleka režie. Přes prázdniny hodnota polské valuty ještě značně poklesla, a tak od 1. září ceny křesel ve varšavských divadlech pohybují se mezi 320—380 tisíci mp., nejlacinější sedadlo stojí nejmíň — 110.000! Bylo to těžké odhodlání, ale praktikové divadelní ujišťují, že nezbytné. Znamená to zároveň risiko návštěvy, neboť hlavní kádr návštěvnictva tvoří i zde střední inteligence, která je materielně nejhůř opatřena ve Varšavě, jako konečně všude. Již v loňské sezoně (1922—23) návštěva divadel varšavských byla často citelně slabá. *Č.*

Eleonora Duseova ve Vídni. Na měsíc říjen chystána je ve Vídni řada představení Eleonory Duseové, slavné italské herečky světového jména. Když jsme četli tuto zprávu, napadlo nás ihned, zda by také Praha neměla zase pomýšleti nato, aby zde bylo ukázáno opět jiné umění, zejména umění italských herců. Od pohostinských her Ermete Zacconiho před takřka 20ti lety neměla Praha příležitosti toto zvláštní a velké umění Italů viděti. Prospělo by to jistě záměnou za tuze časté a znovu ohlašované pohostinské hry Rusů. Při té příležitosti je třeba se také poptati, proč usnula záležitost pohostinských her „Comedie française“ a „Vieux Colombier,“ jež byly před časem dosti okázale ohlašovány.

Vídeňské divadelnictví a otázka reparační. Sanační komisař Společnosti národů, dosazený do Vídně, aby reguloval hospodářství Rakouské republiky, vzal to také s divadly náramně zkrátka. Postavil divadla státní na roveň jakýmkoliv jiným státním provozovnám a prohlásil, že pro příští divadelní sezonu nepovolí položky pro státní činohru a státní operu ve Vídni z důvodů úsporných. Od 1. září 1923 mají prý se obě divadla zařídíti tak, aby příjem se kryl s výdáním. Pan dr. Zimmermann se pravděpodobně domnívá, že Rakušané nepotřebují kulturně žít. Právě jako u nás, tak i jinde uznáváme nutnost šetrnosti, ale nemůžeme schvalovat takové rozhodnutí. Neuzná-li komisař Společnosti národů, že umění není výdělkovým podnikáním, nýbrž že je povinností státu vůči lidu, bude nutno obě tato slavná a staletou tradicí opředená divadla zavříti.

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Hry k osl. 28. října (podává M. Šimáček). Kromě dříve již uvedených historických her k oslavám Husovým a k 8. listopadu upožorňujeme ještě na následující (dle názvu): „Česká Kalvarie.“ (A. Fischerová; III scény: „Vítězství“; 7 m., 3 ž., lazaret; „Poroba“; 8 m., 4 ž., 4 dět.; ulice; „Velezrádci“; 5 m., skalní sedlo; „Zora“, Karlín.) — „České dušičky.“ (III., D. Filip; „Zora“, Karlín.) — „České srdce.“ (II; M. B. Böhnel; „Zora“, Karlín.) — České vzkříšení.“ (III.; J. Balda; hudbu A. V. Kudela; 6 m., 4 ž., 1 dět.; pokoj, 2 krajiny a barikády; „Thalia“, Vinohrady.) — „Den svobody 28. říjen 1918.“ (IV.; R. Mařík; 10 m., 5 ž.; „Thalia“, Vinohrady.) — Hold československé republice.“ (I.; F. Francl; 6 m., 3 ž.; návrší s pozad. Hradčan; Ú. M. D. O. Č.) — „Jidáš.“ (IV.; Bogner-Ahasver; 7 m., 5 ž.; světnice, krajina; autor, Krásno n. B.) — „Když uhodila dvanáctá.“ (I.; V. Štech; 3 m., 1 ž., pokoj; Otto, Praha.) — „Krev není voda.“ („Pod bičem“; 2 ž., 6 m.; „Na druhou stranu“; 7 m., 1 ž.; F. Písecký; Švejda, Praha.) — „Kročeje.“ (V.; J. Nauman; Česká obec sokolská, Praha.) — „Lešetínský kovář.“ (IV.; T. V. Hubený dle Sv. Čecha; 13 m., 3 ž.; náves, háj, kovárna; Švejda, Praha.) — „Miliony.“ (IV.; F. Langer; 14 m., 3 ž., pokoj, pracovna; „Centrum“; Volešký, Vinohr.) — „Mrtvé moře.“ (IV.; J. Mahen; 6 m., 3 ž., ves. jizba; „Zora“, Karlín.) — „Nad Tatrou sa blýská.“ (VI scén; S. Klíma; I. 3 m.; hrad; II. 11 osob; pod hradem; III. 15 osob; les; IV. 16 osob; škola; V. 20 osob; ves; VI. 5 osob; hrad; Kočí, Praha.) — „Na stráži.“ (I.; F. Francl; 6 m.; les; Ú. M. D. O. Č.) — „Návrat čes. legionáře.“ (III.; K. Fořt; 9 m., 4 ž.; Švejda, Praha.) — „Noční šichta.“ (IV.; V. Valenta; 7 m., 4 ž., komp.; pokoj, zahrada, les, nádv.; Nepomucký, Tábor.) — „Olga Žilinská.“ (I.; F. Francl; 4 m., 1 ž.; světnice; Ú. M. D. O. Č.) — „Osvobození.“ (IV.; A. Fischerová; „Zora“, Karlín.) — „Psohlavci.“ (III.; A. Fencl dle A. Jiráska; 12 m., 4 ž., komp.; Švejda, Praha.) — „Vrah.“ (Bestia Triumfans; IV.; E. Rada; 7 m., 6 ž., nemoc. pokoj, ordinační síň; Švejda, Praha.) — „Zvony.“ (III.; R. Robl; 7 m., 2 ž., jizba, světnice; Nakl. Družstvo Máje, Praha.)

Zprávy ochotnické.

Venkovský ochotn. pracovník o nové výpravě v praž. Národ. div. píše nám v dopisu, který pro zajímavost citujeme: Úvodní článek posledního čísla Čsl. Div. (seš. 12.) obsahuje mnohé myšlenky, s kterými z hloubi duše jako vroucí ctitel divadla souhlasím. O Nár. div. praž., že „má býti ideálním uměleckým obrazem duše národa, duše lidu. A tím dnes není!“ Podtrhuji a souhlasím. Letos o hasič. sjezdu vedl jsem až ze Šumavy (dopis je od Sušice) čtyři spoluobčany do Národního: Byli jsme na „Hubičce“. Těšil jsem se sám, jak shledám Národní po desíti letech, kdy jsem je viděl. Co rušilo a zklamalo, byla výprava: Sice jen její část [les s podloudníky v žadu byl nádherný (zvláště svítání)], ale v předu jahodníky ve frontě, cesta jako násep novostavby silnice atd., to opravdu budilo žalostný dojem. A proto jsem byl, věřte, rád, že jsem našince nevedl druhý den na „Prodanou“, prý v nové výpravě či úpravě. Oč byla výprava „Hubičky“ v hloubce skutečnosti bližší, o to byla u rampy zkreslenější. S ochotn. pozdravem. Je k tomuto projevu (podotýkáme: neobjednanému) třeba poznámek?

Názvy spolků. Bylo již upozorněno, aby naše ochotn. spolky neužívaly názvů nevhodných a že je dosti v českém divadelnictví zasloužilých mužů, spisovatelů i umělců, jichž jména se nejlépe hodí pro názvy spolků nově založených. Tak na př. není vhodné ani vkusné pojmenovati spolek jménem osoby, která darovala spolku kulisy a prkna na jeviště, jako se nedávno stalo při utvoření ochot. spolku „Židlický“ v Líbeznicích. Spolek zůstane jistě svému dárci vděčen za jeho chvályhodný skutek, ale to přece nemůže býti důvodem, aby spolek nesl jméno dárcovo. Večerník „Českého Slova“ z 20. července správně nazval tento čin kulturní zaostalostí, které si naše ústředí také již všimlo a vyvodilo z něho náležité důsledky (zamítlo přihlášku spolku do organisace ochotn. atd.). — *Ši* —

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Pamatujte! Sbor pro postavení „Tylova domu“ obrátil se na četné veřejné činitele se žádostí, aby přispěli k tomuto fondu, který byl založen z příspěvků našich spolků a z výtěžku Tylovy věcné loterie. Malé obce a některá města posílají ochotně, co mohou, ale tam, kde jsme oprávněně čekali největší pomoc, setkáváme se s překvapujícím odmítnutím. Žádali jsme kabinetní kancelář pana presidenta za příspěvek z Masarykova fondu, ale bylo nám sděleno, že tento fond už nemá letos prostředků a že naše žádost byla postoupena ministerstvu nár. osvěty. Zemský správní výbor postoupil naši žádost ministerstvu vnitra. A ministerstva naše žádosti zamítla. Ministerstvo financí zamítlo naši žádost za vrácení částky zaplaceného poplatku loterního. Uctění památky J. K. Tyla nepokládá se tedy za povinnost celku, za povinnost také jiných činitelů v národě, kteří dovedou udíleti subvence na všecky možné účely jiné! Nechceme ani ukazovati na milionové výdaje, o kterých se tak často mluví jako o předčasných nebo nikoli právě nutných. Toto odmítání dlužno připojiti k naší „černé knize“. Budiž však připamatováním všem našim členům v případech, kdy se bude volati po jejich ochotě a podpoře pro různé účely, doporučované a protežované právě těmi, kdož nás chladně odmítají, jde-li o věc naši! Pamatujte, že „Tylův dům“ je naší povinností národní a že je to podnik vlastní pomoci. V širokých vrstvách lidu nacházíme porozumění a s tímto lidem také provedeme dílo, které bude jednou naší ctí a chloubou! Především tedy podporujte z výtěžků své práce sami sebe a své podniky!

Ochotnictvo, div. ředitelé a herci. V poslední době vznikl boj mezi Svazem div.

ředitelů a mezi Organisací českého herectva, který se nejvíce vede v orgánech obou korporací: v „Divadelním zpravodaji“ a v „Divadle“. Obě organisace dovolávají se ochotnictva stran propůjčování místností a podpory. Svaz dokonce prohlašuje: „Náš list (Div. zpravodaj) musí odbírati každý ochotnický spolek a majitel divadla nebo divadelního sálu. Je to přece jeho vlastní zájem.“ A v témže čísle 12. (srpen 1923) prohlašuje: „Jednání s Ú. M. D. O. Č. jest zahájeno.“ — Upozorňujeme své spolky nato, že ústředí Matice není o tom nic známo, že by bylo nějaké jednání se Svazem zahájeno. Poměr mezi řediteli a herci je zcela mimo zájmy ochotnictva, a nedoporučujeme svým členům, aby jakýmkoliv způsobem do boje zasahovali. Naše stanovisko je stále stejné a jasné: ochotníci mají podporovati jen takové divadelní společnosti, které toho pro svou uměleckou hodnotu zasluhují. Tuto kvalifikaci můžeme zjistiti potvrzením osvětového sboru předešlého pobytu takové společnosti a průkazem kolektivní smlouvy s herci. Naše spolky nechť tedy nehledí na výzvu té či oné strany, mají-li nebo nemají-li společnosti propůjčovati svého jeviště. Pokyny může dávati jim jen jejich ústředí a tím je Ú. M. D. O. Č.

Přednášky, kursy, sjezdy a zájezdy. Osvětový sbor v Kremnici na Slovensku uspořádal obsáhlý kurs pro lidovýchovné pracovníky na Slovensku ve dnech od 22. srpna do 3. září 1923. Do bohatého programu byla vřaděna také přednáška „o divadelním ochotnictvu“, pro kterou získán starosta Ú. M. D. O. Č. dr. Herman. Účast na kursu byla překvapující, a ještě více působil celý program, který i v části zábavné měl určitý praktický cíl. Divadelnictví bylo věnováno mimo uvedenou přednášku divadelní představení v přírodě a zvláštní oddělení divadelní výstavky. Spolek „Hwiezdoslav“ z Hronské Breznice sehrál Jiráskova „Otce“ ve slovenském nářečí za režie Fr. Körnera. Hra byla pečlivě nastudována a většina hereckých výkonů byla velmi dobrá. Před neobyčejně četným obecenstvem ukázali slovenští ochotníci, že v nich vyrůstá vydatný pomocník kulturně výchovný a že pochopení vlastního úkolu je na pravé cestě. Divadelní výstavka měla pěkné ukázky „bábkového divadla“ a četný výběr dramatické literatury slovenské i české. Organisace ochotnictva slovenského zdárně pokračuje, a dle zpráv má býti ještě letos svolán do Turčanského sv. Martina první sjezd, jehož se zúčastní také zástupci ústředí Ú. M. D. O. Č. — 15. září pořádala ochot. jedn. v Hrobech u Mostu slavnostní valnou hromadu na paměť 25. výročí svého trvání, při níž promluvil o významu a působení ochotnictva spis. V. Kr. Blahník. — Počátkem října zahájí Spdo. v Držkově u Železného Brodu činnost informativní přednáškou o divadle, spojenou s přednáškou o dějinách divadla se světelnými obrazy. Obě přednášky prosloví V. K. Blahník. — 28. září uspořádá Šmahův okrsek v Táboře u příležitosti zájezdu Tylova kroužku v Praze přednášku režiséra tohoto kroužku Blahníka. Přednáška bude praktickým výkladem režijním jakožto pokračování letošního jarního táborského kursu. — Krajský sjezd ochotnictva v Příbrami konal se 28.—30. července s potěšitelným výsledkem. V sobotu sehráno drama „Bartoš Tuřanský“ a v neděli konána v hotelu „Buchar“ sjezdová schůze, na které promluvil starosta Ú. M. D. O. Č. dr. Herman o významu a úkolech ochotnictva. Do debaty zanesena byla tentokráte otázka politická, ježto bylo jedním řečníkem žádáno, aby se Matice prohlásila pro určitý směr. Stanovisko ústředí vysvětlené starostou, bylo přijato s všeobecným souhlasem. Politikado umění nenáleží, a ochotnické spolky jako spolky umělecké a kulturní nejsou k tomu, aby řešily otázky politické nebo stavovské a aby se stavěly na určitou stranu. Jenom dodržením nestrannosti může organisace ochotnictva prospívati, jak to dokazuje pokrok umělecké práce a zmohutnění Matice v posledních letech. Na schůzi byl znovu oživen příbramský okrsek Stankovského a za přítomnosti 130 účastníků zvoleni do okrskové rady pp. Vojtěch Vála (předseda), Alois Mazour (zapisovatel), Václav Šnajdr (pokladník), Tomáš Zíb, Ant. Zbíral a Karel Šefrna. Tím přibyla nová pracovní jednotka organisační a nové naděje pro úspěšnou práci celku.

Z činnosti našich spolků zahraničních. Spolku „Čech“ v Sofii, který již přes 30 roků jest střediskem společenského života našich krajanů v Bulharsku, podařilo se minulého roku dosáhnouti splnění svého cíle: zřízení české školy. Škole bylo uděleno min. osvěty právo veřejnosti a zahajuje letošní rok rozšířenou působností ustanovením dvou učitelů řádných a čtyř učitelů mimořádných. Škola je vydržována zmíněným spolkem, a prosíme tudíž naše tuzemské, lépe situované spolky, aby dle možnosti sehrály jedno představení ve prospěch české školy v Sofii a výnos zaslaly na adresu: Spolek „Čech“, Sofia, Slavjanská 7, aneb našemu ústředí, které příspěvky hromadně odvede. Dalšímu úkolu spolku „Čech“: postavení vlastního stánku „Národního domu“, přejeme mnoho zdaru.

Členské příspěvky činí 1 Kč z každého člena, nejméně však 25 Kč ročně. Příspěvek tento mají však členové platiti sami a jen spolky, které mají menší počet než 25 členů, doplatí ze spolkové pokladny zbytek na 25 Kč. Upomínky dluhujícím byly již rozeslány, a žádáme naše spolky, aby členské příspěvky pokud možno v brzku vyrovnaly.

Výhody členům Ú. M. D. O. Č. Divadelní půjčovna „DECORA“ v Praze II., Riegrovo nábřeží 28 poskytuje našim členům slevu 10%. Jmenovaná firma obstará též návrhy a výpravy allegorických průvodů, obžinek, šibřinek a všech slavností.

Z okrsků venkovských. Schůze delegátů Tylova II. okrsku v Plzni, konaná po prázdninách 2. září v sekretariátě za přítomnosti 18 členů 15. jednot, vzala s povděkem na vědomí uspokojivý morální i hmotný výsledek II. všeochotn. slavnosti, ve dnech 5. a 12.-VIII. konané, a zprávu tajemníkovu za červenec a srpen, z níž patrno, že došlo 68 a vypraveno 33 dopisů, vidováno 5 žádostí na polit. správy, schůzí okrsk. rady bylo 6, porady 3, schůzí slavnost. výb. 5. Režisér oznamuje projekt vzorného okrsk. předst. Skochovy „Naší babičky“ na 7. října v Měšť. bes. a druhého okrsk. předst. na prosinec. Obvodní konference v Domažlicích 1.-VII. byla hojně navštívena, obv. režis. zvolen Ant. Topinka. V nejbližší době uspořádána bude přednáška prof. Lea Richtra „O moderní výpravě“ (den oznámen bude v okrsk. časop. a denních listech). Okres. polit. správa v Plzni vydala nařízení (ve spojitosti s nařiz. zem. spr. polit. 18.-VII. 1923), jímž znemožněno je spolkům, nemajícím pořádání div. představení ve stanovách, konati div. představení (přesné znění viz v okrsk. věstníku).

Z pražského okrsku. Obvod žižkovský konal 12.-VI. mimoř. valnou schůzi za přítomn. 60 členů ze 13 org. jednot. Předs. Boh. Pohl zahájil schůzi uvítáním zástupců Praž. okrsku, pp. předs. Weinerta, Trousila a Felbra. Schválen návrh, aby tato schůze prohlášena byla za II. řádnou valnou hromadu. Zápis poslední valné hromady, zpráva jednatele, pokladníka (příjem Kč 946·80, vydání Kč 787·62), zpráva režiséra, knihovníka, delegáta do P. o. a míst. osvět. sboru a dozorčí rady schválena. Volby provedeny aklamací. Předs. zvolen opět Pohl Boh. a výbor: Sila Frant., místopředs. a delegát do výkonného výboru, P. o. a míst. osvět. sboru, Rajský Jan, jedn., Vavřina Josef, zapis., Willert Vojt., pokl., Knížka Frant., knih. Do dozorčí rady: Skořepa Frant., Rajský Jan, Willert Vojt., Maixner Karel, Landsinger, Wuřka Julius, Rathouský Václav, náhr.: Baborovský Ant., Dvořák, Votópek, Špaček Josef, Novák Ant., revis. účtů Denk Jarosl. a Reindl Frant. Náhradníkem delegáta Síly určen Skořepa. Předseda P. o. Rud. Weinert několikráte spolu s V. Trousilem zasáhl účinně do debaty. Vyslovuje uznání obvodové práci, děkuje všem činovníkům starého výboru, povzbuzuje přítomné k další činnosti a s přáním mnoha zdaru obvodu končí. *(Vavřina.)* — Ve Smíchovském obvodu organis. je celkem 17 jednot, z nichž pohříchu dostavuje se k řádným měsíčním schůzím (každou první neděli v měsíci v rest. „u Lva“ na Smíchově, Komenského ul.) nejvýše 7 jednot. Během roku přičleněny k obvodu Spdo. „Humanita“ v Košířích a bes. „Bělounek“ Smíchov. Obvod pořádal vycházku do strojíren a zákulisí Národ. div. za účasti 52 osob, 8.-VII. pak pořádal letní slavnost u „Vařečků“ v Radlicích, která pro liknavost členů skončila finančně nezdarem. Obvodu darovaly: Čt.-och. j. „Kolár“ 50 Kč, Div. kr. „Jirásek“ 50 Kč, Čt.-och. sp. „Havlíček“ 25 Kč a p. Ant. Šťastný 10 Kč. Dárcům dík! Obvod upozorňuje na chystanou vycházku do pražsk. německého divadla za účelem prohlédnutí technického zařízení. Datum vycházky bude včas oznámen. Zástupcem Praž. okrsku ve schůzích Smíchov. obv. je Jos. Šťastný. *J. Š.*

Z jednot a spolků. Idoch. v Litomyšli želí ztráty Růž. Hainzové, roz. Fialové, choti měst. účetního († 26. července 44letá), která po více než 20 let byla členou a platnou členkou jednoty. Činnost ochotnickou zahájila v zámeckém divadle se spolkem akademiků 15. května 1900 a od té doby v členných hrách vytvořila se vzácnou schopností a inteligencí při svědomitém studiu postavy, vynikající vždy vystižnou přirozeností. Neváhala k tomu nejednou vyžádati si i rady zesnulé umělkyně Hany Kvapilové a dosud v Národním divadle záslužně působící M. Hübnerové. Hrála ve hrách vážných, ale osvědčila se i ve veselohrách, těšíc se zpravidla zaslouženému úspěchu. Byla nám družkou milou a upřímně oddanou, jež ochotně podřizovala se spolkové kázni a přijala dle potřeby i roli nepatrnou. Hlavní ženské role měla zvláště v „Karlu Havlíčku Borovském“ (Julii), „Legendě z Erinu“, v „Matce“, „Gazdině robě“, „Karikaturách“, „Mageloně“, „Pustině“, „Dolorose“ a „Ostříži“. Menších jejích rolí bylo přes 40. Posledně uvázala se loni v režii Petrovičovy hry „Liják“, ale této funkce musila se již pro vážnou chorobu vzdáti. I při výpravě her dětských a pohádek, jakož i četných recitacích získala si při H. věku obecenstva a nejednou při své účasti nešetřila ani hmotného nákladu, aby její úbor byl pro hru co nejpřiměřenější. Jen pro úplnost budiž učiněna zmínka o její obětavé součinnosti při různých slavnostech národních a sokolských. Její vytříbený vkus byl všeobecně uznáván. Pohřeb zesnulé družky naší 28. t. m. byl zřejmým dokladem toho, jaké přízni a vážnosti těšila se pro hojnou a úspěšnou činnost svoji i jak upřímná byla soustrast pro její těžké utrpení. Obřady pohřební vykonal ve Smetanově domě farář čsl. církve p. Jar. Metyš, který se též u Husovy kaple jménem našeho občanstva se zesnulou dojemným proslovem rozloučil. Milovaná družka naše byla odvezena automobilem „Krematoria“ do Prahy a tam za účasti zástupců naší jednoty dne 30. t. m. zpopelněna. *(—r.)* — Spdo. v Nové Pace oslavil v červenci jubileum 90letého svého trvání. Kdo zná poměry našeho Podkrkonoší, kdo zná tvrdost kraje, ten pokloní se před malými, drobnými lidmi našeho předhoří, kteří jako ruční tkalci, punčocháři, hrnčíři, koželuzi a drobní řemeslníci a úředníčkové našli tolik času, aby již před celými devadesáti lety založili spolek div. och. Psal se rok 1833. Bylo po napoleonských válkách, když v Nové Pace vznikl sp. div. och. jako jeden z prvních u nás v Čechách. A v tyto dny může jistě s pýchou a zadostiučiněním pohleděti v minulost, protože ti staří, generace let 1880 a 1900, stejně jako i naše, vždy podávali lidu to nejlepší a vždy zachovali jistou, na venkově nebývalou úroveň a vkus, a to jak po stránce literární, tak i umělecké. Kdo by tu nevzpomněl z dávno odešlých pana Béma, výrazného Jana Výravu, a z žijících charakteristického, jedinečného pana Pavlovce, pí Mládkové, starého Bímy — člověka jako ze staré kroniky —, p. Bachtíka, robustního, prudkého a strhujícího milovníka, a zasloužilého dra Václava Matyse s jeho nebožkou první paní, kteří si rovněž rádi zahráli. Paka troufala si často na věci, které mohla zmoci jen upřílišněnou láskou, opravdovým nadšením a velkými obětmi. Ptejte se těch, kdož měli příležitost spatřiti jednou novopacký soubor při hře — co vám řeknou? Zde byli herci rozsévači semene dobrého, které vzklíčilo v požehnanou setbu. A tak, jako dala nám Paka svého Faustina Procházku, jednoho z našich buditelů, svého Jos. K. Šlejhara, rázovitého spisovatele, svého Jana Opolského, zatrpklého básníka melodických veršů a zešeřelých nálad, zdravého, mužného sochaře Stanislava Suchardu, tvůrce pomníku Palackého, mistra Kavku, druhého význačného výtvarníka a sochaře, tak nám dala i několik vynikajících herců, a jeden z nich, který příliš mlád stanul u cíle a dostal se k Národnímu, náš nadějný Vojta Matys — odešel předčasně, a u nás si snad ani neuvědomili, co jsme v něm ztratili a jaký veliký talent v něm českému umění odešel. K slavnostem jubilejním připravili novopačtí ochotníci „Jana Výravu“, kteréžto představení provedli v přírodě v ideálně položené Střelnici a to s úspěchem a výsledkem, na který stejně jako na celou dosud vykonanou práci mohou býti právem hrdi. — Dramat. sdruž. ochotníků v Říčanech zahájilo r. 1923 činnost Kvapilovou „Princeznou Pampeliškou“ (3. a 4.-II. za rež. pí Hecové-Richtrové), jež měla podle zpravodaje B. Červenky, jednatele spolku, působivý účin zvláště na mládež. Na oslavu 70tých narozenin Jar. Vrchlického sehráni za téže režie a ve prospěch místní čsl. církve 24. a 25.-III. jeho „Exulanti“, kteří opakováni po třetí 1.-IV. v Mnichovicích. 21.-IV. provedena Skružného veselohra „Kometa Hanzelínova“ (režisér L. Veselý), 12.-V. za pohost. režie k letnímu pobytu do Říčan opět zavítavšího V. Š. Figara angl. veselohra „Zdravá nemocná“, na scéně, jeho zásluhou znovuzřízené po pražském vzoru, a 19.-V. bratří Čapků „Ze života hmyzu“, kteryž pokus byl posuzován dosti skepticky, ale představení ukázalo, že dílo, literárně cenné, neztrácí na účinu ani ve skrovnějším rámci scén. výpravy. A ve hře životem hmyzu básnicky skvěle je zobrazen lidský život poválečný, plný špatností. Manželů Figarových dramat. zpracování románu L. Brunna „Pan“ mělo prvinu 2.-VI. za režie autorovy. Ponurá hra, plná filosofie severanů, nabádající člověka, aby jednal toliko podle hlasu nitra a nedbal předsudků, našla málo pocho-

pení u obecenstva. 7.-VII. sehrán Hálkův „Záviš z Falkenštejna“, kterým zdejší činnost rež. Figara vyvrcholila a může býti po stránce volby repertoaru i jeho nastudování všem režis. ochot. jednot vzorem. — Spdo. „Ant. Marek“ v Turnově uspořádal 14. září v uznání 30leté obětavé a pilné činnosti divadelní svého předsedy Jos. Berana slavnostní představení Stroupežnického „Našich furiantů“.

Posudky div. představení pražských spolků. Bes. „J. K. Tyl“ v Chuchli po „Bujné krvi“ uvedla na scénu Fořtovy „Staré záletníky“ 11.-III. za rež. K. Lišky. Výběr hry nesvědčí o valném vkusu, jak podotýká i referát p. Haškův. A jest škoda utráceti v takových podnicích síly, které — jak z provedení zřejmo — mohly by podnikati práci seriosnější. Referent oceňuje pochvalně práci režisérovu i úspěch dirigenta zpěvních vložek (p. Tichý) a jmenuje pak celou řadu herců, kteří se o úspěch reprodukce přičinili, zvláště p. Friedla jako officiála Protivu a pí Liškovou jako Kateřinu Syrovátkovou. — Dram. och. kr. „Kolár“ v Lahovicích nastudoval k 25.-III. činohru K. Lužanské „Tatíčkovi to nejkrásnější“. Ref. p. Táborský velmi povzbudivě a přátelsky vyslovuje se o snaze kroužku, který svoji dráhu teprve počíná a pracuje s těžkými okolnostmi v malém svém sídle. Uznává úpřímnou vůli, třeba nedopadlo vše tak, jak to býti mělo, a třeba se jak výkonům, tak vnější formě dalo leccos vytknouti. — Dram. sdr. „Čechie“ v Radotíně zahrálo 1.-IV. Příhodovu operettu (?) „Vltava věnem“. Podle referátu p. Fürstova bylo provedení po herecké i po hudební stránce zcela uspokojivé. Zvláště dobře si vedli Kubeš (p. Kalina), Kubešová (sl. Hrušková), Anička (pí Sedláčková), Maletínská (sl. Radová), Vondráček (p. Kubr), Svoboda (p. Hrubý j. h.), Mydlinka (p. Bláha), Kafičková (sl. Polánecká), Rámus (p. Kunc), Vodička (p. Hašek). Ale — jako obvykle, ovšem — pozdní začátek. — Tutéž nepřesnost (zpoždění o 45 minut) vytýká p. Šimáček ve svém referátě o „Jeho posledním dostaveníčku“ (autor neuveden), provedeném 1.-IV. sdr. div. och. „Rozkvět“ v Lipanech. Celkový dojem tohoto představení oceňuje příznivě, upozorňuje však na chybné masky i úbory dam (vše nepřirozeně mladé) a nedostatek rozhodnosti v některých scénách. Ke konci nabádá k úsilovné snaze po vznícení a udržení zájmu občanstva o divadlo a konstatuje společnou a nezištnou práci jednoty. — Bes. „Jiří Bittner“ na Smíchově zkusila své síly ve zpěvní hře R. Buriana „Chytrák krajánek“ 8.-IV. za režie Pazderovy a dodělala se úspěchu, jak svědčí referát p. Brůžův. Jak v režii celku, tak v jednotlivých výkonech jevila se péče, jež dala zvláště vyniknouti tercettu pp. Pazdery, Maška a sl. Semíkové. Dobrou vyřídilkou a růzností vyznačila se mlynářka paní Vildové, s chutí a vervou hrála slč. Pichlová Žofku; p. Bohata bláznivého Tomáška příliš vyumělkoval, pan otec Zadina byl poněkud tichý, prášek málo živý. Obecenstvo — zcela zřejmě pravidelné obecenstvo Besedy — odcházelo spokojeno. — S toutéž hrou mělo úspěch i představení Dram. odboru Baráčníků v Radlicích 15.-IV. za rež. p. Hrdličky, o němž ref. p. Bräuer. Hra byla dobře nastudována i přes změny v obsazení. P. Stýblo (krajánek), sl. Váňová (Žofka) a p. Brůža (bláznivý Tomášek) podali pěkné výkony. Scéně vadí, že nemá elektrického osvětlení; masky buďtež pečlivější; zpěvní čísla nenašla vždy dobrých zpěváků (Marie!). — Dram. odb. spolku „Běloušek“ provedl 15.-IV. tříakt. ves. „Blahoslavený nebožtík“ (autor neuveden). Ref. p. F. Pazdera vytýká režii některé nedůslednosti, jinak oceňuje dobrou vůli souboru, která přinesla zdar představení. Pí Jarešová, p. Filous jako zubožený manžel, sl. Lajerová (tato až na překvapení ve 3. jednání) a p. Máger vytvořili dobré figury. — Lidová scéna v Nuslích sehrála 15.-IV. na svém jevišti „u Panochů“ Hlavatého zpěvní frašku „Mlsní kocouři“ za režie B. Hečla. Ref. F. Hanka. Scéna, postavená prací a pílí členů, jest velmi pěkná a dostatečná i pro hry, scénicky obtížnější. Pro zpěvní hry však nemá spolek sil, proto volba hry nebyla nejvhodnější. Zpěvní čísla byla vesměs slabá. Jinak herecká interpretace uspokojila. Tak zvláště režisér a p. Slabý jako B. a E. Součkové, dále pp. Jirásek, Mailbek a Štumper, dámy Štumprová a Novotná. Václav p. Ballkův měl příliš šantánní nátěr, nehodil se do celkového rázu; právě tak málo vhodné bylo extemporování Věny Náplavky — bylo zcela nemístné: herci nechť se spokojí předepsaným textem; improvisace se málokdy podaří, zvláště není-li vkusná. Pro příště více péče! — Sp. div. o. „Vojan“ v Praze uchýlil se s představením „Koflíčku Marie Terezie“ (napsali J. Skružný a L. Veltruský) do sálu „u Čečelínů“ na Vyšehradě. „Sál“ tento jest lokálkem o sedmi stolech ve dvou řadách a pojme snad i 50 diváků. Jeviště se vůbec nehodí ke hraní divadla, příchody a odchody herců, kteří se musí doslovně protahovati uzoučkým prostorem mezi dekorací a zdí, působí trapně. Představení mělo i morálně slabý úspěch; byla tu sice snaha, ale výsledky sotva prostřední. Jediné figura Haubice, starého, zkostnatělého byrokrata, našla svého představitele v p. Vlkovi, který byl přirozený a vynikl tak nad niveau ostatních. Souhře nebyla věnována péče. Začátek o hodinu zpozděn. Představení se konalo 21.-IV. a hře byl přítomen ref. p. Mandík. — Tři radlické jednoty: „Mladí herci,“ dram. odb. Baráčníků a „Havlíček“ spojily své síly k společnému představení, jež se konalo 28.-IV. „u Vaněčků“ v Radlicích. Tři jednoty, tedy aspoň šest režisérů připravilo tu podnik, který staví do divného světla jejich vkus a duševní úroveň: vypravili totiž za režie J. Šídla smutně populární „činohru“ Řehořovu „Poprava pěšáka Kudrny“. O hře podal obšírný referát p. Jansa, z něhož jest zřejmo, že se snažili jak režisér (hrál hlavní roli Kudrny), tak herci přinésti na scénu své nejlepší; tedy opět ten smutný fakt, že pražské jednoty, disponující dobrým ensemblem, vybíjejí své síly nevkusnými fraškami nebo bezcennými, odpornými sensacemi, nepociťujíce odpovědnost, jíž berou na sebe vůči ostatní ochotnické veřejnosti a hlavně vůči obecenstvu a jeho duševní úrovni. O detailech představení se rozepisovati nebudeme. — Dobrou lidovou hru vypravil 29.-IV. Dram. kr. stráže bezpečnosti. Zahrál v Národním domě na Vinohradech Ruthovu „Písmákovu dceru“ za režie p. Varhana. Režisér uložil si tu nesnadný úkol, avšak zhostil se ho se značným zdarem, až na nešťastný výstup lidu ve 3. jedn., kteréžto trapné intermezzo musila pak napravovati hrstka hlavních herců. Z podaných výkonů uspokojili referenta p. Radoně zvláště životný Rubeš p. režisérův, Krista sl. Kourové (j. h.), procítěný milenec p. Maršálkův, elegantní dr. Vraný p. Strnadův. S uznáním zmiňuje se ř. o sl. Růžičkové, Zítkové, pí Ježkové a sl. Košařové a pp. Nevrkalovi, Smitkovi a Ježkovi. P. Šlehofer byl trochu prkenný. Předpokládá, že by hře příště svědčilo, kdyby režisér vůbec nehrál, nebo se aspoň spokojil méně rozsáhlou rolí.

Ochotnický repertoár minulé sezony. Krdo. „Heyduk“ v Heřmáni 28.-X. R. Roblovy „Zvony“, 19.-XI. J. Štolby „Staré hříchy“ (r. V. Krška). — N. J. S. v Dl. Třebové (v Rychtě) 28.-X. F. Čečetky „Adamita“ (r. Kubišta), 3.-XII. Skružného-Veltruského „Ta naše Máňa“, 25.-XII. K. Fořta „V českém ráji“ (r. Fajt). — Spdo. „Hýbl“ v Čes. Třebové (Nár. dům) 26.-XI. M. Halbeho „Proud“, 17.-XII. Koppel-Elfelda „Renaissance“ (rež. K. Balaš). — Dr. odb. zpěv. a lit. sp. ve Stodůlkách 28.-X. (2×) J. Karasa „Bělohorská mračna“ (r. V. Ort), 25. a 26.-XII. (u Slovana) Fr. Hlavatého „Stoupenky nihilismu“

(pokrač. „Mlsných kocourů“). — Spdo. v Čermné (u Mydlářů) 28.-X. při oslavách samostatnosti Roblovy „Zvony“, 26.-XII. F. Olivy „Proč bychom se netěšili“ (r. A. Hampl). — „Sokol“ v Plzenci (u Čes. koruny) 28.-X. Petrusův „Janošík“, 25.-XII. Fr. Sokola-Tůmy „Hevička“ (r. A. Berka a V. Čech). — Čt.-och. bes. „Vlast“ v Žižkově (u Kurelů) 11.-XI. R. Maříkovo „Když služebnictvo stávkuje“ (r. A. Jablonský). — Čt.-och. bes. „Dalibor“, Vinohrady (u Pechanů v Žižkově, Husova) 24.-II. Schönherrova hra „Domov a víra“ (rež. K. Svoboda, výpr. V. Maštalíř). — Dorost str. středostavovské, Vršovice (Nár. dům, Vinohr.) 30.-X. Maříkovo „Z nařízení bytové komise“ (r. J. Pasáček), 27.-XI. Mikulášská. — Dr. kr. čsl. stráže bezp. v Praze (Heinovka, Vinohr.) 14.-XI. Jiráskův „Emigrant“ (r. A. Pech). — Dr. sdr. sp. železn. úř. v Praze (Heinovka, Vinohr.) 13.-XII. Hermanův „Pan major v. v.“ (r. R. Weinert). — Bes. „Komenský“, Vinohr. (Nár. dům) na oslavu 25let. trvání J. K. Tylův „Strakonický dudák“ (rež. K. Cettl, výpr. O. Havlíček, dir. ing. Jar. Kopecký). — Spdo. v Tatobitech (host. J. Studničky) 1.-XI. Ot. Pospíšila „Za cizí hříchy“. — N. J. S. v Tatobitech (host. J. Čepelíka) 26.-XI. R. Mara „Vesnická čarodějnice“. — „Česká bes.“, Hodkovice n. Mohelkou 1.-XI. Fr. X. Svobody „Směry života“, 3.-XII. Mikulášský večer se Skružného „Komptoiristkou“. — Vzd. a och. bes. „Tyl“ v Praze VIII. (hotel „Čechie“) 1.-XI. P. Fingala „Španělská vesnice“ (rež. St. Panýr), 23.-XI. O. Fastra „Krásná Lída“ (r. V. Laštovka, výpr. J. Laštovka, dir. B. Borovička), 24.-II. odp. Krásnohorské „Medvěd a víla“ (r. J. Laštovka), več. II. ves. humor. večer s tancem. — „Sokol“ v Čes. Brodě 4.-XI. Šrámkovo „Léto“ (r. Bedř. Karen) a 5.-XI. Sardouova „Cyprienna“ (r. J. Ort) za pohost. hry dram. odb. Měšť. bes. v Praze, 3.-XII. O. Blumenthala „U bílého koníčka“ (r. A. Strobach), 25. a 26.-XI. „Maryša“ (r. J. Vojtíšek, scén. J. Třeštíka). — Och. bes. pošt. zaměstnanců Velké Prahy v Praze III. (Malostr. bes.) 13.-II. F. F. Šamberka „Podskalák“ (r. Jar. Kocourek). — Čsl. nár. dem. v Břevnově-Střešovicích (u Tellingrů) 18.-XI. J. Hilberta „Vina“ (r. pí Sompeková). — Čsl. str. soc. v Břevnově (u Tellingrů) 11.-XI. P. Gavaulta „Čokoládová princezna.“

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva atd.

Divadelní novinky. V knihovně „Jeviště a hlediště“, vydáv. Čsl. podniky tisk. a vydav. v Praze, Havlíčk. nám. 10, za red. člena družiny „Čsl. Divadla“ a red. Jar. Borotínského, vyšla jako sv. IV. úspěšná čtyřakt. ves. M. B. Böhnela ze současného života „Obložený chlebíček“, proved. holeš. „Uranii“ a přístupná požadavky inscenačními i většině scén ochotn. Cena neudána. Předtím III. sv. této knihovny byl Tylův „Chudý kejklíř“ se scénářem St. Langra, řed. Tylova div. v Nuslích, kde tato poutavá a dojímavá hra nesmrtelného průkopníka čes. divadla těšila se zaslouženému zájmu a takto zpřístupněna obohatí jistě také repertoár četných jevišť mimopražských. — Firma Fr. Švejda v Libni, nejčilejší české div. nakladatelství, zaplavilo opět počátkem sezony divadelně knižní trh celou řadou novinek původních i přeložených, provozovaných i teprve v nastávající sezoně našimi divadly chystaných, vysoké umělecké a liter. úrovně (knih. „Centrum“) i nejprostších nároků, které ovšem pro praktickou potřebu jsou neméně nutné, i lze si v nich vskutku vybrati. Podrobné seznamy s informačními údaji obsahují zejména četné inserty této firmy v jednotl. sešitech našeho listu.

Obsah. R.: Úvodník (O seriosní divadelní časopis). — Ze Shakespearových sonetů. — vkl.: Sonety Shakespearovy. — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. století. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — P.: Hlasy o „Jeronýmu Pražském“, „Milování“, „Ingeborze“ a „Uzlu“. — Poznámky. — Ochotnictvo. Pro ochotn. praksi (Hry k oslavám 28. října). — Zprávy ochotnické (Venkov. ochotn. pracovník o nové výpravě v Praž. Nár. div., Názvy spolků). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Pamatujte!, Ochotnictvo, div. ředitelé a herci, Přednášky, kursy, sjezdy a zájezdy, Z činnosti našich spolků zahraničních, Členské přísp., Výhody členům a j.)

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Miľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16 vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za inserční přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserováním »Č. D.« je velmi úspěšně, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

Pro divadlo pušky, šavle a různé rekvisity levně prodám.

Nabídky pod značkou: „Levné 88.“

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píšťek v Místku, Frýdlantská 63.

K nastávající sezoně doporučuje poetickou idyllu

„MARTINA“

o 3 jednáních za Kč 4·—.

VÁCLAV RADA, ZBRASLAV n. Vlt.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Fert, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Žádejte bezplatně rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

		Kč
1.	V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd.	5·—
2.	V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd.	4·—
3.	V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd.	4·—
4.	V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·—
5.	V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd.	5·—
6.	V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd.	3·60
7.	K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd.	6·—
8.	V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd.	4·50
9.	K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd.	2·60
10.	K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd.	2·60
11.	V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd.	6·—
12.	V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd.	5·—
13.	V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd.	6·50
14.	K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd.	5·—
15.	V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd.	3·20
16.	V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd.	5·—
17.	V. B Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd.	5·—
18.	K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd.	3·50
19.	K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed.	1·80
20.	R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed.	6·—
21.	V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou.	6·50
22.	V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr.	8·—
23.	F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed.	3·50
24.	J. Velenský: **Šípká princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed.	3·50
25.	J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed.	4·—
26.	F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed.	3·50
27.	R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed.	7·—
28.	F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed.	3·—
29.	F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed.	2·50
30.	F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom.	3·—
31.	J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr.	5·—
32.	O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci. dle K. J. Erbena	3·50
33.	J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j.	6·—
34.	Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd.	4·50
35.	Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed.	5·—
36.	Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed.	5·—
37.	Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed.	—·—
38.	Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků.** Pohádka o 6 obr.	4·—
39.	Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed.	5·—
40.	Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed.	5·—
41.	Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy	2·50
42.	Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení	2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

		Kč
1.	Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice	2·—
2.	Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd.	7·—
3.	Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání.	2·50
4.	Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice	1·50
5.	Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj.	1·80
6.	Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec.	—·—
7.	Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj.	2·—
8.	Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les.	2·—
9.	Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon.	3·—
10.	Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd.	6·—
11.	Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž.	7·—
12.	Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž 3. vyd. Světnice na statku.	5·—
13.	Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž.	1·30
14.	Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj.	3·—
15.	Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost.	1·50
16.	Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd.	6·50
17.	Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti.	3·—
18.	Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed.	6·50
19.	Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd.	6·—
20.	Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd.	7·—
21.	Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd.	8·—
22.	L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd.	4·—
23.	Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd.	3·—
24.	J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk.	4·—
25.	R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed.	7·—
26.	V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky	7·—
27.	J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd.	3·—
28.	O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed.	3·—
29.	O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání.	—·—
30.	O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání.	3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 10. října 1923.** **Sešit 15.**

V Praze dne 10. října 1923.

(Diletant — diletantsky, ochotník — ochotnicky.) Nic se tak lehce neujímá, jako některé módní slovo. Vzpomeňme si jen, jak se u nás krátce po převratu ujalo slovo „mentalita“. Člověk nemohl s nikým mluvit pět minut, aby to slovo nepadlo. A tak občas ujímá se některý výraz, který bez hlubšího opodstatnění je vrhán na papír i do rozhovoru. Asi před dvěma lety vniklo do umělecké kritiky a uměleckých rozhovorů slovo „kýč“, a když někdo něčemu nerozuměl, nebo nedovedl vyjádřiti dosti srozumitelně svůj poměr, napsal nebo řekl o tom, že je to „kýčařina“. Naše divadelní kritika má v poslední době zvyk užívati slova „ochotník a ochotnicky“: Slovem tím chce někdy naznačiti nedostatek produkční zručnosti nebo rutiny, jindy nedbalost, někdy zase nesmělost a začátečnické rozpaky, a někdy bývá tohoto výrazu užíváno jako nadávky.

Všimněme si nejprve samé podstaty věci. Je vůbec výraz, že bylo „hráno ochotnicky“, nějakým označením estetické hodnoty umělecké produkce? Není. Věříme pevně, že ho páni kritikové užívají jenom tehdy, když skutečně nevědí, co mají o tom nebo o onom herci napsat. Napíší-li, že to bylo „ochotnické“, není ještě nikterak řečeno, bylo-li to dobré nebo špatné, ani se divák nedoví, podle které metody produkční a kterých zásad bylo umělecké dílo tvořeno a provozováno. Je proto používání označení „ochotnický“ v divadelních kritikách nikoliv hrdinstvím nebo skvělou pózou, nebo dokonce důkazem bůhví jaké vtipnosti a stylistické obratnosti, nýbrž prostě důkazem výrazové chudoby a nedostatečného ujasnění vlastního estetického a kritického soudu.

Podívejme se nyní na věc ještě s druhé strany. Kdo je to diletant na rozdíl od profesionála? Diletant — ochotník je ten, kdo z vlastního vnitřního popudu, aniž by hmotně chtěl z výsledků této své činnosti těžiti, věnuje se ve volném čase některému oboru duševní nebo fysické práce, která netvoří hlavní jeho zaměstnání, základ jeho existence. Diletovati, ze záliby něco provozovati může se v jakémkoliv oboru lidské práce. Všimněme si amatérství uměleckého. Jisto je, že sociální postavení toho, kdo nějaké umění provozuje, ani jeho hospodářské zajištění nemá vlivu na jeho umělecké založení a na rozvoj jeho tvůrčích schopností. Buď je někdo umělcem, t. j. má talent a dostatečné vzdělání k tomu, aby dovedl svůj talent disciplinovati a podříditi určitému uměleckému směru, nebo vytvořiti směr vlastní, nebo těchto vnitřních disposic nemá. S tím zase nijak není spojeno, od čeho je živ. Podstatou tvoření uměleckého musí býti vždy tato vnitřní, duševní disposice, bez níž nelze dojíti uměleckých cílů. Kdybychom zašli až k nejzazšímu významu slova diletant — ochotník, poznáme, že rozhodujícím a takřka rozpoznávacím znamením diletantů je nadšení, se kterým se svému diletování věnují. Je tedy pro herce označení diletant v tomto smyslu spíše pochvalou, než hanou, neboť jistě je záslužno, jestliže profesionální umělec vedle svých materielních závazků, které ho k uměleckým činům zavazují, zachovává si také stálé mladistvé a silné nadšení pro umění a uměleckou tvorbu. Zacházíme-li již do těchto podrobností, jest třeba si uvědomiti, že diletantismus je vlastně základem všeho lidského kulturního i materielního podnikání. Teprve tehdy, když jde o to, aby výsledky prací ochotnických v tom či onom oboru staly se užitkovatelnými všeobecně, teprve tehdy přicházejí profesionálové, aby činnost tuto exploatovali, z ní těžili a postupným zlepšováním zvýšili možnost výnosu. To konec konců platí i o umění. O divadelním umění aspoň ve velkém procentu jeho profesionálního provádění.

Věc sama má ještě další takřka humoristickou stránku. Tohoto označení ve smyslu hanlivém užili v poslední době kritikové, kteří jakživ na ochotnické představení nepřijdou, činnost divadelního ochotnictva nijak nesledují a nemají vůbec poněti o tom, jak se vlastně dnes ve většině nebo alespoň ve vzrůstajícím počtu ochotnických spolků divadlo hraje. Mluví tedy naprosto neodpovědně, jako slepý o barvách, nebo dokonce porovnávají dnešní stav herectví profesionálního s produkcemi ochotnickými, jak vypadaly před bůhví kolika lety. V tomto případě je to však falšování historie a jednání ne zcela poctivé. Jiný neméně humoristický prvek spočívá také v tom, že ti, kdož takto v hanlivém smyslu užívají označení „ochotnický,“ sami nejsou vůbec ani pořádnými profesionály, ani pořádnými ochotníky. Pěstuje-li někdo ve volné chvíli ze záliby divadelní kritiku, za kterou si ještě dává platit, není ani profesionálem, ani ochotníkem. Může ovšem býti odborníkem, to s tím nemá nic společného.

Z čeho vznikl hanlivý přízvuk „ochotnický?!“ Zvláště z toho, že profesionálové svým denním stykem s prováděným uměním dostávají značnou technickou obratnost, které se zase nedostává v četných případech pracovníkům ochotnickým. Jiným odlišným momentem měla by býti míra odborného vzdělání. Tu však víme, že jsou to právě ochotníci, kteří znají teoreticky a historicky víc, než mnozí divadelníci z povolání.

Konečně nutno ještě na jednu okolnost poukázati. Ten, kdo v hanlivém smyslu užívá slova „ochotník“ ku označení něčeho nedokonalého, směšného nebo pod., měl by si také uvědomiti, že nebýti divadelního ochotnictva českého, nebylo by takřka ani divadla vůbec, že ještě dnes je mnoho míst

a měst, kde jsou ochotníci se svým nadšením, dobrou vůlí a produkční snahou střediskem kulturní a umělecké práce celých krajů. Vzpomeňme na příkl. Vídně, kde jsou to divadelní ochotníci, kteří v první řadě udržují společenský a kulturní styk celé tamní československé obce, vzpomeňme našich menšin, vzpomeňme našeho venkova, kam velká dobrá společnost divadelní nezavítá. Kdo si toto vše uvědomí, toho přejde chuť k posměškům, má-li jenom trochu smyslu pro cenu lidovýchovné a kulturní práce. Jak my známe československé ochotníky bez rozdílu, víme, že kromě několika exaltovaných jednotlivců žádný z nich se neměří se skutečnými umělci, ale význam a vliv jejich na lid, upřímná a poctivá snaha vyrovnává nedostatky produkční techniky, a dobrá vůle, se kterou je vše podnikáno, dává právo odpustiti mnohé, co profesionálu odpuštěno býti nemůže. Proto neposmívejte se ochotníkům, neužívejte označení „ochotník" jako odstrašujícího příkladu, nýbrž pečujte o to, abyste je dovedli vzdělati a povznésti k vyšší úrovni! Konkurenci profesionálům nikdo nedělá. Jenom tak prospěje se národu a prospěje se divadlu. *R.*

Vinc. Červinka:

Původní tvorba na divadlech.

Z polských anket a polemik.

V divadelnictví každého národa čas od času strhne se nářek, že divadla — zvlášť velká a t. zv. oficiální — chovají se macešsky k domácí divadelní produkci, že mladým autorům, zejména začátečníkům, nelze na větší scénu vůbec proniknouti, i kdyby přišli s „arcidílem", zatím co v repertoaru převládají novinky cizí, často prostřední, ano zcela slabé ceny. Na převahu překladového zboží ozývají se skoro periodicky nářky nejen v divadlech, nýbrž i na knižním trhu vůbec. Stížnosti toho druhu ovšem třeba bráti kriticky, neboť zpravidla sotva lze se domnívati, že při ohromné konkurenci divadel skutečně dobrá práce dramatická, natož „arcidílo" mohlo by být na delší dobu opomíjeno, potlačeno, zneuznáno — a konec konců, jako všude, i zde paušální odsuzování není na místě.

Stížnosti na převahu cizího repertoáru v divadlech a opomíjení tvorby původní jsou velmi pochopitelny, a není konečně neštěstí, jestliže pod jejich nátlakem občas uplatní se kritika a revise repertoární. Ale zpravidla se ukáže, že je sice mnoho těch, kteří se cítí povolanými, ale mezi nimi jen malá část vyvolených: bojovné kampaně divadelní a protidivadelní pak všude probíhají temperamentně, ano bouřlivě.

Nedávno taková polemická kampaň zuřila v polském tisku a zachvátila, podnícena divadelními listy, i kritické rubriky literárních časopisů, na konec pak i divadelní rubriky denního tisku. Vytýkalo se šmahem všem divadelním ředitelům polským, jak varšavským, tak krakovským, lvovským i poznaňským, že zaplavují svoje scény cizím brakem, zatím co domácím polským autorům dělají potíže, že mladou a moderní tvorbu utlačují a že ohromné miliony za provozovací práva utíkají do ciziny, zatím co polští spisovatelé dramat a komedií bídně živoří... Ty „ohromné miliony" polské ovšem v nynější době se v cizině velmi povážlivě sesýchají v obnosy velmi malicherné, ale ani jinak neměli útočníci na polské divadelní ředitele mnoho pravdy, jak se brzy ukázalo.

Polemická kampaň byla velmi bouřlivá a v lecčems poučná. Něco z ní může zajímati snad i u nás, neboť poměry mají mnoho podobného. Velmi důrazně vystoupil proti upřílišněným žalobám starý, rozvážný spisovatel a divadelní kritik dr. *Tadeusz Żeleński*, píšící desetiletí již o divadle pod pseudonymem „Boy" (ve varšavském „Kurjeru Porannem"). Má za to, že by bylo již na čase odpravjti definitivně legendu, jako by mladé dramatiky, opravdu nadané, chtěl kterýkoli divadelní ředitel-praktik nějak „potlačovat". Ten má jiné, bližší sobě a těžší starosti! Polské scény dobrých 25 let již, a v přítomné době tím spíš mají značně větší potřebu, než je nabídka nových kusů, jen trochu schopných divadelního života. T. Żeleński ze své dlouholeté zkušenosti uvádí příklady mladých a talentovaných dramatiků (Perzyński, Kisielewski, Rostworowski a j.), kteří jako začátečníci zhola neznámých jmen, beze všech styků byli přijati a ihned hráni s otevřenou náručí jak v Krakově, tak ve Varšavě se svými prvotinami, se všemi pochopitelnými slabinami těch prvotin... Na příkladu velikého básníka Wyspiańského ukazuje, jak se mu přišlo vstříc v Krakově v samotných jeho začátcích, ačkoli znamenal hotovou revoluci proti tehdejší konvenci, a jak rychlé bylo jeho vítězství na celé čáře.

Vzpomíná fiaska, jakého se dožila a jaké sama připravila veřejnosti loni „Skupina mladých", která si tak dlouho stěžovala, že je neuznávána a podceňována, až se rozhodla založiti si vlastní experimentální scénu „Elsynor". A bylo to ředitelství „Teatru Polskiego" ve Varšavě, které této skupině ihned nabídlo vlastní scénu, všecky technické prostředky i herce. A výsledek? Napoprvé vystavili modernistický kus *St. I. Witkiewicze*, jenž dopadl směšně, druhá premiéra dopadla pokud možná ještě hůř: totiž nudně, a na třetí premiéru již

nebylo materiálu... Tak zanikla „experimentální scéna“, ale legenda o utlačování mladých žije vesele dál... (Dokončení.)

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

(Pokračování.)

4.

Herrmann pokračuje: Divadlo té doby má někoho, kdo jeviště téměř nikdy neopouští a kdo stojí na samém rozhraní mezi dílem básnickým a technickými prostředky, které zosobňuje; v něm se sbíhá ideová oblast dramatu s reálním prostorem scény. Je to herold, který jeviště nikdy zcela neopouští, který i tam, kde do děje nezasahuje, má na scéně své vykázané místo: aby hercům nepřekážel, ale aby mohl pohotově a lehce zprostředkovati mezi jevištěm a zákulisím; stojí patrně u zdi na schodišti, vedoucím k sakristii. Z tohoto důvodu není jeho příchod a odchod vůbec zaznamenáván. Vyskytuje se arci u Sachse nejeden případ, že vejde někdo nezařazený do osob dramatu, ale je to výjimečné a vzácné, takže to lze vysvětliti autorovou nedbalostí. Je však nemyslitelno, že by se nepečlivostí spisovatelovou dalo vyložiti, že právě herold na nepoměrně četnějších místech není zaznamenáván, ač v zápětí do děje zasahuje a ač jeho přítomnost lze prokázati z divadelně technických potřeb průběhem kusu. Herold totiž výslovně jmenován bývá skoro jen tam, kde je účasten jako přednášeč prologu a doslovu, nebo jako herec; odtud pak se vracívá na své místo, aby bděl — polo inspicient, polo divadelní sluha — nad plynným tokem hry.

Köster namítá: Závěr Herrmannův je libovolný a proto metodicky nepřípustný. V 31 případě nejsou u Sachse jmenovány osoby, které později vystupují. Tam i tu je to zaviněno pouze básníkovou nepozorností nebo povrchností. Herold někdy hraje celé velké úlohy, v jiných kusech mu nepřináleží ani řádky. Divadelně služebné práce vykonávají sluhové, pravděpodobně učedníci. Herold byl dvořan a s jeho důstojností nelze sloučiti, co mu Herrmann připisuje. Nevynášel jistě mrtvol, ba nemohl tak činiti ve svém nádherném a neohebném kroji. Rád bych viděl diváka, kterého by na jevišti nerušila přítomnost člověka, jenž někdy po celé akty, ba po celý večer hry se neúčastní ani slovem, ani němým zasáhnutím do děje.

Herrmann obhajuje: Köster zase chce vzbuditi u čtenáře dojem, jako by číslo nezaznamenaných příchodů a odchodů u osob jiných nelišilo se patrněji od počtu nezaznamenané přítomnosti a účasti heroldovy. Porušuje tím pravdu. Příchod trabantů, kterým přináleží rovněž úkol služebný, není zaznamenán v 6, příchod heroldův v 23 případech ze sta; odchod trabantů není ve scénických poznámkách zaznamenán ve 2, odchod heroldův v 27 případech ze sta. Z tohoto číselného poměru lze jistě vyvoditi to, co jsem vyvodil já, neboť nelze vážně tvrditi, že by poruchy v úplnosti scénických předpisů náhodou v tak povážlivé převaze postihovaly herolda. Trvám na tom, že on všude tam, kde nezasáhl větší měrou herecky, stál na podiu nebo vedle podia, hotov zaskočit nebo zasáhnout. Schody, které byly jeho stanovištěm, nejinak než on sám spojovaly dva světy: svět básnické iluse a zákulisní skutečnosti. Byl-li pak do té míry účasten celé hry, není věru zapotřebí, aby každé jeho zasáhnutí bylo zvláště předpisováno, vždyť mohlo i mimo předem stanovené disposice odviseti od nepředvídaného onemocnění nebo úrazu herců, ba od náhodného nedostatku služebnictva vůbec; ani říká-li prolog a epilog, po případě hraje-li celou větší roli, nebývá někdy výslovně zaznamenán, ač se tak vždycky děje, připadá-li prolog a doslov někomu jinému. Je-li uveden mezi osobami dramatu, „přichází“ nebo „vchází“ herold jako kdokoliv jiný. Má tedy dvojí povahu: je dvořanem, který vystupuje v přiměřených úlohách, a divadelním sluhou, který scénu zcela neopouští ani tam, kde není zaměstnán. I je pochopitelno, že scénické poznámky nevypočítávají každého zasáhnutí stálého sluhy. Musí-li herold přinésti mísu zeleniny, proč by nemohl jindy odnésti mrtvého? Sachs v osobách dramatu uvádí i statistu sluhu, který má pomoci při odnášení mrtvoly; není-li takového záznamu vůbec, a obsahuje-li kus rozkaz „odneste mrtvolu“ ve chvíli, kdy na jevišti je jediný člověk, pomůže jistě herold a on je jedním z těch, o kterých pak scénická poznámka říká: „odnášejí mrtvolu.“ Kdyby tedy tuto službu vykonával kdokoliv jiný, bylo by zaznamenáno; kde ji koná herold, není zvláště vytčeno. Šatu jeho tato povinnost nikterak nepřekáží; vždyť je mu u Sachse jednou uložena v dialogu, po druhé výslovně zapsána scénickou poznámkou. Také nemohu říci, že by odnášení mrtvého bylo nečestné. Leda tam, kde tak činí jediný člověk a úkon tím zbavuje pietní obřadnosti. Kde u Sachse je předepsáno odnesení mrtvoly jedinou osobou, jde buď o zdánlivě mrtvého, nebo o zemřelého zlosyna, jenž na slavnostnější úkon pohřební nemá nároku.

A také této povinnosti, nebyl-li na blízku nikdo vhodnější, se herold nevyhnul. Nuže, a konal-li to, proč by nekonal jiné, vždyť mu povinnosti sluhy oslazuje odpovědnost inspicientská. Z tohoto zvláštního jeho postavení plyne, že o jeho vstupu na jeviště místo „kummen“ bývá i „eingen“, neboť u něho divák nemá představy, že v plném smyslu tohoto slova „přichází“. Iluse divákovy konečně herold nekazil; aspoň o nic víc, než poboční oltáře a nejedna ozdoba kostelní. Do nedávna ještě scénický obraz nám rušila silhueta dirigentova; a jsme přece syny XX. věku. (Pokračování.)

Bartoš Vlček:

Tři italská dramata.

(Pokračování.)

Přichází kníže a svým vášnivým vystoupením pohne Violante, že mu slíbí býti po vůli. Když však kníže se vrací, stojí už před dveřmi ložnice Violantiny oživlý Taškář:

„Ne, jsem mrtev! A také jako mrtev vám chci sloužit. To se stává lidem, jejichž věrnost nemá hranic! Sloužiti po smrti! A já vám sloužím. Přišel jste hledat ženu, kterou jsem vám slíbil! Nehýbejte se! Je to nejvyšší služba! Jdu a hned vám ji přivedu! Ano, ano, zůstaňte jen zde! Zaráží vás to? Já vám ji chci položit v náruč! Oddaný sluha! Počkejte.“

Vstoupí do dveří: „Madonno! Přišla již hodina vašeho opojení. Je tu hodina svatební, Violante!“ — A do výkřiků Violantiných mísí se slova Taškářova: „Tak, takhle půjdeš na svatbu!“ Taškář stojí na prahu, probodené tělo její v náručí a křičí: „Hle, držte! Hle, berte!“ — pak ji hází do náruči knížete a s výkřiky: „Teď je dobrá! Teď je sladká! Teď je samá láska!“ — utíká.

Tragický konec žertovné polopohádky, jakou se jeví „Hodokvas“ na začátku: „Učiníte z něho člověka — nemůže se už smáti“ — je tragikou Taškářova života. A stín toho poznatku padl na všecky, i na vždy důvěřivého a naivního Floridora; hnětl je od té chvíle, kdy Violante darem svého těla rozšílela osudy kolem sebe v úděsný tanec rozkoše se smrtí. Vůbec myslím, že nejkrásnější jsou právě ty milostné partie hry v třetím a čtvrtém aktu; snad právě proto, že v nich není nic sentimentálního, ani strojeně duchaplnického; že jsou tak mužně přímé a ženský dráždivé.

Stačilo by třeba citovat výjev, kdy Taškář dává si donésti Violantin šat a podává ho knížeti —

„Přitiskněte ho k sobě!
Vdechněte! je uvnitř její život:
je ona, je ona, je všecka, všecka ona!
Neslyšíte nebeské hudby znít
ve svých uších, necítíte,
jak do obratlů vám proniká?
Nezpívá celý svět pro vás, pronášeje
o ní nejhudebnější slova?
Dovnitř, dovnitř ponořte hlavu a ztraťte ji tam.
Je ona uvnitř, je ona, je ona, ta,
jíž nikdy nebudete, nikdy nebudete mít!“

a pozná se celá slovní krása Benelliho dramatické básně, která by repertoaru našeho divadla jistě dělala větší čest, než Chiarelli nebo Niccodemi.

*

„V pařížském divadle Oeuvre (Lugnè Poe) před několika dny konalo se představení překladu *„Marionette, che passione“* od Rossa di San Secondo, z kteréžto hry se líbilo zvláště druhé jednání. Radujeme se z toho pro Rossu di Seconda, ale je škoda, že Francouzi si učiní obraz naší dramatiky dle posledně uvedených prací (Pirandello: „Šest osob“, San Secondo: „Utrpení loutek“), které trpí přílišnou intelektuálností, a nebudou věděti, že (na štěstí) jak Pirandello, tak Rossa di San Secondo jsou výjimkami mezi našimi autory.“ (L'arte drammatica, 26. 5. 1923.)

Rosso di San Secondo je známý romanopisec (poslední dílo „La donna che può capire capisca“ potkalo se s velikým úspěchem) a jeho význam tkví zvláště v románu a novelle. Přesto nelze podceňovati i jeho dramatickou činnost; zdá se, že právě on je typickým úkazem, pokud na jistou část italských autorů působil expressionismus.

Nasvědčuje tomu aspoň tato tříaktová hra, které je předeslána předmluva, autorem nazvaná předehrou. V dešti, který jako hustý plášť přikryje odpoledne město, scházejí se v předsíni telegrafního úřadu neznámí lidé a sbližují se náhodně proneseným slovem; sbližují se k snazšímu nesení svých osudů, ale věc pouze komplikují a rozuzlení je více či méně banální. Žena, která utekla od muže — a muž, jemuž utekla žena; druhý muž (Pán v šedém obleku), polo cynik a polo romantik. Zpěvačka, která je členem spojujícím. Pro první ženu přijde si její manžel, pán v šedém obleku se otráví zoufalou nudou — a onen druhý, jehož srdce hledalo oporu u zpěvačky, slyší její povzdech: „Škoda toho v šedém; snad jsem ho mohla milovati.“

Lidé jsou zploštěni v typy. Lidé se stali stíny, které vláčí marně po zemi svou zbytečnou existenci. Není jmen, není téměř společenských žebříků a rozdílů; „dáma v modré lišce“ a „pán ve smutku“ jsou osoby dramatu, které je spíše revuí, řadou rozhovorů, tu duchaplných, tam pouze neobyčejných. Stoická smrt „pána v šedém obleku“ už situaci nezachrání. (Dokončení.)

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století*).

(Pokračování.)

Jako hudebníci jsou jmenováni na Starém Městě osoby, o nichž prameny mluví, aniž by byl činěn rozdíl, o musicusu, muzikantu neb i muzikáři:

Jos. Bělohlávek (B), syn Michal 7 r., oba r. P., č. 350(419). — Frant. Benda 35 r. (D), r. P., č. 640(129), ot. byl hudebník. — Adam Borovička 23 r. (C), r. P., č. 782(848), ot. byl hudebník. — Jakub Brandweiner (B), r. ze Slabonic na Moravě, č. 595(70). — Mat. Brodec, r. P., č. 544(351), ot. měšťan a dřevař. — Jos. Bružek (B), r. z Bělehradu v Srbsku, č. 594(71), usadil se zde. — Ant. Čejka (B), synové: Jos. 7 r., Valentin 1 r., všichni r. P., č. 739(911). — Jan Černý, měšťan a majitel domu, syn Jan, oba r. P., č. 896(841). — Vavřinec Černý (B), r. ze Statce, č. 849(770). — Vojtěch Douša (B), synové Ant. 4 r., Jan 1 r., všichni r. P., č. 730(919). — Jan Drobný (B), r. z Mělníka, syn Jan 30 r. (C), r. P., oba č. 747(888). — Syn zed. pom. Václav Ducháč 20 r. (c), r. P., odešel od nevlastního otce, měšťana a mistra brusiče, majitel domu č. 338(416), r. 1767 do Vídně, oženil se později a s povolením úřadů usadil se v Haagu v Hausrucku v Hor. Rakousích; jeho bratr Ant. 15 r. zůstal u otce. — Frant. Dušek (hrbatý, malé postavy, B), r. z Hradce Králové, má škrtnutou poznámku „Virtuos in der Musik", jeho livrejovaný sluha Vojt. Stuchlík 19 r. (C), r. z Mníšku v okr. Jindř. Hradeckém, oba č. 9(556). — Ignác Fibiger (B), r. z Liberce, č. 504(196). — Jos. Fijala 23 r. (C), r. z Lochovic v Beroun. kraji, č. 185(80), v bývalé pracovně internován, ot. hud. — Frant. Fojta 31 r. (D), r. P., jeho bratr P. Ant., kaplan u hr. Michny v Plzni, ot. Frant. (B), r. z Peruce, oba č. 247(439). — Tamtéž bydlil Ig. Fojta 24 r. (C), r. z Roudnice. — Mat. Fuchs 24 r. (C), r. z Těmína v Klatovsku, syn Jan, r. P., ½ r., oba č. 477(216). — Frant. Grinsausz 33 r. (C), r. P., č. 921(902), ot. byl hud. — Ant. Haberman (B), r. z Teplé, syn Václ., r. P., 8 r., oba č. 611(88), syn Frant., r. z Schönbachu, 16 r., učí se myslivectví v Bezdružicích. — Jan Halendorf (B), r. z Heidersdorfu v Slezsku, usadil se zde č. 815(750). — Jos. Heyszler 30 r. (C), r. z Rentholtze (?) v Rakovnickém kr., syn Jos. ¼ r., r. P., č. 782(848). — Ant. Holý 23 r. (C), r. z Netolic, č. 368(352). — Frant. Höcht (B), syn Václ. 6 r., oba r. P., č. 785(851). — Jos. Höcht 29 r. (C), ot. byl neměšť. mosazník, syn Jos. 4 r., oba r. P., č. 786(852). — Petr Hubáček (B), synové Frant. 12 r., Kajetán 4 r., všichni r. P., č. 298(389). — Jan Janovka (B), r. P., č. 742(910). — Marek Jemiště 18 r. (C), ot. Václ., pivovarský pom. (B), oba r. P., č. 365(443). — Fr. Klein (B), synové: Vojt. 14 r., Jan 10 r., Mart. 6 r., všichni r. P., č. 899(830). — Ant. a Josef Khünel (oba B) z Holan v okr. Č. Lipském, č. 412(317). — Ondř. Kholert (B), r. z Kraslice, syn Jan, stud., r. P., 19 r. (D), oba č. 493(184). — Jan Košeluh, měšť. syn, r. z Velvar, č. 9(556). — Jos. Král 34 r. (C), ot. byl piv. pom., syn Frant. 7 r., oba r. P., č. 791(856). — Václ. Kraus 18 r. (C), r. P., ot. byl neměšť. hud., č. 256(469). — Jan Krumpholc, mistr šmejdíř a majitel domu r. 197(487), r. z Chržína v Rakovnickém kr., dostal měst. právo jako „muzikant" 1764 ledna 16, syn Jos., č. P., u otce, druhý Jan, r. P., před 16 lety odešel do ciziny, neznámo, kde se zdržuje. — Frant. Kříž, r. z Chocně, maj. domu 124(623), dostal měšť. právo jako „muzikář" 9. března 1752. — Šimon Kučera (B), r. P., č. 803(803). — Tom. Kuchtík (A), maj. domu č. 890(838), kde bydlí se syny Jos. (A) a Frant. 13 r., všichni r. P. — Šimon Kuchtig (B), r. P., č. 897(840). — Jan Kuntz (B), r. z Židlochovic na Mor., č. 890(838). — Jan Leitl (B), r. ze Stankov, č. 21(567). — Jos. Lorentz 25 r. (C), r. P., č. 879(783), ot. byl neměšť. umělecký tkadlec. — Frant. Marianka (B), r. z Červeného Veselí v Hrad. kr., synové Vojt. 12 r., Jan 5 r., oba r. P., všichni č. 221(477). — Jan Masopust (B), č. 872(812), syn Frant., také hudebník, odešel v dubnu 1764 do Slezska, neznámo kam, oba r. P. — Václ. Masopusta, měšť., syn Václ., oba r. P., č. 688(22). — Jan Matějček 24 r. (C), r. ze Smiřic, č. 9(556). — Jos. Matějka (B), r. z Horní Cerekvice, synové Frant. 9 r., Jos. 7 r., oba r. P., č. 716(933). — Kliment Metzel 24 r. (C), r. z Ehrenbergu v Litom. kr., č. 147(647), ot. sedlák. — Ant. Michl (B), r. P., č. 668(52). — Jos. Mintzberg 37 r. (C), r. z Krásné Lípy, č. 605(60). — Ant. Misera (B), nevl. synové Jos. (22 r.) (C) a Frant. (15 r.) Učík, jichž ot. byl též hudebník, všichni r. P. č. 803(803). — Frant. Mraf 34 r. (C), r. P., ot. byl sluha, č. 355(424). — Prokop Mušler 32 r., slepý na oko, r. P., ot. byl měšť. — Jos. Natr 34 r. (C), r. z Úsova (Busov?) na Mor., nevl. syn Tom. Smolík 15 r., r. P., syn střelce v bráně, oba č. 613(90). — Václ. Navrátil 38 r. (D), r. P., č. 879(783), ot. byl voják. — Tom. Němeček (B), syn Tom. 10 r., oba r. P., č. 479(218). — Jos. Novák (A), maj. domu č. 874(807), r. P. — Mat. Pallas (B), r. z Chyňavy, nevl. syn Frant. Houžvička 10 r., r. P., č. 668/52), ot. byl nádenník. — Jos. Poch 30 r. (C), r. z Krásného Března (Klein-Brisau v Rak. kr.), č. 611(88). — Václ. Pokorný 37 r. (D), syn Jan 10 r., č. 890(838), ot. byl nádenník, všichni r. P. — Václ. Praupner, hudebník u Týnského kostela a jeho bratr Jan, stud. v týnské škole, č. 69(604), oba r. z Litoměřic, synové měšť. a obchodníka vínem. — Frant. Prokeš (B), synové Frant. 17 r. (C) a Jan 12 r., všichni r. P., č. 897(840). — Jos. Ráček (B), syn Kašpar 24 r. (C), oba r. P., č. 782(848). — Mat. Rangl (B), syn Mat. 1 r., oba r. P., č. 880(782). — Bened. Rotter 29 r. (C), r. z Nehrsdorfu (?) v Hrad. kraji, a Jos. Růžička (B), r. ze Žehuně v Hrad. kr., oba odsouzeni v pracovně, č. 185(80). — Jan Straka 19 r. (C), r. ze Strakonic, č. 877(808). — Jonáš Storkenfeld 16 r., r. P., č. 753(866), ot. byl chirurg. — Jan Strimlík (B), r. P., č. 903(827). — Václ. Svoboda a syn Václ., městské právo přijali 2. září 1760, oba r. P., č. 414(319). — Jos. Šebek (B), r. P., č. 820(745). — Pavel Šebka (B), r. ze Soběděruh, č. 716(933). — Kar. Schönfelt, r. z Berouna, č. 752(865), ot. byl měšť. — Jan Šťastný, r. z Klatov, nevl. syn Jan Arnt, zlatníkův syn z Hory Kutné, oba č. 220(476). — Tom. Schulz (B), r. z Bubenče, synové: Vojt. 20 r. (C), r. z Říškova v Žatecku, Jan 30 (C), přadl. tabáku v Jirkově, a Frant., tabák. pojezdný v Jirkově, oba r. P.; první dva bydlí č. 715(935). — Jan Schwarz 30 r. (D), č. 803(803), ot. byl pekař. pom. — Jan Trávníček 33 r. (D), r. P., bývalý městský voják v staré bráně, č. 405(529). — Josef Vacek 35 r. (C), č. 798(798), ot. byl též hud. — Václav Weitman 25 r. (C), synové Václ. 3 r. a Kašpar ¼ r., všichni r. P., č. 861(785), ot. jeho byl též hud. — Jos. Wiedergueth s bratrem Frant. bydlí č. 854(775), oba r. P., ot. byl měšť. — Jos. Wichner (B), r. P., č. 665(45). — Baltazar Wolf (B), r. z Mladé Vožice, č. 206(496). — Mart. Vysokomenský 38 r. (C), synové Tom. 13 r., Jan 10 r., Jak. 6 r., všichni r. P., č. 611(88), ot. byl pom. dlaždiče. — Frant. Vyšín, r. P., otec byl měšť., č. 903(827). — Aug. Ziemermann 36 r. (C), r. z Arnsdorfu v Litom. kr., nevl. syn Krist. Kuntze 15 r., r. P., oba č. 735(914), ot. posledního byl měšť. — Frant. Žalud (B), r. z Peruce, synové

*) Rejstřík osobní.

Jakub 22 r. (C) a Frant. 18 r. (D), oba r. P., všichni č. 890(838). — Hudbě u Fr. Duška neb J. Koželuha se pravděpodobně učil v domě u nich bydlící hudební žák (Musikscholar) Ant. Lissovský, r. ze Lvova v Polsku, č. 9(556). — V domě č. 903(827) bydlil pak ještě žák jménem Jos. Veselý 12 r., r. v Unhoště, syn zedn. pom. (Pokračování.)

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

(Pokračování.)

Ředitel ze strachu před následky ujel, aniž jsme věděli, kam. Co počít? Bylo usneseno po poradě s paní Buryánovou, abych jako režisér vzal si vše na starost, a abychom hráli dále. Společnost byla dobrá, vedlo se nám dobře, takže paní Buryánová mohla čestně dostáti svým povinnostem. Leč bojíc se rovněž nepříjemností, dopsala ihned majiteli koncese Vicenovi, jenž také brzo z Velvar, kde se u svých příbuzných usadil, přijel. Výsledek byl ten, že dokončila se stanice a hercům byla dána výpověď. Výpověď na jaře, v nouzi o místa! Chtěli jsme si s několika kolegy najati licenci Vicenovu společně. I napadla mi nešťastná myšlenka, abych dopsal řediteli Svobodovi, meškajícímu na Moravě, aby mi pronajal koncesi pro Čechy, což on ochotně učinil a povolení obratem poslal.

Podotýkám předem, že k mému neštěstí, neboť jsem se za ředitele, nemaje potřebných k tomu obchodních i praktických schopností a zkušeností, naprosto nehodil. Sestavil jsem v Chocni hned větší společnost, přijal kde koho, takže jsem již na druhé štaci ve Vysokém Mýtě měl — a to v létě — 26 členů! K tomu přibyl v Žamberce, rozpustiv svou společnost na Moravě, ředitel Svoboda sám.

V zimě, sebrav většinu mých členů, Svoboda zas odjel — i s koncesí pro Čechy. Zůstal jsem o vánocích v Rychnově n. Kn. na holičkách. Zatím mohl jsem ještě na stanici, vyjednanou předtím na koncesi Svobodovou, do Král. Hradce. Dopsal jsem starému příteli, známému herci V. Pázdralovi, jenž dlel v té době na Kladně, ale místo pořádání divad. představení zabýval se kazatelstvím v církvi methodistické *). Vyhověv mému přání, zaslal mi svou koncesi pro divad. představení. Bylo vyhráno, ale opět ne na dlouho. Odcestovali jsme do Dobrušky; společnost byla dobrá, líbila se, vedlo se nám dosti slušně, leč příjmy na tak velkou společnost nestačily, takže jsem byl nucen, opouštěje Dobrušku, zanechati tam v zástavě mnoho svých věcí, s nimiž jsem se ovšem již nikdy neshledal. V Hradci Král., kam přibyl Pázdral jako člen společnosti, udal mne Svoboda, že jsem hrál na jeho koncesi, nemaje k tomu práva. Leč po vyšetření u místodržitelského rady Malovce a na magistrátě dopadlo to po mé výmluvě a omluvě dobře. Bohužel za dlouhého masopustu, kdy se víc tančilo a nejméně chodilo do divadla, vedlo se nám opět zle, a ke všemu polovina ensemblu se od mé společnosti odloučila i s Pázdralem, který odjel — jako dříve Svoboda — také s koncesí. Odjeli jsme zatím do České Skalice, kde jsem byl již na koncesi Pázdralovu ohlášen. Rozhodl jsem se, že po ukončení této štace přijmu se svou chotí engagement u některé společnosti. Oznámil jsem to také ihned svým hercům. Jednoho dne, sedě ve svém bytě, vidím z okna kráčeti po náměstí — kde se vzal, tu se vzal — starého ředitele Kulasa.

Vyběhl jsem, zastavil ho a vyptával se po jeho poměrech. Vypravoval, že společnost jeho se rozpadla a že sám cestuje k svému bratru, provinciálu jezovitů v Bohosudově (Mariasheim). (Pokračování.)

*) Jak snad známo, Pázdral stal se v Americe biskupem této církve

Hlasy o Bahrově „Koncertu“, Moore-ově „Gabrielině návratu“ a Zavřelově „Vzpouře“.

Ještě před začátkem sezony uvedli na Vinohradech opět na jeviště již zapomenutý Bahrův „Koncert“*), který minul bez povšimnutí kritiky, kromě „Národní Politiky“ a „Lidových Novin“. „Národní Politika“ vzpomíná na Bahrovy vztahy k nám ještě před převratem. Tento vůdce vídeňské moderny, berlínský režisér, mnichovský dramaturg a divadelní kritik, s jistými sympatiemi sledoval naše divadelnictví a kulturní činnost a nejednou ozval se proti vídeňské vládě v náš prospěch. V červenci bylo mu 60 let, tedy příležitost, odvděčiti se mu malou vzpomínkou jistě vhodná. O veselohře píše, že jest jemná a půvabná, zaujme svým humorem, vtipem, duchaplností a skvělou ironií, zvláště ve II. a III. jednání. Má několik dobrých, životných figurek a svou strukturou připomíná veselohry Wildeovy, Shawovy a Maughamovy. Po p. Zakopalovi, jenž hrával Gustava Heinka, převzal roli p. Vrbský, jenž mu dal humor a potřebnou komiku. Po p. Hlavatém převzal úlohu dra Jury p. Veverka, který velice pobavil. Pí Májová, Friedlová a sl. Scheinpflugová a Gabrielová daly svým rolím, co potřebovaly. Souhra vázla. — „Lidové Noviny“ píší, že Bahr jeví se v této práci spíše jako causeur, než dramatik, že si dobírá erotické slabosti slavného a zhýčkaného hudebníka, nutkaného ke kvartální nevěře, ale při tom věrně připoutaného k vlastní ženě. Chválí zvláště II. jednání, ale o souhře praví, že nebyla právě koncertní.

O Moore-ově komedii**) píše „Čsl. Republika“, že je to estetická hračka, hodně papírová,

*) Hermann Bahr „Koncert, ves. o 3 jedn. Přeložil J. Horn. Rež. G. Hart. Nově studov. 29. srpna na Vinohr.

**) „Gabrielin návrat“, kom. o 3 děj., naps. G. Moore, přel. R. Brachtl, v režii M. Nového a výpr. J. M. Gottlieba, po prvé ve Stav. div. 7. září.

s několika wildovskými bonmoty, s trochou pózy, s velkou anglickou sentimentalitou mezi trochou pikantnosti. Děj je chudý, odehrává se spíše za kulisami. Zkrátka „nenáročná hra", snesitelná v letním období. Byla dobře sehrána pí Kronbauerovou, Naskovou i Engelbertovou a pp. Jičínským, Steimarem, Matějovským, Tesařem a Kohoutem. Ke konci lituje dr. Hasková že bylo vynaloženo tolik péče na cizí slabou hru, a je zvědava, co se udělá v novém období pro hry české. — „Národní Politika" poukazuje na autora jakožto romanopisce jemné psychologické analysy, v níž prodělal naturalismus, impresionismus, symbolismus a dekadenci, ale všude projevuje se citově, myšlenkově i zájmově jako Ir, v jehož žilách proudí gallská krev. Překvapuje ovšem v „Gabrielině návratu", jež je hrou celkem mdlou, třebaže jí nelze upříti jemné literární struktury, ale není ani obsahově zajímavá, nemá dramatické jiskry a dokonce je i nudná, ježto ani herecky nepodařilo se účinněji vyzdvihnouti autorovi komický živel hry při nejlepší vůli hrajících. Ani režie, která vypravila hru vším vhodným, nechytla. — „Právo lidu" také poukazuje na literární proslulost autorovu, ale tato proslulost nezdvihne „Gabrielin příchod", jenž je lehkým zbožím; jakýsi zisk nebo aspoň popud bylo by možno nalézti v tom, aby naši dramatikové nenechávali ladem ležeti anekdoty a příběhy z literárního života domácího. Provedení chválí. — Také „Venkov" ujišťuje, že autor George Moore je rozhodně zábavnější romanopisec, než dramatik. Jeho hra je rozkolísaná, bezcilná, námět slabý, obsah chudý. A kdyby prý nebylo našich herců a překvapujících toalet pí Kronbauerové, nebylo by v této hře nic. — „Tribuna" uvádí soudruhy geniality Moorovy v Jeatsovi a Shawovi, připomíná, že je zakladatelem irského národního divadla, praví o něm, že jeho kritiky o Balzacovi a Wagnerovi náleží k nejkrásnějším dílům kritickým a že Moore je z nejduchovějších literátů dnešní Anglie. Ale o hře samé praví, že tak, jak byla hrána, v mužských rolích nebylo možno se dopátrati vnitřního základu hry. — V „Rudém Právu" pí Majerová také poukazuje na románové dílo autorovo („Zpověď mladého muže"), ale hru označuje jako neškodný a neplodný literární klípek. — Podobně „České Slovo" — chválíc zvláště toalety pí Kronbauerové — uvádí, že celá hra nudila. Ostatní listy ani o tom nepsaly. Jak patrno, autor je zajímavější, než jeho hra.

Na Zavřelovu „Vzpouru"*) čekalo se s jistým napětím jak bude přijata. Zavřel je rozhodně z našich dramatiků nejprůbojnější, několikrát nepochodil, ztroskotal, ale neustoupil, jako by přijal heslo Napoleonovo „en avant!", sám jakýsi literární diktátor, jenž by rád objevil zaslíbenou zemi nového dramatu. A nelze mu upříti schopnosti, dramatického nervu, útočnosti a smyslu pro vystupňované dramatické napětí. Také v jeho „Vzpouře" jde o jednoho ze siláků, jehož síla ovládá, ovládne a zvítězí. A i tam, kde jiný přemožen by klesl, má jeho hrdina poslední odpověď „en avant!" V tom smyslu asi vyzněly naše kritické hlasy: „Venkov" praví, že „Vzpoura" je typicky zavřelovská, že je to Zavřel a velmi dobrý, jeho výraz ostrý, stručný, jaksi úderný, jeho stručnost, jež by mohla hroziti suchostí, je doplněna dějem, hra poutala od počátku až do konce. Hrdinou je průmyslník Osten, ztělesněná plodná síla, která živí, buduje a rozlévá důvěru v život. Když nastane krise, nezastaví výroby, pracuje dál. Tedy vlastně sympatický hrdina, jenž však spotřebuje několik žen, které, zdálo by se, byly podnětem jeho činů, jimiž roste jeho síla. Naproti němu stojí vlastní syn, slabý jak myšlenkově, tak tělesně, který zadržuje každý krok otcův moralistními výlevy, jenž v tom moralisování vidí vzpouru a konečně padá, umírá, ale otec jde dál, silný, nezlomený, jde i přes hroby ku předu. Provedení nebylo nejlepší, leccos dalo by se namítati proti reprodukci Ostena (p. Štěpánek), ale nejvíce proti reprodukci p. Tůmy, jenž svými gesty — zdá se — je v zajetí gestikulace Moissyho. Několik listů konstatuje totéž. — „Českosl. Republika" sice píše, že „Vzpoura" znamená pokrok, ale nijak jí nechválí. Namítá mnoho proti její geometrické konstrukci, proti nepochopení ducha jazyka českého, slyší v dikci mnoho germanismů, ale přece přiznává jí působivosti, zvláště v I. jednání, kdežto o III. praví, že je čiře literární. Herce chválí zejména — jako vždy — dámy Dostálovou, Iblovou i Scheinpflugovou, která sice prý „stála mimo hru" (to není germanismus, prosím?), ale vinou role. Režie udržela celek v nadšeném pathosu, což odpovídalo niternému rázu díla, jímž vzbudil Zavřel jistou naději, že jeho úsilí o drama vyvěrá ze skutečných schopností. — „Národní Listy" zaměstnávají se „Vzpourou" podrobně. Konstatují, že je Zavřel vyloženým expresionistou, že mu nejde o skutečný svět, nýbrž o metafysickou hru lidských vášní, o zápas mezi silným jedincem, „ďáblem, který tvoří", a bohem v srdci a svědomí člověka. Všechny postavy jsou odlidštěny, jsou tu jen zhmotněné životní pudy a síly v osobách, tak že je možno vyjádřiti téměř rovnicí: Bedřich Osten = síla a vůle Jiří = svědomí, Pavla = lidské srdce, Klára = odpuzující přitažlivost. A celá hra i svým názvem je vzpourou autorovou proti dnešku, je oslavou heroického individualismu. O provedení praví, že vinohradští se snažili, aby zdůraznili její abstraktní konkrétnost. V tom vyhověl Feuerstein výpravou, i někteří z hrajících, odmítá však výkon p. Tůmův v Jiřím a Štěpánkův v Ostenovi. — „České Slovo" tituluje Zavřela dramatickým vzrušeným lyrikem a pěkně vystihuje úlohu žen v tomto světě: jsou podnětem, inspirací, ale o jejich city a osudy se nikdo nestará. Kvituje úsilí autorovo o umělecký výraz a uznává oddanost, v jakou herci chopili se svých rolí. Ale v souhlase s ostatními zavrhuje výkon p. Tůmův jako omyl. — „Národní Politika" jako vždy připomíná předcházející práce autorovy a hledá spojitost. I zde vzpomíná na Dona Juana, Boleslava Ukrutného, Přemysla Otakara II., Richarda Duxe, při tomto Bedřichu Ostenovi, jenž je dravcem, jako ti předešlí, s napoleonskou gloriolou. A o konstrukci dramatu uvádí, že je ryze divadelní a má málo společného s životem, že je tu psychologicky mnoho nedořešeno, ale neupírá mu dramatického spádu a napětí. Provedení bylo patheticky tragické. — „Rudé Právo" přiznává autorovi osobitost, ne sice styl, ale výraz sevřený, střídmý, trochu ukvapený, schematický. Jeho postava hlavního hrdiny je spíše vymyšlena, posudek žádá však synthesy života. Provedení chválí. — „Právo Lidu" nedovede se nikdy zbaviti citlivosti, pokud se týče poměru dělnictva a kapitálu. Při každé příležitosti, ať je to vhodné nebo není, ozve se proti způsobu, jakým který autor pohlíží na tuto otázku, třeba by nebylo řešení toho poměru vlastním obsahem hry. I v tomto případě vytýká Zavřelovi buržoasní způsob řešení a při tom ovšem utápí celou práci bez ohledu na její přednosti. Nazývá ji papírovou a provedení technickým hračkářstvím, jež bylo prý nemožnější, než hra sama. — „Tribuna" také poukazuje na problém napoleonovské vůle v Zavřelových dramatech a uvádí, že se liší od Nietzscheho v tom, že mu nejde o velikost, ale o výsledek. A připomíná, že tento cíl je stále ještě vzdálený, že Zavřelovi stále jde o napětí, tempo, ale ne o to, co se žene a co se napíná, a v tom že tkví Zavřelův omyl, třebaže toto drama znamená vzestup autorův. Výpravu nechválí, znovu opakuje,

*) F. Zavřel „Vzpoura". Drama o 3 jedn., v režii B. Stejskala a výpravě B. Feuersteinově, prem. na Vinohradech 12. září.

že divadelní dekorace není pro vytváření obrazů a architektury, nýbrž pro vytváření dramatické sugesce. Totéž platí o hercích. — „Čas“ posuzuje „Vzpouru“ zcela odlišně, zjišťuje, že je pokrokem, neboť zdá se, jako by Zavřel v síle dobyvatele již spatřoval duševní tupost a hrubost, nedostatek citu a odpovědnosti, a doufá, že se Zavřel dostane ze své tvůrčí chudoby a jednotvárnosti na lepší dráhu. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoar od 15. do posledního září. Národní zahájilo 16. září novou sezonu „Prodanou nevěstou“ s R. Kublou v úloze Jeníka. Nato opakovalo v opeře „Lohengrina“, „Hubičku“, „Figarovu svatbu“, „Tannhäusera“ s p. Plaškem, „Komedianty“, „Královnu loutek“, „Fausta a Markétu“, „Rusalku“, „Otela“, „Poustevníkův zvonek“, „Hoffmanovy povídky“ s p. Kublou, „Bludného Holanďana“ s p. Plaškem, „Prodanou nevěstu“, „Z pohádky do pohádky“. V činohře hrálo: „Jana Husa“, „Balladynu“ s pí Dostálovou j. h., „Jak vám se to líbí?“. Stavovské mělo jako novinku Shakespearovu ves. „Jak vám se to líbí?“ 18., a 26. září premiéru E. Vachka „Ubohý blázen“, vedle toho hrálo „Turandot“, „Gabrielin příchod“, „Madame Sans-Gêne“, „Jaquelinu“, a „Ze života hmyzu“, v opeře „Violetu“, „Louskáčka“, „Bohému“ s p. Kublou, „Pikovou dámu“ s pí M. Mustanovou j. h. a „Toscu“ s p. Kublou. Vinohradské: „Koncert“, „Palackého tř. 27“, „Novou firmu“, „Firmu“, „Uzel“, „Lucernu“, „Stilmondského starostu“, „Romantiky“, „Ingeborg“, „Vzpouru“, Erbenovu „Kytici“, dramatické provedení básní Erbenových, na pamět 70. výročí prvního vydání, „Sen v noci svatojanské“. Švandovo: „Zámeckou paní“, novinku „Lysistratu“, „Kutnik“, „Halo“, „Bůžka lásky“. Uranie hrála: „Lásku tulákovu“, „Zlatou husu“, „Žaluji“, „Veselou vdovičku“, „Komtesu Svéhlavičku“, „Ženu tří mužů“, „Podzimní píseň lásky“, “Tvrdohlavou ženu“, „Čarodějku“, „Zvonečkovou královnu“, „Dolfínkovy námluvy“, „Prahu pod pantoflem“, „Ouklady a lásku“, „Růži ze Sibiře“, „Podvodnici“, „V tichém domě u Slavíčků“. Tylovo: „Bytová nouze“, „Švec a princ“, „Pouze pro pány“, „Táta Dlouhán“, „Z deníku padlé dívky“, „Netopýr“, „20.000 za Karličku“, „V říši hastrmánka“, „Rozplakaná Pepička“, „Doktor Stieglitz“, „Košilatá historie o malém Robertkovi“, „Tři sluneční paprsky“, „On a jeho sestra“, „Paní vévodkyně“, „Dcery pana Zajíčka“. Divadlo Komedia v paláci Lucerna zahájilo činnost ves. „Zvonění na poplach“ a aktovkou „Rok bez lásky“, jež hrálo celý týden. V druhém týdnu Dregelyho ves. „Frak“. Divadlo Apollo v hotelu Adria hrálo aktovky „Ve stínu doliny“, „Židovské kvarteto“, „Tu-ten-kámen č. 2“, „Lékařem snadno a rychle“.

Repertoary divadel. Vinohradské a Národní divadlo otiskly již své růžové sliby. Vinohradské diskretně celkem v denních listech mnoho neslibuje, což je konečně lepší, než slibovat mnoho a splnit málo, Národní ve svém divadelním listu — o němž praví, že jest jen příležitostný, ale že připravuje nový divadelní časopis — v článku „Nový repertoar“ uvádí podrobný program téměř jako rozvrh hodin. Nejzajímavější je, že obě divadla se v mnohých připravovaných dramatech shodla. Tak obě budou hrát trilogii o Hippodamii s hudbou Fibichovou, obě vyvolila si z antického dramatu Euripida a Aristofana, z nichž Národní sehraje Euripidovy „Bacchy“ a vinohradské „Hippolyta“, a vinohradské ještě vzkřísí Plauta. Obě budou hráti „Krále Leara“, obě mají Calderona, obě Verhaerenovu lyrickou tragedii „Spartskou Helenu“. A obě slibují původní hry, jejichž seznam prý bude uveden později, a obě připomínají docela rozumně, že slibované hody nejsou úplné, že budou se říditi aktuelními potřebami, a že se repertoar jistě změní, — čemuž rádi věříme. Těm změnám, ale těm slibům ne! Jisto je, že je zbytečno hráti tutéž věc na dvou scénách, což by si už jednou měli vedoucí činitelé uvědomiti. *J. P.*

„Jak vám se to líbí“ — čili Jak se vám to může líbit? — se z větší části nelíbilo. Ponechávajíce výsledek kritických hlasů pro její rubriku na dobu pozdější, můžeme dnes říci, že tato věc se nepodařila. Je v mnohém otiskem Lessingova divadla, které veselohru hrálo ve zdejším novém německém divadle, a pak nutno odmítnouti způsob, jakým se u nás skanduje. Výslovnost Rosalinda zněla čistě německy, s přízvukem na střední slabice, rovněž tak „beru si tě za manželku“ atd. Mnohé listy ozvaly se proti celému pojetí této veselohry, a „Nár. Listy“, třebaže vyznávají lásku dru Hilarovi jako umělci, příkře posuzují provedení. Na této veselohře není téměř nic nového, než titul, protože to ostatní je přejato z Německa. Takto nebude věru nic těžkého být režisérem Národního divadla. *J. P.*

Nedůstojná reklama Národního divadla. V našem listě bylo již poukázáno na reklamní buletiny, vydávané kanceláří Národ. divadla, které mívají obsah i formu, tohoto ústavu naprosto nedůstojnou. Do řady jich náležely také reklamní lokálky, rozesílané před premiérou Shakespearovy ves. „Jak vám se to líbí“.

Ty přestavby! Přestavby v Národním divadle pražském nejsou ještě skončeny, ale většina hlasů veřejných se vyslovuje proti nim. Mluví tak jak činoherní, tak operní referenti. Zvláště ostře vyslovily se proti výsledkům přestaveb „Lidové Noviny“ a „Národní Listy“. Oficielní žurnály Národního div. „Právo Lidu“ a „Tribuna“ vedle úřední „Československé Republiky“ přinesly jen suchá data o provedených změnách. Četné námitky o způsobu provádění jich zůstávají bez vysvětlení.

Divadelní hierarchie. V organisaci pražského Národního divadla by se už nevyznal ani slepý mládenec. Kdyby byl vydán průvodce po administrativních a uměleckých instancích Nár. div., musil by to býti podstatný svazek. Zkusíme jen vypočítati některé (nemůže na nás nikdo chtíti, abychom znali všecky), ovšem bez nároku na úplnost. Nejprve jest divadelní referát v min. školství, jakožto nejvyšší umělecký dohlédací úřad; vedle něho ovšem i divadelní oddělení ministerstva vnitra. Při zemském správním výboru je intendant se svým intendančním sekretariátem. Nově do něho přibyl „umělecký a literární poradce“ (Jan Bartoš, autor futuristické essaye „O moderním divadelním projevu“). V Národním divadle je ředitel dr. Šafařovič, šéf činohry (K. H. Hilar), šéf opery (prof. Ostrčil), dramaturg (dosud Fr. Khol), nedávno jmenovaný lektor (moravský literát Fr. Götz, autor knihy „Anarchie v současné poesii“), šéf výpravy, inspektor scény, vrchní zemský inženýr, režiséři, nově i vicerežiséři, vrchní režiséři, operní režiséři — a již jde hlava kolem. To ale není ještě všecko. Jsou ještě poradní sbory: Sbor režisérů, sbor umělecko-literární (v něž zasedají takoví divadelníci, jako je Machar, Štivín), sbor hudebně poradní — a bůhví, co ještě. Je však

i sbor stálých hostů výtvarníků. Krátce, naše ministerstvo národní obrany se svými padesáti odděleními by se mohlo teprve učit! Nejkomičtější ovšem je udělení hodností režisérských. Pojem režisér stal se v Národním divadle hodností, jako je třeba účetní rada, kterou si pilný a hodný herec za léta vysedí. Proto je udělován titul vrchních režisérů hercům, kteří pak nerežírují a pod. Poslední dobou se objevil titul vicerežiséra, který však režíruje pouze ohňostroje a modní přehlídky pro P. V. V. Tolik jenerálů, a tak málo práce! Aby nás pánbů...

Hilarova kniha proti Štechovi. Ve svém feuilletonu v „Tribuně", věnovaném desátiletému ředitelování dra Fr. Fuksy, potvrdil K. H. Hilar naši zprávu o chystané své publikaci proti loňské Štechově knize „Vinohradský případ". Bude-li celá kniha taková, jako byl feuilleton, mají se kavárenské společnosti zákulisních klepařů zase nač těšiti. Zatím jsme se dověděli vedle řady ostrých slov, jimiž Hilar dokázal, že dovede být stejně prudký v obraně, jako Štech v útoku, že tehdy 29letý, dle vlastního tvrzení nepatrný, utlačovaný úředníček divadelní kanceláře udělal vlastně dra Fuksu, všemocného ředitele městského úřadu na Vinohradech, ředitelem divadla. To se podívejme!

Na obranu volnosti divadelní kritiky. Letos na jaře pokládali jsme za svou povinnost odsouditi vystoupení F. X. Šaldy proti divadelnímu kritiku Kazetkovi z „Lidových Novin". F. X. Šalda pokládal za své právo odmítavou jeho kritiku odměniti několika nadávkami, jako „grázlovství", „výtečník", „šermuje vidlemi místo kordem", „spílá a uráží, místo aby myslil" a pod. Teď došlo zase k podobnému případu: Fr. Zavřel napsal otevřený list vinohradskému divadlu, v němž se domáhá, aby jeho „Vzpouru" více hrálo. V listě tom píše: „Moje drama bylo přijato chladně obecenstvem i kritikou (až na uličnické výpady dvou diletantů)" atd. Kritikové divadelní měli by sami vystoupiti na obranu své cti a volnosti. Což jsou jen proto, aby mazali autorům med kolem úst? Mají riskovati, že jim bude vynadáno a snad i natlučeno (také se to už stalo), napíší-li posudek nepříznivý? Věc je tentokráte také jinak považlivá. František Zavřel je jednatelem Dramatického svazu. (!?)

Jubileum ředitele Městského divadla na Vinohradech dra Fr. Fuksy. V nedávných dnech vzpomínalo se v Městském divadle vinohradském, že uplynulo již deset let od chvíle, kdy se tam ujal vlády dr. Fr. Fuksa. Odbylo se to bez velkých okázalostí a intimně, jak vůbec ani není mnoho ředitele Fuksu vidět při žádné veřejné příležitosti. Ústav jistě a potěšitelně kvete a vzrůstá. Fuksa umožnil rozvoj nových proudů vynesením Hilara, dříve Štechem utlačovaného, a po Hilarově odchodu zajistil nový další rozvoj získáním Jaroslava Kvapila. Při tom divadlo celkem prospívá i hospodářsky, což jest přáno divadlu. Tichá práce Fuksova mohla by býti vzorem. Však jí ještě neskončil!

Soutěž o cenu za původní veselohru. Ředitelství divadla „Komedia" vypisuje dvě ceny na původní tříakt. veselohru nepolitickou ze současného ovzduší salonního nebo společenského. I. cena Kč 4000·—, II. cena Kč 2.000·—. Rozhodčí: J. Vodák, Fr. Khol, J. Kodíček a K. Engelmüller. Rukopisy, určené k soutěži, zaslány buďtež nejdéle do 1. listopadu na adresu ředitelství divadla s označením „Cena Komedia".

Přednášky o divadle. Přednášková sezona již začíná. Vývěsní tabule jsou plny oznámení kursů, lidových škol a přednášek. Ke svému politování musíme konstatovati, že divadelnictví vychází opět na prázdno. Ani Osvětový svaz v Husově škole, ani Ústřední škola dělnická, ani Dělnická akademie nezařadily do svých kursů a cyklů přednášek z dějin neb teorie divadelní. Jsou sice některé kursy deklamační a mimické, ale o to nejde, to má také menší cenu. Což je velmi divno, že ani blížící se 40. výročí otevření Národního divadla nepřimělo žádnou z lidových korporací, aby zařadila cyklus přednášek o českém divadle. To je stará bolest, kdy jí bude odpomoženo! Vlastně, abychom nelhali, v Praze se bude o divadle přednášeti. V kursu ústavu pro italskou kulturu bude o italském divadle italsky přednášeti p. Ugo Dadone. Před nedávnem byl v Praze vykládán Shakespeare a shakespearský problém anglicky. Česky asi nepotřebujeme nic o divadle věděti.

Před zahájením sněmovního zasedání. Jako vždy před zahájením sněmovního zasedání začínají se objevovati oficielní i neoficielní zprávy o zákonných předlohách, které vláda a jednotlivá ministerstva připravila k projednávání. Mezi celou řadou zákonů, které ohlašuje ministerstvo školství a národní osvěty, marně zase hledáme zákon divadelní. Nebyli jsme tím překvapeni, neboť víme, že jednání o divadelní zákon vlastně úplně usnulo, a ze strany úřední více než rok nebylo ničeho podniknuto. Není bez vtipu, že se ministerstvo před dávným časem velmi naléhavě dotazovalo korporací, které měly býti účastny ankety o divadelním zákoně, mají-li v určitý den a hodinu kdy k poradám. Experti si volnou chvíli zajistili, ale o anketě již neslyšeli. Nemůžeme jinak, než opakovat svoje ceterum autem censeo: co je s divadelním zákonem?

Státní péče o divadlo. Bylo veřejně oznámeno, že koncem měsíce září bude v ministerstvu školství a národní osvěty za předsednictví samého ministra školství Bechyně pořádána anketa o divadelních otázkách. Předmětem měla býti (anketa zatím svolána. Pozn. red.) zejména situace divadel, státem různým způsobem podporovaných. Divadelní veřejnost je skutečně zvědava, vyjdou-li z této porady vážné podněty k nápravě stavu menších stálých divadel a k nápravě poměrů u společností kočovných.

Odvážnému štěstí přeje. Ve svém posudku posledního provedení Shakespearovy veselohry „Jak vám se to líbí" ve Stavovském divadle napsal ve „Venkově" Jaroslav Hilbert: „S Hrstkovou dekorací se nedovedu smířit. Já vím, že o autoru smíte říci u nás, co chcete, a že příkrost jest přímo příkazem naší kritiky; vím, že herce můžete odbýti odsudkem, že by, jak se dí, se i vlastní matka za něho styděla — ale že vysloviti se proti té či oné výpravě, jež jest „moderní", znamená odsouditi sebe sama za reakcionáře..." Tato Hilbertova věta znamenitě charakterisuje poměry.

K naší předprázdninové divadelní anketě došla řada pozoruhodných a věcně závažných projevů, jež — ovšem s náležitým šetřením přání pisatelů — po zpracování sdělíme naší div. veřejnosti.

Směs. Zahájení sezony čes. divadla v Olomouci stalo se 1. září Shakespearovou hrou „Romeo a Julie" při slabé návštěvě; zato Smetanovi „Braniboři v Čechách", jimiž zahájen pořad představení na Národ. div. morav.-slezském, provedeni před cele vyprodaným domem. Pak co nedělá opera! — Hrdinný tenor pražsk. Nár. div. Th. Schütz podepsal nové engagement tamže. Občas bude vystupovati také na Slov. Nár. div. v Bratislavě. — Dvacáté výročí úmrtí Ant. Dvořáka oslaví jugoslavská divadla v Záhřebě, Osieku a Lublani cyklem jeho oper, z nichž nejprve dojde na „Rusalku", „Čerta a Káču" a „Jakobína". — Skladatel Karel Moor, tvůrce populárního „Pana profesora v pekle", po delším odmlčení se vystoupil opět v holešovické „Uranii" s novou operetou „Komtesa Svéhlavička" (Hry s panenkami). — Divadlo spis. de la Cámary „Komedia" v paláci Lucerně zahájilo pořad představení 14. září franc. veš. „Zvonění na poplach" od M. Hennequina a R. Cooluse, jež před-

cházela španěl. scéna F. W. Qui Ritova „Rok bez lásky“. — Nová sezona Národ. div. pražsk. zahájena 16. září „Prodanou nevěstou“ s nově angaž. R. Kublou v roli Jeníka. — Baletním mistrem Národ. div. v Praze jmenován býv. balet. mistr čelných ruských scén R. Remislavský. Zároveň s ním angaž. pro obor solové tanečnice Ruska pí Jelizaveta Nikolská (choť řed. div. „Komedia“ a spis. de la Cámary. — Hosty na scéně Slov. Nár. div. v Bratislavě budou býv. řed plzeň. div. Vendelín Budil, který vystoupí tu v nejlepší své roli krále Leara, a býv. člen. bratisl. div. Jarosl. Pulda, jenž hráti bude v Shakespearově „Jindřichu IV.“ a ve Štěpánkově ves. „Čech a Němec“. — Slovenský autor „Závěji“, provedených právě bratislav. Národ. div., a nového dramatu „Homo sapiens“, Vladimír Hurban Vladimírov, píše libreto první slovenské operety. Jméno hudeb. skladatele slovenského se dosud tají. Ovšem, Slovákům nic jiného nescházelo, než ještě opereta! — Dekoračním malířem čes. zem. div. v Praze angažován zem. správ. výb. akad. malíř dílen stát. divadel berlínských K. Havlíček. — S jménem Aloise Bureše, spoluzakladatele a mnohaletého starosty velkoměsta Král. Vinohrad, úzce pojí se také vznik a výstavba druhé velké pražské scény tamního Městského divadla, jímž umožněn a docílen nebývalý a netušený rozvoj a rozmach celého českého umění dramatického, za něž toto zvěčnělému právě místopředsedovi Spojeného družstva Národ. div. († 9. září) nemůže býti dosti a povždy vděčno. — Ve Vrat. Kieswettrovi správci kanceláře tisk. odb. předsednictva minist. rady, zemřel 10. září býv. tajemník „Organisace čes. herectva“ a spolupracovník jejího věstníku. — Tragická smrt dra Mil. Ogrizoviće otravou krve, způsobenou pichnutím mouchy († 25. srpna), dává vzpomenouti velmi nadaného a plodného dramat. spis. jugoslavského jehož proslulá „Hasanaginica“ v překl. J. Hudce provedena byla i na našich jevištích Národ. div. v Brně a v Bratislavě. Kromě toho napsal hry: „Vučinu“, tetralogii „Roky lásky“. („Jarní ráno“, „Letní odpoledne“, Podzimní večer“ a „Zimní noc“), zdramatis. Kumičićův román „Krásná královna“, napsal dramata „Prokletí“, „Zanović Strahinja“, „Car Dukljazin“, „Zjevení“ a kom. „Chorvati na Karpatech“. *Rdv.*

Divadelní censura opět straší? „České Slovo“ přineslo 15. září tuto přímo neuvěřitelnou zprávu: „V Železnici u Jičína chystalo studentské sdružení představení Hilbertovy ‚Pěsti‘. Okresní politická správa ‚Pěst‘ zakázala, leč by výpustkou konce hry byla docela zkomolena. Studenti proti tomuto reakčnímu rozhodnutí se opřeli a zakročili v Praze Teprve pak bylo provozování hry povoleno a to ještě na výslovný poukaz policejního ředitelství pražského.“ Je to v posledním roce několikerý případ, kdy jsou stížnosti na podivnou praxi divadelní censury. Nebylo by nejvýš na čase, aby umělecká censura byla vzata z rukou úředníků okresních správ politických a dána do rukou odpovědných lidovýchovných nebo uměleckých korporací? Nač máme ministerstvo národní osvěty, je-li rozhodčím v těchto věcech ministerstvo vnitra, okresní správa politická nebo i četník?

Nová divadelní budova na českém venkově. Divadelní ochotnický spolek v Heřmanově Městci zahájil intensivní akci na zřízení samostatné divadelní budovy v tomto městě. Je to nový případ, kde ochotnický spolek je vlastně tvůrcem samostatné divadelní budovy jakožto základu a střediska celého uměleckého života širokého kraje. Divadelní budova v Jičíně blíží se svému dokončení, a během měsíce listopadu budou tam zahájena pravidelná představení.

Adolf Dobrovolný, býv. režisér Záhřebského a Vinohradského div., posléze člen Hašlerovy „Scény“, otevřel dle zpráv denních listů v Nuslích svůj vlastní podnik — kabaret. Skoro 60letý herec, jeden z těch starých poctivých „kumštýřů“, vydělává své živobytí krásnou recitací básniček a šprýmů na kabaretním podiu, zatím co by měl v konservatoři přednášeti adeptům základy krásy mluveného slova, v kterémžto oboru je skutečně nad jiné vynikajícím odborníkem. Je k politování podivuhodná okolnost, že pozornosti povolaných činitelů unikl recitátor Dobrovolný.

E. Janský.

Averčenkovy aktovky (Ptačí mozek, Žoržik, Drama v domě Bukiných, Dívčí srdce a Bez klíče), jež vyšly v naší Knihovně Matice Divadelní (sv. II.), 20. září po prvé sehrál „Tylův kroužek“ za režie V. K. Blahníka způsobem, který rozptýlil pochybnosti o jejich divadelní účinnosti. Averčenko, satirik a ironik rázu francouzského Courtelina, objevuje se v nich jako bystrý znalec ženského srdce, jeho rozmarů, naladovosti, ješitnosti a ženské krátkozrakosti, na níž si brousí neodolatelně svůj zahořklý vtip. Na intimním jevišti v útulné místnosti Malostranské bes. zarámováním ve vkusné interieury vynikly všechny přednosti těchto spádných dialogů. Zvláště poslední aktovka „Bez klíče“, odehrávající se na schodišti, byla režisérským kabinetním kouskem, tak byla důmyslně vyřešena. Režisér dovedl dodati souhře pestré živosti, úsečnosti a hbitosti, slovo stihalo slovo bez rozpaků, každé pěkně uplatněno a vyslovené působilo svou kvalitou plně a zřetelně prozrazovalo skrytou ironii. Sehrány tyto drobnůstky skvěle, pouze u některých představitelů vadila přemíra gestikulace, pozdě si asi uvědomili, že malý rozsah jeviště ukládá značnou zdrženlivost. Na co zvláště bych upozornil, aby pánové nebrali k černému salonnímu oděvu žluté boty! Z dámských rolí velmi pěkně se presentovala sl. Arnoldová temperamentním výkonem v prvních dvou aktovkách, sl. Erbová a sl. Trousilová, která překvapila jadrným svým výkonem. Z pánů měl šťastný večer p. Pokorný, který ve třech rolích, přesně odlišených, podal figurky velkého hereckého obsahu, pp. Zelenka a Sendler. Škoda, že nelze podrobněji psáti o tomto večeru, který měl takový úspěch a respektu hodnou výši. *J. P.*

Kolektivismus ve Francii našel nového bojovníka v populárním pařížském režiséru a řediteli div. Antoineovi, který navazuje s různými umělci a div. odborníky jednání, které by vedlo k ustavení sboru dramatic. umělců pro správu divadla zesnulé S. Bernhardtové. Zajímá ho to jako nový umělecký pokus na nezištném pokladu, jímž prý by bylo možno docíliti překvapujících výsledků. Debaty, často dosti temperamentně vedené, nebyly dosud skončeny, a Pařížané dychtivě čekají na ustanovení nové správy Sárina divadla. *Eský.*

Italská divadelní revue „Comedia“, která bohatě ilustrována vychází dvakráte měsíčně, přináší v čísle z 15. srpna ilustrace z pražského provedení „Turandoty“ na Národním div. s portréty Karena a Baldové v maskách z téže hry. Korespondentem o českých divadelních věcech je Ugo Dadone. „Comedia“ náleží dnes mezi nejlepší divadelní revue v Evropě. Každé číslo přináší teoretický článek, řadu zpráv a referátů ze všech evropských středisk, množství ilustrací ve skvělém provedení a vždy jednu úplnou hru buď původní nebo překládanou se scénickými návrhy.

Ještě německé divadelnictví u nás. Denní listy přinesly v minulých dnech nový doklad k naší poznámce v posledním čísle o stavu německého divadelnictví v naší republice, totiž zprávu, že Německé divadlo v Opavě vykazuje schodek 426.770 Kč. Budiž však spravedlivě konstatováno, že Opava nenáleží mezi města, kde by české divadelnictví bylo odstrkováno nebo znesnadňováno.

OCHOTNICTVO.

Dr. Fr. Herman:

Divadelní zákon a ochotnictvo.

O divadle ochotnickém nebylo dosud žádných jasných předpisů. Divadelní řád z r. 1850 povoloval tato divadla jen jako výjimku ze živnostenského provozování. Spolkový zákon z r. 1867 sice neustanovil nic o divadelnictví, ale důsledkem schválení spolkových stanov a v nich účelu ochot. spolku nastala přece jen značná změna, takže i správní soud uznal ve stanovách všeobecné dovolení ke hraní divadla. Přesto bylo však vnitřními nařízeními vládními ochotnictvo podrobováno takovým podmínkám a dozoru, že se to nesrovnává ani se svobodou spolkovou, ani s významem činnosti ochotnictva. Dnes je všeobecně uznáno, že stálá divadla již podle své povahy a obmezení okruhu svého působiště nemohou plniti kulturní a výchovné poslání tak, jako ochotnické spolky, které zanášejí umění až do nejmenších měst a vesnic a které mohou mnohem účinněji působiti na své obecenstvo. — Velký vzrůst těchto spolků a jejich organisování práce umělecké, kulturní a spolkové svědčí tomu, že se osvědčují v osvětové, národní i umělecké práci. Také v jiných státech (v Polsku, ve Francii, v Jugoslavii) tvoří se tyto organisace. Činnost ochotnická je vlastně největším pilířem rozvoje dramatické literatury, podporujíc tvorbu spisovatelů i knižní trh, ježto by poměrně malý počet divadel stálých nemohl dostačiti. Z výtěžků představení ochotnických odvádí se velké sumy autorům a statisícové příspěvky na různé humánní, národní a veřejně prospěšné účely.

Je sice pravda, že některé spolky nechápou ještě svých úkolů a že hrají spíše jen pro zábavu, ale pokud tu jsou ústřední organisace, jež pečují o umělecké vzdělání svých členů a které v rámci společného programu upravují postup jejich činnosti na prospěch umělecké tvorby domácí a pro výchovu lidu, je slušno, aby byla tato ústředí podporována, aby jim byla práce všemožně usnadněna a aby byla nadána jistými výhodami před těmi, které nepřipojivše se k organisaci, prokazují nedostatek pochopení a většinou sobecké cíle. — Tato ochotnická činnost musí býti také očištěna od neodpovědných kroužků, které hrají pro sebe a uhýbají se řádné kontrole. Proto je nutno, aby nebylo dovoleno hráti po ochotnicku divadlo těm, kdo se za tím účelem nesdružili a kdo divadlem chtí jen získati prostředky pro účely, jež s uměním a kulturou nemají nic společného.

Podle těchto zásad byla do naší osnovy divadelního zákona navržena tato ustanovení: Hráti divadlo po ochotnicku je dovoleno pouze spolkům, jejichž hlavním úkolem podle stanov, ve smyslu spolkového zákona schválených, je pěstovati divadelní umění, dále divadelním nebo dramatickým odborům kulturních, osvětových a národních korporací, za týmž účelem zřízeným, a konečně dramatickým školám, úředně schváleným.

Pokud jsou uvedené spolky a odbory sdruženy v organisovaných střediscích, úředně schválených, jejichž účelem je účelná a programová činnost umělecká a kulturní, má jim býti věnována všemožná podpora a pomoc, zejména ve formě roční subvence státní pro jejich prokázané prospěšné podniky. — Politické úřady jsou povinny vycházeti ústředí i jeho členům ochotně vstříc. Prokáže-li spolek nebo odbor své členství v organisaci, nemá mu býti předpisován žádný příspěvek nebo poplatek z výtěžku jeho podniků pro veřejné účely. Tyto spolky pouze oznamují svá divadelní představení, jsou-li ovšem hry již censurovány. Divadelní představení a jiné podniky organisovaných spolků a ústředí nemohou býti zatěžovány jinými poplatky, dávkami a příspěvky, než jaké byly příslušnými zákony povoleny.

Těmto spolkům je ponecháno rozhodnouti o tom, komu má připadnouti čistý výtěžek z divadelních představení. Polovinu představení ročně mohou pořádati ve vlastní prospěch na úhradu svých potřeb spolkových a jevištních, druhou polovinu musí věnovati dobročinným, národním, kulturním nebo veřejně prospěšným účelům, jež si samy určí. Výtěžek aspoň jednoho představení ročně musí býti věnován divadelnímu fondu státnímu. Pokud jde o výtěžky, jež nepřipadnou spolku, je nutno předložiti úřadu výkaz o tom, jaký byl čistý výtěžek, a potvrzení, kdy a komu byl odveden.

Druhá střediska s týmž účelem se nepovolují. Při povolování nových spolků budiž vyžádáno dobré zdání dosavadních ústředí. Zájezdy organisovaných spolků a středisk do jiných míst mohou býti zakázány jen tehda, kdyby se tak dělo na jejich vlastní účet výdělečný.

Ostatní spolky a odbory neorganisované jsou povinny žádati za povolení každého divadelního představení, může jim býti

předepsáno, jak mají naložiti s čistým výtěžkem, ježto ve svůj prospěch hráti nemohou, a musí předkládati úřadu výkazy o příjmech a vydáních při jednotlivých představeních, jakož i o správném odvedení čistého výtěžku. Polovina jejich představení ročně musí býti hrána ve prospěch divadelního fondu státního. Zájezdy do jiných míst nejsou jim povoleny.

Žádný ochotník nesmí si dáti za svůj herecký výkon platiti. Poměr ochotnických spolků k divadlům stálým a k divadelním společnostem má býti vždy přátelský.

Podrobnosti o umělecké kvalitě činitelů, kteří řídí hraní ochotnického divadla, a o přímém poměru k úřadům budou předmětem ustanovení prováděcího nařízení.

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce (píše dr. Fr. Herman; IV; pokračování). Všecka usnesení valných schůzí i výboru mají býti provedena za dohledu předsedova. Ať už je provádí kterýkoliv činovník, vždycky je povinností předsedovou, aby se zajímal o to, zda, kdy a jak bylo usnesení vyřízeno. Před seda musí a má věděti všecko, co se ve spolku děje, má čísti všecku korespondenci a má dávati pokyny, jak se má vyřizovati. Všecky písemnosti, ze spolku posílané, mají míti slušnou formu, mají dbáti čistoty jazyka a mají býti vždy řádně podepsány. V poměru k ostatním členům je předseda osobou, která soustřeďuje, udržuje zájem, přátelskou shodu a která v zárodku potlačuje důsledky nedorozumění nebo rozkolu. Tu je předseda nejdůležitějším elementem, který může spolupráci nejvíce posíliti, nebo ji zničiti. Velká domýšlivost a panovačnost škodí právě tak, jako přílišné kamarádství, překračující meze shovívavosti a důvěrnosti. Nikdy nemá předseda tvořiti pro sebe stranu svých přívrženců, nýbrž má náležeti všem členům stejně. Jde-li mu o věc a o úspěch společný, nemusí mu záležeti na stolci předsednickém jen proto, aby hrál první úlohu. Tu je největší umění předsedovo, získati a udržeti si důvěru všech a užiti této důvěry k tomu, aby zajistil klid a přátelskou shodu ve spolku. Tvoření stran a osobní kult je hrobem každé spolkové činnosti. Odchodem nebo odstraněním takového předsedy padá všecko, protože se vedle něho nikdo nemohl uplatniti, ani do práce zasvětiti. Spolek potřebuje sice silného jednotlivce, zvláště ve svém čele, ale na jeho síle má růsti síla ostatních spolupracovníků, aby se stavba nezhroutila, padne-li jediný pilíř. — Na všecky tyto úkoly nestačí ovšem jednotlivec sám a proto má kolem sebe výbor, který se s ním o práci dělí. Vedle předsedy je jeho náměstek místopředseda. Tato funkce bývá vymezena většinou tím, že přichází k činnosti jen tehdy, když je předseda z jakéhokoliv důvodu zaneprázdněn, nebo když mezi časem odejde (úmrtím, přesídlením, složením úřadu atd.). Úloha místopředsedy rovná se tedy úloze předsedově. Proto musí tento činovník pilně sledovati všecku činnost, aby mohl ihned bez rozpaků převzíti vedení spolku. Při větší agendě spolkové postupuje předseda některé záležitosti vedení místopředsedově. — Velmi důležitým činovníkem je jednatel. To je pravá ruka předsedova a namnoze vlastně hlavní spolkový pracovník. Jednatel vyřizuje všecky věci, které jsou běžné, a všecka usnesení. Vypravuje písemnosti, obstarává všecko, čeho je k provedení usnesení nebo podniku třeba, má v patrnosti všecky předpisy, jichž nutno šetřiti ve styku s úřady, podle spolkového zákona a při vystupování spolku na veřejnost. Dobrý jednatel je mozkem spolku, který přemýšlí o prospěchu činnosti, činí návrhy a vniká do všech podrobností. Dorozumívá se s předsedou o všech věcech, o schůzích a projektech, a na něm ne více záleží, jak rychle a dovedně se všecko vyřizuje. Jednatel přichází nejčastěji do styku s úřady a s jinými korporacemi, a o něm tedy nejvíce platí to, co bylo již řečeno o taktním, ale sebevědomém vystupování. Jednatel pečuje o řádný seznam členů, jimž vydává spolkové legitimace. Sestavuje řádnou statistiku činnosti, přednáší na schůzi výborové přehled činnosti v době od předešlé schůze a podává výroční zprávu na schůzi valné. Jemu je také uloženo pečovati o řádné vedení pamětní knihy, protože nejlépe zná a vede v patrnosti všecky podniky a události. Naši jednatelé mají nejlépe znáti organisační řád, aby ho ve spolku uplatňovali a aby bděli nad jeho dodržováním. — Vedle jednatele je důležitým činovníkem pokladník. Je přirozeno, že se má voliti za pokladníka osoba nejen důvěryhodná ale také spolehlivá, která dovede vésti správně účty. Pokladní kniha musí býti vedena správně a z ní má každý viděti na první pohled, je-li hospodářství spolku v pořádku. Pokladník přijímá členské příspěvky a všecky příjmy ostatní, zvláště příjmy z jednotlivých spolkových podniků. Každé představení, každá zábava nebo jiný podnik má býti účtován tak, aby bylo viděti jasně příjem, vydání a výsledek. V řádně vedeném spolku přehlížejí přehlížitelé účtů výkazy účetní po každém podniku hned, aby byl zjištěn pořádek a přesný výsledek. Není přípustno aby pokladník mísil spolkové peníze se svými, i kdyby poskytoval největší důvěry a jistoty. (Pokrač.),

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Okrskovým radám doporučuje výkonný výbor Ú. M. D. O. Č., aby hleděly provésti své valné schůze do konce roku, tak aby byly známy jejich výsledky před valnou schůzí ústředí a aby na této schůzi mohli okrsek zastupovati již nově zvolení činovníci.

Naše spolky a odbory upozorňujeme, že musí zaplatiti své povinné členské příspěvky za rok 1923 nejdéle do 1. listopadu t. r., jinak bude jim zasílání listu zastaveno a po případě budou zbaveny členství. — Většina členů již zaplatila bez upomínání. Ti, kdo nemají smyslu pro organisační povinnost, nemohou míti také nároky na tytéž výhody, jakých užívají členové řádní.

Redakce našim jednotám. K některým stížnostem do neotiskování zaslaných zpráv upozorňuje redakce, že sdělení, zasílaná kanceláři ústředí, slouží k účelům organisačním a statistickým, i že je nutno zprávy, určené k otištění v našem listě, zasílati redakci zvlášť, nebo aspoň opatřiti příslušnou poznámkou. Zprávy, redakci t. l. přímo zaslané, byly vesměs otištěny.

Nový výnos ministerstva vnitra z 30. června 1923, č. 42300-6, vydán byl za účelem provádění platného divadelního řádu, a zemská správa politická v Praze uložila výnosem z 18. července 1923, č. 21836, všem podřízeným úřadům, které vykonávají divadelní policii, aby nadále dovolovaly pořádati divadelní představení výhradně jen kočo-

jícím společnostem, majícím koncesi, a ochotnickým spolkům nebo dramatickým odborům, jejichž stanovy, úředně schválené, obsahují právo div. představení pořádati. Proto nesmí býti povoleno, aby pořádali představení jednotlivci, nemající koncese, nebo spolky, jež podle svých stanov nemají za účel pořádati také div. představení, nebo volná sdružení osob, jež po právu vůbec neexistují. Napříště se žádá, aby v žádosti za povolení div. představení bylo uvedeno: jméno a sídlo spolku nebo odboru, název hry, jméno autorovo nebo i překladatelovo, den a hodinu, kdy bude hra sehrána, obec a místnost, a ke každé žádosti nutno připojiti schválené stanovy. — Toto nařízení odpovídá intencím naší organisace, která se už častěji domáhala toho, aby pořádání divadla nebylo povolováno každému, kdo jinak neposkytuje záruky snahy umělecké a kulturní. Upozorňujeme své členy, zvláště pak své okrsky nato, aby se dle nařízení řídily a aby samy dohlížely nato, zda se nařízení dodržuje.

Z okrsků venkovských. Smetanův okrsek v Čes. Třebové konal II. schůzi okrsk. rady 12. srpna v Kerharticích za přítomnosti 20 del. z 9 měst a míst. Funkci pokladníka přijal V. Jansa (V. Řetová). Schváleno ustanovení stran spoluúčinkování členů org. spolků v jednotách neorg. a naopak, kterážto ustanovení vyznívají v podstatě jako pravidla všeobecně užívaná, jsou rozšířena i na režiséry a odlišná toliko ve vztahu k spolkům Svazu děln. div. ochotn., které pokládají, vzhledem k úzké spolupráci s Ú. M. D. O. Č., jako členy organis. Okrsk. režis. zvolen K. Kšír (Č. Třebová) a jeho funkce je kritická i poradní. Vyzváni schopní řečníci k přednáškám v jednotách. Vysvětlen systém důvěrnický vedle činovníků okrsk. rady, který má význam zprostředkovatelský mezi jednotami, jež nejsou všecky v okrskové radě zastoupeny, a okrskem. Příští schůze okrsk. r. svolána bude do Čes. Třebové.

Ze spolků pražského okrsku. Dramatický kroužek „Neruda" ve Strašnicích, řádný člen Ú. M. D. O. Č., konal 24.-VI. intimní slavnost položení základního kamene ke stavbě vlastního jeviště v nově projektované restauraci Němcově ve Strašnicích. Slavnosti zúčastnili se za Matici r. Beneš a za obvod vinohradský m. j. pp. Malý, Ježek a Varhan. Slavnost zahájil br. Němec jako hlavní původce tohoto podniku a po něm přednesl slavnostní řeč předseda „Nerudy" br. Rambousek. Jménem Matice ujal se slova r. Beneš, který vhodně objasnil úkol ochotnictva a ocenil obětavou snahu dramatického kroužku „Nerudy", jenž je příkladem ochotnictvu. Poté byla vložena pamětní listina s podpisy přítomných do kamene, zalita, a kamen spuštěn do země. Večer byla slavnost ukončena přátelskou akademií s uměleckým pořadem, při kterém účinkoval j. h. absolvent operní školy, p. Kiml, s velkým úspěchem a člen „Nerudy" br. Mlčoch, virtuos na housle, jehož talent ocení v brzké době jak naše veřejnost, tak i cizina. Vřelé a procítěné recitace sestry Jelínkové, br Drába a Jelínka a písně sestry Pilotiové byly bouřlivě akklamovány. *(J. Varhan.)* — Čtenářsko-ochotnická jednota „Tyl" na Žižkově uspořádala 7.—9.-VII. ochotnický zájezd do Drážďan ve své režii, za účasti 23 členů, se značnými obětmi finančními, ježto nechtěla zatěžovati zahraniční bratry, ale také s pronikavým zdarem. Oficielní uvítání stalo se na večírku předsedou tamních sdružených spolků čsl., p. Cinybulkem, jemuž odpověděl předseda „Tylu" br. Šindelář a odevzdal v upomínku umělecky v kovu provedený relief Ed. Vojana, práci člena jednoty „Tyl", bra Slávy Maršáka, a tableau členů s případným věnováním. Zbytek večera vyplněn solovými čísly členů jednoty „Tyl" a drážďansk. uměl. hudeb. duetta. Druhý den věnován zkoušce a volný čas prohlídce známé bohaté drážďanské obrazárny. Večer se hrálo — nádherná dvorana „Volkshausu" pro 1200 osob byla přeplněna a ještě množství lidí odešlo. Hrán „Lešetínský kovář", a frenetický potlesk a vyvolávání účinkujících bylo svědectvím, že se hra líbila. Po představení, jemuž přítomen byl m. j. také čsl. místokonsul Miňovský, přednesl člen zájezdu p. Srb několik veselých popěvků, které stejně jako výkony pí Němečkové a bra Hájka při večírku minulého dne kvitovány uznáním. Na pondělí byli účastníci pozváni k p. místokonsulovi, jenž je velmi přátelsky přijal, a ostatek dne věnován prohlídce krásného, čistého města. Večer pak, po vřelém rozloučení s našimi krajany a za zpěvu národních písní, opouštěli účastníci zájezdu Drážďany s hřejivým vědomím, že pomohli jim k slušné hromádce marek, které potřebují pro vydržování česk. škol a že vykonali kus kulturní práce, která bude jistě uznána všemi, pro něž znamená ochotnictvo víc, nežli jen jalové spolkaření. *(Šindelář.)* — Beseda „Jiří Bittner" na Smíchově čítá 61 členů. R. 1922 sehrála 28 div. předst., z nichž 21 českých, 4 francouzské a 3 německé. Ve prospěch „Tylova domu" odvedla Kč 153·60, na autorských honorářích 508 Kč. Pořídila nákl. 1800 Kč nové les. dekorace. Hraje na malém jevišti u „Labutě" na Smíchově, Radlická tř., které má pronajato, ale celé zařízení tohoto jeviště je majetkem spolku. Beseda uspořádala přednášku o Jiřím Bittnerovi, jehož význam jako herce-umělce i jako člověka ocenil slovy krásnými a nehledanými mistr Karel Želenský. Položila v den 20. výročí jeho úmrtí věnec na umělcův hrob, při kterážto příležitosti promluvil o zesnulém dr. Fr. Herman. Beseda vzala v ochranu a všestranně podporuje českou školu ve Fryšavě u Znojma. Letos v červenci pozvala všechny její žáky počtem 18 na týdenní pobyt do Prahy, kdež byly dětem ukázány pokud možno všechny historické památky. Celkem věnoval spolek na školu ve Fryšavě i se zájezdem do Prahy 3000 Kč. K vánocům chystá pro žáky této školy vánoční nadílku. Jistě chvály hodná humánní činnost! *(J. Šťastný.)*

Z venkovských jednot. Ochotnický spolek „Tyl" v Českých Budějovicích podnikl 13.-V. zájezd do Zlaté Koruny, kde sehrál ves. Jos. Štolby „Ach, ta láska"! Polovina čistého výtěžku 100 Kč věnována míst. och. sp. „Klicpera". 10.-VI. zúčastnil se spolek tamní národní slavnosti. 24.-VI. hrána ve Stražkovicích ves. J. Kühnla „Následky dostaveníčka" ve prospěch míst. „Sokola". Hra opakována 15.-VII. v Třebči ve prospěch knihovny míst. Osv. svazu. 5.-VIII. zúčastnil se „Tyl" činně slavnosti „Vál. invalidů" v Čes. Budějovicích a vypravil alegorický vůz. 12.-VIII. opakována po třetí hra ve Zlaté Koruně ve prospěch postavení jeviště tamního och. sp. „Klicpery". 19.-VIII. vypravil „Tyl" alegorický vůz a spolupůsobil při všeživnostenském dnu v čes. akc. pivovaře (rež. předst. měl B. Horka). 2.-IX. zahájena podzimní sezona v Ymce „Lucernou" Al. Jiráska (rež. předst. B. Horka, scén. výpr. J. Fibigra a hud. vložky řídil V. Dvořák). — Div. odb. N. J. S. „Vlastimil" v Hrobě oslavil 15. a 16.-IX. svou 25letou činnost. Slavnostní valné hromadě přítomen byl za Ú. M. D. O. Čs. spis. V. K. Blahník. Rovněž „Ruthův" okrsek v Ústí n. L. a okolní kroužky div. byly svými delegáty zastoupeny. Po zapění čs. nár.

hymny pěv. odb. Osvětové komise v Hrobě přivítal předs. Fráňa Seidl hosty a pozdravil přítomné. Vzpomenul začátků „Vlastimilu“, jeho zesnulých členů, jejichž památku uctili přítomní povstáním, a odevzdal dvěma členům diplomy čestného členství. Pohnuti k slzám, poděkovali vyznamenaní za poctu, které se jim dostalo. Poté přečtena jednatelem zpráva jednatelská, v níž jasně byla naznačena práce „Vlastimilu“ na horké půdě hrobské. Po přečtení proneseny zdravice přítomných zástupců okolních jednot. Středem celého večera byla však přednáška spis. Blahníka. Slovy nehledanými, upřímnými, tryskajícími z jeho pro věc ochotnickou zanícené duše rozvinul obraz celého českého ochotnictví. Jeho počátek, vývoj a dnešní stav zřetelně obrážely se v krásné přednášce, jeho úkol a význam pro českou řeč, národní práci, společenskou a morální výchovu byly pěkně vystiženy. Dlužno se zmíniti o tom, že spis. Blahník náležitě ocenil a uznal i záslužnou práci ochotníků v menšinách na českém severu, což bylo přítomnými s povděkem přijato. Pan řečník promluvil všem do duše a probudil lásku k divadlu a ochotnické věci. Přednáška jeho byla vyslechnuta s náležitou pozorností a zájmem a přijata byla bouří potlesku. Ke konci valné hromady přečtena byla kronika „Vlastimilu“ se vzpomínkami na doby uplynulé, a zdařilá slavnostní valná hromada ukončena zapěním slovenské hymny. 16.-IX. hráno slav. předst. „Písmákova dcera“ od Fr. Rutha, které se nad očekávání vydařilo a četně shromážděné obecenstvo náležitě uspokojilo. *(V. Kühnel.)*

Posudky divadelních představení pražských spolků. „Intimní scéna“ v Praze III. zvolila si k představení 3.-V. Rožkovo drama „Červ“ a provedla je za režie B. Karemesa v Malostr. Bes. Referát podal p. Zimák-Malý. Hra Rožkova klade značnější požadavky jak na herce, tak na obecenstvo. Herci se činili, aby jim dostáli. Referentovi zamlouval se především Eduard p. režisérův, také Svobodová pí Schmidové (j. h.). Eliška pěkně a správně mluvila, i zjevem se zamlouvala, hře však měla více péče věnovati. Role Svobody nebyla vhodně obsazena, interpret nevyhověl ani zjevem ani hlasem, tím méně slovem a gestem. A téměř totéž platí i o představiteli Kleina. Služka Anna se příliš často převlékala a její hra byla příliš živá. Úprava scény pěkná, masky příliš markantní. Obecenstvo bohužel autorovým požadavkům nedostálo, ježto se ho sešlo poskrovnu. Úkaz smutný — jistě zaviněný repertoárovou praxí řady pražských jednot. — V konversační veselohře ukázala se Čt.-och. jedn. „Kolár“ na Smíchově 5.-V. Zahrála Gavaultovu „Slečnu Cifru“ s celkovým zdarem, dík pečlivé práci rež. p. Kareše. Obsazení bylo šťastné, jak svědčí hned výkon manželů Duvernetových (p. Kareš a pí Stočesová), Chérance p. Liškův, Fauville p. Králův a duetto Lopérlièrových (p. Sinkule a pí Soukupová). I episody dobře zahrány. Sluha Josef v. 2. aktu inklinoval příliš k suflérské budce. Roli titulní Francillon založila sl. Turková příliš temperamentně a živě, nadto v krátkých sukénkách — to vše naopak chybělo interpretce mladší její sestry Lili (sl. Kocourková), jež byla na 19 let neobyčejně usedlou. Nemilá reciprocita. O provedení ref. p. Bräuer. — Dram. klub „Eduard Vojan“ v Košířích vypravil 5.-V. F. V. Krejčího „Povodeň“ za režie A. Matýska. Ref. p. Brak. Režie měla býti přesnější a zvláště přísnější. Role hlavní přes veškerou viditelnou snahu trpěly některými chybami, jež se v představeních obvykle opakují: rychlá mluva, přehnaná gesta, málo přirozenosti a míry ve vzrušených momentech. Dobrý výkon pí Vildové měl právě nepřirozený výbuch zoufalství nad domnělou smrtí Láďovou, zato však vynikl krásným momentem matčina bolu nad Karlovou mrtvolou. Karel p. Kulhánkův dobře se držel, Láďa p. Marionův a Marta sl. Hübschové neměli dosti vřelosti, prvý též málo přirozenosti. P. Boubínův dr. Pelc zahrán s vervou a procítěním vyspělého ochotníka. Ostatní role dosáhly pravidelného průměru. — Blahníkova družina Tylova kroužku sehrála v lesním divadle Sokola v Krči 29.-VII., 12.-VIII. a 2.-IX. tři úspěšná představení. Po prvé hrán Hermanův „Pan major v. v.“, o němž bylo zde již referováno a který se stal oblíbenou repertoarní hrou. Sama družina hrála tuto výbornou veselohru v krátké době šestkrát. Rozsáhlý prostor a volná příroda poskytla hercům značného rozmachu, a hra nabyla tím ještě větší pestrosti. Proto doznala také všeobecného a bouřlivého úspěchu. Při druhém předst. sehrána jako proverb Čechovova aktovka „Nabídnutí k sňatku“, kterou dosavadní interpreti Špírková, Pokorný a Sendler z části nově nastudovali. Hra byla do detailu přesně prováděna v pravém ruském naturalismu. Poté sehrán byl Lessageův „Kryšpín sokem svého pána“. Hra tato pojata jako comedie dell' arte. Zahájena byla vtipným proslovem z péra člena družiny Fr. Pokorného, který ve společnosti celého ensemblu přednesl ve vhodné masce V. K. Blahník. Hra sama byla proložena mnohými dobrými mimickými i slovními extempory a překypovala vtipem a rozmarem. Přesto však mravoličné momenty velmi dobře vynikaly. Úbory dodány firmou »Kostýma« a masky mistra Frankla zvyšovaly efektnost tohoto vystoupení. Palmu představení odnášela zejména dvojice Kryšpína a Labranche, dvou sluhů-podvodníků, kteří udržovali hru ve stálém napětí a dobrém humoru, v provedení pp. Pokorného a Zelenky. Blahníkova režie využila zejména poměrů přírodního divadla velmi dokonale a zajímavě. Třetím představením byli Rostandovi „Romantikové“. Hru tuto, která se stala oblíbeným kusem repertoaru Blahníkovy družiny, hráli titéž herci již po desáté. Persineta tentokráte hrál pan Harna, který zcela pěkně a úspěšně zapadl do souhry ostatních. 27. a 28.-IX. hrál „Tylův kroužek“ na pozvání Šmahova okrsku v Táboře dvě představení v tamním městském divadle. První večer sehrána Shakespearova ves. „Konec vše napraví“, druhý Hermanova kom. „Pan major v. v.“. 20.-IX. zahájil „T. k.“ svou pražskou činnost v Malostr. Bes. večerem Averčenkových aktovek. — Zahajovací představení „Nové scény“ v Nár. domě na Vinohradech 6.-IX. mělo neobyčejný úspěch. Za režie p. Gsöllhofra sehrán Scheinpflugův „Geysír“, jehož obsazení bylo velmi šťastné. Ač hra sama neposkytuje mnoho dramatického, vytvořili všichni účinkující zdařilé postavy, z nichž vedle p. Gsöllhofra zvláště pí Lásková a její dceruška Magda, sl. Jizerská, Říhová a p. Vonka překvapili propracováním, přirozenou hrou a dobrou souhrou. Je vždycky radostno, můžeme-li se těšiti úspěchu svých členů. Počátek „Nové scény“ byl tedy výborný; doufáme, že další její činnost bude se vyvíjeti na téže úrovni k novým úspěchům!

Repertoar. Nár. bes. „Lubor“, Vysočany (v cihelně u Pavlovských), 12. a 19.-XI. A. Bissona „Bezejmenná“ (r. A. John) na počest 15leté činnosti M. Humlové v besedě, 17.-XII. ve Kbelích Skružného-Veltruského „Kofíček Marie Terezie“ (r. R. Suldovský), 25.-XII. B. Bouškův poh. „Zakletá princezna Zlatohlávka“ (r. R. Holub), 14.-I. Jos. Skružného „Ptačí mozky“ (rež. Suldovský).

Urážlivého snížení

dostalo se snahám ochotnickým statí dra Mil. Novotného (N.) v ranních „Národních Listech“ z 2. října 1923 (čís. 270) pod záhlavím „Z černé kroniky“, na niž prozatím upozorňujeme své členy a žádáme za projevy a pokyny, dříve než sami vhodným způsobem se ohradíme.

Předsednictvo Ú. M. D. O. Č. a red. „Čsl. Div.“

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva a j.

K 28. říjnu hojně letos je chystáno Maeterlinckovo drama „Stilmondský starosta“ s motivem ze svět. války, jehož knihu dodá a právo prov. udílí div. agent. „Centrum“ (viz insert)! — Ferd. Oliva připravil letos pro tento den tříaktovou veselohru „Pro zlatý poklad republiky“ (6 m., 7 ž.; pokoj), která stejně jako jiné hry autora „Julinčiných vdavek“ přístupností obsahovou i podání bude vyhledávána k této příležitosti. V komisi J. Pospíšila, Praha I, Perštýn 12. Kromě toho má u „Máje“ rukop. 5akt. lid. hru „Válečný sňatek“ a 5akt. hru „Návrat z fronty“.

Knihy: Povídkový cyklus našeho starosty dra Fr. Hermana „Lásky tajemství a moc“ vyšel nedávno v „Knihách Zvonu“ (za Kč 11·—) nákl. „Unie“ Praha, a upozorňujeme na pěknou tuto knihu jeho četné přátele.

Obsah: R.: Úvodník. (Diletant-diletantsky, ochotník-ochótnicky). — Červinka: Původní tvorba na divadlech. — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. stol. — Vlček: Tři italská dramata. — Dr. Šebesta: Příspěvky k dějinám pražsk. div. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — P. Hlasy o „Koncertu“, „Gabrielině návratu“ a „Vzpouře“. — Poznámky. — Ochotnictvo. Dr. Herman: Div. zákon a ochotnictvo. — Pro ochotn. praxi (dr. Herman: Ochotnický rádce). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Okrskovým radám, Redakce našim jednotám, Nový výnos minist. vnitra atd.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Miľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16, vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma. — Sl. L. Kovářovou, stud. na Smíchově, zvu k další liter. spolupráci v našem listě a prosím o sdělení adresy.

Družstvo lid. divadla v Břevnově

prodá veškeré zařízení jeviště a elektr. osvětlení

za každou přijatelnou cenu. Org. jednotám Ú M. D. O. Č. výhody. Nabídky na jedn. **Jos. Klápu Břevnov, Boleslavova 480.**

K 28. říjnu žádá se všeobecně

Stilmondský starosta.

Drama o 3 dějstvích.

Napsal **Maurice Maeterlinck.**
Přeložila **Marie Kalašová.**

Provozovací právo a knihy jedině u divad. zástup. „Centrum“, Praha VII, Nad Rudolfovou štolou č. 6.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píštěk v Místku, Frýdlantská 63.

K nastávající sezoně doporučuje poetickou idyllu

„MARTINA“

o 3 jednáních za Kč 4·—.

VÁCLAV RADA, ZBRASLAV n. Vlt.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Fert, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Zádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

Oblíbené hry

Josefa Skružného,

vesměs snadno k sehrání, jsou k dostání u autora

Praha II, Riegrovo nábř. č. 20.

! Pište o seznam !

NEJLEVNĚJŠÍ

TISKOPISY

dodá rychle a vkusně provedené

Jar. Samec

Hrdlořezy (Jarov) č. 87.

Programy od 8 Kč za 100 kusů, další sta za polovinu (mimo papír).

Ukázky zdarma.

Čtenářsko-ochot. jed. „Šamberk“ v Hrdlořezích jest již od počátku našeho závodu naším zákazníkem a může solidnost našeho závodu nejlépe doporučiti.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický: *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětské svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Páta hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro.* — *Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír.* — *Vlasy.* — *Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák: *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 25. října 1923.** **Sešit 16.**

V Praze dne 25. října 1923.

O Národní divadlo vede se umělecký i politický boj. Dnešní umělecký režim naráží na kritiku a vnucuje svůj vkus přes odpor obecenstva, umělců i odborníků. Ne ovšem všech, protože vedoucí činitel má kolem sebe svou zeď. Obecenstvo nemá kde promluviti, a uvidíme z výsledku námi vypsané ankety, jak o věci smýšlejí právě dlouholetí návštěvníci divadla. Otázka přestavby jeviště není rovněž dosud objasněna. Úřední vysvětlení bylo oslabeno a leckde vyvráceno jiným znaleckým posudkem. Kdyby ani nešlo o velký náklad milionový a kdyby nebylo vůbec sporu o tom, je-li tato úprava nutná a účelná, zůstává stále ještě nevysvětleno, proč byli povoláni němečtí odborníci techničtí a proč nebylo postupováno správně, aby nemohlo dojíti k takovým zmatkům a důsledkům, které mohl předvídati každý laik.

Všecky tyto věci obracejí nutně pozornost k otázce, jak to vlastně vypadá uvnitř správy Národního divadla, kdo tam rozhoduje, kdo kontroluje a kdo konečně odpovídá za celé vedení. Ve věcech uměleckých je tu šéf činohry a šéf opery, kteří mají jednati ve shodě s intendancí. Intendance je vázána v hospodářských a finančních věcech na zemský výbor. Pro činohru byla ustanovena zvláštní umělecká komise, která přece snad má nějaký obor působnosti? Byla dotázána ve všech případech repertoarních, i při „Ubohém bláznu“? Nezdá se. Pak je však další otázka: existuje tato komise, nebo se rozešla? A existuje-li jen na papíře, jak se mohou její členové děliti o odpovědnost? Proč neřeknou pravdu, nebo proč se nevzdají?

A jak je možno, že tak důležité a odpovědné místo ředitele Národního divadla není řádně obsazeno? Pan dr. Šafařovič je dosud ve službě u zemského výboru, ale vedle toho úřaduje jako ředitel Národního divadla. Je referentem intendance a zároveň ředitelem ústavu, který vlastně má intendance kontrolovat. A poněvadž nestačí na své práce v referátě zemského výboru, musí za něho pracovati jiná kvalifikovaná síla za zvláštní odměnu ročních 3000 Kč. Za ředitelování v Národním divadle béře pan dr. Šafařovič 3000 Kč měsíčně. Stojí tedy toto nedostatečné obsazení 39.000 Kč ročně. Nemohlo by se už několik tisíc přidati, aby se mohl platit řádný odborný ředitel, jaký byl v Národním divadle vždycky a jaký je za spořádaných poměrů ve všech velkých divadlech?

Pak by bylo vyloučeno, aby sesunoval odpovědnost jeden na druhého a aby vlastně rozhodoval v celém divadle jedinec, který má výhradně svůj obor a nemá strhovati podnik do kalamity, jako se stalo v otázce přestavby jeviště. Jak je možno, že si nikdo u zemského výboru těchto věcí nevšímá, a že o ně nedbá ani nejbližší veřejnost? Je na celé hony vzdálena nynější úprava správy Národního divadla od pořádku, který byl dříve. A co tehda bylo výtek a žalob! Všecko to je možno jen proto, že neurovnanost kryjí politická záda a že se v takových poměrech dobře daří všemu, co by nesneslo regulérnosti, jasného světla a požadované odpovědnosti.

Dr. K. H. Hilar napsal oslavný článek u příležitosti desátiletého jubilea ředitele Vinohradského divadla dra Fuksy a zhodnotil oslavence — vlastně málo lichotivě — takto: „Fuksa není o sobě žádný heros a jeho vznětlivost je spíše ženská než mužská. Záleží vždy na vlastní hodnotě vedoucích osob, které dobudou srdce a důvěry Fuksovy, aby jeho výborné vlastnosti ředitelské staly se úplně výtečnými.“ To je víc než srozumitelné. Jednou bude moci dr. Hilar použíti téže věty o intendantovi Ackermannovi, po druhé o řediteli Šafařovičovi, ale vždycky to bude týž dr. Hilar, na jehož „vlastní hodnotě vždy záleží, aby dobyl srdce a důvěry,“ — čili, je mu vždycky vítanější takový „žádný heros“, aby vládl sám, jak chce.

Víme, že poměry jsou už takové, že se nikdo nepostará o nápravu, ale my pro budoucnost zjišťujeme dnešní stav, aby bylo zaznamenáno, že jsme na věc upozornili. *R.*

Bartoš Vlček:

Luigi Pirandello.

(K premiéře jeho grotesky „Sei personaggi in cerca d'autore“ v Národním divadle.)

Sicilský novelista a dramatik Pirandello je z těch duchů, kteří nenáleží jen vlastní zemi: v nich jako by celá Evropa hledala rozluštění hádanek, které tak těžce jí spočívají na srdci. V nich ozývá se pochybnostmi a thésemi celá moderní duše lidstva, pokud rasově je si blízka a rozumí si, tedy od Irska až po Ural. Pirandello náleží do řady dramatiků, jichž jednotlivé články tvoří Synge, Andrejev, Kaiser, Unruh, Crommelynck, Chiarelli, Roso di San Secondo, u nás autor „Krkavců“ a „Tří“; dramatiků, kteří dovedli zapomnět na svádivý příklad hotových věcí, aby křesali jiskry z chaosu, z nedefinovatelného, nehotového. V Pirandellovi však příliš žil snad odkaz jeho krajana Giov. Vergy, a proto stanul na půl cestě. Hned povím jak.

Podle něho jediným rozdílem mezi člověkem a jinými bytostmi je schopnost cítiti svůj život. Ale pro tu schopnost člověk často odlučuje se od života svým svědomím a myšlenkou, a staví se proti němu. Neboť život, jak v člověka je vložen, je nespoutaný, živelný, nezná hranic a klidu, je temný a slepý, věčně se obnovující od okamžiku k okamžiku. Ale vědomí člověka a jeho myšlenka uzavírá tento život v přesné hranice, v tuhé formy konvence, zvyků, mravů, tradic a společenských zákonů. Proti tomu prudkému životu stojí tu nepřátelský svět krystalovaných forem, systém konstrukcí, které se pokoušejí spoutati tento divoký tok.

Ale Pirandello ví a tvrdí: Každá forma je smrt. Problém jeho není už jen dualismus života a formy, ale přímo života a smrti. Lidé žijí většinou v těchto formách — a jestliže jejich duch se od nich odloučí, spatří brzy, jak v trosky se řítí všecky dosavadní konstrukce jeho života. Je v tom cosi komického, v zmateném údivu, který se značí v duši člověka, a zároveň bolestného. Smícháním těchto dvou věcí, pláče a smíchu, směšného a smutného, vzniká Pirandellův humor.

Základním zákonem jeho umění jest tedy protiklad. Na něm, na onom dualismu, je založena skoro každá jeho novella a každá komedie. Život je, pravda, nahý, člověk to cítí, člověk to konečně ví — ale člověk honem sestrojuje nějakou masku, aby život oblékl. Činí tak někdy z vlastní vůle, jindy z přinucení. Ale činí tak vždy. A proto říkám, že Pirandello stanul na půl cestě. Neměl odvahy strhnout nadobro tuto masku — jako nebyl jeho posměch tak silný, aby jako Chiarelli na př. — udržel onu masku po celý děj. I Pirandello smazával hranice mezi skutečnem a snem, lépe řečeno: mezi logičnem a nelogičnem. Některé jeho komedie jsou přímo triumfy takové bláznivé, irracionální logiky, tak „Ma non è una cosa seria“, nebo ještě lépe „L'innesto“ (které bylo hráno v lednu t. r. v Mor. Ostravě). Hranice mezi pravdou a výmyslem. Už jich není. Ale u Pirandella vznikají pochyby: Co je pravda? Co je lež? Každý mozek vidí určitou věc jinak — který ji vidí tím pravým způsobem?

Ty pochyby nemohou vzniknout tam, kde skutečnost vzala definitivní formu fikce, anebo naopak. Neboť tu prostě nastal převrat známých hodnot, převrat jejich jmen.

Pirandellovy komedie dále nemají charakterů. To není řečeno k jejich haně: jindy budu míti příležitost ukázat, odkud všeobecně vzniká tento zjev. U Pirandella každé individuum objevuje se jako mnohotvárná složka. To, co se nazývá osobnost, charakter, je pravidelně jen jedna z vlastností (z osobností), která nějakým způsobem, protože byl podporován zvenčí její vývoj, stala se silnější ostatních a zatlačila je do pozadí. Pirandellovi náleží ta zásluha, že odkrývá tyto dřímající osobnosti, složky, síly. Tím je zničena nadobro představa charakteru, jak se tradicí přenášela z věků do věků. Pirandello uvažuje dále: individuum jeví se jinak vůči sobě — a jinak v pohledu druhých. Žena na př. (jako Eva v komedii „La signora Morli una e due“) je jiná u manžela, jiná u milence — a zcela jiná u spousty jiných lidí. Kdo je jeden pro sebe, může býti stotisíc pro ostatní — a tedy vlastně žádný. (Odtud název jedné komedie „Uno, nessuno, centomilla“.)

Dalším znakem Pirandellových dramat (po případě románů) je propast, která byla vyhloubena mezi přítomností a minulostí. Jsou to známé věci, ale u Pirandella často nabývají větší závažnosti. V románě „Il fu Mattia Pascal“ se to jeví stejně jako v komedii „Lumie di Sicilia“. Není možno býti zároveň živým i mrtvým, je poučení románu. A nelze se domnívat, že lidé přes prostor časový zůstávají si stejně blízcí a milí, hořce si připomíná sicilský šumař v komedii.

Nebylo by možno probírati zde všecky Pirandellovy komedie. Některých jsem už vzpomněl; v těch i jiných je všude stejný protiklad. I osoby jejich jako by byly stejné; často se zdá, že v různých komediích jako by hrál jeden hrdina, postaven náhodou do různých situací. V tom je též kus defektu velikého dramatika: nerozšiřuje. Ale na

druhé straně má možnost prohlubovat. A tato přednost nadobro vyvažuje každou chybu.

(Dokončení.)

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století.

Požáry a bezpečnostní opatření pražských divadel.

II. *)

V dalším zmíníme se ještě o požáru divadla na Malé straně v domě tehdejšího velícího generála v Čechách, polního podmaršálka hraběte Václava Josefa Thuna, jenž měl tehdy popisní čís. 157, které od roku 1805 pozměněno číslem 176, jež má dosud a nalézá se na rohu Thunovské uličky a Pětikostelního náměstí. V jeho sále s velkou a krásnou galerií, jenž nadto vyzdoben byl freskami malíře Rothmayera, znázorňující Trojanské boje, bylo od r. 1779 divadlo, jehož podnikatelem byl od 13. března 1789 Paskal Bondini s Františkem Secondou. Tento vedl po smrti Bondiniově, nastavši ještě téhož nebo počátkem následujícího roku, správu tohoto divadla sám, a za něho právě došlo k oné trapné události.

Z obšírné zprávy pražského magistrátu z 2. září 1794 na zemskou vládu dovídáme se bližší podrobnosti o ohni, zde vypuknuvším v noci z 26. na 27. srpen t. r. Při předepsaném vyšetřování vyslechnuti byli nejdříve všichni obyvatelé zmíněného domu, pak došlo i na celou řadu sousedů, kteří o vzniku požáru vědomost míti mohli.

Tak vyslechnut zejména správce Putzlachrova, dříve hr. Klenovského domu č. 171 (162), Matěj Schmid, který, nemoha usnouti, zaslechl po druhé hodině hukot, jako by prý někde kanál býval spuštěn, a když prý pak zaslechl crnčení oken, o němž se domníval, že to svévolní lidé okna z ulice vytloukají, vstal prý a vyšel na ulici, kde spatřil šlehat plameny z prvého okna v II. poschodí v oněch místech, kde bylo jeviště; zatím co stál venku a svolával pomoc, vyrazily plameny i z druhého okna směrem k ložím. Nemoha se nikoho dovolat, odebral se na půdu, kde dal do pořádku požární rekvisity, a když zjistil, že je na místě s dostatek vody, vyhlédl oknem z půdy a spatřil celé divadlo, lože i jeviště v plamenech, které brzy nato i z oken III. patra, jimž všeobecně se říkalo lucerna, plápolat počaly.

Své výpovědi nabídl Schmid odpřisáhnout a dodal, že teprve v půl čtvrté lidé přispěchali, ale stráže policejní prý vidět nebylo.

Jako další vypověděli svědectví kaplani Jan Bramhofer a Jos. Čapek, jakož i kuchařka Anna Valdeková z protější klášterní fary, že o půl třetí viděli plameny šlehat již zároveň z jeviště i lóží.

Z těchto výpovědí usoudil mag. referent, že oheň vznikl na jevišti, a tu by vina jeho vzniku bývala padla k tíži divadelního mistra Ferd. Leipolda a kominického pomocníka Václava Stoklasy, jež měli společně na starosti požární bezpečnost na jevišti a v orkestru. Než oba, vyslechnuti byvše s ostatními pomocníky divadelními, stvrdili, že ani jiskérky nezahodili a že tam také hořící svíčky nezanechali.

Naproti tomu však vypověděl policejní šikovatel Jan Wittmann, že viděl v plamenech nejdříve lože u prvého okna blíže pokoje pokladního, a to bylo v půl čtvrté, a teprve později chytilo okno druhé, aniž by býval viděl ostatní okna směrem k jevišti ohněm zachvácená. Totéž potvrdili protokolárně podnikatel divadla Fr. Seconda, divadelní mistr Ferd. Leipold, divadelní krejčí Jan David Petzelt, Kristof Zucker, Adolf Schauwart a Bohumil Hencke, kteří vesměs udali, že obě ložová okna vedle pokladního pokoje nejdříve chytla. Dle těchto výpovědí by býval vznikl oheň v lóžích, a toho by vinu nesl podomek Jan Bernhard, který osvětlení lóží, schodiště a chodeb měl na starosti. Než ten vypověděl protokolárně, že lampy, umístěné v skleněných příklopech (zvonech) a lucernách, žádné neštěstí způsobiti nemohly, a voskové svíčky v lóžích prý on sám, jako vždy, svými otužilými prsty, aniž by je snímal, zmáčkl a nic nezavinil.

Schmidova výpověď, jíž referent nepřikládal, jak vidíme, důležitosti, dostala ale potvrzení ve výpovědi jakési Konstancie Illmannové, jež bydlíc v přízemí na pravo od hlavních vrat, zaslechla prý crnčení oken nejdříve z dáli, jež se čím dále tím více přibližovalo.

(Pokračování.)

*) I. viz seš. 13.

v k b.:

Kruhový horizont.

Dnes přešel již první nával nadšení pro přestavby jevišť našich stálých scén a pro kruhový horizont, proto lze poněkud klidněji podívati se na věc samu a střízlivěji posouditi, do jaké míry jsou ona nová zařízení nezbytností. Kruhový horizont stal se tak heslem dne, že dnes divadlo, které ho nemá, je pokládáno za zaostalé a pro moderní divadelnictví nepotřebné. Dokonce i malé scény, ba i ty nejdrobnější obírají se plánem zřízení kruhového horizontu nebo alespoň jeho náhražky. Do otázky samé bylo by třeba vnésti trochu světla, aby se předešlo některým zbytečným výdajům, jež by snadno vznikly z překotného instalování kruhových horizontů tam, kde pro ně není místa ani využití.

Nejdříve je třeba říci, že kruhový horizont není nic nového. Je to opatření staršího data, jehož vznik je úzce spojen s jevištním systémem „Asphaleia“, který používá děleného podia jevištního, pohyblivého na hydraulických pístech. Tímto systémem jest možno dáti jevišti nejrůznější tvárnost terénu. Protože pak při plenerních dekoracích se stavěly plastické kopce a zvlnění půdy, pomocí zvýšení zadních částí jeviště a perspektivy volně postavených dekorací docilovalo se dojmu ohromných dálek, nebylo lze uzavírati tyto scenerie po stranách a vzadu plochou dekorací prospektovou a obloukovou, a celé jeviště se obepjalo vysokým plátnem, příslušně pomalovaným, takže všecky malované a plastické dekorace stály jaksi volně ve vzduchu. Průběhem doby bylo užívání okrouhlého horizontu značně zlepšeno a rozšířeno. Snaha odstraniti t. zv. *kukátkové jeviště*, které ve všech volných sceneriích bylo třeba uzavírati původně modře namalovanými sufitami, které měly představovati nebe s mraky, později vždy lesními nebo listo-

vými oblouky, vymáhala si používání velkých horizontů, které nebylo třeba nahoře vykrývati, jak praví odborný výraz. Ne všude bylo lze budovati okrouhlý horizont, pomáhalo se tedy tím, že zadní „nebeský“ prospekt se udělal velmi vysoký, aby ani z předních míst bez použití sufit nebylo pod harlekýnem (přední oponou, omezující jevištní obraz nahoře) viděti jeho horního kraje. Tím bylo již docíleno hojně vzduchu pro umístění pevných stojkových dekorací plastických v popředí a silhuetních v pozadí. Dojem byl zvyšován ještě tím, že tento nebeský prospekt byl také rozšiřován na strany tak, že k hornímu závěsu jeho byly jednoduchým kloubem připevněny postranní díly, které se při použití rozevřely a tak obepínaly plátnem i část stran jeviště. To byla t. zv. *panorama*. Kruhový horizont postupuje od tohoto zařízení dále. Obepíná celé jeviště vysokým pruhem plátna, takže nechává jen u samého proscenia potřebný prostor pro manipulaci a vchody. Kruhový horizont má zejména tu výhodu, že není vzadu plošný, jako dříve uvedené řešení, nýbrž že jest na všech místech oblý, čímž se dociluje ještě větší vzdušnosti. V kruhovém horizontu používá se výhradně volných, nezavěšených dekorací, t. zv. stojek, které musí býti malovány s příslušným využitím perspektivy, aby působily co nejvěrněji. Horizonty tyto bývají značně vysoké. Brněnské divadlo má horizont 14 *m* vysoký, Vinohradské 19 *m*, Národní 22 *m*.

Kruhový horizont jest úzce spojen s otázkou jevištního osvětlení. Dřívější osvětlení bylo rampové, sufitové a reflektorové. Při kruhovém horizontu je třeba řešiti osvětlení dvojmo: Zvlášť osvětlovati horizont a zvlášť dekorace. Horizont osvětluje se osvětlovacím přístrojem, který pokud možno z malého, ale velmi svítivého zdroje osvětluje centrálně celé plátno. Vedle toho pomocí rampy, přenosných světelných korytek a reflektorů nutno osvětlovati stojkovou dekoraci. Vymožeností nejnovější doby je zvláštní projekční přístroj, jímž se na určitě osvětlený horizont vrhají obrazy mraků, bouře, děště a pod. Je tedy na př. modrý horizont, po němž plují bílé mráčky.

Kruhový horizont náleží se svým zařízením i svou působností zcela do oboru t. zv. ilusijní čili přeludové scény. Jím má býti vyvolán a zvýšen dojem přeludu skutečnosti, dojem vzduchu, světla slunečního, mraků i živelních poruch a pod., má býti vyvolán dojem skutečného, nesmírného, do dálky se vinoucího kraje. Je tedy dnešní budování kruhových horizontů v divadle jakýmsi krokem zpět k dřívější obrazové ilusijní scéně. Poslední doba a poválečný vývoj divadelní scenerie negoval všecko, co vzbuzovalo dojem pravdivosti, a naopak volal jen po náznaku a snažil se zevním upravením divadelních představení ujistiti diváka, že je jen v divadle, že to, co vidí, není skutečný svět, nýbrž umělý, naznačený svět. Vrací-li se dnes divadlo k okrouhlému horizontu, znamená to návrat k logickému provádění přeludové scény a využití všech technických vymožeností k tomu, aby přelud a dojem skutečnosti byl co nejvyšší.

(Dokončení.)

Vinc. Červinka:
Původní tvorba na divadlech.

(Dokončení.)

Spisovatel *K. Irzykowski* v měsíčníku *„Scena Polska“* přispěl do polemické vřavy jiným klidným článkem, v němž našel odvahu mluvit přímo o *úpadku dnešní dramatické tvorby*. Velmi skepticky a nemilosrdně mluví o běžných frázích, jako by v archivech divadelních ležely desítky a snad sta dobrých divadelních novinek, marně čekajících, aby je někdo aspoň přečetl... Líčí na základě osobních zkušeností, jak divadelní ředitelé-režiséři, lektoři polští, hnáni a tísněni drahou soutěží, hmotnými potížemi svých divadel, přímo lapají po všech nabídnutých rukopisech a klopotně hledají, dychtíce, kde by ulovili něco dobrého, nového, přitažlivého, cenného, či aspoň originálního... Obzvlášť jde-li o zadanou věc autora, který na jiném poli činnosti má jen trochu známé jméno, vrhá se na ni divadelní lektor přímo dychtivě, ale — ve většině případů je trpce zklamán... Právě autoři, odjinud chvalně známí, právě lidé, jinak velmi inteligentní, nebo dokonce učení píší prý kusy hrozně nezáživné a nezajímavé. Tak tvrdí ze zkušenosti K. Irzykowski.

V témž divadelním listě bez milosti rozmetána i jiná legenda, vyvracející na podkladě číselném výtku o favorisování cizího repertoaru na úkor prací polských. V samotné Varšavě je šest dobrých, umělecky řízených činoherních scén, které za sezonu zkonsumují při nejmenším nějakých 80 premier. Bohužel neurodí se dobrých, ba ani jen poněkud možných domácích novinek polských do roka 80, ano ani 40 ne. Jak pak tedy možno obstáti bez cizího repertoaru, bez cizích novinek? Přesto dvě menší scény varšavské, *Reduta* a divadlo *Boguslawskiego* hrály v posledních dvou sezonách toliko polské věci; divadlo *Rozmaitości* (největší činoherní scéna var-

šavská) mělo repertoar převážně polský. V anketě „*Świata*“, známého literárního týdeníku varšavského, vyskytl se přímo kuriosní návrh: z úvahy a správného rozpoznání, že domácí tvorba divadelní je chabá a nemohoucná, několik autorů usoudilo, že by jí snad pomohlo na nohy, kdyby se založilo z brusu nové divadlo, které by hrálo toliko polské kusy, všecky ty slabotiny a marodérská dramata, všecky neveselé veselohry, aby se jejich autoři z vlastních chyb učili... To by prý snad pomohlo, že by pak psali líp... Bohužel autoři neřekli, kde na uskutečnění takových plánů vzíti peněz, kde sehnat obecenstvo, které by na takové „učebné pokusy“ chodilo.

Správně na návrh tak nehorázný namítli autoři vážní a zkušení praktikové divadelní: tu jde zřejmě o bludný kruh — divadla již existující nemohou hrát jenom polských kusů, poněvadž není dost dobrých, a divadlo, které by se zvlášť pro ten trudný úkol založilo, buď by zas brzy umřelo, anebo by bylo nuceno — hrát zase raději novinky přeložené...

Ostatně správně připomenuto bylo také, že jako se navzájem pronikají kultury národní, jako v literatuře nebývá ještě největším zlem záplava cizí produkce (překladové), tak že je tomu i v divadlech. Zásadně se uzavírati cizím novinkám nechce jistě nikdo vážný. Uměle brzditi jejich příliv je těžko z ohledu na soutěž a divadelní pokladnu. Konec konců pak, jako nesmrtelný *Molière* vyrostl francouzské scéně v době, kdy tato byla zaplavena převážně repertoarem španělským a vlašským, tak také první divadelní klasik polský *Alexander Fredro* (1793—1876), zakladatel národní veselohry polské, vyrostl v době, kdy polské scény byly v pravém slova smyslu zaplaveny repertoarem románským.

Uměle nedá se vypěstovati nic na poli pravého umění. Také ne polská tvorba dramatická. Ale na štěstí nelze uměle potlačiti a zakřiknouti skutečné umělecké dílo. — Neplatí ta pravda také pro české dramatické umění?

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

(Pokračování.)

Domluvili jsme se, že mi pronajme koncesi do podzimku, od které doby má ji pronajatu ředitel Červíček. Odcestoval jsem tedy se svými členy do Úpice (dělali jsme výlety do Svatoňovic), poté do Smiřic, dále do Třebechovic a Král. Hradce, kde jsem byl nucen již předati koncesi Kulasovi, jenž s ní odjel k Červíčkovi, a společnost rozpustiti.

Po ukončení svého ředitelování odebrali jsme se s chotí k starému příteli Braunovi, poté k Rottovi, k Faltysovi a pak, nemajíce nikde dlouhého stání, opět k Braunovi a dále k Posltovi. Za pobytu u tohoto v Přelouči obdržel jsem dopis od strýce Ziegra, abychom s chotí přijeli do Pelhřimova a převzali, poněvadž on i manželka jsou již staří, hostinskou živnost. Uposlechli jsme, leč dlouho jsme tam nezůstali, obchod se nám nezamlouval, nebyl pro nás. Byli jsme kočující herci. Manželka má, hostující u meškající tam právě společnosti Svobodovy, odjela s ní, byvši angažována, na Moravu, a já, pohněvav se opět se strýcem, odjel k Braunovi do Obříství a poté s ním dále do Unhoště, kam za mnou i ona přijela a od společnosti Svobodovy bývalý výborný pražský herec K. Polák. U Brauna vytrvali jsme, rovněž i Polák, asi dva roky. Poté k několikerému vyzvání Pázdralově, jenž měl slušnou společnost a dobře platil, opustili jsme spolu s Polákem společnost Braunovu, hrající na díly. Leč od Pázdrala, propagujícího církev methodistickou a majícího i ve své společnosti zaveden podobný systém otrokářský a pobožnůstkářský*), brzy jsme se odloučili a odešli zase k Rottovi do Berouna. Bylo nám zde na něho skoro celý týden čekati, který trávili jsme chytáním ryb v Berounce. V Berouně se nám vedlo bídně, jen hra „Beroun“, mnou k mému příjmu napsaná, pomohla nám aspoň k slušnému odjezdu. Z Nového Strašecí rozloučili jsme se se společností Rottovou a usadili se na Smečně, kde nám — Polák byl opět s námi — dovolil okresní hejtman Hejda pořádati pod záštitou místního spolku divadelních ochotníků 12 divadelních představení, než obdržím vlastní koncesi, o niž jsem v Slaném zadal. Bohužel žádost má byla zamítnuta, a já měl zde již najato několik herců (manžele Knáblovy**, B. Štolce, Poláka a jiné dva mladíky). Knábl zůstal na Smečně jako holič, já, manželka, Polák a Šolc odstěhovali jsme se do Ročova, a v Lounech zadal jsem znovu za koncesi. Zatím jsem si vymohl povolení k pořádání (opět pod záštitou ochotníků) několika divad. představení s výlety do okolí. Tak hráli jsme dva měsíce. Má žádost za koncesi byla opět odmrštěna. Tu Polák, jako bývalý známý pražský herec, zažádal za koncesi sám. Ale i on byl poukázán na pozdější

*) O Pázdralovi, jehož hercům bylo se modliti, „aby byly dobré příjmy“, znamenitě vypravuje mistr Zelenský.

**) Nemýlím-li se, stal se Knábl později zpěváčkem v pražských zpěvních síních.

dobu (až některá z dosavadních nebude), neboť tehdejší místodržitel baron Kraus (bylo to asi r. 1882—1883) nedovolil dále rozmnožovati dosti již velký počet tehdejších kočujících divadelních společností. Co nám zbývalo? Zažádali jsme, abychom mohli uhájiti živobytí, za licenci k pořádání „deklamativních a zpěvoherních představení". Hráli jsme ponejvíce aktovky pro tři osoby, v něž jsme vložili různé kuplety a písně, což obstarávala z větší části má choť sama. Do Nov. Strašecí přijela za námi Kozlanská a angažovala nás ke své společnosti, meškající tehdy v blízkém Mšecí. Dlouho to však netrvalo. Pohádavše se s ředitelkou, odjeli jsme i s Polákem — Šolc odešel již před naším angažováním u Kozlanské — na Peruc. Tam setkal jsem se se svým bývalým spolužákem, ředitelem tamního cukrovaru Knappem, jenž ujav se nás, dal postaviti v úřednické kantině podium, na němž jsme každou sobotu dávali aktovky a přednášeli kuplety a zpěvní čísla a recitovali. Byli jsme za to velmi slušně honorováni. Ředitel Knapp nabídl mně místo vážného, leč odmítl jsem s díky, chtěje zůstati věren divadlu. Zato usadil se zde a přijal ono místo kolega Polák. (Pokráčování.)

Bartoš Vlček:

Tři italská dramata.

(Dokončení.)

Drama jevištně padá neživotností a nemožností postav. Rozumějme: dramatickou nemožností. Mnoho řečí a málo činů. Tím trpí též Luigi Pirandello, kterého vzpomíná časopis zároveň se San Secondem; jeho „Štěpování", dávané v lednu t. r. v Mor.-slez. divadle, žádalo po režii pronikavých škrtů celých dialogů, ba scén. Mají se tedy Italové proč obávat, že je Francouzi odsoudí, budou-li je v dramatě soudit jen podle těch dvou.

San Secondo vydává ještě r. 1919 dvě komedie, r. 1923 třetí („Skála a pomníky"); divadlem začal svou literární tvorbu a zase se k němu časem vrací jako všichni umělci, kterým neuskutečnitelný sen stal se neustálým pronásledovatelem.

*

Co říci o Marinettim?

Jeho lyricko-divadelní syntésy jsou čtenářům známy; rovněž jeho poslední dramat. práce, impressionistický „Ohnivý buben", s kterým zcela zbytečně bylo naděláno mnoho hluku: neboť „Il tamburo di fuoco" je slušný divadelní kus, ale nic více. Naprosto už v něm není nic význačně futuristického.

Méně známo je první dramatické dílo Marinettiho „Re Baldoria" („Král Kvas"), satirická tragedie v prose ve čtyřech aktech. Také toto drama bylo provozováno v Paříži za řízení p. Lugnè Poea — a to r. 1909. Je mi těžko si představit, jak prováděli na scéně výstupy, v nichž Hladovci pojídají ministry a kuchaře krále Kvasu, nebo ty, v nichž zase požření jsou z žaludků vytahováni. F. Flora praví, že „Re Baldoria" je kritikou passatismu; rozumí-li se passatismem ony rybníky minula, z nichž vystupuje Svatá Hniloba, aby asistovala při novém zničení krále Kvasu, jeho kuchařů a dvořanů, zelenými mrtvolami — Hladovci, tedy je tu popřena naprosto oprávněnost všech dosavadních zákonů, jak v morálce, tak v literatuře a sociálním životě. Je to vše na pohled šílený tanec nesmyslů; myslím však, že právě veliká víra ve futurismus a jeho omlazovací moc hnala Marinettiho, když psal ty strašlivé (ve smyslu našeho uměleckého nazírání) stránky pohrdání, odsouzení a výsměchu. Marinetti je skeptik, co se týče minulosti a uzákoněné morálky. A svou cestou jde přímo. „Marinetti má mužně zdravý cit, který se odráží ve spisovatelově díle, tvoře tu groteskní a monstruosní parodii na *pohlavní* literaturu našich časů —" píše Luigi Russo (L'Italia che scrive, únor 1923), který nazývá Marinettiho hercem, protože všecka jeho díla se nečtou, ale deklamují (nejlépe je to znát na knize veršů „Distruzione").

Je dobře vrhnout takový pohled zpět na „Re Baldoria" právě při čtení dramat, které vznikly buď hned po válce, nebo dokonce před málo měsíci, protože ukazují jakoby etapy vývoje, který prodělával futurismus přirozeným během času a událostí. Byl čas, že téměř celá Italie byla futuristická, byť nepsala volných veršů ani neužívala osvobozených slov. Ale to se zdá už velmi dávno. Dnes zůstávají pouze stopy tohoto hnutí v pracích, které vznikají jinak v zcela jiné půdě. Futurismus uměl negovat minulo, ale nedovedl formulovat si budoucno, za kterým šel; Rosso praví, že „není výdechem nové literární civilisace, ale katastrofálně uzavírá století dekadence; nevyjadřuje nové tése, ale využívá až k absurdnosti některých prvků, skrytých v evropském dekadentismu". Soud snad příkrý, ale hodně pravdivý. Jednostranný však potud, že totéž dalo by se říci ještě oprávněněji o poesii — nefuturistické.

„Re Baldoria" je dokument, „Marionette, che passione" snad omyl, ale „L'Arzigogolo" je čin.

A krásný čin.

Hlasy o „Nové firmě“ a Shakespearově ves. „Jak vám se to líbí“.

O „Nové firmě“ *), jež je pokračováním „Firmy“, která docílila na Vinohradech za rok — neboť před rokem byla objevena — tuším více než 50 repris, shodují se kritické hlasy v mínění, že nestojí za mnoho a „České Slovo“ dokonce píše, že nestojí za nic. „Stará firma“ měla úspěch, „Nová firma“, akciová společnost, nyní ztroskotala, třebaže pobavila dvojicí židů, plných malých úskoků, ale velké dobroty, kteří se mají rádi a kteří se stále kočkují právě proto, že se mají rádi. Co je konečně na ní nového, to jsou výstavní modely firmy Weiss a tance shimmy; jinak se v ní opakují vtipy a sentimentality staré „Firmy“. Zkrátka, jak dobře praví „Právo Lidu“, nastavování úspěšných dramat. jako nastavování úspěšných románů znamená obyčejně využívání příznivé konjunktury a má sotva co dělat s uměním, protože takové výrobky z levného materiálu lze nastavovati do nekonečna. Oblast židovských anekdot, jež nepůsobí tak svou vtipností, jako svou hantýrkou, je nevyčerpatelná a dobrým obchodem. — „Čech“ poznamenává k tomu, že lze čekati ještě třeti díl, neboť když jdou filmy v několika epochách, proč by nešlo divadlo. Nikoho to nepozlobí, všichni se zasmějí, a šťastná prostřednost má svůj úspěch. — „Venkov“ se však přece pozlobil, poukázav plným právem, že je ve zpracování Hašlerově do hry přimíseno židovské němčiny tolik, že je útrapou poslouchati takovou slátaninu. A přiznává, že nevzdělaní židé u nás takto „česky“ mluví, ale je-li to ve skutečnosti odporné, možno se z toho těšit na scéně? — Také „Lidové Noviny“ mluví o slabším odvaru staré „Firmy“, a že se na jevišti udrží, je zásluhou umění Zakopalova, jenž v Potashi žije; zato Perlmutter p. Hašlerův zklamal, byl to pouhý věšák na židovské vtipy. — O provedení píše „Venkov“, že mu scházela verva, a zůstává jen nechutný dojem z hloupých židů, které hra banálně glorifikuje. — „Čechovi“ se provedení líbilo, konstatuje, že obecenstvo bylo spokojeno, že se zasmálo dosyta, a že smích je dnes něčím hledaným a vzácným. — „Právo Lidu“ chválí výkon Zakopalův, ale také nesouhlasí s p. Hašlerem, který přetahoval svým podáním hru do sféry kabaretní. — „Čs. Republika“ píše, že bylo hráno dobře, poukazuje zvláště na výkon pí Bečvařové, Šlemrové a Gabrielové, kdežto sl. Scheinpflugová dělala spíše manekýna v toiletách firmy Weissovy. — „Národní Listy“ chválí také výkon Zakopalův, píší totiž, že sáhl do zásoby svých „ruských“ lidí tak důkladně, že svého žida málem pokřtil. Ale byla to postava, která skutečně žila. Také se chválí výkon p. Veverky, jenž je podle „Čs. Republiky“ rozený charakterní komik a jenž v úloze obchodního cestujícího stojí po boku Zakopalově. Režie Hlavatého se chválí a „Nár. Politika“ chválí i jeho Rabinera, jenž se uplatnil svou vymluvností. „Nár. Politika“ všimla si také, že v divadle bylo mnoho vedoucích činitelů ochotnických jednot, kteří pozorně sledovali hru, aby jim nic neušlo z této vzácné akvisice, kterou oblaží zas na dlouho česká jeviště. „Neboť pro ně je prý pražské divadlo vzorem, i kdyby šlo cestami nejkrkolomnějšími.“ Což není právě nejvlídnější poznámka pro ochotnické jednoty, které by si to měly zapamatovati.

Většina kritických hlasů o ves. Shakesperově „Jak vám se to líbí“*) nepodkrytě přiznává, že se jim to nelíbí. Jedině „České Slovo“ píše nadšená slova chvály a praví, „že tak šťastnou ruku, jako tentokrát, neměl Hilar ještě nikdy. Po Kvapilově mohutném díle je tato režie novým a plnokrevným projevem naší shakespearovské dramaturgie. A zvlášť potěšitelná věc: Hilarovi se konečně podařilo ovládnouti převzatý soubor Nár. divadla v jednolité umělecké těleso. Úspěch večera byl velmi svěží.“ Ale ostatní hlasy, i když nechtějí rozhodně říci ne, nutí se, aby našly příjemnější přízvuk pro své nesmělé ano. „Rudé Právo“ přiznává skvělost výkonu pí Sedláčkové a o výpravě jen taktak a tiše konstatuje, že se inspirovala wateauovskými selankami, jež barevně se oživovaly světlem leckde tak prudkým, že zabíjelo i postavy na jevišti. — „Právo Lidu“ opatrně konstatuje, že nové nastudování mělo své přednosti i vady. Přiznává, že velkou část předností „možno“ přičísti režii a výpravě, ale rozhodně přiznává vítězství pí Sedláčkové, o níž praví, že dovedla instinktivně najíti správnou cestu mezi líbivostí a vypjatou stylovostí a tak určila ráz celého provedení. — „Čech“ srovnává režiséry Kvapila a Hilara. V Kvapilovi oceňuje jemného a klidného poetu, v Hilarovi vidí robustnost a prudkost, sklon ke grotesce a karikatuře, a na konec líčuje mladou generaci, která v této scénické moderně má jedinou školu pro výchovu uměleckého vkusu. — „Venkov“ vidí jen pí Sedláčkovou v příznivém světle. O výpravě píše: „S Hrskovou dekorací se nedovedu smířit. Já vím, že o autoru smíte říci u nás, co chcete, a že příkrost jest přímo příkazem naší kritiky; vím, že herce můžete odbýti odsudkem, že by, jak se dí, se i vlastní matka za něho styděla — ale že vysloviti se proti té či oné výpravě, jež jest „moderní“, znamená odsouditi sebe sama za reakcionáře, a přece — ne. Spánembohem tedy primitivismus, když jest v módě; spánembohem nemotorné vuřty místo barokních závěsů když linie nesmí míti dnes čistou křivku; spánembohem neohrabaná balustráda (z prvního dějství), jež se všecka bortí, neboť přesná linie architektonická je dnes hříchem — ale té hmotnosti ve vší té pohádkovitosti, té tíže, té surovosti barev, té křiklavosti, toho jarmarku na stěnách jeskyně a toho špinavého nebe v Ardenách.! Toť se ví: co bylo ve výpravě před lety, je stráveno, a nikdo nevolá, aby se to do nekonečna opakovalo, ale co tu Hrska přináší, není dílo; móda s nemohoucností, nic víc.“ — Ani „Tribuna“ neoplývá zvláštní chválou. Uvádí, že Hilarovi vzorem byla inscenace Reinhardtova, Barnovského a Walsera a pí Sedláčkové to, co jí se líbilo na Alžbětě Bergnerové. — „Národní Politice“ tato výprava se rozhodně nelíbila, i když uznává, že v hledišti bylo smíchu a potlesku dost a divadlo v nejlepší náladě. — „Národní Listy“ v článku „Jak nám se to nelíbí“ zdůrazňují, že básník režii nesmí být pouhým materiálem, jejž může tato libovolně obětovati a znásilňovati, a varuje dra Hilara — jehož není odpůrcem — před touto nebezpečnou cestou, jež ho vede k jednostranné manýře, která se stále odvrací od obsahu k vnějšku, k scénickému materialismu a připomíná mu, že není tak těžké dobýti vítězství, jako je uchovat. — „Čs. Republika“ v myšlenkové souvislosti s „N. L.“ cituje berlínského kritika Engela, jenž pravil, že „se Shakespearem dá se dělati všecko. Lev je trpělivý. Tento duch je tak veliký, že se nestane zcela malým, tato síla citu, objímající svět, je tak mohutná, že nemůže být zcela zničena.“ „Ale je chybou,“ praví sl. Hásková, „jestliže režie ubírá hře

*) „Nová firma“ (Pokračování historie o Potashi a Perlmutterovi), ves. o 3 jed. a dohře. Angl. naps. M. Glass a R. C. Megrue, přel. J. Foustka, zprac. K. Hašler, v režii F. Hlavatého, hráno po prvé 5. září.

*) W. Shakespeare: „Jak vám se to líbí“, ves. o 5 děj., přel. V. Sládek, scén. a rež. K. H. Hilar, nové dek. od A. V. Hrstky. Po prvé ve Stavovském div. 18. září. Scén. hudba F. Austina.

tak líbezné, jako je ‚Jak se vám líbí', srdečnosti, prostoty, vtipu a poesie a nahrazuje ji šaškovitostí afektovanosti, ulízanou roztomilostí a vtipy vlastní výroby. Což Shakespeare není p. dru Hilarovi dost vtipný, a pokládá sebe za vtipnějšího?" A dále konstatuje rozdíl mezi četbou a provedením, mezi snem básníkovým a jeho realisováním. Uvádí tyto rozpory dost podrobně na jednotlivých postavách. Hilar opřel se o německý vzor a podal nevýraznou, nestylovou, beztvárnou směs. Schází mu takt básníka, dovede být přesvědčivý ve výkladech na programu, ale ne v činech divadelních. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoar od 1. do 15. října. Národní div. nemělo novinek, opakovalo v činohře s pí Sedláčkovou „Jak vám se to líbí", „Turandot", „Ze života hmyzu" a „Dítě". V opeře hrálo „Prodanou nevěstu", „Louskáčka", nově nastudovalo „Dvě vdovy", „Carmen", „Eugena Oněgina", „Toscu" s Baklanovem a Pattierou j. h. a s týmiž „Otela" a „Rigoletto", „Lohengrina" s Plaškem j. h., „Figarovu svatbu", „Šárku" a „Fausta a Marketu" s Baklanovem. — Stavovské div. mělo novinkou 29. září Vachkova „Ubohého blázna" a 7. října Wildovu „Bezvýznamnou ženu" a Pirandelliho komedii „Šest postav hledá autora". Hrály se pak mimo tyto kusy: „Ze života hmyzu", „Gabrielin příchod" a „Jak vám se to líbí". V opeře a baletu: „Louskáček", „Piková dáma" s Mustanovou j. h., „Bohême", „V studni", „Madame Butterfly" s Kublou j. h. a „Figarova svatba". — Vinohr. div. 9. října uvedlo Maughamovu ves. „Dokola" a Winawerovu „Knihu Jobovu". Opakovalo: „Firmu", „Novou firmu", „Vzpouru", „Palackého tř. č. 27", „Jitro, den a noc", „Sen v noci svatojanské", „Koncert", „Uzel" a „Ingeborg". — Švandovo div. mělo novinkou Wildgansovu „Lásku" a Molnárovu „Labuť", hrálo „Lysistratu", „Malou Scampolo", „Zámeckou paní", „Lulu", „Bůžka lásky" a „Halo". — Div. Komedia: „Firma Trio" a „Polní maršálek". Z projektovaných her ruského uměleckého divadla „Zlatý kohoút" prozatím sešlo. — Div. Urania: „Komtesa Kukuč", „Maharadžův miláček", „Dolinkovy námluvy", „Konec Dona Juana". „Pomsta žlutého ďábla", „Lesní pohádka", „Bídníci", „V tichém domě u Slavíčků", „Praha pod pantoflem", „Kulatý svět", „Taneček panny Márinky", „Jan Výrava", „Kouzlo valčíku" a „Zlodějka dětí". — Tylovo div. „Kráska ze Šumavy", „Paní vévodkyně", „Městská rada na námluvách", „Netopýr", „Vojsko v dívčím ústavě", „Dcery pana Zajíčka", „Strašidlo ve mlýně", „Maharadžův miláček", „Nová modla", „Perská kočička" a „Praha v Roztokách". — Div. Apollo: „Hrůzy letního bytu", „Opium", „Bubi nechce", „Mistr boxu", „Laboratoř halucinací", „Zákon je zákon" a „Židovské kvarteto".

Vzácný věk dobré české herečky. V těchto dnech slaví 75. narozeniny dobrá, skromná, ale velmi rázovitá česká herečka, býv. člen Národ. div. Adéla Wolfová. Za své činnosti při Národ. div. byla členem velmi oblíbeným. Její memoárové dílo „Mému rodišti" náleží mezi krásné práce tohoto genru. Bez hrdinství, s pravým a čistým citem českého srdce vypráví prostě řadu příběhů ze svého života a působení. Neřeší uměleckých problémů, nepřeceňuje dodatečně žádných událostí nebo jejich významu, sděluje průběh a výsledky životního snažení tak, jako by zpytovala svědomí. Dílo to mělo by se státi čítankou českých žen, zvláště těch, které se věnují divadlu. To byla herecká generace. Nechť se všichni, kdož s ní jsou ještě na živu, těší dlouhému a spokojenému životu.

Karel Mušek, em. režisér Nár. div., vzdal se vedení revuální části čtrnáctidenníku „Divadlo". Odchodu rež. Muška z vedení tohoto herec. časopisu lze jen litovati, neboť je jeho zásluhou, že úroveň „Divadla" po stránce literární v poslední době získala. Mušek, jako anglofil, horlivý překladatel Shawových komedií, s obdivuhodnou pílí a pečlivostí staral se o vybavení každého čísla. Jeho velká znalost otázek shakespearských pronikala tiskem a velká divadelní zkušenost a inteligence dovedla nalézti k mnohým zjevům složitého našeho div. života vystižné stanovisko. Jakým směrem se snažení časopisu „Divadlo" nadále ponese, není zatím patrno, ani jisto. *Eský.*

Český umělec do Polska. Dirigent Milan Zuna, který při převzetí Slov. Nár. div. v Bratislavě Osk. Nedbalem odešel z Bratislavě a měl nastoupiti místo prvního kapelníka ve státní opeře v Pešti, byl povolán za šéfa státní opery ve Varšavě. S ním tehdy z Bratislavě odešel i dramaturga režisér Milan Svoboda, který se vrátil zase k profesuře.

Jos. Javorčák, rež. divadla „Uranie", oslavoval v těchto dnech své 40leté působení ve službách Thalie. Rež. Javorčák náleží ještě mezi tu „starou gardu" nadšených, zanícených umělců, kteří ve své umělecké činnosti nespatřují pouze prostředek ku obhájení své existence, ale věnují se divadlu celou duší. Skorem 16leté působení v divadle „Uranii" ukázalo nám dokonale uměleckou zdatnost jubilárovu, jemuž přejeme, aby ve zdraví a v plné síle pracoval ještě řadu let pro rozkvět českého divadla. *Eský.*

Felix Achil de la Cámara, ředitel div. „Komedia" a „Apollo" v Praze, jmenován dopisovatelem pařížského divadelního a uměleckého denníku „Comoedia".

Polský divadelní teoretik na Karlově universitu. Na Karlovu universitu v Praze byl povolán polský učenec profesor Szyjkowski, který náleží mezi čelné divadelní teoretiky polské. M. j. vydal velké dílo o nových proudech divadelnictví a dramatu polského.

Pomník div. řed. Jana Nep. Štěpánka na hřbitovech olšanských. Nedaleko hrobu Havlíčkova na II. hřbitově olšanském spí věčný sen uprostřed své rodiny jedna z čelných kdysi osobností divadelního světa, jež v těžkých počátcích českého divadla byla jeho vzpruhou a hybnou silou. Leč, jak už často bývá, zapomnělo se i na J. N. Štěpánka, tajemníka a později spoluředitele býv. Nosticovského divadla, jehož přičiněním české hry na toto jeviště byly uváděny. „Sdružení pro povznesení znalosti památek" v ocenění této vysoce důležité práce Štěpánkovy na poli národním, jež v době probuzenecké náležela k nejvýznačnějším, jakož i v plném vědomí Štěpánkova významu literárního, upravilo svým nákladem jeho hrob a postavilo mu vkusný mramorový pomník. Odevzdání stalo se prostou domácí slavností, při které zásluhy Štěpánkovy, jakož i význam divadla v životě národním srdečnými slovy ocenil náměstek starosty Sdružení. Byl to akt piety mrtvému buditeli, jichž ještě celá řada čeká na splacení dluhu, kterého národ jest jim povinen.

Podpora divadelního badání. Denním i odborným tiskem začínají pronikati obvyklé touto dobou zprávy o literárních konkursech na díla krásného i vědeckého písemnictví. V posledních dnech byly zase vypsány některé ceny na zajímavá vědecká témata. Je bolestno pozorovati, že obor divadelní

historie a estetiky je zase opomíjen. V posledních deseti, patnácti letech je památován jediný případ, kdy byla vypsána cena na spis divadelně teoretický. Bylo to v roce 1915, kdy Akademie vypsala konkurs na spis o Shakespearovi v Čechách. Spis měl býti určen k 300. výročí Shakespearovy smrti. Pokud bylo známo, pracoval na něm Fencl, Bor a Blahník. Zdá se, že Fencl dokončil svou práci, Bor dokonce otiskl část v jakémsi válečném sborníku, Blahníkovi přerušil odchod do války studia. Přece však bylo by zajímavo zvěděti podrobněji osudy tohoto konkursu. Při letošním rozdělení státních cen pro divadlo a literaturu navrhla jury, aby v příštích letech byla udělována též cena dvěma hercům a jednomu režisérovi. Mir. Rutte tehdy psal v „N. Listech" a doporučoval, aby i teoretičtí spisovatelé byli odměňováni z peněz na ceny divadelní. Snad by alespoň tímto způsobem byl zájem o divadelní bádání prohlouben.

Spoření ve státním rozpočtu na divadlech. Ministr školství a nár. osvěty svolal poradu se zástupci velkých divadel, která se neměla zabývati otázkou, jak pomoci našim předním ústavům uměleckým, nýbrž jak ještě více obmeziti jejich činnost, aby jim stát nemusil poskytnouti tolik, kolik jim dával dosud. Jde o rovnováhu státního rozpočtu a chce se tedy spořit. Ne na dietách, na automobilech, na premiích nepracujícím, ale na umění. Je sice pravda, že správy divadel najednou prováděly nákladné úpravy svých jevišť, ale to není znamením luxu, ani rozhazováním, pokud ovšem se skutečně při tom šetří rozumného hospodářství, nýbrž je to nutnost, vyvolaná tlakem umělecké soutěže a pokroku. Bude-li stát šetřiti na kultuře a při tom vykazovati náklady vlastního nadbytečného hospodaření jinde, budou slyšeti vedoucí činitelé mrzuté výpočty ztrát a zbytečností, na které je vždycky dosti úhrady. Je podivno, že věci tak závažné pro umění a kulturu zůstávají nepovšimnuty našimi předními korporacemi odbornými, jejichž vedení jako by zmrtvělo!

Zase divadelní zákon. Časopis „Divadlo" oznamuje, že min. škol. a nár. osvěty Bechyně slíbil deputaci herců, která k němu přišla pojednati o důležitých otázkách českého divadelnictví, že věnuje největší péči tomu, aby přípravné práce k vydání divadelního zákona dostaly se co nejdříve do stadia definitivního projednávání. Tento slib budiž zaznamenán pro historii. Kolik jich ještě bude, než se opravdu začne?

Smutná zpráva. Denními listy prošla ve dnech právě minulých oficielní zpráva o ustavení společnosti Musea české knihy. Zpráva mluví velmi přesně o organisaci tohoto musea a vyslovuje se také velmi určitě o místnostech, v nichž budou prý v nejbližší době sbírky instalovány. Kdo z divadelníků by nad touto zprávou nezesmutněl? Jak dlouho trvá již jednání a snahy o zřízení musea divadelního, co materiálu bylo již opatřeno a slíbeno, co anket již bylo, a přece není učiněn ani jediný krok k realisaci. Důvod je zvláště zase v tom, že veškeré naše divadelní snahy jsou velmi roztříštěny a že o osobní zabarvení všech divadelních akcí se každá i dobrá věc zatím rozbila.

Divadelní hádanka. Dle amerických listů přijal prý divad. řed. W. A. Brady ku provozování v nastávající zimní sezoně původní práci jistého populárního českého dramatika. Nová hra nebyla prý dosud na scénu uvedena. K vyvarování omylů zpráva podotýká, že tu nejde ani o Josefa, ani o Karla Čapka.

Eský.

Zase české shakespeariantství. Studium o Shakespearovi jest dnes velmi pokročilé a jest jakousi kulturní povinností každého národa. U nás se mu bohužel věnuje malá péče. Ke všemu pak ještě přijdou „Národní Listy", tak velký a kulturními pracovníky hojně dotovaný žurnál, a předloží nic netušícímu čtenářstvu hrůzostrašnou detektivní historii o tom, jak se Shakespeare stal hercem. To jde trochu na nervy.

Soutěž na libreto k dětské zpěvohře, vypsaná řed. měst. hudební školy ve Znojmě, byla obeslána 15 pracemi. Z těch pouze dvě vyhovovaly by účelům soutěže a to: hra pod zn. „Dětský Parnas" po částečném a hra pod zn. „Návrat" po úplném přepracování. Z toho důvodu je soutěž prodloužena do 30. prosince t. r. za těchže podmínek s dodatkem, že cena 1000 Kč může býti v případu potřeby rozdělena. Zaslané práce se vrátí. Autoři se žádají o zaslání adres.

Pověsti o Národním divadle. Ve spojitosti s událostmi při přestavbě jeviště Nár. divadla proskakují v nejbližším kruhu zájemníků zprávy, které nasvědčují tomu, že jsou tu tajná přání, nebo snad i určité snahy a jednání o nastávajících změnách ve správě těžce zkoušeného ústavu. Bylo by zcela přirozeno, kdyby dosavadní odhalení podivného hospodářství otřásla křesly, na nichž se usadili činitelé z dopuštění poměrů „naší" doby. Ale právě tyto poměry a právě oni činitelé nezaručují, že by se pověsti splnily. A kdyby se i splnily, budou tyto výsledky pořád ještě příliš daleko od toho, co by mělo přijíti, aby Nár. div. bylo řízeno odborníky, a co by musilo přijíti, kdyby povolaní činitelé měli úmysl řešiti tuto otázku s hlediska uměleckého a ne politického a osobního. Mluví se tedy o tom, že p. Ackermann pozbude intendantství, ale že se stane ředitelem Nár. divadla. Na místo Hilarovo prý přijde pan Bor, nynější režisér Švandova divadla (?!). Kdo bude intendantem a co se stane s panem drem Šafařovičem, není ještě známo. — Je otázka, ustoupí-li dr. Hilar tak snadno a nepodlehne-li rád tlaku protiproudu, aby se vrátil ke svému umění před záchvaty impresionismu — a aby zůstal, kde je. — Změna v osobě intendantově mohla by znamenati mnoho, kdyby nešlo zase jen o záměnu prestiže politické strany a o záměnu osoby podle politického klíče. Již jednou jsme v listě poukázali k tomu, že pro místo intendanta má býti volena osobnost, odborně vzdělaná, v divadelnictví zkušená a pro tyto vlastnosti vážená, která by byla už předem zárukou nestranné umělecké spravedlnosti a uměleckých cílů. Není velký výběr, ale jsou tu takové silné individuality, a upozornili jsme již na nejpřednější. Stačí vysloviti jméno Jindřicha Vodáka, aby každý nestranný posuzovatel a znalec poměrů přisvědčil, že by tato volba byla šťastna. Jeho nevšední znalosti literární a zkušenosti z úřadu div. referenta ministerstva nár. osvěty, jakož i bystrost kritických postřehů dodávají mu takovou kvalifikaci, že by měl býti generálním intendantem všech divadel, státem subvencovaných. Pro nás by však bylo ziskem vpravdě uměleckým, kdyby se stal intendantem první naší scény. Ovšem, přijal-li by tuto volbu! — Další pověst praví, že je připraveno pensionování šestnácti členů uměleckého souboru Nár. divadla. Osud těch, kteří do nedávna byli budovateli uměleckého rozvoje první české scény, bude tedy horší, než osud jejich předchůdců, kteří z úcty k jejich umění a zásluze bývali propouštěni teprve ve stáří a nikoli ještě v plné síle a jen proto, že nejsou po chuti novému režimu, který nemůže býti přece trvalý. Způsob, jakým se jedná s těmito umělci, neměl by býti lhostejný ani vrchní správě divadla, ani veřejnosti. Má-li Nár. divadlo k disposici divadlo Stavovské, mohlo by v tomto divadle hráti jiný repertoar, než v Národním, a v něm by se uplatnili ještě vždy zdatně všichni ti, kdo trpí duševně z nevděčného odstrkování a snižování. Opomíjí-li se na př. při obsazení „Hyppodamie" pí Nasková a získává-li se pí Iblová z Vinohradského divadla, je to umělecky podivné a hospodář-

sky nepřípustné. Dávají-li se choti šéfa činohry role nad její síly, kdežto pí Suchánková, Ostrčilová, Rydlová vystupují takřka jen z milosti, nebo v rolích téměř statistek, nemůže se mluviti o umělecké nutnosti, nýbrž spíše o podivných poměrech osobních, které správa i obecenstvo draze platí. — A tak čtyřicetiletí Nár. divadla nebude radostným svátkem, jako bývaly dřívější jeho jubilea, ale bude měřením dnešního zklamání s dřívějšími úspěchy a s láskou celého národa, kterou dovedl pokaziti dnešní režim. A provázeno bude hořkou slzou mnohých oddaných jemu duší!

Stále ty přestavby v N. divadle v Praze! Otázka přestaveb a rekonstrukcí v pražském Národním divadle je ještě stále ve stadiu nezodpovědněné otázky. Některé listy nepřestávají volati po veřejné revisi celého plánu o provádění přestaveb. „České Slovo" odhalilo novou, dosud neznámou okolnost, která jeví, s jakou lehkomyslností byly tyto důležité a drahé věci podnikány. Píše totiž: „Když o tom došla zpráva předsednictvu zemského správního výboru, zakročilo toto ihned, svolalo mimořádnou schůzi zemského správního výboru, jehož členové také dostavili se s odborníky přímo do Národ. div., aby na místě zjistili pravý stav věci. S úžasem konstatovali, že práce jsou již v plném proudu a že při tak důležitých rekonstrukcích není přítomen ani šéf činohry, ani opery, ani ředitel, ani intendant Nár. div. Všichni dleli již na prázdninách".

Přestavba jeviště Národního divadla byla provedena bez úředního řízení a povolení. Podle předpisů stav. řádu byla tu příslušná zemská správa politická, která má ke stavebnímu řízení pozvati obec a magistrát a pak dodati tomuto stav. povolení i se schválenými plány. To se však nestalo. Bohorovnost panstva šla nejen přes správní zvyklosti a finanční hospodářské nutnosti, ale ignorovala každý zákon a úřad. Jsme zvědavi, co učiní stavební a politická instance, když obyčejného smrtelníka při mnohem nepatrnějším poklesku citelně prohání.

Vstupné Národ. div. v posledních dnech podrobily některé listy ostré kritice a dožadují se, aby zlevněním vstupenek byla umožněna návštěva i finančně slabým vrstvám obecenstva. Poukazují na snížení mezd a gáží v Nár. div., kterážto akce byla prý odůvodňována nastávajícím poklesem cen život. potřeb a potřebou nové úpravy cen lístků. Do dnešního dne však správa nepřikročila k provedení svého záměru, a listy dožadují se splnění slibu. Nelze nepřipojiti se k této žádosti, až příliš oprávněné. Mimo to je nutno připomenouti správě Národ. divadla, aby při novém vypsání abonementu nenechala nepovšimnuty stesky na nucené zakupování předplatných vstupenek pro Stav. div. Doufáme, že úbytek abonentů přiměje správu N. d. k nutné reorganisaci této „výhody". (Zatím „reorganisace" provedena! Pozn. red.) *Eský.*

Programový věstník Národ. divadla stal se po premiéře Vachkovy hry „Ubohý blázen" mimoděk konkurentem „Humoristických Listů". Tento dojem měl návštěvník, který před odchodem do divadla přečetl si kritiku této hry a v divadle pak ve „Věstníku" dostalo se mu teprve správného poučení o významu autora a jeho práce, což dramatičtí estétové — přehlédli. Lektor N. d. Fr. Götz zavinil svým článkem v novém „Věstníku" tuto komickou situaci. *Eský.*

Proti kritice divadelní ozval se dosud málokdo. Jediný Scheinpflug vyčinil J. Vodákovi, že mu nepochválil hry. Obyčejně byla ponechána kritikům svoboda a volnost projevu jejich názoru. Správa divadla nebo autor klidně polykali hořké pilulky a řídili se nebo neřídili podle tohoto receptu. Teprve šéf činohry Nár. divadla rozvířil veliký prach proti těm, kdo mu zkritisovali nastudování a výpravu Shakespearovy hry „Jak vám se to líbí". K. H. Hilar vyvíjí nejen horečnou činnost uměleckou na svou pěst, provádí v divadle důsledně svůj systém, — což by bylo konečně předností, — ale nesnese, aby byl někdo jiného názoru, než on, — a to je chyba. Největší chybou však je, chce-li donutit oficielní kritiku, aby krátce a bez výhrady přijímala všecko tak, jak on to předkládá. Z obecenstva si nedělá nic. To mu obstará galerijní klaka, aby se mohl dovolávati, jak jsou návštěvníci spokojeni. Ale kritika — to už je horší. Dotýká se jeho neomylnosti a uměleckého vzdoru a připravuje ho odlišným míněním o uznání jediného uměleckého božství. A proto se proti kritickým kacířům rozpřáhl velkým gestem třísloupcové obrany v „Čs. Republice", aby jim ukázal, že umění nerozumějí a že nedovedou chápati ani Shakespeara. Hilar chce bojovati vlastním tiskem ve formě meziaktí, chce si stvořiti vlastní divadelní list (ale zemský výbor mu na to nechce povolit peníze, a nakladatele nemůže získat), a všecko to nestačí; vedle přátelského fora v „Tribuně" utíká se pod křídla „Čs. Republiky", kde mu dr. Hásková vrátila obratně ránu v několika řádcích. Je to zápas o ideové vítězství, nebo zápas na bortící se půdě?

O režii Shakespearovy hry „Jak vám se to líbí" sveden byl tuhý boj. Hilar bránil se obsáhlým projevem v „Čsl. Republice" proti některým výtkám, zejména proti kritice Zdeňky Háskové v témže listě a M. Rutteho v „Národních Listech". Oba mu zase odpověděli, zejména Rutte ukázal, že Hilar cituje z některých kritik jen příznivé věty, které vytrhuje z textu, kdežto zamlčuje odmítavé partie těchže úvah. Vodák v „Čase" ujal se zase Engelmüllera, proti němuž vystoupil Hilar na programu divadelním.

Výhody a nevýhody politické známky. Všude, kde zasáhlo politické stranictví do umění, ukázalo se škůdcem. Nejlepším dokladem toho je Vachkův „Ubohý blázen". Autor je členem redakce „Práva lidu", tedy politickým přítelem intendanta Nár. divadla. Proto se tomu nikdo nedivil, když byla jeho dramatická prvotina hned přijata. Proto také buletin Nár. divadla způsobem, u jiných autorů neobvyklým, uváděl už napřed veliké přednosti díla a mluvil o ostré kresbě prostředí, o určité charakteristice hlavní osoby a o značné zajímavosti hry. Mimo to oznamovaly téměř souhlasné zprávy v některých listech před premiérou příliš podobné vynášení uměleckých vlastností novinky, ba ukazovaly na Želenského, že tu vytvoří jednu z nejtěžších postav své umělecké dráhy! Proto byla premiera očekávána jako veliká událost doby, a proto také bylo tím větší zklamání, když se objevila hra nedokonalá, v dramatické stavbě chabá a ideově do nemožnosti zkreslená. Je nepochopitelno, že šéf činohry neporadil autoru aspoň škrty, které by byly zejména ve třetím jednání uspořily nudu, smích a pískání. Od doby „Žlutých růží", kdy se dostal mladý a nezkušený začátečník na scénu Nár. divadla protekcí společenského salonu, nebyla přijata tak slabá hra, jako je Vachkova. Kritika, ač byla zřejmě shovívavá k příteli žurnalistovi, byla jednohlasně zamítavá. Ale politická protekce provedla svou, dostala Vachka do Národního, třeba způsobila uměleckou blamáž divadlu i autorovi.

Zrcadlo kritiků. V posudku o premiéře Vachkova „Ubohého blázna" psal jistý kritik důsledně, že scénickou výpravu pořídil Pujman (operní režisér Nár. div.) místo Hofmann. Jiný kritik zase odsuzoval hru a varoval, že dnes už není doba, kdy by se mohl líbit „Mlynář a jeho dítě" nebo „Paličova dcera". Ten asi vůbec neví, že „Paličova dcera" je jedno z nejlepších a nejúčinnějších dramat, které kdy byly na českém divadle hrány. To je asi licentia critica.

„Ženský sněm", klasická Aristofanova hra, provedena bude na scéně Vinohradského divadla v nejbližší době za režie Karla Čapka. —*ý.*

Aristofanova „Lysistrata“ byla prvním skutečně hodnotným večerem v nové sezoně komorních her Švandova div. Zamýšlena byla asi jako kuriosita, ale po úspěchu, jejž získal starý tento řecký klasik jako dobrý znalec obecenstva, stala se téměř kasovním kusem. Ačkoliv mnohé hlasy vytýkají mu neomalenost a svinstvo, a to neprávem, protože šlo mu o to, aby zvrácenosti zesměšnil, nelze mu upříti obratnosti divadelníka, obratnosti, s jakou dovede úměrně a se stoupajícím účinem rozvíjeti scény ať jednotlivců, nebo davů, a to způsobem, jaký dnes, po více než 2000 letech svede sotva který dramatik. Režie také se přičinila o zdar choulostivé této hry, jež herecky spočívajíc na pí Gampeové, Švandové a p. Kadlecovi, dosáhla úspěchu velmi pěkného. *j. p.*

Divadlo Apollo pokračuje důsledně ve svém programu. Z posledních novinek vzbudila pozornost Galischova aktovka „Opium“, pravá grand-guignolka, jež dovedla diváka napnouti do posledního záchvěvu nervů, aby jej na konec přesvědčila, že to tak zle nebylo myšleno, a uspokojí ho úplně. Pp. Rint, Rovenský a pí Částková sehráli tuto drobnůstku slušně, ač by neškodila větší přesnost v akcentování a v souhře některých okamžiků, které jsou důležité. Ostatní aktovky „Bubi nechce“, „Hrůzy letního bytu“ a „Mistr boxu“ jsou naivní plácotinky, které sotva někoho spasitelně dojímají.

Přesycení Prahy divadly. Nedávno projevili jsme pochybnost o tom, zda je Praze i českému divadlu zdrávo, vzniknou-li najednou hned tři nové divadelní podniky, nota bene v bezprostřední blízkosti, byť i to byly jen tak zvané malé scény. Důsledky se již dostavují. Divadlo Apolo přestane prý hráti, a ostatním se nedaří skvěle. A co nejhoršího, takovéto podniky odnímají přece jen část publika nebo alespoň část pozornosti divadlům velikým, u nichž jest také pozorovati úbytek publika.

Zkušební scéna? Veřejným provoláním v denních listech shání p. Vl. Strnad-Holeka „zkušební scénu“, kterou prý dle zahraničních vzorů chce vytvořiti na velkém pražském jevišti. Adepti-herci mají za vedení adeptů-režisérů prováděti hry adeptů-spisovatelů. Kolik takových podniků již tu bylo, kolik jich zkrachovalo a za kolika ideálními programy ukázalo se čertovo kopýtko osobních prospěchů. Zkušební scéna, kdyby měla nějaké bytí, musila by býti vedena silnými divadelními individualitami. Této záruky provolání páně Strnad-Holekovo neposkytuje. V „Klubu přátel divadla“, který měl býti více než před rokem založen, bylo dosti odhodlaných a již něco prokázavších lidí, a přece se podnik nezdařil.

Divadelnictví v cizině. Dcera Aug. Strindberga z prvního manželství, provdaná za Rusa, paní Karin Smirnovová napsala drama „Síly“, které v příští zimní sezoně bude vypraveno ve Štokholmu. — V Kristianii dává se s ohromným úspěchem drama L. N. Tolstého „Živá mrtvola“, a vystupuje v něm pohostinsky v úloze Fédi známý berlínský herec Alexandr Moissi. — Ruská dramatická umělkyně paní Jelena Polevická, která loni hrála v Praze v Ruském komorním divadle, vrátila se do Ruska a stojí nyní v čele „Dramatického divadla“ v Moskvě.

Nový typ dramatické školy? Výbor Svazu divadelních herců v Lublani ohlašuje otevření své dramatické školy, na níž budou vyučovati čelní odborníci slovinského divadla. Vyučování bude ve třech kursech, jednom všeobecném a dvou speciálních. K této zprávě, vzaté z novin, lze připojiti některé drobné poznámky: Tu je pravé působení herců, vychovávati skutečně umělecký dorost v tradici národní divadelní kultury. Zde je také pravé místo pro divadelní školu, která nemůže býti státní, neboť vyučování umění nemůže se vměstnati do filistrovských nebo běžných forem jiného vyučování. Konečně pak s obdivem dlužno hleděti na slovinské herce, že se o něčem dohodli, že dovedli ze sebe zvoliti ty nejlepší a že se od usnesení dostali také k činu. Ať to naši herci a divadelníci vůbec dokáží.

Divadlo na ruském venkově. O repertoaru dělnických a provinciálních divadel vůbec, jaký v posledních letech ovládl malé venkovské scény, jak výdělečné, tak ochotnické, vyslovuje se sovětský tisk sám velmi odmítavě. Je to bída umělecká i hmotná a je to zároveň vláda nevkusu a přehánění, různého nestráveného novotářství, nepochopených hesel v proletářském repertoaru, že je z toho úzko, a začínají proti tomu všemu důrazně vystupovati i ony kruhy, které ještě před 2—3 lety samy taková hesla hlásali. Příslušné oddělení v lidovém komisariátu osvěty, které má na starosti péči o provinciální (a zejména dělnická i selská) divadla, hodlá tomu odpomoci jednak vydáváním zvláštního Sborníku agitačních kusů vhodných specielně pro vesnické scény, jednak časopiseckými podniky „Těatr v děrevně“ (Divadlo na vsi) a „Okťabr i děrevna“ (Říjen a vesnice, — říjen je měsíc bolševického převratu!), aby tak podávalo jim jakousi rukověť k ideovějšímu řízení drobných scén, zejména amatérských, a zároveň příručku pro komunistické divadelní pracovníky ve vsích. — Sovětský tisk však sám připomíná (cituji jejich hlas „Dni“), že první „Sborník“ těch kusů přináší samá historicko-herojská dramata onoho agitačního a propagačního rázu, pro nějž se strany prostých posluchačů není ani zájmu, ani pochopení. Nejdou na to prostě! *Č.*

Expansivní Anglie. V Londýně bude otevřeno nové velké divadlo, které upraví ceny míst tak, aby dramatické umění bylo přístupno i širší veřejnosti. Nové divadlo bude prý ve svůj repertoar zařazovati hry starých mistrů, ale také otevře svou scénu pro uplatnění snah mladých autorů a nových prací. Divadlo, jehož ředitelem bude Rus Komisarzevskij, bylo založeno společností, opřenou o silnou finanční skupinu bankéřů. *Eský.*

Němci do Čsl. republiky. Dle zpráv denních listů bude v Praze a v Brně tuto sezonu pohostinsky vystupovati berlínská státní činohra, aby ozdravila našimi penězi své pochroumané finance. Vida, jakým magnetem je československá měna.

Divadlo v Německu. Za nynější valutní anarchie v Německu, kde marka téměř denně vystavena je divokým poklesům a ceny všech potřeb životních úprkem stoupají do výše, aby se aspoň poněkud přizpůsobily vnitřnímu znehodnocení marky, mají ohromnou potíž i divadla se stanovením výše vstupného. Ve dnech rapidních poklesů třeba ovšem denně měniti a pracně vypočítávati přirážky na všecka místa, zrovna jako třeba každým týdnem upravovati gáže hercům i všech divadelních zaměstnanců, kteří v podobě doplatků dostávají milionové drahotní přídavky. Všichni divadelní ředitelé delší dobu prý lámali si hlavu, jaký koeficient (násobitel) drahoty si stanoviti na pevné ceny lístků, aby přišli na svůj počet asi podobně, jako fiakristé, hoteliéři, nájemci lázní a knihkupci. Na správné východisko připadli ve státním divadle ve Štuttgartě: tam rozhodli se zavésti znovu nízké ceny mírové, ale připočítávati k nim index životního minima, jaký právě připadá na den a který státní úřady ex offo ustanovují vždy ve 2—3 dnech, vypočítávajíce je přesně podle průměrných cen trhových. Toto existenční minimum činilo letos v květnu 3816 marek, v červnu 7650 marek, v polovici července již 29.000 marek, koncem července 71.470 marek a v polovici srpna 437.000 marek. Takové počítání ceny lístků divadelních je spravedlivé a vyhovující a bude patrně zavedeno ve všech větších divadlech. *Č.*

OCHOTNICTVO.

K „Černé kronice" v „Národních Listech".

Dr. Miloslav Novotný (N) uveřejnil 2. října v „Národních Listech" v kulturní rubrice noticku „Z černé kroniky", v níž reaguje na náš nedávný úvodník o seriosnosti divadelního časopisectví. Při tom odkázal ochotnictvo výhradně do mezí péče o zlepšení vlastního repertoáru a vylučoval je ze součinnosti na vybudování českého divadelnictví a na jeho vývoji. Při tom dělal už kříž nad ním, pokládaje je za „poslední památku kulturního našeho obrozování, jíž není souzeno žíti věčně".

Tato noticka vzbudila oprávněné rozhořčení v kruzích ochotnických ne proto, že se nepříznivě dívala na některé zjevy a že je odsuzovala, ale zvláště proto, že bez náležité znalosti věci paušálně odhazovala celou velkou a živou kulturní činnost, rozvětvenou po celé oblasti české, tu činnost, jíž lze děkovati za kulturní povznesení nejširších vrstev lidových. Při tom ovšem rozechvění prvních dnů bylo větší, než věc sama zasluhovala. Máme v ústředí řadu projevů z Prahy i venkova, které nás žádají, abychom organisovali akci proti pisateli i proti listu, který mu poskytl místa k takovému útoku na činnost, která zejména v menšinách je hlavní oporou všeho kulturního snažení. Nezahájili jsme žádné větší osobní agitace, upozornili jsme jen určité povolané kruhy na nesprávnost předpokladů a vývodů p. dra Novotného. Bráníme zatím svým stoupencům, aby — jak jsou odhodláni — odmítáním nebo vypovídáním „Národních Listů" z tohoto důvodu protestovali proti snížení své činnosti a svých ideálů p. Novotným. Práce naše je úplně nepolitická, a nechtějme jakýmkoliv způsobem vzbuditi třeba jen zdání politického zabarvení. P. Novotný sám, bez zvláštního zevního popudu, napsal již 6. října obsáhlý dodatek k první noticce, v němž se omlouvá, že to tak nemyslil, že si ochotnictva váží a že ho nechce snižovati, a vykládá celou řadu partií svého původního projevu.

Toto dvojí vystoupení p. dra Novotného potvrdilo náš, několikráte již uveřejněný soud o něm. Buď literát umí něco napsati, a pak to nepotřebuje výkladu, nebo někdo něco napíše, co je srozumitelné teprve tenkrát, když se k tomu napíše dvakrát tak dlouhý výklad, ale pak nemůže se pokládati za spisovatele. Druhým projevem p. dra Novotného dostalo se v některých směrech činnosti čsl. ochotnictva plné satisfakce. Nicméně nutno připojiti ještě několik poznámek: P. Novotný píše, že jmenoval několik her, „jejichž kulturní hodnota a význam jsou mu neznámy", a že jmenoval ochotnické jednoty, „jež tyto podivné hry provozovaly". Je nutno litovati, nezná-li dr. filosofie, který je lidovýchovným referentem v Osvětovém svazu, který se vydává za literárního kritika a historika, Ruthovu „Písmákovu dceru", nezná-li dokonce ani „Koflíček Marie Terezie", kteroužto hru uváděl seznam „Ceské Osvěty", orgánu Osvětového svazu, mezi hrami celkem neškodnými. Z několika her, o nichž i my víme, že nejsou klasickými a že je škoda práce na jejich studium, dovozoval p. Novotný: „A co se asi hraje po vesnicích, když je i pod svícnem tolik tmy, když se hrají v samém sídle ochotnické organisace takovéto hry, o jejichž jsoucnosti a dobrých stránkách bude asi již sotva vědět někdo jiný." Kdyby byl měl p. dr. Novotný trochu více dobré vůle a trpělivosti, byl by si v témže čísle „Čsl. Divadla" přečetl repertoar a byl by se poučil, že právě víc než 70% kusů, hraných ochotnickými jednotami, jsou hry literárně a umělecky velmi cenné.

Ve své omluvě uvádí několik příkladů dobrých družin ochotnických a m. j. také o jedné, která se chlubí pěkným repertoarem, významně praví, že nebyla členem Ú. M. D. O. Č. Zde jsme u takového kamene úrazu. Jednoty, u nás organisované, nepokládají hraní divadla za svou osobní věc, za svého koníčka, nýbrž za součást všeobecného snažení o vyšší kulturní úroveň lidu, a proto je zejména těchto lepších jednot povinností, aby se organisovaly ve prospěch slabších a bezradných jednot, kterým mají pomáhati svým příkladem i skutkem. Popíráme, že by dobré jednoty byly u nás jen ostrovy v širém moři. Naopak soustavné práci Ú. M. D. O. Č. se podařilo, že jednoty slabé a špatné stávají se výjimkou. Taková práce nedá se udělati ani za rok, ani za pět let. S dosavadními výsledky je naše organisace spokojena a dej bůh, aby pokrok šel stejným tempem vpřed.

Nechceme umlčovati kritiku, nepolemisujeme s ničím, co se týká konkretních výtek určitým výkonům a volbám kusů. Nemůžeme však strpěti, aby se paušalisovalo tak, jak se někomu hodí do krámu, a proto tvrdíme a statistickým souhrnem ještě dokážeme, že je, mírně řečeno, nepravdou, tvrdí-li pan Novotný, že „Čsl. Divadlo" svým soupisem repertoaru dokazuje samo méněcennost ochotnické produkce.

Výklad o tom, jak dlouho ještě bude ochotnické divadlo činno, jest dodatečnou omluvou ukvapené věty. O tom p. dr. Novotný bude moci mluviti teprve tehdy, až bude o činnosti a významu ochotnictva na venkově něco vědět. Dosud takových vědomostí neprokázal. Ale i v tom je jedna věta, kterou jsme svým čelným pracovníkům povinni osvětliti. Píše se tam: „Žádný pracovník z centra Ú. M. D. O. Č. se opravdu nemusí báti, že přežije naše ochotnictví a že se náhle octne bez oboru působnosti.“ Ví p. dr. Novotný vůbec, co to je, býti pracovníkem centra Ú. M. D. O. Č.? Ví, co je k tomu zapotřebí času, práce a obětavosti? Ví, že naši pracovníci jezdí bůhví kam přednášet a že kromě cestovného třetí třídy dostávají hubenou dietu 50 korun, ví, že za celou řadu přednášek nedostávají vůbec žádného honoráře atd. atd.? Ale o tom je zbytečno mluvit. To ví jen okolí. Ví také p. dr. Novotný, že Ú. M. D. O. Č. nemá žádné veřejné podpory, ačkoliv shromažďuje dnes na půldruhého tisíce jednot? Proto také nikdy organisační práci ochotnictva neporozumí. Z toho důvodu je také velmi směšné, chce-li on, který po této stránce nemá praktických zkušeností, nám dávat rady, co máme a nemáme dělat. Ochotnictvo potřebuje pracovníků a ne rádců! Těch, kdo by dělali plány, radili a komandovali, bylo by chvála bohu dost. Myslí-li, že je třeba ještě někdy víc pracovat, než se dělá, že je třeba urychliti vývoj, nechť přijde mezi nás, nechť se ujme práce a ukáže, co dovede. Tak prospěje českému divadelnictví víc, než svými úvahami. Bude rád přijat, neboť mezi pracovníky našimi je dosti místa pro každého, kdo přijde s dobrou vůlí a bez osobních ambic.

Tím končíme svůj interes o projevy pana Novotného o divadelním ochotnictvu. Záleží nám více na konečných výsledcích soustavné naší práce, než na tom, pochválí-li nás někdo, kdo tu práci zná jen podle jména a nevidí ji pořádně ani z dálky. *R.*

Zprávy ochotnické.

„Proletkult“ z 29. m. m. úvodníkem Jindř. Honzla připojuje se mimoděk k protiochotnickým projevům, uveřejněným v poslední době v „Socialistovi“ a „Národ. Listech“. Oběma vývodům dostalo se příslušné odpovědi, která však může býti jen v podstatě stejná s reagováním na tési Honzlovu, jenž opakuje skorem totéž, co svého času uveřejnil jiný autor v „Socialistovi“. Stanovisko, které zaujímá J. Honzl k ochotnickému divadlu, resp. k ochotnictvu samému, vyjadřuje ke konci dlouhého, bezduchého povídání těmito slovy: „Organisovat, vytvářet nové divadlo a stavět je na proletářském názoru na věci — to je jiná věc, a krajně rozdílná od onoho maloměšťáctví, které se provádí s ochotnickým divadlem u nás.“ Analysovati tento projev bylo by s naší strany opakováním citátů různých kapacit, ale nutno se pozastaviti nad neustálým zasahováním politicky angažovaných osob do umění, kterému nemohou věnovati nic, než — velké gesto. Bylo by chvalitebno, aby politicky orientované síly věnovaly se pouze „zachraňování národa“ přesvědčováním davu o účelnosti a správnosti té které politické frakce, ale divadlu, jako nerozlučitelné a důležité složce našeho umění, nechť prokazují svou pozornost pouze jako vytrvalí návštěvnici představení. Poukazuje-li p. Honzl na Rusko, ve kterém prý „proletářské ochotnické divadlo“ zaujalo právem dobyté posice, není tento fakt (?) směrodatným pro naši práci. Pokud se umění divadelního týká, je jisto, že na „proletářské“ půdě Ruska nenašlo žádoucího porozumění, jinak pochybuji, že by se ruští dramatičtí umělci stěhovali s místa na místo, aby obhájili svoji existenci. Prospívá-li (?) přesvědčení páně Honzlovo jiným národním složkám, není prokázáno, že by prospívalo i dramatickému umění, byť by bylo amatérské. Proto nutno nápady p. Honzlovy odkázati tam, kam patří — do říše absurdností.

E. Janský.

Ochotnictvo na Slovensku. Ústredie slovenských ochotníckych divadiel v Turč. Sv. Martině konalo 23.-IX. svoje II. roční zasedání za přítomnosti předsednictva (Gašparik, Krčméry, Slezák, Štarke, Klementis a Barvínek) a delegátů Ú. S. O. D., a to z Turč. Sv. Martina (Šimek), Vrútek (Dr. Šterzinger a Krejčí), Príbovců (Facuna), Ružomberku (Fridrichová a Houdek) a Košic (Lacina). Za skutečné členy přijaty Div. krúžok štát. roľ. školy v Záturčí a míst. odbor „Živeny“ v Turč. Sv. Martině, takže stav členstva je tento: skutečných 133, činných 6 a přispívajících 6. V knižnici Ústředí se připravuje k vydání překlad Vojnovičovy „Ekvinokcie,“ Ernstova „Flachsmana vychovatele,“ Pastenova „Bozku“ a Turgeněvových „Raňajek u náčaľníka zemianstva“. V korespondenčním styku odesláno od posl. výbor. zasedání 125 dop., 266 oběž. a 34 svazků vydání Ú. S. O. D.; došlo 42 dopisů. Pokład. zpráva vykazuje od 1.-I. příjmů Kč 11.376·20 a výdajů Kč 10.114·47. Zasedání řešilo dva důležité body programu, jimiž byla otázka osvobození ochot. spolků od dávky ze zábav, která mnohde přímo znemožňuje veškeru divadel. činnost., a propracování programu prvního sjezdu sloven. ochotnictva. V otázce první usneseno v zásadě, aby Ústředí zasadilo se u příslušných ministerstev o dočasné osvobození všech svých spolků od placení obec. dávky, opírajíc svoje kroky o skutečnost, že tu jde o činnost lidovýchovnou, jež ze zdanění jest vyňata; za tím účelem vydá po dohodě s min. dotazníky o činnosti svých spolků, z čehož bude jejich lidovýchovná práce patrná; jich správnost potvrzena bude úředně míst. osvětovými sbory, jakož i okres. úřady, načež prostřednictvím Ú. S. O. D. předány budou min., jež rozhodne o tom, který spolek a na jakou dobu od placení daní bude osvobozen. Ovšem, že by se jednalo výhradně jenom o divadelní představení. — Ve věci prvního sjezdu sloven. ochotnictva schváleny proposice předsednictva, upraven podrobný program sjezdu, jehož datum stanoveno na 9., 10. a 11. listopadu; sjezd spojen bude s divadel. přednáškami rázu teoretického i praktického, večery pak věnovány budou divad. představením (aktovek), při čemž dva nejlepší soutěžící spolky odměněny budou čestnými diplomy. Závodů zúčastní se i české ochot. spolky, na Slovensku působící a v Ú. S. O D. sdružené, jimž ponecháno na vůli hráti slovensky či česky; nejlepší výkon těchto spolků, jimž reservován zvláštní večer, odměněn bude rovněž čestným diplomem. *Barvínek.*

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Ochotnictvo a spisovatelé. Nově objevily se zase zprávy a úvahy o tom, že ochotnictvo liknavě platí poplatky za provozovací práva. Když před časem pronikly tyto zprávy do ústředí, vyslalo předsednictvo svého tajemníka do „Máje", aby zjistil liknavce. Ukázalo se však, že mezi liknavci není ani jedna jednota, organisovaná v Ú. M. D. O. Č. Taktéž šéf agentury „Centrum" vyjádřil se nedávno veřejně, že proti našim jednotám nemá stížností. — Ú. M. D. O. Č. stanovilo řádné placení autorských poplatků za přísnou povinnost všech jednot, dozírá na plnění její, a suma ročně odvedených příspěvků je její chloubou.

Sdružení pro povznesení znalosti památek (Praha II, Národ. tř. 20a) rozeslalo našim jednotám leták, v němž upozorňuje na rozsáhlou svou akci k zabezpečení, úpravě a výzdobě rovů zasloužilých mužů a žen národa na pražských hřbitovech (z divadelníků zejména v poslední době autora „Ženichů" Š. K. Macháčka, dram. umělců Puldy, Hynkové-Wenzlové, F. F. Šamberka, autora libreta „Prodané" K. Sabiny, na jiném místě zmíněného řed. J. N. Stěpánka, skladatele Horáka a j.) a žádá naléhavě za účinnou pomoc, které naše v podpoře všeho ušlechtilého osvědčené jednoty jistě mu neodeprou. Veškeré příspěvky budeme kvitovati na přání Sdružení v našem listě. — V nedělním přednáškovém cyklu v české technice uspořádá Sdružení pravděpodobně 18. a 25.-XI. a 2.-XII. obrazové přednášky V. K. Blahníka o dějinách divadla, na něž své členy upozorňujeme.

Přijaté příspěvky na Tylův dům v Praze od 1.-VII. do 8.-X. 1923: Občané města Veselí n. Luž. Kč 156·—; pan Frant. Římsa v Praze Kč 100·—; městský důchod v Humpolci Kč 100·—; po 50·— Kč: městský důchod Čes. Dub, Slaný, Kladno a Třebíč; městský důchod Dvůr Králové Kč 25·—; městský důchod Lomnice n. Pop. Kč 30·—; po Kč 20·—: městské úřady v Jaroměři, Nechanicích, Vodňanech a Přelouči; Národní div. v Praze Kč 1000·—; bes. „Bujarost" v Praze složila avisovaných Kč 200·—; hotově složeno: dar „Hasičského sjezdu" za spoluúčinkování při scéně Kč 500·—; „Tylův kroužek" v Praze — výtěžek z představení Kč 128·80; pan poručík Síla v Praze (autorský honorář) Kč 19·20 a p. Jánský (za nejmenovaný spolek) Kč 43·22.

Kursy a přednášky. Spdo. v Držkově uspořádal 14.-X. veřejnou přednášku, při níž o významu divadla na venkově a dějinách i vývoji divadelního umění promluvil spis. V. K. Blahník. Přednáška byla provázena skvělou serií světelných obrazů a navštívena množstvím obecenstva místního i členy okolních ochotnických a divadelních spolků. — Spdo. v Souši u Mostu pořádá 27.-X. přednášku se světelnými obrazy o významu a dějinách div. umění, kterou promluví týž řečník. — Ruthův okrsek v Ústí n. L. uspořádá v listopadu malý div. kurs, který bude absolvován ve dvou po sobě jdoucích týdnech. V sobotu bude vždy veřejná přednáška, spojená s projekcí světelných obrazů, v neděli pak dopoledne i odpoledne odborné divadelní výklady. Jednou bude obé uspořádáno v Ústí n. L., po druhé v některé čelnější obci na Ústecku nebo Teplicku. Podnik tento je spolu s nedávnou oslavou 25. výročí založení českého divadelního spolku v Hrobě, o jehož pěkném průběhu jsme přinesli zprávu, výsledkem usnesení okrskové rady o uspořádání serie poučných přednášek a tím chvályhodnější, že jde o zvýšení kulturní a produkční úrovně našich menšinářů. — Div. kurs české menšiny ve Vídni. Spolek „Barák", který již loni uspořádal velmi zdařilý dvoudenní kurs pro divadelně ochotnické spolky české Vídně, vyjednává s ústředím o uspořádání nového kursu v lednu 1924. Jako loňského roku, i letos vyjde ústředí snahám vídeňské menšiny všemožně vstříc. — Div. kurs na Slovensku. Ústředie slovenských ochotnických divadiel pod protektorátem Matice Slovenské pořádá ve dnech 9., 10. a 11. listopadu divadelní kurs v Turčianském Sv. Martině. Na kurse mají přednášeti vedle řady slovenských pracovníků i starosta Ú. M. D. O. Č. dr. Fr. Herman a spis. V. K. Blahník. — Projektované kursy div. Div. kurs většího rozsahu projektován je v Třeboni, Litomyšli a Berouně. Proto přihlášky o přednášky jakéhokoliv druhu je nutno učiniti v ústředí co nejdříve, aby bylo lze zajistiti řečníky.

Z okrsků venkovských. Nově utvořený okrsek. Při valné hromadě o. j. z Kutné Hory a okolí 7.-X. byl přijat návrh na založení nového okrsku. Přítomno bylo 13 jednot, jichž zástupci souhlasili s tímto návrhem, a tak ustavena okrsková rada, jejíž předs. zvolen p. Žák z Kutné Hory, místopředs. p. Svoboda z Kolína a členy pp. Vobořil z Třebenína, Sejtl ze Žleb a Bok z Kácova. Náhradníkem p. Srb z T. Bučic. Přísp. členský stanoven na Kč 10·— pro jednoty do 100 členů a Kč 20·— pro jednoty, jež mají víc než 100 členů. Po projednání formalit přesvědčivě promluvil o úkolech, právech a povinnostech jednot p. R. Weinert, ústř. tajemník Ú. M. D. O. Č. z Prahy, referoval také o knihovnách a navrhl založení okrskové knihovny, který návrh byl přijat s porozuměním, a knihovna bude založena. Doslovem nového předsedy byla zdařilá tato schůze skončena. Ústředí s radostí vítá nový okrsek a doufá, že v něm získá pilného pracovníka v propagaci myšlénky ochotnické!

Z pražského okrsku. Pracovní schůze 21.-IX. Z projednaných věcí upozorniti dlužno na rozhodnutí užší správní komise hlav. města Prahy, podle něhož jen výjimečně a jen pro tento jediný případ uznáno návěští o provedení Hermanova „Velkého Pátku" za kulturní. Z žižkovské „Vlasti" vyloučen p. Václav Spaček. Veselice vinohradského ochotnictva vynesla okrouhle 350 Kč. Okrsek rozhodl se vydávati vlastní „Věstník", aby informace pražského ochotnictva o věcech organisačních i divadelních, jichž jest třeba k zachování jednotného postupu, byly úplnější a obsáhlejší, než tomu bylo dosud při praxi oběžníkové. Okrsková rada výslovně uvádí, že našemu listu nemá tím býti ubráno ani přízně ani podpory okrsku. „Věstník" bude zatím měsíčníkem (10 čísel ročně à 1 Kč); za redakci bude odpovídati člen okrskové rady Fr. Pokorný. Upozorněno znovu na vystupování některých jednotlivců v jednotách, jež za hru platí, a usneseno postupovati proti nim se vší přísností podle organisačního řádu. — Okrsková rada 5.-X.: Vyřízena řada drobných záležitostí organisačních, zvláště usneseny přesné směrnice, jimiž se příště okrsek i obvody budou spravovati při přijímání nových jednot za členy.

Z jednot. „Sokol" v Letkově sehrál dosud: Štolbovy „Staré hříchy", O. Pospíšila „Na selském gruntě", F. Olivy „Zápas o nevěstu", Skružného „Románek na horách", Šamberkovu „Palack. tř. 27",

A. Lokaye „Kandidáti ženitby“ a K. O. Hrubálka „Pro českou školu“. Za prov. práva odvedl K 227·—. — Spdo v Šopce u Mělníka oslavil 14.-X. 50leté trvání slavn. valnou schůzí v „Klášterce“ s předn. řed. V. R. Šopeckého „O historii zdejšího spolku a významu ochotn. spolků vůbec“ a div. předst. Jiráskovy „Vojnarky“. — „Sokol“ ve Val. Meziříčí oznamuje repertoar pro sez. 1923: 8.-IX. Shakesp. „Othello“, 29.-IX. Langra „Velbloud uchem jehly“, 20.-X. Farrere-Nepotyho „V předvečer války“, 10.-XI. Rudloffa „Na Kozlanském klepáči“ a 1.-XII. Selfbyho „Kvítek prérie“.

Z posudků předst. venkov. spolků. Dram. odb. „Sokola“ v Brušperku sehrál 23.-IX. za režie bra Ant. Konečného Averčenkovu kom. „Hra se smrtí“. Provedení hry po stránce herecké bylo přesné, zejména důkladně propracovaná role Olgy Grigorjevny v podání s. Vyplelové. Byla to pravá koketně odvážná a zase pánovitá ruská žena v domácnosti bohatého obchodníka. Taldykin bra Šlosara byl by rozhodně lepší, kdyby lépe ovládal úlohu. Bru Fr. Neníčkovi v Kazancevu lze děkovati za zdar celého představení a rovněž s. Doležilové B. v úloze Zoji, bru Cvrkalovi v Usikovu a Seltenreichovi v Notkinovi. Role ty snad ani venkovskými herci nemohly býti lépe sehrány. Překvapila i hra s. Kylitové Růž. v Ariši; ač byla tato role malá, přece důkladně nastudovaná i přesně provedená. Poněkud slabší byly výkony bra Seltenreicha Evžena o Charičkinovi a s. Al. Kaločové v Míně. *(Rež.)*

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva a j.

Knihy divadel. a jiné. K 28. říjnu doporučujeme dvě krásné hry A. H. Horákové: „Žena legionářova“ (vyšla u Šolce a Šimáčka), jejíž nesčetné reprisy od vydání svědčí nejlépe o oblibě i hodnotě hry, a slavn. lid. hra o slovensk. národ. bohatýru Štefánikovi „Hvězdný šohaj“, která prokázala silný jevištní účin již při premiéře v holešovické „Uranii“ a hodí se pro předst. dospělých i dětská. — Válečný slepec, herec F. Bohuslav na Smíchově, vydává novou knihu div. vzpomínek „Pestrý svět herecký“ a pošle ji na ukázku za levnou cenu Kč 7 všem našim pp. jednatelům. Vřele doporučujeme a přimlouváme se za přijetí Bohuslavovy knihy pro ochotn. knihovny i pro jednotlivce, kterým pak může jednatel hromadně u autora objednati. Ukázkové knihy Bohuslavovy není třeba platiti obratem; autor rád počká, jsa vděčen za koupi.

K oslavě 28. října
doporučujeme
Fráňa Francl:
Hold československ. republice.
Olga Žilinská. — Na stráži.
Právě vyšlo třetí opravené vydání.
Všeslovanská expedice
B. HAVLÍČEK, Praha II,
Na Rybníčku 7.

Divadelní jeviště
zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy
František Fert, divadelní malíř,
BRNO-HUSOVICE.
Zádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

Obsah, R.: Úvodník (O Nár. div.). — Vlček Luigi Pirandello. — Dr. Šebesta: Požáry a bezp. opatř. pražsk. div. — vkb.: Kruhový horizont. — Červinka: Původní tvorba na divadlech. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — Vlček: Tři italská dramata. — P.: Hlasy o „Nové firmě“ a Shakesp. ves. „Jak vám se to líbí“. — Poznámky. — Ochotnictvo. R.: K „Černé kronice“ v „Nár. Listech“. — Zprávy ochotn. („Proletkult“, Ochotnictvo na Slovensku). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Ochotnictvo a spisovatelé, Příspěvky na „Tylův dům“, Kursy a přednášky a j.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Miľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16, vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám U. M. D. O. Č. zasílá se zdarma. — Sl. L. Kovářovou, stud. na Smíchově, zvu k další liter. spolupráci v našem listě a prosím o sdělení adresy.

JEVIŠTĚ
a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma
Hanuš a Píštěk v Místku, Frýdlantská 63.

Vlásenky
divadelní, plešaté 20—25 Kč, komické Kč 35, salonky, selské, umělecké Kč 45—50. Paruky rytířské, alonž., rokokové pro pány i dámy. — Soupravy líčidel 8 tyčinek Kč 20—22—25.— **Mastix 5, krep 3 Kč.** — Odprodej starších jakož i nových paruk kus Kč 20—25. — Ilustr. návod k líčení Kč 15, dobírkou Kč 17. — Ceník zdarma zašle
JAN HAKL, PRAHA, Žitná 34.
350 kusů paruk na půjčování.

PLÁTNA
na opony, kulisy, dekorace různé vyrábí a dodává firma
M. V. Škop, mechanická tkalcovna
v Polici nad Metují.
Vzory na požádání zašle.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

1. V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd. . . . . Kč 5·—
2. V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd. . . . 4·—
3. V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd. 4·—
4. V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. . . 4·—
5. V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd. 5·—
6. V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd. . . . 3·60
7. K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd. . . . . 6·—
8. V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. 4·50
9. K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd. . . . . 2·60
10. K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd. . . . . 2·60
11. V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd. . 6·—
12. V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd. 5·—
13. V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd. . . . . 6·50
14. K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd. 5·—
15. V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd. . . . . 3·20
16. V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
17. V. B Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
18. K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd. . . . . 3·50
19. K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed. . . . . 1·80
20. R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed. . . . . 6·—
21. V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou. . . . . 6·50
22. V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr. . . . . 8·—
23. F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed. . . . . 3·50
24. J. Velenský: **Šípká princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed. . . . . Kč 3·50
25. J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed. . . 4·—
26. F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed. . . . . 3·50
27. R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed. . . . . 7·—
28. F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed. . . . . 3·—
29. F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed. . . . . 2·50
30. F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom. 3·—
31. J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr. . . . . 5·—
32. O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci, dle K. J. Erbena . . . . . 3·50
33. J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j. 6·—
34. Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd. . . . . 4·50
35. Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed. . . . . 5·—
36. Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed. . . . . 5·—
37. Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed. . —·—
38. Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků** Pohádka o 6 obr. 4·—
39. Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed. . . . 5·—
40. Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed. 5·—
41. Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy . . . . . 2·50
42. Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení 2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

1. Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice . . . . . Kč 2·—
2. Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd. . . . . 7·—
3. Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání. . . . . 2·50
4. Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice . . . . . 1·50
5. Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 1·80
6. Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec. —·—
7. Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, vetešnický krám, polic. kom., ložnice, pokoj. . . . . 2·—
8. Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les. . . . . 2·—
9. Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon. . . . . 3·—
10. Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd. . . . . 6·—
11. Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž. . . . . 7·—
12. Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž 3. vyd. Světnice na statku. . . . . 5·—
13. Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž. . . . . 1·30
14. Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 3·—
15. Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost. . . . . Kč 1·50
16. Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd. . . . . 6·50
17. Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti. . . . . 3·—
18. Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed. . . . . 6·50
19. Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd. . 6·—
20. Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd. 7·—
21. Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd. . . . . 8·—
22. L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd. . . . 4·—
23. Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd. . . . . 3·—
24. J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk. 4·—
25. R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed. . . . . 7·—
26. V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky . . . . . 7·—
27. J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd. . . . . 3·—
28. O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed. . . . . 3·—
29. O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . —·—
30. O. Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . 3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) **V Praze dne 15. listopadu 1923.** **Sešit 17.**

V Praze dne 10. listopadu 1923.

(Udělení státních cen divadelních.) Redakční úvodníky našeho listu mají dle programu vždy zachycovati některý aktuální předmět nebo problém z československého divadelnictví. Není tedy možno letos jinak, než se stále, už snad do omrzení, zabývati Národním divadlem. Je to stálá bolest našeho divadelnictví, a nebude v něm klidu a pokoje, potřebného k velkému uměleckému rozmachu, dokud tato věc nebude ne-li zdárně, alespoň nějak vyřešena. Věc však je velmi komplikována proto, že jde zároveň o hospodářskou i uměleckou správu tohoto největšího a všem Čechům nejsvětějšího ústavu. Proto také nelze nikdy říci, že by již byly vyčerpány všechny prostředky, jimiž obránci dnešního stavu hájí svoje posice a všechny cesty, jimiž se odpůrci snaží dostati na jejich slabiny.

Letošní slavnostní den výročí převratu vkládal by do péra vzpomínky na vše, co české divadlo vykonalo na prospěch našeho národního obrození a osvobození. Toho však stát také vzpomněl, vyhlásiv v tento památný den udělení státních cen pro herectví a režii. Dostává se tak divadelnímu umění oficiálního uznání vlády a divadelnictví je státem veřejně uznáno za umění, což se dosud vždy nedělo. Událost ta i osobnosti našich prvních divadelních laureátů nutí k zvláštnímu přemýšlení. Státní ceny dostalo se dvěma hercům, na které se mohlo vsaditi: paní Hübnerové a B. Zakopalovi. Oba jsou representanty oné staré generace herecké, pro kterou je často jen posměch nebo nejvýše shovívání, oba jsou si blízcí svou skromností a pílí při velkých talentech, oba znamenají úhelné kameny repertoaru a produkce ve svých ústavech. Československé herectvo může býti nejen hrdo, ale i spokojeno, že tito dva dostali státní cenu. Byla jim udělena za dlouholetou, neúnavnou práci v dobách, kdy nebylo naděje na pocty, kdy jen umění a prospěch lidu byl vůdčím momentem jejich snah. Státní cena, udělená letos za herectví, postavila před nás skutečně dva herecké akademiky, kteří jsou stejně chloubou našeho umění, jako chloubou svého stavu. Poctivá práce nezůstala neodměněna!

Škoda, že se stejným nadšením nelze mluviti o udělení letošní ceny režisérské. Dostal ji šef činohry Národního divadla K. H. Hilar. Dostal ji v době, kdy je v proudu veřejná polemika o tom, prospěl-li skutečně našemu Národnímu divadlu či nikoliv, a je-li jeho umění skutečně české, naše a původní. Toho přece jen nikdo neočekával! Všeobecně se mělo za to, že první státní cenou poctěným režisérem nemůže býti nikdo jiný než Jaroslav Kvapil, tvůrce našeho moderního divadla, pravý zakladatel naší divadelní zahraniční pověsti, nynější šef městského divadla na Vinohradech. A přece byla cena udělena Hilarovi. Rozhodl tak — abychom mluvili slovy statutu této státní ceny — ministr školství a národní osvěty, vyslechna návrhy poroty, za tím účelem jmenované. V porotě zasedali Karel Engelmüller a Jaroslav Hilbert. Dne 16. října přinesly brněnské „Lidové Noviny“ zprávu, že v porotě pro státní ceny divadelní zasedá vedle obou jmenovaných také K. M. Čapek-Chod. Nyní se ukázalo, že tomu tak není. Nebyl by také slavný náš romanopisec nijakou autoritou ve věci herectví a režie, neboť neskytal by žádné záruky, že pro svůj úsudek vybírá ze všeho, co má právo na posouzení.

Ale i tak je udělení státní ceny režisérské K. H. Hilarovi velmi zajímavé. Věčná škoda, že státní ceny divadelní nejsou provázeny příslušným sdělením, za které činy umělecké jsou oslavenci cenou poctěni, asi tak jako je tomu u státních cen literárních, kde je vždy vyhlašováno, za kterou knihu literátu se pocty dostává. St. Lom, kritik „Českého Slova“ a zároveň odborný rada ministerstva školství a národní osvěty, který má tedy zajisté možnost nahlédnouti do prakse úřadu, zmiňuje se ve svém článku 28. října o těchto cenách, o porotě a připojuje konečně, že se udělení ceny stalo na základě porotního vota a posudku odborného referenta ministerského pro divadelnictví, Jindřicha Vodáka. Posoudí-li pozorovatel tyto tři osobnosti, diví se tím spíše, že Hilar cenu dostal. Není tomu ani rok, co vydal Hilbert ostrý projev proti systému v Národním divadle. Později ve „Venkově“ poněkud přikrost svého posudku zmírnil. Zlé jazyky poukazovaly tehdy, že zároveň se zmírněním tím ohlašovalo Národní divadlo dvě Hilbertovy aktovky a jeho „Kolumba“. Karel Engelmüller jistě z duše většiny návštěvnictva a poctivě mnohokráte, posledně u příležitosti „Jak vám se to líbí!“, odsoudil způsob studia Hilarova a postavil se proti způsobu produkčnímu, který je jím representován. Konečně J. Vodák se v „Čase“ vícekráte ostře postavil proti Hilarovi. V dobré paměti je prudká jeho polemika o největší dosud dílo Hilarovo na Národním divadle, Marlowova „Eduarda“. Konečně však v posledním čísle „Času“, v době, kdy se, dle svědectví Lomova, na základě jeho odborného posudku dostává Hilarovi ceny a nejvyššího státního uznání, uveřejňuje tuto zdrcující kritiku Hilarovy dosavadní činnosti: „Vůbec, otázka nezní, zda Frabša či Ackermann, otázka zní, zda dr. Hilar či někdo jiný, a za dra Hilara ať láme kopí ten, komu se nepříčí mravy, jež do Národního divadla a do naší divadelní veřejnosti přinesl a přináší! Nebojme se, ten se za všech okolností a vlád na svém místě dovede uhájit sám, najít na to prostředky i nástroje. Složme ruce v klín a čekejme, — nebude hůře, nežli jest.“

Pozorujeme-li tyto okolnosti a srovnáme-li je s faktem, že cena režisérská, kterou právě vzhledem k významnosti prvního udělení kdekdo očekával pro Jaroslava Kvapila za jeho dosavadní dílo, byla přece udělena Hilarovi, rozumíme hlasům, které se domnívají, že cena byla tentokráte udělena dnešnímu intendantovi k podpoře jeho posice v dnešním sporu o Národní divadlo.

Srovnáváme-li pak udělení ceny se statutem pro ni, co mohlo přijíti v úvahu? V posledním roce (od 1. srpna 1922 do 31. července 1923) přichází v úvahu jen „Balladyna", nejvýše ještě Lomův „Převrat". A proti oběma těmto režiím Hilarovým se většina kritiky obrátila. Proti tomu vypravil Kvapil v téže době „Večer třikrálový", „Cymbelina" a „Sen noci svatojanské". Ba i Dostálovi v Národním divadle by spíše přislušela palma úspěchu, protože mezi jiným vypravil s úspěchem v témže období „Ohnivý buben", „Dítě" a „Turandot" mimo jiné méně zdařilé věci. Zato však na vrub Hilarův jako šefa činohry Národního divadla v onom období padají politováníhodná představení, jako bylo oslavné Vrchlického, „Faust", „Lidé" a pod. Dostal-li Hilar státní cenu za dosavadní činnost, pak přece jen by se dalo těžko dokazovat, že je větší a významnější, než dílo Kvapilovo. Uznáváme, že je Hilar talent, ale souhlasíme se všemi, kdo protestují proti jeho násilnickým metodám. Za celkovou činnost mohl by dle statutu dostati Hilar cenu jen tehdy, „kdyby byl předpoklad, že bez ceny nezůstal nikdo, jenž svou činností za poslední v bodě 1. vyznačené období vynikl nad úroveň toho, komu má býti udělena cena podle bodu 2.". Z toho je patrno, že bylo Kvapilovi ubliženo z důvodů, jež zůstávají tajny.

Škoda, že při udělení ceny režisérské nebylo postupováno s touž spravedlivostí a obezřetností, jako při výběru laureátů hereckých. Je to škoda tím více, že tu stát zameškal příležitost svým zásahem učiniti krok ke konsolidaci dnešních rozháraných divadelních poměrů. *R.*

V. Kr. Blahník:

Státní ceny pro herectví, režii a divadelní výpravu.

Každoročně v památný den výročí převratu má býti vedle státních cen pro literaturu udělováno i trojice cen pro divadelnictví. Je to velké a první spontánní uznání umění divadelního, které často nebylo a nebývá ani pokládáno za umění ve vlastním slova smyslu, je to zároveň vhodný prostředek, jak zvýšiti nejen úroveň tohoto umění samého, ale i úroveň nazírání naň. Tím se dostává divadelnímu umění velké satisfakce za četná a trvající zlehčování, tím se mu dostává i plného uznání za práci, kterou české divadlo vykonalo pro naše obrození i osvobození, i uznání významnosti ve statním i kulturním vývoji dalším. Regulování státních cen není u nás věcí zcela novou, novými jsou však statuty těchto cen. A právě proto, že jde o novum, jehož konečným cílem musí býti — a jistě také je — prospěch umění, absolutní nestrannost a prospěch naší národní kultury, nebude zazlíváno, upozorní-li se na některé možnosti zlepšení odměňovací techniky, ukáže-li se, jak by mohl býti statut upraven, aby byl stejně spravedlivý jako vyhovující zvláštnímu charakteru divadelního umění.

Je jisto, že statut, který bohužel vyšel pouhých pět dní před veřejným vyhlášením odměněných, byl vydán se zřejmou snahou věc zjednodušiti. Statut pro ceny divadelní je pouhou transkripcí statutu pro ceny literární. Jen málo bylo změněno, nejvíce jen v terminologii, a přece divadelní umění je tak odlišné od umění jiných, že nelze bráti měřítka podle nich, nýbrž vytvořiti zcela jiný, nový způsob zacházení s ním.

Statut, který otiskly všecky denní listy, stanoví na příklad, „že se může dostati ceny za výkony, provedené na některém ze stálých divadel na tomto státním území, a to v prvé řadě ve prospěch původní tvorby občanů československých". Tedy každý výkon, provedený na některém ze stálých divadel (ve statutu se nepraví, že by musil býti proveden souborem onoho divadla a profesionály vůbec), má ideální nárok, aby byl vzat v úvahu při rozdílení cen. Toto ustanovení ukládá velikou odpovědnost členům poroty. Věc je totiž u divadelního umění podstatně jiná, než u literatury nebo umění výtvarného. Tam se dají díla, v určité době vytvořená nebo uveřejněná, shromážditi, přebrati a oceniti. U divadelního umění toho učiniti nelze pro pomíjejícnost reálnosti divadelníkova uměleckého díla. Proto právě je velikou odpovědností býti v porotě pro udělení cen divadelních a odpovídati před národem i před uměním a historií za to, navrhuje-li se skutečně to nejlepší dílo, které v ustanovené době od 1. srpna předešlého do 31. července tohoto roku bylo na stálých divadlech v republice vytvořeno. Jest nepochybno, že rozřešiti věc ideálně spravedlivě je takřka nemožno. Přece však by bylo možno ulehčiti ji tím, že by ihned počátkem posuzovaného období byla stanovena komise pro navrhování státních cen divadelních, která by byla složena ze znalců divadelních poměrů nejen v Praze, ale i mimo Prahu, v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku. Letošní složení jury, v níž zasedali K. Engelmüller a J. Hilbert, zaručovalo autentické a skoro naprosto dokonalé ovládání divadelnictví pražského. (Jaroslav Hilbert přiznal se v lednu t. r. v referátě o „X = 0", že už dlouho nebyl v Nár. div.). Je však možno tímto způsobem z účasti na státní ceně — nejde tu jen o těch několik tisíc, jde zejména o nejvyšší poctu, kterou stát umělcům udílí — vylučovati herce a pra-

covníky brněnského a bratislavského Nár. divadla, nemluvíme-li již o řadě dalších stálých scén, jako je divadlo plzeňské, budějovické, olomoucké, ostravské? Není však konečně možno ani spravedlivo vylučovati velké společnosti, které jsou sice kočovné, ale pevnými smlouvami jsouce vázány jen na určitá místa, ztrácejí podstatně svůj charakter společností cestujících, jako je třeba východočeská nebo Novákova slovenská. Práva na cenu lze někomu upříti, nelze mu však upříti práva, býti bránu v úvahu. Věc je pro mimopražské herce a režiséry zhoršena podstatně tím, že statut výslovně stanoví, že o cenu se nelze ucházeti. Toto ustanovení je vzato ze statutu cen literárních. Tam jsou ale jiné předpoklady. Tam porotci lehce přehlédnou produkci, v ustanovené době vydanou; je to malá knihovnička, ale u divadla to učiniti nelze. Od členů komise se žádá, aby věci, o nichž se vyslovují, také skutečně sami znali. Proč by se tedy mělo divadelní umění spokojiti s dvojím metrem, že by se totiž o některých hercích a režisérech jednalo na základě vlastního poznání, o jiných pak na základě poznání cizích kritik. Zde by bylo třeba ustanoviti, že se nárok na cenu divadelní smí vhodným způsobem uplatňovati. Literát přece uplatňuje svůj nárok na státní cenu tím, že dá knihu na knihkupecký trh a že ji tak učiní všeobecně, tedy i všem členům posuzovací komise, přístupnou. Budiž tedy dovoleno i herci, aby buď sám nebo prostřednictvím někoho posuzovací komisi mohl upozorniti na svůj výkon a žádati, aby alespoň někdo z komise ho spatřil. Takovým složením posuzovací komise, aby v ní zasedali dokonalí znalci divadelního života všech obvodů republiky, prospěje se značně věci a posuzovací práce bude usnadněna. Čelné výkony herecké nebo režisérské budou vždy působiti v tisku tolik sensace, že neujdou pozornosti takového „zemského“ referenta komise. (Dokončení.)

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

(Pokračování.)

5.

Prof. Köster svou odlišnou rekonstrukci jeviště XVI. stol. podpírá výsledky svého studia o Adamu Puschmanovi, věrném zhořeleckém žáku Sachsovu, a má jeho drama „Joseph“ z r. 1580 téměř za komentář k dílu mistrovu. Učenec používá tištěného exempláře z r. 1592 z weimarské státní knihovny, do něhož vepsány jsou inspicientské poznámky, a soudí z nich zpětně na poměry norimberské. Puschman totiž podle něho pobyl v Norimberce 14 let, po celou tu dobu účasten tamních her, které napodobil a v nichž pokračoval ve Zhořelci, kamž přešel r. 1569. Nejen inscenace vlastního dramatu, nýbrž i hra o Tobiášovi z r. 1575, ba celé zhořelecké divadelnictví, jež prý Puschman vytvořil, má norimberský ráz. Ze záznamu o této hře Köster dovozuje, že nejen ve Zhořelci, nýbrž i v Norimberce se hrálo v chrámové lodi. Co u Sachse zachováno je toliko v náznaku, u Puschmana již je vypracováno, a sblížíme-li se s ním, nejsou norimberské poměry divadelní již záhadou.

Ze sebe pilnějšího studia Sachsova žáka nelze — odpovídá prof. Herrmann — vytěžiti zhola nic pro rekonstrukci jeviště u sv. Marty, neboť zápisky v textové knížce, pocházející z r. asi 1600 a z neznámého místa, nemohou nic říci o zhořelecké premiéře, prokázané pro rok 1580, nepocházejí-li od Puschmana, a toho ani Köster netvrdí. Lze z letošní ostravské reprisy souditi o předválečné pražské premiéře? Ve vratislavské městské knihovně dochovány jsou starší rukopisy „Josefa“ a mezi nimi Puschmanův původní manuskript; není nám ten bližší než pozdější odchylný tisk, cizí rukou komentovaný? Kösterovu hypothesu podpírají životopisné poznámky o Puschmanovi a ty jsou v rozporu s tím, co o zhořeleckém mistru pěvci zapsali jeho nejlepší znalci, Götze a Röthe; dle nich pobyl v Norimberce 6 a ne 14 let, a zhořelecké divadelnictví bylo, jak mohu prokázati, již před příchodem Puschmanovým na zcela slušném stupni. Lze dále dovoditi, že na celou řadu her, pořádaných za Puschmanovy doby, neměl Sachsův žák nejmenšího vlivu a že tedy již nejméně nahradil způsob zhořeleckého hraní methodou a zkušenostmi norimberskými. Roku 1575 zaznamenaná „Comoedia von Tobia“ nepochází od Sachse, jehož stejnojmenné mladistvé drama má 836 veršů, kdežto hra ve Zhořelci trvala dva dny; byla hrána studenty gymnasisty, kteří od r. 1565 užívali kostela, v němž byla předvedena. Puschman sice byl nějakou dobu učitelem zpěvu na gymnasiu, ale nejpozději r. 72., tedy 3 roky před představením, se vzdal a jeho kostrbatá latina by nebyla imponovala studentům, jejichž příležitostné zasahování do divadla, do domény svého stavu, viděl velmi nerad. Premiera z r. 75. a její poměry přímo vyvracejí možnost Puschmanova vlivu. Drama pak o „Josefovi“ sotva bude míti norimberský ráz, když oddaný jinak žák svého mistra hned v jeho

úvodu zdůrazňuje, že nutno provedení hry „přizpůsobiti tradici a zvyklostem země i města“. Puschmanovo drama liší se od Sachsových zcela patrně stavbou i terminologií, a Köster podniká nemožné, dovozuje-li z toho, že ve scénických poznámkách k „Josefovi“ není rozdílu mezi „přicházeti“ a „vcházeti“, že i pro Sachse a Norimberk takovýto předpoklad naprosto padá. Vždyť Puschman, od jehož styku se Sachsovým jevištěm proběhlo 20 let, dávno na tuto terminologii mohl zapomenout; ale mohl jí také vědomě nepoužít nebo dokonce neznat, měl' na učitelově jevišti sotva jinou účast než hereckou. (Dokončení.)

Bartoš Vlček:

Luigi Pirandello.

(Dokončení.)

Fikce, která se stala skutečností v mozku člověka, to je motiv tragedie „Enrico IV.“. V „Tutto per bene“ Martino Lori po sedmnáct let stavěl svůj život na věrnosti mrtvé ženy — a přece se domnívali ti, kteří o její nevěře věděli, že hraje komedii. „Come prima, meglio di prima“ má motiv, hodný Bracca, podobně jako „Vestire gli ignudi“: žena, která je nešťastna, když miluje i když hřeší; a nevěstka, již i jediný paprsek štěstí, který jí před smrtí zazáří, chce oklamat. Podobnými motivy blíží se grotesce dvě komedie: „Piacere dell'onestà“ a „Pensaci, Giacomino!“. V obou cizoložnictví ženino je podporováno samými manželi, z důvodů ovšem různých: u prvního proto, že cítí se tak šťastným ve vědomí, že je sám čist — a u druhého proto, že sám si ženy vůbec pro manželství nevzal, ale spíše pro rodinu (jde o starého učence). „La ragion degli altri“ je založena na výkřiku: Kde jsou děti, tam je vlastní dům! — a „Giuoco delle parti“ na individuu, jež samo zvolí si v životě takovou partii, jakou chce hráti.

Nejlepšími komediemi však jsou „Così è (se vi pare)“ a „Sei personaggi in cerca d'autore“; v první paní Ponza jest jedna za všecky ty, kteří v onom dualismu byli vrženi na druhou stranu. Neklidný, prudký život byl jim odepřen; neměli dosti síly, aby zlomili okovy formy, které se obepínaly kolem nich. A proto se zřekli života, zničili princip individuality a žili pro druhé — nebo hledali zapomenutí v usilovné, vyčerpávající — a třeba nikomu neužitečné — práci, jako don Cosmo Laurentano v „I vecchi e i giovani“.

„Sei personaggi in cerca d'autore“ jest pokus realisovati scénicky vnitřní proces duševních stavů. Nutno říci: pokus silný, přes své mnohé vady; schází tu jakási plánovitost, celá groteska je jakoby nahodile sestrojena. Ale v celé současné Evropě nenašel se dramatik, který by se podobného odvážil. Protože tu bezděky odhaluje veřejnosti svou tvorbu v nedbalkách; otvírá okno do své dramatické kuchyně, kde to u ledakoho vypadá — běda! tak prosaicky. Pirandello se nebojí. Přiznává se, že jest člověkem, který se zmocňuje věcí častěji intuicí, než chladným rozumováním. Tyto osoby (Otec, Dcera, Syn a pod.) oddělují se náhle od něho a začínají žít svým vlastním životem. Nejsou ještě hotovy (kromě Otce a Dcery), jsou namnoze jen nahozeny, a proto nemohou najíti cestu, na které by se po zákonu dramatického vývoje sešli. Rozcházejí se vnitřně, a to je minus grotesky. A toto minus dělá vlastně grotesku groteskou. Končím citátem:

„Pirandellem poprvé italská literatura si uvědomuje, že duch není ona jednoduchá věc o dvou dimensích, jak se dosud věřilo, ale že je to propast, jejíhož dna oko nedohlédne, nezbádaný kraj, v němž se ozývají podivné zvuky, přelétají fantasmagorické vise, jenž je obydlen neznámými nestvůrami, v němž pravda a omyl, realita a fikce, bdění a spánek, dobro a zlo bojují v děsném chaosu, v polostínu tajemství.“ (Adriano Tilgher v knize „Studi sul teatro contemporaneo“.)

Studie Tilgherova v jmenované knize je, tuším, jediná dosud o Pirandellovi. A ne-li jediná, tož aspoň nejvýstižnější. Mnohé potřeby v tomto článku obsažené jsou vzaty z ní*).

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století.

Požáry a bezpečnostní opatření pražských divadel.

(Dokončení.)

Podobně nezdála se magistrátu výpověď šikovatelova být směrodatnou, rovněž tak i sdělení na prvém místě uvedených zaměstnanců divadelních, kteří ve vlastní i zaměstnavatelově věci vypovídali.

Stran věžníka svatováclavského Antonína Fanty, který dle zjištění od 2 hodin zůstal pod zvony ve věži sedět, aniž by býval od té chvíle na galerii neb arkýř vyšel a tím se provinil, rozhodl se magistrát pro jeho stáří ze služby propustit a mimo to ještě třídenním vězením potrestat. Staroměstský věžník Jan Vejrostek, o němž policejní stráž dosvědčila, že

*) O Pirandellovi jsem psal při příležitosti premiery „Štěpování“ v Mor.-slez. deníku v lednu t. r.; o jeho tragedii „Enrico IV.“ v Zelinkově „Hud. a divad. obzoru“ v článku „Dva typy ital. dramatu“ (20. září 1922), v spojitosti s „Acidalia“ D. Niccodemiho.

teprve ve ¾4 na zvon uhodil (šturmoval), měl dle zdejšího rozhodnutí v plné schůzi senátu dostat důtku s pohrůžkou, že při nejmenší nedbalosti ze služby bude propuštěn. Zároveň sděleno guberniu, že magistrát požádal měst. hejtmanství, by toto vyzvalo své mužstvo, aby v každém případě, když by některý z vězňů hodiny řádně neodzvonil nebo nevytroubil, v svém raportě provinilce ohlásilo, by mohl k zodpovědnosti být zavolán.

Ke konci ještě sděleno s guberniem, že ani policejní patrula, jež v tomto okrese má svou pochůzku, nebyla zcela pozornou, jináče že by jistě bývala kouř, páru neb oheň byla bývala musila vidět.

V závěru pak navrženo guberniu k uvarování podobného neštěstí, jež snadno prý z odhození doutnajícího knotu mezi kulisy vzniknouti mohlo, zda by se nedoporučelo přidržeti každého divadelního podnikatele k vydržování dvou se v noci střídajících hlídačů ve dnech, kdy se hraje.

U vyřízení celé této záležitosti sdělilo pak gubernium 11. září t. r. magistrátu prostřednictvím policie, že neuznává rovněž vinným ani divadelního mistra Leipolda, ani podomka Bernharda politického zločinu proti požární bezpečnosti, a nemožno prý s určitosti nikomu vznik tohoto ohně za vinu klásti, jakkoliv zde stává domněnka, že se stalo tak z nepozornosti podomkovy; naproti tomu ale rozšíření požáru zaviněno bylo okolností, vyšetřující při bedlivém čtení z přiložených výslechů, že nájemníci v domě, jakmile požár spozorovali, místo by se starali o pomoc při hašení, zaměstnávali se balením a zachraňováním svého majetku, a opožděným lermem pomoc pozdě se dostavila.

Největší vina vzniku požáru padá na podnikatele divadla Secondu, který sice divadelního mistra, jemuž během představení dva kominíky jako hlídky požární přiděloval, jakož i podomka k opatrnému zhasínání světel napomínával, ale sám se nikdy — jak se přiznává — po skončení představení nepřesvědčoval, zda dobře zhasnuto bývá, a pak nikdy po představení a v noci dbáno nebylo nějaké opatrnosti pro případ požáru. Po druhé prý je jisto, že požár vznikl z neopatrnosti při zhasínání světel, a tu je za své lidi jedině zodpovědnou osobou podnikatel divadla, za třetí neměl prý trpěti nevhodné a nebezpečné zhasínání světel v ložích holými prsty a konečně měl ustanovit v noci hlídky požární, které by byly na ráz i nejmenší oheň konví vody uhasiti mohly.

Za toto trestné opomenutí potřebné opatrnosti odsouzen Seconda guberniem k peněžité pokutě 25 dukátů do policejního fondu a kurfiřtská vláda dráždanská požádána za doručení trestního výnosu jmenovanému podnikateli a vybrání obnosu.

Potrestání vězníka propuštěním ze služby, jakož i trestem vězení schváleno, a poznamenáváme, že na základě dalších zde zachovaných spisů byl nucen, ačkoliv podal několik rekursů a prosebných listů, trest si odseděti a služby obecní opustiti; jedině trvalo nějakou dobu, než službu skutečně na věži opustil, jelikož několik nástupců jeho, sem jmenovaných, službu nenastoupilo. Z dalších osudů tohoto 66 let starého muže, který po značnou dobu — 16 let zde služby konal — i jeho otec po 10 let funkci tuto zastával, že nucen byl domáhat se veřejné almužny, jakož i za propůjčení místa špitálního žádával, jež mu jako měšťanskému synku pražskému — pokud jsme nalezli — slíbeno bylo.

Rovněž tak došlo guberniálního schválení opatření kontroly vězníků policií, stran nedbalosti policejní patruly nařízeno přísné vyšetřování příslušným kruhům. Ke konci citovaného výnosu uloženo jen ještě městské radě, by vyzvala podnikatele ostatních dvou divadel, jaká bezpečnostní opatření od nich pro zamezení požáru byla učiněna.

Magistrát pak 20. září v důsledku tohoto příkazu dopsal podnikateli činohry kr. Národního divadla Dominiku Quardasonimu a podnikateli činohry v hrab. Sweertsově domě Vassbachovi, by do 8 dnů příslušnou odpověď dali.

O spáleništi Thunovském se ještě ze spisů dovídáme, že rum z něho vyvážen byl s povolením vojenského fortifikačního stavebního úřadu před Oujezdskou bránu do příkopů zdejší raveliny, a mag. úředník toto povolení výslovně uložil, by vojenské úřady se jednou domnívati nemohly, že zasypání toto se stalo se strany občanstva městského.

Že požární škoda utrpěná byla značná, toho svědectvím je poznámka u Schallera v jeho popise kr. města Prahy, r. 1794 tištěného, který udává škodu na 20.000 zl., jenže majitel domu její náhradu, jakkoliv dle smlouvy na podnikateli ji pohledávati mohl, z útrpnosti na chudém muži nevymáhal.

K jmenovanému vyzvání magistrátu z 20. září došlo 29. t. m. vyjádření impresaria Dominika Guardasoniho z téhož dne, v němž podal zprávu o zařízení bezpečnostních opatření k zamezení požáru v Národním divadle v tom smyslu, že: I. Dle přiloženého výkazu, sestaveného správcem domu Adamem Rossnäglem, opatřeno bylo c. k. hraběcí Nostitzovské Národní divadlo následujícími potřebnými hasícími rekvisitami: 1. Pod divadlem u propadlišť nalézají se dva háky, jeden vodní sud a sedm konví, 2. na jevišti v pravo konev s vodou, do níž se kratiknoty (Lichtputzen) vyklepávají; 3. na levo tamtéž konev s vodou; 4. na levé pavlači na pravo nalézají se vodou naplněné dvě stříkačky, dva sudy a dvě konve; 5. na druhé pavlači na levo vedle dvou naplněných vodou stříkaček a tolikéž sudů postaveny byly tři konve s vodou; 6. na půdě stálo po dvou stříkačkách, sudech a konvích, plných vodou, a 7. na střeše nalézaly se čtyři žebříky. II. Správce domu, který v divadle bydlí, co nejpřísněji byl zavázán na oheň a světlo pečlivý pozor míti a dříve než by ulehl, ještě pokaždé přesnou prohlídku podniknout. III. Dohlíží sám podepsaný po skončení každého spektáklu co nejbedlivěji. IV. Při každém představení nalézají se a zaplacení jsou dva kominíci, kteří od počátku až do konce zde vždy býti musí, a nařídil sám impressario, jakož i německý ředitel činoherní Spengler za zvláštní zaplacení, aby také po skončeném spektáklu ještě jeden kominík po 2 hodiny v divadle zůstal a před svým odchodem toto jakož i všechny chodby ještě jednou visitovati byl zavázán.

Téhož dne dodal František Vassbach, directeur Vlasteneckého divadla, svoje dobré zdání o věci, v němž na prvém místě sdělil, že sám během hry, jakož i po skončení jejím veškerou co možná největší péči k zamezení nebezpečí požáru v domě věnuje, dále že jsou vždy denně jeden herec, divadelní mistr, po jednom kominíku a policejním strážníku ustanovení, kteří dlouho ještě po skončení představení, když dávno již všechna světla jsou zhasnuta, by všechno přesně vyšetřili.

Po druhé nalézají prý se na rozličných místech divadla stojany, naplněné vodou, stříkačky a džbery na vodu a veškeré jiné hasící rekvisity; jeho excelence hrabě Sweerts dal prý ostatně mnohé požární rekvisity opatřiti a tam postaviti.

Než o bezpečnosti v Národním divadle podal 6. října měšťanský kominický mistr Vincenc Demartini u cís. král. měst. hejtmanství hroznou německou psanou species facti, v němž podrobil nemilosrdné kritice tamní požární zařízení. Mezi jiným vyčítal především správě divadla, že kominičtí pomocníci se zaměstnávají stahováním prospektů a gardin, dále že se jemu nedostává zaplacení za prohlížení divadla, a když tamním lidem něco řekne o nedbalosti, dostane se mu hrubých odpovědí, a konečně, že ho tam ani nechtí často pustiti atd.

Proti těmto nařknutím ospravedlniti se hleděl Domenico Guardasoni, impresario dell' opera italiana, podáním z 18. října, z jehož delšího znění vysvítá, že výtky tyto z větší části osobního rázu byly, takže na příklad stahování gardin od založení pražského divadla vždy opatřovali kominíci pro svou dovednost. o bezpečnost během představení je postaráno již dostatek četnými osobami, stojícími mezi kulisami, a vlastní starost o nebezpečí požáru připadá kominíkům po představení. O toto je postaráno tím způsobem, že denně do půlnoci vždy jeden kominík v divadle zůstává, tam hlídkuje a za to zvláště je zaplacen. Příčinu této výtky dlužno hledati v tom, že dostává se pomocníkům za tyto výkony, k nimž se sami nabídli, zvláštní odměny, na níž mistr žádné účasti nemá. Co se tkne nadhozeného nedostatku noční lampy pro správce domu, podotkl podnikatel, že tato závada již dávno je odstraněna. Stran neplacení nějakého honoráře za dohlídku v divadle mistrovi předpokládá Guardasoni, že to bylo jeho úřední povinností a že postačí, když zaplatí jeho tam poslané pomocníky. Proč ostatně se také o nějakou odměnu nehlásil, anebo proč se funkce inspekční nevzdal? Výtku hrubosti personálu odmítl impresario docela a stran nedbalosti prohlašuje, že o ní jemu nikdy mistr Demartini ničeho nesdělil, ačkoliv bývá denně v divadle.

Na základě těchto spisů ustanovil magistrát 23. října společnou komisi k vyšetření závad v divadlech s přibráním policejního komisaře Karla Fernera, referenta magistrátního, a stavebních znalců Aloise Palliardiho, tesařských mistrů Jana Zelnického a Jana Jiřika, jakož i zednického mistra V. Demartiniho, o níž spisy postoupeny byly 31. října 1795 městskému hejtmanství, které je tehdy — dle dosavadního pátrání podepsaného — nevrátilo.

Jedině, co jsme ve spisech našli, je nedatovaný a nepodepsaný popis a příslušný pokyn, týkající se vytápění divadla kamny, umístěnými na druhém parteru, a položení příslušných rour, vedoucích do komínů kolem lóží a poslední galerie půdou na střechu.

O opatření požárních rekvisit v divadlech pražských koncem r. 1795 jednala řada spisů, jichž jsme zatím nenalezli; jsouce změteny se spisy, týkajícími se opatření podobných zařízení v Židovském Městě, stanou se po jich shledání předmětem některé z příštích publikací.

vkb:

Kruhový horizont.

(Dokončení.)

Nejnovější konstrukce kruhového horizontu je zařízena tak, že je možno použíti i jeviště s kruhovým horizontem i dosavadního systému provaziště. Na jednom ze zadních tahů provaziště visí velká dřevěná polokruhovitá konstrukce, která v případě, že jí má býti použito, se spustí a zvedne asi podobně, jako se zvedají stropy t. zv. francouzských uzavřených pokojů. V popředí za prosceniem jsou válce, které jsou poháněny elektrickým motorem, a na nich je navinuto plátno horizontu. Může býti jeden, v takovém případě je plátno vystínováno od bílé až do temně modré, nebo jsou dva válce, z nichž jeden má horizont denní, světlejší, druhý noční, temnější. Má-li býti horizontu použito, sklopí se, jak bylo řečeno, ona konstrukce, spustí motor příslušného válce, a zvláštním zařízením běží plátno příslušného horizontu po drážce oné konstrukce a během velmi krátké doby (ve vinohradském divadle necelé minuty) obepne celé jeviště. Plátno musí býti ovšem dobře napjato, aby se neskládalo v záhyby.

Vedle četných předností, které kruhový horizont má a z nichž hlavní je krása iluse vzduchu, světla a přírody, má toto zařízení zase řadu nevýhod. Je omylem, myslí-li se, že kruhový horizont náleží mezi zařízení technická, která zkracují přestávky. Na vystavění scény v kruhovém horizontu je zapotřebí více práce a více péče, než na vybudování plenerní scény pomocí provaziště, kde jeden oblouk kryje druhý. Další svízel je v tom, že kruhového horizontu může býti použito jenom na jevišti rozáhlém. Kruhový horizont totiž ztísňuje značně zákulisní prostoru, neboť je v zájmu věci, aby přišel co nejdále do stran a nejdále dozadu. Tím zbude velmi málo místa na přípravu následujících aktů, k shromažďování herců před nástupy a zvláště k aranžování sborů. Jiný důvod, který vynucuje, že kruhový horizont je možný jen na největších scénách, je důvod osvětlování. Výše uvedené osvětlovací těleso pro kruhový horizont je umísťováno vždy ve značné výšce. Tak třeba v brněnském divadle je ve výši asi 10 *m* proti 14 *m* horizontu, ve vinohradském divadle ve výši 14 *m* proti výši 19 *m* horizontu. Nicméně, je-li horizont tuze mělký, čili je-li vzdálenost od světelného zdroje k plátnu tuze krátka, může býti použito jen poměrně nízkých stojek dekoračních. Tak třeba na prvním okrouhlém horizontu, který v Praze hraje v německém divadle, bylo možno studovati tuto závadu. Okrouhlý horizont má tam poměrně malý poloměr, a tak stojky domů v „Egmondu“ (kde ho bylo poprvé v činohře použito) vrhají stíny, ačkoliv nejsou ani 5 *m* vysoké. Je-li okrouhlý horizont tuze mělký, je nutno buď stavěti stojky značně do popředí, čímž se stísní vlastní jevištní prostor, nebo je nutno stavěti stojky nízké, čímž se zase ruší obraz. Jiná závada světelného rázu při okrouhlém horizontu malé scény spočívá v tom, že se nedociluje dostatečné korespondence mezi osvětlením horizontu a projekcí na něm a osvětlením předního stavěného jeviště. Osvětlí-li se jeviště přední rampou a reflektory, přebijí se zase osvětlení horizontové a ruší se projekce. Nechá-li se osvětlení horizontové a projekční, zůstává přední jeviště značně ve stínu. Nutno uvážiti, že k osvětlení horizontu užívá se těles ohromné světelné svítivosti, od 20 až

do 50 tisíc svíček. Je tedy nemožno tuto svítivost překonati a vyrovnati rampou a ostatním osvětlením. Čím větší jeviště a čím větší poloměr horizontu, tím jsou tyto nedostatky menší. Do jaké míry se instalace v našich divadlech osvědčí, nutno vyčkati.

Ke konci třeba ještě dodati, že dalším pokrokem za okrouhlým horizontem je t. zv. *kopulový horizont*, který je budován jako čtvrtina vnitřku duté koule a dociluje nejen plošného, ale i sférického zaokrouhlení. O prospěších a nevýhodách tohoto zařízení nelze dosud nic podstatného říci.

Shrneme-li vše o kruhovém horizontu, vidíme, že je značným zlepšením jeviště ilusijního. Jakkoliv je vhodným a potřebným opatřením pro scény velké, dlužno před ním varovati u scén malých. Pro ně hodí se lépe plošný horizont, doplněný postranními vykrývačními plátny, který musí býti dosti vysoký a který lze ze předu vhodně orámovati. Ale i s ním musí býti zacházeno velmi opatrně, aby nebyla rušena iluse, kterou má vzbuditi.

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

(Pokračování.)

S manželkou odebrali jsme se do Sázené, kde přibyli k nám F. Pešek, Al. Mušek a sl. Chocenská. V Ostroměři přistoupili další členové Jos. Ruffert, Libovický, sl. Růžová*) a sl. Veselá, tedy se mnou a mou manželkou celkem sedm osob, ale všude nalezli jsme, jako předtím, ochotníky, pány i dámy, kteří s námi hráli, a tak se nám díky těmto výborně vedlo. K našemu prospěchu přibyl ještě dobrý hudebník Bobeček. A tak jsme navštěvovali menší města i větší vesnice, a ačkoliv nás bylo málo, hráli jsme vždy poctivě a čestně a byli jsme rádi viděni i dosti oblíbeni. Když někteří z herců odešli, přibyli zase jiní, na př. rodina Fr. Kastnera, jež měla hudební kvarteto, čímž nám umožněno nejen hráti hudbu, ale i více zpívati.

V Kopidlně, kde se nám dařilo velmi bídně — byloť horké léto — jsme se úplně rozešli. Já se ženou zůstal v Kopidlně, kde na doporučení vzácného příznivce, centrálního ředitele Šlikovských panství J. Rojara, mohl jsem pořádati s divadeln. ochotníky divadelní představení. Hráli jsme „Chudou holku“ (fr. se zp. dle K. L. sepsal J. B. Kühnl), já hrál Dědečka. Hra vydařila se znamenitě, a měl jsem velký příjem, začež s vděčností i na ochotníky vzpomínám. Z Kopidlna jeli jsme na Loučeň, kde většinu představení navštívili i synové knížete Thurn-Taxise (tři), a to v průvodu hofmistra. Mluvili čistě česky stejně jako sám Taxis. Poté jeli jsme do Křince. K nám vrátil se Ruffert a přibyl napověda (starý Jankovský), a opět, jako před časem (byli jsme tam již dobří známí), hráli s námi ochotníci.

V Křinci hráli jsme v neděli a jeden všední den v týdnu, jiné dva dny dělali jsme výlety do Rožďalovic. Pak jsme jeli do Ronova-Oskořínka, kde jsem byl též již znám a kde jsem v řediteli ochotn. divadla měl dobrého přítele. Za nedlouho přijela do Křince společnost Braunova. Bylo to blízko Ronova, i vypravil jsem se tam jej navštíviti. Po jeho návštěvě u mne smluvili jsme se, že zanechám samostatného putování a že přistoupíme s chotí k jeho společnosti, což se také stalo. Bylo to asi r. 1895. U Brauna zůstali jsme hezky dlouho. Asi po dvou letech zemřela nám pí ředitelová (rozená Rottová) a asi po třech letech po ní sám ředitel Braun v Dolních Počernicích, kde ho ranila při vstupu do kočáru (chtěl právě na novou štaci do Chval) mrtvice.

Společnost vedl dobrý herec a režisér Fr. Kneisl. R. 1904 v lednu zemřela má sestra Marie Teverná, hostinská ve Veselí n. Lužn., a asi čtyři neděle po ní pochoval jsem v Sadské svou drahou ženu, zemřelou rovněž mrtvicí. I má dobrá matička zemřela mrtvicí. Snad i já jednoho krásného dne . . .

Když F. Kneisl, již ženatý*), stal se režisérem divadla v Libni a vedení společnosti postoupil J. Chládkovi, odešel jsem po krátkém čase k řediteli Žakovskému a poté po 10 měsících k Síbertovi, jenž však v Mezimostí zemřel. Společnost řídila jeho tchýně pí Kodetová, která však zavedla úsporný systém a platila, ač správně, co nejmenší gáže.

(Pokračování.)

*) Pozdější známá, dobrá herečka u velkých společností.

Hlasy o „Ubohém bláznu“, „Bezvýznamné ženě“, „Dokola“ a „Šest postav hledá autora“.

E. Vachkův „Ubohý blázen“**), jímž je starý Job, zprvu oddaně věřící v boha a v zázraky, pak zpupně lající tomuto bohu a na konec vrhající se do plamenů, které zachvátily jeho statek, byl přijat nevlídně. Co je platno, konstatují-li naše kritické hlasy, že je Vachek znamenitý romanopisec, co je platno, zná-li se, že je to jeho prvotina, když všechny soudy znějí záporně a všichni ho posílají k románu. Ani „Právo Lidu“, jehož je redaktorem, nebylo milosrd-

*) Pí Kneislová, velmi dobrá naivka, vystoupila svého času na engagement také v Nár. divadle v Praze. Leč nebyla, ač chválena, angažována.

**) „Ubohý blázen“, hra o 3 aktech, naps. E. Vachek. V režii Vojty Nováka, dekorace od Vlast. Hofmana. Po prvé 29. září 1923 ve Stav. div.

nější, přímo mu vytýká, že nelze bez nebezpečí přistupovati k dramatu přes novelistické zpracování (drama totiž vzniklo z novely „Mary“, kde je hlavní postavou tato smyslná žena, kdežto v dramatu je ji Job, její tchán, náboženský fanatik). — „Rudé Právo“ nazývá „Ubohého blázna“ neorganickou směsí nápadů, jejíž zmatek se v 3. aktu hlučně tluče a žalostně bortí. Poukazuje na Kunětické „Lidi“, Dykova „Posla“, Krejčího „Půlnoc“, které mohly Vachka dostatečně poučiti. A praví, že pro tento pokus nemusily se navrhovati nové dekorace, zvláště když jedny podobné se uložily po „Lidech“ na odpočinek. — „Tribuna“ neviní z tohoto omylu autora, „jehož prapor v intendanci vlaje“, nýbrž celkovou atmosféru, která exponovala autora, který si v ostatních odvětvích literárních vypracoval své jméno. — Podobně „Čsl. Republika“, „České Slovo“, „Národní Listy“ a „Venkov“ odmítají tuto hru jako nepodařenou. „Čech“ a „Národní Politika“ jsou milosrdnější. „Čech“ spatřuje v této práci vážné dramatické aspirace a horší se právem na projevy pískání a syčení v hledišti, poukazuje, že k domácím autorům jeví se přísnost nesmírná. „Národní Politika“ uvádí, že se autorovi podařilo vykresliti několik divadelně vděčných postav, uznává dobré postřehy a dramatické náběhy i literární kvality, které slibují nového dramatika. Pokud se provedení týká, oceňuje se výkon p. Želenského ve starém Jobovi, pí Kronbauerové v Mary, pí Rydlové v Anně. Na výpravu Hofmanovu zle hartusí „Venkov“.

O „Bezvýznamné ženě“*) psalo se jen tak „en passant“. Uznává se její jiskřivý dialog, skvělá duchaplnost, bystrá slovní hra, veselá amorálnost, jež se ráda všemu posmívá, aniž se posměškem příliš dotýká, a baví se relativností všech hodnot mravních, společenských i uměleckých. Nejde tu o osudy lidí, o problém, pouze o paradox, a sotva dojde v záplavě slov na člověka. Konstatuje se také, že tyto duchaplnosti jsou staré, třebaže tato hra je veledílem anglické vtipnosti a sentimentality, která je stejně uplakaná jako německá, což je příznačno pro národy rozumové. Jinde se zjišťuje, že jak sám Wilde praví: „Žádná věc nepřežije myšlenkového rozboru“, nesmí se mnoho přemýšleti o „Bezvýznamné ženě“, o jejím moralistním poslání. A vesměs se hlasy shodují, že provedení na soubor Nár. divadla — třebaže jednotliví interpreti pí Rydlová, pí Nasková, Ostrčilová a pp. Nový a Tesař jsou chváleni — nebylo skvělé, „Tribuna“ dokonce praví, že bylo hráno bídně.

Ani Maughamovo „Dokola“**), laděno do téhož tonu, jako „Bezvýznamná žena“, nenašlo zvláštní milosti v očích kritiky. Jde tu opět o případ nevěry a útěku ženy od muže, vlastně o dva případy: v prvém šlo o tchyni, jež pohořela s ilusemi, v druhém jde o snachu, která, ač vidí, nebo měla by viděti výstražný příklad, uteče mužovi také. Čili kolem ilusí lásky točí se celý svět. „Venkov“ nazývá tuto komedii literární limonádou, zbožím pro slečinky, jež bylo přijato s povděkem zásluhou dam Iblové a Ptákové a pp. Vrbského, Veverky a Strnada. — „Tribuna“ vidí tu dva poly problému: vysoké ocenění manželství a vysoké ocenění vášně, jež jsou scénicky zobrazeny taktně a vtipně. Ale celek prý neopustí sféru gentlemanské komedie o hnědé holandské omáčce a má mnoho civilní moudrosti. Hráno bylo pěkně. — „Národní Politika“ uvádí, že hra je dobře stavěna, ale vadí jí častá bezprostřednost scén, dialogů a nápadů, která není právě vkusná. Provedení chválí. Ani z ostatních listů nedovídáme se nic spasitelného a rozhřešujícího pro tuto hru, jež znamená spíše jeden ztracený večer.

Novinka italského expresionisty*) vzbudila velkou pozornost a mnoho úvah. Nejpodrobněji věnuje se jí „Tribuna“, která hledá filosofický smysl její a praví, že Pirandello je zkoumavý a pesimistický rozumář, jemuž jde v literatuře o poznání, o samé základy člověka, a v této hře řeší poměr mezi fantasií a skutečností, mezi vědomím a jsoucnem, třebaže je řeší poněkud primitivně, protože otázku fantasie a formy nelze řešiti antitesí. A vytýká mu umělecký a filosofický diletantismus, protože spatřuje mezi duchem a tvarem rozpor. Neboť ani duch, ani věčný proud lidského života neexistují samy o sobě, nýbrž v určitém tvaru. A to, co Pirandello vytýká umění, náleží jen konvenčnímu naturalismu, jenž hledá v každém díle skutečnost a pravdivost hmotného života. Ale vnitřní umění, jehož pravdivost tkví v ryzosti a plnosti formového citu a komplexu vnitřního zažití, má svůj problém v ryzí formě, jež má míti tolik vnitřní existence, že v jeho umělé skutečnosti je zachyceno všechno pohnutí, které zachvělo umělcem při prvním vzniku představy. Pirandellův rozpor mezi fantasií a skutečností plyne z kritické situace evropského dramatu a italského zvláště, proto Pirandellovy protesty proti konvenčnímu dramatu jsou odůvodněny, avšak — nerozřešeny. Dedukce, že postava, jednou zrozená v nějaké mysli, již existuje, je samozřejmá. Ale přiznává autorovi mnoho delikátního umu a znalosti jevištního účinu. A v tom je důvod úspěchu. Pirandello předvádí na otevřené scéně bez opony, s ruchem zákulisného života divadelní zkoušku, na niž přichází šest zjevů, jsou to postavy, které se vynořily v autorově hlavě a nyní dychtí po uskutečnění na jevišti, vypravujíce strindbergovský román a hlásíce se o své právo. Muž se rozešel se ženou, která mu uprchla s tajemníkem. Po létech sejde se se svou dcerou ve vykřičeném domě, a vlastní dcera stala by se jeho kořistí, kdyby tomu matka nezabránila. Opět žijí spolu, ale nesplynou, a skončí to útěkem dcery a sebevraždou dětí. Zůstane matka, ztrnulá bolestí. Toto drama sehrávají tyto postavy hercům na zkoušce způsobem, divadelně účinným. Režisér Dostál pečlivě hru vypracoval, a herci vystoupili nad obvyklou úroveň. P. Vydra podal výtečnou postavu, pí Hübnerová, pí Kronbauerová, p. Wiesner i pí Červená. — „Národní Politika“ vítá tuto hru jako svěží a spásný proud nových jevištních a scénických možností a praví, že Pirandello přišel s něčím novým, vtipným, umělecky hodnotným a hlubším. Rozbil prostě starou, vžitou tradiční formu dramatu a v tvůrčí inspiraci šel mimo jeho zákony a hranice. Jeho hra má dramatické napětí, básnický vzlet, hluboké filosofické jádro a fantasii. Je dramaturgickou lekcí všem divadelníkům a chce jí dokázati, že umělecký výmysl, tvůrčí schopnost autorova jsou pravdivější a věcnější, než sama skutečnost, a že není pravdou nějaká pomíjející, proměnlivá reálnost, jako spíše umělecky oživená, výhní tvůrčí básnické schopnosti prošlá událost. Úspěch komedie spočívá v tom, jak vtipně a vervně přechází autor z fantasie do skutečnosti. O provedení praví, že dávno již nebyla hra vypravena režisérsky a herecky tak dobře, jako tato. — „Čech“ vidí v tomto dramatu demonstraci tése: život je něco zcela jiného, než umění, uvádí, že je to drama ryze subjektivní, jež bojuje o zdramatisování života na scéně v plné jeho síle a žhavosti, traktuje tu vlastně filosoficko-estetický problém, k němuž strašný fakt rodinný dává materiál. Ale také praví, že je to onen druh her, jež svou

*) „Bezvýznamná žena“, spol. komedie o 4 aktech. Naps. Oscar Wilde přel. A. Hanušová a F. Linhart. Rež. M. Nový, vypr. J. M. Gottlieb. Po prvé 7. října 1923 ve Stav. div.

**) „Dokola“, ves. o 3 jedn. od W. S. Maughama, přel. K. Straka. Rež. Fr. Hlavatý, vypr. J. Wenig. Na Vinohradech premiera 9. října 1923.

*) „Šest postav hledá autora“, herecká komedie bez aktů a scén. Naps. Luigi Pirandello, přel. M. Votrubová-Haunerová. V režii K. Dostála po prvé 12. října ve Stav. div.

krutostí ani nevzdělají, ani nepotěší. — „Rudé Právo“ hru velmi chválí, protože porušuje konvenci, a plně oceňuje režii i hru. — „Právo Lidu“ ji přijímá jakožto kuriositu, která může zajímati jen úzký kruh nadšenců, poněvadž příliš učeně rozkládá proces dramatického tvoření a srovnává jeho vznik a provedení. Je to polozpověď, polosatira, nabroušená proti všem. — „Venkov“ oceňuje v této hře fantastický nápad, zábavně provedený, i kus nové estetiky a mnohý nápad paradoxní filosofie. — „Národní Listy“ podrobněji rozebírají hru v článku „Hra o básníku, hercích a nesmrtelnosti iluse“ a praví, že je typickým vyznáním expresionismu, nebo do jisté míry i platonského idealismu. Je vyznáním, že nejvyšší skutečností a hodnotou života je iluse, protože je nezměnitelná, kdežto realita se mění den za dnem, nejsouc než řadou klamů a zdání, jež se střídají a vyvracejí. Proto i postavy, jež stvořili básníci, jsou svou ryze duchovou podstatou skutečnější, než lidé, v nichž je duch vměstnán do násilné formy a tím odtržen od tvůrčího proudu života. Citují slova Otcova: „Postava může se vždy ptáti člověka, kdo je, neboť postava má vždy svůj život a je někdo, kdežto člověk může býti nikdo.“ V divadle, jež tyto postavy sehrají, ukazuje autor, jaký je rozdíl mezi básnickou myšlenkou a jejím vtělením a jak je téměř nemožno, aby si lidé navzájem porozuměli, protože fakta a slova jsou jen dorozumívacími znaménky, jichž smysl doplňuje každý obsahem vlastního nitra. To, co zahrají herci jako opakování výstupu mezi Otcem a Dcerou, je cosi zcela odlišného, spíše nechutná parodie, než reprodukce, a postava Dcery, básnická iluse volá v křečovitém smíchu na tuto realitu: „vždyť to nejsme my, to nejsme vůbec my.“ Pirandellova filosofická komedie je nová nejen svým obsahem, ale i technikou, je to pokus o bezprostřední zachycení tvůrčího chaosu, je to hra, jež sama zároveň podává svůj rozbor, jež ukazuje každý jev zároveň ve dvojím prostoru, realním a transcendentálním. Režijně i herecky obtížný tento pokus byl proveden skvěle. — — „Čs. Republika“ píše, že tato hra je zajímavá abstraktní myšlenkou i jejím konkretním div. výrazem. Poslati na jeviště výtvory obraznosti básníkovy je myšlenka originelní. Provésti důkaz skutečné jejich existence až tam, kdy opuštěny autorem hledají autora jiného, který by jejich existenci dokončil a končí ji pomocí ředitele a dále za tvůrčí možnost tohoto smrtí některých členů, v tom je taková síla obrazotvornosti, že divák dá se jí unášeti bez odporu. Provedení i režii chválí. *J. P.*

POZNÁMKY.

Repertoar od 15. do konce října. Nár. a Stav. divadlo mělo novinkou „Šest postav hledá autora“, znovu nastudovalo „Dubrovnickou trilogii“ a jinak opakovalo „Turandotu“, „Bezvýznamnou ženu“, „Jak vám se to líbí“. — V opeře hrálo: „Prodanou nevěstu“, „Šárku“, „Fausta a Markétu“ s Baklanovem j. h., „Dvě vdovy“, „Pohádku o Honzovi“, „Salome“ s Plaškem j. h., „Tannhäusera“ s Plaškem, „Carmen“ s Pospíšilovou, „Čerta a Káču“ a „Aidu“, „Psohlavce“, „Troubadoura“ s Pospíšilovou j. h., „Hubičku“, „Bludného Holanďana“ s p. Plaškem j. h. „Madame Butterfly“ s p. Kublou j. h. K 28. říjnu jako slavn. předst. „Hubička“. — Stavovské divadlo mělo v činohře tytéž hry, jako v Národním, „Ubohého blázna“, „Jacquelinu“ a „Jeronýma Pražského“, v opeře „Tosku“ s p. Kublou, „Louskáčka“, „Labutí jezero“, „Lazebníka sevillského“, „Šelmu sedláka“. K 28. říjnu jako slavnostní představení „Noc na Karlštejně“. — Vinohradské divadlo mělo novinkou Winawerovu „Knihu Jobovu“, a mimo ni opakovalo: „Koncert“, „Novou firmu“, „Dokola“, „Palackého třídu č. 27“, „Vzpouru“, „Sen v noci svatojanské“. K 28. říjnu jako slavn. předst. „Baron Goertz“. — Švandovo divadlo mělo premieru Molnárovy „Labutí“, jinak hrálo: „Lásku“, Ztracený ráj“, „Manžela šibala“, „Lysistratu“, „Kurník“, „Návrat k mamince“. K 28. říjnu „Velbloud uchem jehly“. — Divadlo Urania: „Tosca“, „Román následníka trůnu“, „Dáma v hermelínu“, „Kouzlo valčíku“, „Veselá vdovička“, „Červená karkulka“, „Praha pod pantoflem“, „Jak se v létě Praha baví“, „Pražské kvítko“, „Bajadéra“, „V objetí krásné Pařížanky“, „Podskalák“, „Vlastencové z Boudy“, „Kristuška z myslivny“, „Podzimní píseň lásky“, „Královna noci“. K 28. říjnu: „Pohádka o princezně Svobodě“ a „Pro zlatý poklad republiky“. — Tylovo divadlo: „Dva malí tuláci“, „Kráska ze Šumavy“, „Praha v Roztokách“, „Maharadžův miláček“, „Krásná Helena“, „Jak Honza spolkl draka“, „Ďábel“, „Pražský flamendr“, „Žižkova smrt“, „Fešácký kriminál“, „Honza doktorem“, „Strakonický dudák“, „Cop“, „Mlynář a jeho dítě“. K 28. říjnu „Strakonický dudák“ jako slavnostní představení. — Divadlo Komedia: „Osudná navštívenka“, „Zámek smrti“, „Obležení Berlína“, „Když prší miliony“, „Úhoř“. A pohostinské hry ruského uměleckého divadla „Zlatý kohout“, jež sehrálo „Plavce na Volze“, „Cikány“ a j. — Divadlo Apollo: „Batalion“, „Bláznivá osoba“, „Krásná Citty“, „Nic než maso“, „Z pražského zákouti“ a j.

Jak je to s Nár. divadlem. Zemský výbor konečně odpověděl na různá obvinění delším článkem, v němž vysvětlil, kdo je vlastně za umělecké vedení divadla odpověden: „Zemský výbor již před několika lety ustavil divadelní rady, zvlášť pro činohru a zvlášť pro operu, kterým připadl ten veliký úkol, býti s intendantem radou šefu činohry a opery. Tito odborníci (uměl. rady) nesou společně za umělecké vedení před celým národem plnou odpovědnost.“ — Kdo v této radě činoherní je, nepověděl. Loni ještě se ohražoval prof. Ot. Fischer při aféře s „Matějem Poctivým“, že v radě není, ač bývalý ředitel tvrdil, že v radě je Vodák, Machar a Fischer. Na tyto pány odborníky tedy padá všecka odpovědnost za uměleckou činnost Hilarovu. Je opravdu divné, je-li někdo členem umělecké rady, odpovídá-li tedy za všecky umělecké činy, ale pak jako divadelní referent píše do listu zdrcující kritiky. To přece nejde dobře dohromady. Nemá-li to vypadati jako nedůslednost, musí se říci pravda, jak to s uměleckou radou a její odpovědností je. Má-li zemský výbor pravdu, má člen rady uplatniti své námitky v radě a nikoli teprve ve své kritice. Nemá li v radě vlivu, nebo nenachází-li se rada a nemůže-li působiti platně svým votem na šefa činohry, pak vlastně umělecká rada nic neznamená, ale nemůže také odpovídati před celým národem — a zemský výbor nemá pravdu. Zajímavo je, že zemský výbor praví na konci svého článku, že se neuzavírá možnosti, aby celý provoz Nár. divadla veden byl ze určitých podmínek vážnou a povolanou korporací (!). Co to znamená? Nedávno byla správa divadla soukromé společnosti vzata, aby to šlo lépe, a nyní se zase vyvolává předešlý stav.

Ukázalo-li se, že dnešní režim a způsob správy je neschopný, není třeba vydávati zemské či státní divadlo do rukou výdělečných. Snad se najde někdo schopnější pro úřad, jemuž je divadlo svěřeno Projev zem. výboru působí dojmem, že se tu utíká od odpovědnosti jen proto, že dosud vládly ruce nepovolané.

Vyjasnění o Nár. divadle. „Tribuna" z 21. října uveřejnila recept na ozdravění hospodářských poměrů Nár. divadla. Vedlo by se mu skvěle, „kdyby byla vedoucím šefem zaručena možnost propustiti nepotřebné síly, odstraniti přehnané remunerace sboru, personálu a všecky důsledky popřevratového ducha v oceňování práce.... Dobrá polovina personálu by mohla jíti na pensi.... Že by konečně měly býti odstraněny nemožné vlivy ze zemského výboru na divadelní provoz že by divadlo nemělo býti politikum stranického klíče, je ovšem samozřejmo." — Odvaha, říci to veřejně, zasluhuje uznání. Proti politickému klíči v umění je a musí býti každý, kdo umění rozumí a přeje si, aby se svobodně vyvíjelo. Kdyby nebylo těchto politických vlivů, nebylo by došlo k takovým zjevům a událostem v Nár. divadle, které jsou v poslední době v popředí denních otázek. Jiná je však otázka „nepotřebných sil". Do nedávna uznávala kritika větší část členstva uměl. souboru za prvotřídní umělce. Najednou jsou „nepotřební". Stačí tu úsudek a vůle jedince? Až bude vyměněn jiným, může zase tento posílati na pensi všecky ty, které si jeho předchůdce oblíbil a do divadla nabral. Kdyby nově přijaté síly byly všecky skutečně lepší, než původní, nedalo by se nic namítati. Kdo by však tvrdil něco takového na př. o pí Steimarové? Vytýká-li se některému z členů „nepotřebných" slabá paměť, jak to, že se nevidí jeden z největších oblíbenců dnešní správy, který nikdy neumí úlohy a působí trapně na obecenstvo? Není tedy všecko tak čisté na druhé straně, aby se nové názory mohly bráti vážně a věcně.

„Českosl. Republika" přináší v rubrice „Divadelní všelicos" zajímavé výsledky ankety, kterou uspořádala francouzská „Comoedia" o otázce „Mohou býti dramatičtí spisovatelé zároveň divadelními kritiky?" Antoine tvrdí, že býti nemohou a Cl. Vautel praví trefně: „Drazí bratři, přátelé, ježto sami vyrábíte a prodáváte krémové koláčky, chraňte se posuzovati pekárnu jiných. Budete o ní mluviti dobře jen s politováním a budete-li mluviti špatně, bude to nevkusné, a mimo to uvádíte se v nebezpečí, že protivníci vám oplatí stejnou mincí." Ani z ostatních výpovědí nevyplývá nic positivního. André Rivoire praví: „Život je těžký, ať si každý vydělává, jak může, jen když poctivě", a tak tato otázka zůstává nerozřešena, což je ostatně údělem všech anket. U nás jsme pokročilejší, u nás kritisuje šef činohry kritiky a klasifikuje je na způsobné a nezpůsobné. A co víc, u nás jsou kritiky členové divadelní rady, kteří přijímají hry k provedení a po provedení je kriticky odsoudí. A co ještě víc, všichni uznávají umělecké schopnosti šefa činohry, a všichni také, kde kterou hru vypravil, ji „strhali", ale cenu za vynikající výkon mu přisoudili. *j. p.*

Zvyk uvedení režiséra předst. na div. ceduli porušilo Vinohradské div. při Shakespearově „Zimní pohádce". Šef Jar. Kvapil, který o premiéře 3. list. po zásluze těšil se neutuchajícím ovacím za nový svůj skvělý režisérský výkon, jímž připravil Vinohradskému divadlu zase jeden z nezapomenutelných večerů, nebyl zúmyslně na plakátě uveden, aby tím bylo demonstrováno proti všestranně uznávanému nespravedlivému udělení státní ceny za výkony režisérské. Jestliže nestačily pp porotcům při objektivním přisuzování ceny dlouholeté a širokou veřejností českou plně uznávané zásluhy Kvapilovy o naše umění režisérské, pak postačí našemu básníkovi snad alespoň ujištění, že i bez přiznání státní ceny již dávno má uměleckou cenu v srdci veliké divadelní obce zajištěnu a že i bez uvedení jeho jména na divadelní bulletině od prvního zdvižení opony obecenstvo si uvědomilo, že atmosféra která na něho z jeviště po celý večer působila, mohla býti připravena jen tak velkým umělcem-režisérem, jakým jest básník Jaroslav Kvapil. *Žk.*

Radův „Konec Don Juanův", 3akt. dram. fantasie, provedená po prvé 4. října v holešovické „Uranii", obírá se opět a ne nezajímavě postavou světového dobrodruha, kterému dává pomocí pekel nové mládí i neodolatelnost, aby ukázala, že vše na světě i sám život, nejbohatěji žitý, jednou zmrzí. Hra, zvláště v druhém dějství velmi obratně stavěná, plná vtipných časových narážek, v závěru svém, příliš detektivně strojeném a zase povrchně a tradičně bengálovém, poněkud selhala. Ale celek poskytl velmi příznivé ponětí o autorových dramatických schopnostech a působil silným jevištním dojmem, třeba nastudování nebylo a nemohlo býti pro takřka jediné představení věnováno tolik péče, kolik by byla věc potřebovala i zasluhovala. *Rdv.*

Jubilea nakladatelských a tiskařských firem. Čtyřicetiletí známé čelné pražské knihkup., naklad. a umělecké firmy F. Topič na Národ. tř. připomenuto veřejnosti zejména vkusným „Jubilejním almanachem" (uspoř. Ad. Wenig) s četnými skvělými reprodukcemi obrazů českých mistrů i vzpomínkovými příspěvky předních žijících našich literátů, jež jsou s nakladatelstvím ve spojení (Borecký, Dyk, Herrmann, Holeček, Leger, Rais, Strejček a Wenig). Z literatury divadelní vydala firma m. j. Nerudovy kritiky a velmi cennou pomůcku v Máchalově studii „Dějin českého dramata". Je jistě potěšitelný každý úspěch české snahy, a pohled na zkvétající závod Topičův, který vyrovná se dnes světovým podnikům tohoto druhu, budí hrdost všech upřímně česky cítících lidí. — 25 let ve službách české knihy oslavuje pražský, dříve českobudějovický knihkupec a naklad. Jan Svátek ve Spálené ul., který pro ušlechtilou tuto věc mnoho již vykonal a při svém poměrném mládí (je mu teprve 40 let) jistě teprve vykoná. — Jubileum oslavuje též grafická firma Ed. Leschingra ve Štěpánské ul., v jehož vzorně vedeném závodě tištěno jistý čas také naše „Čs. Divadlo" a jenž veškerým našim požadavkům vycházel vždy co nejochotněji vstříc. *Rdv.*

Z jihoslovanských divadel. Lublaňské Národní div. zahájilo začátkem října sezonu Pregljevým dramatem „Azazel" a Blechovou komickou operou „Zapečatenci". V sezoně slibuje provésti dram. práce Cankarovy, Medvedovy, Milčinského, Remcovy, Vojnovićovy, Ogrizovićovy, Begovićovy, Krležovy, Nušićovy, Jankoviočvy, Vukadinovićovy a j. Ze slovanských autorů má přijíti na repertoar Tolstoj, Andrejev, Čapek (Loupežník), Perzyński. Z klasiků Sofokles, Shakespeare, Schiller, Grillparzer a pak moderní dramatikové francouzští a angličtí. V opeře budou nastudována díla R. Savina, S. F. Vilhara, Ant. Foerstera, V. Parmy, dále Široly Lisinského, Zajce. Z českých: „Prodaná nevěsta" a „Hubička", „Psohlavci", „Jakobín". Z polských skladatelů je zastoupen Różycki, z ruských Čajkovskij a Rimskij-Korsakov, z cizích Bizet, Verdi, Puccini, Mozart, Weber, Wagner atd. — Nár. div. v Záhřebě na programu letošní operní sezony uvádí díla: Šafranek-Kavić „Hasanaginica", Dobronić „Dubrovnické Diptychon", Debussy „Peleas a Melisanda", Wagner „Lohengrin", „Siegfried", Smetana „Dvě vdovy", Rimskij-Korsakov „Carská nevěsta", Čajkovskij „Oněgin", „Trnová růže" a Dvořák „Rusalka". — Národní divadlo v Osijeku zahájilo sezonu Vojnovićovou „Ekvinokcí" a operou „Carmen". Divadlo řídí Marko Polić. — Žádost divadla ve Splitu o státní

podporu byla vládou zamítnuta, takže opera a opereta musí odpadnouti a bude se pěstovati pouze činohra. Divadlo zahájilo sezonu Rostandovými „Romantickými dušemi". Ředitelem divadla byl jmenován prof. D. Gjukić. — Divadlo ve Varaždíně slavilo 25. září 1923 své padesátileté trvání. *T. K. S.*

Divadla v Moskvě a v Petrohradě. Všecka divadla moskevská i petrohradská ohlašují již svůj repertoar pro příští zimní sezonu. Mezi oběma městy ukázal se tentokrát nápadný, do očí bijící rozdíl: zatím co Moskva ohlašuje novinky moderní, ano i modní, nové kusy tří ruských dramatiků: Lunačarského (komisaře lidové osvěty), Vasileje Kamenského a Vlad. Volkenštejna (nová sovětská hvězda), a z cizího repertoaru několik novinek německých expresionistů a francouzského socialisty Julesa Romainse — v Petrohradě projevili tentokrát rozhodnou staromodnost: všecka divadla odmítla hrát Lunačarského, všecka ohlašují starý „buržoasní" repertoár, většinou nové scénování starších kusů, a jediné Aleksandrinské divadlo slibuje provésti skutečnou domácí novinku: drama „Mimo zákon" od mladého básníka Lva Lunce, člena skupiny mladých, jež dala si jméno „Serafionovi bratří". Nejdou-li však v Petrohradě s duchem času v repertoaru, ohlašují aspoň zajímavé pokusy v oboru reprodukčním: několik populárních umělců operetních hodlá zkusiti své štěstí v oboru dramatickém, v komedii. Tak dosavadní operetní pěvec M. A. Rostovcev vystoupí v roli Rasplujeva v klasické komedii: „Svatba Krečinského" (známá u nás z repertoáru Vinohradského divadla), rovněž dosavadní operetní hrdinové Machanov, Flon, a j. budou střídavě vystupovati v operetě a v činohře. — Nové divadlo — studie nazvané divadlem Šaljapinovým, zahájilo činnost letos na podzim. Ale je to divadlo ryze činoherní: první bylo drama Lunačarského „Královský bradýř", dále jsou na repertoaru Vasila Kamenského „Steňka Razin", z cizích prací Oskar Wilde („Vévodkyně Paduánská), H. Ibsen (Stavitel Solness), a j. — Při petrohradské konservatoři dávno již existují musea — jednotlivé interiéry — Glinkovo, Rubinštejnovo, Čajkovského. Nyní přibude k nim interiér N. A. Rimského-Korsakova, jehož rodina hodlá pro něj věnovati bezmála všecky relikvie, drobné předměty z jeho pracovny, ložnice, krom toho originály jeho skladeb a spoustu korespondence. *Č.*

Scénická výprava divadelní. Otázka scénické výpravy nabyla zvláště po světové válce velikého rozmachu. Účast výtvarníků na díle divadelního umění stala se nikoliv jen denním zjevem, ale dokonce podmínkou modernosti a úplnosti divadelního uměleckého výrazu. Asi přede dvěma roky uspořádána byla v Amsterodamě světová výstava scénického umění divadelního, na níž ukázány byly práce všech významnějších režisérů a divadelních výtvarníků. Krátce nato byla i u nás uspořádána výstava scénického umění, která však bohužel vzbudila velmi malý ohlas. Nyní chystá londýnské nakladatelství Ernesta Benna publikaci, v níž mají býti výsledky výtvarné účasti při divadelním umění v posledních letech přehlédnuty a oceněny. Publikace má míti příspěvky od Charlessa Ricketta, Gordona Craigha, Alberta Ruthersona, Adolpha Appia, J. Sterna, J. Poeltziga, Otty Paula a jiných. V illustracích, jichž má býti 150, mají býti zastoupeni všichni známější divadelní výtvarníci. Publikace tato bude značnou protiváhou nedávno vyšlé knize Otakara Fischela „Das Bühnenbild", která značně přeceňuje význam německých pracovníků na tomto poli. Ale i Francie stará se soustavně o tuto otázku. Divadelní list „Comoedia" uspořádal anketu o divadelní výpravě, které se účastní všichni známější divadelníci Francie. Anketa tato snáší množství zajímavého materiálu a zejména ukazuje jednotnou náladu obecenstva, tlumočenou divadelními znalci a odborníky, že totiž veřejnost divadelní je již unavena stálým experimentováním posledních let a stálým čekáním na positivní výsledky těchto experimentů, že začíná soustavně a všude podobné pokusy odmítati a volá po znovuvzkříšení scény přeludové. Jak patrno, nejsou naše poměry nijak zvláštní a od jiných odlišné. Ze všech známek však lze se nadíti, že se cizina zase brzy vrátí k zdravému smyslu na divadle a po ní i my, neboť řekne-li něco podobného někdo doma, je hlupák a zaostalec, přinese-li to však z ciziny, razí nové cesty!

Moderní divadelní umění sětkává se, aspoň v cizině, s úspěchy, které ponoukají stoupence k další jeho propagaci. Věčná touha po dokonalejším a umělečtějším výraze vábí řady mladých adeptů uměleckých, kteří svému programu přinášejí i oběti: Berlínský ředitel „Das Theater" dr. J. Lhermann (recte Lehrmann), vůdce mladých německých modernistů, uvedl na svou scénu prvinu Hanse Hennyho Jahna, tragedii „Pastor Ephraim Magnus". Většina kritiky hru přijala velice vlídně, avšak některé z berlínských listů označovaly tragedii jako lascivní a podkládaly jí skandální tendenci. Bystrá policie povšimla si hlasu menšiny listů a další provozování tragedie zakázala. Řed. dr. Lhermann byl zákazem hry přiveden do finančních rozpaků, které byly jeho věřitelům podkladem k žádosti za jeho zatčení, neboť nevedl obchodních knih. Tak skončil idealista svůj první pokus zrealisovati nové myšlenky jako — podvodník. Lépe se vede jeho kolegovi v Paříži, režis. Gast. Batymu, který je vůdcem moderní divadelní skupiny „La Chimére", vydávající malou revui „Chimére". Skupina je finančně dosti dobře podpořena a staví si nyní v Paříži na křižovatce St. Germain des Prés vlastní divadlo. Nejde o monumentální stavbu, ale o prostý dřevěný barák s průčelím od ruského akad. malíře Borise Metcherského, žáka Maurice Denise, a ostatní výzdoba je samozřejmě silně moderní. Záleží nyní na pařížském obecenstvu, aby podporovalo vývoj a rozvoj nového stánku hypermoderního umění. *Eský.*

Reinhardt ve Vídni. Skupina umělecky interesovaných osob s bankéřem C. Castiglionem v čele sjednotila se ve Vídni pod názvem „Vídeňská divadelní akc. společnost", která hodlá podporovati finančně Reinhardtův vídeňský podnik. Za účelem rozšíření Reinhardtovy působnosti zakoupeno na dobu 10 let Josefstadtské divadlo. Podmínkou smlouvy byl závazek, že Reinhardt ujme se vedení podniku osobně. *Eský.*

Wedekindova dramata „Probuzení jara", „Duch země" a „Pandořina skřínka" byla vydána Hendersonovým nakladatelstvím v Londýně v překladu Samuele Eliota pod názvem — „Pohlavní dramata". Je vidět, že Angličanům musí býti předkládáno duševní krmí s dosti silnou omáčkou. *-ý.*

Ferenz Molnár z nejlepších dramatiků maďarských zdomácňuje na našich jevištích. Pokud se hrají věci hodnotné a zajímavé, přinášejíce něco nového, lze jen vítati každého zahraničního dramatika, ale jde-li o hru prostřední, jakou je 3akt. ves. „Labuť", hraná ve Švandově divadle, nutno jen říci, že je škoda času a práce. „Labuť" — je to spíše husa — jest taková smíchanina satiry, humoru a sentimentality, která nezanechá trvalého dojmu a kterou jen zachrání pěkná interpretace, jak se podařilo na Smíchově pí Švandové a p. Kadlecovi. Zato „Polní maršálek", aktovka skutečně vtipná, výrazná, napínavá a zajímavá komedie, obsahem svérázná, nijak všední svým závěrem, prostředím a osobami, kterou sehráli v „Komedii", poněkud utrpěla mdlou, šedivou hrou, malým dramatickým napětím, ač jím přímo překypuje. Zajímavý doklad k pravdě, dávno doznané že v rukou herců i mrtví oživují, ale živí umírají. *j. p.*

OCHOTNICTVO.

Ochotnictvo v pětiletí republiky.

Světová válka ochromila na mnohých místech činnost ochotnických spolků. Členové odešli na bojiště, a poměry doma nebyly právě utěšené. Kde se hrálo, bylo co dělati s válečným ovzduším a s tlakem rakušáckého napětí. Ale sotva utichly zbraně, sotva se uklidnila nadšená radost z nabyté svobody, začali naši ochotníci pracovati. Nebylo to už všeobecně z touhy po zábavě, ale z pochopení důležitosti kulturní práce. Dlouholetá válka zle pošramotila mravní úroveň nejširších vrstev lidu, a my přece potřebovali hned v začátcích morální oporu, spolehlivost povah a pochopení hesel doby, abychom mohli budovati pevné základy své republiky. Všude se naráželo na porušenou morálku, jež cenila více materielní prospěch, než ideu. Proto se volalo po obrození, po zvýšení mravního citu a po vyzdvižení lidu z proudu, který byl neblahým dozvukem války.

Naše ochotnictvo bylo první na svém místě. Chápajíc důležitost svého poslání, odkládalo povrchnost starých časů, toužilo po zdokonalení uměleckém a odvrátilo se od bezcenné produkce cizí. Řady naší organisace rostly. V roce 1919 bylo v „Matici“ necelých 600 spolků, dnes je jich přes 1200. Všecko úsilí směřovalo k tomu, aby byli nadšení pracovníci vybaveni potřebnými vědomostmi a aby mohli hráti hry těžší, umělecky cennější. Ročně uspořádána řada odborných kursů a přednášek, jež brzy nesly zdárné ovoce.

V roce 1921 svolán Všeochotnický sjezd a od té doby postupujeme ku předu jak v organisaci, tak v uměleckém tvoření. Organisace okrsků pokračuje utěšeně. Slabé se křísí, nové se tvoří. Na Slovensku dán popud k organisaci ochotníků slovenských, zbudované dle našeho vzoru. Navázali jsme styky se spolky v cizině a upozornili jsme tím na sebe Poláky a Jihoslovany, kteří založili organisaci svých ochotníků. Založili jsme ústřední knihovnu Tylovu pro odborné studium a učinili jsme počátek divadelního archivu. Odvážili jsme se velkého podniku, věcné loterie pro zbudování „Tylova domu“ v Praze a podařilo se nám získati v krátké době kapitál 150.000 Kč.

Po stránce umělecké konstatujeme značný pokrok, který byl prokázán soutěžnými představeními a četnými sjezdy krajskými. Přes všecko podceňování dokazuje náš repertoar veliký obrat k lepšímu. Srovnejme repertoar před válkou, kdy se hrály z větší části překlady frašek, s tím, co se hraje dnes. Kdo úmyslně nezavírá oči, přesvědčí se. A ne-li, povědí mu to div. společnosti, které nejvíce cítí soutěž ochotníků.

I doba těchto pěti let byla krušná. Bylo nám překonávati značné obtíže a příkoří. A přece jsme rázným zakročením dosáhli úspěchů (ve věci zakázaných zájezdů, dávky ze zábav, dávky z plakátů, zákazu pořádání představení neodpovědných kroužků atd.).

Viditelným dokladem našeho postupu a pokroku je náš list „Československé Divadlo“, který se z měsíčníku stal čtrnáctideníkem a který se v obsahu zdokonalil. Má i tu výhodu, že přetrvává jiné odborné listy divadelní, třebaže ho současníci nechtějí uznávati, ale sami jiného listu udržeti nedovedou.

Nelze tu vypočítávati ohromnou drobnou práci, kterou jsme vykonali. Stačí tu jen přehledná vzpomínka ve velkých obrysech. Celková rozvaha je však potěšitelná. Nejsme nikým podporováni finančně, a morálně velmi málo. Ale spoléháme jen na sebe, jdeme svou cestou vpřed, a vzrůstající naše řady nám dokazují, že naše věc je dobrá, snahy poctivé a cesta správná. To nám stačí. Zachováme-li si tuto samostatnost, společné vědomí a pravé pochopení, uchráníme-li pevné semknutí, jednu vůli a přátelskou shodu, budou naše úspěchy za dalších pět let ještě větší! — *an.*

Pro ochotnickou praksi.

O spojitosti mluveného slova a gesta. (Píše Jar. Petr; IV.) V minulých číslech uvedli jsme rozdělení citů a vášní v 5 skupin a z nich pojednali o prvních dvou, a to ve skupině a) o klidných citech, ve skupině b) o citech přechodních a nyní uvádíme skupinu c), jež obsahuje vášně. Pojednáme o nich zprvu ze stanoviska psychologie, která citovou rovnováhu přirovnává k hladině vodní a mluví o citové hladině. Jako na vodní hladině mění se hra vlnek nepřetržitě, ale nikterak nápadně nemění tvárnosti povrchu, jsouc obrazem klidné nálady, jež prudkým závanem větru nebo vichřice může změniti se ve vlnobití, tak klidná hladina citová vlivem nějaké představy změní se, přecházejíc v bouřlivé citové vzrušení, které nazýváme hnutím mysli čili emocí, nejčastěji afektem čili vášní. Tedy příčinou afektu je představa, jež vznikla ze smyslového dojmu nebo z představy jiné. Na př. dovíte-li se o smrti blízké osoby, vzniká ve vás představa této osoby, a vše, co je s ní spojeno, vyvolá pohnutí citu. Smyslovým dojmem jsou tu slova, jež čtete nebo slyšíte, ale ta sama o sobě nevzbuzují afektu, až teprve představa, v tomto případě smutek. Slova urážlivá také nevzbuzují vašeho hněvu, nýbrž jen ve spojení s představou oné osobnosti. Z toho vyplývá, že mezi citem a vášní není kvalitativního (jakostného) rozdílu, jako není rozdílu mezi hrou vlnek na hladině moře a vlnobitím, a také je těžko přesně stanoviti, kde pře-

stává cit a začíná afekt. Ovšem při projevu vášně ustupuje vědomí, jsouc zatlačeno charakteristickými změnami ve vzezření, čímž vzniká dojem čehosi neobvyklého. Protože každý cit vystupňován může přejíti ve vášeň, dělíme vášně jako city v nelibé: hněv, zuřivost, bázeň, hrůzu, vztek, smutek, a libé: radost, obdiv, nadšení. Změny ve vzezření jsou vyjádřeny v pohybech výrazových, které charakterisují sílu, a je přirozeno, že tyto fysiologické změny vystupují výrazněji při afektech, než při citech normálních. Sílu, intensitu afektu prozrazuje zrychlený tep srdce, jenž při stupňování afektu vede až k srdeční ochablosti. Zároveň při afektu zvyšuje se činnost mozková, myslící, představy rychleji se vybavují, ale spojitost jejich je porušena, logika myšlenek ztracena, dokonce i ustává, jako někdy při afektech děsu nebo nesmírné radosti, jež mohou i činnost srdeční zastaviti. Ovšem je zvýšena i činnost svalstva obličeje, právě tak, jako pohyby mimické, obsahová stránka afektu je charakterisována nápadnými pohyby rukou, nohou i celého těla. Rozhorlený člověk rozhazuje rukama, hrozí, pobíhá, rozradostněný vyskakuje, mne si ruce, tleská, zoufalý rve si vlasy, chytá se za hlavu, polekaný vztahuje ruce, křičí, chouli se, utíká. Ovšem tyto pohyby jsou mnohoznačné, vyskytují se při afektech různých. I zde bychom mohli nalézti spojitost se živočichy vůbec. Výrazové pohyby jsou povahy reflektorické, vyjadřující účelnost, ale mimické jsou bezúčelné, pouze symptomatické. Původně byly také účelné, jako u zvířat, jak patrno ze srovnání: výraz tváře rozzuřeného člověka vyznačuje se rozšířením rtů, odkrytím zubů, koutky vrchního rtu bývají nadzdviženy a špičáky obnaženy, jako u dravé šelmy, chystající se k útoku. U zvířat tento pohyb je účelný, u člověka postupem civilisace odpadla účelnost, stala se pouze příznakem — symptomem. Jako vášeň vzbuzuje závažné změny ve vzezření, v organismu, vyvolávajíc výrazové pohyby, tak opět tyto působí zpětně na vášeň, zesilujíce ji. Dobře je známo ze zkušenosti, že mírný hněv stupňuje se v zuřivost právě vlivem nezkrocených pohybů, nebo mírná radost propuká vlivem pohybů v nevázané veselí. Herec, jenž věrně reprodukuje výrazové pohyby, prožívá svoji roli. Tím lze si vysvětliti — tímto mechanickým způsobem —, proč hnutí mysli je způsobeno požitím určitých narkotik bez představ. Alkohol vyvolává bujné veselí, jed z muchomůrky zuřivost, jed z rostliny sardonion smích, protože tato narkotika vzbuzují změny v organismu, změny analogické těm, jež vyvolávají určitými představami příslušné afekty.

Dávka z návěští. K dotazům sdělujeme, že pravidla o dávkách z návěští schválena byla zem. správním výborem pod čís. 32.157 z r. 1923.

Podávání žádostí za povolení div. představení. K novým předpisům o podávání oznámení (žádostí) za povolení div. představení upozorňujeme, že není třeba podávati zvláštní žádost obecnímu úřadu. Stačí, když žádost, určená okres. správě politické, dá se před odesláním potvrditi obecním úřadem.

Zprávy ochotnické.

Náš poměr k ochotníkům dělnickým. „Dělnické Divadlo“, orgán Svazu dělnického div. ochotnictva čsl., uveřejnilo v č. 10. článek „Československé Divadlo“, v němž zcela věcně informuje své čtenáře o našem listě, o jeho obsahu a vedení, zmiňuje se také o otázce všeobecnosti našeho listu a píše: „Nastane otázka: buďto udělat z tohoto časopisu časopis vskutku ochotnický, tedy redigovat ho stále se zřetelem k ochotníkům, anebo udělat z něho stručný časopis divadelní, ochotnictvím nespoutaný — anebo po této odborné části ohraničeně uveřejňovat hlídku ochotnickou, jak to bylo v „Jevišti“. To je věc vývoje. O poměru Čsl. Divadla k ochotníkům dělnickým a k našemu časopisu nelze dobře mluvit, poněvadž list otázce této pozornost nevěnuje . . . zdá se, že redakce má pro to jednoduchou formulku, že není třídního divadla a že nezáleží na politické příslušnosti a sociálním postavení hrajících. To není řešení.“ Potud tedy „Dělnické Divadlo“. Pro nás není ani první, ani druhé otázky. O povaze „Čsl. Divadla“ je z jeho obsahu zřejmo, že je listem divadelním a že k všeobecné části připojuje hlídku ochotnickou, jak to — ovšem v míře nedostatečné — činilo „Jeviště“. Je-li tu nějaké spoutání ochotnictvem, je to jen zdravé, protože toto ochotnictvo zaručuje listu jeho trvání, což u všech jiných listů divadelních nebylo, a proto také zašly. Jinak nemá tato výhoda žádného jiného vlivu na vedení a obsah listu. Není také důvodu, aby se z ochotnictva dělalo něco jiného, než je vlastní svět divadelní; vždyť ochotnictvo právě tvoří jeho největší složku a má plné právo, aby nebylo z tohoto světa odstrkováno a přehlíženo. Že někteří povýšenci hledí na ochotnictvo jako na živel méněcenný a že se mu vyhýbají, že mu přímo odpírají součinnost a podporu, to je jen jejich chybou, protože jistě dnes nemají pochopení, uznání ani úcty k práci malých lidí, třeba by nesla větší a užitečnější ovoce pro celek, než jejich odborná vznešenost. Proto máme zato, že je právem i zásluhou, vydržujeli ochotnictvo divadelní list samo, a není třeba štítiti se ho proto, že peníze ochotnictva jsou vydělány mravenčí pílí právě středních a dělných lidí. Tím už také osvětlujeme svůj názor na ochotníky-dělníky. Stanovisko „Ú. M. D. O. Č.“ bylo a je stále jasné, že v umění nemá a nemůže platiti třídní zájem nebo sociální postavení. Proto, že je autor příslušníkem určité třídy nebo sociálního směru, není jeho výtvor ničím jiným, než uměleckým. Vždyť ani nemáme div. her, které by se daly přesně zavírati do třídních krabic. I dramata, jednající o životě dělníka, jsou psána všeobecně, a bylo by jen na škodu umění, kdyby se pěstovalo s vymezením idei a prostředí. Ohraničuje-li se dělnické ochotnictvo pro sebe, je to známka vnější a je to důsledek snahy po soběstačnosti, který konečně chápeme, hledíce k celkovému vývoji dělnické organisace sociální a stavovské. Proto má toto ochotnictvo také svůj list, který je veden právě tak dobře a účelně, jako se snažíme vésti list svůj. V našich řadách je rovněž mnoho dělnictva, jež koná na poli umění a kultury mnoho úspěšného a záslužného. Je to náš program, neuzavírati se proti nikomu, protože pokládáme umění za společný majetek všech. Ani v otázkách, jež jsou společny Ú. M. D. O. Č. i „Svazu“, nejdeme každý svou cestou, nýbrž ve vzácné shodě postupujeme společně a také jsme již mnoho dosáhli. Naopak, hledíce na divadelní zájmy z širšího stanoviska a pokládajíce ochotnictvo za význačnou složku divadelnictví, udržujeme dohodu i s organisací českého herectva. Nevěnujeme-li tedy zvláštního zřetele ochotnictvu dělnickému, je to jen zdánlivé a snad oprávněné potud, že naše organisace má jen ochotníky, ať jsou to dělníci, nebo kdokoli jiný. Význam ochotnictva v našem divadelnictví je však otázkou, i pro „Svaz“ platnou, a jistě ani ochotnictvu dělnickému nemůže zůstati lhostejno, jak se k němu chovají divadelníci patentovaní, kteří neznají jeho práce a působení, ale přesto je snižují a kriticky odpravují. — *an.*

Prvý sjezd slovenských ochotnických divadel uspořádán Ústředím slovenských ochotnických divadel v Turč. Sv. Martině pod protektorátem Matice Slovenské ve dnech 9., 10. a 11. listopadu. První odpoledne sjezdové (pátek) věnováno mimořádnému valnému shromáždění Ú. S. O. D., další dva dny přednáškám a večery pak vyhrazeny divadelním představením závodících jednot. Přednášky zahájeny v sobotu proslovem prof. dra J. Škultétyho, správce Matice

Slovenské, načež měla následovati přednáška tajemníka M. S. Štef. Krčméryho o Dějinách divadelní literatury slovenské a slovenského ochotnictva, prof. dra V. Vážného z Bratislavě o Dějinách divadelní literatury české a spis. Jiř. Mahena z Brna o Technice dramatu a dnešním divadle. Odpoledne téhož dne přednášeti měl spis. V. K. Blahník z Prahy O hereckém umění a cvičení divadelních her a na večer stanovena přednáška téhož o Dějinách divadla a divadelní literatury se světelnými obrazy. Třetího dne podati měl dr. Fr. Herman, star. Ú. M. D. O. Č. z Prahy stručný nástin jím navrženého nového divadelního zákona, o Dějinách turč.-sv.-martinského slovenského Spevokolu, nejvýznačnějšího ochotnického spolku slovenského, promluviti předs. Ú. S. O. D. J. Gašparík a jednání mělo býti ukončeno doslovem dra Hermana o Významu a úkolech ochotnictva čsl.; odpoledne mělo býti názorné předvedení divadelního maskování s přednáškou o divad. kostymech, kterou podati měl G. Polanský, vlásenkář a kostumier z Ružomberka. Přihlášeny tyto závodící jednoty: „Slovenský Spevokol" z Turč. Sv. Martina aktovkou „Pytačky" (A. P. Čechov), „Hviezdoslavova Beseda" z Dol. Kubína akt. „Všetci traja" (M. Kurt), „Živena" z Ružomberka „Matkou" (Gregor-Tajovský), Dramat. krúžok „Palárik" ze Sabinova „Večerom" (O. Fastr), „Carmen" z Turč. Sv. Martina „Žiarlivci" (L. Novák) a „Rolnický dorost" z Príbovce s nejmenovaným ještě kusem. Nejzdařileji sehrané kusy — podle dobrozdání zvlášť k tomu určené jury — odměněny budou čestnými diplomy Ú. S. O. D. Výsledek rozhodnutí jury vyhlášen měl býti po skončení posledního představení třetího sjezdového dne uprostřed veselice, jež se po představeních rozvinula, kdy měly býti i odevzdány čestné diplomy zvítězivším jednotám. Sjezd tento, který je důkazem agilnosti loni založeného Ústředí slov. ochot. divadel, přispěje jistě měrou velmi značnou k dalšímu rozvoji ochotnického života na Slovensku a zejména k zvýšení jeho úrovně, a to jak po stránce techniky divadelního provozování, tak i prohloubení v nazírání na divadlo s hledisek uměleckých. *Barvínek.*

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

ALOIS WIESNER,
senior českého ochotnictva, čestný
člen Ú. M. D. O. Č.
zemřel 6. listopadu 1923.

Důležitá upozornění našim jednotám. Český veslařský klub v Ústí n. Labem žádá nás, abychom vyzvali naše jednoty k účinné podpoře i jeho záslužných snah o tělesnou a mravní výchovu česk. člověka, zvláště pak české mládeže, naděje vlasti, v zněmčeném území, aby z ní vyrostli lidé zdraví a pevných charakterů, kteří jedině jsou tu na místě v hájení posic, těžce vydobytých, a získávání nových, což ochotně činíme. — Spolky, které hodlají levně doplniti své studijní knihovny, nechť dostaví se do nejbližších schůzí svých okrsků, kterým byly zaslány oběžníky, této věci se týkající. Spolky v okresech, kde okrsky schůze nekonají, a mající na zlevněném nákupu knih pro knihovnu zájem, nechť dopíší ústředí o oběžník čís. 1163/23. (Týče se jenom doplnění spolk. knihoven, nač výslovně upozorňujeme!) — Ústředí pořídilo dále praktické lístky jako pozvánky do schůzí a zkoušek. 100 těchto pozvánek zasílá se za předem zaslaný obnos 10 Kč. Odznaky po 2 Kč a legitimace po 30 hal. za kus jsou opět na skladě. Odznaky jsou však oprávněni nositi pouze skuteční členové našich spolků. — Dále nabízíme našim spolkům obstarání umělecky provedených diplomů od akadem. malíře Adámka za 46 Kč včetně kresby a poštovného. Veškeré objednávky vyřizují se pro úsporu poštovného a zjednodušení manipulace pouze proti předem zaslanému obnosu.

Pro „Tylův dům"! Jak z výkazů přijatých příspěvků je patrno, zapomínají naše spolky v poslední době na tento účel, neboť za letošní rok došly příspěvky jen od 12 spolků. A přece ochotnictvo odvedlo minulého roku přes 560.000 Kč na různé dobročinné účely. Prosíme tudíž své spolky, aby sehrály aspoň jedno představení ročně ve prospěch Tylova domu jakožto účelu jim nejbližšímu. — Mahenův okrsek v Prostějově věnoval z výtěžku předst. v přírodě Tylovu domu 1000 Kč.

Tylova ústřední studijní knihovna byla během prázdnin doplněna několika sty svazky novějších div. her a obohacena nově zakoupenou a uspořádanou knihovnou po zvěčn. spis. Janu Ladeckém, takže čítá přes 2100 svazků her a 500 knih odborných (včetně div. časopisů). Knihy půjčují se na průkaz legitimace vždy v úterý a v pátek od 6 hod. več.

Kursy a přednášky. Žižkovský obvod Pražsk. okrsku pořádal 28. října v sále „u Kurelů" veř. přednášku „O významu 28. října pro ochotnictvo", kterou pronesl Boh. Pohl. — Ruthův okrsek v Ústí n. Lab. pořádal div. kurs ve dnech 3. a 4. listopadu. — Spdo. v Lošticích na Mor. uspoř. 25. listopadu přednášku div. se světelnými obrazy. — Rež. kurs ve Val. Meziříčí, pořádaný péčí dram. odb. „Sokola" tamže, rozdělen byl na 30 hodin a obeslán 106 posluchači. — Uspořádání rež. kursu v Třeboni odloženo na příští rok.

Jubilea spolků i jednotlivců. Diplom čestného uznání věnován ústředím Spdo. v Lodenici u Berouna při oslavách 30letého a dram. odb. N. J. S. „Vlastimil" v Hrobech při 25letém jubileu trvání. — Obč. Bes. v Budyni n. Ohří udělila diplom čestného uznání svému zasloužilému režis. Fr. Vejlupkovi. — Spdo. v Doubravce oslaví v příštích dnech své 15leté trvání. — 7. října oslavil dram. odb. Národ. Jedn. v Kobylisích své 20leté trvání. — Dr. kr. „Jan Ladecký" při čsl. str. soč. na Vyšehradě uspořádal při svém představení dne 20. října intimní slavnost na počest 25leté dram. činnosti s. Goldbergové. Br. Rožánek ve svém proslovu vyzdvihl záslužnou a kulturní činnost naší milé a sympatické jubilantky s přáním, aby ještě dlouhá léta byla našemu ochotnickému divadlu zachována. Po oslovení byla s. Goldbergové podána kytice s vkusně zdobenými stuhami v národních barvách. Zřejmě pohnuta, děkovala s. Goldbergová přítomným, za upřímný projev, který jí byl uspořádán. Přejeme ještě jednou naší jubilantce mnoho zdaru k dalším 25ti rokům na prknech naší ochotnické scény! (*Pžn.*)

Z ústředí. Zpráva o schůzi výk. výboru 21. října a nově přijatých jednotách ve zvětšené ochotn. rubrice seš. 19.

Z okrsků venkovských. Arbesův okrsek v Pardubicích konal první schůzi okrsk. rady 26.-VIII. za přít. 10 členů, v níž určen zařiz. popl. každé jedn. 15 Kč za rok 1923. Příspěvek pro rok příští stanoven bude valnou hromadou. Příspěvky pro ústředí mají jednoty odvésti přímo, pro okrsek okrsk. pokl. B. Blažkovi, zemská vychovatelna Opatovice n. Lab. Do příští schůze 7.-X. má býti zjištěn obvod okrsku, vybídnuty neorg. jednoty k přistoupení za členy a zvoleni důvěrníci jednotl. jednot k obstarávání styků s okrsk. radou. Jednatelem je Jul. Mitlöhner a zap. Jos. Malinovský (Přelouč). Příští schůze konány budou pravidelně první neděli v měsíci o 10. hod. dop. v rest. u Paulů v Pardubicích, Smilova ul.

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva a j.

Knihy divadelní i jiné. A. Veselý-Rožďalovský v Sibřině, p. Běchovice u Prahy, vydal novou 3 akt. ves. se zpěvy „Bouřliváček“, na niž upozorňujeme jednoty, vypraviv již dřívější jeho práce: „Pozdě“, „Otčím“ a „Udolán“. — Nákl. „Čes. Čtenáře“ Praha II, Lützowova 3, vyšla kniha dra Vikt. Dvorského „Základy polit. geografie a čs. stát“ jako sv. 4. až 5. ročn. XV. — Nákl. J. Otty v Praze vyšla mezi II. vyd. dram. děl Shakespearových nejnověji 5 akt. jeho trag. „Antonius a Cleopatra“, kterou doporučujeme k doplnění knihoven našich jednot. — G. Pallasův „Slovníček literární“, týmž nákl. vyšlý (za Kč 45·—), obsahuje m. j. také řadu hesel liter.-divadelních a je pro praksi div. nepostradatelný, ježto prozatím není jiné pomůcky.

Operety v ochotnictvu. Některé spolky zřizují si také pěvecké a hudební odbory a rády pak vypravují hry s hudbou nebo se zpěvy a sahají také k operetám. Z četných dotazů a shánění operetního materiálu je zřejmo, jak těžce lze dostati slušnou hru, hodící se pro ochotnictvo, a jak draze si platí opisy hudebnin a libret. V poslední době vydal nakladatel Em. Starý (Praha-Smíchov) řadu nových operet, jako: „Píseň mládí“, „Klub mládenců“, „Babiččina Viktorka“, „Květy podzimu“ atd., které jsou knižně vkusně vypraveny a mohou poskytnouti dostatečný výběr. U nakladatele lze obdržeti seznam i zvěděti ceny.

Pomůcky. Div. půjčovna „Decora“ v Praze II., Riegrovo nábř. 28, poskytuje našim spolkům 10% slevy (viz dnešní insert). — Nepotřebné a odložené součástky dekorační jako dar od lépe situovaných jednot s povděkem přijme Och. spolek „Havlíček“ v Obděticích u Sedlčan, po případě je koupí za levnou, jeho poměrům dostupnou cenu.

Provoz. práva. Div. agent. „Centrum“ zastupuje m. j. zejména tyto poslední novinky stálých pražských i mimopražských jevišť: „Věc Makropulos“, „Velbloud uchem jehly“, „Dítě“, „Loupežníci z českých lesů“, „Hra se smrtí“ a „Pětka“, „Nelidská země“ (rovněž vhodné k 28. říjnu), Bernard „Kurník“, „Zdravá nemocná“, „Velkolepý paroháč“, „Ohnivý buben“, Montgomery „Boby, řekni pravdu!“, „Lulu“, Brod „Půl srdce“, Krupička „Nový majestát“, „Ubohý blázen“, Hradecký „Červené strašidlo“, „Návrat Gabrielin“, „Uzel“, „Nová firma“, „Zvonění na poplach“ a j. a opatří také rukopisy, není-li hra tiskem vydána.

Divadelní kostymy — Orig. národopisných krojů

zapůjčí Vám nejlevněji spolehlivá půjčovna

„DECORA“, Boh. Mudroch,

kancelář v PRAZE II, Riegrovo nábř. 28. dvůr

Specielní výpravy dětských her. Divadel. spolkům zvláštní slevy. Učiňte zkoušku!

PLÁTNA

na opony, kulisy, dekorace různé vyrábí a dodává firma

M. V. Škop, mechanická tkalcovna **v Polici nad Metují.**

Vzory na požádání zašle.

Obsah. Ř.: Úvodník (Udělení stát. cen div.). — Blahník: Státní ceny pro herectví, režii a div. výpravu. — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. stol. — Vlček: Luigi Pirandello. — Dr. Šebesta: Požáry a bezp. opatření pražsk. divadel. — vkb: Kruhový horizont. — Vratislav: Z hereckých paměti. — P.: Hlasy o „Ubohém bláznu“, „Bezvýznamné ženě“, „Dokola“ a „Šest postav hledá autora“. — Poznámky. — Ochotnictvo. — an: Ochotnictvo v pětileti republiky. — Pro ochotn. praksi (Petr: O spojitosti mluveného slova a gesta, Dávka z návěští a j.). — Zprávy ochotn. (—an: Náš poměr k ochotn. dělnickým, Prvý sjezd slovensk. ochotn.). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Důležitá upozornění, Pro „Tylův dům“, Tylova knihovna, Z ústředí atd.).

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Miľo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16, vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Pišťák v Místku, Frýdlantská 63.

Vlásenky

divadelní, plešaté 20—25 Kč, komické Kč 35, salonky, selské, umělecké Kč 45—50. Paruky rytířské, alonž., rokokové pro pány i dámy. — Soupravy líčidel 8 tyčinek Kč 20—22—25.— **Mastix 5, krep 3 Kč.** — Odprodej starších, jakož i nových paruk, kus Kč 20—25. — Ilustr. návod k líčení Kč 15, dobírkou Kč 17. — Ceník zdarma zašle

JAN HAKL, PRAHA, Žitná 34.

850 kusů paruk na půjčování.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Ferl, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Zádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětské svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj. 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučeni.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro. — Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Císler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Císler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír. — Vlasy. — Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák. *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Císler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn. Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (I.)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

Cena 3 Kč.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

NÁRODNÍMU DIVADLU V PRAZE

1883–1923.

VYDALA „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM USPOŘÁDAL JAKUB RYDVAN.

Ročník I. (VI.) V Praze dne 18. listopadu 1923. Sešit 18.

V Praze dne 18. listopadu 1923.

Mimořádná chvíle vyžaduje zpravidla mimořádných opatření. A dovršení čtyřiceti let od okamžiku, kdy uskutečněn nejskvělejší sen národa, kdy z nedostatečné prozatímnosti stala se velkolepá definitiva, — kdy otevřeny brány první české Národní scény, jež sledovaly s tlukoucím srdcem a očima, blahem roznícenýma, tisíce vroucně česky cítících lidí, je takovou významnou událostí, že zejména ve světě divadelním nemůže zůstati bez odezvy a nemohla zůstati nepovšimnuta ani naším divadelním tiskem.

Ucítil ji vinkem statí, veršů, vzpomínek a projevů zvláštní jubilejní publikace, v níž se snažil soustřediti všecky, o nichž se právem domníval, že by měli v takové chvíli utěšených vzpomínek promluviti. Chtěl těmito hlasy i v omezeném rozsahu slavnostního čísla „Čsl. Divadla“ vystihnouti aspoň v širokých rysech typické znaky jednotlivých vývojových období prvního našeho uměleckého ústavu. Nezachytil jich letmé obrazy, ba je si vědom názorové různorodosti, jež počinem svým vyvolal. I má povinnosti prohlásiti jménem těch, kdož se kolem „Čsl. Divadla“ ideově řadí, tuto čelnou zásadu:

Národem za bezpříkladných obětí „chudé vdovy, chudého dělníka a vlastence který snad ani“ podle krásné vstupní řeči velikého vůdce národa a spoluzakladatele jeho chrámu umění, Frant. Lad. Riegra světlé paměti, „jakživ divadla toho nespatřil a nespatří“, dvakrát vybudováno, nebylo nikdy Národní divadlo toliko zřetelným dokladem uměleckého, jeho osamostatnění v minulosti, vrcholným střediskem výsledků horlivého úsilí za ryzí českost tohoto umění v době Šubertově, i odleskem světového chtění a duchovních proudů za umělecké éry Kvapil-Kovařovicovy, leč povždy citlivým vnímatelem veškerých vnějších popudů, vlivů a dojmů, jež působil život národa, jak to nejzřejměji bylo projádřeno v těžkých dobách světové litice válečné, ale zejména při jedinečných chvílích, kdy se vláda věcí národa vrátila opět do jeho rukou....

A tato okolnost, tak výjimečná oproti stavu divadel celého světa a příznačná pro naše divadelní poměry, tento nejužší vztah divadla Národního k osudům národa přikazoval povždy výjimečných zřetelů, jichž nejúzkostlivěji dbáti bylo a bude i nadále naším příkazem, daným celou národní minulostí pro lepší dnešek i všecky časy příští.

Jakub Rydvan.

Eliška Krásnohorská:

Národ sobě.

Výš nežli požár, který v trosky sžehl
nám božiště, jež Musám bylo věnováno,
výš k oblakům žár nadšenosti šlehl,
an — jakby přes noc — v červánkové ráno
chrám uměn krásnější se zvedl v lepé zdobě —
ty, divadlo, jež znova stvořil národ sobě.

Zde stojíš, skvíš se v dál! Již decennií čtvero —
jak sudic v slavnostním či ve smutečním hávu —
tě oblétlo, a povždy v časů jas a šero,
ty, chráme drahý, šiříš jas a slávu
i mnohou budíš vroucí na to vzpomínku,
co Čechů strážný duch ti kdys dal do vínku.

Hlas Libušin tě vítal blahou věštbou svojí,
radostné fanfáry tě plnily v den prvý —
an tvůrce jejich dřímal po života boji,
hluch k tónům vybásněným srdce jeho krví,
a v divadle i z něho do všech českých krajů
zněl nesmrtelníkův nám pozdrav z věčna tajů.

Jak zbožná, hluboká to tehdá láska byla,
jíž k svému ideálu vzplanul národ náš!
Ó kéž by na věky tě znova posvětila,
ty chráme, jenž svůj základ v české duši máš,
ty, jenž jak chranný, slibný, vytoužený vid
jsi vzklenut českým lidem pro náš český lid!

Ó zvi též prostou krásu pro lid ve své brány
a posvěcení v nitra místo nádhery;
i skromným, kdo tě ctí, přej kouzel z uměn schrány
a vděkem pokorných si oslav večery,
ať i těm drobným, jíž kdys nesli hřivnu tobě,
jest zachována víra v heslo: „národ sobě."

A pevně, vznešená ty bašto české snahy,
stůj na věky a chraň náš český ideál,
buď věčně živým srdcem v srdci drahé Prahy,
duch český povždy k tobě plaň, jak zdávna plál
a po věky at v tobě kouzlí krásy nové
vždy věrní, našinští, vždy dobří geniové!

Adolf Srb:

K čtyřicátému výročí otevření Národního divadla.

Čtyřicet roků tomu již, co se otevřely brány Národního divadla, co splnil se národu českému jeho dlouholetý krásný sen. A přece připadá mi, jako by to včera bylo, jako by ona dlouhá řada let byla přes noc uplynula.

Jsem jedním z nemnoha již žijících svědků jeho zakládání a průběhu jeho stavby, i chci zachytiti některé momenty, jak se z paměti mé vynořují. Na místě, kde nyní Národní divadlo stojí, nalézalo se hluboko pod ulicí prkny ohrazené staveniště, skladiště rumu a smetí, uprostřed stála polozbořená bývalá erární solnice, kolem níž bylo rejdiště uličníků. R. 1852 zakoupil místo to Sbor pro vystavění Národního divadla za 45.000 zl. Místo bylo získáno, ale se stavbou se nemohlo započíti, ježto nebylo peněz a provedené sbírky v letech padesátých neměly žádoucího výsledku. Dlouho uvažováno, má-li se přikročiti k stavbě velkého divadla, aneb má-li se pořídíti malé divadlo prozatímní. Konečně zvítězil názor, jejž zejména dr. Rieger rozhodně zastával, že se má postaviti na části pozemku zakoupeného divadlo malé, prozatímní. Riegrovi bylo tehdy snášeti mnoho výtek, ale ukázalo

se, že názor jeho byl správný, neboť se divadelní obecenstvo teprve musilo vychovávati. Nákladem 75.000 zl. vystavěna skrovná budova, v níž se 18. listopadu r. 1862 zahájily české hry Hálkovou tragedií „Král Vukašín". Celkem vešlo se do divadla as 1300 osob. Přístup byl dosti obtížný, chodilo se po úzkých točitých schodech a přízemí nalézalo se ve výši prvého patra. Sedadla v přízemí byla vesměs dřevěná a číslovaná, v ložích byly stěny červenými tapetami potažené, strop byl v barvách modré, šedé, zlaté a bílé. Na oponě, malované od Kauckého, bylo pět vyobrazení: uprostřed Hradčany, na levé straně nahoře Blaník, vpravo Říp, dole Vyšehrad a Karlův Týn.

Měli jsme tedy konečně svou vlastní divadelní budovu, ale divadlo bylo ve spojení s divadlem německým. Ač se z počátku hrálo toliko čtyřikráte za týden, jevily se ihned předvídané obtíže umělecké a ukázalo se, že ještě nemáme dosti stálého obecenstva. Pamatuji se, jak býval dům ve všední dny až děsně prázdný. Sedadla v přízemí nebývala ani do polovice obsazena, z 36 loží as dvě neb tři. V neděli a ve svátek bývalo ovšem divadlo až na lože přeplněno. Roku 1864 stalo se divadlo úplně samostatným a prvním jeho ředitelem byl Němec Liegert, jenž měl obchod s hedvábím. Ač se ucházeli o ředitelství mužové, k řízení divadla úplně způsobilí — mezi nimi vrchní režisér Pavel Švanda ze Semčic —, zadal zemský výbor ředitelství neodborníku a uvedl za důvod, že jest Liegert zámožnější, než ostatní uchazeči, a že poskytuje větší záruky za dodržení smlouvy. Za Liegertova ředitelství dařilo se divadlu finančně tak špatně, že se Liegert před vypršením smlouvy ředitelství vzdal. Nástupcem jeho stal se ředitel německého divadla Thomé, jemuž se však rovněž nepodařilo dosíci rovnováhy mezi příjmem a vydáním, takže se divadlo r. 1866 ocitlo v tak kritické situaci, že nějaký čas bylo úplně bez ředitele — herci hráli na svůj účet —, až se ustavilo družstvo z mužů obětavých. Přes všechny finanční svízele prospívalo divadlo umělecky, a obecenstvo si navykalo pravidelné jeho návštěvě. Nečetná z počátku umělecká družina rychle se doplňovala mladými nadějnými silami a brzy měli jsme činoherní soubor, jejž by nám nynější doba právem záviděti měla. Naše opera závodila vítězně s operou německou.

Benefice oblíbených herců byly vítaným zdrojem příjmů. Beneficianti zvali po domech osobně, a kdo se nechtěl tomuto nedůstojnému zvaní podrobiti, přišel obyčejně zkrátka. Pravým virtuosem ve zvaní byl Jindřich Mošna, který dovedl divadlo obsaditi do posledního místa.

Zažili jsme krásné doby v tom malém, neúhledném, ale útulném divadle, a když se po dvaceti letech bouralo, zarosilo se mnohé oko.

V letech šedesátých organisovaly se sbírky na velké divadlo. „Na zdar důstojného" bylo heslem, a národ přispíval s nadšením, takže se v brzku mohlo na provádění stavby pomýšleti. Z venkova přiváženy darované cihly a okrášlené vozy provázeny banderiemi. Pražský příjezd byl obecenstvem radostně vítán. Dne 16. května r. 1868 položen základní kámen způsobem co nejslavnostnějším. Slavnost trvala tři dny — 15., 16. a 17. května — a zúčastnili se jí také četní vynikající hosté ze zemí slovanských. Dne 16. května úderem deváté hodiny knul se průvod za nádherné pohody se svého stanoviště na invalidovně. Počet účastníků velkolepého průvodu páčen na 15.000. Ulice, kterými se průvod bral, byly přeplněny jásajícím lidem, z oken okrášlených domů a z přeplněných tribun burácelo jásavé volání.

Na staveništi, vkusně vyzdobeném prapory a kvítím, podepsány nejprve listiny, které byly uloženy do základního kamene, pak zapěli pěvecké sbory slavnostní kantátu, načež proslovil dr. Karel Sladkovský vzletnou slavnostní řeč. Údery na základní kámen vykonali: Frant. Palacký jménem národa, dr. Schmeykal (Němec) jménem zemského výboru, dr. Rieger jménem poslanců českých, dr. Pražák jménem poslanců moravských, dr. Klaudy jménem měst českých, Fr. Skopalík jménem obcí moravských, prof. Purkyně jménem vědy, Josef Jiří Kolár jménem dramatického umění, Bedřich Smetana jménem hudebního umění a mnozí jiní. Odpoledne pokračováno v národní slavnosti na Letné. Připomenouti dlužno, že se velkolepé slavnosti zúčastnili po prvé dělníci, sdružení ve spolku „Oulu". Po slavnosti konána na císařské louce na Smíchově první dělnická schůze, kterouž předseda „Oulu" dr. Chleborad zahájil slovy: „Ve jménu Boha trojjediného, ve jménu svatých za nás orodujících patronů českých!"

Dne 17. května provozován v Novoměstském divadle za tehdejší Koňskou branou velkolepý koncert sjednocených československých sborů pěveckých, při němž účinkovalo 2000 pěvců. Na Žofíně odbývána hostina za účastenství zástupců celého slovanského světa.

Od položení základního kamene uplynulo třináct roků. Stavba blížila se ukončení a na podzim r. 1881 měly býti zahájeny pravidelné hry. S nevylíčitelnou touhou hleděli jsme

tomu okamžiku vstříc. V měsíci červenci uspořádáno několik představení na zkoušku, načež divadlo uzavřeno, aby se práce dokončiti mohly.

Nenadáli jsme se, jak strašné zklamání nás očekává a že se naše krásné naděje zhroutí. Dne 17. srpna r. 1881 k večeru vznikl v divadle požár, který nádhernou budovu z velké části zničil. Péro mé je příliš slabé, než abych vylíčiti dovedl nesmírný ten zármutek, jímž tato katastrofa celý národ naplnila. Nynější ve věcech národních až příliš vlažná a málo vznětlivá generace nedovede pochopiti nesmírný ten žal, jenž drásal srdce naše. Po celou noc, v níž požár zuřil, byly ulice, vedoucí k zničenému divadlu, obecenstvem, hlasitě bědujícím, přeplněny. Ale nezůstalo při pouhém bědování, ihned konaly se sbírky na dostavbu divadla. V redakci „Politiky", kde jsme až do ranních hodin pracovali, nezavřely se ani dvéře, stále přicházeli mužové i ženy, aby složili příspěvek. Odnášel jsem tehdy z redakce několik tisíc zlatých. I zemský sněm, ač tehdy již většinou německý, věnoval značný obnos, takže se bez rozpaků přikročiti mohlo k novému dílu. Na štěstí stála ještě dřevěná bouda „Nové české divadlo" na začátku Palackého třídy na Královských Vinohradech, takže ve hrách nemusila nastati přestávka. Práce rychle pokračovaly, za dva roky povstalo Národní divadlo — až na obě trigy — znovu a dne 18. listopadu r. 1883 zahájena činnost Smetanovou nádhernou „Libuší".

Jaroslav Borotínský:

Český venkov pro Národní divadlo r. 1881—83.

Český náš venkov účinně zasáhl při sbírkách pro znovuzbudování Národního divadla v Praze. Bylo by dobře získati a budoucnosti zachovati všechny cenné historické památky z doby, kdy na venkově konaly se sbírky na Národ. div. a pořádaly zvláštní divadelní, ochotnické večery s výtěžky pro úkoly další. Jedním z krásných těchto podniků byly i divadelní vlaky do Prahy, které měly velký úkol, buditi zájem o české divadlo.

Je málo příkladů tak velké obětavosti, jako projevilo Kolínsko, které vypravilo přes 11 divadelních vlaků do Prahy. Jak se tu pracovalo a agitovalo, svědčí tento zápis:

Zábavní výbor Sokola Kolínského.

V Kolíně, dne 7. listopadu 1883.

Slavný výbore!

Den otevření Národního divadla má býti v našem královském Kolíně dnem slavnostním. Chceme vzpomenouti velkého významu stavby a konečného odevzdání Národního divadla svému účelu, chceme vštípiti si v mysl svou opětně onen ideál znovuzrození národa, kteréž spočívati má v skutečné svobodě neobmezené ničím, ani politickými, ani zhoubným nepřátelstvím naších sousedů, kteří pokoušejí se trhati nám jazyk z úst, a kteréž znovuzrození tak krásně a případně naznačeno stavbou onoho prvního ústavu uměleckého. Jestli kdy nám bylo třeba upamatovati se na svaté povinnosti, které sami k sobě nejen pro zachování, nýbrž i pro zmohutnění národa našeho máme, jest to právě doba nynější tak vážná a pro život náš další tak rozhodující. My všichni víme, čím pro nás Národní divadlo bylo. Tato vzpružina, tento znak našeho vzkvétajícího života národního jest dnes přes nastalou katastrofu úsilím celého národa dokončen. Kéž také ukončena trapná doba našeho boje o jsoucnost národa, kéž národ zaskví se v záři pravé svobody občanské a národní.

Aby pak vědomí o události tak velevýznamné proniklo všechny vrstvy našeho občanstva, obracíme se k zástupcům všech spolků kolínských s vyzváním, by se této slavnosti, která počne průvodem všech spolků a slavnostní řečí na náměstí, a končiti bude akademií, zúčastnily a za příčinou bližší úrady vyslaly dva zástupce své, kterým se vše podrobně sdělí.

V očekávání toho pozdravujeme Vás upřímným „Na zdar"!

Vojt. Formánek.

Schůze odbývá se v pondělí dne 12. listopadu 1883 o 7. hodině večer v Sokolovně. — Sokolstvo vykonalo tu velký úkol ve službách národa.

Tak „Sokol" na Smíchově hned po první zprávě o požáru Národ. div. přinesl ze cvičení sokolského první hřivnu jako příspěvek pro vybudování Národ. div., a nebylo jinde podniku, zábavy a slavnosti, aby čistý výtěžek neplynul pro národní sbírku. A tu i Kolínští jako vždy stáli hned v národní pohotovosti, jak vyličuje kronikář: „Zpráva o zničení Národního divadla požárem dne 12. srpna 1881 prudce zatřásla celým národem. Rázem zničen předmět obdivu národa, na který sbíráno a pracováno tolik dlouhých let

s největším sebezapřením. Ve své „zlaté kapličce“ viděli jsme viditelné znamení dokončení našeho novodobého obrození. Najednou zničeno, co celému světu trvale, na věčné časy mělo hlásati odhodlanost a vůli národa žíti životem vlastním, samostatným a kulturním.

Vyspělost národa osvědčila se při tomto neštěstí. Nebyli jsme jím zhrouceni, ale jako vzdorem projevena pevná vůle znovuzbudovati, co právě bylo zničeno. Kde kdo pomáhal a nabízel pomocnou ruku. Opětnými sbírkami měl býti opatřen potřebný peníz. V pravdě úctyhodné uvědomění a nadšení pro Národní divadlo osvědčoval stejně bohatec jako chudý, žijící den ze dne. Všichni ochotně a rádi přinášeli jsme peníz na oltář vlasti. Výsledek byl opravdu skvělý a překvapující. Téměř v několika týdnech byl skoro celý milion pohromadě.

První zpráva v Kolíně o požáru Národního divadla oznámena ve schůzi pořadatelů výletu Sokola do Teplic a Zámrsku dne 12. srpna 1881 večer.

V zápisníku jako zvláštní stať zapsal dr. J. Šil: „Dne 12tého měsíce srpna v nešťastný den vyhoření velkého Národního divadla sešlo se mezi členy Sokola na znovuzbudování Národního divadla 32 fl. a peníze tyto odevzdal br. Karel Leger (básník a spisovatel, jehož cenné divadelní práce hrány i na Národním divadle a j. scénách českých) redakci Národních Listů.“

Dnes po čtyřiceti letech vzpomínáme všeho, co předcházelo vybudování našeho národního stánku, nejkrásnější a nezapomenutelný dojem otevření nových bran „Národního divadla.

Hrdě stojí a vypíná se k českým nebesům, kéž v tomto starém českém osvětném poslání slouží dále české dramatické produkci a rozvoji tvorby naší do budoucna.

Nadšení, láska k českému divadlu, k české tvorbě, to nechť věčně září tam, kde se zapomíná, že divadlo vybudoval si „Národ sobě“!

Adolf Wenig:

Zpěvohra v počátcích Národního divadla.

Čtyřicet let je dlouhá doba. Víc než průměrný lidský věk. A za tu dobu se leccos zapomíná, nač vzpomenouti neudá se ani v jubilejní době. Zvláště, když se vzpomínat nechce. Stává se pak také, že nad leckterým poctivým snažením nebo i významným uměleckým činem doby minulé krčí se dnes útrpně rameny, nebo že se takové snažení a takové činy, pro svou dobu a další vývoj vysoce významné, podceňují, ba zcela znehodnocují.

Připomeňme si dnes jeden takový případ a uvažme při tom, že nelze všechny umělecké činy měřiti absolutním měřítkem. Hodnotíme-li dnes to, co bylo před čtyřiceti lety, vzpomeňme, že za čtyřicet let budou jiní hodnotiti zase činy naše. A jak dopadneme na soudu doby? K věci: Jde o to, jak v počátcích našeho Národ. div. pěstována byla produkce zpěvoherní. Ponechávajíce umělecké ocenění jiným, povolanějším, uveďme si na paměť fakta.

Mezi přípravami, které k otevření nového, důstojného stánku umění konal Sbor pro zřízení Národ. div., bylo také vypsání cen pro získání prací dramatických i zpěvoherních. Roku 1880 rozhodnuto v konkursu operním: první cenu 1000 zl. obdržela Smetanova „Libuše“, dvě čestné odměny po 500 zl. dány byly Zd. Fibichovi za „Blaník“ a K. Bendlovi za „Černohorce“, kteréžto opery uznány způsobilými k provozování na Národ. div.

Ředitelem Národ. div. zvolen r. 1880 dosavadní ředitel divadla Prozatímního Jan N. Maýr. V letech předcházejících Maýr jako kapelník a ředitel vykonal mnoho pro českou produkci operní; možno jej právem označiti jako organisátora české operní produkce, jenž již od r. 1848 byl vlastně ředitelem opery, kapelníkem, sbormistrem, učitelem dorostu zpěváckého i hudebnického, korrepetitorem i opisovačem partitur, pracovníkem neúnavným. Na tomto místě můžeme si připomenouti, že v Národ. div. hrálo se již dříve, než v listopadu 1883. Bylo to as v první jeho budově, před požárem, kdy v nedokončené stavbě uspořádáno první představení na počest příjezdu korunního prince Rudolfa a princezny Štěpánky do Prahy; 11. června 1881 sehrána premiera Smetanovy „Libuše“. Pak hráno ještě jedenáctkrát. Ze dvanácti těchto představení připadlo pět „Libuši“, dvě Meyerbeerovým „Hugenotům“. Nato divadlo zavřeno a definitivní jeho otevření mělo býti 11. září 1881. Leč požár, vzniklý u večer 12. srpna 1881, zmařil vše.

Vraťme se nyní k řediteli. V době před otevřením Národ. div. byl Maýr už duševně vyčerpán a také nedovedl vyhověti zvýšeným požadavkům, kladeným na jedinou stálou českou scénu. Resignoval na úřad ředitele po neshodách s intendancí, když i v novinách zahájena proti němu kampaň. Ve schůzi 12. března 1883 zvolen ředitelem mladý český literát a žurnalista, náhradník v Družstvu Národ. div. Fr. Ad. Šubert.

Vědom veliké odpovědnosti umělecké staral se nový ředitel, sám nehudebník, aby operní produkce Národ. div. nezůstávala za produkcí činoherní. V té příčině byl mu radou nápomocen také profesor Otakar Hostinský. Šubert byl přesvědčen, že v produkci operní třeba držeti se zásad pokrokových.

Prvním kapelníkem byl při otevření Národ. div. Adolf Čech, nástupce Smetanův v Prozatímním, druhým kapelníkem M. Anger, sbormistrem Aug. Vyskočil. Solistů operních bylo 14 pánů (mezi nimi Benoni, K. Čech, Heš, Krössing, Lev, Raverta, Stropnický, Vávra), 12 dám (mezi nimi z Ehrenbergů, Kavalárová, Laušmanová, Reichová, Sittová). Pánský sbor byl 27členný, dámský 31členný. Orkestr čítal 50 členů, mezi nimi nalézáme v seznamu také Karla Kovařovice jako hráče na harfu.

Slavnostní otevření Národ. div. v neděli 18. listopadu stalo se akademií o 12. hod. polední se slavnost. předehrami od Smetany a Dvořáka a kantátou od Bendla; večer jako první představení „Libuše". 20. listopadu dáván po prvé Dvořákův „Dimitrij". Operní repertoar do konce r. 1883 obsahoval ještě „Prodanou nevěstu" (nově nastudovanou a zrevidovanou), „Hubičku", „Šelmu sedláka", Bendlovy „Karla Škrétu" a „Starého ženicha", tedy vesměs původní opery. Teprve v lednu následujícího roku dávány „Carmen" (po prvé česky), „Faust a Markéta", „Troubadour", „Lucrezia Borgia", v únoru „Židovka", „Aida" (po prvé česky), „Hugenoti". V březnu uskutečněn první cyklus oper Smetanových, obsahující „Prodanou", „Hubičku", „Dvě vdovy" a „Libuši". Dále byly toho roku operní premiery: Fibichova „Nevěsta Messinská", Kovařovicovi „Ženichové" a Delibésova „Lakmé". Ze staršího repertoaru provozovány v prvním roce Národ. div. Dvořákovy „Tvrdé palice", Šeborova „Husitská nevěsta", „Figarova svatba", „Afričanka", „Maškarní ples", „V studni", „Kryšpín a kmotra", „Traviata", „Marta", „Lazebník sevillský", „Lucie", „Don Juan", „Norma", „Únos ze serailu", „Orfeus a Euridika". Rozumí se, že bylo třeba u těžších oper aspoň z části nového nastudování. Ze 185 operních představení v prvním roce Národ. div. bylo 88 původních, což při tehdejším stavu původního repertoaru je velmi pozoruhodné.

Pokud se týče Bedřicha Smetany, je někomu nápadno, že v prvním cyklu jeho oper r. 1884 nejsou obsaženy ani „Braniboři", ani „Dalibor", „Tajemství", „Čertova stěna", kteréžto opery měly přece premiery už před Národním. Příčinou toho bylo, že „Braniboři" nedosáhly od své premiery (5. ledna 1866) trvalého úspěchu, rovněž jako ostatní jmenované, z nichž „Dalibor" a „Čertova stěna" zůstaly obecenstvem zcela nepochopeny a teprve pozdější provedení jejich v Národ. div. ukázalo je v pravém světle a zjednalo jim úspěchu a dílu Smetanovu zadostučinění. „Braniboři" dáváni v Národ. div. po prvé 9. dubna 1885, „Tajemství" 12. května 1885, ale ani tehdy nedosáhly ještě opery tyto obliby ostatních děl Smetanových.

Z mimočeské produkce první doby Národ. div. budiž zaznamenáno provedení Wagnerova „Lohengrina" (12. ledna 1885), kterážto opera razila cestu ostatním dílům Wagnerovým na české jeviště.

První jinoslovanskou operou na Národ. div. byl Rubinsteinův „Démon" (18. října 1885).

Jakého stupně dosáhla výkonnost operní Národ. div. v prvních letech jeho, vidno z toho, že za necelých deset let po otevření mohla se odvážiti mezinárodního závodění na výstavě ve Vídni a že v něm zvítězila na celé čáře, ukázavši zároveň v plném světle hodnotu díla Smetanova v cizině.

Bilance operní produkce v začátcích Národ. div. jeví se nepředpojatému pozorovateli velmi příznivou.

Ferdinand Strejček:

Kletba konkursů.

Když se před čtyřiceti lety otvíralo Národní divadlo, bylo ještě ve vedoucích činitelích rozšířeno bláhové mínění, že bude lze repertoar vyplňovati především činohrami a zpěvohrami domácího původu a že se, podle známého pořekadla „Dal-li Bůh zuby, dá také chleba", objeví a vychová dostatečné množství dramatických autorů českých. Hned v prvním měsíci (od 18. listopadu do 15. prosince) věnováno v Národ. div. ze 33 před-

stavení 15½ opeře a 17½ činohře (2. prosince provozovány totiž společně aktovka „Rohovín čtverrohý“ a Blodkova opera „V studni“).

O nové talenty a zvýšenou chuť psáti a skládati pro „zlatou kapličku“ měly pečovati hojné soutěže divadelní, jichž se spustil v českých listech od r. 1882 pěkný deštíček. Jediného dne, 12. února 1882, vypsáno bylo v denních listech pražských osm cen na dramata a opery pro Národní div., a to cen na tehdejší dobu zajisté bohatých. Byla to ruská cena 1000 rublů (tehdejších·1510 zl. r. m.), darovaných k tomu účelu r. 1868 od „blahodějného komitétu moskevského“ na tragedii (po případě drama) z dějin slovanských, zvláště pak českých, s akcesitem 600 zl. r. m., pak cena 1000 zl., věnovaná od Sboru pro zřízení Národ. div. na nejlepší veselohru moderní neb historickou, s akcesitem 500 zl., dále „slovanská“ cena 1000 zl., věnovaná Sborem pro zřízení Národ. div. na nejlepší dramatickou práci kteréhokoliv druhu mimo frašku, s akcesitem 500 zl., a posléze cena Ludvíka Grabowského 2000 zl. polských i s úroky (v rakouské měně asi 400 zl.) na nejlepší drama z dějin slovanských, jehož bohatýr byl by zástupcem myšlenky sloučení Slovanů buď všech, nebo aspoň jednoho kmene slovanského pod jednu vládu. Tolikéž cen jako na činohru vypsáno také na zpěvohru (na vážnou operu, na operu komickou, na libreto k opeře vážné a na libreto k opeře komické).

Poroty, zvláště k tomu zvolené, měly vyloučiti z konkurujících prací všecky hry, které by byly uznány nezpůsobilými k provozování na Národ. div., ostatní pak hry měly býti postupně uvedeny na jevišti, a až by všecky byly provedeny a jejich působivost a cena i jevištěm vyzkoušeny, teprve měly poroty nejlepším přisouditi vypsané ceny.

Činoherních prací sešlo se do konkursu 35, číslo na tehdejší dobu jistě pozoruhodné a mnohoslibné, žel, naděje byly trpce zklamány, když ohlášen 15. srpna 1883 „nález poroty“, který uznal jediné dílo za způsobilé, aby bylo uvedeno na jevišti Národ. div. Byla to, jak známo, tragedie „Salomena“ od Bohumila Adámka.

Ale jako nebyli spokojeni porotcové — A. J. Vrťátko, Fr. Kolár, dr. Mir. Krajník, Lad. Stroupežnický, Jar. Vrchlický — literární hodnotou konkurujících dramat, tak nebyla opět veřejnost a zejména asi většina odmítnutých autorů spokojena porotou a zejména jejím nálezem. Jak v českém životě bývá, obrátilo se veřejné mínění proti porotě en bloc i proti jednotlivým porotcům a nastalo závodění v inkriminacích a žalobách. Vyšloť také najevo, že mezi zamítnutými spisovateli byli i spisovatelé velice populární a vynikající, jako na př. Josef V. Frič, Eliška Krásnohorská a snad i jiní, a proto činěny pokusy, práce těchto básníků učiniti známými a porotu blamovati. Žurnalistika ochotně propůjčila stránky své k tomuto boji, a tak máme zachovány některé ohlasy tehdejší nespokojenosti.

Tak se na př. vmísila do sporu i sama „Umělecká beseda“, totiž její literární odbor, a usnesla se, aby jeden nedělní večer byl věnován „výsledku dramatického konkursu, který zdánlivě tak smutně dopadl, ač pravé toho příčiny zajisté neleží v nedostatku aneb neschopnosti našich dramatických talentů“.

„Čáslavské listy“ přinesly dne 27. října 1883 zajímavou zprávu o Švandově společnosti, že zahájí 1. listopadu stálou sezonu v Chrudimi a že má na repertoaru zvláště novinku El. Krásnohorské „Dědice ducha“, „kterou, jak známo, ještě vedle jiných, skutečně dobrých a výborných kusů letošní, ovšem nekompetentní tak zvaná porota kr. čs. zem. divadla ku všeobecnému obdivu zamítla.“ — —

A tytéž „Čáslavské listy“, vlastně jejich pražský dopisovatel, které se tak rytířsky ujaly autorky „Dědice ducha“, zachovaly také budoucnosti všecky odsudky, klepy a pomluvy, které se po Praze nahrnuly na ubohou „nekompetentní“ porotu. Připínají svoji úvahu k aktu svépomoci Jos. V. Friče, který se odhodlal dáti svoji odmítnutou tragedii recitovati v pražském sále konviktském dne 22. prosince 1883 mezi 5.—7. hodinou večerní. „Tragedie »Pobělohorci« náleží k nejlepším našim původním toho druhu pracím. Měli jsme nejednu příležitost čísti tuto dramatickou práci v rukopise páně autorově a neváháme zde říci, že »Pobělohorci« naleznou sotva asi dva tři soudruhy v dosavadní původní dramatické naší literatuře. Tragedii svou zadal Frič, jak známo, také dramatické porotě Nár. divadla, v níž zasedali páni původci prací: Drahomíry, Smrti Odysseovy (t. j. Vrchlický), Roháče z Dubé (t. j. Krajník), Zvíkovského raráška, Černých duší (t. j. Stroupežnický) atd. A tu očekávali jsme již celý rok napřed, že tito páni dramatičtí spisovatelé nevyznamenají při porotě asi žádnou z prací zadaných, věděliť jsme už tehdy dobře, že jsou příliš sobečtí a že počítají na to, aby se obecenstvo v Národním divadle krmilo potom jen a jen kusy, které oni napsali, a oni zase tantiémy, které si za kusy své počítají. A co se v Praze tehdy v zasvěcených kruzích dobře vědělo a vypravovalo, to se také stalo: páni porotci neschválili nežli jen jednu jedinou práci, Adámkovu totiž Salomenu, kterouž

ale schválili proto jen, poněvadž se domnívali, že písmo, kterým byla psána, jest rukopisem Svatopluka Čecha, jemuž se chtěli páni zalichotiti. Že jí dali své hlasy jen proto, dokázalo se nejlépe tím, že Salomenu dal pan „dramaturg“ (!) asi třikráte na prkna a položil ad acta, kdežto svého Raráška vtírá obecenstvu skoro ob den. Čin, jehož se touto bezohledností dopustili, jest tím markantnější, když výbor pro zbudování Nár. div. vypsal sedm cen, od 1000 rublů až do 1000 zl. polských, a každému ku provozování způsobilému dramatu zaručil 400 zl. honoráře! Ostatně ukázala se částečně spravedlivost ta již na lepším nad Salomenu kusu El. Krásnohorské (Dědic ducha), a že prokáže se soudem obecenstva a veřejnosti i při Pobělohorcích, o tom jsme s plným svědomím z vlastního se přesvědčení jisti.“

Historie sice dala za pravdu porotě, ale tehdy — v letech osmdesátých — nepříznivý výsledek prvních soutěží znepříjemnil a přímo znemožnil členství „čestné“ poroty jakémukoli dramatickému autorovi. To byl sice negativní, ale přece do jisté míry důležitý účinek prvních konkursů.

Než přišly ještě horší zkušenosti. Nebylo známo, zdali mezi „odmítnutými“ nebyli také vynikající dramatikové Prozatímního divadla (na př. František Věnceslav Jeřábek a Josef Jiří Kolár), proto, když také sbor obecních starších král. hlavního města Prahy podle usnesení ze dne 15. března 1883 vypsal dodatečně „poctu“ 1000 zl. za nejlepší původní české drama z dějin pražských, vyzváni přímo osvědčení čeští dramatikové, především Fr. V. Jeřábek a J. J. Kolár, aby se konkursu účastnili.

Skutečně také oba spisovatelé včas dodali svoje práce, obě náhodou z doby mládí Jiříka Poděbradského, Jeřábek „Závist“, Kolár „Královnu Barboru“. Kromě těchto dvou dramat ucházelo se o tutéž cenu ještě třetí od neznámého autora, ale tato hra byla jako nezpůsobilá předem vyloučena.

Tentokrát byla porota sestavena z obou proslulých estetiků české university, dra Josefa Durdíka a dra Otakara Hostinského, k nimž jako zástupce Nár. div. jmenován ještě dramaturg Stroupežnický. Dnes známe obě hry — i „Závist“ i „Královnu Barboru“ a víme, že vedle svých pěkných stránek mají také své vady, pro které tehdejší porota nepřisoudila ani jedné z her čestné ceny. Jeřábek přijal tento výrok resignovaně, jsa vůbec roztrpčen na tehdejší divadelní činitele pro nešetrnost k „Synu člověka“, který uveden na scénu teprve po „Probuzencích“ ředitele Šuberta a tím označen jako méněcenný, zato však temperamentní Josef Jiří Kolár zle odsoudil jednání městské rady, jíž byl ke konkursu vyzván a tím pak i na pranýř postaven, zvláštní „Zvěstí velectěnému obecenstvu Národního divadla“, uveřejněnou v Národních listech dne 1. července 1884.

Napadená městská rada cítila se povinna dáti veřejnou odpověď, omlouvala se výrokem poroty, a tak měla česká veřejnost opět o divadelní aféru více.

Ze všeho vysvítá, že t. zv. divadelní konkursy působily již tenkráte před 40 lety více hořkosti a nepříjemností, nežli dobra. Již tehdy v letech 1883 a 1884 se chybami učili, jak patrno z opatrnějšího sestavení druhé poroty, do níž zvoleni dva zkušení estetikové. Jest však jisto, že by výsledek prvého konkursu nebyl býval lepší, ani kdyby byli bývali již v první porotě Durdík nebo Hostinský nebo oba. Poroty nemohou přidělati cenných prací tam, kde jich skutečně není.

Ale jest také jisto, že poroty nekonají někdy a ani nemohou konati svou povinnost tak, jak by bylo žádoucí, a to prostě proto, že se někdy schází tolik prací, že jich ani při největší svědomitosti nelze pečlivě pročísti a posouditi.

A tu bychom si z všelijakých minulých chyb a zkušeností mohli vzíti naučení pro budoucnost. Práce, které se účastní konkursu, mohly by býti klasifikovány a tříděny podle své hodnoty dvěma naprosto si neznámými kritiky nebo znalci třeba v zcela odlehlých místech mimo Prahu (tito znalci musili by býti ovšem náležitě odškodněni a honorováni za svou práci), porotcům pak bylo by rozhodovati jenom o tom, která z prací nejvíce doporučených má býti prohlášena nejlepší, takže by jim bylo třeba přečísti jen několik málo, tři — čtyři — pět prací. Při tom by ovšem měli možnost a právo kontrolovati úsudky znalců, t. j. přečísti si nebo nahlédnouti také do ostatních prací, méně cennými označených, jsou-li úsudky lektorů-znalců správné a lze-li s nimi souhlasiti.

Odhodlají-li se vypisovatelé soutěží k tomuto nákladnějšímu, ale jistě humannějšímu (vzhledem k oběma stranám) postupu, ubude hořkostí, a nikdy se již nerozvíří hladina českého života takovými „skandály“, jako před čtyřiceti lety. Tím pak také pomine „kletba konkursů“.

Otakar Šourek:

Česká hudba Národnímu divadlu.

(Jubilejní vzpomínka.)

Není bez nadsázky tvrzení, že především z potřeby české hudby a české zpěvohry zrodilo se Národní divadlo Na důkaz uvésti lze nejen významnost úkolu, jenž připadl české hudbě ve vlastní umělecké působnosti Nár. divadla od jeho otevření až po naše dny, ale již i samu závažnost jejího podílu ve snaze o vybudování tohoto ústavu. Vždyť u kolébky této snahy nestál nikdo menší, než je Bedřich Smetana, z generace, o níž říkáme, že budovala Národní divadlo, umělec pro nás největší a nejčeštější. Dovedl-li se státi zakladatelem a tvůrcem nové české hudby, dovedl býti i prvním mezi oněmi hudebními umělci, kteří pomáhali budovati Nár. divadlo a dali mu i pevný repertoarní základ pro všechnu jeho budoucnost.

Smetanova účast na realisaci myšlenky velkého českého divadla byla skutečně tak vážná, opravdová a pronikavá, jak mohla býti právě jen u umělce velikosti a vážnosti Smetanovy. Nutnost nového, umělecky důkladně vybaveného divadla byla Smetanovi jasnou hned, jak začátkem šedesátých let minulého století vrátil se z pobytu v cizině do Čech a do Prahy, aby stal se jedním z nejvýznamnějších činitelů uměleckého jejího života. Vyzbrojen širším rozhledem, než jak bylo u nás jinak obvyklo, uvědomil si záhy nedostatečnost a malost divadelní naší prozatímnosti a sotvaže chopil se péra jako hudební referent „Nár. Listů“, naléhavě dokazoval, že jen v brzkém vybudování nového důstojného divadla je spása českého umění dramatického, především pak české opery. „Mluvme zde upřímně,“ píše r. 1864 v obsáhlé studii o stavu opery v Prozatímním divadle „Jest nynější zemské divadlo stavením operním? Tvrdíce toto, nechtěli bychom ubíhati v nebezpečí, státi se snad směšnými. K úkolu opery zajisté není zatímné divadlo vystavěno, sice bychom museli pochybovati na znalosti věci těch pánů, kteří stavbu protežovali. Enthusiasté prozatímního divadla poukážou nám na dosavadní veliké výsledky zatímního jeviště co na hlasitá fakta. Na to odpovídáme zcela jednoduše, že na jevišti důstojném a prostranném musely by býti tyto výsledky, ne-li právě tak velkými, zajisté daleko většími. Enthusiasté prozatímního divadla volají: Děkujme bohu, že máme prozatímní divadlo! My ale odpovídáme: Ano, ale prosme boha, aby nás brzy z něho vyprostil.“ Odůvodniv pak podrobně nedostatky Prozatímního divadla pro řádné provozování opery, Smetana končí: „Máme-li míti tedy českou operu, musí se pomýšleti na stavbu, jež opeře dostačí, a sice čím dříve, tím lépe.“ Určitěji ještě vyslovuje to téhož roku v posudku o nedostatečném provedení „Němé z Portici“, v němž praví: „Jest nám to stálou pohnutkou, abychom nezapomněli, že jest to prozatímním divadlem, a že plným právem domáhati se můžeme druhého zemského divadla. Umění naše toho žádá, abychom dostali divadlo jeho důstojné. Bylo by tedy k přání, aby na divadelních cedulích nescházel nikdy přídavek „prozatímní“, aby každý při velkých zpěvohrách pamětliv byl toho, že tyto vlastně sem nepatří, nýbrž předvádějí se jen en miniature, až konečně jednou definitivní velké divadlo odhalí nám všechny krásy a skvosty velké zpěvohry v způsobě, v jakém si ji básník a skladatel myslil.“

Smetanův zájem na brzké realisaci vznešeného národního snu o novém českém divadle neomezil se však jen na tyto projevy časopisecké. Byť Smetana při své všestrannosti umělcem především tvůrčím a jen na tomto poli mohl svým snahám dodati nejpádnějšího důrazu. Podařilo se mu to tak skvěle, že podnes cítí české umění váhu tohoto důkazu, nejen pokud jde o vlastní dílo Smetanovo, ale i v tom, jak blahodárně působilo na všecku ostatní českou tvorbu hudební. Smetana sám především všech svých osm oper píše v myšlence na nové Národní divadlo, v přesvědčení, že teprve na velkém jevišti a se zmnoženými prostředky reprodukčními vyniknou v pravé své podstatě a dobudou tam české hudbě pevného, pro dlouhou dobu vůdčího místa. Zevně nejpřesvědčivěji dává pak vznešené oné myšlence výraz tím, že již na rozhraní let šedesátých a sedmdesátých tvoří svou „Libuši“, kterou nejen že posvěcuje nejslavnostnějším okamžikům národa, ale jejíž první provedení přímo předurčuje pro slavnostní otevření nového Národního divadla, odkládaje s ním po celé desítiletí a připravuje se tak i o možnost vůbec ještě je slyšeti. Osud, jinak ojediněle k němu krutý, v této tužbě ho nezklamal. Smetana dožil se toho, jak Nár. div. otevíráno je, byť i jen na čas, prvním slavnostním provedením „Libuše“ 11. června r. 1881 a dočkal se i toho, že „Libuše“ poznovu zazněla v divadle novém, vybudovaném ze ssutin shořelého divadla prvého, zprvu jen předehrou při zahajovací akademii o poledni 18. listopadu 1883 a pak i v celku při prvním představení na večer téhož dne.

Taková byla Smetanova účast při budování a otevření Národního divadla, tak mohutný jeho dar do vínku další působnosti české opery. Byl v tom ovšem jen krásný příklad ostatní české hudbě, u níž otevření Národního divadla rovněž nezůstalo bez živé odezvy. Antonín Dvořák, jehož nová dramatická ouvertura „Husitská“ zaznívá hledištěm Nár. divadla rovněž již při zahajovací akademii, ihned po předehře k „Libuši“, tvoří krátce předtím operu „Dimitrij“, jež prováděna je pak v Národ. div. 20. listopadu t. r. jako třetí představení po „Libuši“ a Adámkově „Salomeně“. Zdeněk Fibich rozpíná asi v téže době tvůrčí svoje síly k nejmohutnějšímu svému projevu hudebně-dramatickému, k „Nevěstě Messinské“, která ocitá se na jevišti Nár. div. po prvé 28. března roku následujícího. Karel Bendl skládá daň radostnému nadšení zpěvohrou „Karel Škréta“ (premiera 11. prosince 1883), Karel Kovařovic první svou operou „Zenichové“ (13. května 1884). Uvážíme-li, že Národ. div. mělo tehdy k repertoarní disposici všech osm zpěvoher Smetanových, že „Dimitrij“ byl již šestou operou Dvořákovou jako „Škréta“ šestou operou Bendlovou a že vedle uvedených jmen byli tu ještě Blodek, Hřímalý, Rozkošný a Šebor, uvědomíme si, před jak veliký úkol postavila česká hudba Národ. divadlu hned na počátku jeho činnosti a jak závažně samu sebe zavázala pro další budoucnost.

Tak bylo před čtyřiceti lety. Dnes můžeme s uspokojením doznati, že další operní tvorba česká nezpronevěřila se tomuto poslání a že také operní reprodukce Národ. div. byla si vždy, i přes občasné poklesy, plně vědoma svého úkolu, jenž rostl a vážněl, jak rostlo a šířilo se porozumění a obdiv pro hudebně-dramatický odkaz generace, stojící při budování a otevření Nár. divadla, jak množila se česká operní tvorba s přicházejícími generacemi novými a jak přísněly naše požadavky na úroveň operní reprodukce. Na tvůrčím poli krásně doplňují svůj úkol Dvořák i Fibich, z dalších připojují se k nim Janáček, Foerster, Kovařovic a Weis, z mladších opět Novák, Ostrčil a Zich, a také v nejmladších generacích objevují se zjevy, jež projevují vůli i schopnost jíti ve šlépějích předchůdců. Opera Nár. div. pak již tím uhajuje si úspěšnou cestu, že nikdy nezpronevěřuje se zásadám, vytyčeným jí tím, jenž tak rozhodně a uvědoměle pracoval pro umělecky zdravý její zrod: pieta ke jménu a dílu Smetanovu zůstává stále úhelným kamenem pro operní reprodukci Nár. divadla. Byla jí přes všecky chyby proniknuta sedmnáctiletá éra Šubrtova s vedoucím hudebníkem Adolfem Čechem, ještě druhem Smetanovým, která musila teprve probíjeti Smetanu do přízně veřejnosti, ale zájezdem na hudební výstavu vídeňskou (1892) otevřela mu zároveň cestu v cizinu; v jejím znamení nastupuje dvacetiletá vláda Karla Kovařovice, jenž průboj k uznání Smetany v nejširší veřejnosti vítězně dokonává, zároveň pak pracuje pro ocenění jiných vynikajících zjevů české hudby a operu Nár. div. povznáší reprodukčně na úroveň světovou; pietou onou jako vůdčí ideou uměleckou naplněno jest i nejnovější období za vůdcovství Otakara Ostrčila, jenž obral si za hlavní úkol uvésti Smetanovo dílo v souhlas s nejnovějšími požadavky hudebně-dramatické reprodukce a mimo to býti průkopníkem české moderně.

Tak odkaz těch, kteří stáli u kolébky Národ. divadla a kladli základ umělecké činnosti jeho zpěvohry, podnes vede a usměrňuje všechny její snahy a činy, a my dnes, vzpomínajíce oné doby, jež nám Nár. div. darovala, nemůžeme býti dosti vděčni za to, že odkaz její byl tak veliký, silný a do dálných let blahodárně působivý. Je na Nár. divadle i české operní tvorbě, aby se mu ani nadále nezpronevěřovaly.

V. Kr. Blahník:

Po sedmnácti letech . . .

Letní večer 30. června r. 1900 sklání se nad Prahou. Ve velkém saloně starého paláce ve Sněmovní ul. přechází zvolna František Adolf Šubert, první ředitel Národ. div., který je dnes ředitelem poslední den. Z divadla odešel vlastně již před týdnem, chtěje ujíti mnohým, kteří ze skutečného smutku, ze společenských ohledů nebo ze zvědavosti, viděti právě padající veličinu, chtěli mu vyjadřovati své city, ať pravdivé či vylhané. Již týden nechodí do divadla, nevychází takřka do Prahy, kde každý zná jeho rázovitou postavu, jeho široký klobouk, ušlechtilé držení těla. Reservovaně a s přídechem shovívové trpělivosti přijímal ovace, potlesk, ujišťování o svém významu, nemůže teď snésti soustrastných pohledů těch, kteří nedovedli nikdy pochopiti, že člověk může sloužiti věci tak, že mu vlastní zájem je zcela lhostejný. Přechází zvolna pokojem, v němž jsou nakupeny četné památky na zlé i dobré chvíle jeho ředitelování. Sedmnáct let byl v čele Národ. divadla! Staral se den ze dne o národ, o jeho prospěch a dobro kulturní i mravní, sedmnáct let

sváděl boje za tyto statky s těmi, kdož nechtěli nebo nemohli mu rozuměti, sedmnáct let se staral o své herce, tento nepokojný, lehce vznětlivý a zase lehko vychládající nárůdek. A co je z těch sedmnácti let? Dnes stojí před zakončeným účtem, zpytuje svědomí, přemýšlí, zpovídá se sám sobě, a neví ani, kde bude otevřen jeho nový účet. Stojí před veřejností osočen, pohaněn, znevážen skupinou těch, kteří se domnívali, že nelze prospěti Národ. divadlu jinak, než osobní kampaní proti odstupujícímu řediteli. Dnešek není mu novinkou, není mu překvapením. Rozhodnutí, že z Národ. divadla odejde, padlo již dříve, více než před čtvrt rokem, a přece je mu dnes smutno.

Zastavuje se chvílemi v zadumané procházce, dívá se na staré sloupkové hodiny v čele pokoje, kývá hlavou a vzdychne: „Teď je po prvním jednání!“ „Teď je Věrné milování!“ „Teď se loučí členstvo s Družstvem!“ — — V Národ. divadle hrají dnes naposled za staré správy, hrají „Prodanou nevěstu“.

Co se hned vyrojí vzpomínek z tohoto námětu. „Prodaná“ měla dle Šubertových ideálů býti representací naší národní myšlenky před cizinou. Co bylo pronášeno obav před slavným zájezdem do Vídně, co bylo strachu, že takovým koženkovým uměním více pokazíme, než prospějeme, že si svět o nás učiní zkreslené dojmy, o našem dnešním kulturním stavu, našich schopnostech, a co se ještě všecko říkalo! A přišli jsme do Vídně před mezinárodní forum a zvítězili jsme! Nejen těmi koženkami, ale čistotou svého umění a vroucností nadšení, s jakým bylo prováděno. To však byla jen jedna etapa zamýšleného plánu. Po Vídni měl přijíti Lvov, Varšava, Petrohrad, Moskva, Záhřeb a konečně Město Světla — Paříž. Hráti „Prodanou“ v Paříži bylo vzdáleným snem, nejhlubší Šubertovou touhou. Hráti ji v Paříži před tváří celého světa znamenalo mu dobýti světa pro české umění a dobýti světa českým uměním českému národu. Taková práce se nevykoná za rok, za deset let. Málo již mnohokráte scházelo, a byl by se podnik zdařil. Teď po mnohých zklamáních, po mnohých radostech, kdy se zdálo, že není daleko jeho uskutečnění, stojí nositel myšlenky nad torsem svého životního díla, před zavřenou branou možností, učiniti ideál skutkem. Nejen „Prodanou“, ale vším českým uměním chtěl dobýti světa. Také on chtěl to, co v polemice s ním se nazývalo světovou nebo aspoň evropskou úrovní českého divadelnictví. Jeho chloubou však bylo, že chtěl upoutati pozornost českým uměním, že však nechtěl získati přízeň ciziny jejím napodobením. To vše nebylo skončeno, — bez jeho viny.

Zase přecházel a přemýšlel. Měsíční světlo smeká se přes vysoké štíty staré sněmovny. Stará sněmovna, stará sněmovna! Co krásných slov slyšela, co mohutných zápasů za politická a kulturní práva českého národa, co krásných projevů bylo tam uč něno též i pro dobré bytí Národ. divadla. A když tak, otáčeje se u okna, utkvěl Šubert zrakem na vysokých oknech zasedací síně, zdálo se mu, že mu odtamtud kyne jiný pensista veřejného života, Fr. Lad. Rieger, který zápasil v oněch místech o základy existence Národ. divadla a z jehož rukou před sedmnácti lety správu Národ. divadla dostával. Hlavou mu letí vzpomínky na ty krásné okamžiky. Tehdy se mu zdálo, že nestojí před ním zasloužilý politik, jeden z tvůrců Národ. divadla, muž vysoce inteligentní a pro věc národa zaujatý, nýbrž že před ním stojí národ sám, který mu s nedůvěřivým pohledem dává do správy největší svůj klenot. Tehdy národ ani sám dobře nevěděl, ani si neujasňoval, co má všecko od Národ. divadla chtíti, cítil jen, že se musí v nádherné budově ze všeho nadšení a vší lásky, s níž bylo budováno, zroditi něco velkého, národní záchrana, poslední jakýsi pokus vlastní síly, zkouška, jsme-li schopni žíti samostatně a dokázati, co dokázalo tolik národů jiných. „Národ sobě“ skvělo se večer co večer vysoko nad hledištěm i jevištěm Národ. divadla, — „Národ sobě“ bylo alfou i omegou všeho počínání Šubertova v Národ. divadle. Po celých sedmnáct let cítil, že je velkým dlužníkem národa, že mu národ svěřil v důležité době své nejdražší statky a že stačí jeden, dva chybné kroky, aby to, co mělo býti požehnáním všeho lidu, stalo se jeho kletbou.

Zas těžké myšlenky, zas vzpomínání. Na stěně oživují dva drahé obličeje, otec a matka. Velké podobizny, malované Roubalíkem, shlížely se stěny ve dnech světlých, viděly, jak se kolem kupily věnce, vavříny, čestné dary, viděly množství deputací, jednotlivců, z nichž každý buď vzdával hold, nebo se dovolával dobrého srdce. I dnes se dívají dva páry drahých a milých, nyní vyhaslých očí na syna, jemuž nastaly trpké chvíle po dnech radosti. Zastavuje se před obrazy. Stal se pýchou svého rodu, učinil vše, k čemu ho poutala čest. Má čisté svědomí před zvěčnělými rodiči, před sebou, před národem, před historií? Přemýšlí dlouho, vzpomíná na to i ono a pohlíží pak pevně vzhůru. Pohledem hladí obě drahé tváře: „Kdybyste tu byli, tatínku a maminko, setřeli byste mi rádi slzy stesku. Nepláči proto, že musím z místa čestného, pláči, že musím opustiti, co jsem nejvíce

miloval. To vědomí však beru s sebou k další pouti své krajem jiným, že jsem pracoval pro Národ. divadlo do poslední chvíle ze všech svých sil, s nadšením neutuchajícím, a nejednou i nad síly své. Uchvácen pro ně již jako student tím zápalem, který plodila léta šedesátá a sedmdesátá, mimo nadání jsem se ocitl já v jeho čele! — A s ním pak srostl celý další můj život, srostl s ním mimoděk více, než já sám do nedávna jsem se domníval!"

To plné vědomí, že bylo vykonáno, co bylo vůbec možno vykonati, ba že bylo vykonáno mnohé, o čem nikdo na počátku ani nesnil, vrátilo zase Šubertovi všecku sebedůvěru. Rozžal světlo. Na velkém stole uprostřed pokoje rozložena hromádka papírů. Leží tam jeho program z roku 1883, kdy nastupoval ředitelské místo. Ještě z večera pročítal pečlivě onen program, aby sám před sebou zrevidoval, kolik bylo vykonáno a kolik zůstalo zanedbáno. Pohled na program rozzářil mu ještě více líc. Nemá proč se styděti. Program byl splněn, ba nad něj mnohé vykonáno! Leží tu na stole řada výkazů účetních, repertoarových, doklady z poslední doby a hromádka listů, popsaných drobným, okrouhlým písmem. Do samého večera psal Šubert poslední svou výroční brožuru „Sedmnáctý rok Národ. divadla". Účtoval s poslední sezonou, účtoval však i s celým dílem. Účtoval hrdě a pyšně. Teď se rozhlíží pokojem. Háj palem a věnců, barvitá pestrost nesčíslných stuh připomíná mu chvíle, kdy bylo jeho dílo váženo a uznáno. Se stěny září nádherný Jansův obraz Belvederu, darovaný kdysi členstvem za všecky snahy o sociální a starobní zajištění divadelní umělecké obce. Stříbrné věnce připamatovávají slavné dny vídeňské, kupa diplomů a čestných uznání mnohé jiné dobré skutky a krásné chvíle. Pokoj přeplněn je upomínkami z cest i drobnými dárky přátel i obdivovatelů. Kolik jich zůstane věrno, kolik se jich otočí dle nového větru? Byla-li práce uznávána, bude uznána i v budoucnosti. To vědomí ho blaží a uspokojuje. Přejde pohnutá doba polemik a zase se bude vědět, že on to byl, který rozmachem původní produkce umožnil netušený rozvoj naší dramatické literatury, našeho umění hudebního, hereckého, povznesl v lidu nejen vkus a smysl pro krásu, ale i jeho sebevědomí.

Přichází nová doba, nové proudy mají býti uplatněny. Národ. divadlo dostalo však tak pevné základy, že možno stavěti na něm dále nejodvážnější stavby.

Tvář Šubertova se rozjasňuje a klid rozlévá se jeho pohledem, uspokojení vane z celého jeho zjevu. Do pokoje vstupuje jeho sestra Marie. Drobná, milá postavička, skromná, tichá, předčasně zkropená stříbrem starostí. Po léta odhání již od bratra všechen shon denních trudů, úzkostlivě pečuje o jeho pozemské blaho, raduje se kdesi skrytě z jeho úspěchů, hltavě čte každou pochvalnou zprávu, po léta chodí po špičkách kolem dveří jeho pracovny, když: „František píše!", a v poslední době propláče noci nad jeho smutkem. Teď ví, že jí nastává největší dílo. Upraviti bratru život tak, aby necítil krutě změny, necítil opuštěnosti. I ona dobře ví, že se dnes hraje v Národ. divadle za staré správy naposledy, — přichází plna obav políbit bratra a přiměti ho k odpočinku. Měkkým hlasem mu domlouvá a kreslí růžovou naději nového návratu. Jaká na to odpověď? Ta, která po celá léta tanula mu na mysli: „Byli jsme věrnými strážci Národ. divadla, ne jeho nájemci, a cíl životní jsme z jeho správy nikdy nedělali. Jediným cílem naším bylo, s nadšením, poctivě a dle nejlepšího svědomí plniti vzácný a čestný svůj úkol, pokud při něm zůstaneme. My odcházíme, Národ. divadlo zůstane. A my nemáme vřelejšího přání, než, aby naši nástupci mohli jednou pro ně vykonati ještě více. Pro význam Národ. divadla a pro čest a slávu národa našeho, který je stvořil sám a sobě!"

Posílen a prosvícen blahem zdárné práce vyňal z nádherné krabice, obsahující stříbrný drahocenný psací soubor, darovaný kdysi členy Národ. divadla, péro a na poslední čtvrtku nedokončeného rukopisu své závěrečné brožury o činnosti Národ. divadla napsal ne černí, ale krví svého srdce prorocké přání: „Pro místa, kde jsem nechal půl svého života, pro ústav, jehož rozkvět, jméno a sláva byly mojí touhou a radostí největší, pro veliké a posvátné jeho cíle, jež neumírají jednou a nepovstávají druhou osobou, a sám pro ten význam jeho nádherné budovy nemohu míti leč přání nejlepší: Nechať jeho zdar při něm navždy zůstane, nechať jeho štěstí jej provází do všech věků budoucích a nechať zářivými skvosty jeho umění stále se množí čest a sláva toho národa, který horoucím nadšením, obětavostí a prací radostnou zřídil jej sobě!"

Vstal, zhasl a odešel. Stíny a ticho rozložilo se po všem, co ještě spojovalo zevně Šuberta s Národ. divadlem a co se úderem půlnoci stávalo jen vzpomínkou a památkou. Památkou krásnou, světlou, čestnou jemu a po něm všem, kdož dovedou zvážiti tíhu okolnosti a změřiti hloubku a význam díla!

Richard Ackermann,
intendant Národ. div.:

V jubilejním roce.

Vzpomínám-li dnes, za jakého stavu ujímal jsem se funkce intendanta Národ. div., spojuje se mi tato chvíle v mysli s truchlivou událostí bezprostřední časové spojitosti; právě tehdy zemřel Eduard Vojan, a Národní divadlo bylo zastřeno smutečními prapory. V okamžiku, kdy za onoho sychravého červnového odpoledne tělo Eduarda Vojana bylo odnášeno v rakvi z Národ. divadla, rozestíral se nad ním smutek opuštěnosti a cítila se zplna úzkost o jeho budoucnost. Pochmurný pohřeb velikého mistra symbolisoval osudnost stavu, v němž se Národ. div. octlo. Uvědomme si, že Národ. div. bylo tehdy zcela opuštěné; nedlouho předtím odešel z něho jeho dlouholetý vůdce činohry, Jaroslav Kvapil, a šef opery, Karel Kovařovic trpěl již smrtelnou nemocí. Činohra i opera Národ. div. ztratila vedení, a kritická veřejnost hovořila o uměleckém rozkladu naší prvé scény.

To bylo v době, kdy mimořádný kulturní význam Národ. div. ještě vzrostl; stalo se totiž po převratu representační scénou státní. Ovšem, že stoupla stejně jeho autorita, jako odpovědnost. Národ. div. octlo se tak na foru světovém a bylo mu řešiti všechny rostoucí úkoly, jež z tohoto postavení vyplývaly. Na druhé straně právě tehdy objevovaly se první symptomy klesající konjunktury divadelní. Právě tehdy, kdy Národ. div. zaujalo morálně postavení dosud nebývalého, které ukládalo mu zvýšených požadavků, objevovala se hospodářská tíseň. Bylo jasno, že privilegovanost Národ. div. bude jednostranná, že totiž bude se jeviti především jen výjimečnou závazností. Že však Národ. div. nejen nebude vyňato z divadelní konkurence, spíše naopak, že bude mu připraviti se na obtížnější zápas konkurenční.

Taková byla situace Národ. div., když jsem vstupoval do jeho intendance. Jest však uvážiti, že úřad, jehož jsem se ujímal, nabyl nedlouho předtím zcela nové formy. Intendance Národ. div. byla v minulé době v podstatě jen úřadem representačním. Právní vztahy mezi českou zemí a správou Národ. div. byly určovány soukromoprávní smlouvou. Země česká pronajímala Národ. div. Společnosti a vyhrazovala si jako vlastník budovy a z titulu subvence, kterou poskytovala, řadu svrchovaných práv, povahy spíše formální, a vykonavatelem těchto práv byl přísedící zemského výboru, pověřený funkcí intendanta Národ. div. Tak tehdy intendant Národ. div. byl funkcionářem spíše jen oficielním; správa a vedení Národ. div. byly v rukou Společnosti. Tento právní stav byl od základu změněn, když počátkem roku 1920 Společnost Národ. div. likvidovala, a kdy zemský správní výbor převzal Národ. div. do bezprostřední správy zemské. Národ. div. stalo se tak zemským divadelním podnikem, jehož správa přenesena byla na intendanci. Ale nejen, že tím správní agenda intendanční nabyla jiné tvářnosti a neobyčejného rozsahu. Intendance přestala být úřadem jen oficielním a stala se přímým a bezprostředním správním úřadem Národ. div. Vzrostla její kompetence, ale zároveň odpovědnost, jež samozřejmě přesahovala oblast jen administrativní. Za těchto nových poměrů nebylo mé postavení lehké; bylo v tradicích, že intendant stál vždy jen v oficielním pozadí a zdržoval se positivní ingerence do divadelních záležitostí. Nový stav vynucoval si jeho přímého zasáhnutí do kritické divadelní situace. Nebylo lze zastírati si oči před desorganisací, jaká v Národ. div. zavládla, a býti hluchým k veřejným hlasům kritickým a podnětům z kruhů nejkompetentnějších. Na druhé straně bylo si ukládati přísnou reservovanost a neztratit v divadelní atmosféře, vždy chorobně předrážděné a nervosní, klidného názoru objektivity. Snažil jsem se nalézti pro nové poměry novou formu: zůstávati v pozadí, ale nevyhýbati se rozhodnému zasáhnutí, byl-li jsem k němu vyzván. Bylo mi třeba stálého kontaktu s veřejnými divadelními kruhy; nehledal jsem jich zaujatě ani jednostranně. Snažil jsem se vždy o orientaci věcnou a odbornou. Byl jsem si vědom, že třeba sdružiti k spolupráci všechny, kdož mají tvůrčí schopnosti, zkušenosti a znalosti, aby provedli v Národ. div. uměleckou reorganisaci — a o to jsem vždy usiloval v nezlomné důvěře, že, byť zvolna, trpělivým vývojem podaří se překonati stagnaci, jaké prvá naše scéna propadla, a povznésti ji zase k mohutnému rozvoji umělecké tvořivosti.

Kdokoli pohlédne bez zaujetí na Národ. div. dnes, jistě aspoň dozná, že úsilí všech, kdož pracovali na jeho umělecké obnově, podařilo se nemálo úspěšného díla. Národ. div. je dnes opět středem všeho uměleckého snažení a je zase prvou naší scénou v plném slova smyslu, scénou velkorysého programu, o jehož uskutečnění usiluje s mocným napětím. Splňuje zase své mimořádné poslání doma i před očima celého světa a jeho snahám dostává se zadostučinění i za hranicemi. Bojuje za rozřešení úkolů, stále rostoucích, jež ukládá

mu velká dnešní chvíle, bojuje za světovost českého divadelnictví, a bojuje šťastně, s úspěchem, jehož nikomu spravedlivému nelze zneuznati.

To ovšem neznamená, že bylo by se lze dnes oddávati jen upokojení; naopak všichni, kdož pracují dnes v Národ. div., usilují o to, aby nalezli nové, ještě šťastnější podmínky jeho uměleckých možností. V těch úkolech, jež čekaly již dávno naléhavého splnění, bylo však možno postupovati jen zvolna, překonávati překážky, o nichž širší veřejnost sotva si může utvořiti představu, a bylo spokojovati se výsledky, jež zdaleka nevystihovaly rozsahu intencí. Tu zejména pro mne intendanční úřad stával se mnohdy školou trpělivosti.

Přece však právě dnes možno už poněkud přehlédnouti některé positivní resultáty trpělivého úsilí; právě letos je realisována nejpodstatnější část technického zmodernisování jeviště Národ. div. a splněn je fundamentální předpoklad jeho scénického pokroku. Až utichne dnešní nervosní nepokoj a rekonstrukční dílo, provedené v Národ. div., bude posuzováno klidně, objektivně, bez tendenčního zaujetí, jen podle výsledku vykonané práce, pozná se, že byla tu konečně rozřešena přímo životní otázka uměleckého vývoje naší prvé scény, otázka, jejíž závažnost byla by si žádala věcnějšího nazírání, než s jakým se její úsilné splnění na mnoha stranách setkávalo. Přenesme se však přes rozčilenost, která pobouřenými hlasy ztěžovala všem, kdož ujali se energicky tohoto eminentního úkolu, práci, tak dost obtížnou, a budiž nám zadostučiněním, že dílo přes všecky překážky bylo vykonáno. Jeho uskutečnění je nejreálnějším výrazem oslavy letošního jubilea.

Také právě letos dojde závěru splnění sociálních postulátů výkonných sil Národ. div.: bylo-li od počátku, co ujal jsem se intendantské funkce, podstatnou částí mého programu, vytvořiti členům Národ. div. sociální postavení, jež náleží jejich zásluhám, a zjednati jim takových hmotných poměrů, jež byly by nejšťastnější zárukou jejich plného uměleckého tvoření, zbývalo ještě postarati se o jejich budoucnost a zajistiti jim klidné a bezstarostné stáří. Dnes odčiněno jest bezpráví, jímž ještě do nedávna herec Národ. div. sociálně trpěl, a dostane se mu dokonalého zadostučinění v hospodářském zabezpečení pensijního pojištění, jehož předloha čeká ještě jen vládního schválení.

Připomeňme si ještě, že právě nyní realisován je aspoň prvý, třeba skromný krok k uskutečnění programového listu Národ. div.; jeho potřeba representační a historicky dokumentární byla již dlouho pociťována všemi, kdož si přejí, aby v novém vývoji vytvářela se u nás jasná divadelní atmosféra, aby kontakt tvůrčích divadelních činitelů a divadelní veřejnosti založen byl na hlubokém podkladě zasvěcené spolupráce, a aby psychologie umělecké tvorby na prvé naší scéně byla zaznamenána v autentickém bezprostředním projevu jeho snah k historické paměti, a aby tak byl vytvářen v přímé kontinuitě základ našich divadelních tradic.

Intendance Národ. div. oslavuje jubileum jeho čtyřicetiletého trvání s útěšným vědomím, že Národ. div. v slavnostní chvíli je zase důstojným velikosti národních úmyslů, jimž bylo zasvěceno, že splňuje zase živě své národní poslání a jest zase hodno národní vůle, jež je před čtyřiceti lety vytvořila. Toužím, aby bylo lze uskutečniti zplna program, s nímž jsem se intendance ujímal, a dokončiti všechny úkoly, jež čekají ještě rozřešení: Aby do nové periody svého působení vstupovalo Národ. div. za nejšťastnějších předpokladů radostné tvořivosti a aby prvá naše scéna stala se splněním všech velikých snů svého národa, jenž si ji zbudoval.

Karel Želenský:

Ó, žij do příštích let!

Když před čtyřiceti lety z trosek požářiště Národní divadlo jako přetavené zlato znovu zazářilo v architektonické své kráse na stráně petřínské, veškeren národ pozdravil je radostným nadšením jako vtělení tužeb nejkrásnějších a nejvroucnějších, jako uskutečnění smělého, neuvěřitelného snu, jako mocnou národní svatyni, k níž ponesou se veliké naděje do budoucna, jako k tvůrkyni i ochránkyni všeho povznášejícího, zušlechťujícího krásna, jež pro důstojnější sebevědomí, pro posilu a konečné vítězství krušeného trpitele mezi národy vydá požehnaný a plodný duch český. Byl to pozdrav ojedinělý, jakým doposud žádná budova na světě nebyla vítána ke své činnosti, ke svým nastávajícím úkolům. Vznětlivé srdce české — nedočkavé a dočkavší se — radostným chvílím tak nezvyklé, rozbušilo se tehdy pocitem omamného štěstí, jehož znaky vidí všecko ve světle, jasu, a samo oslněno nespatřuje stínů. Neradno bylo v takovéto chvíli vůbec se o stínech zmiňovati: česká povaha je už taková, že odevzdává se živým pocitům cele, s dětinskou lehkomyslností a

nedá si jich kalit nijakými úvahami, třebas to byly opodstatněné a vtírající se starosti o budoucnost, udržení a zachování toho, co v dané chvíli je zřídlem těchto pocitů. Kdo takové záchvatné radosti neoddává se bezpodmínečně a cele, je pokládán za kazimíra, rouhače, škarohlída — nepřítele.

Přes toto nebezpečí se rouhači a škarohlídové přece vyskytli. V Praze i na venkově. A ku podivu byli to muži, kteří měli o zbudování Národního divadla nejplatnějších zásluh, kterým zdar a vývoj jeho nejvíce na srdci ležel, kteří je nejupřímněji milovali. Byli to posud žijící účastníci historicky památné schůze, r. 1850 v Platýze konané, ve které Tyl vroucími slovy přesvědčoval o nezbytné nutnosti zbudování důstojného Národního divadla, schůze, ze které na podnět Riegrův vypsány první sbírky ve prospěch jeho postavení. Byli to posud žijící první herečtí apoštolové, mezi nimi Čížek, Josef a Vilém Jelínkové, Vicena, kteří roku předtím v říjnu vysláni z Prahy Tylem za vedení Prokopova, „aby po českém venkově budili a šířili lásku k české mluvě“ a „aby se pilně cvičili a svědomitě připravovali k závažným službám, jichž zdatnost prokázati vám bude v budoucím velkém divadle Národním“. Byli to staří dva žurnalisté v Praze a mnozí význační horliví činovníci ochotničtí v českých městech i dědinách, kteří po dlouhá léta valnou hřivnou přispívali na fond stavební a účinným slovem v nejširších vrstvách lidu probouzeli a živili zájem o velké dílo národa. A byli to konečně z vynikajících mužů, kdož osmnáct let po památné schůzi platýzské poklepávajíce na základní kámen k Národnímu divadlu přáli mu trvání věčného a kdy robustní Jos. J. Kolár údery nejpádnějšími vbíjel do kamene své heslo: Uměním k svobodě!

Tito všichni ve chvílích slávy a jásotu až příliš trpce uvědomovali si kormutlivý osudný fakt, že nedostává se láskou a zbožněním zaplavenému divadlu — hospodářského základu, finančního zabezpečení.

Byla tu budova honosně nádherná, technicky účelně vypravená; byl tu umělecky ukázněný soubor, svěží, zdravý, tvořivý a nadšený; byla tu láska lidu, „která divy vykoná,“ byla tu obětavost národa, „která posud nikdy nezklamala“; ředitelem zvolen energický, pracovitý, vynalézavý mladý žurnalista — a přece všecky tyto skvělé slibnosti nestačily zaručit zdárný a trvalý a nerušený vývoj prvního kulturního ústavu ve vlasti, nedovedly upokojit mračnozorné pochybovače, kteří za projevované obavy div že nepropadli „národní“ klatbě. I šlechetně optimistický Rieger starostlivě odpověděl prudkému politiku českému: „Pravda, dvě divadla si národ postaviti dovedl, ale dovede-li jedno udržeti, je dnes považlivou otázkou budoucnosti“. Tento výrok muže, který vždy tak nezdolně věřil v sílu svého národa, opodstatňoval s dostatek starost ostatních. Rovněž okolnost, že důvěrně uvažováno o tom, bude-li možno hrát v Národním každého dne, nasvědčuje, že perspektivy byly více než neutěšené.

Kromě mnoha příznivých darů vložil osud Národnímu divadlu do vínku jeden nejkrutější — kletbu chudoby hmotné. Kletba tato úporně pronásledovala je po celá desetiletí a přivodila tolik zla, že celých desetiletí bude třeba, aby se na ně zapomnělo.

S jakousi okázalou zálibou psávala se často nechutná, Čechů nedůstojná věta: Jsme národ chuďasů. Zalíbila se, ujala. A co hůře: vzniklo z ní ohavné vědomí, jež vnikalo lidem do žil i do krve, drobilo oprávněnou náročnost, střebalo hrdost z přímých hlav a schylovalo je ke zbytečné skromnosti, spřáhlo v opratě poddajnosti duše sebevědomě vypjaté, naučilo přísnou soudnost škodlivé shovívavosti, diktovalo lidu, aby se spokojoval se vším, ať to jakékoliv. „Jsme národ chuďasů, jinak to nejde — nám to musí stačit,“ říkalo se. Proklaté toto vědomí má na vrubu mnohý úraz, mnohou vadu, mnohé pochybení, jež postihly Národní divadlo — nevinně. Nadto bylo Národní divadlo opravdu chudé; bylo vystavěno a v šanc ponecháno neustálému vysilujícímu zápasu s hmotným nedostatkem.

Dovedlo-li čestně uhájiti své prestýže, zachovati své dekorum, k čemuž bylo zavázáno svým významem, nebylo s to zmoci kormutlivé důsledky tohoto zápasu: jevily se občas v repertoaru, hlásily se s jeviště, házely své stíny do kritiky, nutily žebrati o zvyšování hubených subvencí, srážely peruti uměleckého snažení ve chvílích, kdy rozpjaty byly ke vzletům nejvyšším, smrtelně zraňovaly každé smělejší odhodlávání. Velely: vydělávej, chceš-li býti živo!

Ký tudíž div, že hrdá česká bohyně Thalie pro nutný k výživě výdělek snížila se hrát ve vypůjčených šatech a dekoracích, pořízených maďarským magnátem pro osvěžení maďarské literatury dramatické; že postoupila na čas žezlo své i korunu rozpustilé cizí operetě, a prázdným břídivým baletům dala řádit ve své české svatyni.

Národní divadlo stonalo: bylo nutno zachraňovati, pomoci. Obětavostí, sebezapřením, často léky méně vybranými. I obětovali se a sebezapírali staří i nově přibylí pochybovači: Žurnalisté, spisovatelé, herci, ochotníci.

Tak vzdala se bezděky kritika svého jedině správného stanoviska: požadovati dílo bezvadné, ryzí, čisté, odpovědné samo sobě a jí za svůj projev, podání, svou povahu a podstatu své tvárnosti. Co vážné, spravedlivé kritice po tom, za jakých okolností přemítáš, pracuješ a tvoříš o svém díle, ona má právo žádat a proto i žádá dílo dokonalé. Vady, nedostatky musí vytknout, nedbalost odsoudit podle nesmlouvavého práva své o i přísné povinnosti své. Každý kompromis je tu buď hamižností nebo slabostí. Zření k ohledům, omlouvání, slitování a shovívavost kritikova náleží stejně do rámce slabosti jako milosrdné mlčení. A kritikové čeští v důsledku chudoby Národního divadla byli vůči němu po dlouhá léta slitovní i milosrdní a třebaže činili tak s krajním seb zapřením, nečinili tak vždy na prospěch, nýbrž na velkou škodu rozvoje našeho umění jevištního.

Z důsledků zmíněných spisovatelé čeští v době, kdy Národní divadlo bylo nuceno odvádět za prázdný brak cizím autorům tisícové tantiémy, spokojovali se za původní práce odměnou, která se rovnala almužně, ba mnozí se pro ozdravění divadla této almužny i vzdávali. Péro i výmluvné slovo jejich nepřestávalo posilovati a upevňovati roztřesenou situaci.

Jak působily důsledky tyto na trampotný život, na tvůrčí schopnosti a výkonnost herců, o tom by přesmutné a překvapující kapitoly mohly vyprávěti krby jejich rodin a posud nezajízvené rány jejich duší, neboť život herců Národního nebyl životem, nýbrž živořivým vytloukáním klínu klínem.

Neméně ředitelství se přičiňovalo o zachování alespoň jakés takés rovnováhy umělecké i hospodářské: chápalo se každé dané i vynalezené příležitosti. Pořádalo divadelní vlaky, o jichž zdar největších zásluh získalo si ochotnictvo, zvalo více i méně vynikající hosty, oslavovalo slavnostními představeními se živými obrazy různá výročí institucí, spolků i osob, různé sjezdy a jiné zjevy veřejné. Pořádalo odpolední představení za ceny o poloviču snížené. Kdož by dnes letmo mohl vzpomenouti si na všecky ty obchodnické vymyšlenosti, jež pomáhaly uzdravovati a zachraňovati české umění — a důstojné Národní divadlo!

Kolik krásných, silných nadějí divadlo toto vyvolalo, kolik krásných nadějí v něm umřelo a jak málo jich stalo se skutkem! Kolik zjevných i zavilých nepřátel mělo toto divadlo a jak málo upřímných, oddaných přátel! Kolik strázní, nájezdů a ran už přetrpěl tento drahý stánek — a kolik jich na něj ještě čeká!

Ale přes všecky tyto strasti mělo kdysi Národní divadlo také období slavná, vítězná, zadostučinná, nezahladitelná ani nejúpornějším záštím přetvářivých jeho vyznavačů doby nynější, ani slávou úspěchů budoucích — období, jakými se pochlubit nemůže žádné divadlo na světě!

Nebyly to jen chvíle, kdy jeho herecké i zpěvní umění stanulo na vrcholném, pro svoji dobu nejvýše dosažitelném bodu, ale i ty, kdy zkrušený lid český v utrpení svém největším chodil tam pro svoji útěchu, pro posílení své národní víry, pro splnění proroctví Libušina, pro duše své chleba vezdejší a nejživnější — — —

Za čtyřicet let se změnily časy i správy Národního divadla. Nynější je pořadem třetí. Každá snad přišla s úmysly svými nejlepšími, každá přinášela obrněnou vůli uznaně nejlepších odborníků, každá hlásala program nových směrů uměleckých, každá slibovala obrodu divadla od hlavy až k patě. Dvě prvé přes všechnu svoji dobře míněnou, však pochybně prováděnou snahu, přes všechen houževnatý svůj život prohlášeny za přežilé, neschopné, zpátečnické. Byly ubity — padly.

Třetí správa se posud — drží. Podařil se jí zázrak: vypuditi z Národního starou příšeru chudoby. Nynější správa má k disposici peníze, mnoho peněz. Tolik peněz, že bývalé chudé Národní divadlo se až diví, že tolik by jich kdy spotřebovati mohlo.

Zbaveno chudoby si oddychlo — ale ne na dlouho. Nové obrodné směry zatížily dech jeho mnohem těžší a nebezpečnější ranou, nežli byla chudoba: začíná se stávat divadlem světovým, stát před ostatními státy representujícím a přestává být českým divadlem Národním. Ztrácí pozvolna svého posvěcení, nejmocnější, ničím na světě nahraditelné podmínky svého života, ztrácí lásku svého Národa.

Fr. Herman:

Národní význam Národního divadla.

U žádného národa nenajdeme takové vnitřní spojitosti národní myšlenky s jeho divadelnictvím, jako u nás, žádný národ si nestavěl svého chrámu umění s takovou láskou, nadšením a s pochopením, jako národ český. Naše divadlo bylo nejúčinnějším

prostředkem probuzenských snah a tímto vývojem se stalo v novém vlastním stánku místem soustředěných projevů národních citů.

Proč byl celý národ zaujat pro zřízení Nár. divadla, vysvítá z vývoje tehdejší doby. Již roku 1793 řekl Prokop Šedivý: „Kdybychom se toho dočkali, že bychom ustavičně české divadlo měli, tenkráte bychom také jeden národ byli.“ — A když v letech šedesátých vzplanula česká mysl mocným rozmachem odporu proti porobě, srostla touha po vlastním chrámu českého umění divadelního se všemi ostatními snahami národními, a tímto nadšením se vtiskl určitý ráz oné době.

Slavnost položení základního kamene zahájila novou epochu národního života. Byla to nevídaná, nejslavnější demonstrace českého uvědomění, pokroku a síly, byl to obrovský projev národního smýšlení, vůle a důvěry v sebe sama a ve šťastnou budoucnost. Slavnostní výbor napsal tehda ve svém provolání: „Národní divadlo znamená nám tolik, co vyproštění nejušlechtilejších směrů duševních v národě na výsluní samostatnosti, znamená nám, že doma u sebe chceme již ke všestrannému rozvoji dovésti jádro své, svou národní podstatu, po léta dlouho mořenou a zanedbanou, naproti cizině pak že přivedem k platnosti a úctě nezfalšovaný, nejvlastnější výraz naší povahy národní.“ To znamená, že národ už tehda slavně před celým světem prohlašoval, že chce žít a že chce žít svobodně ve svobodné zemi.

V době kladení základního kamene podávali čeští poslanci první českou deklaraci, a do základů Nár. divadla položeny byly balvany, vylámané z památných hor českých zemí na doklad toho, jak řekl Palacký, že země ty „jedno jsou“. Při slavnosti pečetili zástupci slovanských národů v Praze sliby vzájemnosti a tak se k prvnímu kameni zlaté kapličky pojily nejsmělejší ideje národně-politického boje, velikých cílů a velikého sjednocení. Proto bylo Nár. divadlo splněním všeho, co předcházelo, vtělením chtění a tužeb probuzené duše národa a proto mohl tehda dr. Sladkovský říci: „Toť posvátný onen význam, v kterémž mezi všemi ostatními národy na světě jen národ náš divadlo své nazývati může divadlem národním! V budově tohoto divadla národ náš nespatřuje a nebuduje jen chrám umění; v chrámu tom spatřuje také jediného soucitného svědka nejkrutějšího utrpení a ponenáhlého zotavení svého, i buduje si v něm v pravém a plném slova toho smyslu pomník svého zmírání a vítězného svého smrti odolání.“

Takové myšlenky tihly k Národnímu divadlu. Proto národ, všecky jeho vrstvy bez rozdílu, sbíral po desítiletí krejcar ke krejcaru, aby si stavěl něco viditelného pro vlastní posilu, pro výstrahu utiskovatelům a pro chloubu před cizinou. Bylo-li položení základu divadla národní manifestací, bylo pak otevření Nár. divadla největším národním a kulturním svátkem, a to tím radostnějším, že národ dva roky předtím přestál hrdě zatěžkací zkoušku své síly, vůle a obětování. „Rána bolestná, bolestnější se nezachvěla českou zemí od bitvy bělohorské,“ napsal Neruda po požáru Nár. divadla. Ale národ se brzy vzpamatoval, znova snášel oběti a dary a před 40 lety otvíral nadšeně svůj stánek umění, který byl společným jeho dílem, při němž nezůstal stranou ani jediný uvědomělý syn národa.

V majestátní budově slavilo české umění vstup na nové jeviště a venku davy nadšeného lidu zpívaly národní písně. A pak nastaly výpravy zvláštními vlaky z Čech, Moravy a Slezska, ba i naši bratří z Ameriky přijeli se potěšiti naším Nár. divadlem. Od té doby nebylo jediného svátku národního, aby nebyl oslavován na první české scéně. A nebylo divadelního jubilea, aby se opět nerozzvučely struny českých srdcí novou radostí, prosvícenou hřejivou vzpomínkou nedávné minulosti. O májových slavnostech r. 1918 probudil se duch let šedesátých a pronikal celým národem, tušícím nedaleké příští velikého dne. A bylo to zase v Nár. divadle, kde po památném dni 28. října vyvrcholila síla radosti a nadšení z dobyté svobody.

Tak všichni, kdo byli kdy povoláni mluviti o Národ. div. ve významný den, souhlasně potvrzovali, že idea Národ. div. nebyla pouhou otázkou divadelní, ale že vybočila z mezí pražských, stávajíc se zájmem všenárodním, v němž umění bylo ve službě svatého práva a staletých tužeb národa. Proto také všechen umělecký pokrok tohoto divadla nepůsobil jenom v kruhu umění, nýbrž tvořil vážnou část vymožeností, které pomáhaly propagovati pověst a úctu českého jména za hranicemi.

Budovatelé Nár. divadla tedy v plném vědomí významu napsali v čelo jeho scény hrdý nápis: „Národ sobě!“ Český chrám umění vyrostl a vyčněl z rakouského rámce, byl důkazem vymknutí se z politických pout a výkřikem do světa o jsoucnosti Čechů, sjednocených ve svém vědomí a odvaze a vyspívajících kulturou a uměním k výši ostatních národů. Tak stavěl národ sobě z vlastní hrdé radosti i z radostné hrdosti nad svým probuzením.

Budova Nár. divadla srostla s Prahou. Nikdo si už nedovede představiti Prahu bez Nár. divadla. Stojí na nejkrásnějším a nejvýznamnějším místě, vévodíc hlavnímu městu naproti Hradčanům, vyprávějícím věčně historii naší slávy, poroby a vysvobození. Typická budova stala se symbolem národní myšlenky a bude vždycky připomínati novým generacím naši minulost, třeba plnou strádání a pokoření, ale vždy krásnou nadšeným bojem o vzestup a o svobodu. Ani dnes nedíváme se na Nár. divadlo jenom jako na divadelní budovu, stavitelsky zajímavou a umělecky cennou. Vždy je nám dražší, větší, významnější, protože v ní vidíme vtělení myšlenky velikých snů národa a vtělení nezměrné lásky českých lidí všech vrstev a ve všech končinách země.

Tak si stavěl český národ chrám umění, aby toto v něm rostlo ke cti a slávě českého jména. Proto všecko, co bylo z Nár. divadla, požívalo vždy a všude zvláštní úcty a lásky českého lidu. Členové uměleckého souboru od prvních dob až podnes mají zvláštní přídavek osobní hodnoty právě proto, že jsou členy Nár. divadla. Jsou částí toho, co si národ zřídil pro sebe.

Když o květnových slavnostech r. 1918 mluvil v Pantheonu F. V. Krejčí o Nár. divadle, řekl, že my — třetí generace — těžíme již klidně z toho, co bylo našim dědům a otcům tak těžce splnitelným snem. Snad až příliš klidně. Dnes, při oslavě čtyřicátého výročí Nár divadla, musíme si to všecko připamatovat a ptáti se: Je možno, aby se podařilo zbaviti Nár. divadlo dosavadního významu, aby mohlo býti strháno kouzlo jeho čtyřiceti let? Musil by je srovnati se zemí, a ještě potom by se k jeho místu vracely myšlenky českých lidí a snad by zažehly nový zápal, toužící po jeho vzkříšení! Boj není ještě dobojován, jsme-li samostatnými. Národní myšlenka není pohřbena v proudu nových názorů. Umění má kořeny v cítění a v prostředí národa, jehož nesmrtelnost je vytvořena jeho vlastní řečí.

Proto zůstává Nár. divadlo tím, čím národu bylo, se vším, co v něm jest, a proto pokrok jeho umění má vytčený směr, opřený vždy o tytéž snahy a o tutéž myšlenku!

Vojta Novák:

Hodnota jubilea.

Jubilea bývají u nás přehistorisována. Jest mi bližší proto ten, kdo řekl, že historie nás nemá zatěžovat svými fakty, ale býti nám vůdcem svým obsahem, svým duchem. A tu bych — ovšem vedle uměleckého vývoje a jeho nezvratně trvalých hodnot v tvůrčí schopnosti národa — viděl hlavní cíl našeho divadla v jeho spojitosti s kulturou národního ducha, v jeho spolupráci na vnitřním zdokonalení a prohloubení národní povahy, v jeho kvasících možnostech a schopnostech, jimiž proniká, zesiluje, pozdvihuje a váže českou myšlenku trvale k pokrokovým a průbojným ideám všeho lidstva.

Umění vůbec a divadelní zvláště — svou výtvarnou dočasností — nevyvěrá a nezaniká v sobě samém. Ochuzovali bychom je o nejvzácnější složku jeho životnosti, kdybychom popírali jeho rodinného svazku se současností. Neboť současnost to byla, která umělce a jeho tvořivost živila i oživovala svou krví, svým rytmem a chápáním, současnost rozněcovala jeho fantasie svými touhami, ideály a utopiemi, a současnost si tak v něm vychovávala mstitele i nahraditele utracené minulosti, Mojžíše, který přiblíží se svým dílem ku branám lidského ráje. Proto v duchovém napětí a úsilí, jímž kterýkoliv umělec propracovává i protkává do posledního svého nervového záchvěvu všechnu svou práci — proto v myšlenkové náplni, kterou — jako živým příkladem a živou pochodní — osvěcuje a na svou dráhu za sebou strhuje současníky či budoucí — spatřuji největší umělcův význam.

A vzpomínáme-li v tomto měsíci čtyřicetiletí Národního divadla s touto tendencí, objeví se nám jeho prostory jako nedohledná propast, v jejíž útrobách se zmítá, trhá, napíná, uráží i naráží — dráždí, škvíří, mučí chtěně i nechtěně, pálí i hoří — sténá, syčí, vzlyká, pláče, třeští i se chechtá — leze, šplhá, stoupá, vzlétá i padá — — tisíce a tisíce nervů, sensitivních i notorických, štvaných písmenem, slovem i představou do smyšlených, vysněných křečí, vášní, nálad, dojmů, činů i stavů! A dovolí-li nám chaos — chaos před stvořením světa! — prohlédnouti do hlubin — co tu leží v seškvařených struskách a vysušeném popeli síly i zlob, pochopení i nenávistí, štědrosti i závistí, citu i pošklebků, zdraví i podlostí, hrdinnosti i lží, přímosti i urážek — a všech v protipolech vyslovitelných i nevyslovitelných vlastností Člověka! Jaký to čarodějný kotel, v němž denně svým vlastním žárem se spalují a sváří nejživější byliny, květy a plody ve výtažek současného

českého citu i vůle, ve výtažek českého úsilí o osvobození národní i lidské! Ale nade vším: věčně vše ovládající i pohánějící koloběh vesmírný, onen tajemný, životu i smrti přikazující bič v jemné a nezadržitelné pulsaci hvízdá svou uklidňující i bouřící melodii: výš, výš, výš! Je to souhrn současné moudrosti či pythická věštba do budoucna?!

Ať tak či onak — obojí zavazuje!

Nuž vizme — abych mluvil s dobou výročí — postavy velikých našich herců. Nebylo by nepochopením, tupostí, ba přímo urážkou těchto tvůrčích odkazů, chtít napodobit jejich vnější umělecké formy, jejich osobité postoje, gesta či způsob mluvy — a zapomínat při tom na jejich osudovou lásku k hereckému řemeslu, na jejich oteckou péči o české slovo, na jejich filosofické úsilí o vnitřní pravdu, jasnost a průzračnost tvořené postavy, na jejich mravní touhu ukázat nové stránky svých schopností — zkrátka zapomínat na jejich výboj za hranice dosaženého?! Nezevšedněla by nám rázem jejich památka v bezcennost, kdybychom se přesvědčili, že nebylo vždy a všude u nich poctivosti, i když snad někde a někdy ztroskotali?! Což právě tento jejich poctivý poměr k dílu a z něho sám sebou plynoucí důsledek nutného pokroku v divadelnictví nebyl předpokladem a zároveň hodnotou uměleckého vývoje, ale mnohem více i typickým kladem a výchovným prvkem ve všech snahách českého člověka?!

Budiž nám tato duševní náplň jejich práce směrnicí! A proto — třebaže v jubilejních chvílích zahalují se spory a uhasíná vůle polemisovati — je nutno znovu a znovu připomínati naší divadelní veřejnosti, jak je mravně i národně důležito, aby svou průkopnickou práci i osvětový úkol zvláště venku plnila ve znamení pokroku. Válka se ukázala dobou, jež zvrtne, co sto věků bludných hodlalo! Změnila či lépe pomohla uskutečnit tolikerými hrůzami a zvláště citovým otřesem mnohé názory, k jejichž proklamaci chyběla obecná odvaha a síla srdce. Otevřela mnoha lidem oči pro nelidskou bídu a nespravedlivost, porobu a vykořisťování, že už tímto pouhým faktem obohatila a prohloubila náš život, poskytujíc zvláště pro divadelní tvorbu materiál nesmírné ceny — člověka od zvířete k lidství!

Hodnoty věcné i formální dostaly nové zákony. Snad se to plně ještě nechápe a neuznává, ale všichni už cítíme či aspoň větříme jarní závany. Jak málo je nám už na př. hrdinství v nevěře, jíž bylo vycpáno na osmdesát procent všech her. Co jiných, vážnějších a důležitějších otázek staví lidský duch — zejména pod vlivem technické kultury — naší jsoucnosti i moudrosti!

Válkou nepřestal starý svět, ale obzory se rozevřely a pod jejich znásobeným měřítkem ozřejmil se již dříve tušený pud po novém životě i vývoji. Tvářnost věcí se mění, rodí se nový svět. Nový obsah, nové výrazy!

A děti veliké doby slyší tepati svou krev odkazem tvůrců v uklidňující i bouřící melodii: výš, výš, výš!

Jaroslav Petr:

Na koho se zapomíná při jubilejích.

Jest osmnáctý listopad. Čtyřicetileté narozeniny Národ. divadla, svátek, při němž se vzpomíná na mnohé, ale nikoli na všechny, nejméně pak na ty, kteří učinili Nár. divadlo divadlem národním, divadlem jisté umělecké výše, z nichž mnohý se projevil jako mimořádný zjev herecký, který předstihl svoji dobu.

Vzpomínejme my, kteří jsme viděli už jen žáky velkých učitelů, ale kteří jsme také viděli, jak z těchto žáků stávají se mistři slova, posunku a výrazu. A tak defiluje před námi průvod mužů a žen, na něž jen letmo pohlédneme, o nichž víme, že nežili jenom papírovými dramaty, ale kteří prožili první drama tvoření českého herectví. Mnozí z nich, odvážní průkopníci, zanikli, nerozumějíce době, a doba nerozuměla jim, sami vroucně milující, ale málo milovaní.

Objevuje se první z nich: robustní J. J. Kolár, klasik a romantik herecký, svérázný herec, plodný dramatik nadbytečného temperamentu, jejž sotva ovládal v životě i na jevišti, strůjce mnoha dobrých, ale i méně dobrých skutků, vždycky útočný, vždycky připravený k činu. Třebaže ocitl se na jevišti Národ. div. jen jako 71letý stařec a jako host, přece nemůže scházeti v řadě těch, kteří vybudovali základ českého herectví, neboť ztělesňuje v sobě 50 let českého divadelnictví od nejrannějších počátků. A za ním přicházejí jeho

soudruzi z Prozatímního, jimž bylo však dopřáno divadlo Národ.: Šimanovský, Pulda, Seifert, Mošna, Bittner, Šamberk, Frankovský, Šmaha, Slukov, Sedláček, Vojan a dámy Bittnerová, Sklenářová-Malá, Laudová, Benoniová, Danzerová, Kvapilová a jiní a jiné. Nepřehledný průvod na tak krátkou dobu! A z nich každý má svůj výrazný ráz, profil a tradici. V dějinách divadelnictví, vlastně v době čtyřiceti let, znamenají tato jména tři období různých směrů a uměleckých výrazů, ale vždycky to bylo umělecké úsilí a umělecké výsledky.

Bohužel že všechny naše oslavy jsou literární, v popředí stojí vždy literáti, jako by náš život byl jen literatura, naše obrození posuzuje se literárně, naše divadelnictví je také literární, vyzdvihují se zásluhy psaného slova, a neprávem zapomíná se na slovo mluvené, které zapalovalo ohně uvědomění, rozžehalo živelnou chuť k práci, organisovalo síly k odporu. A byli to právě herci, ti, na něž jen letmo se díváme jako na stíny minulosti čtyřiceti let, kteří byli v prvních řadách lidství a češství. Možno jen litovati, že nemáme dodnes souborných monografických studií jejich výkonů, aby byla zvážena jejich práce a zhodnoceny jejich zásluhy. Pro vytvoření divadelního výrazu jest doba čtyřiceti let krátká, ale přece jest obsažná a významná osobnostmi, jež jí vtiskly národní ráz. Snad při jubileu padesátiletém budeme dále!

Adéla Volfová:

Ty drahé naše Národní divadlo!

Motto: Blaze kdo života úlohu
mohl vždy tak hráti,
by, když padne opona,
nemusil se káti. *Adéla Volfová.*

Jak mnoho těch, jimž vidinou jsi bylo!
Jak mnoho těch, kdo srdcem, myslí,
prací svou Tě budovali!
Jak mnoho těch, co se nedočkali!

Mnozí z nich, co v nadšení a lásce
život svůj Ti zasvětili,
pod drnem již dávno spí!

Kéž všichni ti, kdož sloužit Tobě budou,
Tebe, Zlatý chráme náš,
vždy hodni byli!

Marie Laudová:

Srdce, vrostlá do kamenů.

Kouzlo našeho pražského Národního divadla spočívá v něžné, oddané lásce, pronikající a opřádající každý kámen této obranné tvrze, od základních kamenů, slavnostně kdysi svěžených z Řípu, Radhoště a Žižkova, až k vrcholným kamenům, na nichž spočívají rozkošně trigy.

Srdce vrůstala do Zlaté kapličky, srdce ji opřádala, jak vinoucí se břečťan, srdce zapouštěla pevně kořínky až do jejích základů.

Srdce českých herců a pěvců, jimž nebylo přáno v Národním divadle si zahráti, zachycovala se vždy úponky svých tužeb na jeho branách, a srdce umělců, kteří v něm zakotvili, ať přechodně, či trvale, byla jata neseným kouzlem jeho pro vždy.

Snad tomu nebudete chtít věřiti, uslyšíte-li, jak často trpce si na ně stěžují, i kdo v ně nejpevněji srdcem vrostli. Ba, mnozí z nich prohlašují nejnešťastnějším den, který je s tímto divadlem spial, a tvrdí, že nejšťastnějším bude den, který je ze zaklení Národního divadla vyprostí . . .

Nevěřte tomu! Opak je pravdou —

Nelze sice popříti, že v Národním divadle byla a je horká půda sopečná, na níž nejistě a nesnadno lze dobýti pevných posic, že pod jeho zlacenou střechou, tak svůdně se lesknoucí, sváděny bývají průdké potyčky křižících se zájmů celých táborů i jedinců.

Kdo blíže přihlédne, shledal, že zdivo tohoto posvátného stánku je prosáklé krví srdcí, jež tu v uměleckých turnajích utrpěla nekdy i těžká zranění, že mnohým umělcům a

umělkyním, jejichž hlučné triumfy vypialy se opojně až vzhůru k jeho klenbě, mezi tisíce květů a mezi vavříny, ovíjející rozzářené jejich skráně, vloudily se i věnce trnové, — a přec — a přec — srdce jejich vrostla tím pevněji do kamenů Národního divadla, od něhož se nikdy nemohou nadobro odtrhnouti.

Odejde-li umělec z Národního divadla, ani další činnost kdekoli a jakákoli nezpřetrhá kořínků, jež srdce jeho tam zapustilo, ba ani smrt jich nevyrve, protože není silnější, nežli tento svazek oddané lásky, poutající umělce k Zlaté kapličce, jejíž dějiny pomáhali spoluvytvářeti.

I pisatelka této stati trpěla a jásala v Národním divadle, i její srdce zapustilo kořínky do jeho čarovného zdiva, a třebaže mnohý trn je krutě tam zranil, vrostlo pevně v jeho posvátné kameny.

Až budete jednou čísti v deníku jejích pamětí, naleznete dvě data, slzami zkropená:

Radostné slzy zkanuly na datum 25. listopadu r. 1889, kdy jako mladistvá novicka hrála po prvé v Národním divadle Bagdadskou princeznu Dumasovu a byla ihned angažována do skvělého činoherního souboru staré proslavené gardy herecké, která přešla do Národního divadla hned při jeho otevření z Prozatímního divadla. Byla by nejraději před každým z nich tehdy poklekla z úcty k velkému jejich umění — — —

Druhé datum v deníku, zkropené slzami krutého bolu loučení s Národním divadlem, jest 30. října r. 1915, kdy při představení Hamleta utrpěla sklouznutím do propadla zranění vážných následků, jež předčasně hereckou činnost její přervaly ve chvílích, kdy se chystala spěti k novým hereckým metám . . .

Divadelní historik Karel Kamínek napsal v závěru „Kroniky její umělecké činnosti“:

„Pět a dvacet let . . . šťastných a plodných . . . Klidný pohled zpět může je měřiti v dnešních chvílích slunného poledne, tichého dozrání a požehnané sklizně . . . Možno s vnitřním zadostučiněním dívati se s vrcholu do údolí na vykonanou cestu a na stopy, jež zanechaly kroky, a cítit v ruce ještě plno květů . . . Bolesti dobolely a zůstal jen úsměvný klid a síla i chuť k dalšímu putování . . .“

Síla i chuť tu jest, ale další pouť na dráze herecké Osud znemožnil. Co činit? To srdce, vrostlé v kameny Národního divadla, poradilo správně:

„Vychovávej živým slovem i pérem nová srdce, aby úponkovitě přilnula láskou k Zlaté kapličce; a které z nich zapustí v ní kořínky, v tom tvé srdce bude žíti dále.“

Ano, tak aspoň bude mé srdce v Tobě a pro Tebe bušit stále, Ty drahé, zbožňované Národní divadlo!

Karel Mušek:

Zapomenutý.

Dne 18. listopadu 1883 je tomu čtyřicet let, co otevřeny byly definitivně brány Národ. div. Kdož by nevzpomínal těchto chvil s radostným pocitem! K tomu druží se i vzpomínka na jeho zakladatele, na ony, kdož sbírali po krejcarech, kdož divadlo stavěli i kdož tam hráli a tak pomáhali probuzený národ udržovati při životě, připravený na věci budoucí. Neboť není sporu, Národ. div. náleží neposlední zásluha za nedávné světodějné události. Bylo by nevděčno nevzpomínati i umělců, kteří prošli trpkou školou divadelních začátků, než zakotvili v klidnějším jeho přístavu. Bohužel dávno již mnoho jich odešlo se scény tohoto divadla i života. Jsou mezi těmi, kdož nedočkali časů lepších, jména slavná, ale i jména, o nichž nynější návštěvníci divadla nevědí, na něž se zapomnělo. A mezi tyto zapomenuté náleží i Alfréd Karbus.

Karbus byl člověk neúhledný, nemocný; snad se ještě někdo pamatuje na hubeného mladíka, vždy v ošumělý oblek oblečeného a v zimě v létě v starém haveloku zahaleného, se skřipcem na nose, jak spěchával z Vinohrad do Národ. div.? Jeho oblek byl více než zvetšelý, boty zpravidla rozbity, tvrdý klobouk promaštěný; to vše bylo zakryto zmíněným už havelokem, jejž jen za tuhých mrazů zaměňoval za zimník, stejně sedřený, zpravidla bez knoflíků. K tomu chorobná, takřka zelená tvář, svědčící o vnitřní nemoci, způsobovaly, že by mu každý, kdo ho neznal, udělil almužnu.

Přišel k pražskému divadlu těsně před otevřením Národního od jakési venkovské společnosti, od které nevím, Karbus se sám o svém venkovském divadelním pobytu nezmiňoval. Angažoval ho dramaturg Stroupežnický pro obor mladistvých milovníků; bylo

to v době, kdy divadlo hledalo opravdu mladého Romea, okolnost, které vděčím své angažování také já. Pokud jde o Karbuse, nedostal se k žádné milovnické úloze, zato však osvědčil se velmi dobrým „figurkářem“, v kterémžto oboru setrval. Dvakráte hrál, tuším, také za Mošnu, a to s úplným zdarem. Jeho nejlepšími úlohami byly učitel Kudrlička v „Našich furiantech“, Martinek v „Janu Výravovi“, lékárník v „Romeu a Julii“ a pod. chorobné zjevy, jež se mu vždy výborně dařily.

Povahou nebyl zvláště příjemný, ač byl jinak vysoce inteligentní; byl snadno popudlivý, zlostný a svárlivý a rád si tropil žerty z těch, kdož to strpěli. Gáži měl nepatrnou, snad největší jeho příjem z divadla obnášel 600 zlatých ročně. Ježto měl na starosti nevlastní matku a bratra, musil si vypomáhati, jak mohl: opisoval knihy a úlohy pro divadlo často po celé noci a vůbec konal všeliké kancelářské práce. Když však ho přepadl zlý den, vydržel v hospodách a pil, že bylo s podivem, kam se to vejde; a druhý den zase dřel, aby si vydělal na nové intermezzo. Ve zkouškách pak spal kdesi v koutě na sbalených plátnech a kobercích a čekal, až bude volán na scénu. Tak se také stalo, že ho jednou Brožek spícího přivázal k židli, židli pak přivázal k prospektu, a když po skončeném dějství se měnila scéna a prospekt byl vytahován do výše, ocitl se pojednou Karbus mezi nebem a zemí. Vůbec byl mezi kolegy terčem vtipů a žertů. Byl tak hubený, že si oblékal kostymy přes svůj civilní oblek. Svým zevnějškem se nijak nedoporučoval, a tak bylo o něm vtipkováno, „že bydlí na hřbitově“ a „že musí být každého dne o dvanácté hodině doma a hlídat hroby nově zemřelých herců“ a jiné. Říkalo se mu všeobecně „smrťák“. Z toho si však Karbus nic nedělal, žertem odpovídal na otázky: „Tak, smrťáčku, co dělá hrobník na V. hřbitově?“ — „Čeká na vás!“ a pod. Když mu jednou Šmaha domlouval, proč na sebe trochu nedbá, proč má kabát samou skvrnu, odpověděl: „I slunce má skvrny a nestydí se za ně, proč bych jich tedy dbal já?“

Zvláště však v paměti uvízla Karbusova audience u císaře. Jak jsem poznamenal, měl Karbus na starosti nevlastní matku a bratra. Ta měla jakési peníze, asi 6000 zlatých, jež druhý její manžel, Karbusův otec, vložil do podniku, jenž měl spojení s císařským soukromým majetkem. O tyto peníze přišli. Starý Karbus se o ně ucházel všemožným způsobem a když nic nedostal, skončil sebevraždou. Ubohá paní byla tu zůstavena bez krejcaru. Tu se odhodlal Karbus jíti k audienci s prosbou za vrácení peněz. Tak alespoň líčil sám příhodu. Opatřil si dovolenou, aby v určitý den mohl býti ve Vídni, a odjel. Bůh sám ví, kde si opatřil potřebný oblek. Audience byla odbyta, císař prý mu řekl: „Budeme vidím“, a Karbus po několika dnech přijel zase do Prahy. Ale za týden přinesl jistý vídeňský humoristický list Karbusův obrázek, jak ve Vídni žebrá u českého kavalíra o peněžní podporu na cestu do Prahy, kamž prý je na rychlo povolán. Byla to bohužel pravda, měl Karbus podobnou pověst jako Brožek, a neví se, zda měl skutečně peněz zapotřebí, anebo zdali jen využil příležitosti; ale zkrátka ostuda tu byla. Vídeňský tisk využil toho plnou měrou. Karbus chudák s audiencí nepochodil, nedostal od císaře krejcaru, ale za své vídeňské vystoupení dostal od divadla okamžitou výpověď. Teprve na přímluvu dra Riegra byla výpověď odvolána a Karbusovi udělena milost. Ale ještě dlouho žila jeho audience ve vídeňských listech; tak na příklad psali: „Proč prý císař, když přijede do Prahy, jde do divadla jen na operu? Inu proto, že viděl dosud jen jednoho českého herce, a na tom prý má dost!“

Karbus napsal také asi tři veselohry, z nichž „Excelsior“ byla venku nejvíce provozována, ale dnes už upadla i s ostatními v zapomenutí.

Karbus měl několik starých přátel, kteří ho podporovali a jemu přáli. Tak mezi nimi sluší jmenovati bratry F. z Vinohrad, jimž obstarával různé práce. Byl často jejich hostem, jak na Vinohradech, tak i na Sázavě, kde měli sklárny. Tu trávil zbytek svého života a také tu i zemřel. „Až zemru, pochovejte mne sem ke zdi, abych se měl oč opírat,“ říkával, když se procházel po sázavském hřbitově. A zemřel právě, když Národ. div. slavilo triumfy na mezinárodní dramatické výstavě ve Vídni. Byl pohřben dle svého přání. Nikdo z herců nebyl na jeho pohřbu, byli všichni ve Vídni, jen Brožek doprovázel kolegu na poslední cestě. Měl Vídeň ředitelem Šubertem zakázánu, z rozumných důvodů, aby se neopakovala žádná příhoda z minula a aby vídeňský tisk neměl příčiny k vtipům. Ba, dostal i dosti velkou zálohu, aby nejel do Vídně ani soukromě.

Tak dostal se „smrťák“ po neklidné pouti tímto životem konečně na patřičné místo, ale ani Šubert, jenž ho vyznamenal malým peněžitým dárkem za mistrný výkon v „Janu Výravovi“, neuvedl datum jeho úmrtí ve svých „Dějinách Národ. div.“. Já pak napsal jsem tuto vzpomínku, ježto mi bylo ubožáka tak líto, a pak aby se naň tak úplně nezapomnělo.

A. Suchánková-Mlynářová:

Hrstka vzpomínek.

Pohlížím-li do minulosti českého národa, cítím, že nejkrásnější z prvních drahokamů do koruny naší samostatnosti zasazen byl tehdy, kdy ujařmený český lid vybudoval Národní divadlo, vryl v každý kámen tohoto domu své srdce, jež věčně bude žít s ním pevně spiato.

Co síly, přesvědčení, lásky a národního uvědomění v každém kvádru! Čeho všeho byly svědkem ty drahé stěny! Prožívány tu byly chvíle, kdy česká srdce v slově i ve vítězné písni tušila den svého vzkříšení, kdy s posvátnou úctou při prvém představení skládán v duši lidu tiše, leč odhodlaně slib vytrvalosti v boji proti nepříteli a v srdci rostly touhy po české samostatnosti — jak matka mi vypráví, jež s pýchou přiznává: „Já též jsem přispěla!“ Pohádkově zní mi matčino vypravování o těch krásných, vzrušujících okamžicích, kdy po prvé česká řeč zavzněla v Národním divadle, tehdy tedy první vítězný paprsek ozářil svým kouzlem duši českého lidu.

Vzpomínám — se srdcem rozechvělým, plným tísně i radosti, kdy po prvé jsem překročila práh Národ. div. jako angažovaný člen. Bylo to 1. září v roce 1907. Ne, nelze popsati, jak zabušilo srdce, proniknuté hrdostí i nevýslovným štěstím, že i mně bude dopřáno svou nepatrnou hřivnou přispěti na oltář velkého umění, před nímž se dosud skláněla pokorně má duše v údivu. Cítila jsem se šťastnější své matky, jež pouze zrnkem písku přispěla, leč já — já zde budu tvořit, žít celou svou bytostí, srdcem, duší, celým svým „já“! V tom pevném přesvědčení a slibu svatém jsem po prvé políbila stěnu chrámu. Leč těžká bolest sevřela mi duši. Ta, již jsem tolik milovala, jež klestila a upravovala mé cesty umělecké i životní, ta velká čistá bytost — Hana Kvapilová — nebyla svědkem mého šťastného vzrušení, neboť v dubnu r. 1907 zemřela.

S prvním pocitem lítosti a s touhou, by duše její jak bílá jabloň kvetoucí aspoň hrstku svých kvítků zasela mi v duši, počala jsem pracovati.

Těch uměleckých svátků!

Smavá růže Julie, zlatá lilie Desdemony, bílý květ Kordelie, pohádkově věčně snivá Pampeliška, chudobka Hedvička, hrdinná Andřelie, ryšavý Zrzek, nešťastný Gustík, ubohé královny a jiné postavy posud dýší krásou v kytičce mých vzpomínek.

Vzpomínám — vypukla válka! Národní divadlo mělo býti zavřeno! Mrak těžké chmury se vznášel nad naší Zlatou kapličkou. Bleskurychle rozlétla se mezi členstvem zpráva o zamýšleném uzavření a byla přijímána bezmocným pokrčením ramen, výbuchem odporu, nebo zaťatými rty proti nenáviděnému Rakousku. A mnozí z nás pozbývali i mysli, když tu šef činohry J. Kvapil s úsměvem, ve velkých chvílích jemu vlastním, vzpružil nás ubezpečením, že uzavření Národ. div. se nesmí dopustiti. Jako dnes pamatuji se na jeho vroucí slova: „Teď teprve nastává nám úkol bojovníků kulturních; zatím, co oni budou bojovati „pro nás“ tam v dáli, musíme my svorně povzbuzovati českým slovem a písní národ, aby se neoddal malomyslnosti, neboť těžká doba zkoušky pro nás nadešla. Proto třeba silného odhodlání.“ Srdce naše semkla se té chvíle, akordy pevné vůle zavzněly! Co radostných chvil práce prožito! S hrdostí může dnes Nár. div. říci, že v hrozné době persekuce provedlo velkolepé jubilejní divadelní slavnosti, jež vlastně byly politickým činem velikého významu. Na počest slovanských hostí hrána „Libuše“, a když její proroctví „Můj drahý český národ neskoná“ hypnotisovalo obecenstvo, povstalo v nadšení a se vznešenou kněžkou písně E. Destinovou zpívalo „Kde domov můj!“ Bylo to v době, kdy byl zakázán i potlesk na scéně Národ. divadla, kdy se umělci směli jen jednou před oponou děkovati a kdy náš drahý host, básník Ivo Vojnovič, musil z rozkazu policie Prahu opustiti. — Kéž po věky ty šťastné chvíle mohly by vtesány býti do zdí našeho svatostánku s ozvěnou jásavých fanfár, jež z budovy Nár. div. zazněly vstříc prvnímu presidentu republiky a těm, kdož tak zázračně tvořili samostatnost českou.

Již tedy 40 let hlásá Národní divadlo světu kulturu českého národa!

Stánku umění nad Vltavou, buď požehnán Ty — i Ti, jimž dopřáno pod zlatou Tvou klenbou promlouvati k lidu, buď po věky symbolem našeho českého cítění!

Ty duše mrtvých průkopníků a průkopnic, jichž cítění je po věky spiato s drahou naší budovou i s námi, žehnejte naší i budoucí práci!

Žij a v slávě vzkvétej — pýcho naše, srdce českých umělců, ty naše drahé — Národní divadlo!

Hanna Weissová-Cavallarová:

Pozor na jazyk!

Mnoho vody od doby té uplynulo, co mistr František Ondříček, jenž tenkrát uměním svým již světy boural, s mladou ženuškou svou, rodem Hlaváčkovou, navštívil Národ. divadlo, na němž ona málo let předtím téměř zároveň se mnou vystoupila jako mnohoslibná adeptka. Dávali jsme „Šelmu sedláka“ (od Dvořáka) a hráli jim, jak to tenkrát při takových příležitostech zvykem bývalo, do lože, dávajíce si jak náleží záležet. V druhém jednání v kvartetu, obsazeném Fibichovou, Laušmanovou, mnou a Krössingem, odbývám tohoto trpkými slovy: „Pryč, nevěrný zrádče!“ Divadelní šotek tomu chtěl však jinak, a se rtů mých zavznělo rozhorleně: „Pryč, nevěrný ž r á č e!“, k nemalému veselí obecenstva a i soudruhů, kteří jen tak, že dozpívali kvartet, kuckajíce se smíchy.

V příštím čísle „Humorů“ plísnil mne zle Šamberk, že to není kolegiální, ba ani hezké, vytýkat kamarádovi tak veřejně jeho velikou, ostatně všem známou zálibu v „lufrech“*).

OCHOTNICTVO.

Vojta Š. Táborský:

Ochotnictvo a Národní divadlo.

První, co nám přijde na mysl při vyslovení těchto slov, jest vzpomínka na naše nejstarší ochotníky, průkopníky českého divadla vůbec, i vzpomínka na jejich následovatele, kteří pomáhali burcovati český lid ze spánku, národně a vlastenecky jej uvědomovati a vzdělávati. Čeští divadelní ochotníci to byli, kteří, pořádajíce divadelní představení, vnášeli až do nejzazších koutů naší vlasti kulturu, žízeň po četbě dobrých knih, touhu po vzdělání a pokrok.

Divadelní ochotníci to byli, kteří tvořili základ divadelního umění, kteří podporujíce dramatickou tvorbu literární, ji posilovali a ke vzrůstu jejímu zdatně napomáhali. Divadelní ochotníci razili cestu našim hereckým společnostem, vychovávajíce pro ně divadelní obecenstvo, byli prvními zakladateli našich stálých divadel. Naše české divadelní ochotnictvo, mající za sebou více než stoletou záslužnou činnost kulturní, může se chlubiti s plným vědomím, že je také jedním ze základních kamenů i základních pilířů našeho Národ. divadla, že z jeho řad vyšli mnozí nejčelnější umělci, kteří později právě v Národ. divadle zakotvili.

Čeští divadelní ochotníci přispěli však také hmotně k jeho vystavění. Uvážíme-li, že čeští ochotníci byli většinou z chudších, ba nejchudších vrstev, uvážíme-li i chudé poměry našeho českého obecenstva, jež divadelní představení navštěvovalo, musíme uznati, že věnovali ve prospěch stavby Národ. divadla — vedle příspěvků pro jiné účely (zvláště Ú. M. Školskou) — částky, poměrně dosti značné.

Uvádí-li Jan Ladecký ve své statistice („Příspěvky k dějinám česk. divadla“), že ochotníci odvedli 6390 zl. 64 kr., je i to nemalý obnos, neboť jej vykázalo pouze 40 ochotn. jednot, v Ú. M. D. O. Č. soustředěných. Jsem přesvědčen, že tento obnos není úplný. Jest si jen přečísti Hovorkovy „Divadelní Listy“ z r. 1881, aby se seznalo, jak tehdy po vyhoření Národ. divadla ochotnictvo horlivě hrálo ve prospěch jeho znovuzřízení, jak agitovalo ve prospěch sbírek k tomuto účelu a jak samo je pořádalo. Byli to ponejvíce čeští ochotníci, kteří pořádajíce různé zábavy ve prospěch postavení Národního, zvali k nim pražské umělce (v prvé řadě pí Sklenářovou-Malou), jen aby výtěžek zvětšili. — — —

Divadelní ochotníci byli mezi nejčilejšími pořadateli F. A. Šubertových divadelních vlaků do Prahy, k návštěvě Národ. divadla pořádaných od otevření jeho až do r. 1884. A divadelní ochotníci cítili se šťastnými, když jim bylo dovoleno (vedle posluchačů vysokých škol, „Sokolů“ a členů „Hlaholu“ i žáků pěveckých škol), aby směli účinkovati jako neplacení statisté (placených, až na několik stálých, starších tehdy nebylo!) při zahájení her v Národ. divadle r. 1881 a po jeho vyhoření a znovuzbudování i r. 1883.

Co tu bývalo radosti na jevišti při „Libuši“, „Prodané“ a „Čertově stěně“, při „Lipanech“! Co různých přednesů humoristických i vážných scén z divadelních her, co popěvků, zpěvů v meziaktích od basu až k prvnímu tenoru. Mnozí z oněch mladých idealistů a nadšenců divadelních stali se skutečně herci i pěvci z povolání. Dnes jsou již staří, hodně staří. A mnozí na věčnosti. Ale ti, co zde ještě zbyli, nikdy na krásné časy nezapomenou. — — —

Ale jedna touha zůstávala v duších našich tehdejších divadelních ochotníků: Kéž bychom si mohli sami zahráti na tomto krásném jevišti, pochlubiti se zde svým kumštem! A i tato touha, zdánlivě nesplnitelná, se splnila po nedlouhé době. Divadelní ochotníci čeští zahráli si na prknech Národ. div., uspořádavše tam svá representační divadelní představení.

Stalo se tak po prvé r. 1892, po druhé r. 1895 a po třetí a naposledy r. 1900 — — —

Již několik dní před svátkem sv. Jana r. 1892 hlásaly velké plakáty červeným tiskem, že ve dnech 15. a 16. května téhož roku pořádá Ústř. Mat. div. ochotn. v Praze sjezd div. ochotn. čsl., o němž provedeno bude v neděli

*) Oblíbené v dobách těch uzenáče z uzenářské dílny Lufrovy za Národ. divadlem.

15. května 1892 o ½11. hod. dopol. slavnostní divad. představení se členy ochotnických jednot, zastoupených v Ú. M. D. O. Č. ve prospěch Tylovy nadace. Hráti se bude Jos. Jiř. Kolára histor. drama o 4. jedn. „Smiřičtí“ za režie Jak. Seiferta, režiséra Nár. divadla a za řízení předběžných zkoušek J. Ladeckým. Následovaly „osoby dramatu“ se jmény účinkujících, jakož i další program (sjezd, valná hromada a přátelský večer, odbývané buď v sále záložny svatováclavské, neb Měšťanské besedy atd.).

Největší napětí platilo ovšem provedení „Smiřických“. Po prvních úradách v lednu 1892 a po volbě hry (byly navrhovány též „Záviš z Falkenštejna“, „Čestmír“, „Velký sen“, „Pražský sen“ a j.) konstituoval se slavnostní výbor, v jehož čelo postaveni byli spisovatel a redaktor „Thalie“, tehdy místostarosta Ú. M. D. O. Č. Jan Ladecký, jako předseda (zároveň režisér hry), F. Neureutter jako pokladník a Petr Guth jako jednatel; do výboru zvoleni Šaloun, Sánek, K. Šicner, Em. Jíra, J. Kutík, E. Šváb, Val. Trousil. Z jiných, kteří se porad zúčastnili a i různých funkcí ujali, sluší ještě jmenovati pp. V. Šmatta, J. Kamelského, B. Proška, V. Kašeho, J. Pospíšila a j.

Již v první schůzi tohoto výboru 16. března 1892 mohl předseda sděliti, že Národ. divadlo povolilo Ú. M. D. O. Č. uspořádati 15. května t. r. o ½11. hod. dopol. slavn. div. představení, kterážto zpráva přivítána byla s velkým jásotem. Usneseno konati ihned všecky přípravy k důstojnému provedení hry. Nejprve zvolena porota k posouzení jednotlivých ochotníků, kteří se přihlásí do konkurenční zkoušky o některou z úloh. Do poroty požádáni byli Arbes, M. A. Šimáček, dr. Pippich z Chrudimě, Jar. Hof, Ign. Herrmann, K. Legeli z Čáslavě, K. Štěpánek, z výboru jmenováni J. Ladecký, F. Neureutter, P. Guth. Arbes a dr. Pippich se omluvili, takže zbylo celkem osm porotců, kteří 3. dubna o 2. hod. odpol. v sále svatováclavské záložny o přidělení úloh rozhodli. Výzva k ochotnickým spolkům, aby ohlásili písemně své členy, kteří by se konkurenční zkoušky v jedné neb více úlohách zúčastniti chtěli, obsahovala osm bodů či podmínek, za jakých se konkuruje.

Do konkurenční zkoušky přihlásilo se celkem 57 ochotníků z Prahy i z venkova. O některou úlohu konkurovalo až 12 ochotníků. Nejvíce (8 čárek, tedy plných 8 hlasů) měli a úlohu také obdrželi: sl. M. Teklová, člen „Hálku“ z Nymburka (Kateřina Smiřická), Jos. Handlová, člen „Stankovského“, Praha (Salomena Smiřická), Zd. Sýkorová, člen „Pokroku“, Praha (Královna Alžběta), pp. MUDr. Jaroslav Prager, člen „Stankovského“, Praha (Regent Jareš), Alois Schlaghammer, člen „Pokroku“, Praha-Žižkov (Jindřich Smiřický), Jan Kamelský, člen Děln. bes. Karlín (Dačický z Heslova), Fr. Jiránek ml., člen „Kolára“, Smíchov (Valdštýn), Petr Roch, člen „Vavřinu“, Vinohrady (Jezovita), H. Loyda (hejtman Freclar), K. Šicner (Slavata z Chlumu), Vlad. Káš (Adamec), V. Láš z Och. div. v Benešově (Mirek Otecký), B. Prošek, (Jetřich), dále hráli Em. Jíra (Kaplíř ze Sulevic), Jar. Pospíšil (Ondřej Šlik), Th. Javůrek (Vil. z Roupova) a j. Obecního staršího Vulfa Benáčka hrál Ladislav Šaloun, známý později mistr-sochař — — —

Pak přistoupilo se vedle současných jiných příprav ke zkouškám, jež odbývaly se v sále svatovácl. zál., neb v sále Umělecké besedy. Nemohu konstatovati, že tyto zkoušky konaly se velmi pilně, neboť nebylo by jinak bývalo třeba tak důtklivé výzvy k účinkujícím s nadpisem „Poslední slovo k zachránění představení,“ jaké nalezl jsem mezi jinými listinami v archivu Ú. M. D. O. Č.

Ale ještě jedna a horší překážka stavěla se v cestu uskutečnění představení. Bylo to tehdejší c. k. policejní ředitelství, jemuž výbor podal žádost za povolení dopoledního představení „Smiřických“ již dne 27. dubna. Poněvadž však vyřízení žádosti dlouho nedocházelo a výbor se dověděl, že žádost bude zamítnuta, zažádal poznovu: „aby slavné c. k. polic. ředitelství ráčilo milostivě (!) povoliti „akademii“ s proslovem, slavnostní ouverturou a zkráceným provedením „Smiřických“, kterážto akademie by začala až o 11. hod. dopol., kdy již hlavní služby Boží jsou ukončeny.“

Zdá se, že ani to nepomohlo, ba potvrzuje to opis memoranda Ú. M. D. O. Č., zaslaného klubu českých neodvislých poslanců ve Vídni. Po vyličení účelu představení (ve prospěch „Tylovy nadace“ k odměňování dobrých českých divadelních her), výbor vznesl ke klubu snažnou prosbu, aby se ujal vhodným způsobem ohrožených zájmů jednoty proti zákazu c. k. polic. ředitelství, že se vzhledem k neděli nesmí dříve začíti, až o 12. hod. polední. Poněvadž však Národ. div. počíná své obvyklé nedělní představení již o 3. hod. odpol., nemohlo by se představení ochotníků provésti, leda místo odpoledního představení hereckého; tím musil by však úplně odpadnouti vytknutý účel. Při tom poukazovali žadatelé na to, že i v jiných velkých městech podobná dopolední představení se pořádají, a že tedy ani v Praze nesmí se — má-li tato přestat býti velikou vesnicí — v takových věcech činiti úzkoprsé námitky. Uváděli, že se i v Praze konají každoročně dopolední produkce (předtím o Božím hodě svatodušním provedena byla o 11. hod. dopol. Dvořákova „Stabat mater“), při nichž zřízencům stejně jako při divad. představení jest pracovati.

Zajímavé je v tomto memorandu líčení výboru o vyslání deputace k dvornímu radovi Stejskalovi. Deputace žádala ho, aby aspoň začátek o 11. hod. (místo o ½11.) povolil. Leč polic. ředitel nedal se pohnouti. Když deputanti žádali písemné rozhodnutí, utrhl se na ně prudkým tonem, v slušné společnosti neobvyklým, a slovy: „Chcete dělat skandál?“ Tak píše se doslovně v memorandu — — — Písemný zákaz představení došel. A jak jsem seznal z protokolů, bylo již vyjednáváno s řed. Národ. div., aby se mohlo hráti o 3. hod. odp. Jak se stalo, nevím, ale hrálo se přece jen o ½11. hod. dop. — — —

Představení se velmi zdařilo; svědčí o tom referáty tehdejších čelnějších časopisů (až na jeden, jenž představení to zlehčoval a do něhož bylo si trpce stěžováno).

Radost pořadatelů nad celkovým zdarem předst. vyzněla projevem o přátelském večírku — — — Že však do této radosti vloudil se na konec i stín rozladěnosti a hořkosti, jak už tak ve spolcích bývá, o tom svědčí protokol poslední schůze, v níž pro malichernost (má-li se dáti režiséru čestný neb peněžitý dar) rozdělili se členové výboru na dva tábory — — — Však již předtím bylo slavnostnímu výboru dožíti se při veškeré námaze a píli, kterou měl s uspořádáním představení, hořkosti. Stalo se tak již po přidělení úloh: „S pocitem trpkosti vyslechli jsme zprávu, že ani jednomu z našich členů“ — tak píše jeden z čelnějších tehdy ochotnických spolků „V.“ — „nepodařilo se dobýti úlohy, důstojné jeho i nás, ačkoliv jsme přesvědčeni, že jsme vyslali nejlepší síly ze svého středu. Arciť představovali jsme si průběh konkurenčních zkoušek jinak, doufajíce utkati se s ochotníky; ale, bohužel, bylo tam mnoho těch, kteří své budoucí povolání na úspěchu této zkoušky stavěli. To pak nejsou ochotníci, nýbrž žáci buď mistrů, neb škol dramatických. Protestujeme zejména proti obsazení úloh Jareše, Valdštýna a Vartemberka“ — — —

Pokud mně známo, právě interpreti těchto úloh nestavěli na nich své budoucí povolání. Hercem z povolání stal se pouze jediný z účinkujících, člen „Pokroku“ Alois Schlaghammer (Jindřich Smiřický), později umělec Národ. div., bohužel předčasně zesnulý. — —

Druhým představením Ú. M. D. O. Č. v Národ. div. byli Stroupežnického „Furianti“, jež provedeni za režie Jos. Šmahy a za přípravných zkoušek, řízených právě zvěčnělým nestorem čsl. ochotnictva a bývalým členem „Pokroku“ Aloisem Wiesnerem v pondělí 7. října 1895 jako lidové představení pražských ochotníků na počest sjezdu ochotníků čsl. o 3. hod. odpol. Význačnější role hráli pp. Hojka (Filip Dubský), Hochman (Václav), Wiesner (Petr Dubský), Bobek (Bušek), Brandl (Šmejkal), Škrdlík (krejčí Fiala), Haasen (učitel Kudrlička), Michl (žid Ehrmann), Oberst (Bláha), Šulc (Haberšperk), sl. Balounová (Dubská), Cardová (Veruňka), Václavková (Šumbalová), Černá (Terezka), Meiznerová (Markýtka), pí Bartlová (Bušková).

Představení toto bylo, jsouc ochotníkům bližší prostředím, ještě lépe a dokonaleji provedeno, i živě aklamováno.

Z ochotníků tehdejších stali se herci z povolání Škrdlík, Haasen a Bobek.

Mimo div. předst. byla na pořadu sjezdu, konaného u příležitosti Národopisné výstavy českoslov. v Praze ve dnech 5., 6. a 7. října 1895 pod záštitou Družstva Nár. div., valná schůze ochotnictva za čestného předs. JUDra K. Pippicha, s jeho přednáškou „O budoucí práci ochotnictva“, s přednáškou Val. Trousila „O potřebě divadelního listu pro ochotnictvo“ a manifestačním projevem J. Ladeckého.

Dále uspořádán byl v neděli 6. října 1895 velký průvod ochotnictva na výstaviště, kde na amfiteatrálně upraveném jevišti provedeny byly o 6. hod. več. „Živé obrazy“ („Proroctví Libušino“, „Zvolení Jiřího z Poděbrad za krále českého“, „Loučení se J. A. Komenského s vlastí r. 1628“ s „Apotheosou budoucnosti českého národa“), k nimž text napsal Jar. Borotínský a přednesl A. K. Nový.

Při příležitosti sjezdu tlumočila deputace jeho pozdrav všeho ochotnictva nestoru českých dram. umělců Jos. Jiř. Koláru; dále uctila se památka J. K. Tyla a V. K. Klicpery hromadnou pietní návštěvou oddělení Národopisné výstavy za zpěvních přednesů „Tovačovského“ a přednášky J. Ladeckého „O významu obou zakladatelů dramat. literatury“. — — —

Konečně uspořádala Ú. M. D. O. Č. ještě jedno představení v Nár. div. v pondělí 2. dubna 1900 o 3. hod. odp., pod protektorátem Fr. Ad. Šuberta. Provedena byla premiera původní činohry o 4 dějstvích od dra Polykarpa Starého: „Magdalena“. Z ochotníků účinkovali pp.: Wiesner (továrník Gabriel), Hochmann (inž. Mareš), Weiberzahn (dr. Mareš), Branald (Kool z Harden), Zakopal (Strnad), Mírský (Janský), Rajský (Jakub), Javůrek (Felix) a j., z dam pí: Boková (Jonáková), Srbová (Kouřímová), Trousilová (Magda), Loužecká (Leona), Simonová (Felixová), sl. Málková (Božena) a j. Z těchto ochotníků stali se herci z povolání Branald, Rajský, Zakopal a pí Loužecká.

Že i toto představení zdařilo se co nejlépe, ba nejlépe snad ze všech tří, o tom svědčí to, že představení „Magdaleny“ bylo na žádost ředitele Fr. Ad. Šuberta opakováno jako představení pro lid ve středu 11. dubna 1900 o 3. hod. odpolední. — — —

Za nového režimu, za ředitelství Schmoranzova nebylo již ochotníkům povoleno hráti. Ba nebylo jim povoleno ani hráti hry, dávané na div. Nár., na vlastních jevištích. O tom nalezáme mnoho stesků a různých článků nejen v tehdejších Fastrových „Divadelních listech“, ale i v denních. Mezi dopisy, v archivu uloženými, nalezáme jen omluvný dopis ředitelství Nár. div. z 12. září 1903: „Správnímu výboru Společnosti Nár. div. jest sice účel, za jakým vážený váš spolek hodlá uspořádati divad. představení v Nár. div., znám a velice sympatický, nicméně usnesl se výbor z vážných důvodů (zkoušky!), že vaší žádosti nemůže vyhověti.“ — — —

Jen jednomu povolení nemohla se správa divadla vyhnouti. Bylo to představení, ne ochotnictva Ú. M. D. O. Č., alo představení studentské za všestudentské slavnosti v Praze 28. května 1904. Dával se Tylův „Jan Hus“ za režie mistra Jos. Šmahy. Předtím provedena byla Dvořákova „Husitská“ akademickým orkestrem za řízení Bohumila Vendlera. Divadlo bylo „v lesku“, začátek o ½7. hod. večerní.

Titulní úlohu hrál JUC. Ant. Fencl (nyní ředitel arény na Smíchově), císaře Zikmunda Ing. st. Jar. Rozsypal, Václava IV. JUst. K. Setunský, Žižku MUDr. Alf. Kafka, Jeronýma Ing. C. Jaroslav Just, Pálče JUC. Fr. Zuna, papeže Jana XXIII. JUst. V. Hornof, Kepku Ing. C. Jar. Petr, kardinála Angeliho Ph. st. A. Zeman, Michala z Brodu Ph. st. K. Čvančara, Voka z Valdštejna Ing. C. Ant. Nečas, královnu Žofii sl. Zdena Rydlová (nyní dram. umělkyně pí Kvapilová-Rydlová, člen Nár. div.), matku Husovu Markétu Ph. st. L. Pitlingová. Mimo ně hráli ještě pp. Ph. st. Mil. Svoboda, Ing. st. Otakar Kunc, Ing. C. Ant. Hengenius, Ph. st. Mil. Balik, Ph. st. Zena Sturzová, Krista Batovcová a Irma Markusová. K představení vydáno bylo „Meziakti“ s programem a s příspěvky Ph. st. E. J. Čenka, Flor. ze Steinsbergů, Marie Hübnerové, Marie Laudové-Hořicové, Ludm. Danzerové, Izy Grégrové, Ph. st. J. Hofmana, Karla Muška, Ing. st. J. Chvaly, Fr. Blažka a V. Š. Táborského.

Všecky denní listy i měsíčníky (zvláště „Zvon“) vyslovily se o představení velmi pochvalně. Kavkovo „Divadlo“ (ročník II., str. 387) psalo: „Studentské představení v Nár. divadle bylo beze sporu z representačních aktů této všestudentské slavnosti bodem nejskvělejším.“

Od těch dob se české ochotnictvo na Národ. div. vůbec již nedostalo!...

OBSAH. Rydvan: Úvodník. — Krásnohorská: Národ sobě! — Srb: K 40. výročí otevření Nár. div. — Borotínský: Český venkov pro Nár. div. 1881—1883. — Wenig: Zpěvohra v počátcích Nár. div. — Strejček: Kletba konkursů. — Šourek: Česká hudba Nár. div. — Blahník: Po sedmnácti letech... — Ackermann: V jubilejním roce. — Želenský: Ó, žij do příštích let! — Dr. Herman: Národní význam Nár. div. — Novák: Hodnota jubilea. — Petr: Na koho se zapomíná při jubilejích. — Volfová: Ty drahé naše Nár. div.! — Laudová: Srdce, vrostlá do kamenů. — Mušek: Zapomenutý. — Suchánková-Mlynářová: Hrstka vzpomínek. — Weissová-Cavallarová: Pozor na jazyk! — **Ochotnictvo.** Táborský: Ochotnictvo a Nár. div.

Redakční kruh: **V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Miňo, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.**

Sdělení redakční a administrační. »Československé Divadlo« vychází 10. a 25. každého měsíce kromě května, června, července a srpna, kdy vyjde toliko jednou měsíčně vždy 10. Roční předpl. 36 Kč i s pošt. zásilkou, jednotlivé sešity Kč 1·80. *Zásilky pro redakci nutno adresovati odpov. redakt. Jak. Rydvanovi (Praha 152-VI., Neklanova 44 n.),* který bývá též přítomen v kanc. Matiční, Praha-II., Ostrovní (Smetanova) ulice 16, vždy v úterý a v pátek po 6. hod. več. Nehodící se rukopisy vracejí se toliko, byla-li přiložena řádně známkovaná obálka. Nedostatečně vyplacených listů a zásilek redakce nepřijímá, zvláštními dopisy neodpovídá. Otiskovati a překládati články není dovoleno; otiskovati drobné zprávy dovoleno jen s udáním pramene. *Za inserty, zejména však za insertní přílohy redakce neodpovídá.* Administrace je v nakl. Fr. Borového, Praha II., Štěpánská 37, kam dopisy, týkající se odebírání listu, nedošlých čísel a objednávek insertů buďtež zasílány. — Inserování v »Č. D.« je velmi úspěšné, ježto ochotn. jednotám Ú. M. D. O. Č. zasílá se zdarma.

JEVIŠTĚ

a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma

Hanuš a Píštěk v Místku, Frýdlantská 63.

PLÁTNA

na opony, kulisy, dekorace různé vyrábí a dodává firma

M. V. Škop, mechanická tkalcovna **v Polici nad Metují.**

Vzory na požádání zašle.

Divadelní jeviště

zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy

František Fert, divadelní malíř,

BRNO-HUSOVICE.

Zádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

Vlásenky

divadelní, plešaté 20—25 Kč, komické Kč 35, salonky, selské, umělecké Kč 45—50. Paruky rytířské, alonž., rokokové pro pány i dámy. — Soupravy líčidel 8 tyčinek Kč 20—22—25.— **Mastix 5, krep 3 Kč.** — Odprodej starších, jakož i nových paruk, kus Kč 20—25. — Ilustr. návod k líčení Kč 15, dobírkou Kč 17. — Ceník zdarma zašle

JAN HAKL, PRAHA, Žitná 34.

850 kusů paruk na půjčování.

Právě vyšlo:

Ve lví kleci. Veselohra o 3 jedn. Napsal Petr Fingal. (8 m., 6 ž.; 2 pokoje.) Kč 8·—.

Rabiát a Stydlavka. Veselohra o 3 děj. Napsal Fr. Hlavatý. (6 m., 4 ž., pokoj, advok. kancelář.) Kč 6·50.

Ideální žena. Veselohra o 3 jedn. Napsal K. Fořt. (8 m., 4 ž.; zahrada.) Kč 8·—.

Komedie beze zkoušky. Veselohra o 3 jedn. Napsali B. Vrbský a Fr. Hlavatý. (4 m., 4 ž.; jídelna, salonek.) Kč 7·50.

Mikuláši. Veselohra o 3 jedn. Napsal O. Oskava. (9 m., 1 ž.; hostinec, les, světnice.) Kč. 5·—.

Svatý hřích. Drama o 3 jedn. Napsal B. Vrbský. (7 m., 3 ž., komp.; pokoj, ord. síň, pracovna.) Kč 6·—.

Otevřená okna. Hra o 3 jedn. Napsal Václav Rada. (5 m., 5 ž.; salon, nemocn. pokoj.) Kč 6·—.

Jarní bouře. Obraz ze života z počátků hnutí českých havířů o 4 jedn. Napsal Jan Dlabal. (14 m., 8 ž., komp.; zahrada, salon, jizba, krajina.) Kč 6·—.

Dáma v šedém úboru. Efektní drama o 5 jedn. Dle franc. románu G. Ohneta zpracoval Jiří Balda. (8 m., 3 ž.; terasa, pokoj, park, salon.) Kč 7·50.

Růže a červánky. Hra o 3 jed. Napsal Q. M. Vyskočil. (5 m., 2 ž.; salon.) Kč 6·—.

Hanička. Obraz ze života ve 4 jedn. Napsal L. J. Šípek. (8 m., 6 ž.; 2 světnice, náves, hřbitov.) Kč 6·—.

Pod závojem temné noci. Čtyři scény. Napsal Jiří Balda. Kč 6·—.

Divy radia. Veselohra ve 3 jedn. Napsal K. Fořt. (3 m., 3 ž.; hotel.) Kč 3·60.

Mazánek. Komedie o 5 dějstvích. Napsal D. I. Fon-Vizin. Přel. V. Červinka. Novinka Národního divadla v Praze. Kč 9·—.

Oba Kokoškové. Veselohra ve 3 dějstvích a 7 proměnách. Napsal Fr. Zavřel. Kč 9·—.

Divadelní sborník mládeže:

Sv. 1. **Pohádka o Honzovi.** Pohádka od nás a o nás. Napsal V. Vrána. Kč. 4·80.

Sv. 2. **Za živou vodou.** Pohádková hra o 5 jedn. Napsal P. Fingal. Kč 4·50.

Sv. 3. **Křižáček.** Hra o 4 děj. Napsal Q. M. Vyskočil. Nové přepracované vydání. Kč 4·80.

Sv. 4. **Pohádka o princezně Svobodce.** Národní báchorka pro mládež o prologu, 3 jednáních a apotheose. Napsal Jar. Kruis. Kč 6·—.

Nakladatel FR. ŠVEJDA v Praze VIII.

Seznamy zdarma.

VEŠKERÉ DIVADELNÍ HRY,

kdekoliv vydané a kýmkoliv inserované, dodá vám v době nejkratší nakladatelství a knihkupectví

FRANTIŠEK ŠVEJDA V PRAZE VIII.

Prvotřídní odborný závod.

DIVADELNÍ HRY PRO MLÁDEŽ.

1. V. Baldessari-Plumlovská: **Honza v zakletém zámku.** Pohádka o 4 děj. 3. vyd. . . . . Kč 5·—
2. V. B. Plumlovská: **Sen vánoční.** Hra ve 4 obr. 2. vyd. . . . 4·—
3. V. B. Plumlovská: **Zahrada sudiček.** Pohádka o 5 obr. 3. vyd. 4·—
4. V. B. Plumlovská: **Honza pán.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. . . 4·—
5. V. B. Plumlovská: **Sněhurka.** Pohádka o 5 obr. pro dítky. 3. vyd. 5·—
6. V. B. Plumlovská: **Krakonoš.** Pohádka o 4 obr. 3. vyd. . . 3·60
7. K. Semerádová: **Honza.** Pohádka se zpěvy o 5 jed. a 1 obr. 2. vyd. . . . . 6·—
8. V. B. Plumlovská: **Svatoň a Milena.** Báchorka o 3 jed. 2. vyd. 4·50
9. K. Rožek: **Veliké oči.** Vesel. o 1 děj. 2. vyd. . . . . 2·60
10. K. Rožek: **Naše babička.** Drama o 1 jed. 2. vyd. . . . . 2·60
11. V. B. Plumlovská: **Zlatá husa.** Pohádka ve 3 obr. 2. vyd. . 6·—
12. V. B. Plumlovská: **Sůl nad zlato.** Slov. poh. o 6 obr. 3. vyd. 5·—
13. V. B. Plumlovská: **Jura.** Pohádka o 6 obr. 2. vyd. . . . . 6·50
14. K. Semerádová: **Zlatý pták.** Pohádka o 3 jed. a 2 obr. 2. vyd. 5·—
15. V. B. Plumlovská: **Babička v zámku.** Obrázek z „Babičky" od Boženy Němcové. 2. vyd. . . . . 3·20
16. V. B. Plumlovská: **Bílé růže.** Pohád. o 4 obr. 2. vyd. . . . 5·—
17. V. B. Plumlovská: **Zlatá nit.** Slov. poh. se zpěvy a tanci o 5 obr. 2. vyd. . . . . 5·—
18. K. Rožek: **Život a pohádka.** Hra o 1 jed. 2. vyd. . . . . 3·50
19. K. Rožek: **Vítězství srdcí.** Historická hra o 3. jed. . . . . 1·80
20. R. Robl: **Hastrman.** Pohádková hra o 4. jed. . . . . 6·—
21. V. B. Plumlovská: **Pohádková princezna.** O 2 obr. s předehrou a dohrou. . . . . 6·50
22. V. Sokolová: **Kouzelné kvítí.** Výpravná pohádka o předehře a 10 obr. . . . . 8·—
23. F. Bouchal: **Dědoušek Mech.** Pohádka o 3 jed. . . . . 3·50
24. J. Velenský: **Šípká princezna.** Div. hra pro děti s hudbou a zpěvy ve 3 jed. . . . . Kč 3·50
25. J. Velenský: **O Černomorovi.** Div. hra pro děti o 6 jed. . . 4·—
26. F. Bouchal: **V moci čaroděje.** Pohádka o 5 jed. . . . . 3·50
27. R. Robl: **O lípě, králi a kováři.** Divná pohádka pro malé i velké ve 4 jed. . . . . 7·—
28. F. Wenig: **Anička.** Hra pro děti o 3 jed. . . . . 3·—
29. F. Bouchal: **Macecha.** Pohádka o 2 jed. . . . . 2·50
30. F. Bouchal: **Divotvorná skřínka.** Pohádka o 3 jed. s prom. 3·—
31. J. Velenský: **Sněhová královna.** Hra pro děti se zpěvy a tanci dle povídky Andersena o 4 jed. a 5 obr. . . . . 5·—
32. O. Svoboda: **Tři zlaté vlasy Děda Vševěda.** Dram. pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci. dle K. J. Erbena . . . . . 3·50
33. J. Beran: **O zakletém srdíčku.** Pohádka se zpěvya tanci o 4 j. 6·—
34. Ant. Fischerová-Kučerová: **Když hračky oživnou.** Dětská hra o 3 děj. 2. vyd. . . . . 4·50
35. Ant. Šíma: **Pohádka o Meluzíně.** Pohádka o 4 jed. . . . . 5·—
36. Ant. Šíma: **Kouzelná svítilna.** Pohádka z „Tisíci a jedné noci" o 4 jed. . . . . 5·—
37. Ant. Šíma: **Vánoční stromek.** Vánoční pohádka o 1 jed. . —·—
38. Ant. Šíma: **Sněženka a sedm trpaslíků.** Pohádka o 6 obr. 4·—
39. Ant. Šíma: **Obr a Paleček.** Veselá pohádka o 4 jed. . . . 5·—
40. Kamil Záhejský: **Kouzelné housličky.** Pohádk. sen o 4 jed. 5·—
41. Fr. V. Bouchal: **Štědrý večer malé prodavačky.** Pohádka o 3 obrazích se zpěvy . . . . . 2·50
42. Fr. V. Bouchal: **Boženčin štědrý večer.** Pohádka ve 3 jed. se zpěvy a tanci dle pohádky A. B. Šťastn. Vánoční překvapení 2·50

KNIHOVNA LIDOVÝCH DIVADEL.

1. Havlík Fr.: **Schovanec a schovanka.** Obraz ze života českých horalů z roku převratu 1848 v 5 jed. 17 m., 4 ž. Nádvoří, světnice . . . . . Kč 2·—
2. Rožek K.: **Samot chorobné květy.** Drama o 3 jed. 3 m., 3 ž. Pokoj. 2. vyd. . . . . 7·—
3. Hubálek O.: **Pro českou školu.** Obraz ze života české menšiny ve 3 jed. 10 m., 4 ž. a 1 dítě. Světnice. 2. vydání. . . . . 2·50
4. Rožek K.: **Absolvo te.** (Rozhřešuji tě.) Sociální drama o 1 jed. 5 m., 1 ž. a 2 dět. Světnice . . . . . 1·50
5. Karmen S.: **Večer.** Hra o 1 jed. 2 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 1·80
6. Hanuš Vojnar: **Katechismus ochotnického divadla.** Praktická příručka pro zakladatele ochotnických jednot, jich režiséry a členstvo, pro přátele ochotnictva a divadla vůbec. —·—
7. Beer a Gullemand: **Milion.** Fraška o 5 jed. 22 m., 3 ž. Atelier, tesařský krám, polic. kom., ložnice, pokoj. . . . . 2·—
8. Novák L.: **Duellanti.** Veselohra o 3 děj. 8 m., 6 ž. Salon, pokoj, les. . . . . 2·—
9. Pazourková A.: **Únos v aeroplánu.** Veselohra o 3 jed. 2 m., 16 ž. Zahrada, salon. . . . . 3·—
10. Pospíšil O.: **a selském gruntě.** Obraz ze života vesnického o 4 jed. 6 m., 5 ž. Světnice. 2. vyd. . . . . 6·—
11. Pospíšil O.: **Za cizí hříchy.** Obraz z vesnického života o 4 jed. 3. vyd. 3 m., 4 ž. . . . . 7·—
12. Pospíšil O.: **Smír.** Obraz ze života vesnického o 3 jed. 4 m., 5 ž. 3. vyd. Světnice na statku. . . . . 5·—
13. Novák L.: **Nad hrobem.** Drama o 1 jed. 4 m., 1 ž. . . . . 1·30
14. Náhlovská T.: **Defraudanti.** Obraz ze života o 4 jed. 10 m., 3 ž. Pokoj. . . . . 3·—
15. Mašek K.: **Dceruška hostinského.** Hradčanská povídka o 1 děj. 10 m., 2 ž. Hostinská místnost. . . . . Kč 1·50
16. Pospíšil O.: **Svítání.** Obraz ze života dělnického o 3 jed. 6 m., 2 ž Dělnická světnice. 2. vyd. . . . . 6·50
17. Novák Ladislav: **Matěj Kopecký.** Lidová hra o 1 děj. českého loutkaře. 5 m., 2 ž., 3 děti. . . . . 3·—
18. Fučík Milan: **Nahoru a dolů.** Veselohra o 3 jed. . . . . 6·50
19. Ruth: **Písmákova dcera.** Obraz ze života o 3 děj. 2. vyd. . 6·—
20. Robl Rudolf: **Zvony.** Obraz z čes. revoluč. boje ve 3 jed. 2. vyd. 7·—
21. Robl Rudolf a J. Beran: **Srdce.** Veselý obrázek z čes. vesnice o 3 jed. 2. vyd. . . . . 8·—
22. L. Novák: **Bodrý venkovan.** Vesel. o 1 jed. 2. vyd. . . . 4·—
23. Rožek K.: **Bílí ptáci.** Drama o 1 jed. 2 vyd. . . . . 3·—
24. J. Borotínský: **Vzletem sokolím.** Aktovka ze živ. sokolsk. 4·—
25. R. Robl: **Pro peníze.** Obraz ze života lidu českomoravského ve 4 jed. . . . . 7·—
26. V. Baldessari-Plumlovská: **Matka.** Pohádka o 3 děj. s proměnou. Dle Andersenovy stejnojmenné pohádky . . . . . 7·—
27. J. Borotínský: **Na půdě ohrožené.** Scénický obrázek ze života českých menšin. 3. vyd. . . . . 3·—
28. O. Pospíšil: **Usekané větve.** Hra o 1 jed. . . . . 3·—
29. O. Pospíšil: **Chvilku sokolem.** Jednoduchá scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . —·—
30. O Pospíšil: **Vyléčená.** Jednoaktová scéna ze života sokolského. 2. vydání. . . . . 3·—

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

ČESKOSLOVENSKÉ DIVADLO

ROZHLEDY PO SVĚTĚ DIVADELNÍM.

VYDÁVÁ „MATICE DIVADELNÍ“, SPOLEK PRO PÉČI O KULTURNÍ ZÁJMY ČESKOSLOVENSKÉHO DIVADELNICTVÍ.

S REDAKČNÍM KRUHEM ŘÍDÍ JAKUB RYDVAN.

I 420

Ročník I. (VI.) V Praze dne 22. prosince 1923. Sešit 19-20.

V Praze dne 22. prosince 1923.

(Doslov redakce.) Tímto dvojčíslem končíme letošní ročník „Československého Divadla“. Svých čtenářů nikterak jsme nezkrátili, ježto náhradou dostalo se jim obsahově cenného a značně rozšířeného čísla jubilejního. —

Po práci je vždy třeba přehlédnouti, co bylo vykonáno, a zhodnotiti výsledky, jichž dosaženo, ovšem pokud je nám, kteří se jí účastníme, možno a pokud naše autokritika, kterou snažíme se býti v posuzování svých počinů co nejobjektivnějšími i nejpřísnějšími, neselhává. Bylo by nás velmi zajímalo zvěděti, jak naše čtenářstvo bylo s námi spokojeno, ovšem jen to, jež ovládala srdečná účast na osudech listu, jeho rozvoji a zdokonalení, jeho prosperitě literární i hmotné, a ne, kdož snažil se z důvodů osobní zaujatosti, postranních zájmů, dotčeného velikášství podceňovati tuto práci, znevážiti ji a znechutiti. Každý projev uznání jistě by nás byl upřímně potěšil, leč byli bychom snesli také slova oprávněných námitek a přičinili se o jich odstranění, majíce na zřeteli jen a jen prospěch listu.

Nebylo téměř jedněch ani druhých. Nelze vážně a věcně bráti výtky, diktované neinformovaností a zavilou nevraživostí. Nezbývá, než z vlastní zkušenosti posouditi, do jaké míry podařilo se nám odstraniti — přeskupiti ony hory překážek, o nichž zmínka stala se již v redakčním úvodníku prvního sešitu a jež v cestu se nám postavily.

Jsme si vědomi, že mnoho zůstalo slibem a nevykonáno. Smíme však říci, že všímali jsme si bedlivě všech zjevů v životě divadelním a dali jim vyznít ohlasem ve sloupcích svého listu. Nešli jsme nikdy za prospěchem jednotlivce, nedbali klik, než jedině hlasu svého vědomí, jež zejména nedalo ušlapati národního citu, třeba se tak dělo pod heslem módy. Snažili jsme se vystřídati stati teoretické praktickými, reminiscence aktualitami. Ovšem výběr stále nebyl velký, ač nedostatkem látky nikdy jsme netrpěli. Proto snad převládá v letošním ročníku retrospektiva. Usilovali jsme písemně i ústními přímluvami získati co nejširší okruh literárních spolupracovníků. Z neúplného zdaru nelze viniti nás, než jen okolnosti, jež stále zatlačovaly list do pozadí širšího významu a zájmů, upíraly mu vážný hlas a vliv ve věcech divadelních a řadily ho mezi pouhé spolkové věstníky. Vděčíme svým spolupracovníkům, kteří přesto zůstali nám věrni v přesvědčení, že podporují věc dobrou. Ochotnickou část nesnažili jsme se nikterak omeziti, jsouce si vědomi, že tito divadelní nadšenci jsou nejštědřejšími podporovateli listu, a že jsme povinni dáti jim, což jejich jest. Snad nebylo jim také vždy a ve všem vyhověno, leč vůle naše a ochota byly nejlepší a namnoze jen okolnosti, silnější nás, zabránily vykonati, co bychom rádi. Radostným byl úkaz, že i ochotnictvo dovede dobře hodnotiti to, co se mu v obsahu podává, a dává přednost všeobecně prospěšnému poučení před bezcenným hověním ješitnosti jedinců.

Tak vstoupíme do nového ročníku, od předchozích znatelně odlišujícího se zejména zdokonalenou výpravou. Po stránce obsahové nechceme rovněž ulpěti na dnešní dosažené úrovni, než cíliti výše, abychom, nemohouce v malých a stísněných našich poměrech dosíci representativního listu divadelního po způsobu světovém, aspoň z části ideálu tomu se přiblížili.

Končíme tedy díkem všem, kdož jakkoliv v dobrém při tomto díle byli nám nápomocni, ať radou, skutkem či jen přízní, a nadějeme se, že tato plodná náklonnost provázeti nás bude i napříště a v rozsahu i dosahu, stále se zvětšujícím. R.

Dr. Fr. Herman:

Působnost státu podle divadelního zákona.

Jak bylo již v úvodu k těmto článkům řečeno, má stát chrániti divadlo od zneužití a má je všemožně podporovati. Státní dozor nesmí však jíti tak hluboko, aby porušoval svobodu umění a svobodný rozvoj jeho tvorby. Podle našeho návrhu je státní dozor rozdělen na úřady tří stolic, z nichž každá má svůj poradní sbor, volený na 5 let. Složení těchto sborů řídí se dle odborů, v divadelnictví zastoupených. Bude věcí prováděcího nařízení a jednacího řádu, aby se při sestavování těchto sborů hledělo zvláště k odborníkům. Korporace, které budou činiti návrhy, mohou býti především odborné, na rozdíl od stavovských. Bylo by omylem, kdyby se z obsazování míst ve sborech poradních činila otázka stavovského nebo snad i politického zastoupení. Zákon ani úřady nebudou řešiti otázky stavovské nebo politické.

Záležitosti divadelní vyřizuje okresní politická správa nebo policejní ředitelství, zemská správa politická a ministerstvo školství a národní osvěty. Jde-li o věci mimo umělecký a kulturní sbor, je příslušno ministerstvo vnitra. Při ministerstvu nár. osvěty zřizuje se „státní divadelní rada“ a při každé zemské správě politické „censurní sbor divadelní“. Politické úřady okresní mají „okresní divadelní radu“.

Uřady I. stolice dozírají na to, aby se provozování hry nedálo způsobem, odchylujícím se od obsahu a intence díla autorova, zejména aby výprava hry a div. návěští neurážely mravnosti a slušnosti. Dále pečují o bezpečnost, klid a pořádek. Za účelem kontroly a statistiky vedou záznamy představení a her, jichž opis předkládají čtvrtletně zemské správě politické. „Okresní divadelní rada“ je sborem poradním a skládá se z pěti členů, bydlících v sídle úřadu a jmenovaných tímto úřadem z návrhů, vyžádaných od vzděl. sboru osvětového a od organisov. spolků ochot. v místě. Tento sbor vyjadřuje se o věcech, jemu úřadem předložených, dohlíží na divadelnictví svého okresu po stránce umělecké a vzdělávací a může sám předkládati návrhy a stížnosti.

Zemská správa politická je povolána, aby rozhodovala o věcech divadelních podle zákona a aby pečovala o censuru divadelních her. K tomu má svůj „censurní sbor divadelní“, který má nejprve přehlédnouti dosavadní hry a pak přezkoumati hry nové. Zemská správa politická učiní vhodné opatření, aby byl ve lhůtách čtvrtletních, po případě i měsíčních vydán v úředním věstníku divadelním seznam všech her, censurou připuštěných, a všech her zakázaných. Tyto seznamy budou politickými úřady I. stolice úředně vyhlášeny, a nebude tedy třeba zvlášť při žádostech předkládati hry k censuře. Censurní sbor se skládá z 12 členů a ze 3 náhradníků, jež jmenuje ministerstvo národní osvěty: po čtyřech a jednom náhradníku z dram. spisovatelů, z dram. umělců a členů ústředí spolků ochotnických. Zemská správa politická předkládá půlletně statistický seznam ministerstvu národní osvěty.

Při tomto ministerstvu zřizuje se „státní rada divadelní“, která kontroluje umělecké komise při divadlech národních a stálých, dohlíží na dramatické školy, pečuje o statistický přehled divadelnictví v celé republice, o propagaci československ. divadla v cizině a o nejširší podporu div. umění. Zejména podává návrhy na vypisování soutěží, na udílení státních cen pro spisovatele, režiséry, kritiky a umělce, na honorování a podporu prací odborných, na udílení stipendií cestovních nebo studijních a na udílení podpor organisacím ochotnickým pro jejich činnost uměleckou, výchovnou a tiskovou. Také jiná ministerstva mohou si vyžádati dobrého zdání státní rady. Tento sbor se skládá z 20 členů a z 5 náhradníků, jmenovaných ministerstvem nár. osvěty, a to: po 4 členech a 1 náhradníku z dram. spisovatelů, z odborných spisovatelů a kritiků, z výkonných umělců, organisov. ochotnictva a ze zástupců uměleckých správ stálých divadel. Ministerstvo uveřejňuje statistický přehled roční.

Při ministerstvu nár. osvěty zřizuje se zvláštní „divadelní fond státní“, který je ročně dotován přiměřenou částkou ze subvence státní a do kterého plynou všecky příspěvky z čistých výtěžků divadelních představení, ve prospěch jeho buď závazně dle divadelního zákona, nebo dobrovolně pořádaných, dále poplatky z her, volně provozovaných, jakož i všecky peněžité pokuty, pro přestupky div. zákona právoplatně uložené. Stálá divadla jsou povinna pořádati představení ve prospěch tohoto fondu nejméně dvakrát, div. společnosti nejméně jednou za rok. O představeních ochotnických byla již řeč.

Zřízení div. fondu státního je výhodné i nutné. Výtěžky z div. představení vynesou fondu značný příspěvek. Splatí se tím jistý dluh jaksi sobě. Co se v divadle vydělá a co si podnikatel nesmí ponechati pro sebe, ať se zase divadlu vrátí. Div. fond nebude pak odkázán pouze na subvenci

státní, bude míti svůj vlastní pramen příjmů a bude moci lépe a vydatněji podporovati divadelnictví ve všech směrech. —

Nový divadelní zákon musí stanoviti stejné zásady pro celou republiku. Prováděcí nařízení musí býti bedlivě upraveno a zároveň se zákonem projednáno, protože v něm bude nejdůležitější souhrn pokynů a směrnic, jež se budou dotýkati přímo života divadelního. Náš návrh nebyl sdělán v domnění, že by zásady, v něm obsažené, byly ve všem dokonalé. Byl předložen proto, aby tu byl podklad pro zahájení příprav a jednání o žádoucí nový zákon. Ministerstvům a povolaným činitelům byl dodán již v březnu 1923 — a dodnes nebylo učiněno nic, aby se touto otázkou hnulo. A přece tolik podivuhodných osnov různých zákonů klade se na stoly členů Nár. shromáždění! Jen pro kulturní potřeby je tak těžko dovolati se pochopení, dobré vůle — a konečně splnění velké povinnosti!

V. Kr. Blahník:

Státní ceny pro herectví, režii a divadelní výpravu.

(Dokončení.)

Tedy: bylo by třeba v zájmu spravedlnosti zříditi komisi, která by začala fungovati ihned počátkem posuzovaného období, to je 1. srpna roku, předcházejícího udělení cen, a byla složena tak, aby zaručovala dokonalou znalost činnosti všech stálých divadel na území republiky; bylo by také třeba vhodným způsobem upraviti možnost upozornění na určité provinciální výkony herecké a režisérské. Jinak bude spravedlivo odměňovati jen dosavadní životní dílo některého umělce, nikoliv výkony v taxativně stanovené době.

Ve druhém odstavci statutu se také praví: „a nesmí při jejím udělení rozhodovati ani zřetel osobní, ani sociální, ani národnostní, nýbrž výhradně věcné zření ke skutečné divadelní hodnotě výkonů.“ Nejvíce pozornosti poutá k sobě výraz „sociální“. Lze předpokládati, že jde jen o úvahu sociálního poměru odměňovaného umělce k umění vlastnímu. Takový poměr může býti jen dvojí, jak bylo v nedávném úvodníku tohoto listu ukázáno, buď je umělec profesionální, že totiž je jeho eksistence odvislá od hmotných výtěžků zpeněžení jeho uměleckých výkonů a výtvorů, nebo je ochotníkem, že totiž u něho tohoto hospodářského momentu spojitosti s provozovaným uměním není. To by tedy znamenalo, že i výkony neprofesionálního, ochotnického divadla mají právo býti pojaty v posuzování pro státní cenu divadelní, jen jsou-li provedeny na některém ze stálých jevišť, což se někdy přihází. Tato podrobnost je ve statutu takřka zbytečná. Daleko potřebnější by bývalo, vymeziti přesněji pojem stálého divadla.

Nemálo zajímavým je také možný případ udělení státní divadelní ceny výtvarníkovi. Ve statutu se praví: „jestliže tato výtvarnická spolupráce prospěla všeobecné umělecké úrovni československého divadelnictví více, než práce režisérů, dosud touto státní cenou nevyznamenaných“. Jest třeba úsilovného přemýšlení, aby byla vystižena možnost takového udělení ceny. Zdá se konečně, že podobný případ ani nenastane, ba nastati nemůže. Divadelní výtvarnictví je, ač ne bezvýznamným, přece jen posledním momentem v celém souboru snah, jichž je potřebí k dokonalému výkonu divadelního umění. Doba, v níž divadelní výtvarník přehlušoval svým výkonem hlasy ostatních, primérních a sine qua non složek divadelního umění, již míjí. Ukazuje to na př. nejen prakse všech velkých divadel, jejich návrat k ilusionistické scéně a zvýšení interesu o herce, ale i velká anketa teoretiků a praktiků ve Francii. Výtvarník divadelní bude nadále zase jen sprostředkovatelem a upravovatelem zevního výrazu myšlenky režisérovy a výkonů hercových. Bude pečovati o to, aby vedle krásna básnického, deklamačního, rytmického a divadelního bylo dosaženo divadelním představením i krásna malebného — výtvarného. Tím se neříká líbivosti, nýbrž toho krásna, jehož je konkretní výtvarník vyznavačem. Vytvoří-li však výtvarník dílo vyšší působnosti, které dokonce ovlivňuje podstatně divadelní myšlení scenátorovo a režisérovo, podmaňuje si i herce, kteří pak hrají, aby vyhověli výtvarnému výrazu, malířsky a architektonicky výtvarníkem koncipovanému, přestává výtvarník vystupovati v roli divadelního vytvarníka a nastupuje místo režiséra, neboť svým dílem stanoví základní ton smyslu celého představení. Že by však pouhý výkon výtvarníkův v divadelním umění byl někdy tak význačného významu, že by stál nad prací režisérů, že by měl kdy v budoucnosti pro vývoj divadelního umění tak pronikavý význam, lze pochybovati, neboť hodnota divadelního umění bude vždy měřena podle jiných kvalit, než podle kvalit umění malířského a výtvarného vůbec. Znamenalo by to jinak návrat k divadelnímu baroku, kdy v první řadě hrála výpravná okázalost.

Ustanovení, že cenu uděluje ministr školství a národní osvěty, „vyslechna ná-

vrhy poroty", neprecisující, že je návrhy vázán, může jednou zaviniti, že divadelní odborník odepře vstoupiti do poroty z obavy, že jeho odborný posudek bude znevážen a desavuován neodborným rozhodnutím ministrovým a že vlivy politické, osobní i jiné mohou býti postaveny nad zásady posuzování estetického. Z udělení nebo neudělení ceny nemožno rekurovati, kdo je tedy strážcem, že výše citované ustanovení nestrannosti bude dodržováno, ne-li odborná porota. Musí jí býti tedy vyhrazeno zcela jasně absolutní právo navrhovací.

Bylo by třeba uveřejniti také jednací řád poroty, neboť bez něho je názor na statut velmi kusý a svádí k námitkám, jež snad jsou jednacím řádem již z části nebo zcela odčiněny.

Založením státních cen pro divadelnictví vykonána byla práce velmi záslužná a dík budiž všem, kdož se o založení její zasloužili. Bude-li ještě zvýšena možnost prospěchu z ní pro celé československé umění, budeme v tomto směru vzorem státům jiným.

Nutno ještě připomenouti, že třemi cenami, jež jsou ustanoveny pro praktický výkon umění divadelního, není vyčerpán zájem státu o divadelnictví a ochota jeho odměňovati práci na tomto poli. Statut pro ceny literární stanoví totiž, že jedna cena má býti každoročně udělena dílu essayistickému, memoarovému, kritickému nebo historickému z oboru literatury, divadelnictví, hudby nebo umění výtvarného, a to tak, aby všecky druhy této skupiny byly postupně rok za rokem pokud možno vystřídány, arci za předpokladu, že to bude dílo hodnotné, účelu této státní ceny vyhovující. Proto jistě časem bude docházeti i na odměnění teoretických a historických prací z oboru divadelního, což jest zvláště k prospěchu s ohledem na chudobu naší odborné divadelní literatury. Možno tedy říci, že divadelnictví vychází z letošního regulování státních cen uměleckých velmi zdárně. Kéž by mu byla i jinak věnována ta péče, již právě v dnešním stadiu svého vývoje potřebuje a zasluhuje!

Dr. H. Siebenschein:

O jevišti XVI. století.

(Dokončení.)

Köster končí těmito námitkami: Vchody má jeviště 3 a někdy je jich 5. Diváci v auditoriu stojí a sedí toliko nepatrný zlomek žen. Ze 7 prologů Sachsových 2 se obracejí k sedícím, kdežto pětkrát herold oslovuje ty, kteří stojí. Herci na jeviště přicházejí, kostymováni, kostelem a klestí si cestu stojícím obecenstvem. Herold posluchačstvo oslovuje slovy „přicházíme k vám" nebo „přišli jsme k vám", což by nemohl učiniti, kdyby diváci nebyli svědky patrného příchodu herců. Není nezajímavo, že tentýž obrat — asi ze zkušenosti — má Puschman v „Josefovi". Celá skupina herců v předepsaném pořadí po skončeném kuse zase obecenstvem odchází a jsou doklady pro to, že některá osoba nebo menší průvod i za hry prochází kostelem. Mistři pěvci tomuto příchodu a odchodu říkali „processus publicus" („Process publice"), jak jsem zjistil z Puschmanova dodatku k „Josefovi".

Herrmann obhajuje: Vše, co se koná na Sachsově jevišti, lze pořídit při 2 východech, nač by tedy byl třetí, čtvrtý a pátý? Obecenstvo té doby převážnou většinou sedělo; stálo jen tam, kde se nedostávalo míst. Sachs sám uchází se u městské rady o povolení, aby „ctné paní a panny" směly zaujímati svá sedadla dříve; roku 1560 pak s konkurenčního jeviště Österreicherova v Norimberku prolog vyzývá muže a ženy, aby tiše seděli. Že Sachsův herold k pozornosti a klidu napomíná pětkrát obecenstvo stojící a dvakrát sedící, je přirozeno, neboť na místech k stání je podnes větší neklid. Že Puschmanův prolog začíná jako Sachsův, říká jen to, že zhořelecký básník byl odvislým ctitelem svého mistra; této vstupní formule použil jistě mnohý Sachsův žák, který jevištní praxe mistrovy nikdy neviděl. Říká-li herold „přicházíme k vám", nemůže to znamenati realistický příchod z norimberských ulic a kostelem. Ve chvíli, kdy v divadle dáváme na sebe působiti začátku hry, naše bezprostřední okolí zapadá a mizí; říká-li prolog, že herci „přicházejí", znamená to nepochybně, že přicházejí ze světa ilusí, poesie a třeba až z duše básníkovy. Realistický příchod herců hledištěm nejen pro lavice nebyl možný, nýbrž byl by nadobro rušil naivní představu, že na jevišti je jiný, cizí svět. Tentýž způsob oslovení máme u Plauta a Shakespeara; chce Köster dokazovati, že i tam herci přicházeli hledištěm? Také odchod herců kostelem je nemožný; vždyť závěrečná revue herců všech chce docíliti toho, aby všechny osoby byly ještě jednou viděny; a kdo by je viděl dole v tlačenici? Říká-li scénická poznámka, že 12 královen se sklopenými hlavami opouští „sál", znamená „sál", jako vždycky v dialogu a prologu a jako často v pokynech scénických, dvoranu královského nebo knížecího paláce, v němž se odehrává děj, tedy jeviště, a královny odcházejí do sakristie,

t. j. tam, kam se odchází do dálky. Domněnku Kösterovu, že i za hry někdy herec prochází kostelem, vyvracejí další doklady. Průvodu přicházejících a odcházejících herců říká Köster „processus publicus“; těší se z objevu tohoto terminu u Puschmana a neví, kde si jej mistři pěvci vypůjčili. Nuže, ten termin vznikl z trapného filologického nedopatření Kösterova: v citovaném místě „Process“ značí procesí a slovo „publice“ není adjektivum, nýbrž praobyčejné adverbium, jak viděti také z rukopisného různočtení téhož místa, kde slova „Proces“ a „publice“ jsou několika jinými slovy od sebe srozumitelně odtržena.

*

Herrmann nereaguje na vše, co Köster pojal do své knihy; jsou v ní i jiné ještě věci sporné, ale i věci nesporné, nové a důležité, jak ani nelze jinak čekati od knihy tak znamenitého učence. Já pak jsem vybral jen to nejpodstatnější z toho, co bylo předmětem sporu. A přece snad tolik, že nadbytečně dodávám, že processus publicus pro Herrmanna je vítězný.

František Vratislav:

Z hereckých pamětí.

(Dokončení.)

Režisér Chládek, obdržev zatím vlastní koncesi, odešel, a na jeho místo vrátil se opět Kneisl, aby vedl společnost samostatně dále. Po malé přestávce vrátili jsme se s dcerou ke Kneislovi, kde jsme zůstali až do léta r. 1916. V tom roce, po rozejití se společnosti Kneislovy, provdala se moje dcera za herce Partyka, a to v Neratovicích. Nové engagement našli jsme si u řed. Vladyky. V Rakovníce hrál pohostinsky o mém příjmu starý můj přítel Al. Sedláček, režisér Národního divadla, v Bernsteinově hře „Ve víru“, jež měla pro mne ovšem velký finanční úspěch. Sedláčkova hra doznala před přeplněným domem skvělého morálního úspěchu.

Na nabídku řed. Tuttra odjeli jsme po ukončení štace v Rakovníce k jeho společnosti do Nymburka. Za týden poté stěhovali jsme se do Poděbrad, kde mě postihla veliká ztráta tím, že bedny, jež jsem poslal dráhou z Rakovníka a v nichž jsme měli šatstvo, prádlo a pod., byly napolo vykradeny. Jelikož jsem na ztrátu vloupáním přišel až po otevření beden v bytě, ne přímo v nádražním skladišti, neobdržel jsem od dráhy — jak vyřídilo ředitelství mou žádost — žádné náhrady.

U řed. Tuttra pobyli jsme dva a půl roku. Zde setkal jsem se se starým přítelem Urbánkem, s nímž jsem byl s přestávkami téměř 20 let u Brauna-Kneisla. Také u starého, poctivého ředitele K. Kaňkovského jsem byl nějaký čas zaměstnán. Když pak B. Lachman sestavil „Českou činohru“, přijeli jsme za ním do Milevska, kde jsem si občas také zahrál, což bylo mi svátkem, neboť jinak už jsem se hraní divadla pro svůj vysoký věk vzdal.

V řediteli Lachmanovi seznal jsem velmi inteligentního muže, v jeho manželce výbornou herečku, a snad bychom tam byli podnes, kdyby nám tam „dobrý přítel“ mého zetě nebyl znepříjemnil život. Odešli jsme tedy, a jsem nyní se svými dětmi u společnosti ředitele O. Alferiho. 7. listopadu 1922 oslavoval jsem ve stáří skoro 82 let jubileum 60. výročí mého prvního vystoupení na divadle. Zažil jsem krásné dny. Vzácnou péčí naší milé „Organisace českého herectva“ dostala se zpráva o tom skoro do všech denních listů, i obdržel jsem nejen množství blahopřejných dopisů a telegramů, ale i peněžitých darů a jiných dárků, a to nejen z divadelních, zvláště hereckých, ale i mimohereckých kruhů, jako od městské rady a ochotnického spolku „Vrchlický“ v Třebíči, od „Klubu akademiků Třebíčských“, od majitele divadla p. Kubeše, „Svazu divadelních ředitelů“ a j. „Organisace českého herectva“, dávajíc krásný příklad, podarovala mne čestným darem 500 Kč, stejně čestného daru 250 Kč dostalo se mi od „Ustřední jednoty českého herectva“, jež kromě toho doporučila mne ministerstvu školství a národní osvěty, jež mě pak poctilo čestným darem 2000 Kč.

V den jubilea dávána v můj prospěch „Prodaná nevěsta“ za velké návštěvy obecenstva.

Po prvém jednání vystoupili na jeviště všichni členové společnosti s manželi ředitelovými a s nimi místní gratulanti. Po každém předneseném blahopřání zahrála hudba tuš. Důvěrník p. V. Kostelecký podal mně při svém blahopřání došlé gratulace i dary peněžité a dar, věnovaný mi naší společností. Od gratulantů byly mi také podány čtyři krásné věnce, okrášlené stuhami v národních barvách. Nikdy večera toho nezapomenu a budu blahořečit jeho původcům“ . . .

— — — — — — — — — — — —

V dopise, jejž připojuje k těmto svým pamětem, stěžuje si na „majitele divad. a hudeb. jednatelství“ — tak zněl inserát „Nár. Politiky“ ke konci léta 1920 — „spisovatele“ J. M., jenž nabízel autorům své zastupitelství k zadávání jejich prací k provozování. Také

Vratislav mu dopsal a nabídl čtyři své hry. Od M. obdržel smlouvu, v níž tento žádal za každý dodaný mu kus 6 Kč předem a 20% tantiemy z honoráře za provedenou hru. V brzku opět žádal za zaslání dalších her, slibuje v příští sezoně lepší obchody, že nepochybně i divadlo Vinohradské přijme k provozování jeho drama „Kněžna z Montpensieru". A dobrý Vratislav, uvěřiv mu, poslal mu tři hry a na novou žádost ještě dvě, partituru k melodramu „Písně otroka" a několik písní do operety „Ďáblovy pilulky". Nedostal ovšem ani honoráře, aniž odpovědi na své urgence, ale byv upozorněn na „nesprávné jednání" „spisovatele" M. — tak nazývá to Vratislav, my nazvali bychom „jednání" to ovšem jinak — žádal jej po $1^1/_2$ roce znovu a znovu — ba i doporučenými dopisy — ale vždy marně, za vrácení svého majetku.

Nemohla by se ho ujati „Organisace česk. herectva" nebo jiná korporace? A co říci o divadlech — a to ne malých — jimž byly zaslány hry k provozování a která po léta ani neodpoví, ani nevracejí rukopisů? Kdo toho se ujme a kdy? Podávat žaloby? Nebylo by čestnější cesty? . . .

Na konec jest se mi tedy také zmíniti o literární činnosti Vratislavově. Již za svých studií psal do jakéhosi humoristického listu (vydávaného Moserem) s Břečkou-Kolínským. V dopise, mně zaslaném, a ve svých Pamětech zmiňuje se o některých hrách, jež napsal jednak k své „benefici", jednak pro divadelní společnosti, arénu na Smíchově a div. v Plzni. Také písně, kuplety i libreta psal.

Z divadelních her, jež mi vyjmenoval, ale které neznaje, nemohu posouditi, jsou to: „Beroun" (k benefici v Berouně), „Devět křížů" (místní hra, provoz. v Červ. Kostelci a mnohokráte jinde o div. výletech), „Štěpán Tomaševič", žert „Šelmosmrtič"*), fraška „Ďáblovy pilulky", „Tataři u Oupice", „Založení Malých Svatoňovic" a „Divadelním vlakem do Prahy". Také choť Vratislavova napsala, upravila neb přeložila několik her: ves. „Tucet dětí", „Juditu Hořickou", „Babičku", „Polednici", „Frantinu" a „Kněžnu z Montpensieru" (překlad Brachvoglovy hry) a j.

O osudu hry „Divadelním vlakem do Prahy" (původně „Divadelní vlak") vypravuje: Maje v té době mnoho starostí o eksistenci — bylo to v Sázené, kde na svou pěst provozoval malé aktovky, výstupy a večery s recitacemi, zpěvy a pod. — nemohl svou žertovnou hru „Divadelní vlak" zaslati včas Švandovi na Smíchov. A mezitím napsal také Šamberk žertovnou hru stejného jména.

Vratislav myslí, že snad Švanda, zmíniv se o hře, již mu přislíbil, přivedl Šamberka na onu myšlenku. Hru Šamberkovu musil Švanda ovšem z důvodů konkurence s Pištěkem dáti dříve na repertoar. Slíbil však Vratislavovi, že i jeho hru později uvede na scénu, což také splnil, pozměniv toliko její titul na „Divadelním vlakem do Prahy". Hra byla hrána i v Plzni a jinde. Když ji provedla v Novém Strašecí herecká společnost, u níž byl Vratislav členem byl tento velice potěšen, když druhého dne setkal se s místním obchodníkem, divadelním enthusiastem, jenž se vyjádřil, že hra byla velmi zábavná a že „takové vtipy mohl napsati jen Šamberk" . . .

Snad budu moci i doplňky pamětí Vratislavových (o spoluhercích, repertoaru), jež mi přislíbil časem napsati. Jak již sděleno, tráví nyní tento starý herec-veterán u svých dětí, dcery a zetě, a je mu upřímně přáno, aby ještě dlouho ve zdraví vzpomínal svých mladších let, českému divadlu s láskou a obětavě věnovaných . . . *V. Š. Táborský.*

*) V Menšíkově Soupisu div. her pod titulem „Šelmosmrt" aneb „Na Pařížské výstavě 1889" v rukopise.

Dr. Eduard Šebesta:

Příspěvky k dějinám pražského divadla z konce 18. a počátku 19. století.

(Dokončení rejstříku osobního.)

Z otců hudebníků pocházeli: Fischer Krištof, r. z Jáchymova, kaprál, sloužící u pluku Gemingen mimo Prahu, a Ant., 15 r., r. P., jenž t. č. byl livr. sl. v Kolíně, jich matka žila v č. 359 (427). — Cukrářský pom. Vác. Futter, 22 r. (C), r. P., č. 316 (90). — Písař Bedřich Jakesch, 22 r. (C), r. z Drážďan, č. 314 (406), který se zde usadil. — Truhlář. pom. Krist. Nahringer, 20 r. (D), r. P., č. 73 (608). — Pivov. pom. Jan Procházka, 28 r. (C), r. P., č. 813 (752). — Ferd. Rumer, 7 r., žijící u matky č. 374 (807). — Student Jan Geydl, 24 r. (C), r. z Rochlice, č. 702 (7). — Kominický učeň Kašpar Vespasian, 15 r., r. P., č. 796 (796). — Učněm u kupce Bedřicha Melchiora z Týna nad Vltavou v č. 309 (380) byl Ant. Melchior, r. z Pátku v Rakovn. kr. —

Jinou početně dosti silnou skupinu hudebníků tvořili tehdy v Praze postilioni, jež si většinou šlechtici vydržovali vedle jiného tehdy ještě četného služebnictva, sestávajícího z komorníků, livr. sluhů, hajduků, kočí, běhounů t. zv. laufrů, forrajtrů, štolbů a jiných domestiků, již většinou z jich panství pocházeli. Pro zajímavost uvádíme vedle ostatních dat dotyčného hudebníka i jméno šlechtice, jemuž ten který sloužil. Byli to: Jakub Čermák, 26 r. (C), r. z Krchleb, u hr. Norberta Bořka Dohalského č. 67 (602); jeho otcem byl sedlák. — U hr. Pachty v č. 617 (94) jsme našli Jiřího Cakautka (B) z Načeradce. — Jakub Hana, 29 r. (C), r. z Hrádku v Prach. kraji, u přísedícího komorníka u lenního soudu hr. Bedř. Desfourse č. 714 (935). — Jan Junek, 33 r. (D), roz. z Hořeňovse v Hradeckém kraji, č. 438 (268), nemá svého zaměstnavatele zaznamenána. — U hr. Fr. J. Khüenburga v č. 11 (558) vedle již jmenovaných hochů trubačů na lesní roh, příslušníků to jakési domácí kapely tohoto šlechtice, bydlil Jiří Molcher, r. z Biskupic na Moravě (B). U skutečného tajného rady hr. Jana Šternberka, rodáka Milčínského, otce v Praze rozených hrabat Jachyma a Kašpara, kteří s otcem bydlili v č. 288 (401) a nepřítomného Jana, poručíka pl. Kinského, byl Mat. Novej, 30 r. (D), r. z Bezděkova. — Neznámého pána měl ještě Jan Michal Schicke, 24 r. (C), r. ze Spansdorfu v Litoměř. kr., č. 535 (223). — Syny postilionů v Praze byli: Kočí apelačního rady hr. Frant. Windischgrätze Mat. Musz, 25 r. (C) č. 727 (222), r. P., Michal Oliva, 4 r., r. P., č. 651 (124), jehož ot. byl zaměstnán v Běchovicích, a konečně synové hr. Clama Simon Jos. 15 r., Jan 10 r., Vavř. 4 r. a Ignác 1 r., všichni r. P., č. 644. — Jos. Worsch (B) ze Stebně se synem Antonínem, $^1/_4$ r., r. P., v č. 614 (917), byl rovněž postilionem.

Další skupinu pro dějiny hudby neméně významnou, tvořili v Praze i v Čechách dojista *učitelé* a varhaníci. Tito první již svým tehdejším jménem kantoři se svými spoludruhy subkantory, majíce k ruce více méně žáků studentů vokalistů a jsouce zaměstnanci tehdejších far, brali svoje živobytí většinou z církevních úkonů a obřadů, učili mimo to mládež i hudbě. Jak smutně vyhlíželo ovšem školní vyučování samo před brzy nato zahájenými reformami Marie-Terezianskými, je známo. Dle jmen se zdá, že církevní hudba byla rozhodně na vyšším stupni. Tak u sv. Haštala ustanoven byl a v tamní škole č. 810 (788) bydlil Jan Václav Khunel (B), r. z Mělníka. — Ve škole P. Marie na Louži č. 577 (102) bydlili kantor Frant. Schön, měšť. pražský, se synem Frant. a subkantor Frant. Kogt (B), všichni byli r. P. — Zajímavou skupinku pro sebe tvoří jistě synové nebožtíka kantora sv. Martinského Vavř. Batky, jenž se stal měšť.

10. ledna 1744, z nichž Martin byl po otci kantorem na téže škole a bydlil s dvěma bratřími studenty, Michalem a Antonínem, v Martinské školní budově č. 339 (363), druzí dva bratří Václav a Vít, r. jsouce jako ostatní P., byli dvorními hudebníky u Vratislavského biskupa knížete Šafgoče a zdržovali se t. č. v Johannesbergu ve Slezsku. — Kantorem Týnské školy byl Jos. Musz, od 3. března 1734 měšť. staroměstský, r. z Českých Budějovic, jenž měl na bytě, jak jsme nahoře viděli, v domě školním mezi šesti studenty bratry Praupnery v č. 69 (604); z jeho synů Bernard a Cyril byli profesy řehole cistercijské, prvý v Plasích a druhý ve Žďáru, a třetí Pavel byl kancelářským písařem v Průhonicích, všichni byli r. P.

Ze synů kantorských byli na Starém městě: Student Jan Beran, r. P., ot. je v Rakovnice č. 640 (129). — Stud. Mat. Brixi, 16 r., r. z Poděbrad, č. 743 (907). — Stud. Jos. Fichtner, 20 r. (C), r. z Velichova, ot. byl v Podleticích č. 668 (52). — Jos. Khol, stud., 17 r. (C), r. z Králova Městce, č. 628 (108). — Stud. Ferd. Hueth, 16 r., r. z Kozlova v Loketsku, č. 702 (7). — Běhoun Ferd. Klepsch, 29 r. (C), r. z Pirlichingenu (?) v Loketsku, č. 418 (322). — Stud. Leop. Kovařík, 21 r. (D), r. z Drahno Oujezda, č. 690 (20). — Stud. Jan Miteysz, 24 r. (C), r. z Chcebuse v okr. Štětí, č. 441 (286). —

Z *varhaníků* či organistů jmenováni jsou v popise staroměstském: Jos. Engler, r. z Ostritzu v Lužici, č. 458 (330). — Jan Jelinek, měšťan, se synem Ant., oba r. P., č. 421 (288). — Frant. Polák, 18 r. (C), ze Sázavy, č. 683 (27). — Jos. Seger (B), r. z Řepína, č. 822 (743). — Syny organistů byli: Zlatnický učeň Florian Herbich z Friedlandu v Bolesl. kr., č. 376 (230) a neměšť. cukrář Fil. Benda, r. P., který pro dluhy odešel v září 1770 odsud, zanechal zde syny Ignáce 7 r. a Šimona 5 r. oba r. P., č. 147 (647). — Konečně pak zde studoval ještě Ign. Werner z Loun, jehož otec byl rektorem kůru, bydlil v č. 320 (412).

Svědectvím o pěstování hudby a zpěvu kostelního z této doby jsou nám zachována jména zpěváků a hudebníků v těchto klášteřích: V klášt. sv. Jak. Většího řádu minoritů sv. Františka č. 148 (635) bydlili studenti: František Pateřka, 23 r. (C), tenorista, r. ze Solnice v Hrad. kr., ot. byl mydlář. — Basista Ant. Greibich, 20 r. (C), r. z Johnstorfu v Bolesl. kr., otec byl sedlák. — Diskantista Jan Hruška, 12 r., r. ze Žiletic v Hrad. kr., ot. byl švec. — Diskantista Václ. Polit, 14 r., r. z Mašova v Žatec. kr., otec jirchář. — Diskantista Frant. Vorel, 15 r., r. z Žebráka, ot. posel. — Altista Ign. Schiffer, r. z Kouřimi, ot. měšť. a řezník. — Altista Ignác Habenicht, 13 r., r. z Hrádku v Bolesl. kr. (Gratau), ot. školní správce. — Organisty v tomže klášteře byli: Ant. Khin (?), 18 r. (C), r. z Hennersdorfu v Bolesl kr. a Jakub Scheithauer, 18 r. (C), r. z Kosic v Žat. kr., otec krupař. — V klášteře Servitů P. Marie u sv. Michala č. 223 (461) jsme našli altistu Jos. Leglera, 13 r., r. z Liblic v Rak. kr., ot. školní správce, dva diskantisty Frant. Cecinkara, 12 r., r. z Dobříše, otec mydlář a Ant. Hüttlera, 11 r., r. z Hodkovic v okr. Libereckém, ot. byl správcem školy. — V semináři sv Václava č. 540 (240) mezi četnými studenty byli diskantisti František Fanta, 10 r., r. z Vodolky, syn sedláka, František Franck, 15 r., r. ze Zvoleňovse, syn školního správce, a František Lichtner, 13 r., r. z Chrastavy, ot. hodinář, a dva altisti: František Mertlik, r. z Čes. Krumlova, jehož ot byl hospodářským správcem svobodného stavu. a Ignác Michl, r. z Liběšic (A), budoucí dědic otcova statku.

V závěrečné skupině uvedeme jména několika současných výrobců a obchodníků hudebních nástrojů: z *loutnařů* bydlil na Starém Městě Václav Eberle, r. P, jehož otec Jan Bedřich E., loutnař a houslař, dosáhl měst. práva 20. února 1726, bydlící v č. 425 (296) s druhým loutnařem Karlem Krichpaumem, 32 r. (C), r. z Lantze v Rakousích a jeho učněm Jakubem Sirovátkou, 13 r., r. P., otec střelec v bráně. — Měšťan a loutnař Jan Josef Muschl, r. z Vratislavě ve Slezsku, bydlil v č. 654 (15). — Výrobcem *klavírů* již po otci byl Jan Zelenka, 32 r. (C), synové Jan 5 r. Jiří 2 r., všichni r. P., obývali č. 660 (35). — *Varhanáři* byli: Matěj Sedmík, od 31. května 1770 pražský měšť., jemuž náležel dům č. 359 (427), sám ale popsán byl na vinici Brůnově v Šárce. — Antonín Reyss, 33 r. (C), r. z Trutnova. — Synem varhanáře byl krejčovský pomocník Karel Boreš, 28 r. (C), r. z Rychnova v Pracheňském kraji. — Strunařem označen je Karel Krs (Saitenmacher), r. P., maj. domu č. 787 (853), jenž zaplatil měšťanskou taxu jako kramář 3. března r. 1763. — Měšťanem a obchodníkem nástroji byl František Šebek, r. ze Záboří v Bechyň. kr., č. 195 (485). — Hotovitelem *kolovrátků* (Flaschinetmacher) byl Josef Schreiber (B), r. z Aderšpachu.

Na konci budiž nám ještě dovoleno uvésti výpisy z tohoto popisu o osobách, jež tehdy ještě, jsouce nezletilými, hráli v pozdějším divadelním světě pražském značnou roli. Byl to Václav Mihule (Michule), pozdější podnikatel Vlasteneckého divadla, připsán jest v domě č. 21 (567) u svého otce Vojtěcha, mistra řemenáře, který nabyl měšť. práva 6. prosince 1759 a zaměstnával tři pomocníky a jednoho učně; oba, otec i syn, byli rození Pražáci. — Druhým byl Tham, syn kuchaře hraběte Waldšteina, bydlil v č. 622 (99), náležejícím dědicům tohoto. Zápis o domě zní: Ign. Samuelis, student, r. z Ronova, ot. hospodářský purkrabí svobodného stavu. — Tham Václav, kuchař, r. z Rožďalovic (B), synové Karel 7 r., Václav 5 r., oba r. P. — Správce domu Sládek Ignác, r. z Plzně, otec byl měšť., syn Ignác 7 r., r. P. — Zengner Ferdinand, světský kněz, r. ze Šluknova.

Hlasy o „Knize Jobově", „Na východ od Suezu" a „Srdce trumfem".

„Kniha Jobova"*) byla přijata spíše jako Jobova zvěst, jíž možno se utěšiti přísloním z knihy, že nikdy nebylo tak zle, aby nemohlo být hůře. Ale hůře tuto zvěst nemohl přijmouti „Venkov", v němž temperamentní Jar. Hilbert píše, že musil utéci — ačkoliv je otužilý — po druhém aktu. Takové plácání, taková bezduchost, nezáživné sousto! A zle se durdí na divadelní program kde se chválí tato komedie, že „vyniká bystrostí postřehu a zábavným, duchaplným dialogem", a nazývá to nestoudností, protože právě dialog je tu tak hanebně splácaný, tak falešně vtipný, tak nicotný. A dodává, že kdo píše reklamy na divadelní programy, měl by uvážit, že není na jarmarku před boudou. Ale i ostatní listy, třebaže ne tak prudce, odmítají tuto polskou komedii. „Národní Listy" píší, že je utkaná z nahodilostí, povrchně odůvodněná, ale přiznávají jí i dobré vlastnosti, že je aktuelní, ví také o jiných problémech, nežli je erotika, že se dovede vysmát. V provedení vytýkají výslovnost, že nebylo dobře rozumět. Chválí výkony sl. Pačové, pí Gabrielové a pp. Vydry, Strnada, Vrbského a Majera. — „Právo Lidu" srovnává Winawera s naším K. Čapkem ve vtipném glosování scučasnosti, v intelektuálním rysu tvorby v níž dramatická aritmetika a podrobné vydekorování jednotlivých výjevů parádními ukázkami komiky, třebas jen slovní, nahražuje hlubší dramatický dech. Winawer je však útočnější, odhaluje totiž nemilosrdně stav polské společnosti po válce a satiricky stíhá příčiny zoufalé situace polské inteli-

*) „Kniha Jobova"; komedie o 3 jednáních. Polsky napsal Bruno Winawer. Přeložil Antoš Finger. Premiera na Vinohradech 15. října za režie G. Harta.

gence. To je Winawerovo plus proti Čapkovi. Ale jinak Winawer nevykazuje ani zvláštní dovednosti, ani zdatnosti. Srovnání s B. Shawem, s nímž jej ráda srovnává polská kritika, odmítá, poukazujíc, že W. se spokojuje s prostředky dosti lacinými. — „Čech" vypravuje obsah a konstatuje, že komedie je nehluboce, ale vtipně založená a má své jádro, vidí v ní také zrcadlo našich roztřesených poměrů. V provedení chválí sl. Pačovou, Gabrielovou a j. — „Národní Politika" uznává, že mezi slovanskými divadly má býti styk vždy nejvyhledávanější, ale výběr v tomto případě měl býti přísnější. Na této hře je asi nejlákavější její aktuelnost, sféra společenských a třídních poměrů, jak se vytvořily po válce s křiklavými svými nesrovnalostmi, které zasáhly inteligenci. Ale zpracování je nešťastné, neboť scény jsou bizarní mají ráz improvisační, stavba je chatrná a výraznost postav a charakterů nedostatečná. V provedení vytýká výslovnost, jež zavinila, že bylo špatně rozumět a celé věty unikaly. — „Československá Republika" vysvětluje úspěch, který tato komedie měla v Polsku a i na Vinohradech jen z oné drobné dekorace vtipu, jíž se vyznamenává lehká vazba scén, a přirovnává autora také ke K. Čapkovi, jejž ovšem W. nedosahuje. Provedení jinak chválí. — Od téhož autora přijalo Nár. divadlo komedii „R. H. inženýr".

„Na východ od Suezu",*) výpravná hra, která se prý hraje 5 let v Anglii s dokonalým úspěchem, byla přijata s chladnou zdvořilostí, někde i briskně odmítnuta. Jisto je, že to co se líbí Angličanům, co má přímé spojení s jejich myšlením a cítěním, nelíbí se nám, třebaže je tato hra — jak ujišťuje dr. Hásková „na svou víru" lepší, než biograf a její úspěch závisí na pí Hübnerové a Sedláčkové. — „Venkov" s uspokojením konstatuje, že uvedení této hry mělo dobrou stránku, ukázalo, že vkus našeho obecenstva je lepší a vyšší, a že my kteří ve své sebekritice často lámeme hůl nad sebou, jsme přece nad průměrem anglosaským Hra propadla přesto, že hlavní roli hrála pí Sedláčková znamenitě. — „Národní Listy" tuto hru přímo odmítají a vytýkají dru Hilarovi, že takové hry přiváží ze svých cest, a píší, že je to zlé nemáme-li Shakespeara ani Shawa, ale je dobře, že žádnému z našich dramatiků nenapadlo napsati podobnou hru, jako p. Maughame, a doufají, že žádnému z kritiků nenapadne pokládati ji za umění. To také nenapadlo, jen p. dru Hilarovi, který ji nechal provozovat. Na štěstí p. dr. Hilar není kritikem.

Nová francouzská veselohra Gandéryho**) trhá již pověstný franc. triangl, jak jej začal Géraldy svým „Milováním". Z počátku se zdá, že autor potvrzuje tuto tési s krajní houževnatostí, neboť hrdinka otevřeně doznává, že se vdává jen proto, aby mohla míti milence, kterého si nemůže vzíti, ale konec vše napraví. Naposledy se zamiluje zcela vážně do pravého svého příštího manžela a zříká se milence. Je to zajímavý doklad k tajemství ženského srdce, které se přec jen dá získati zralou mužností a rozvážností. Kriticky byla hra přijata celkem shovivavě. Více se psalo o herecké reprodukci, než o díle samém. Správně vytýká dr. Hásková přílišné karikování franc. veseloher našimi herci, uvádějíc, že Francouzi jsou pouze naivní, naši herci však hned jako dokonalí hlupáci, což je pravda, neboť naše divadelní obecenstvo není přec tak nechápavé, aby se mu musilo všechno podávati po lopatě. Oceňuje se vesměs výkon pí Bečvářové jakožto herecky nejvyzrálejší a nejzávažnější. O sl. Scheinpflugové se úsudky tříští. „Čsl. Republika" praví, že chvílemi hrála roztomile, chvílemi mátožně, že jejím rolím schází hlubší ženské prožití a smyslová plnokrevnost na rozdíl od rolí pí Sedláčkové. — „Tribuna" zase vytýká sl. Scheinpflugové napodobení pí Sedláčkové, což konstatuje i „Národní Politika", a i ostatní listy vytýkají jistou mátožnost. Z ostatních interpretů uvádějí s epp. Strnad, Veverka a pí Šlemrová.

J. P.

*) W. S. Maughame „Na východ od Suezu", exotická hra, přel. M. Fantová, režie V. Nováka, scén výprava J. M. Gottlieba. Po prvé ve Stavovském divadle 11. listopadu 1923.

**) F. Gandéra „Srdce trumfem", veselohra o 3 jednáních, přel. A. Bernášek, režii měl F. Hlavatý, výpravu J. Wenig. Po prvé na Vinohradech 17. listopadu 1923.

POZNÁMKY.

Repertoar v listopadu. Nár. divadlo mělo v činohře nově studovaného „Tartuffa" a „Misantropa" 4. listopadu a „Matějovo vidění" 25. listopadu. Mimo ně: „Noc na Karlštejně", „Maryšu". V opeře mělo novinkou Foerstrovo „Srdce" a mimo ně hrály se opery: „Šárka", „V studni", „Komedianti", „Dvě vdovy", „Hubička", „Piková dáma" s Mařákem, „Louskáček", „Tannhäuser" s Hübnerem j. h., „Hoffmannovy povídky" s Kublou j. h., „Rusalka", „Salome", „Rigoletto" se Zaleskim a T. Patierou, „Libuše" 18. listop. k 40. výročí otevření Nár. divadla, „Tosca" se Zaleskim, „Z pohádky do pohádky", „Faust a Markéta" s Nosaliewiczem j. h., „Prodaná nevěsta", „Troubadour", „Bohéma" s R. Grosavescu a „Aida" s Grosavescu j. h. — Stavovské uvedlo novinkou Maughamovu „Na východ od Suezu" (19. listop.); jinak opakovalo „R. U. R.", „Jak vám se to líbí", „Ze života hmyzu", „Bezvýznamná žena", „Šest postav hledá autora", „Milování", „Tvrdohlavá žena", „Tartuffe" a „Misantrop", „Janošík". V opeře se provozovala: „Královna loutek", „Coppélia", „Figarova svatba", „Šelma sedlák", „Sedlák kavalír", „Komedianti" s Patierou, „Kouzelná flétna". — Vinohradské divadlo znovu uvedlo „Zimní pohádku" 3. listop., „Srdce trumfem" 17. listop., „Eyolfka" 27. listop. a jinak hrálo: „Koncert", „Barona Goertze", „Palackého třídu", „Novou firmu", „Knihu Jobovu", „Ten, jejž políčkují" a „Dokola". — Švandovo divadlo mělo novinky: „Stavitel Solness", „Tanečnice lásky", „Strýčinkův sen", „Mužský polosvět". Hrálo se: „Konečná stanice č. 14", „Perníková chaloupka", „Velbloud uchem jehly", „Labuť", „Myška", „Honza kouzelník", „Kurník", „Halò, Haló!", „Sněhulka a sedm trpaslíků", „Manžel šibal", „Červená karkulka", „Modrá myška". — Urania: „Anna Karenina", „Kalamajka", „Bajadera", „V tichém domě u Slavíčků", „Žně", „Tragedie kor. prince Rudolfa", „Liliom". „Bohéma", „Čarovný mlýn", „Mlsní kocouři", „Dáma v hermelínu", „Střeváček paní markýzy", „Kouzlo valčíku", „Veselá vdovička", „Theodora", „Co pak je to za vojáka", „Kocour v botách", „Krkavčí hnízdo", „Královna noci", „Irčin románek", „Kean", „Táta Dlouhán", „Dítě cirku", „Svět malých lidí", „Otesánek", „Žárlivost", „Bílý lev", „Satanova maska", „Zápas o nevěstu" (ochotn. př.), „Hrabě z Luxemburku". — Tylovo divadlo v Nuslích hrálo: „Kříž u potoka", „Neviditelný Honza", „Božská Yvetta", „Fešácký kriminál", „Kráska ze Šumavy", „Mamselle Nitouche", „Praha v Roztokách", „Dva

sirotci", „Praha ve smíchu a pláči", „Hledá se sluha", „Láska tulákova", „Láska bdí", „Sňatek z polosvěta", „Strakonický dudák", „Noc v Chat-noir", „Harémy kouzla zbavené", „Zkrocení zlé ženy", „A spát se nebude", „Neviděli jste Bobeše?", „Honza a Andula", „Zkáza Sodomy", „Román děvčete z ulice", „Loutka", „Malý lord", „Zaza". — Divadlo Komedia: „Čtyři ženy pana Theofila", „Úhoř", „Když láska na nás sedne", „Toreadore smělý", „Zvonění na poplach", „Charleyova teta", „Ulička odvahy". — Divadlo Apollo: „Život je pes", „Adéla se zapomněla", „Modré pyjama", „Dobrý voják Švejk v ruském zajetí".

Jiří Nedošinský, člen Švandova divadla, zemřel 9. listopadu. Byl hercem, jakých je málo, ne snad pro zvláště vynikající kvality herecké, ale pro ten poctivý vznět pro divadlo. Začal na prknech ochotnických jako bankovní úředník, opustil materielně lepší místo a šel do horšího, do trapných počátků venkovského a později předměstského herce, za klamnou bludičkou divadelní slávy, podnícen prvními úspěchy, které ho opravňovaly k naději, že bude dědicem slávy Mošnovy. Ale padl předčasně a dříve, než dozrál. Divadlu přinášel svoji bodrou a živelnou chuť, jakou se vyznamenával i v životě, vždycky parátní, upřímný, poctivý a dobrý. Na jeho výkony budou návštěvníci Švandova divadla vždycky vzpomínati, na jeho Klubka ve „Snu noci svatojanské" a j. a j. Byl u divadla ani ne 20 let.

Rudolf Deyl, čelný člen činohry pražského Nár. divadla, dovršil 15. listopadu pětadvacetiletou divadelní činnost v pětačtyřiceti letech. Své jubileum oslavil v nejmilejší své roli Shawova „Pekelníka" na divadle Stavovském. K jeho hereckému profilu se ještě vrátíme. *j. p.*

Čapkovo drama „Věc Makropulos" (Die Sache Makropulos) v překladu Oty Picka bylo hráno v Novém německém divadle 28. listopadu a to, což je na věci nejzajímavější, souborem vídeňského divadla Raimundova, z čehož plyne, že německý soubor zdejší na „Věc Makropulos" nestačí, anebo ji hráti nechtěl, což je pravděpodobnější, neboť je příliš zřejmo, že pražské něm. divadlo soustavně ignoruje české hry. „Prodaná nevěsta", „Námluvy Pelopovy", „Ze života hmyzu", „R. U. R.", „Otec" a j. byly hrány na světových jevištích i na jevištích německých, pouze v Praze ne. A naši lidé chodí přece do něm. divadla!

Z jihoslovanských divadel. V Sofii byla zahájena sezona 1. října v „Svobodnem teatru", jenž bude náhradou za vyhořelé Národní divadlo. Pro jeho obnovu se úsilovně pracuje, a sestavila se již zvláštní stavební komise, jež vypsala soutěž na stavbu divadla, vlastně restauraci divadla v dřívější podobě. Ucházeli se dva podnikatelé o provedení a to: Helmer a Dülfer. Prvý podal rozpočet na 36,800.000 lvů, druhý na 52 milionů lvů. Stavební komise zadala stavbu Dülferovi, třeba byl dražší, neboť uznala, že je lépe věnovati o několik milionů víc, jen když bude divadlo odpovídati všem moderním požadavkům. Náklad se stavbou uhradí jednak stát, jednak fond, získaný dobrovolnými příspěvky a sbírkami. Příštím rokem má býti divadlo hotovo. *T K. S.*

Ruské divadlo. Moskevská divadla zahájila novou sezonu začátkem září. V býv. carském divadle, zv. „Malé divadlo", je ředitelem známý tragéd A. I. Južin-Sumbatov, který zahájil sezonu nově nastudovanou hrou „Hoře z rozumu", v níž vytvořil roli Famusova. V rozhovoru se žurnalisty prohlásil Sumbatov, že „Malé divadlo" věnuje se klasické tvorbě dramatické a to nejen domácí, ale i cizí, z níž hodlá opět uvésti na scénu Shakespeara, Schillera, Gogola atd. Při této scéně zřízeno je divadélko „Studio", které pečuje o vývin talentovaného umělec. dorostu a připravuje tak dokonalé umělce pro svůj mateřský ústav. „Studio" v nejbližší době vypraví zcela samostatně Shakespearova „Julia Caesara". Mimo to ohlašuje jako první původní novinku komedii „Železná stěna", jejímž autorem je mladý začátečník Aleksějev-Rynd. Zřízení této pokusné scény odpovídá poněkud hlasům v našich listech, a bude proto zajímavo po čase seznati, do jaké míry byly předpoklady zakladatelů splněny. *Eský.*

Dostojevského „Strýčinkův sen" je roztomilá veselohra, naplněná hořkostí a sarkastickým úsměvem nad úsilím žen, které chtějí provdati své dcery za starce s vysokým titulem. Má všechny přednosti Dostojevského, jemné postřehy, pronikající až do nejtemnějšího zákoutí lidské duše. Na Smichově ji sehráli svižně a účinně.

Ruské publikace. „Museum Akademických Divadel" v Petrohradě bude vydávati za účasti A. L. Volyňského S. Radova a j. osob z divadelních kruhů moskevských divadelní encyklopedii. — Nakladatelství „Svetozar" v Moskvě vydá „Dějiny moskevského Uměleckého divadla" u příležitosti 25 letého trvání tohoto ústavu. Redakci převzal V. I. Němirovič-Dančenko. *Eský.*

Letos zemřelá Sára Bernhardtová, slavná herečka francouzská, jejíž jméno i umění bylo dobře známo po celém světě, byla horlivou propagátorkou dramat. literatury franc., Ibsena, Shakespeara a vůbec všech význačných zjevů světové literatury dramatické. Známy jsou její umělecké zájezdy do Německa (do Berlína a Hamburku na příkl.), do Ameriky a jinam. I u nás v letech devadesátých dvakráte vystoupila v Národ. div. v Praze. A proto nutno věnovati jí — třeba opožděně — obšírnější zmínku: Po absolvování umělecké konservatoře v Paříži, kde ironií osudu byla při odchodu klasifikována jako slibná herečka veseloherní, upoutala záhy pozornost divadelního světa jako skvělá tragédka. V divadle „Français" vystoupila poprvé 2 srpna 1862 v úloze Racinovy Ifigenie. R. 1863 divadlo to sice opustila, ale vrátila se do něho opět r. 1872. Vytvořila řadu tragických postav, připomínajíc velice svou slavnou předchůdkyni Rachel, a její pověst byla zajištěna. Ale r. 1880 po premiéře Augierovy komédie „Dobrodružka", v níž hrála úlohu Clorindy, náhle od oficielního divadla francouzského uprchla a znemožnila tím další provozování této hry, ježto nebylo pro ni náhrady. Nevrátila se pak již nikdy do „Comédie Française". Hrála v menších divadlech, poslední dobou řídila městské divadlo na náměstí Châtelet v Paříži, po ní zvané, a ještě před smrtí, ač značně již stará fysicky a k tomu po dvou operacích (bylo jí nutno operativně otevříti bok pro nemoc močovou, později dokonce odníti nohu), chtěla hráti ve hře Guitryho. Její osobní lékař Marcel Labbé sděluje v revui „Europe Nouvelle", co dalo práce, než ji od úmyslu toho zradili. A přece, ač těžce nemocná, hrála tedy as oň v domácnosti pro americký film. To snad ji také nejvíce poslední dobou ublížilo. Je až s podivem, co životní síly a chuti k životu se tajilo v jejím křehkém těle. Možno říci že umění a láska byly jejím heslem. Její nesčetná milostná dobrodružství až do vysokého věku jsou všeobecně známa. A všichni její milenci, ať bývalí či na výši přízně, zachovali jí vždycky v největší lásce. A byli mezi nimi i vysocí hodnostáři, ministři i předsedové ministerstva. Historie jejího pozdního sňatku s mladým mužem jest ještě v živé paměti. Také lze připomenouti, s jakou účastí se své doby zasazoval ministr Aristide Briand o její jmenování důstojníkem „čestné legie". Byla herečkou, ale jen v divadle městském, do divadla státního, Comédie se vrátiti nemohla pro svůj dřívější

útěk, nuže Briand vymohl, aby byla jmenována aspoň na jeden rok profesorkou státní konservatoře. Bylo toho potřebí k onomu jmenování. Ovšem že těkavá Sára na katedře dlouho nezůstala. Francouzský tisk o ní psal ustavičně. Událost za událostí se střídala v jejím životě, a byly to vždy události nejnečekanější. Co však zůstane nejsvětlejší její památkou, jest její vskutku jedinečné umění. Umění ryzí, originelní, snad vytrysklé právě z jejího tak erotického srdce. Kdo viděl její Fédru, Hamleta. Lorenzaccia, dramata Feuilletova, Dumasa syna, Sardouova, Scribeova atd. atd. až po Rostandova „Orlíka", musí doznati, že její podání různých těch povah bylo prožito, procítěno a hráno nejpřirozenější linií. Proto se zdálo někdy (jako na příkl. u nás v Praze), jako by Sára přibírala za své spoluherce umělce druhořadé. Toť největší omyl. Je přece rozdíl v podání. Jsou mnozí dobří a svědomití herci častokráte jen interprety mechanickými, geniální posvěcení není každému dáno. Prací lze mnoho dohoniti, ale není-li nadání, zůstává i přesně podaný výkon pouhou šablonou. Sára měla také zvláštní dar výslovnosti a modulace řeči. U nás se tato stránka velice zanedbává. Kritika chválí dobré jinak herce, kteří huňňají, jiné, kteří mluví nejrealističtější řečí, jen když mají „saveur", jak se říká, životnost, ale to k umění ještě nestačí. Řeč je nástroj, s nímž musí umělec umět zacházeti. A to u Sáry právě bylo vypěstováno nejvyšší měrou. Klasickým zůstane, co napsal Marcel Prévost o Sáře: „ve větách prostředních a bezlesklých zrovna jako ve verších Racinových dovedla vyjádřiti ony ohromné obrazy bolesti, vznešenosti a vášně, které byly jejími veledíly vlastními a v nichž jsme ji poznávali, jako se poznává malíř podle obrazů, které maloval na různé modely." Sára Bernhardtová napsala také svého času drama „Srdce člověka", které se hrálo s úspěchem v divadle „des Arts", konala přednášky veřejné, ale to vše bylo zastíněno kouzlem jejího zjevu na jevišti. Chápeme plně, jakou ztrátu utrpěla Paříž její smrtí 26. března t. r., a není pochyby, že se jí těžko dostane následovnice. *Dr. Ota Dubský.*

Divadelní bohemica v pařížských knihovnách. Z odborných kruhů knihovnických byl nám sdělen zajímavý poznatek: „Při své studijní cestě do Paříže povšiml jsem si, jak jsou opatřeny jednotlivé obory naší vědy a literatury ve velkých francouzských knihovnách. Zjistil jsem, že v Bibliothèque Nationale, kde jsou dosti úplně zastoupeni nejrůznější národové produkty své kultury, je sice pod heslem „Bohême" nebo „Tchécoslovaquie" mnoho dobrých našich děl z různých oborů, ale marně jsem hledal něco podstatného pod heslem „Tchécoslovaquie — Théâtre". Byla tam pouze jedna studie staršího data. Heslo „Tchécoslovaquie — Théâtre" zahlédl jsem však při prohlídce katalogu bohemik v Bibliothèque de la guerre. Šef oddělení „orientálního", v němž jsou zařazeni i s námi všichni národové slovanští, ukazoval mi s chloubou pěknou řadu českých knih, zařazených tam ovšem jen potud, pokud mají vztah k světové válce. A mezi nimi bylo i několik divadelních her s podobnými náměty. Do této knihovny přicházejí však jenom vojenští odborníci za účelem specielního studia, takže dramatická literatura, tam obsažená, jest podřadnějšího významu. Zato v Bibliothèque Nationale, ohromné knihovně téměř o 4.000.000 svazcích kam zavítá takřka každý cizinec, která je pracovnou francouzských i cizích studentů a učenců, kde nalezl jsem namátkou na příkl. řadu studií a pojednání o divadlech v drobných státech amerických, bylo by třeba, aby bylo také něco o našem divadle, o jeho historii, současném stavu a teorii. Mám za to, že by bylo třeba, aby naše divadelní instituce samy se postaraly o doplnění Bibliothèque Nationale v tomto směru a zaslaly tam třeba jen několik, ale dobře volených knih, zachycujících vývoj a stav našeho divadelnictví, a řadu stěžejních výtvorů naší tvorby dramatické." Návrh tento je hodný uvážení.

Volné vstupenky do pařížských divadel, jak známo, může si dosti snadno opatřiti kde kdo a proto v poslední době divadel. správy omezují vydávání volných vstupenek na míru nejnutnější. Mezi poškozenými je zvláště vrstva literátů, kteří jsou velice pilnými a vytrvalými návštěvníky divadel. Také část kritiky (menších listů) je tímto omezením postižena. Odmítnutí nároků umělec. pracovníků na vol. vstupenky ventiluje v denním tisku režisér Antoine, který poukazuje na význam přítomnosti umělců — odborníků při představeních faktem: melancholické, sentimentální neb dramatické momenty hry svádějí obecenstvo ke smíchu. Dotyčný režisér poukazuje proto na nutnost regulace různorodosti publika přítomností odborníků a umělců. Není to sice špatné vysvědčení obecenstvu, ale musíme vycházeti z psychologické základny: kdo postrádá možnosti vlastního úsudku, přizpůsobuje se úsudku (tedy i chování) toho, o němž ví, nebo snad i jen tuší, že zajímá určité stanovisko k té či oné formě práce. Z toho vyplývá, že umožňování volného vstupu odborníkům do divadel má mimo jiné též význam výchovný. *E. Janský.*

Anketa o syčení a pískání v divadle, kterou už dosti dlouho vede pařížský tisk a která letos na jaře polemikou mezi Karlem Čapkem a Zdeňkou Háskovou měla i svůj ozvuk u nás, ještě neskončila. Velmi zajímavý projev učinil v ní starý a zkušený teoretik i praktik divadelní Antoine, který se vyslovil pro právo syčeti a pískati v divadle. Při tom však vyslovil názor, že nejen odborníci mohou rozřešiti otázky divadelní, nýbrž že se musí vzíti v úvahu i hlas „amatérů-návštěvníků divadla, neboť mezi nimi jsou ti, kteří mohou probuditi naše spící a příliš resignovaná divadla". Tento názor, kdy asi pronikne u našich vedoucích a rozhodujících divadelníků? U nás je tomu naopak. Když návštěvníci a abonenti projeví nějaké přání nebo touhu, hodí se po nich pošklebkem zaostalosti a dělá se pravý opak. Viz Národní divadlo v Praze!

Ibsenův „Stavitel Solness" sehrán byl v komorních hrách Švandova divadla v režii Borově p. Kadlecem, pí Švandovou a Nedošínskou způsobem opravdu skvělým. Znovu možno konstatovati, že jsme Ibsena dosud nedorostli a nepřekonali, že bude nutno se k němu stále vraceti a že vždycky v něm nalezneme nevyčerpatelný zdroj myšlenky, dramatického napětí a krásy.

Americká divadla nevynikají početností, ale svojí monumentálností. Nový obr staví se nyní v New Yorku a má míti 37 pater se 64 zdvižemi. Nebylo by to ani v Americe, kdyby pod divadlem nebyla zavedena železnice s příslušným nádražím, poštovním úřadem, restaurací, záchranou stanicí a dokonce i s knihovnou. *-ý.*

Divadlo v říši květin. Jako hrom působila u nás zpráva o hrozném zemětřesení v krásné pohádkové říši květin — Japonsku. To, co pilné ruce a mozek člověka dlouho a dlouho připravovaly, leží dnes v troskách, z nichž zvedají se ohořelé zdi japonské kultury — divadla. Čilá redakce pařížské „Comédie" uvádí rozhovor svého spolupracovníka s japonským žurnalistou, který rozděluje divadlo ve své vlasti ve tři části, vyplývající z vývinu dramat. kultury Japonska: Stará tradice japon. divadla udržela dosti silně v Tokiu svou posici, jsouc podporována zvláště starší generací, jíž uvádí v nadšení dlouhá dramata lásky a pomsty, končící vždy ku všeobecné spokojenosti diváků vítězstvím dobra nad zlem. Z nejčelnějších dramatiků staré formy byli Monzaémon a Chikamatsu. Jejich hry provázeny byly doprovodem as 12 hudebníků na strunových nástrojích, podobajících se naší loutně nebo citeře. Mimo hry národních autorů jsou zařazeny v repertoar i práce evropských

dramatiků. Aby však jinokrajná dramata nerušila soulad japonského repertoaru, jsou hry přizpůsobovány zvláštním konciliem domácích spisovatelů, profesorů a doktorů, z nichž většina absolvovala svá studia v evropských učilištích. Japonští herci zasvěcují svůj život cele svému povolání, které přechází s otce na syna (po případě adoptovaného), a tak generace za generací setkává se na divadelních cedulích se stejným jménem. Nejznámějšími herci jsou: Ganjiro, Jashima, Uzamon, Kikugovo a Kasugarujin. S ženskými jmény setkáváme se na japonském divadle teprve v poslední době, neboť dříve hereček nebylo. Staré japonské divadlo — Kabuki-za —, které před několika měsíci shořelo, zachovalo si do poslední chvíle starobylý ráz japonské architektury. Kdysi, když ještě nebylo plynového a elektrického světla, konala se představení ve dne. Obecenstvo přicházelo do divadla již ráno, stravovalo se v něm a odcházelo až při počátku šera, dosti nerado opouštějíc své rohožky a koberce, sloužící místo židlí v sále, rozděleném na čtverce, abecedně označené. Nové divadlo liší se jen několika drobnostmi od starého, a representací tohoto stylu bylo Jusaku-za (Zábavné divadlo), menší než „Divadlo císařské“, které již svou moderní stavbou a zařízením bylo předurčeno k moderním hrám evropským, jichž ctiteli jest zejména mladá generace, obdivující často hraná dramata Shakespearova. Svůj osobní dojem vyjádřil jap. žurnalista vystižnými slovy, které možno v některých případech vztahovati i na naše divadelní poměry: „Při japonské truchlohře pláču a při veselohře se směji. Nad hrou evropskou musím však uvažovati, nežli se rozhodnu plakat neb se smát!“ Ku konci rozmluvy projevil mínění, že vše v japonském divadle po poslední katastrofě dozná jistě rozhodných změn. *Eský.*

OCHOTNICTVO.

Pro ochotnickou praksi.

Spolkový rádce (píše dr. Herman; IV; dokonč.). Spolkové peníze jsou jměním cizím, jež nutno ukládati zvlášť. Je-li toto jmění větší, nutno se starati o to, aby bylo bezpečně uloženo a aby bylo uloženo výhodně. Každý příjem musí pokladník potvrditi a na každý výdej musí míti doklad. Tyto doklady jsou číslovány a odpovídají číslům položek v pokladní knize. Pokladník podává v každé schůzi výboru zprávu o stavu jmění a ve valné schůzi podává zprávu za celý rok. Rovněž předkládá výboru účty, jež nutno zaplatiti, a vyžádá si svolení výboru. Výplaty dějí se pak na poukaz předsedův. Jen v nutných případech může předseda v dohodě s pokladníkem poukázati platbu, ale v nejbližší schůzi výboru vyžádá si dodatečného schválení. — Úkol zapisovatele bývá všeobecně podceňován. A přece zápisy o schůzích jsou historickým dokladem o činnosti spolku. Málokterý zapisovatel ví, jak se mají zápisy psáti, protože těžko chápe, co je pro takový zápis důležito. Buď uvádí prostá usnesení, nebo píše všecko, co kdo mluví, a konečná usnesení v tom zapadají. Pro dějiny spolku i pro eventuelní doklad je důležito, aby zápis poskytoval jasný a přehledný obraz celého jednání schůze. Nejprve se poznamenává přítomnost členů. Nejlépe je, když se členové pod záhlaví zápisu podpisují sami. Není třeba zapisovati zbytečné formality. Zapisovatel má si činiti poznámky pokud možná podrobné a z těch pak sestaví řádný zápis. Zprávy činovníků není třeba uváděti doslovně, ale přece tak, aby hlavní věci byly do zápisu zařazeny. Vždyť z těchto zpráv vzniká obraz celkové činnosti. Debaty netřeba zaznamenávati, nejde-li o věc důležitou a vážnou kde je pro budoucnost nutno zvěčniti názory členů výboru a postup, jakým se dospělo k hotovému usnesení. Zvláště tam, kde jde o nájem smlouvy, majetková práva, nebo o čestné věci, nutno bedlivě zaznamenati debatu i usnesení tak, aby bylo jasno, jaký závazek spolek převzal a jaké úmluvy byly uskutečněny. Vždyť po letech se stalo, že zápisy o schůzích tvořily vážné doklady ve sporech, na př. o právu k inventáři jevištnímu, o platnosti darování knihovny, nebo o nájem místností, když nebyla žádná zvláštní smlouva napsána. Tu je věděti, jak důležitý je úkol zapisovatele. Zápis o předešlé schůzi čte se v každé schůzi výboru i ve schůzi valné. Není-li proti němu námitek, pokládá se za schválený, a předseda jej podepíše. To proto, aby tu bylo jistoty, že o každé schůzi byl zápis řádně sepsán. V žádném spolku se nemá trpěti, aby zápisy byly psány nedbale, nebo aby byly vynechány vůbec. Kde není určen zvláštní archivář, má zapisovatel pečovati o spolkový archiv sám. Všecky dopisy, listiny, plakáty mají býti ukládány podle svého obsahu do obálek a podle ročníků. I archiv je mnohdy vzácným dokumentem historickým, zvláště jsou-li v něm dopisy nebo jiné památky vynikajících umělců nebo spisovatelů. — Ostatní činovníci nemají zvlášť obsažných funkcí. Přehlížitelé účtů bývají obyčejně voláni v poslední chvíli před valnou schůzí výroční, kdy potom ve spěchu prohlížejí jen cifry a zkoumají součty. Není nikdy chybou, zvou-li se i do schůzí výborových. Jejich úkolem není jen zkoumání cifer a dokladů, nýbrž přehlížení celého hospodářství spolku. Proto neškodí, mohou-li stopovati i během roku, jak si výbor vede, jaká usnesení v ohledu finančním činí a komu je svěřeno jmění. Pak by také byl vzbuzen jejich větší zájem a sami by se hlásili k práci. Přehlížitelé mají po provedení přehledu podepsati pokladní a účetní knihu a mají na valné schůzi podati zprávu o tom, co shledali, a nemají-li žádných námitek proti schválení pokladní zprávy. — V našich spolcích je jistě jedna důležitá funkce, totiž volených delegátů, kteří zastupují spolek v okrsku, nebo zastupují okrsek v ústředí. Bylo by chybou, kdyby tito delegáti nebyli zároveň členy výborů nebo okrskových rad. Oni jsou právě pojitkem organisačním, a proto mají býti ve středu činnosti spolkové aby mohli své povolání řádně plniti. Oni mají znáti vlastní činnost i její zájmy, aby je mohli zastupovati a hájiti. oni mají také svoje zkušenosti uplatňovati v okrsku i v ústředí. Co se ve schůzích delegátů slyší, mají přinésti zpět do svých spolků, mají o všem podati zprávu a mají pečovati o to, aby se organisační pokyny vlastním spolkem prováděly. V těchto delegátech spočívá zdar celé organisace. Doporučuje se, aby jeden delegát byl volen z členů výboru, kteří nemají zvláštní funkce, a druhým delegátem aby byl pokud možná jednatel nebo i místopředseda. — Zbývá ještě poukázati na jednu důležitou funkci, která sice nespadá do výboru, ale vychází volbou z něho. Je to spolkový režisér. Pro uměleckou činnost ochotnických spolků je režisér nejdůležitějším činitelem, a proto je třeba, aby mu byla věnována největší pozornost. Není vyloučeno, aby to byl člen výboru, ale může jím býti i člen mimo výbor. V tomto případě je ovšem nutno, aby byl zván do schůzí výboru s hlasem poradním. Volba režiséra má míti na zřeteli výhradně zájem umělecký. Ne kamarádství, ani osobní styky, ani doporučení, ale skutečná kvalifikace musí tu rozhodovati. Hrál-li někdo dvakrát nebo třikrát

a snad i vícekrát, není ještě způsobilý pro režiséra. K tomu je třeba sečtělosti, odborné znalosti a uměleckého vkusu. Dnes už není tak těžko získati tyto vědomosti a vlastnosti. V řadě absolvovaných kursů mělo členstvo možnost nabýti dostatečných návodů, a vedle těchto kursů je dosti literatury, a zvláště naše „Československ. Divadlo“ přináší stále cenné pokyny pro divadelní praksi, takže sebevýchova je mnohem lehčí než dříve. Na režiséru záleží všecko, volba hry, její provedení, výprava a celý úspěch. Proto je nutno vybrati vhodnou osobu, bez ohledu na všecko ostatní. Je-li však režisér po bedlivé úvaze zvolen, pak je povinností výboru, aby za ním stál celý, aby mu práci ulehčoval, aby vynutil dochvilnost a kázeň členstva a aby mu poskytl všecko, čeho k dokonalému studiu a vypravení hry potřebuje. Ve velkých spolcích bývají režiséři dva i více Je dobře střídati členy, aby se všichni uplatnili, je dobře míti vždy připravenou náhradu za režiséra. Otázka změny v osobě režiséra nedá se upravovati podle určitého pravidla. Tu je nutno přihlížeti k daným poměrům. Vždy však musí rozhodovati jen umělecký zájem a nic jiného! V tom je úspěch ochotnické činnosti, v tom se rodí jeho vážnost a umělecká pověst!

Zprávy Ú. M. D. O. Č.

Za Aloisem Wiesnerem. Dne 6. listopadu t. r. odešel od nás navždy. Loni v tu dobu oslavili jsme jeho půlstoletou činnost ochotnickou a doufali jsme tehda, že se mezi nás ještě vrátí. Sám se na to těšil, ale osud odvedl jej v plné životní síle a uprostřed velkých nadějí. Wiesner nebyl ještě tak stár, než padesát let již pracoval na jevišti. Byl typem lidového divadelníka a dobyl si velkých zásluh jako režisér i herec. Byl také velkým vlastencem, který shánět pro stavbu Nár. divadla, shánět pro Sokola i pro obranné jednoty. Každý ušlechtilý podnik většího slohu nalezl v něm dobrého a ochotného pracovníka. Naše „Matice“ v něm ztrácí mnoho... Byl od počátku jejím členem, pracoval ve výboru, v Pražském okrsku a posléze byl i pokladníkem Sboru pro postavení Tylova domu. Jak byl milým přítelem a oblíbenou osobnosti, ukázalo se při jeho pohřbu dne 9. listopadu, kdy ho doprovázelo množství přátel a známých na poslední cestě vzdor nevlídnému počasí. U hrobu promluvil p. dr. Masák za „Sokol“, a za obranné jednoty a dr. Herman, starosta Ú. M. D. O. Č. Loučili jsme se neradi a pohnuti. Odešlo s ním kus velké historie, která však jeho jméno ve vývoji českého ochotnictva zaznamenala písmem nesmazatelným. Naše „Matice“ mu zachová trvalou památku!

K Smetanovým oslavám. Některé och. spolky chtějí se účastniti Smetanových oslav tím způsobem, že vypravují jeho opery. Jsou sice někde zdatné hudební a pěvecké sbory, kterým se zdaří nějaká opereta, ale pro vážný podnik oslavný je třeba požadovati provedení, ve všech směrech prvotřídního. Zeškrtané nebo všelijak zkreslené opery byly by jen hříšnou profanací, protože na Smetanova díla hledí celý národ jako na nedotknutelný a vzácný poklad. Není také účelem práce ochotnické pěstování oper, a proto nezdařené takové pokusy působily by jen škodu na dobré pověsti ochotnictva a budily by zřejmý odpor veřejnosti. Proto doporučujeme svým členům, aby — chtějí-li — oslavili Smetanu jiným způsobem, ne však pořádáním představení operního.

Knihovna Matice divadelní. Právě vydáno, a to k premiéře na Měst. divadle vinohr., Vojnovičovo drama „Maškaráda v podkroví“, Blahníkův spis „Podstata a smysl divadelního umění“ a Konrádův „Návrat mládí“. Upozorňujeme naše jednoty, aby, použivše výhod organisačních, objednaly si tyto svazky. Přištími svazky: Piskořovou „Kukačkou“ a Przybyszewského „Hlubinou“ v překladu J. Rydvana ukončen bude I. ročník. Subskribujte II. ročník za týchž podmínek!

Věc práva autorských poplatků. V poslední době množily se stížnosti do vyměřování autorských poplatků. Předsednictvo Ú. M. D. O. Č. svolalo zvláštní poradu se zástupci Spolku čs. spis. belletr. „Máj“ ve které bylo obapolně ujednáno toto: Pro členy Ú. M. D. O. Č. bude „Máj“ předpisovati autorský poplatek ve výši 7% hrubého příjmu z div. představení, ale pouze za těchto podmínek: Vykázaný hrubý příjem musí býti udán správně a musí býti potvrzen obecním úřadem. Toto potvrzení může býti uvedeno na části složenky, kterou se poplatek zasílá „Máji“, nebo zvlášť. Kdyby se ukázalo, že byl příjem udán nesprávně, nebo že se spolek vyhýbá včasnému placení autor. poplatku, pozbude nároku na stanovenou sazbu 7% a bude mu předepsána sazba jako spolku neorganisovanému, a „Máji“ je volno takový spolek stíhati podle zákona. Mimo to oznámí „Máj“ každý takový případ našemu ústředí, které zakročí podle organisačního řádu. V jakékoli korespondenci s „Májem“ mají naše jednoty význačně uvésti, že jsou členy Ú. M. D. O. Č. Dotazníky stran div. místností a počtu míst buďtež „Máji“ — pokud se tak již nestalo — zaslány, ježto je jich třeba pro statistiku a kontrolu. Toto ujednání platí zatím na rok 1924. Okrskové rady se důtklivě vybízejí, aby pilně dozíraly na přesné a správné plnění tohoto ujednání. Mimo to nutno připomenouti, že ujednaná výhoda bude platiti jen pro ty členy, kteří správně plní svoje organisační povinnosti a odvedou svůj roční příspěvek členský podle stanov nejdéle do konce března. Zvláště však upozorňujeme na to, že při překladech je dvojí poplatek: autorský a překladatelův, což se často přehlíží. Mají-li naši členové nějaké stížnosti stran ostatních agentur neb zástupců autorů a vyměřování provozovacích poplatků, nechť je ihned oznámí ústředí, ježto se v této otázce vyjednává dále.

Výkaz příspěvků hrobové akci „Sdružení pro povzn. znalosti památek v Praze“: „Tyl“ Praha VIII Kč 20·—, „Thalia“ Praha VII 50·—, „Palacký“ Milé p. Mšec Kč 25·—, „Tyl“ Vejvanov u Radnic Kč 25·—, „Kolár“ Police n. Met. Kč 10·—, „Kolár“ Ml. Boleslav Kč 10·—, Spdo. Úpice Kč 5·—, „Osvěta“ Obora u Loun Kč 20·—, N. J. S. Trmice u Ústí n. L. Kč 20·—, „Tyl“ Kutná Hora Kč 25·—, Spdo. Písek Kč 30·—, „Jizeran“ Benešov n. Jiz. Kč 10·—, Čt.-pěv. sp. Krhová p. Krásno n. Bečv. Kč 10·—, „Sokol“ Plzeň Kč 30·— a dto Křimice u Plzně Kč 10·—, N. J. S. Libňatov Kč 20·—, celkem Kč 320·—. Ve výkaze bude pokračováno.

Z ústředí. Výkonný výbor konal první poprázdninovou schůzi 21.-X.*) m. j. za přítomnosti venkov. deleg. pp. J. Hofmana (Hořice), F. Meinra (Plzeň), Jos M. Svobody (Kostelec n. L.) a K. Zahradníka (Prostějov). Ve zprávách kanceláře ústředí sdělen výsledek jednání o slevě při nákupu knih pro knihovny režisérské (viz na jiném místě!), výsledek sběrací akce pro nemajetné okrsky a výsledek sběrací akce pro „Tylův dům“ (m. j. Nár. div. v Praze věnovalo Kč 1000·—, různé soukr. osoby a firmy Kč 496·—; z dodat. upomínací akce loterie odvedeno Kč 5397·—, takže hotové jmění činí přes Kč 32.000·—, kromě moučné půjčky nom. Kč 150.000·—). Ve zprávě pokl. přijato do 20.-X. na člen. přísp. Kč 26.661·—, dosud dluží 340 spolků. Náklad na časopis za rok 1923 činí Kč 26.000·—, hotovost Kč 12.204 06; vzhledem k značnému nákladu na časopis usneseno, že jednotám, které po upomínce do 1.-IV. přísp. nezaplatí, bude zasílání listu od II. pololetí zastaveno (za upomínku zaplatí Kč 1·—). Přijato 34 spolků. Do tisku dány

*) Pro množství látky opozděno.

formuláře o činnosti spolků. Ve valné schůzi Nár. rady čs. zastupovali ústředí dr. Herman, R. Weinert a L. Felber. Čten poděk. přípis Ruth. okrsku v Ústí n. Lab. za knižní dar ústředí; zamítnuta žádost Spdo. v Rovensku za utvoření okrsku, ježto Rovensko netvoří způsobilé středisko okrsku; na základě žádosti Dr. sp. „Vojan" za založení okrsku v Mělníku bude svolána schůze a obeslána ústředím; k znovuzřízení okrsku v Písku bude rovněž svolána schůze za účasti ústředí; okrsek Pardubický provede připojení okrsku Chrudimského po zorganisování vlastního obvodu; Org. čs. berectva deleguje do společných porad pp. V. Zahoříka, Ant. Strnada, K. Rinta a Bedř. Vrbského; účet. rada O. Mošna sdělil, že o věnování sbírek div. Jindř. Mošny rozhodne porada, k níž ústředí přizváno; min. financí zamítlo žádost ústředí za vrácení loterní taxy; na stížnost Pardubického okrsku stran autor. poplatků zmocněno předsednictvo k vyjednávání s maj. div. agentury „Centrum", dramaturgem Nár. div. Fr. Kholem, o utvoření ústřední odúčtovací div. kanceláře, které by spolky, sdruž. v Ú. M. D. O. Č., provozované hry hlásily a aut. poplatky odváděly pro všecky ostatní agentury (dojde-li k dohodě, bude tato agent. uvedena od 1.-I. v činnost). K I. sjezdu slovenského div. ochotnictva v Turč. Sv. Martině úsneseno vyslati dva delegáty. Plzeň. okrsku předán dozor nad repertoarem dram. sp. „Heyduk" v Doudlevcích i právo postupovati v případě neuposlechnutí podle org. řádu; zároveň odhlasována mu obvyklá subvence. K referátu čas. živnost. „Reformy" o protestní schůzi Pražského okrsku proti útokům dra M. Novotného v „Nár. Listech" na ochotnictvo usneseno zaslati redakci „Nár. Listů" komuniké, ve kterém odmítnuta snaha využíti rozporu mezi členem této redakce a ústředím k polit. nájezdu proti celé straně nár.-dem., která svými poslanci vždy ochotně kulturní akce ústředí podporovala. — Nově přijaté jednoty: Čt.-och. j. „Mošna" v Berouně, Obč. záb. bes. Čenčice, Spdo. v Deštné u Soběslavě, Spdo. v Dráchově, Vzděl. sdr. „Humor" na Bílé Hoře p. Bolevec, Volné sdr. div. och. soc.-dem. v Hoře Kutné. Dr. kr. sdruž. katol. spolků v Hořicích, „Sokol" v Hylvátech u Ústí n. Orl., Hasiči v Chlumu p. Zvíkovec, Obč. vzd. j. „Komenský" pro Chocerady a okolí, Divad. spol. „Jirásek" v Chroustově p. Kněžice, Och. sp. „Vojan" ve Kdyni, Skup. čs. váleč. inv. Lišov, Spdo. „Vlastimil" pro Litoměřice a okolí, Spdo. v Milčíně, „Sokol" v Obratanech, Čs. vzd. a podp. Bes. pro Prahu-VII a okolí, Vzd. a och. kr. „Byt. družstva" zříz. a děl. železn. Praha-VII, Č. O. B. Roudnice, Div. och. j. „Tyl" v Rychnově n. Kn., Dr. odb. Míst. komise osvět. v Řetůvce, Och. sp. „Kometa" v Skašově p. Měčín, Záb. a div. sp. „Šumavan" ve Skočicích, Čin. a operet. soub. „Havlíček" v Sobotce, N. J. S. pro Strážkovice a okolí, Spdo. v Šopce, Děln. sp. och. v Trubíně p. Podčáple, Míst. org. soc. mlád. ve Vejprnicích, Pěv. dram. a hud. sp. „Dalibor" pro Vinařice a okolí, Spdo. „Budoucnost" ve Vlčicích, Och. sp. „Svornost" ve Vrdech, Spdo. „Tyl" ve Zvoli, Jedn. Orla čs. Židenice—Juliánov a Sport. klub Falknov n. Ohří. — Z činnosti ústředí: Ústředí podniklo pokusnou sběrací akci ve prospěch našich nemajetných okrsků, zejména ve změmčeném území. Akce tato vynesla Kč 448·50. Z tohoto výnosu byly zakoupeny za výjimečně levnou cenu různé hry dobrých autorů, které budou věnovány knihovnám našich okrsků. Okrsku v Ústí n. Lab. byla již 71 kniha zaslána.

Z okrsků venkovských. Ruthův okrsek v Ústí n. Lab. konal schůzi okrsk. rady 30.-IX. v Chabařovicích za účasti 15 deleg. 7 spolků, zejm. Spdo. „Mácha" z Litoměřic, který přál si býti zprvu zařazen k roudnick. okrsku, ale po vysvětlení nutnosti úzkých styků menšinových jednot vstupuje do okrsku Ruthova. Propagační zájezd ústecké jedn do Chabařovic k urovnání tamních poměrů (kde kromě org. „Sokola" hraje div. N. J. S. i legionáři) odložen k pozdějšímu projednání. Jednáno o přednáškách spis. V. K. Blahníka (viz na jiném místě!) a oznámen repertoar jednot: Dram. kr. národ. spolku v Košťanech 27.-X. Jiráska „Emigrant", Jdo. „Jirásek" v Ústí 6.-X. Balákova „Terna", 28.-X. „Lucerna", Verneřice 6.-X. Olivy „Bujná krev", Spdo. „Mácha" Litoměřice 24.-IX. „Veibloud uchem jehly". Násl. schůze konána 21.-X. v Ústí n. L. za přítomn. 15 deleg. 8 sp. Jednáno o oběžníku č. 1163 (knihovna), kterým cítí se poškozováni menšinoví knihkupci pražsk. nakladateli a o přednáškách spis. Blahníka, jichž druhá část odložena na masopust. Valná schůze a další schůze okrsk. rady stanovena na 25.-XI. do Teplic. — Vrchlického okrsek v Lounech konal 7.-X. řádnou valnou hromadu za účasti 30 del. 20 spolků a odborů. Valnou hromadu řídil předs. A. Maněna. Dle přednesených zpráv funkcionářů čítá okrsek 30 organisovaných jednot a dram. odborů. Dle zprávy pokl. činil příjem Kč 1744·36, vydání Kč 409·70, hotovost pokl. Kč 1334·66. Během roku konány 3 přednášky, jedna se světelnými obrazy spis. V. K. Blahníka. Z okrskové knihovny, která se znovu zřizuje, půjčeno 250 svazků; příjem za půjčené knihy Kč 110·40, vydání Kč 45·60. Zpráva div. referenta: Ve spolcích, v okrsku organisovaných, sehráno od 1.-VII. 1922 do 30.-VI. 1923 celkem 94 hry, z nichž celovečerních 76, aktových 18 z těchto: původních 86, překladů 8. V původní dramatické tvorbě zastoupeni autoři: Vrchlický, Jirásek, Kvapil, F. V. Krejčí, Zeyer, Hilbert, Svoboda, Scheinpflug, Štolba, Preissová, Kunětická, Horáková, Šamberk, Balák, Skružný, Fingal a j. V překladech Averčenko, Brandon, Bisson, Čechov, D'Emery Cormon, Przybyszewski, Sardou a j. Zprávy funkcionářů vzaty s povděkem na vědomí. Do okrskové rady zvoleni: A. Maněna předs., Vl. Stanislav místopředs., Dr. Charvát pokl., Fr. Šimon knih., Ot. Náprstková zapis. Do výb. Jan Kadlec, Jos. Vykouk, Jos. Vlček, Fr. Trubač, Jar. Zázvorka, Barb. Čuliková, Ad. Ryska, Karel Chlouba, Jul. Holer, Ant. Albín, Jos. Suchý. Přehl. účtů Jos. Seifert a Fr. Frantl. Přijat návrh, aby věnováno bylo na rozšíření knihovny Kč 1000, aby zakoupen byl rozmnožovací přístroj pro obsáhlou korespondenční agendu a zhotovení seznamů knih okrskové knihovny. Usneseno pořádati častěji schůze okrskové rady, jakož i schůzky režisérů. Knihy z okrskové knihovny půjčovány budou jen na předložený průkaz, opatřený razítkem a podpisem předsedy spolku, pro který se knihy vypůjčují (v neděli dop.). Návrh, aby organisační poplatky z div. představení stanoveny byly dle uplynulého období, přijat. Poplatky ty jsou Kč 5 z každého vlastního představení, Kč 10 z představení, které hráno je ve prospěch jiné korporace. Za pohostinské hry členů Kč 2 za člena, za více než 5 členů Kč 10. Uloženo, aby okrsková rada jmenovala obvodní důvěrníky (referenty), kteří budou referovati ze svých obvodů. Referentům těmto poskytnut bude hrajícím spolkem volný lístek. Všechny org. jednoty jsou povinny oznámiti z každého představení: hrubý příjem, poplatky za autorská práva, za zakoupené div. knihy, rovněž i obnosy, které věnovány k účelům humanním a kulturním. Peněžní zásilky pro okrsek přijímá: Dr. Ot. Charvát, komisař okr. pol. správy v Lounech. Veškeré dopisy pro okrsek nutno adresovati: Ant. Maněna, předs. okrsku Louny—Kolonie 808. *(—m.)* — II. Tylův okrsek v Plzni konal schůzi delegátů (zast. 10 jednot) 7.-X., při níž podány zprávy z okrsk. rady: 30leté jubileum ochotn. pokl. K. Tenka oslaveno 28.-IX. přátel. več., kde odevzdán jubilantu diplom. 14.-X. provedena jako okrsk.

předst. Skochova „Naše babička". Přednáška prof. L. Richtra „O moderní režii" konána 20.-X. v Uměl.-prům. museu. Přijato v září 5 jednot. Zpráva pokl.: příjem Kč 1687·74, vyd. Kč 1390·20.

Posudky div. předst. pražsk. jednot. Zvlášť pozoruhodnou snahu a chvalitebné porozumění pro cenný repertoar projevila bes. „F. F. Šamberk" v Košířích, jež sehrála 1. a 2.-IV. Shakespearova „Othella" ve Sládkově překladu. Ref. p. Trousil st. Radostně působila nejen dokonalá souhra, nýbrž i jevištní soulad, dekorace (kostymy, světelné efekty atd.) Z řady účinkujících, kteří se vesměs dobře přizpůsobili rázu volené hry, vynikl výstižný Maur pana A. Šťastného, podmanivý zejména ve scénách přemáhaných výbuchů žárlivosti; k němu družil se Jago p. Strašeův, jehož výraz obličeje a posuny přiléhaly přesně charakteru tvořené role, občas hraničíce až na groteskност. Jemnou Desdemonou byla B. Šiklová; z ostatních výkonů — i menší role zapadaly tu více, tu méně šťastně v celkový rámec — jmenuje referent zvláště p. Grafneterova Cassia, dožeté p. J. Šikla, Brabantia p. J. Šťastného, Emilii pí Šťastné a Biancu pí A. Šiklové. Úprava scény i režie p. A. Šťastného pozorná. — Dram. kr. „Alois Jirásek" na Smíchově sehrál 21.-III. v Řemesl.-živnost. besedě Svobodovu věc. „Poslední muž" za rež. V. Š Figara. O hře ref. p. Král. Prvé jednání trpělo poněkud vlekloustí, v dalších se soubor rozehřál a vydržel pak tempo (i s napovědou) až do konce. Z účinkujících jmenuje ref. p. Laubeho v titulní roli, pí Labskou (Kohoutová), pí Kripnerovou (Helena), dobrou Zdenku sl. Sivecké a gymnasistku sl. Faltové; z pánů dobře se uplatnil p. Povolný jako Bečvář; p. Vacek byl začátečnický. — Dram. pěv. dr. „K. Havlíček Borovský" na Vinohradech sehrála 19.-IV. v Nár. domě Hlavatého 3 akt. ves. „Městská rada na námluvách" při úplně vyprodaném div. sále; řídký to jistě zjev u ochotníků. Je těžko býti referentem (—ek) při tomto kuse. Nestačí říci, že je bezcenný a la „Mlsní kocouři", ale přímo horentní nesmysl. Z hrajících 24 osob ovládla svoji roli pouze sl. Zieglerová v komorné Julii. Psáti o ostatních, o scenerii a maskování nemělo by významu. Pouze zbývalo by říci všeobecně, že bude asi těžko vychovávati nedospělé děti podobnými divadelními kusy, a domnívají-li se jejich rodiče, že se jim to zdaří, měli by se aspoň postarati o to, aby jejich ratolesti zachovaly klid při představení, nekřičely a nesedaly na opěradlech lavic. — Malostranská Beseda sehrála 22.-IX. Baláka-Vrbského 4 akt. ves. „Zlatý Jiří" (rež. arch. Doležal). Ref. E. Janský píše, že již loni na těchto místech uvedl, že M. B. je z těch souborů, jichž produkci a výkon nutno posuzovati bez jakékoli shovívavosti. Důvodů pro exaktní měřítko je několik, nehledě ani ku staré tradici malostranského jeviště, na němž zkoušeli své schopnosti již jako ochotníci četní umělci (Inemann, Kvapilová, Vojan atd.), dobyvší si zvučného jména. Malostr. Bes. má, jako řada jiných spolků, význam lokální a právě proto nemá pouze úkol společenský, ale zejména kulturní. Kultura, jejíž součástí je nesporně divadlo, musí býti soustavně vštěpována návštěvnictvu, aby toto bylo schopno absorbovati i themata vyšší, nežli podává „Zlatý Jiří". Je chvalitebné, že M. B. k zahájení nové sezony provedla českou, původní práci, jež měla nedávno svou premieru na jevišti holešovické „Uranie". Hra sama o sobě nepostrádá poutavého děje, ale jeho zpracování prozrazuje, že autoři jsou pouhými rutináry. Aby tento nedostatek umělecké hodnoty byl dokonale maskován je třeba hbitějšího spádu, souhry všech zúčastněných. Snad ještě vzpomínky na minulé prázdniny byly příčinou, že tu a tam konversace vázla a nástupy nebyly přesné. Světelné efekty, nově zřízené, však fungovaly à tempo, jakmile jen dozněla slova „Stmívá se . . ." Takové lapsy, míním, nebudou se při příštích představeních opakovati; svědčilo by to o zhoršení kvality tak vyspělého souboru.

Repertoar ochotnický. Dram.-hud. sdr. v Hostomicích (Nár. dům) 12.-XI. J. F. Karasa „Na rodné hroudě", 26.-XI. J. Kühnla „Svůdná dívka", 25.-XII. K. Rožka „Samot chorobné květy", 18.-II. „Psohlavci" (úpr. Fenclova, r. Em. Túma, výpr. K. Císař). — Dr. sdr. „Čechie" v Radotíně (u Hamanů) 12.-XI. Preissové „Její pastorkyňa" (r. ing. F. Holý), 26.-XI. (ve prosp. „Tylova domu" v Praze) Ferd. Olivy „Pojď na mé srdce" (r. Fr. Bláha, scén. K. Hašek), 16.-XII J. Rudloffa „Na Kozlanském klepáči" (r. Holý, orch. C. Dragouna, dir. Jos. G. Renner), 28.-I. Krylovova „Divoška" (rež. A. Polanecká výpr. Holý). — Bes. „Tyl" v Radotíně (u Koruny) 19.-XI. Tyla „Strakonický dudák" (rež. V. Táborský) jako zahaj. předst. za účasti zpěv. sp. „Dalibor" a s prosl. zást. pražsk. ústředí, 10.-XII. dto. „Matka a dcera" (r. J. Marek). — Dr. odb. čsl. ml. soc. ve Kbelích (u Suldovských) 14.-XI. Hlavatého „Městská rada na námluvách" (r. V. Černý). — Spdo. v Soběslavi (Nár. host.) 18.-XI. Skružného-Ludvíka „Kometa Hanzelinová" (r. B. Portych), 25., 26. a 27.-XII. St. Loma „Honza" (rež. Edm. Chvalovský, vrch. rež. Nár. div. v Praze v. v.). — Och. div. v Havlovicích („Amerika") 19.-XI. E. Peškové „Furiant" (sc. J. Hylman, r. Jos. Řezníček ml.), 10.-XII. F. X. Svobody „Poslední muž" (r. dto.). — Spdo. „Jirásek" v Mezně (host. J. Přibyla) A. Lokaye „Nerozluční přátelé," 26.-XII. J. Štolby „Ach, ta láska!" — N. J. S. v Čes. Lípě (Nár. dům) 19.-XI. K. Fořta „V českém ráji."

Knihy a časopisy, pomůcky, provoz. práva a j.

Nár. vzděl. děln. bes. „Palacký" v Plzni žádá zdvořile ony jednoty, jimž poslala svůj Památník u příležitosti 25 letého jubilea, by požadovanou částku zaň laskavě zaplatily v případě, že si Památník ponechaly. V Památníku je příspěvek slavn. čes. spis. a básn. Šumavy Karla Klostermanna. Bes. „Palacký" tedy vlastní poslední jeho rukopis. Je to upřímné uznání práce a snahy a humanního smyslu besedy a vřelý projev k českému dělníku. Odevzdávaje svůj rukopis, v tuše konce svého života Klostermann vyslovil se v tom smyslu, že doufá, že český dělník zachová mu trochu vzpomínek.

Dětem našich divadelníků pod stromeček náleží beze sporu pěkná kniha. Člen kruhu „Čsl. Div.", redaktor oblíbeného dětsk. čas. „Úsvit" a známý spis. Adolf Wenig vydal u F. Topiče, Praha-I, Národní tř. 11, po způsobu svého populárního „Kocourkova" (Kč 20·—) novou řadu rozmarných příběhů „z kroniky zapadlé vsi nedaleko Kocourkova" pod názvem „Zlámaná Lhota" a s přiléhavými vyobr. Jos. Čejky, kterou doporučujeme stejně vřele, jako jiné jeho práce: „Čertoviny" (K 30·—), „Zvířátka a loupežníci" (K 20·—), „Kytice pověstí" (K 28·—), „Vánoce" (K 15·—). Dospělí odebírejte jim spoluredigovaný obrazově skvěle vypravený a liter. cenný „Topičův sborník" za K 26·— čtvrtl. (jednotl. K 11·50). — Upřímný náš stoupenec nakladatel Jan Svátek v Praze II, Spálená 38, vydal pro děti krásnou knihu poutavých pohádek a povídek z přírody od Violy z Prácheňska „Dub a slavík" s ilustr. A. Scheinera (K 19·—) a druhou „Z pohádkářova pokladu" od uč. Jos. Žemly (ilustroval J. Kočí) ve stylu národ. pohádek a s výchovnou tendencí, pro niž s prospěchem možno vložiti ji do rukou mládeže (K 23·—). Dopište si o ilustr. seznam jiných cenných liter. děl, nakl. Svátkovým vydaných.

Subskripce. Nakl. B. Kočí v Praze I, Masarykovo nábřeží 14, vypisuje do konce prosince subskripci na vydání prvních 10 sv. Sebr. spisů

Jak. Arbesa v úpravě i formátu spisů Třebízského za nepatrnou cenu K 8·— a váz. K 11·70 za svazek. Bližší v prospektu nakl. — Státní nakl. v Praze II, Ostrovní 24, vydá péčí „Sboru pro post. pomníku B. Smetanovi" k výročí jeho stých narozenin první svazek jeho „Souborného díla" za K 180·— pro členy Sboru a K 200·— pro nečleny na splátky po K 30·—. Zatím vydalo v „Přírúč. vyd. vokálních skladeb B. Smetanových" partituru a hlasy „Tři jezdců" (za K 6·— a po 80 haléřích). Prospekty u knihkupců.

Sylvestrovské scény Jos. Skružného, Praha II, Riegrovo nábřeží 20: „Ať žije Nový rok!" (Novinka! K 5·— pošt.), „Půlnoční námluvy" (K 4·—), „Šťastný den pana profesora" (K 3·40). „Od deseti k pěti" (K 3·40), „Sylvestrovský král" (K 3·40).

Obsah. R.: Úvodník (Doslovem). — Dr. Herman: Působnost státu podle div. zákona. — Blahník: Státní ceny pro režii, herectví a scén. výpravu. — Dr. Siebenschein: O jevišti XVI. století. — Vratislav: Z hereckých pamětí. — Dr. Šebesta: Přísp. k děj. pražsk. div. z konce 18. a poč 19. stol — P.: Hlasy o „Knize Jobově", „Na východ od Suezu" a „Srdce trumfem". — Poznámky. — Ochotnictvo. Pro ochotn. praksi (dr. Herman: Spolkový rádce). — Zprávy Ú. M. D. O. Č. (Za Al. Wiesnerem, K Smetanovým oslavám, Úprava autor. popl. „Máje", Výkaz přísp. hrobové akce „Sdruž. pro povzn. znalosti památek", Z ústředí, okrsků atd.)

Redakční kruh: V. K. Blahník, dr. Fr. Herman, Jozef K. Míło, prof. Jar. Petr, Jakub Rydvan, inž. Vojta Stein-Táborský a Adolf Wenig.

Chcete míti na jevišti vzornou kostymní výpravu?

Chcete míti v karnevalu nejhezčí masky?
Chcete býti dobře a levně obslouženi?

Obraťte se na odborný závod

OLGY FRIEDLOVÉ, Praha II,
Jungmannova třída 7-I. p.

Členům Ú. M. D. O. Č. 10% sleva.

Přesné slohy. Vzorná obsluha.

Spolek div. ochot. v Ronově n. Doubravou prodá dekoraci na maškarní plesy, malovanou akademickým malířem, zcela zachovalou, ráz: „Z pohádky do pohádky."
Též prodá starší divadelní knížky.

Pro divadlo pušky, různé zbraně a rekvisity.
Nabídky pod značkou: „DIVADLO."

Vlásenky

divadelní, plešaté 20—25 Kč, komické Kč 35, salonky, sálské, umělecké Kč 45—50. Paruky rytířské, alonž., rokokové pro pány i dámy. — Soupravy líčidel 8 tyčinek Kč 20—22—25.— **Mastix 5, krep 3 Kč.** — Odprodej starších, jakož i nových paruk, kus Kč 20—25. — Ilustr. návod k líčení Kč 15, dobírkou Kč 17. — Ceník zdarma zašle

JAN HAKL, PRAHA, Žitná 34.
850 kusů paruk na půjčování.

Na Sylvestra
a
veselé dny masopustní
doporučuje
„CENTRUM",
divadelní zastup., spol. s r. o.,
PRAHA-VII. Nad Rudolfovou štolou č. 6
tyto veselohry svého repertoaru:

CELOVEČERNÍ:

Faydeau: **„Dešť milionů."**
Glas a Megrue: **„Nová firma."**
Vlček: **„Naši republikáni."**
Bernard Tristan: **„Kurník."**
Rostrupp a Larsen: **„500 %."**
Davies: **„Zdravá nemocná."**
Picard: **„Kiki."**
Mirand a Montignac: **„Pan Bourdin prospěchář."**

AKTOVKY:

Averčenko: **„Pětka."**
Meinecke: **„Ve šňatkové kanceláři."**
Merimée: **„Kočár nejsvětější svátosti."**
Bracco: **„Cestovní dobrodružství." „On, ona, on." „Co nechceš, aby ti jiní činili." „Není nad počestnost."**
Teffi: **„Šťastná láska."**
Holberg: **„Bradýř Melhuba."**
Scheu: **„Mazaný kriminalista." „Ubohý ministr." „Zákon je zákon." „Bláznivá osoba." „Majorita."**
Haunerová: **„Martička pianistka."**

Rukopisy k těmto hrám jsou k dostání jedině v „CENTRUM", divadelním zastup., spol. s r. o., PRAHA-VII, Nad Rudolfovou štolou č. 6.

JEVIŠTĚ
a zařízení na vytahování dekorací provádí velmi levně odborná firma
Hanuš a Píštěk v Mistku, Frýdlantská 63.

PLÁTNA
na opony, kulisy, dekorace různé vyrábí a dodává firma
M. V. Škop, mechanická tkalcovna
v Polici nad Metují.
Vzory na požádání zašle.

Divadelní jeviště
zařizuje odborná, 28 let stávající dílna firmy
František Fert, divadelní malíř,
BRNO-HUSOVICE.
Žádejte bezplatné rozpočty s udáním šířky a výšky místnosti. // Výhodné placení. // Telefon 506/VI.

DIVADELNÍ KNIHOVNA MÁJE.

Dosud vyšlé svazky obsahují:

1. K. Leger: *Illuse. - V poutech.* Dvě aktovky. 5 Kč.
2. de Curel: *Figurantka.* Komedie o 3 děj. 4 Kč.
3. Josef Šmaha: *Dcera.* Činohra o 3 jedn. 4 Kč.
4. Stroupežnický: *V ochraně Napoleona I.* Žert o 1 jedn. 4 Kč.
5. H. M. Paull: *Nový clown.* (The new clown.) Fraška o 3 dějstvích. Přel. Karel Mušek. 3 Kč.
6. L. Stroupežnický. *Pan Měsíček, obchodník,* Vesel. o 3 děj. IV. vyd. Kč 7·50.
7. C. Haddon Chambers: *Tyranství slz.* (The Tyranny of tears.) Veselohra o 4 děj. Kč 3·50.
8. R. Svobodová: *V říši tulipánků.* Veselohra o 3 dějstvích. Kč 4·50.
9. Robert Saudek: *Drama dětské lásky.* 1. *Dětské svědomí.* 2. *Židovští kluci.* 3. *Jeník.* 3 Kč.
10. F. A. Šubert: *Žně.* Drama o 3 děj. II. v. Kč 5·40.
11. J. Maria: *Johanna Radimská.* Dr. o 4 děj. 4 Kč.
12. F. A. Šubert: *Jan Výrava.* Drama o 5 děj 8 Kč.
13. Ant. Schulz: *Fedrfechtýř.* Hra o 3 děj. 3 Kč.
14. Rob. Saudek: *Revoluce na gymnasiu.* Tragedie o 4 děj. 3 Kč.
15. V. V. Bilibin: *Mlčení.* Veselohrao 1 jedn. Přel. F. J. Matěcha. II. vyd. 2 Kč.
16. J. Šmaha: *Pátá hodina paní Berouškové.* Fraška o 3 jedn. 3 Kč.
17. B. G. Nušič: *Pustina.* Drama o 4 děj. Kč 6·50.
18. A. P. Čechov: *Ivanov.* Drama o 4 jed. Kč 1·50.
19. A. Dumas otec: *Vyzvání k tanci.* — T. Bernard: *Medocke vinice.* — M. Maurey: *Doporučení.* 2 Kč.
20. J. Štolba: *Její systém.* Vesel. o 3 jedn. 10 Kč.
21. F. A. Šubert: *Drama čtyř chudých stěn.* 4 děj. 4. vyd. 7 Kč.
22. H. Ibsen: *Stavitel Solness.* Činohra o 3 děj. 2 Kč.
23. J. Mahen: *Juanův konec.* Drama o 1 děj. — Fráňa Šrámek: *Červen.* Hra o 1 děj. 3 Kč.
24. J. Štolba: *Vodní družstvo.* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
25. L. Stroupežnický: *Naši furianti.* Obr. živ. v čes. vesnici o 4 děj. 8 Kč.
26. L. Stroupežnický: *Václav Hrobčický z Hrobčic.* Drama o 3 děj. Kč 4·50.
27. Milan Fučík: *Dobrou noc, pane Satane!* Komedie o 1 jedn. a dohře. — *Zodpovědnost mládí.* Kom. o 1 jed. — *Neteř.* Fraška o 1 jedn. II. vyd. 5 Kč.
28. Lothar Suchý: *Matka.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
29. L. Stroupežnický: *Paní mincmistrová.* Veselohra o 1 jedn. Kč 4·50.
30. J. Štolba: *Závěť.* Drama o 3 jed. 8 Kč.
31. L. Novák: *Žárlivci.* Veselohra o 1 dějství. 3 Kč.
32. V. Dyk: *Episoda.* Hra o 3 děj. Včetně sv. 33 Kč 3·20.
33. V. Dyk: *Smuteční hostina.* Hra o 1 děj. *Premiera.* Tragikomedie o 1 dějství. Cena včetně svazku č. 32. Kč 3·20.
34. K. Leger: *Jaro.* — *Podzim.* Dvě idylly. Po 1 jedn. II. vyd. Kč 4·50.
35. Ant. Schulz: *Regina.* Drama o 5 jedn. Kč 1·60.
36. Angel Guimera: *Vnižině.* Dr. o 3 jedn. II. vyd. 9 Kč.
37. Ed. Kučera: *Manželství.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 4 Kč.
38. A. P. Čechov: *Jubileum.* Žert o 1 jedn. Kč 1·50.
39. K. Rožek: *Červ.* Drama o 4 jedn. III. vyd. 8 Kč.
40. J. Kvapil: *Oblaka.* Hra o 3 děj. IV. vyd. 8 Kč.
41. K. Leger: *V zakletém zámku.* Vesel. o 4 děj. 5 Kč.
42. J. Štolba: *Za šlechtickým erbem.* Lidová hra o 3 jedn. Kč 3·50.
43. Lothar Suchý: *Slaboch.* Drama o 4 děj. Kč 1·60.
44. J. Štolba: *Peníze.* Drama o 3 děj. IV. vyd. 7 Kč.
45. V. N. Gogol: *Ženitba.* Zcela neuvěř. příhoda ve 2 jedn. s proměnou. Přel. dr. B. Prusík. 6 Kč
46. J. Štolba: *Na letním bytě.* Vesel. ve 3 jedn. 6 Kč.
47. J. Štolba: *Maloměstští diplomati.* Veselohra o 3 jedn. III. vyd. 9 Kč.
48. L. Stroupežnický: *Zvíkovský rarášek.* Veselohra o 1 jedn. Kč 2·80.
49. K. Jonáš: *Tragoedie.* O 1 jedn. — *Naše sufražetka.* Veselohra o 3 dějstvích. 2 Kč.
50. L. Stroupežnický: *Sirotčí peníze.* Drama o 1 dějství. Kč 1·50.
51. L. Stroupežnický: *V panském čeledníku.* 3 Kč.
52. L. Stroupežnický: *Zkažená krev.* 3 Kč.
53. J. Štolba: *Ach ta láska!* Vesel. o 3 jedn. 9 Kč.
54. Fr. Molnár: *Ďábel.* Hra o 3 děj. 6 Kč.
55. M. Fischerová: *O lásku.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
56. J. Cisler: *Vojáci, vojáci!* Vesel. o 4 jedn. Kč 1·60.
57. J. Cisler: *Ošetřovatelka.* Vesel. o 3 jedn. 4 Kč.
58. K. Leger: *Z jiného světa.* Vesel. ve 2 jedn. Kč 1·50.
59. J. Štolba: *Staré hříchy.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
60. K. Šípek: *Klavír.* — *Vlasy.* — *Z lásky otcovské.* Veselohry o 1 jednání. 2 Kč.
61. L. Novák: *Detektiv.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. 3 Kč.
62. L. Novák: *V ohni.* Veselohra o 1 děj. Kč 1·40.
63. J. Cisler: *Ředitel panství.* Hra o 5 děj. Kč 4·60.
64. J. Štolba: *All right.* Vesel. o 1 jedn. Kč 1·30.
65. J. Štolba: *Zlatá rybka.* Veselohra o 3 jedn. 8 Kč.
66. Milan Fučík: *Posel záhrobní.* Komedie o 1 jedn. — *Spor o Mínu.* Kratochvíle o 1 jedn. 3 Kč.
67. F. A. Šubert: *Probuzenci.* Hist. drama o 3 děj. IV. vyd. 9 Kč.
68. Josef Jekler: *Konec.* Drama o 1 jedn. Kč 1·50.
69. K. Hejda: *Jižní krev.* Žert o 1 děj. 3 Kč.
70. F. A. Šubert: *Láska Rafaelova.* Kom. o 3 děj. 3 Kč.
71. F. A. Šubert: *Praktikus.* Drama o 4 děj. 3 Kč.
72. F. A. Šubert: *Velkostatkář.* Drama o 3 děj. 3 Kč.
73. J. Štolba: *Zapovězené ovoce.* Vesel. o 3 jedn. 8 Kč.
74. Karel Šarlih: *Dohra.* Hra o 1 děj. 2 Kč.
75. K. Rittner: *V malém domku.* Drama. 8 Kč.
76. K. Scheinpflug: *Mrak.* Dr. o 3 děj. II. vyd. 8 Kč.
77. J. Štolba: *Zločin v horské boudě.* Veselohra o 3 jednáních. 8 Kč.
78. Frant. Zavřel: *Návrat.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
79. J. Štolba: *Mořská panna.* Žert o 3 jed. 12 Kč.
80. J. Štolba: *Zloděj.* Drama o 1 jedn. II. vyd. Kč 2·50.
81. J. Štolba: *Mezi umělci.* Žert o 1 jedn Kč 3·50.
82. J. Štolba: *Matčino dílo.* Drama o 4 jedn. 8 Kč.
83. J. Štolba: *Křivé cesty.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
84. M. Hennequin a P. Veber: *Nemáte co zdaniti.* Veselohra o 3 jedn. 10 Kč.
85. V. V. Bilibin: *Slušnost.* Veselohra o 1 jedn. II. vyd. Kč 3·50.
86. L. Stroupežnický: *Vojtěch Žák, výtečník.* Drama o 5 jedn. 5 Kč.
87. L. Stroupežnický: *Christoforo Colombo.* Histor. hra v 11 obr. 5 Kč.
88. K. Leger: *Staří páni.* Hra o 3 jedn. 4 Kč.
89. L. Stroupežnický: *Na Valdštejnské šachtě.* Drama o 3 jedn. 9 Kč.
90. J. Štolba: *Krejčí a švec.* Fraška o 3 jedn. IV. vyd. 6 Kč.
91. J. Kvapil: *Princezna Pampeliška.* Poh. o 3 děj. III. vyd. 8 Kč.
92. L. Stroupežnický: *Černé duše.* Drama o 5 děj. II. vyd. 7 Kč.
93. D. G. Dobin: *Mnoho hluku pro nic za nic.* Fraňka o 1 děj. 2 Kč.
94. K. Barancevic: *Vrabčík.* Komedie o 1 jedn. 3 Kč.
95. L. Novák: *Pražská příhoda.* Hra o 4 děj. 8 Kč.
96. J. Cisler: *Na šenavské pile.* Hra o 4 jedn. II. vydání. 9 Kč.
97. J. Cisler: *Vesničtí rebelanti.* Hra o 3 děj. 8 Kč.
98. L. Stroupežnický: *Velký sen.* Hist. drama o 5 děj. Kč 4·50.

Na skladě v každém knihkupectví, zejména ve výpravně (L)

Nakladatelského družstva Máje, české akc. spol. v Praze I.

„Československé Divadlo" je orgánem Ústř. Matice Divadelního Ochotnictva Československého. — Nakladatel Fr. Borový v Praze II., Štěpánská ul. 37. — Odpov. redaktor Jakub Rydvan (Ing. Václ. Sommer). — Tiskne Polygrafie v Brně.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 071350497